

L939/40/3

De bladzijden 206-360 en het
Chronologisch register ontbreken.

1939-40

III

Handelingen v. h.
College v. Gedeputeerden

VOLKSRAAD

Cb	g	4078
----	---	------

Tz. b
9390 T

VOELKSRAD

1931	10
------	----

HANDELINGEN VAN HET COLLEGE VAN GEDELEGEERDEN

ZITTINGSJAAR 1939 — 1940.

Iste VERGADERING — VRIJDAG 30 JUNI 1939.

Verkiezing van een eersten plvv. Voorzitter van het College van Gedelegeerden.

Iste VERGADERING.

Vergadering van Vrijdag 30 Juni 1939.

(Bijeenroepingsuur: 11 voormiddag.)

Verkiezing van een eersten plvv. Voorzitter van het College van Gedelegeerden.

Voorzitter: de heer Mr. C. C. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is geteekend door 14 leden, te weten de leden:

Blaauw, Van Helsdingen, Kartowisastro, Kerstens, Leunissen, Mogot, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, De Villeneuve en Wiwoho.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering en heet het College in zijn nieuwe samenstelling welkom. Moge de arbeid van het College voeren tot goede resultaten.

Door de betreurde afwezigheid van den heer Jonkman, den Voorzitter, en van den heer Kan, het oudste lid in levensjaren, valt mij de eer te beurt, deze eerste vergadering van het College van Gedelegeerden te leiden.

De verdeeling der leden over de vaste commissies, de vaststelling van dag en uur der gewone vergaderingen, de regeling der werkzaamheden en van den spreektijd, de aanwijzing van een commissie voor geschillen over den inhoud der stenografische verslagen zullen in een volgende vergadering aan de orde worden gesteld.

Aan de orde is de benoeming van een plaatsvervangend Voorzitter van het College van Gedelegeerden (art. 73 I.S.).

Ik benoem de heeren Roep, Soangkoepon en De Villeneuve tot stemopnemers.

(**Roep, Voorzitter, Soetardjo.**)

Indien de heeren kandidaten willen stellen, is daartoe thans gelegenheid.

De heer **Roep:** Mijnheer de Voorzitter! Ik stel den heer Soetardjo candidaat. Uitgaande van de overweging, dat een Nederlander Voorzitter van dit College is, lijkt het mij wel op zijn plaats, dat een Inheemsche als plvv. Voorzitter optreedt.

De heeren Blaauw, Thamrin, Verboom en Kerstens sluiten zich hierbij aan.

De **Voorzitter:** Ik deel mede, dat de presentielijst geteekend is door 14 leden.

Tot stemming wordt overgegaan.

De heer **Roep,** eerstbenoemde stemopnemer: Mijnheer de Voorzitter! Namens het stembureau deel ik mede, dat 14 stembiljetten zijn ingeleverd.

Uitgebracht zijn:

op den heer Soetardjo 13 stemmen,
in blanco 1 stem.

De **Voorzitter:** Aangezien 1 stem in blanco is uitgebracht, is het aantal geldige stemmen 13 en de volstreekte meerderheid 7. Derhalve is door den heer Soetardjo de volstreekte meerderheid behaald en is deze verkozen tot plaatsvervangend voorzitter van het College van Gedelegeerden. Mag ik den heer Soetardjo vragen of hij zijn verkiezing aanvaardt?

De heer **Soetardjo:** Gaarne, Mijnheer de Voorzitter.

De **Voorzitter:** Dan wensch ik den heer Soetardjo van harte geluk met zijn verkiezing.

De vergadering wordt te 11.27 uur v.m. gesloten.

HANDLIJNGEN VAN
I COLLEGE VAN GEDIELLEGEDEN

ZITTINGSLAAR 1939-1940

EX LIBRIS
UNIVERSITATIS
NOVIOMAGENSIS

A. 682.707

2de VERGADERING — VRIJDAG 14 JULI 1939.

Ingekomen stuk. — Vaststelling van dag en uur der vergaderingen, regeling van werkzaamheden en regeling van den spreektijd. — Samenstelling der commissies, als bedoeld in art. 97 R. v. O. — Aanwijzing Commissie van geschillen inzake de stenografische verslagen.

2de VERGADERING.

Vergadering van Vrijdag 14 Juli 1939.

(Bijeenroepingsuur: 11 voormiddag.)

Ingekomen stuk. — Vaststelling van dag en uur der vergaderingen, regeling van werkzaamheden en regeling van den spreektijd. — Samenstelling der commissies, als bedoeld in art. 97 R. v. O. — Aanwijzing Commissie van geschillen inzake de stenografische verslagen.

Voorzitter: de heer Mr. J. A. JONKMAN.

De presentielijst is geteekend door 15 leden, te weten de leden:

Blaauw, Van Helsdingen, Jonkman, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Leunissen, Mogot, Roep, Soetardjo, Sosrohadi-koesoemo, Thamrin, Verboom, De Villeneuve en Wiwoho.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat is ingekomen een bericht van den heer Soangkoepou, volgens hetwelk deze verhinderd is de vergadering bij te wonen.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de vaststelling van dag en uur der gewone vergaderingen, de regeling van werkzaamheden en spreektijd (Art. 102 R. v. O.).

Ik stel voor om wederom als dag voor de gewone vergaderingen te kiezen Dinsdag en de vergaderingen aan te vangen om 9 uur.

Voorts stel ik voor, dat als gewoonlijk de regeling van werkzaamheden te voren tijdig wordt bekend gemaakt en

(**Voorzitter.**)

de spreektijd alleen wordt geregeld in bijzondere gevallen, waarin dat vereischt wordt.

Daartoe wordt besloten.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de samenstelling der commissies, bedoeld in artikel 97 R. v. O.

In het schrijven van den Secretaris van 10 Juli j.l. is reeds een aanwijzing gegeven omtrent de samenstelling der twee vaste commissies.

Ik stel thans voor die vaste commissies als volgt samen te stellen.

Eerste commissie: Mr. J. A. Jonkman (Voorzitter), Mr. P. A. Blaauw, P. A. Kerstens, N. F. G. Mogot, B. Roep, A. F. G. M. Soangkoepou, J. Verboom en R. Wiwoho Poerbohadidjo.

Tweede commissie: M. Soetardjo o.g. Kartohadi-koesoemo (Voorzitter), Mr. C. C. Van Helsdingen, H. H. Kan, Drs. M. Hermen Kartowisastro, V. Ph. Leunissen, R. Ng. Sosrohadi-koesoemo, M. H. Thamrin en Jhr. Mr. C. H. V. de Villeneuve.

Daartoe wordt besloten.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de aanwijzing van de Commissie van geschillen inzake de stenografische verslagen (Art. 93 (2) en (3) R. v. O.).

Ik deel mede, dat ik als leden aanwijs de personen aan wie als leden van de Huishoudelijke Commissie deze werkzaamheden ook voor de vergaderingen van den Volksraad zijn opgedragen, namelijk de heeren Soetardjo en Blaauw, die tezamen met mij de commissie vormen.

De vergadering wordt te 11.05 uur v.m. gesloten.

✓ Blaauw	✓ Indo Eur. Verbond
✓ Van Helsdingen	✓ Chr. Staath. Partij en aanverwante groep.
✓ Kan	Chung Kwa Hui.
✓ Kartowisastro (U.A.I.B.)	✓ Indonische Studyclub.
✓ Kerstens	✓ Moische katholieke Partij.
✓ Leunissen	✓ Indo Eur. Verbond
✓ Mogot	✓ Niet behoorend tot een bepaalde partij of groep.
✓ Roep	✓ N.J. Associatie Partij. Politiek Economische Bond.
✓ Soetardjo (P.P.B.B.)	✓ Indonische Studyclub
✓ Sosrohadi-koesoemo	✓ Niet behoorend tot een bepaalde partij of groep.
✓ Thamrin (Parrindra)	✓ Nationalisten.
✓ Verboom	✓ Vadulanische Club
✓ De Villeneuve	✓

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
DEPARTMENT OF CHEMISTRY
CHICAGO, ILLINOIS

RECEIVED
JAN 15 1954
FROM
DR. J. H. GOLDSTEIN
SUBJECT
POLYMERIZATION OF VINYL MONOMERS
IN AQUEOUS SOLUTION
BY THE METHOD OF
EMULSION POLYMERIZATION
THESE PRESENTED TO THE FACULTY OF THE DIVISION OF PHYSICAL SCIENCES
IN CANDIDACY FOR THE DEGREE OF DOCTOR OF PHILOSOPHY
BY
JAMES EARL HARRIS
CHICAGO, ILLINOIS
1954

ABSTRACT
The polymerization of vinyl monomers in aqueous solution by the method of emulsion polymerization has been studied. The effect of various factors on the rate of polymerization and on the molecular weight of the polymer has been investigated. The effect of the concentration of the monomer, the concentration of the initiator, the concentration of the surfactant, and the temperature on the rate of polymerization and on the molecular weight of the polymer has been studied. The effect of the nature of the monomer on the rate of polymerization and on the molecular weight of the polymer has also been investigated. The results of these studies are presented in the following chapters.

3de VERGADERING — DONDERDAG 24 AUGUSTUS 1939.

Regeling terugzending van buiten Ned.-Indië in dienst genomen of aangeworven arbeiders enz. (Ond. 12).

3de VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 24 Augustus 1939.

(Bijeenroepingsuur: 11.20 voormiddag.)

Regeling terugzending van buiten Ned.-Indië in dienst genomen of aangeworven arbeiders enz. (Ond. 12).

Voorzitter: de heer Mr. J. A. JONKMAN.

De presentielijst is geteekend door 15 leden, te weten de leden:

Blaauw, Van Helsdingen, Jonkman, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Leunissen, Mogot, Roep, Soetardjo, Sosrohadikoesomo, Thamrin, Verboom, De Villeneuve en Wiwoho.

Regeringsgemachtigde: de heer Enthoven.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnanties tot:

- a. regeling van de terugzending van arbeiders, die buiten Nederlandsch-Indië in dienst zijn genomen;
- b. regeling van den opzeggingstermijn voor arbeidsovereenkomsten van onbepaalde duur;

een en ander in den gewijzigden tekst, als vervat in Ond. 12, st. 3A en 3B. (Ond. 12; zittj. 1938—1939, Ond. 141).

De heer **De Villeneuve:** Mijnheer de Voorzitter! De schriftelijke gedachtenwisseling tusschen de Regeering en den Volksraad, welke aan deze openbare behandeling vooraf is gegaan, heeft op vele punten verhelderend gewerkt. Een betrekkelijk groot aantal suggesties van constructieven aard, welke van deze zijde zijn gedaan, zijn door de Regeering overgenomen en in het onderwerp verwerkt.

Wanneer ik der Regeering hiervoor mijn erkentelijkheid betuig, wil dit niet zeggen, dat ik met het ontwerp, zoowel ten aanzien van den terugzendingsovereenkomst, als ten aanzien van den opzeggingstermijn, thans content ben. Ik kan niet verhehlen, dat de Memorie van Antwoord op eenige principieele punten mij bepaald ernstig heeft teleurgesteld.

In de eerste plaats dan de principieele zijde van den terugzendingsovereenkomst. De vraag waarom de crisisordonnantie van Staatsblad 1932 No. 97 thans in een permanente regeling behoort te worden omgezet, wordt door de Regeering, naar het mij voorkomt, wel uitermate summier en onvoldoende behandeld.

In het Gedelegeerden-verslag is reeds betoogd, dat voor omzetting van een crisismaatregel in een vaste regeling in het algemeen doorslaande redenen moeten bestaan. Zulk een omzetting zal, wil zij verantwoord voorkomen, niet alleen nuttig maar ook noodig moeten zijn. Nu heeft de Regeering het zich in de Memorie van Toelichting wel zeer gemakkelijk gemaakt met de desbetreffende motiveering. Daar lezen wij niet anders dan de volgende zinsnede:

„Hoewel de sociale betekenis van dezen maatregel niet groot meer is, moet nochtans erkend worden, dat hij op beperkte schaal nog wel nuttig effect kan hebben.”

Van de zijde van den Volksraad is er toen in het Gedelegeerden-verslag op gewezen, dat deze motiveering wel zeer onvoldoende is, wanneer men tweërlei uitspraken van de Regeering zelve in gedachten houdt. In de eerste plaats de toelichting op het ontwerp in 1932, waaruit ten duidelijkste

Handelingen. Zittingsjaar 1939—1940.

(De Villeneuve.)

bleek, dat de desbetreffende crisisordonnantie alleen gemotiveerd werd geacht door de toenmalige abnormale crisisomstandigheden.

De door de Regeering gebruikte bewoordingen zijn in het Gedelegeerden-verslag verbatim aangehaald, maar ik meen goed te doen, deze hier nogmaals te herhalen:

- 1e. dat een ontslag den arbeider in de (toenmalige) abnormale crisisomstandigheden in de meeste gevallen aan langdurige werkloosheid in een veelal vreemde omgeving zou blootstellen;
- 2e. dat terugzending van deze werkloze arbeidskrachten de sterk overvoerde Indische arbeidsmarkt niet alleen rechtstreeks, doch ook indirect zou ontlasten, aangezien deze maatregel tevens een rem zou vormen op de uitzending van nieuwe werkkrachten naar Nederlandsch-Indië.

Terecht is dan ook m.i. in het Gedelegeerden-verslag gesteld, dat, aangezien noch abnormale crisisomstandigheden noch een sterk overvoerde arbeidsmarkt zich thans voordoen, voor het permanent maken van de onderhavige regeling bezwaarlijk aanleiding kan zijn. Daarbij is er tevens op gewezen, dat het permanent aangezet houden van een rem op de uitzending bezwaarlijk in het belang van Nederlandsch-Indië kan zijn.

In de tweede plaats moge ik nogmaals wijzen op het standpunt door de Regeering in 1938 — dus nog zeer recent — ingenomen, toen Zij stelde, dat de werking van de crisisordonnantie van Stbl. 1932 No. 97 als zijnde overbodig, niet meer behoefde te worden verlengd.

Nergens heb ik eenige motiveering aangetroffen, waarom dit standpunt, dat ruim een jaar geleden door de Regeering werd ingenomen, thans verlaten is.

De nadere toelichting, welke de Regeering in de Memorie van Antwoord geeft, heeft mij wel zeer teleurgesteld. Wel erkent de Regeering, dat de redenen, welke in 1932 in de Memorie van Toelichting op het ontwerp der zooeven genoemde crisisordonnantie voor deze regeling zijn aangevoerd, thans veel van hun waarde hebben verloren. Op zichzelf zou dit, naar het mij voorkomt, een reden zijn om den geheelen maatregel te doen vervallen. Niet aldus echter de Regeering.

Na de zooeven genoemde erkenning volgt dan in de Memorie van Antwoord de zin, welke, voorzover ik heb kunnen nagaan, het eenige aangevoerde motief bevat, en waarin Zij stelt, dat het in de ruim 7 jaren, gedurende welke de regeling thans in werking is geweest, duidelijk is geworden dat een verplichting tot terugzending van buiten Nederlandsch-Indië aangeworven arbeiders — binnen zekere grenzen — ook in meer normale tijden niet overbodig en onredelijk is te achten.

Mijnheer de Voorzitter! Deze in het negatief vervatte aanbeveling „niet overbodig of onredelijk” komt toch wel een zeer zwakke motiveering voor, wanneer men wil duidelijk maken, dat een crisisregeling permanent moet worden gemaakt. Nu de arbeidsmarkt hier te lande al reeds eenigen tijd een vrij constant en in het algemeen bevredigend beeld vertoont, had het mij volkomen verantwoord geleden dezen, als temporair bedoelden, maatregel, ook te beëindigen. Het lijkt erop alsof de Regeering zich in dezen tot standpunt heeft gekozen: het is nu al 7 jaren zoo geweest, dus laten wij maar aannemen, dat de regeling burgerrecht heeft gekregen. Juist waar het hier een exceptioneelen maatregel voor bijzondere tijden geldt, acht ik dit standpunt bepaald onjuist.

Een tweede ernstig bezwaar van principieelen aard betreft de regeling van den opzeggingstermijn. Ditmaal geldt het niet het principe maar de uitvoering. Ik behoer dan ook tot die leden, die blijkens het Gedelegeerden-verslag verklaarden, dat een zekere progressieve verlenging van den in het B. W. genoemden termijn voor normale tijden als regel kan

Regeling terugzending van buiten Ned.-Indië in dienst genomen of aangeworven arbeiders enz. (Ond. 12).

(De Villeneuve.)

worden aanvaard, mits de progressie voldoende is en de wederkeerigheid in acht worde genomen.

Nu wil het mij echter voorkomen, dat in het bijzonder ten aanzien van laatstgenoemd vereischte het ontwerp in ernstige mate tekort schiet. Ik kom daar aanstonds bij de behandeling der artikelen nader op terug.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou thans eenige beschouwingen willen wijden aan enkele der artikelen van het ontwerp.

In de eerste plaats dan art. 2, lid (2) van de terugzendingregeling. Dit artikellid luidt als volgt:

(2) Een arbeider wordt geacht buiten Nederlandsch-Indië te zijn aangeworven, indien aldaar met hem door of namens den werkgever onderhandelingen, hetzij schriftelijk, hetzij mondeling zijn gevoerd, dan wel toezeggingen zijn verstrekt, welke tot het sluiten van een arbeidsovereenkomst in Nederlandsch-Indië hebben geleid."

In het Gedelegeerden-verslag werd de wenschelijkheid geuit, dat de Regeering er Zich over zou uitspreken, dat niet iedere bespreking buiten Nederlandsch-Indië dient te worden beschouwd als „onderhandeling", waaraan dan de suggestie werd vastgeknoopt van het begrip „toezegging".

De Regeering heeft in de Memorie van Antwoord deze suggestie afgewezen. Haars inziens kan met gerustheid in laatste instantie aan den rechter beantwoording van de vraag worden overgelaten, of de gevoerde besprekingen zijn aan te merken als onderhandelingen, welke tot het sluiten van een arbeidsovereenkomst in Nederlandsch-Indië hebben geleid.

Mijnheer de Voorzitter! Nu zou ik op het navolgende geval willen wijzen. Het gebeurt nog al eens, dat jongelui in het moederland, die een werkkring in Indië ambieeren, bij de directie of vertegenwoordiger in Nederland van een hier te lande werkend bedrijf, inlichtingen komen inwinnen over de mogelijkheid van plaatsing hier te lande. Het wil dan nog wel eens gebeuren, dat zij te hooren krijgen, dat er momenteel geen vacatures zijn. Het kan zich dan voordoen, dat zij het dan toch willen wagen om op eigen risico naar Indië te gaan, zulks aan bedoelde directie of vertegenwoordiger te kennen geven en aan deze dan tevens eenige inlichtingen vragen over de arbeidscondities van het betrokken bedrijf. Zoo'n aspirant komt hier te lande aan, solliciteert links en rechts en wordt na eenigen tijd bij het betrokken bedrijf — waar dus oorspronkelijk geen vacature was — geplaatst. Dan kan men toch bezwaarlijk het noodige oorzakelijke verband leggen tusschen de inlichtingen, die de betrokken jongeman in Holland heeft gekregen en de plaatsing hier te lande. Gaarne zou ik van de Regeering willen vernemen, of Zij het met mij eens is, dat op dergelijke gevallen de onderhavige terugzendingregeling niet van toepassing zal zijn.

Thans, Mijnheer de Voorzitter, artikel 5. Dit artikel luidt als volgt:

„Indien op grond van het bepaalde in art. 1 een rechtsvordering is ingesteld, kan de rechter in verband met de omstandigheden van het geval, waaronder begrepen de vermogenstoestand van den werkgever en van den arbeider, bepalen, dat in de plaats van de op den werkgever rustende verplichting tot terugzending zal treden het betalen van een door den rechter vast te stellen gedeelte van de kosten van de terugreis van den arbeider en zijn gezin naar het land van indienstneming of aanwerving".

Hier heeft de rechter dus alleen het recht om den betalingsplicht, welke voor den terugzendingplicht in de plaats kan treden, te matigen. De rechter heeft echter niet het recht om den eisch geheel te ontzeggen. Dit was in de crisisordonnantie anders. Immers, artikel 6 der crisisordonnantie kent deze laatste mogelijkheid wel, indien bijzondere omstan-

digheden daartoe aanleiding gaven. Hierop is in het Gedelegeerden-verslag gewezen.

Nu antwoordt de Regeering in de Memorie van Antwoord: „ontzegging van een eisch, die in beginsel terecht is gesteld op grond van bedenkingen, die niet rechtstreeks met den eisch verband houden, komt „minder eigenaardig" voor."

Ik zie echter niet in, waarom deze bevoegdheid aan een rechter in de crisisordonnantie wel kon worden toegekend en dat dit bij de terugzendingregeling thans opeens niet meer acceptabel voorkomt en van het etiket „minder eigenaardig" voorzien wordt. Nu laat de Regeering daarop wel volgen:

„Waar den rechter volle vrijheid is gelaten om het toe te wijzen bedrag zoo laag mogelijk te stellen als hij in verband met de omstandigheden billijk acht, bestaat daaraan — dat is dus aan de mogelijkheid van algeheele ontzegging — geen behoefte".

Maar dan zou ik toch de Regeering willen attendeeren op hetgeen Zij in de Memorie van Antwoord ad art. 1 aanvoerde naar aanleiding van de opmerking in het Gedelegeerden-verslag. Daar wordt het navolgende geval onder oogen gezien.

Een uitgezonden werknemer krijgt door het overlijden van zijn vader de gelegenheid hoofd van een bloeiende zaak te worden en vraagt op grond van deze gewichtige, doch niet dringende, redenen ontbinding der overeenkomst conform art. 1603 v.B.W. Gesteld, hij koppelt aan den eisch tot ontbinding der arbeidsovereenkomst een vordering tot betaling der overtochtskosten, dan wil in het bijzonder de tweede vordering toch wel zeer onbillijk voorkomen.

De Regeering ziet dit ook wel in, en verwijst blijkens de Memorie van Antwoord terzake naar artikel 5 der terugzendingregeling, daaraan toevoegende, dat niet te vreezen valt, dat de rechter van de hem te geven bevoegdheid tot vermindering van den eisch onvoldoende gebruik zou maken.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, is het dan in zoo'n geval niet veel logischer, dat de rechter dan ook de bevoegdheid krijgt den eisch geheel te ontzeggen in stede van bijvoorbeeld f 1 toe te wijzen? Ik zou dit punt nog eens in de bijzondere aandacht der Regeering willen aanbevelen.

Thans, Mijnheer de Voorzitter, kom ik tot de regeling van den opzeggingstermijn.

In de eerste plaats dan de wijziging sub C, betrekking hebbende op artikel 1603 h van het Burgerlijk Wetboek.

Dat artikel luidt:

„De opzegging mag alleen geschieden tegen den laatsten dag van een kalendermaand.

Elk beding, waardoor opzegging tegen een anderen dag dan den laatsten dag van een kalendermaand zoude worden mogelijk gemaakt, is nietig."

In het Gedelegeerden-verslag is er op gewezen, dat deze bepaling moeilijkheden kan geven met het campagnepersoneel in de cultures. Zulks in verband met de z.g. vrije-dagenregeling. Aangevoerd werd, dat de opzegging, die slechts kan plaats hebben tegen den laatsten dag van een kalendermaand, gecombineerd met de voorschriften der vrije-dagenregeling, een verlenging van de dienstbetrekking met enkele weken ten gevolge zou kunnen hebben.

De Regeering bestrijdt zulks in de Memorie van Antwoord en voert daarbij aan, dat uit de jurisprudentie zonder twijfel valt te constateeren, dat campagnepersoneel in de cultures geacht moet worden voor bepaalden tijd in dienst te zijn genomen. En aangezien overeenkomsten, voor bepaalden tijd aangegaan, niet onder de onderhavige regeling vallen, zou deze kwestie volgens het oordeel der Regeering geen moeilijkheden behoeven op te leveren.

Nu doet zich echter, in het bijzonder ten aanzien van de werknemers in de cultures, hier een complicatie voor en wel voor zoover de desbetreffende arbeidsovereen-

(De Villeneuve.)

komsten berusten op de z.g. Aanvullende Plantersregeling. Artikel 4 lid 3 dier regeling bepaalt, dat, ook indien een arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd is aangegaan, deze moet worden opgezegd met inachtneming van artikel 1603 i van het Burgerlijk Wetboek.

Zoals ik zoeven reeds opmerkte, stelt nu de Memorie van Antwoord wel, dat artikel 1603 h niet geldt voor overeenkomsten, voor bepaalde tijd aangegaan, doch het lijkt mij niet ondenkbaar, dat, waar de Aanvullende Plantersregeling bepaalt, dat overeenkomsten, voor bepaalde tijd aangegaan, opgezegd moeten worden overeenkomstig artikel 1603 i Burgerlijk Wetboek, de rechter hierbij toch artikel 1603 h van toepassing zou achten. Dit zou hierop neerkomen, dat bij de opzegging niet alleen een termijn van één maand, dus van 30 dagen, in acht zou moeten worden genomen, maar ook, dat de opzegging zou moeten geschieden tegen het einde van een kalendermaand. Dit laatste nu is in de praktijk der cultures, wanneer het campagnepersoneel betreft, ten eenenmale ongebruikelijk. Men neemt iemand voor de campagne aan en wanneer de campagne afloopt, eindigt daarmee tevens de dienstbetrekking. Dat men den werknemer ongeveer vier weken vóórdat de campagne eindigt in kennis stelt met het vermoedelijk einde van zijn dienstbetrekking komt redelijk voor; echter niet, dat, wanneer de campagne bijv. op den 2en van de maand eindigt, de werknemer tot het einde van die maand in dienst zou moeten blijven. Voor het vermoeden, dat de rechter tot bovenbedoelde interpretatie — dat is dus tot toepasselijk verklaring van artikel 1603 h B. W. — zou komen, is te eerder aanleiding, omdat de Regeering in de Memorie van Antwoord er de aandacht op vestigt, dat „bij de uitlegging van artikel 1603 i B. W. het verband met artikel 1603 h B. W. niet uit het oog moet worden verloren”. Het lijkt mij daarom noodzakelijk, dat alle twijfel wordt uitgesloten, — en zulks zou mijns inziens te verwezenlijken zijn — door aan artikel 4 lid 3 der Aanvullende Plantersregeling een zinsnede toe te voegen van de navolgende strekking: „Hierop vindt het bepaalde van artikel 1603 h B. W. geen toepassing”. Ik geef deze oplossing eventueel voor beter, indien aan de bedoeling van mijn betoog maar zou kunnen worden voldaan.

Mijnheer de Voorzitter! Nu ik het toch over de Aanvullende Plantersregeling heb, zou ik in dit verband nog een enkele opmerking willen maken, welke weliswaar niet in het Gedelegeerden-verslag ter sprake is gekomen, doch waartoe de nadere bestudeering van dit punt mij heeft geleid. Ik hoop, dat de geachte Regeering-gemachtigde bereid zal zijn, dit alsnog onder oogen te willen zien.

Krachtens evengenoemde bepaling zal een voor bepaalde tijd gesloten arbeidsovereenkomst, waarop de Aanvullende Plantersregeling van toepassing is, slechts kunnen worden beëindigd met inachtneming van een opzeggingstermijn van tenminste één maand. Aan deze bepaling kan derhalve niet de hand gehouden worden bij overeenkomsten, welke korter duren dan twee maanden. Dergelijke overeenkomsten van korten duur komen wel voor, bijv. wanneer iemand voor een bepaalde karwei van korten duur moet worden aangenomen, of wanneer men voor korten tijd een werkkraacht noodig heeft ter vervanging van een zieken employé. Men zou zoo iemand op proef kunnen aannemen, teneinde hem met den dag te kunnen opzeggen, doch wanneer betrokkene een beproefde kracht is zal men dat liever niet doen.

Het gevolg van art. 4 lid 3 der Aanvullende Plantersregeling is dus, dat men in bepaalde gevallen een werknemer langer in dienst moet houden dan men hem noodig heeft. Het komt toch wel gemotiveerd voor aan dezen toestand een einde te maken. Dit ware te doen door lid 3 van art. 4 Aanvullende Plantersregeling aan te vullen met een bepaling, dat de opzegging van een voor bepaalde tijd gesloten overeenkomst niet noodig is, wanneer de duur daarvan korter is dan 2 maanden.

De hier geschetste moeilijkheid heeft eigenlijk nog een wijder aspect en doet zich voor in alle gevallen waarin het om betrekkingen voor betrekkelijk korten tijd gaat. In dit verband veroorloof ik mij de aandacht der Regeering te vestigen op een artikel van Mr. de Meyere in het W. P. N. R. No. 3626 van 24 Juni 1939, een artikel dus van zeer recenten datum.

Mijnheer de Voorzitter! Bij art. 1603 h van het Burgerlijk Wetboek doet zich nog een kwestie voor, welke ik ook, al is deze aangelegenheid niet in de Commissies besproken, toch nog gaarne naar voren zou willen brengen. Het is vaste jurisprudentie, dat het einde van een dienstbetrekking kan samenvallen met het einde van een buitenlandsch verlof. Is er nu aanleiding, zoo vraag ik mij af, om in zoo'n geval art. 1603 h van het Burgerlijk Wetboek van toepassing te verklaren en dus te eischen, dat het einde van de dienstbetrekking met het einde van de kalendermaand moet samenvallen? M.i. bestaat daarvoor geen reden. Wanneer iemand b.v. met acht maanden buitenlandsch verlof gaat, terwijl dit verlof op den tienden van de maand ingaat, is er toch geen motief, waarom na acht maanden het einde der dienstbetrekking niet ook op den tienden zou kunnen vallen. Aan de billijkheid is dan toch zeker voldaan. Ook dit punt zou ik gaarne in de aandacht van de Regeering willen aanbevelen. Ik moge daarbij nog opmerken, dat naar het mij voorkomt, de hier voorgestane oplossing in vele gevallen ten faveure van de werknemers zal zijn. Immers, wanneer de werknemer met buitenlandsch verlof vertoeft en de dienstbetrekking neemt een einde, dan wil hij toch naar een andere dienstbetrekking omzien. Het zal dan dikwijls een voordeel voor hem zijn, dat hij niet tot het einde van de kalendermaand behoeft te wachten, alvorens hij zijn nieuwe functie zal kunnen aanvaarden!

Mijnheer de Voorzitter! Ik kom dan thans tot art. 1603 i. Dit artikel regelt de progressie en wel voor de werkgevers en werknemers. Ik zeide reeds, dat een van de groote bezwaren, die ik tegen het onderhavige ontwerp heb, is gelegen in het ontbreken van wederkeerigheid. Dat bezwaar doet zich, naar het mij voorkomt, wel zeer sterk voor. In het derde lid van dit artikel lezen wij n.l. het volgende:

„De in het eerste lid bedoelde termijn” — dat is een opzeggingstermijn van één maand, die door den werkgever in acht moet worden genomen — „wordt voor den werkgever verlengd met onderscheidenlijk een maand, twee maanden of drie maanden, wanneer op het oogenblik van opzegging de dienstbetrekking onderscheidenlijk tenminste een jaar, doch minder dan drie jaren, tenminste drie jaren, doch minder dan vijf jaren, of tenminste vijf jaren onafgebroken heeft geduurd.”

Mijnheer de Voorzitter! Met deze progressie, die dus voor de werkgevers geldt, zou ik eventueel wel genoegen willen nemen, hoewel het mij voorkomt, dat zij iets ruimer had kunnen worden gesteld. Maar nu de Regeering tot dit voorstel is gekomen, wil ik daartegen geen bezwaar maken.

Doch wel heb ik ernstig bezwaar tegen den termijn, die eventueel door de werknemers in acht moet worden genomen. In het tweede lid lees ik n.l.

„Bij schriftelijk aangegane overeenkomst of bij reglement kan worden bepaald, dat de in het vorige lid bedoelde termijn — dat is één maand — voor den arbeider wordt verlengd met ten hoogste een maand, wanneer de dienstbetrekking op het oogenblik van opzegging tenminste twee jaren onafgebroken heeft geduurd.”

Mijnheer de Voorzitter! Hier is de wederkeerigheid zoek. In het Gedelegeerden-verslag is nu de navolgende opmerking gemaakt om deze moeilijkheid te ondervangen:

„De vrijheid moet derhalve worden gelaten om bij overeenkomst van den wettelijken termijn af te wijken, mits dan de opzeggingstermijn voor beide partijen gelijk is.

Regeling terugzending van buiten Ned.-Indië in dienst genomen of aangeworven arbeiders enz. (Ond. 12).

(Roep.)

Tegen deze oplossing kan geen reëel bezwaar bestaan, daar de praktijk leert, dat de werkgever in het algemeen tegen lange opzeggingstermijnen groot bezwaar heeft, zoodat hij van deze bevoegdheid niet meer dan een spaarzaam gebruik zal maken. Eventueel ware deze contractuele vrijheid wederzijds te limiteeren tot een maximum van zes maanden."

Hierop antwoordt de Regeering het volgende:

"Dat deze regeling in de afgelopen jaren voor de werkgevers tot ernstige moeilijkheden zou hebben geleid, is der Regeering nimmer gebleken. Zij verwacht dan ook, dat zulke moeilijkheden zich in de toekomst evenmin zullen voordoen, te meer nu de mogelijkheid is opengelaten om dien opzeggingstermijn na 2 jaar dienst te verlengen tot ruim 2 maanden."

Ik blijf er echter bij, dat de voorgestelde regeling te eenenmale onvoldoende is. De Regeering zegt hier, dat de praktijk niet tot moeilijkheden heeft geleid. Ik zou te dezen aanzien het volgende voorbeeld willen aanhalen.

Het geval is mij bekend, dat door een wetenschappelijk instituut hier te lande een directeur werd gezocht. Men vond dien eindelijk, doch hij was bij een ander instituut in dienst met een contract, waarin gestipuleerd was een opzeggingstermijn met langeren duur dan een maand. Op zichzelf bezien, was deze bepaling, gezien de crisis-ordonnantie, niet wettig. Echter heeft het desbetreffend instituut er toch de voorkeur aan gegeven den werknemer, hoewel men deze zeer noodig had, den vollen opzeggingstermijn, die aanmerkelijk langer was dan een maand, te laten uitdienen, daar zijn oude werkgever zeer onthand zou zijn door te spoedigen overgang van dezen werknemer naar een anderen dienst.

Hier in Indië werkt men veelal met gespecialiseerd personeel, dat kennis van bepaalde onderwerpen heeft. Daarvan is de voorraad op de arbeidsmarkt buitengewoon gering en het behoeft geen betoog, dat wanneer op zeer korten termijn een dienstbetrekking wordt opgezegd, de werkgever daardoor in buitengewoon groote moeilijkheden kan komen te verkeerren.

Op zichzelf zou ik het billijk achten, wanneer de wet volledige wederkeerigheid van termijn — dus in alle gevallen — voor werkgever en werknemer zou voorschrijven. Ik kan mij echter indenken, dat zekere bezwaren daartegen bestaan, maar ik kan mij niet indenken, dat er ernstig bezwaar tegen kan bestaan, dat de mogelijkheid wordt opgesteld om bij een overeenkomst, den termijn van opzegging voor beide partijen gelijk te maken. Juist een geval als ik hier aanroerde, maakt het duidelijk, dat contractuele vrijheid op dit gebied wel zeer gewenscht is en dat dus de mogelijkheid wordt opengelaten om bij overeenkomst te bepalen, dat wederzijds een langeren opzeggingstermijn dan één of hoogstens twee maanden in acht wordt genomen. Ik herhaal, dat dit systeem zeker niet tot misbruik aanleiding zal geven, waar de werkgever zeker in het algemeen op een korten termijn gesteld is, dus dat er alleen in exceptionele gevallen gebruik van gemaakt zal worden.

Zou er van regeeringszijde bezwaar tegen zijn dit ongelimiteerd te doen, dan herhaal ik het voorstel dat blijkens het Gedelegeerden-verslag gedaan is, namelijk om eventueel een maximum te bepalen van zes maanden, als uitersten opzeggingstermijn in acht te nemen. Om die gevallen eventueel nog meer te beperken, zou er nog een tweede beperking aan toe kunnen worden gevoegd, dat ook een minimum wordt gesteld, bijvoorbeeld van vier maanden, zoodat de gevallen waarin zich zulks zal voordoen nog geringer worden. Maar dat men voor bijzondere gevallen vrijheid moet openlaten staat voor mij vast.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal meer in het bijzonder gaarne enkele opmerkingen maken naar aan-

leiding van de Nota van Wijzigingen. Daarbij worden eenige wijzigingen in de ontwerp-regeling gebracht, die naar mijn inzicht niet bepaald verbeteringen voor de werknemers zijn.

Zoo wordt in het eerste lid van artikel 1, tusschen de woorden „van het derde" en „dienstjaar", ingevoegd: „in Nederlandsch-Indië doorgebrachte". Dat wil dus zeggen, dat het recht op terugzending bestaat, indien men vóór het einde van het derde in Nederlandsch-Indië doorgebrachte dienstjaar wordt ontslagen.

Ik zou willen vragen, hoe het nu staat met verschillende employés bij banken, scheepvaartmaatschappijen en handelsondernemingen, die eenigen tijd op verschillende kantoren der zelfde maatschappij in Azië, doch buiten Nederlandsch-Indië doorbrengen. Men kan bv. zijn uitgekomen voor een firma, een jaar hebben gewerkt binnen Nederlandsch-Indië en dan worden overgeplaatst naar Singapore, Hongkong, Shanghai of andere plaatsen buiten Indië, doch in Azië. Is het nu juist, dat voor deze werknemers de termijn van drie jaar met zooveel tijd wordt verlengd als zij buiten Nederlandsch-Indië, doch in Azië op de kantoren der zelfde firma hebben gewerkt en daarna naar Nederlandsch-Indië terugkeerden?

Ik wijs er verder op, dat bv. employés uitkomen, die na een jaar worden overgeplaatst naar een buiten Nederlandsch-Indië liggende vestiging. Wat gebeurt er met deze lieden, wanneer zij in het geheel niet meer naar Indië terugkeeren, doch na een totalen diensttijd van bv. 2½ jaar — dus binnen den vastgestelden termijn — eervol worden ontslagen, waarvan dan één jaar binnen, de andere 1½ jaar buiten Nederlandsch-Indië doch in Azië, zijn doorgebracht?

Ik richt mij thans op de wijziging van lid 1 art. 1, waar na het woord „samengesteld" volgen de woorden „en voorzoover het hem op de reis zal vergezellen." Dit beteekent, dat het gezin slechts vrije terugzending geniet, indien het den werknemer op diens terugreis vergezelt. Ik acht deze toevoeging allerminst een verbetering. Het geval is zeer wel denkbaar, dat het in het belang van het gezin kan zijn, dat de man bij voorbaat uit Indië vertrekt naar het land van herkomst, bv. omdat hij daar een betrekking kan krijgen. In dat geval lijkt mij de vraag gewettigd, waarom het recht der gezinsleden op de terugreis moet vervallen, indien zij bv. door ziekte of andere belangrijke, van hun wil onafhankelijke omstandigheden, den man niet direct bij terugzending kunnen vergezellen. Het komt mij voor, dat het in het belang van allen, ook van het gezin is, en zulks uit een sociaal oogpunt, ja dat het zelfs beter zal zijn, dat de werklooze man dan maar alvast naar het land van herkomst terugkeert en de gezinsleden zullen volgen wanneer de oorzaken van de belemmeringen voor de gezinsleden om mede te reizen, zullen zijn opgeheven.

Ik ben het in het algemeen eens met hetgeen voorkomt op blz. 2 van de Memorie van Antwoord, dat inderdaad het recht van terugzending van het gezin den arbeider alleen behoort toe te komen, indien het gezin tezamen met hem terugreist, maar ik zou het geval willen stellen, dat, indien nu die gezamenlijke terugreis om ziekte of welke andere reden ook niet mogelijk is, er weinig tegen schijnt te zijn, dat de man eerst vertrekt en het gezin later volgt, zoodra de bezwaren tegen het vertrek zullen zijn vervallen. Ik geloof, dat alle belangen daarmede het meest zullen worden gediend.

Ten slotte zou ik nog een opmerking willen maken over een der twee nieuwe leden, welke na het tweede lid van artikel 4 worden ingevoegd, waarvan het eerste luidt:

„(3) Een verzoek om terugzending wordt geacht niet te zijn gedaan, indien de arbeider na dat verzoek handelingen heeft verricht, waaruit blijkt, dat hij op onmiddellijke terugzending geen prijs stelt."

Het lijkt mij, dat deze bepaling toch werkelijk niet redelijk kan worden geacht, vooral voor het geval, dat de werknemer bijv. een of twee maanden — dus binnen den termijn

Regeling terugzending van buiten Ned.-Indië in dienst genomen of aangeworven arbeiders enz. (Ond. 12).

(Blaauw.)

van drie maanden — nadat hij zijn aanvraag om terugzending heeft ingediend, ergens solliciteert. Krachtens de nieuwe bepaling zal het bloote feit, dat de werknemer solliciteert — dat blijkt ook uit de Memorie van Antwoord — hem zijn recht op terugzending doen ontvallen. Het lijkt mij, dat dit sociaal niet geheel juist kan worden. Het lijkt mij, dat het belang van den werkgever komt hier in het gedrang, want de werkgever, die onder de gewone omstandigheden — dus als de werknemer niet solliciteert — de terugzending zal hebben te betalen, heeft nog altijd de kans, dat de sollicitatie hem van den terugzendingsplicht ontheft, als namelijk de werknemer de betrekking, waarnaar hij solliciteert, ook krijgt. Ik zou daarom willen vragen: waarom moet nu de terugzendingsplicht vervallen door het enkele feit, dat de werknemer solliciteert?

Vooraf tegen de beide laatste wijzigingen namelijk die in artikel 1 (Nota van Wijzigingen sub II b) en de toevoeging na het tweede lid van artikel 4 (Nota van Wijzigingen sub VIII, 3) heb ik zeer ernstig bezwaren.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Ten aanzien van de gewijzigde ontwerp-ordonnantie tot regeling van de terugzending van arbeiders, die buiten Nederlandsch-Indië in dienst zijn genomen of aangeworven, zou ik de volgende opmerkingen willen maken.

Reeds in 1932 deelde de Regeering mede, dat in normale tijden terugzending van buiten Nederlandsch-Indië aangenomen werkrachten veelal plaats vond. Eveneens in 1932 verklaarden de ondernemers in den Volksraad zich tegenstanders van wettelijke bepalingen ter zake, met het oog op de benarde tijden. Thans verklaart men er zich tegenstander van, omdat de tijden niet benard meer zijn.

Men mag veilig aannemen, dat geen werknemer zich terug zal laten zenden, als hij meent hier nog te kunnen slagen in het verkrijgen van een werkkring. De beperking van de terugzending tot die werknemers, wier dienstbetrekking door den werkgever beëindigd wordt vóór het einde van het derde in Nederlandsch-Indië doorgebrachte dienstjaar, schijnt willekeurig te zijn getroffen. De termijn is m.i. ook te kort, zoodat ik moge aandringen op verlenging van den termijn, waarbinnen het ontslag moet zijn verleend om voor terugzending in aanmerking te komen, tot bijv. vijf jaar.

Het aantal gevallen, dat de werknemer zich op het recht van verplichte terugzending beroept, — of beter moet beroepen — is thans stellig zeer klein. In voorkomende gevallen zal de werkgever tot terugzending overgaan, zonder dat een beroep op de wettelijke bepalingen behoeft te worden gedaan. Het staat m.i. echter geenszins vast, dat dit ook zal geschieden, als de wettelijke bepalingen zullen verdwijnen, of — zooals nu wordt voorgesteld — sterk zullen worden beperkt.

Uit dien hoofde acht ik het wenschelijk om ten aanzien van de verplichte terugzending den diensttijd, waarbinnen het ontslag gegeven dient te zijn, om voor terugzending in aanmerking te komen, niet verder te beperken dan tot vijf jaar.

Verder zou ik, evenals mijn geacht medelid, de heer Roep, de aandacht willen vragen voor de nieuw voorgestelde bepaling in art. 4 lid (3), volgens welke een verzoek om te-

rugzending wordt geacht niet te zijn gedaan, indien de arbeider na dat verzoek handelingen heeft verricht, waaruit blijkt, dat hij op onmiddellijke terugzending geen prijs meer stelt. Het is mijns inziens duidelijk, dat, waar de werknemer practisch immer slechts noode van het recht op terugzending gebruik zal maken, het gebruik is, dat hij 6n tijdens den duur van den opzeggingstermijn 6n tijdens de periode van drie maanden na beëindiging van de dienstbetrekking — binnen welke hij om terugzending moet hebben verzoekt, — moeite zal doen om een nieuwen werkkring te verkrijgen. Deze pogingen, aangevangen tijdens den opzeggingstermijn, zullen onwillekeurig daarna voortgezet worden. Het is mijns inziens zeer onredelijk, dat door het aanwenden van deze pogingen aangenomen wordt, dat de werknemer niet teruggezonden wenscht te worden.

Deze bepaling moet mijns inziens daarom onjuist worden geacht.

Wat de tweede ontwerp-ordonnantie betreft het volgende. In de betreffende crisis-ordonnantie was de opzeggingstermijn zoodanig geregeld, dat:

- na 1 jaar dienst de opzeggingstermijn bedroeg de loopende maand en 2 maanden,
- na 2 jaar de loopende maand en 3 maanden,
- na 3 jaar en meer jaren dienst de loopende maand en 4 maanden.

De Regeering stelt thans voor:

- na 1 jaar dienst, de loopende maand en 2 maanden,
- na 3 jaar de loopende maand en 3 maanden,
- na 5 jaar en meer de loopende maand en 4 maanden.

Deze wijziging zal de beteekenen dat allen, die meer dan 1 jaar en minder dan 5 jaar dienst hebben, hun opzeggingstermijn, in vergelijking met den termijn van de crisis-ordonnantie, tenminste met een maand zullen zien ingekrompen.

Waar de opzeggingstermijn in de kringen der betrokken werknemers van buitengewone waarde wordt geacht, en mede door het ontbreken van een werkloosheidsverzekering hieraan een groote behoefte bestaat, is het wel duidelijk, dat deze teruggang voor de betrokken werknemers ernstige gevolgen heeft, en dat zij het van veel belang achten, dat hun bestaans-onzekerheid door inkrimping van den termijn van opzegging niet weder wordt vergroot. Het is daarom gewenscht, de opzeggingstermijnen, — wat den duur ten gunste van de werknemers betreft — conform de bestaande crisisregelingen te handhaven.

De **Voorzitter**: Hiermede is de behandeling in eersten termijn van dit onderwerp aan de zijde van het college beëindigd.

Is de geachte Regeeringsgemachtigde bereid, Dinsdag 29 Augustus a.s. op een nader te bepalen uur te antwoorden?

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter.

De **Voorzitter**: Dan zal het antwoord der Regeering Dinsdag 29 Augustus a.s. op een nader te bepalen uur plaats hebben.

De vergadering wordt te 12.03 uur n.m. gesloten.

Regeling terugzending van buiten Ned.-Indië in dienst genomen of aangeworven arbeiders enz. (Ond. 12).

4de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 29 Augustus 1939.

(Bijeenroepingsuur: 11.24 voormiddag.)

Regeling terugzending van buiten Ned.-Indië in dienst genomen of aangeworven arbeiders enz. (Ond. 12).

Voorzitter: de heer Mr. J. A. JONKMAN.

De presentielijst is geteekend door 15 leden, te weten de leden:

Blaauw, Van Helsdingen, Jonkman, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Leunissen, Mogot, Roep, Soetardjo, Sosrohadi-koesoemo, Thamrin, Verboom, De Villeneuve en Wiwoho.

Regeeringsgemachtigde: de heer Enthoven.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnanties tot:

- regeling van de terugzending van arbeiders, die buiten Nederlandsch-Indië in dienst zijn genomen;
- regeling van den opzeggingstermijn voor arbeidsovereenkomsten van onbepaalde duur;

een en ander in den gewijzigden tekst, als vervat in Ond. 12, st. 3 A en 3 B. (Ond. 12; zitt. j. 1938—1939, Ond. 141.)

De behandeling is gevorderd tot het regeeringsantwoord in eersten termijn.

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Aan de orde zijn twee ontwerp-ordonnanties, die los van elkaar staan, maar die tezamen gebracht zijn door de lotgevallen van de crisisordonnanties, waarvoor zij in de plaats treden. De sprekers van de vorige vergadering van het College van Gedelegeerden hebben beide ordonnanties in beschouwing genomen. Ik zal bij mijn antwoord de opmerkingen en beschouwingen ten aanzien van elke ordonnanantie afzonderlijk behandelen.

Ik begin dan met de opmerkingen over de ordonnanantie betreffende de terugzending. Tegen deze ordonnanantie heeft de heer De Villeneuve principieel bezwaar gemaakt. Dit geachte lid deed een beroep op vroegere uitlatingen van de Regeering. Zij zelf, zegt hij, heeft in 1932 de crisisordonnanties verdedigd op grond van bijzondere omstandigheden, die daartoe aanleiding hebben gegeven. Zij heeft vervolgens in 1938 het voorstel gedaan, de ordonnanantie betreffende de terugzending te laten vervallen, omdat de bijzondere omstandigheden niet meer aanwezig waren. Thans, zegt de heer De Villeneuve, komt de Regeering toch met een voorstel, om de crisisregeling permanent te maken. Waarom, aldus de heer De Villeneuve, wordt thans het ruim een jaar geleden ingenomen standpunt verlaten?

Ik zou hierop willen antwoorden, dat de Regeering niet het standpunt van ruim een jaar geleden heeft verlaten. Immers, waar het hier om gaat, is niet, zooals de heer De Villeneuve zegt, de crisisordonnanantie permanent te maken, doch een regeling in te voeren, die principieel verschilt van de oude crisisordonnanantie.

Mijnheer de Voorzitter! Er kan overeenstemming zijn tusschen de regeling, zooals zij vroeger gold en die de Regeering thans voorstelt, doch principieel is er een groot verschil. Het

Handelingen. Zittingsjaar 1939—1940.

(Directeur van Justitie.)

gaat nu niet meer om de verplichting te allen tijde een in het buitenland aangeworven en later ontslagen werknemer terug te zenden, het gaat nu om een verplichting, die zal bestaan t.a.v. werknemers, die in Indië nog niet voldoende zijn ingeburgerd en daardoor, niet door de bijzondere omstandigheden alleen, in moeilijkheden geraken, wanneer zij ontslagen worden om redenen buiten hun schuld en er niet in slagen een nieuwen verklaring te vinden.

Nu zegt de heer De Villeneuve: Maar de eenige motiveering, die de Regeering voor deze nieuwe regeling geeft, is een negatieve motiveering; de Regeering zegt n.l., dat het ook voor normale tijden niet overbodig en onredelijk is te achten dezen terugzendingplicht bij de wet te regelen. In zekeren zin heeft de heer De Villeneuve hierin gelijk. Dit is een negatief argument.

Wanneer ik ten deze dan ook nog eens verduidelijken mag, wat de positieve grondslag van deze regeling is, zou ik willen wijzen op dezen grondslag, dat het rechtsbewustzijn al sinds lang de verplichting, waarom het gaat, in zekeren zin heeft erkend. Uit de maatschappij zelf, uiteraard in de eerste plaats uit de kringen van belanghebbende werknemers, zijn krachtige stemmen opgegaan om dit wettelijk te regelen, niet in den vorm van een uitzonderlijke crisisregeling, doch in dien van een permanente regeling, een regeling, waardoor de goede zeden bij de dienstbetrekking zullen worden in stand gehouden en waarbij een verplichting, die in het algemeen en ook al vóór de crisis door de werkgevers vrijwillig werd in acht genomen, thans bij de wet zal worden geconsolideerd en gesanctioneerd. Die stemmen zijn opgegaan uit de maatschappij zelf en uit de belanghebbende kringen, zooals gezegd. Ik mag hieraan toevoegen, dat de Volksraad, die meestentijds toch ook de weerspiegeling geeft van de stemmen uit de maatschappij, ook in dit geval diezelfde eisch, zou ik zeggen van het rechtsbewustzijn op den voorgrond heeft gesteld. Toen anderhalf jaar geleden de crisisordonnanties in den Volksraad zijn behandeld hebben verschillende sprekers van verschillende kanten krachtig gepleit voor verlenging van de crisisordonnanantie inzake terugzending en voerden de voorstanders daarvan aan, dat de Indische arbeidsmarkt nog steeds niet zoo gunstig was enz. enz. Doch de ondergrond van den aandrang was toch eigenlijk, dat men dit aanvoelde als een normale redelijke verplichting van den werkgever.

Vervolgens heeft de Volksraad zonder hoofdelijke stemming een amendement aangenomen om de crisisordonnanantie terzake wederom met één jaar te verlengen. Daarna is, om nog een feit te noemen, in het jaarverslag van de federatie van Europeesche werknemers weder sterk aangedrongen op behoud van de terugzendingverplichting. En nu ziet de Regeering de kwestie wel eenigszins anders dan de sprekers toen en als hetgeen door belanghebbenden naar voren is gebracht. De Regeering steunt in deze niet zoozeer op de moeilijkheden van de Indische arbeidsmarkt, doch Zij steunt hierbij in de eerste plaats op het feit, dat het als een redelijke en normale verplichting wordt beschouwd, dat een werkgever, die een werknemer uit Nederland laat uitkomen en hem binnen enkele jaren, om het hard te zeggen, op straat zet, verplicht is dezen werknemer, indien hij verlangt, in de gelegenheid te stellen naar Nederland terug te keeren.

Mijnheer de Voorzitter! Dit is dan de positieve grondslag, waarover ik sprak. Wanneer dan de Regeering tot de conclusie is gekomen, waartoe Zij bij nadere ernste overweging van de kwestie is gekomen, dat dit niet onredelijk en onnoodig is, dan is dat dunkt mij voldoende grondslag voor het voorstel, dat de Regeering thans aan dit College heeft gedaan.

Mijnheer de Voorzitter! Dan ga ik over tot de bespreking van de opmerkingen en beschouwingen n.a.v. de artikelen van deze regeling. Ik heb dan in de eerste plaats te beant-

Regeling terugzending van buiten Ned.-Indië in dienst genomen of aangeworven arbeiders enz. (Ond. 12).

(Directeur van Justitie.)

woorden het betoog van den heer Blaauw, die gevraagd heeft om den termijn, die in deze regeling is vastgesteld op drie jaren, te verlengen tot vijf jaren.

De heer Blaauw meent, dat de termijn van drie jaren te kort is en dat die termijn eigenlijk willekeurig is vastgesteld. Ditzelfde bezwaar zou men natuurlijk ook kunnen aanvoeren tegen den langeren termijn door den heer Blaauw genoemd van vijf jaren. Ook deze termijn is niet op een bepaalde berekening gebaseerd. Ik zou hieraan evenwel willen toevoegen, dat de termijn, dien de Regeering heeft opgenomen niet zoo losweg is opgenomen als het geachte lid denkt. Die termijn van drie jaren is ontleend aan de praktijk. Uit de contracten, waarvan het Kantoor van Arbeid kennis neemt, blijkt, dat men zich een dergelijken termijn denkt als de termijn, die normaal is voor het aannemen van een werknemer, dien men in dienst wil nemen. Het gaat dan meestaal om de bepaling over het terugbetalen van uitzendingskosten. Daarbij neemt men aan, dat wanneer de arbeider drie jaren in dienst geweest is hij zijn verplichtingen voldoende heeft nagekomen. Een vertrek binnen drie jaren is voortijdig, is praematuur en stelt hem aansprakelijk voor de schade, die de werkgever daardoor lijdt. De termijn van drie jaren is een termijn die in de praktijk zekere betekenis heeft en de Regeering heeft gemeend daarbij te moeten aansluiten. Vijf jaren lijkt de Regeering zeker te lang.

Men moet hier niet trachten een termijn te krijgen zoo lang mogelijk, maar men moet zich afvragen wat is werkelijk het motief en dat is, dat een werknemer, die in Indië is geïmporteerd, in de eerste jaren bijzondere moeilijkheden heeft om werk te vinden, wanneer hij zijn betrekking verliest, omdat hij hier nog niet ingeburgerd is. Gaat men daarvan uit, dan kan men dunkt mij zeggen, dat een termijn van drie jaren rijkelijk lang is. Men kan niet volhouden, dat iemand, die drie jaren in Indië werkzaam is geweest nog een „orang-baroe” is, nog niet ingeburgerd is, nog eigenlijk als een vreemde hier rondloopt, die alleen maar in Nederland werk kan vinden. De Regeering moet dus volhouden, dat het juist zou zijn om niet nog verder te gaan en den termijn op vijf jaar te stellen, zooals het geachte lid heeft voorgesteld.

Over hetzelfde artikel 1 heeft nog de heer Roep gesproken. Dit geachte lid heeft in de eerste plaats bezwaar gemaakt tegen een wijziging, die bij Nota van Wijzigingen is aangebracht. Er zijn in dat artikel ingevoegd de woorden: „in Nederlandsch-Indië doorgebrachte”.

Artikel 1 bepaalt, dat de arbeider, die voor het einde van het derde — en nu komen de ingevoegde woorden: „in Indië doorgebrachte” dienstjaar, ontslagen wordt, anders dan in geval van dringende redenen, recht heeft op onmiddellijke terugzending op kosten van den werkgever.

De heer Roep heeft gevraagd of die invoeging wel een verbetering was en noemde hier twee voorbeelden. In de eerste plaats het voorbeeld van een werknemer, die in Indië ontslagen wordt na drie jaren dienst bij denzelfden werkgever, terwijl hij van die drie jaren er bijvoorbeeld een in Singapore op het kantoor van dien werkgever heeft gearbeid. Hij zou dan langer dan drie jaren in dienst zijn geweest van denzelfden werkgever, doch zou daarvan niet drie jaren in Indië hebben doorgebracht.

De heer Roep vraagt zich af, of het juist is, dat dan die termijn wordt verlengd met den in het buitenland doorgebrachten diensttijd. Men kan het andersom stellen en vragen, of het billijk is, dat die termijn wordt verminderd met den buiten Nederlandsch-Indië doorgebrachten tijd en dan vindt de Regeering dit niet billijk en wil Zij de consequentie, die de heer Roep onderstelt, inderdaad aanvaarden. Inderdaad zal deze werknemer worden ontslagen voor het einde van het derde in Nederlandsch-Indië doorgebrachte dienstjaar en dus recht hebben op terugzending. In het an-

dere geval, dat de heer Roep stelde, staat het anders. Het geachte lid onderstelt het geval van een werknemer, buiten Nederlandsch-Indië binnen drie jaar ontslagen, waarvan dan alleen de eerste tijd, bv. een jaar, in Nederlandsch-Indië is doorgebracht. De Regeering meent, dat in dit geval niet kan worden gesproken van een ontslag voor het einde van het derde in Nederlandsch-Indië doorgebrachte dienstjaar, zoodat dus hier het recht van terugzending niet zal bestaan.

In het eerste voorbeeld is de consequentie naar het oordeel der Regeering billijk, in het tweede geval is er ook geen rechtsgrond aanwezig om deze consequentie te verwerpen.

Daarbij komt, dat de woorden „in Nederlandsch-Indië doorgebracht” niet kunnen worden gemist in het belang van den werknemer. Wanneer in het geval, dat het geachte lid op het oog had, de werknemer eerst, nadat hij is aangeworven, en voordat hij naar Indië vertrekt, eenigen tijd doorbrengt in Nederland, is dat een geval hetwelk zich in de praktijk meermalen voordoet. Het personeel wordt in Nederland benoemd, maakt daar een zekeren opleidingstijd door van bv. een jaar en komt dan uit. Het zou daarbij naar de meening der Regeering niet billijk zijn het Nederlandsche voorpraaktijkjaar te doen medetellen en niet in mindering te brengen op den in Nederlandsch-Indië door te brengen termijn. Naar de Regeering meent, is het inderdaad juist dat geëischt wordt „in Indië doorgebrachte diensttijd”, want het gaat erom, dat men het recht op terugzending wil geven aan hen, die nog niet voldoende zijn ingeburgerd, nog niet lang genoeg in Indië zijn geweest en daarom moet alleen worden rekening gehouden met de jaren, in Indië doorgebracht. De Regeering meent daarom deze bij eerste Nota van Wijzigingen aangebrachte aanvulling te moeten handhaven.

Een andere opmerking van den heer Roep over het zelfde artikel gold de invoering van de woorden „en voor zoover het gezin hem op die terugreis vergezelt”, waarbij het geachte lid toef gaf, dat het beginsel, dat de Regeering voor deze wijziging aanvoerde, juist is. Hij zeide nl.:

„Ik ben het in het algemeen eens met hetgeen voorkomt op blz. 2 van de Memorie van Antwoord, dat inderdaad het recht van terugzending van het gezin den arbeider alleen behoort toe te komen, indien het gezin tesamen met hem terugreist.....”

Nu stelt de heer Roep echter een uitzonderingsgeval, waarvoor dan de gewijzigde bepaling tot een onjuist resultaat zou leiden.

Voordat ik dat geval in beschouwing neem, moet ik nog wijzen op de woorden, die de heer Roep aan de zoeven geciteerde deed voorafgaan, waarin hij ook onderstelde, dat er geen bezwaar tegen zou zijn, dat, wanneer het gezin van den arbeider door ziekte of andere belemmeringen de reis niet kan aanvaarden, de arbeider dan bij zijn gezin blijft en wacht tot de belemmeringen zijn weggenomen

(De heer R o e p: Dat is in het Stenografisch Verslag onjuist weergegeven, het klopt niet met wat later volgt.)

Dat had ik reeds gedacht, maar voor alle zekerheid, zij het ten overvloede, zou ik toch het volgende willen opmerken. Wanneer men zegt, dat het in het algemeen het beste is, dat het gezin bijeenblijft, wil ik erop wijzen, dat de werknemer met zijn gezin kan afwachten tot er geen bezwaar is tegen het vertrek. Daarin voorziet de ordonnantie. De werknemer kan dus wachten tot alle gezinsleden hersteld zijn.

(De heer R o e p: Inderdaad.)

De heer Roep beroept zich echter op een ander geval, namelijk, dat het van belang is, dat de werknemer vooruitreist. Nu meent de Regeering, dat voor dit geval van vooruitreizen van den werknemer de praktijk zich in het algemeen wel zal redden en men doet zeker niet goed door, teneinde in dit zeer bijzondere geval te voorzien, de ingevoegde woorden weder te laten vervallen, want dat is eigenlijk de strekking van het

Regeling terugzending van buiten Ned.-Indië in dienst genomen of aangeworven arbeiders enz. (Ond. 12).

(Directeur van Justitie.)

betoog: die woorden moet men niet invoegen, want dan krijgt men in dit bijzondere geval misschien onaangename consequenties. De woorden kunnen niet gemist worden, omdat er een ander geval is, waarin voorzien moet worden, ernstiger dan het geval, dat ik zoeven besprak en dat zich veel vaker kan voordoen, dat is, dat, indien men den oorspronkelijken tekst behoudt, en de woorden „en voorzoover het hem op de reis zal vergezellen” niet invoegt, het effect zou zijn, dat de arbeider voor zijn gezin recht op vrijen overtocht van zijn werkgever zou kunnen eischen, ook, wanneer hijzelf er niet aan denkt, Indië te verlaten. Dan zou de werknemer, die in Indië blijft, het recht hebben om den overtocht naar Nederland voor zijn gezin van den werkgever te eischen. Om dit onjuiste effect te voorkomen, heeft de Regeering gemeend de bestreden woorden in het eerste lid van artikel 1 te moeten invoegen en de Regeering meent, dat men er niet verstandig aan zou doen ze weder te laten vervallen alleen met het oog op het geval, dat de werknemer wiens gezin niet vertrekken kan, eenig belang zou hebben om eerder te vertrekken en dan zou kunnen stuiten — dat moet ik eraan toevoegen — op onwil van den werkgever. Want, in het algemeen zal het den werkgever onverschillig laten, of de werknemer vooruit reist dan wel wacht op zijn gezin. De werkgever zal er in het algemeen zeker toe medewerken om in het bedoelde geval den werknemer vooruit te laten vertrekken, zonder dat de overtocht voor het gezin vervalt. Het vervallen van de ingevoegde woorden zou een veel ernstiger effect hebben, zooals ik meen uiteengezet te hebben. Ook hier meent de Regeering dan ook de aangebrachte wijziging te moeten handhaven.

Over artikel 2 is door den heer De Villeneuve een opmerking gemaakt, die bezwaar heeft tegen den term „onderhandelingen” in het tweede lid van artikel 2. De heer De Villeneuve heeft zijn bezwaar toegelicht met een voorbeeld uit de praktijk, dat een jonge werknemer in Nederland zich om inlichtingen wendt tot een werkgever en vraagt om plaatsing in Indië; dat hem wordt medegedeeld, dat er geen gelegenheid tot plaatsing in Indië is, doch dat de werknemer op eigen gelegenheid naar Indië vertrekt, en hier erin slaagt bij dien werkgever geplaatst te worden, omdat er toch een vacature is gekomen. De heer De Villeneuve vroeg, of de Regeering het niet met hem eens is, dat het onjuist is, als in dit geval de terugzendingsregeling van toepassing is. Het antwoord moet luiden: ja. Inderdaad is de Regeering het met den heer De Villeneuve eens, hier is geen sprake van „onderhandelingen”, die geleid hebben tot het aangaan van een overeenkomst. Overigens is de hier gebruikte terminologie volkomen gelijk aan die van de Aanvullende Plantersregeling op dit punt en daar heeft zij, voorzoover bekend, niet tot moeilijkheden aanleiding gegeven.

De Regeering meent dus dat het geachte lid gerust kan zijn en dat men hier geen moeilijkheden zal krijgen.

(De heer De Villeneuve: Ik dank U!)

Mijnheer de Voorzitter! Ik kom nu aan art. 4 van deze regeling. Dit artikel is belangrijk gewijzigd bij eerste Nota van Wijzigingen en tegen den gewijzigden tekst is door de heeren Roep en Blaauw bezwaar gemaakt.

Beiden hebben in het bijzonder bezwaar tegen het 3e lid van art. 4, de bepaling die luidt:

„(3) Een verzoek om terugzending wordt geacht niet te zijn gedaan, indien de arbeider na dat verzoek handelingen heeft verricht, waaruit blijkt, dat hij op onmiddellijke terugzending geen prijs stelt.”

De geachte leden hebben aangevoerd dat met name uit de Memorie van Antwoord blijkt, dat het geval van handelingen, waaruit blijkt, dat de werknemer op geen onmiddellijke terugzending prijsstelt en dus het verzoek om terugzending geacht wordt te zijn vervallen, zich o.a. zal voordoen wanneer de werknemer een nieuwen werkkring zoekt. Zoo staat het in de Memorie van Antwoord:

„een nieuwen werkkring zoekt.”

De geachte leden vervangen deze woorden door het woord „solliciteert” en inderdaad, dat zou men ook daarvoor kunnen lezen.

Ik kan naar aanleiding van de bezwaren — ik behoef ze niet verder aan te duiden — het volgende antwoorden.

Men heeft gevraagd: wat is er tegen, dat de werknemer tijdens den opzeggingstermijn en ook daarna nog solliciteert en dus poogt in Indië te blijven? Dat kan toch alleen in het belang zijn van den werkgever, die dan misschien niet aansprakelijk zal zijn voor de terugzending? Men zou kunnen zeggen, dat de Regeering het wat onvoorzichtig heeft uitgedrukt door te spreken van het „zoeken naar een werkkring” en dat solliciteeren op zichzelf nog niet duidelijk wijst op het prijsgeven van het recht op terugzending, maar ik wil mij daarop niet beroepen. Tenslotte is de redactie der bepaling zoodanig dat er gegronde twijfel bestaat of bij solliciteeren, nadat het verzoek om terugzending is gedaan, het recht op terugzending volgens de wet wel blijft bestaan en een correctie op de toelichting, welke de Regeering heeft gegeven, zal voor den rechter misschien niet voldoende zijn bij de toepassing der bepaling. De Regeering geeft er daarom de voorkeur aan, tegemoet te komen aan de bezwaren, door alsnog in deze bepaling een wijziging op te nemen, welke vermeld is in de tweede Nota van Wijzigingen, die ik zoeven aan 's raads Secretaris ter hand heb gesteld. De Regeering meent n.l. dat aan de bezwaren van de geachte leden kan worden tegemoetgekomen zonder het logisch verband van de bepalingen te verbreken door in plaats van:

„handelingen verricht, waaruit blijkt, dat hij op onmiddellijke terugzending geen prijs stelt”

op te nemen:

„van de hem geboden gelegenheid de reis te aanvaarden anders dan om dringende redenen geen gebruik maakt.”

De Regeering laat daarom bij tweede Nota van Wijziging het derde lid van art. 4 als volgt luiden:

„Een verzoek om terugzending wordt geacht niet te zijn gedaan, indien de arbeider na dat verzoek van de hem geboden gelegenheid de reis te aanvaarden anders dan om dringende redenen geen gebruik maakt.”

(De heer Roep: Dus de werknemer kan wél solliciteeren?)

Solliciteeren maakt geen verschil, maar wordt den werknemer, die een verzoek om terugzending heeft ingediend, reisgelegenheid aangeboden en neemt hij die niet aan, dan mag toch worden aangenomen, dat de verplichting van den werkgever om hem terug te zenden vervalt.

(De heer Th a m r i n: Voor hoe lang geldt dit dan?)

Een werkgever heeft drie maanden den tijd om de passage te regelen. Binnen die drie maanden kan de vordering voor vergoeding van het bedrag, dat voor reiskosten verschuldigd zal zijn worden ingediend.

De werknemer begint met een termijn van drie maanden, waarin hij kan nadenken over de keuze, die hij wil doen. Hij heeft drie maanden den tijd om te kiezen, of hij in Indië wil blijven of teruggezonden worden. Heeft de werknemer in den loop van die drie maanden het verzoek om terugzending gedaan en wordt hem dan de reis aangeboden, dan moet hij dat aannemen, anders vervalt de verplichting voor den werkgever.

De Regeering meent, dat met deze wijziging alsnog aan het bezwaar van de geachte leden zal zijn voldaan.

Ik kom nu aan artikel 5. Over dit artikel heeft de heer De Villeneuve gesproken. De heer Villeneuve kwam terug op het bezwaar, dat in afwijking van hetgeen in de crisisordonnantie bepaald stond, nu niet langer sprake is van „ontzegging” van den eisch in dit bijzonder geval. Hij beroept er zich op, dat in de crisisordonnantie wel degelijk van „ontzegging” werd gesproken. Nu is het juist, dat de crisisordonnantie op verschillende punten wat haastig geredigeerd

Regeling terugzending van buiten Ned.-Indië in dienst genomen of aangeworven arbeiders enz. (Ond. 12).

(Directeur van Justitie.)

was en niet zoo uitvoerig was overwogen; dat er dus technisch wel enkele punten anders in geregeld waren dan de Regeering meent, dat zij bij een permanente regeling moeten zijn. Dit was voor de Regeering aanleiding thans de ontzegging liever niet mogelijk te maken, aangezien — zooals in de toelichting van de Regeering ook is gezegd — het onlogisch leek, wanneer een rechter in het geval, dat de wet een recht toekent, den eisch ontzegt op andere gronden. Wanneer de rechter hier de bevoegdheid heeft de toe te kennen vergoeding op ieder bedrag te bepalen, desnoods op het kleinste bedrag, dan is daarmede aan den eisch van de praktijk voldaan en dan lijkt het der Regeering om redenen van wetsterminologie — als men wil van „wetslogica” — beter hier niet van „ontzegging” te spreken. Het geval, dat het geachte lid noemde en waarin hij meende dat dan ontzegging toch zeker op haar plaats zou zijn geweest, is een zuiver hypothetisch geval. De Regeering vraagt zich af, of in een dergelijk geval wel ontbinding van de overeenkomst zou worden gevraagd, en of in dat geval de werknemer, voor wie het van groot belang is naar Nederland te gaan, niet eenvoudig zijn ontslag zou nemen, en of ook wanneer hij ontbinding van de overeenkomst zou vragen aan den rechter, deze dit inderdaad zou toestaan, wanneer het niet zou gaan om van het verband vrij te komen, maar alleen om het recht op de terugreis. Zooals reeds gezegd, dit is alleen een hypothese.

Het geachte lid beriep zich op de logica en geeft toe, dat het geen belangrijk punt is. De Regeering meent, dat praktisch tenslotte met dezen tekst aan alle wenschen wordt voldaan en Zij geeft er daarom de voorkeur aan niet weer terug te keeren tot den tekst van de crisis-ordonnantie.

Hiermede zijn de opmerkingen over de regeling van de terugzending bantwoord.

Ik kom dus thans aan de regeling betreffende den opzeggingstermijn. Wat deze tweede regeling betreft zijn bezwaren van min of meer principiëlen aard voorgebracht door de heeren De Villeneuve en Blaauw, bezwaren die diametraal tegenover elkaar staan. De heer De Villeneuve heeft principieel bezwaar tegen de regeling omdat deze geen wederkerigheid geeft; omdat de regeling voor den werkgever zwarender, strenger is dan voor den werknemer. De heer Blaauw wil dat verschil nog wat accentueeren en vraagt, waarom niet gehandhaafd is de progressie, die de crisis-ordonnantie gaf; een voor den werknemer gunstigere regeling, waardoor bij behoud van de bepalingen voor den werkgever het bezwaar van niet-wederkerigheid nog grooter wordt dan reeds in deze regeling is neergelegd.

Nu is een van de redenen, waarom de Regeering in de regeling voor den werkgever en den werknemer geen volstrekte eenvormigheid heeft meenen te mogen aanbrengen het verschil in positie van werkgever en werknemer ieder. De zeer ongelijke positie van den werknemer in vergelijking tot den werkgever maakt het maatschappelijk bepaald ongewenscht de zware progressie, die voor den werkgever aannemelijk wordt geacht, ook toe te passen op den termijn, dien de werknemer in acht moet nemen.

De Regeering meent dus, dat er principieel voldoende aanleiding bestaat om verschil te maken, maar men moet daarbij toch ook weer niet zekere grenzen overschrijden. Het verschil mag niet zoo worden, dat het een onbillijkheid wordt tegenover den werkgever. En daarom kan de Regeering dus anderzijds ook geen gevolg geven aan den aandrang van den heer Blaauw, om nu de ietwat getemperde progressie, die voor den werkgever wordt behouden, voor den werknemer nog weer verder te verzwaren, door de regeling van de crisis-ordonnantie permanent te maken. De Regeering meent, dat hier in het midden de juiste weg ligt en dat men beter doet hier een gematigde progressie voor den werkgever en een nog zwakkere progressie voor den werknemer in te voeren; men moet niet trachten, het onderste uit de kan te

krijgen, door te vragen: geef ons weer de oude progressie van de crisisregeling, een progressie, Mijnheer de Voorzitter, die dan ook alleen in die crisisregeling te rechtvaardigen was. Principieel acht de Regeering de gekozen oplossing het meest aanbevelenswaardig.

Ik ga thans over tot de beantwoording van de opmerkingen van de artikelen, voorzover dit in het voorgaande nog niet is geschied.

De heer De Villeneuve heeft gesproken over artikel 1 sub C, dat is de wijziging, die betrekking heeft op artikel 1603 h: „de opzegging mag alleen geschieden tegen den laatsten dag van de kalendermaand.” De heer De Villeneuve bracht een bezwaar voor, speciaal met het oog op de dienstbetrekking van het campagnepersoneel, omdat, al kan deze beschouwd worden — zooals de Regeering in de Memorie van Antwoord heeft aangevoerd — als een dienstbetrekking voor bepaalden tijd, hiermede de moeilijkheden niet zijn ondervangen in verband met het bepaalde in artikel 4 lid 3 van de Aanvullende Plantersregeling, waar ook voor contracten, aangegaan voor een bepaalden tijd — dus ook voor deze contracten — de opzeggingstermijn wordt gekoppeld aan artikel 1603 i. De heer De Villeneuve meent, dat men dan alle kans heeft, dat door het verband tusschen de artikelen 1603 i en 1603 h, ook artikel 1603 h zal worden medegesleept en de rechter dus eventueel zal eischen toepassing van artikel 1603 h, opzegging alleen tegen eind van de kalendermaand, hetgeen hij in dit geval bepaald onjuist en niet gemotiveerd acht.

De Regeering geeft dit toe, Mijnheer de Voorzitter, en Zij heeft gezocht naar een oplossing. Zij meent, in alle bescheidenheid, een betere oplossing te hebben gevonden dan die, welke het geachte lid heeft aanbevolen. De heer De Villeneuve wilde het artikel 1603 h hier uitsluiten; de Regeering meent een oplossing te hebben gevonden, die tevens tegemoetkomt aan een tweede bezwaar van het geachte lid tegen de toepassing van artikel 1603 i krachtens de Algemeene Plantersregeling, dat is in de gevallen, dat de betrekking wordt gegeven voor korten tijd, dus ook een bezwaar tegen den opzeggingstermijn zelf, de opzegging met een maand. Inderdaad, ook dit bezwaar wordt door de Regeering aangevoeld, Mijnheer de Voorzitter.

De kern van de zaak is hierin gelegen, dat de bepaling van artikel 4, lid 3 van de Algemeene Plantersregeling verder gaat dan de ratio. De ratio van deze bepaling, n.l. om ook voor contracten, aangegaan voor een bepaalden tijd, een opzeggingstermijn te eischen, bestaat feitelijk alleen voor de langere contracten, contracten van vrij langen duur, waarbij de billijkheid eischt, dat de werkgever vóór de beëindiging van het contract den werknemer moet laten weten, of het contract zal worden beëindigd dan wel zal worden verlengd. Voor dergelijke lange contracten is de bepaling rationeel, doch zij heeft voor de kortere contracten geen raison d'être. Daarom heeft de Regeering gemeend, aan beide bezwaren van het geachte lid te kunnen tegemoet komen door een wijziging, die is opgenomen in de tweede Nota van Wijzigingen en die moet worden aangebracht in de bepalingen van de Aanvullende Plantersregeling — die bij deze regeling immers wordt gewijzigd — en die luidt:

„In de gewijzigde ontwerp-ordonnantie tot regeling van den opzeggingstermijn voor arbeidsovereenkomsten van onbepaalden duur (Volksraad Zittingsjaar 1939—1940, Onderwerp 12 — Stuk 3 B), wordt in artikel III het bepaalde onder letter A geleverd:

A. In het derde lid van artikel 4 wordt hetgeen volgt op de woorden „Burgerlijk Wetboek”, vervangen door: „met dien verstande, dat deze verplichting” — de verplichting dus om op te zeggen met inachtneming van den opzeggingstermijn van het Burgerlijk Wetboek — „niet bestaat ten aanzien van overeenkomsten, gesloten voor den tijd van één jaar of korter.”

4de VERGADERING — DINSDAG 29 AUGUSTUS 1939.

Regeling terugzending van buiten Ned.-Indië in dienst genomen of aangeworven arbeiders enz. (Ond. 12).

(Directeur van Justitie.)

Mijnheer de Voorzitter! Door deze wijziging, die naar de meening van de Regeering volkomen past in het kader der aanvullende plantersregeling, wordt aan beide door den heer De Villeneuve aangevoerde bezwaren tegemoet gekomen.

Ik kom thans tot een ander bezwaar van het geachte lid. Dit betreft de beëindiging van een dienstbetrekking tegen het einde van een buitenlandsch verlof. De heer De Villeneuve heeft er n.l. op gewezen, dat de opzegging tegen het einde van het buitenlandsch verlof soms niet samenvalt met het einde van de kalendermaand. Doch dit lijkt de Regeering toch geen belangrijk bezwaar. Wat belet den werkgever een buitenlandsch verlof zoodanig te regelen, dat het begin daarvan met de kalendermaand ingaat? Mocht dit niet goed mogelijk zijn, dan is dit nog geen onoverkomelijk bezwaar, omdat er in zoo'n geval niets tegen is, dat het einde van den opzeggingstermijn een paar weken later valt dan het einde van het buitenlandsch verlof. Dat het een belang zou zijn van den werknemer om geen dag langer in dienst te zijn dan het verlof duurt, acht de Regeering toch wel wat overdreven voorgesteld. De Regeering meent dus in dit opzicht geen wijziging in de ontwerp-ordonnantie te moeten aanbrengen.

Voorts is nog door den heer De Villeneuve bezwaar gemaakt tegen de regeling van den opzeggingstermijn, in acht te nemen door den werknemer. In het algemeen heeft de heer De Villeneuve hier voorgesteld de contractsvrijheid te herstellen. Het geachte lid vroeg n.l. wat er tegen is, dat men hier aan partijen overlaat een langeren opzeggingstermijn overeen te komen. Maar, Mijnheer de Voorzitter, wanneer men ervan uitgaat, dat een lange opzeggingstermijn voor den werknemer in de meeste gevallen een nadeel is, dan mag men dit niet overlaten aan partijen, dan mag men hier dus geen contractsvrijheid laten. Dan moet men integendeel in

(Voorzitter.)

het belang van den werknemer ten deze regelen van dwingend aard stellen. De Regeering meent, dat ook het praktisch bezwaar, dat door den heer De Villeneuve is aangevoerd, niet de kracht heeft, die het geachte lid daaraan toekent. Het geachte lid sprak hier van gevallen, waarbij men te maken heeft met specialisten, met zeer bijzondere werknemers, waarvan men er maar weinigen in Indië heeft, die men dus moeilijk kan missen en die men — dat zou de Regeering daaraan willen toevoegen — dan ook moeilijk ergens anders ondergebracht kan zien. Mijnheer de Voorzitter! In dergelijke gevallen, waarin er inderdaad behoefte bestaat aan een vast verband, aan een dienstbetrekking, die niet zoo snel beëindigd kan worden, omdat men anders in moeilijkheden geraakt, is er een zeer eenvoudige oplossing, n.l. dat men deze zeer bijzondere werknemers voor bepaalden tijd in dienst neemt.

Dat gebeurt ook in zeer veel van die gevallen, als het gaat om dergelijke groote deskundigen. Men neemt die niet aan voor onbepaalden tijd, met een opzeggingstermijn van twee of drie maanden, maar met een contract van bijvoorbeeld drie jaar. Dan is men van alle moeilijkheden af. De Regeering meent dus, dat hier geen aanleiding bestaat tot wijziging of aanvulling van de ordonnantie.

De **Voorzitter**: Door de Regeering is een tweede Nota van Wijzigingen ingediend (Ond. 12, st. 4), welke reeds is rondgedeeld en bij de verdere beraadslaging in behandeling kan komen. Het komt mij het best voor, den tweeden termijn van de zijde van het College uit te stellen tot de volgende week, zulks in verband met het commissieonderzoek, dat ons voor heden nog wacht.

De vergadering wordt te 12.08 uur n.m. gesloten.

The following information is for your information only. It is not intended to constitute an offer of insurance or any other financial product. The information is provided for your general information only and should not be relied upon as a basis for any investment decision. The information is provided for your general information only and should not be relied upon as a basis for any investment decision.

The following information is for your information only. It is not intended to constitute an offer of insurance or any other financial product. The information is provided for your general information only and should not be relied upon as a basis for any investment decision. The information is provided for your general information only and should not be relied upon as a basis for any investment decision.

The following information is for your information only. It is not intended to constitute an offer of insurance or any other financial product. The information is provided for your general information only and should not be relied upon as a basis for any investment decision. The information is provided for your general information only and should not be relied upon as a basis for any investment decision.

The following information is for your information only. It is not intended to constitute an offer of insurance or any other financial product. The information is provided for your general information only and should not be relied upon as a basis for any investment decision. The information is provided for your general information only and should not be relied upon as a basis for any investment decision.

5de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 5 September 1939.

(Bijeenroepingsuur: 11 voormiddag.)

Toepasselijkverklaring Dienstplichtbesluit op geheel Ned.-Indië (Ond. 33). — Regeling terugzending van buiten Ned.-Indië in dienst genomen of aangeworven arbeiders enz. (Ond. 12). — Wijziging en aanvulling Reglement op de Rechtsvordering en Rechtsreglement Buitengewesten (Ond. 7). — Wijziging ordonnantiën vennootschapsbelasting, inkomstenbelasting en vermogensbelasting (Ond. 9). — Intrekking ordonnantie van 16 Juli 1915 en van de artt. 8 der instellingsordonnanties der provincies West-, Midden- en Oost-Java (Ond. 16). — Intrekking art. 25a Aanvaringsreglement en art. 15a Binnenaanvaringsreglement (Ond. 23).

Voorzitter: de heer Mr. J. A. JONKMAN.

De presentielijst is geteekend door 16 leden, te weten de leden:

Blaauw, Van Helsdingen, Jonkman, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Leunissen, Mogot, Roep, Soangkoepou, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, De Villeneuve en Wiwoho.

Regeringsgemachtigden de heeren: Berenschot en Enthoven.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot toepasselijkverklaring van het Dienstplichtbesluit (Staatsblad 1923 No. 408) op geheel Nederlandsch-Indië. (Ond. 33.)

De heer **Leunissen:** Mijnheer de Voorzitter! Hoewel door de Memorie van Antwoord ons inzicht in de bedoeling van de Regeering wel duidelijker geworden is, schijnt het mij toe, dat de omstandigheden genoeg aanleiding geven, hierop nog even terug te komen.

Ik wil allereerst mijn erkentelijkheid uitspreken voor de tegemoetkomende houding, welke de Regeering heeft aangenomen, toen Zij aankondigde, dat een regeling zal worden getroffen, welke ten doel heeft jongelieden, gevestigd in een gebiedsdeel van de buitengewesten, waarin de dienstplichtigen voorshands niet voor eerste oefening zullen worden opgeroepen, op denzelfden voet als de overige dienstplichtigen in de gelegenheid te stellen een vrijwillig dienstverband aan te gaan. Dit is een heele stap in de goede richting. Ik vraag mij echter af, naar aanleiding van de ontwikkeling van de omstandigheden in den korten tijd nadat wij dit onderwerp in de commissies hebben behandeld, of er geen aanleiding is al dadelijk over te gaan tot het werkelijk oproepen voor het ondergaan van de eerste oefening van de dienstplichtigen.

Ik vraag mij dus af, of het op het oogenblik niet gewenscht is zoo spoedig mogelijk daartoe over te gaan. Het komt mij voor, dat wij toch ook in de buitengewesten zoo spoedig mogelijk moeten kunnen beschikken over zooveel mogelijk geoefend personeel.

Wij hebben in het Gedelegeerdenverslag de suggestie geopperd om bijvoorbeeld Makassar hiervoor in aanmerking te doen komen. Uit mijn ervaring in Medan, waar de dienstplichtigen wel voor eerste oefening worden opgeroepen, is mij bekend, dat er toch wel jaren zijn, dat tussehen de 20 en 30 dienstplichtigen voor eerste oefening worden opgeroepen, en ik zou willen vragen, of de Regeering niet van meening is, dat bijvoorbeeld ook in Makassar en omstreken een zoodanig

Handelingen. Zittingsjaar 1939—1940.

(Leunissen, Legercommandant.)

aantal dienstplichtigen kan worden gevonden, dat voor eerste oefening zou kunnen worden opgeroepen.

Dit onderwerp geeft mij ook aanleiding der Regeering een andere vraag te stellen, die niet in het Gedelegeerdenverslag voorkomt, maar waartoe de omstandigheden op het oogenblik wel degelijk aanleiding geven. Wij zijn in Indië op het oogenblik gekomen tot een gedeeltelijke mobilisatie. Deze gedeeltelijke mobilisatie is natuurlijk noodig, maar ik vraag mij af of de consequenties van deze gedeeltelijke mobilisatie voor sommige gemobiliseerden wel voldoende gecompenseerd zijn in dien zin, dat bijvoorbeeld den employés of werknemers in het particuliere voldoende gewaarborgd is, dat hun functie tijdens de mobilisatie voor hen wordt opgehouden. Ik stel mij voor, dat ten opzichte hiervan bij de landsdienaren niets te vreezen is, maar ik geloof, dat — uitgezonderd natuurlijk de groote particuliere lichamen — de kleine particuliere werkgevers, wanneer de Regeering daarop niet nauwlettend toeziet, niet zoo vrijgevig zullen zijn met voorwaarden, die opgelegd worden aan degenen, die voor militairen dienst worden opgeroepen. Ik vraag dus aan de Regeering, of Zij dit gevaar, dit nadeel ook inziet, en of Zij bereid is, zoo dit nadeel werkelijk zekere grenzen zou overschrijden, daartegen op te treden.

Om op het aan de orde zijnde onderwerp terug te komen, wil ik mij een tweede opmerking veroorlooven naar aanleiding van de laatste alinea in de Memorie van Toelichting, waar de Regeering het heeft over de samenstelling van den keuringsraad en de manier, waarop deze te werk zal gaan. Uit de Memorie van Antwoord blijkt, dat deze dienstplichtigen waarschijnlijk voor het grootste deel alleen zullen worden gekeurd, wanneer zij voor de eerste oefening worden opgeroepen op de plaats, waar hun garnizoen zal zijn gevestigd. Ik wil hopen, dat hierdoor niet te kort wordt gedaan aan de behoefte van het land om zooveel mogelijk op een gegeven oogenblik te weten over hoeveel lichamelijk geschikt kan worden beschikt. Ik realiseer mij volkomen, dat hieraan bezwaren zijn verbonden, omdat de plaatsen zoo ver van elkaar afliggen, waardoor een economische hanteering van de keuringsraden moeilijk doorvoerbaar is, doch ook hier geven naar ik meen de tegenwoordige tijdsomstandigheden aanleiding — ook al zou dit eenigszins bezwaarlijk zijn — over dit bezwaar heen te stappen en desnoods de ingeschreven dienstplichtigen, ook voordat zij voor de eerste oefening worden opgeroepen, reeds te doen keuren.

Wanneer het niet mogelijk is, de dienstplichtigen naar de plaats, waar de keuring plaats vindt, op te roepen, lijkt het mij aan te bevelen, desnoods door een of meer leden van den keuringsraad hiervoor een speciale dienstreis te doen maken.

De heer **Berenschot**, commandant van het leger en hoofd van het Departement van Oorlog: Mijnheer de Voorzitter! De heer Leunissen heeft drie opmerkingen gemaakt. De eerste opmerking is eigenlijk een vraag, n.l. of de Regeering voornemens is om in het bijzonder te Makassar over te gaan tot onbeperkte toepassing van het Dienstplichtbesluit. De Regeering heeft in de Memorie van Antwoord reeds gezegd, dat wanneer zulks in een gebiedsdeel, in casu dus te Makassar, loonend is, zij zeker ernstig de vraag in overweging zal nemen; dat geval zal zich voordoen, wanneer blijkt, dat er te Makassar jaarlijks een 20 à 30 militieplichtigen, voor eerste oefening kunnen worden opgeroepen zooals zulks te Medan b.v. het geval is. De Regeering kan dus thans nog niet zeggen, dat te Makassar bedoelde toepassing een feit zal worden.

In de tweede plaats heeft de heer Leunissen de vraag gesteld, of de Regeering maatregelen in overweging heeft om te voorkomen, dat dienstplichtigen, die in werkelijken dienst moeten opkomen, hun betrekking verliezen. Hoewel dit punt buiten het onderwerp om gaat, kan de Regeering

Toepasselijkverklaring Dienstplichtbesluit op geheel Ned.-Indië (Ond. 33). — Regeling terugzending van buiten Ned.-Indië in dienst genomen of aangeworven arbeiders enz. (Ond. 12).

(De Villeneuve.)

den heer Leunissen mededeelen, dat die kwestie zeer zeker haar aandacht heeft.

In de derde plaats heeft de heer Leunissen gevraagd of er door de leden van de keuringsraden geen speciale dienst-reizen kunnen worden gemaakt voor de keuring van de ingeschreven dienstplichtigen vóór hun opkomst voor eerste oefening. Nu zijn er verschillende manieren om de ingeschrevenen te doen keuren vóór hun opkomst onder de wapenen voor eerste oefening. In Sumatra is gebleken, dat, wanneer de ingeschrevenen in een gewest aankomen en — gelijk gewoonlijk het geval is — een afdeelingshoofdplaats passeeren, zij direct voor den keuringsraad kunnen worden geroepen. Het is ook mogelijk gebleken, dat geneeskundige ambtenaren, die uit anderen hoofde dan voor het keuren van ingeschreven dienstplichtigen een dienstreis maken, op hun tournees de ingeschrevenen keuren. Alleen dan, wanneer deze mogelijkheden zich voor bepaalde personen niet hebben voorgedaan, zal de keuring eerst kunnen plaats hebben bij eerste opkomst onder de wapenen. Ik geloof niet dat het noodig is, speciale maatregelen te nemen om vèraf gelegen gewesten te laten afreizen, alleen om de enkele dienstplichtigen, die zijn ingeschreven, doch nog niet werden gekeurd, aan een keuring te onderwerpen. Dat lijkt mij oneconomisch, Mijnheer de Voorzitter!

De Voorzitter: Wenscht de heer Leunissen in tweeden termijn het woord te voeren?

Zoo niet, dan kan thans tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnanties tot:

- a. regeling van de terugzending van arbeiders, die buiten Nederlandsch-Indië in dienst zijn genomen;
- b. regeling van den opzeggingstermijn voor arbeidsovereenkomsten van onbepaalde duur;

een en ander in den gewijzigden tekst, vervat in Ond. 12, st. 3A en 3B, als gewijzigd bij tweede Nota van Wijzigingen, stuk 4. (Ond. 12; zittingsj. 1938—1939, Ond. 141.)

De behandeling is gevorderd tot den tweeden termijn van de zijde van den Volksraad.

De heer De Villeneuve: Mijnheer de Voorzitter! Het antwoord van de Regeering in eersten termijn heeft mij in sommige opzichten verbaasd, in alle opzichten echter teleurgesteld.

Verbaasd heeft het antwoord mij, wat de motiveering voor de terugzendingsregeling betreft. In eersten termijn heb ik betoogd, dat hier een crisismaatregel permanent werd gemaakt, zonder dat daarvoor behoorlijke motieven door de Regeering werden aangevoerd. Naar mijn meening was het standpunt, dat de Regeering ten deze innam zelfs in strijd te achten met het standpunt, dat Zij anderhalf jaar geleden ten deze in den Volksraad had verdedigd.

Mijnheer de Voorzitter! Nu voert de Regeering mij tegen, dat het hier eigenlijk niet om het permanent maken van een crisismaatregel gaat, doch om een principiëlen anderen maatregel. In de eerste plaats kan ik dat zonder meer uit het ons voorgelegde ontwerp niet lezen, doch bovendien is deze opvatting naar mijn bescheiden meening toch ook wel in strijd met de toelichting, die de Regeering zelf in de Memorie van Toelichting heeft gegeven. Want daarin lees ik, dat er voor de Regeering voldoende aanleiding bestaat om deze sociale voorziening ook voor de toekomst te „handhaven”. Ik zou zoo zeggen, dat wanneer men een sociale voorziening, die

als crisismaatregel is ingevoerd, handhaaft, dit hetzelfde is als het permanent-maken van de regeling.

Nu heb ik ten deze ook aangevoerd, dat voor dit omzetten van den crisismaatregel in een permanente regeling n.m.m. geen voldoende reden bestond en de Regeering die ook niet had aangegeven, waar Zij alleen maar stelde, dat deze regeling niet overbodig en niet onredelijk kon worden genoemd.

De Regeering erkent zulks nu wel, doch stelt dat Zij daarnaast toch ook nog wel een positieven grondslag heeft en dan komt — en dat geldt mijn verbazing in de eerste plaats — het rechtsbewustzijn als argument. Ik zou hier zeggen: „Du sprichst ein groszes Wort gelassen aus”. Want wat is dit rechtsbewustzijn? De Regeering motiveert dit summier en zegt, dat uit de maatschappij krachtige stemmen zijn opgegaan — en in het bijzonder van werknemerszijde — om deze regeling in te voeren en de terugzendingsplicht tot een vast rechtsprincipe te maken. Ik kan echter niet inzien, dat, indien van een bepaalde groep uit de maatschappij krachtige stemmen opgaan — met hoeveel recht, van dat speciale standpunt bezien, die stemmen ook mogen klinken — dit zonder meer zal moeten worden vereenzelvigd met het rechtsbewustzijn. Het is niet mijn bedoeling hier een rechtsphilosophisch debat met de Regeering op te zetten, doch ik zou ten deze toch willen aanvoeren, dat een regeling eerst dan tot een definitieve norm mag worden bevorderd, wanneer daarbij alle betrokken belangen behoorlijk zijn uitgebalanceerd. Een dergelijke norm zal derhalve niet enkel moeten berusten op het feit, dat van bepaalde zijde aandrang is uitgeoefend om een permanente regeling te scheppen.

Mijn conclusie t.a.v. de terugzendingsregeling blijft dan ook, dat voor het scheppen van een definitieve regeling, zooals de Regeering die beoogt, hier geen aanleiding bestaat, terwijl ook hiervoor tijdens de discussiën door de Regeering geen voldoende motiveering is gegeven.

Mijnheer de Voorzitter! Dit houdt uiteraard in, dat t.a.v. het langer maken van den termijn van 3 jaar, als de heer Blaauw de vorige maal bepleitte, namelijk tot 5 jaar n.m.m. zeer zeker geen gronden aanwezig zijn. Immers, zooals ik zoo juist zeide bestaat m.i. voor de geheele regeling geen voldoende rechtsgrond. Derhalve bestaat er zeer zeker ook geen aanleiding om den termijn, die door de Regeering op 3 jaar is gesteld, tot 5 jaar te verlengen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zeide, dat ik ook teleurgesteld was. Die teleurstelling geldt in het bijzonder, waar ik gepleit heb den opzeggingstermijn — dat geldt dus de tweede ordonnantie — zoo mogelijk contractueel wederkeerig op dezelfde wijze te bepalen. Ik kan nog steeds niet inzien, dat wanneer partijen in een bijzonder geval overeenkomen om dien opzeggingstermijn wat ruimer te stellen, dit niet zou mogen en dat de wetgever dit zou moeten verbieden. Maar zelfs wanneer men daarin zou berusten, wordt toch nog de onredelijkheid, die in het ontbreken van de wederkeerigheid zit, wel extra geaccentueerd, indien wij gevolg zouden geven aan de suggestie, die door mijn geacht medelid, den heer Blaauw, is gedaan, namelijk om den termijn van de crisis-ordonnanties te handhaven en dus het onderhavige artikel aldus te wijzigen, dat die opzeggingstermijnen — en dat geldt dan in het bijzonder de opzeggingstermijnen door den werkgever tegenover den werknemer in acht te nemen — tot het systeem van de crisisordonnantie verlengd worden. Alsdan geldt eerst recht het bezwaar, dat, wanneer een crisis-ordonnantie, die met het oog op bepaalde omstandigheden gemaakt is, maar lang genoeg gewerkt heeft, deze van zelf tot vaste norm zou worden en dat is een systeem, waarheen wij zeker niet moeten gaan. In stede van crisismaatregelen „an sich” te bekijken, zou men dan van het standpunt uitgaan, dat deze vanzelf tot normen worden, die voor langen duur zouden moeten gelden, of liever die voor een onafzienbaren tijd zouden worden geschapen.

Regeling terugzending van buiten Ned.-Indië in dienst genomen of aangeworven arbeiders enz. (Ond. 12).

(Blaauw.)

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb temeer bezwaar tegen het voorstel van mijn geacht medelid, den heer Blaauw, omdat de regeling van artikel 1603*i*, zooals dat hier wordt voorgesteld, op zichzelf al een afwijking is van het concordantiebeginsel, neergelegd in artikel 131 van de Indische Staatsregeling, hetwelk ons voorschrijft, dat in het bijzonder in het burgerlijk recht zooveel mogelijk de in Nederland geldende wetten gevolgd dient te worden. Deze regeling van den opzeggingstermijn kent de Nederlandsche wet niet, maar als men meent, dat voor bepaalde omstandigheden, een afwijking noodig is, dan dient toch het concordantiebeginsel in zooverre in acht genomen te worden, dat die afwijking niet uitdijt buiten de grenzen van het strikt noodzakelijke.

Mijnheer de Voorzitter! Tenslotte nog een enkele opmerking. Ik ben den Regeeringsgemachtigde erkentelijk, voor de wijziging, die hij heeft aangebracht in artikel 4, derde lid, van de Plantersregeling. Ik geloof inderdaad, dat door deze wijziging veel misverstand kan worden opgelost. Toch zou ik nog een enkele vraag willen stellen. Heb ik den Regeeringsgemachtigde goed begrepen, dat het zijn bedoeling is, dat bij de toepassing van dit artikel 4, lid 3, in ieder geval ook artikel 1603*h* — dat is het voorschrift dat de opzegging tegen het einde van de kalendermaand dient te geschieden — buiten beschouwing dient te blijven? Ik meen dit uit het ontwerp te mogen lezen, waar het ontwerp geldt voor overeenkomsten van onbepaalden duur, terwijl deze wijziging doelt op overeenkomsten met campagnepersoneel, die geacht worden voor een bepaalden tijd te zijn aangegaan. Misschien is het juist om, ter voorkoming van misverstand, dit punt nog even duidelijk naar voren te brengen.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! In eersten termijn heb ik een drietal wijzigingen bepleit ten opzichte van de voorliggende ontwerp-ordonnanties. Ten aanzien van één van deze drie is de Regeering mij en ook mijn medelid, den heer Roep, tegemoet gekomen, door een Nota van Wijzigingen in te dienen, die althans mij volkomen heeft bevredigd. Ik geloof hier ook namens den heer Roep te mogen spreken, die ik instemmend zie knikken; ook hij is dus ten opzichte van dit eerste punt bevredigd.

Ten opzichte van het tweede punt zal ik den heer De Villeneuve geruststellen; ik zal dat laten vallen. Maar ten opzichte van het derde punt voel ik mij toch genoopt nog een oogenblik daarvoor de aandacht te vragen.

Het betreft hier dan het herstellen van de opzeggingstermijnen als vervat in de crisisordonnantie, een herstel dat ik gaarne in de voorliggende ordonnantie ten opzichte van de opzeggingstermijnen voor arbeidsovereenkomsten van onbepaalden duur zal zien opgenomen.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft in zijn antwoord in eersten termijn aan de hand van de tegenwerpingen van den heer De Villeneuve er reeds op gewezen, dat men hier heeft te doen met een verschillende regeling ten opzichte van werknemers en werkgevers en dat het noodzakelijk is het gebrek aan wederkeerigheid tot het uiterste te beperken. Ik kan het in dit streven volkomen met den Regeeringsgemachtigde eens zijn, zonder nu bepaald dadelijk tot de zelfde conclusie te komen. Tot op zekere hoogte kan ik met den heer De Villeneuve medegaan als hij zegt, dat men hier te maken heeft met een erismaatregel en die ook als zoodanig zal moeten worden beschouwd, maar dat daar van moet worden teruggekomen, zoodra geen aanleiding meer bestaat dien te handhaven.

Wij hebben met het vaststellen van dergelijke opzeggingstermijnen toch altijd te maken met een zekere mate van willekeur. Het is niet wiskunstig zeker uit te rekenen geweest, waarom in crisistijd die opzeggingstermijnen zijn gekozen, loopende van één tot vier maanden. Wat aangaat het beroep van den heer De Villeneuve op het concordantiebeginsel met

(Directeur van Justitie.)

het Nederlandsche recht, kan ik hem toegeven, dat een afwijken van die concordantie tot het uiterste moet worden beperkt, maar waar ligt die beperking? Ik meen, dat in den loop van de werking der crisisordonnanties deze langzamerhand inderdaad van aard zijn veranderd en zijn geworden tot regelingen van normaal recht, zoodat men daaruit tot zekere hoogte kan concluderen, dat aan het rechtsgevoel van de ingezetenen hier te lande is tegemoet gekomen door een regeling zooals die is neergelegd in de crisisordonnanties. Nu heeft de Regeeringsgemachtigde gezegd: Laten wij zorgen, dat geen onbillijkheid wordt begaan tegenover de werkgevers, laten wij zorgen, dat wat destijds bij de crisisordonnanties wel kon worden gevraagd, thans niet meer kan worden gevraagd. Als de Regeering zegt: Laten wij het juiste midden houden, vraag ik mij af waar dat ligt. Ik geloof, dat in den loop van eenige jaren werking dezer regelingen men wel gerust kan aannemen, dat die het juiste midden vormen. Wanneer nu in het voorstel der Regeering wordt getornd aan de ietwat sterkere positie van den werknemer, ontstaat daardoor min of meer een aantasting van het zich ontwikkeld hebbende rechtsbewustzijn der Indische ingezetenen. Daarom zou ik dan ook gaarne de bestaande regeling der opzeggingstermijnen willen handhaven.

De heer De Villeneuve heeft nog bezwaar gemaakt tegen de niet-gelijkvormige regeling van de opzeggingstermijnen voor werknemer en werkgever. Ik meen, dat er toch alle aanleiding bestaat — de Regeering heeft daarop terecht gewezen —, dat er ruim voldoende redenen zijn, om de opzeggingstermijnen voor den werknemer anders te regelen dan voor den werkgever. De Regeering wees erop, dat de positie van den werknemer veel zwakker is dan die van den werkgever, waaraan ik zou willen toevoegen, dat in het algemeen een ontslag en dus een opzegging van den werknemer in alle omstandigheden een groot effect en in zeer vele gevallen zelfs een beslissend effect heeft op het bestaan van dien werknemer, terwijl een opzegging door den werknemer den werkgever in sommige gevallen ongetwijfeld wel in moeilijkheden kan brengen, maar in de meeste gevallen toch niet zulk een verstrekkenden invloed op het bestaan van den werkgever zal hebben als de opzegging door den werkgever.

Ik geloof, dat ik het hierbij kan laten. Ik wil eraan toevoegen, dat ik de indiening van een amendement overweeg om den ouden opzeggingstermijn ten aanzien van den werknemer te handhaven. Ik zal echter van het regeeringsantwoord laten afhangen, of ik al dan niet tot de indiening van dit amendement overga.

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer ik den eersten spreker, den heer De Villeneuve, beantwoord, moet ik constateeren, dat het geachte lid twee teleurstellingen en één meevaller heeft besproken. De meevaller als ik het zoo noemen mag, was dan de wijziging, die door de Regeering alsnog in de regeling is aangebracht; de teleurstellingen betroffen de principieele opzet van de ordonnantie op de terugzending en in de tweede plaats de regeling van den opzeggingstermijn voor werkgevers enerzijds en voor werknemers anderzijds.

Wat betreft de teleurstelling van den heer De Villeneuve inzake den rechtsgrond, de principieele rechtvaardiging van de regeling van de terugzending zou ik mij willen beperken tot een enkele opmerking. Het geachte lid, de heer De Villeneuve, zegt: de Regeering beroept zich thans op een nieuw gevormd rechtsbewustzijn in deze, maar de Regeering leidt dat af uit stemmen, opgaande uit de groep werknemers en dat is toch wel een wat zwakke grond. Ik zou willen opmerken, dat de Regeering nog eenige andere factoren in het geding heeft gebracht behalve de wenschen van de werknemers. Dat zijn de stemmen, die in den Volksraad zijn gehoord, waar men zich bij de wenschen van de werknemers zeer nadruk-

Regeling terugzending van buiten Ned.-Indië in dienst genomen of aangeworven arbeiders enz. (Ond. 12).

(Directeur van Justitie.)

kelijk heeft aangesloten en de tweede factor is, dat in de praktijk — en dit is misschien nog belangrijker — de goede werkgevers zich in het algemeen aan de verplichting tot terugzending reeds houden. Dit was reeds het geval vóór de crisisregeling tot stand kwam en nu men de crisisregeling wil vervangen door een regeling van permanenten aard, mag men teruggrijpen tot wat zich reeds tevoren ging vormen, dat wil zeggen, het besef van de werkgevers, dat men een arbeider, dien men uit Nederland heeft laten komen en dien men binnen eenige jaren — dat is het nieuwe element — af dankt, weder in de gelegenheid heeft te stellen naar zijn land van herkomst terug te keeren. De Regeering meent, dat de principieele rechtvaardiging van de ordonnantie toch wel sterker is dan het geachte lid, de heer De Villeneuve, heeft aangegeven.

Het tweede punt, dat de heer De Villeneuve besprak, was de contractvrijheid inzake den opzeggingstermijn. De Regeering gaat ermee accoord, als het geachte lid zegt, dat men niet kan zeggen, dat datgene, wat in een crisisregeling heeft gegolden, en jarenlang heeft gegolden, nu automatisch geworden is tot de norm, die voor normale tijden kan gelden. De Regeering erkent dit. De Regeering heeft dan ook gemeend — ik kom daar dadelijk op, als ik het punt bespreek, dat de heer Blaauw aan de orde heeft gesteld — dat hetgeen door haar is voorgesteld, een billijke regeling is voor de normale tijden, die wij weder hopen in te gaan en misschien reeds ingegaan zijn en dat men daarbij niet kan vasthouden aan den strengen eisch van wederkeerigheid, doch dat men toch ook niet de ongelijkheid te groot moet maken, wil men weer niet onrechtvaardig worden tegenover den werkgever.

En dan komt het argument van de concordantie, het zoo weinig mogelijk afwijken, dat hierop neerkomt, dat de ongelijkheid in de verplichtingen van de twee partijen niet grooter moet worden gemaakt dan, in verband met de omstandigheden hier in Indië, absoluut noodzakelijk is.

Ik kom hier op hetgeen door den heer Blaauw is besproken, het voorstel om toch weer de ongelijkheid van de regeling van den opzeggingstermijn te vergrooten, met name door het herstellen van de regeling van den opzeggingstermijn zooals die geweest is in de crisisregeling. Ook de heer Blaauw geeft toe, dat de argumenten van den heer De Villeneuve niet onjuist zijn, dat men hier niet te ver moet afwijken, dat men de ongelijkheid niet te groot moet maken en men hier, zooals de Regeering in eersten termijn reeds gezegd heeft, een middenweg moet kiezen. Maar de heer Blaauw merkt op, dat daarmede nog niet is uitgemaakt waar de oplossing ligt, die voor beide partijen de ongelijkheid niet te groot maakt en die voorziet in wat hier nodig is.

Nu gaat het tenslotte daarom, of de regeling van den opzeggingstermijn, en speciaal de progressie, die de crisisregeling meebracht, voor de toekomst, als een permanente regeling van het Burgerlijk Wetboek voldoende te motiveeren is.

Wanneer men nu, met den heer Blaauw, dit hieruit afleidt, dat de crisisregeling reeds eenige jaren — een belangrijk aantal jaren — gewerkt heeft en aan de behoeften heeft voldaan, lijkt dit de Regeering toch een onvoldoende rechtsgrond. De crisisregeling poogde te voorzien in zeer bijzondere omstandigheden, waarbij het ontslag voor den werknemer altijd zeer ernstige moeilijkheden meebracht, in verband waarmee men, onder de bijzondere omstandigheden waarin de arbeidsmarkt in die jaren verkeerde, den werknemer een langeren opzeggingstermijn moest gunnen, ook al was hij nog niet zoo heel lang bij den werkgever in dienst. Vandaar dat men de verlenging van den opzeggingstermijn tot drie maanden boven den normalen termijn reeds heeft laten ingaan, nadat de werknemer drie jaar in dienst was geweest. Als dit nu is geweest wat in voor den werknemer zeer moeilijke tijden en bij een zeer ongunstige arbeidsmarkt aan de behoeften voldeed, zou men daaruit wel reeds a con-

trario kunnen afleiden, dat wanneer de omstandigheden verbeterd zijn, met minder genoegen kan worden genomen. De Regeering moet volhouden, dat voor een regeling, die eenvoudig, wat de progressie van den opzeggingstermijn betreft, aansluit bij hetgeen in crisistijd noodig is geoordeeld, geen voldoende reden bestaat.

Wanneer men nu vraagt: wat is noodig en wat is voldoende, wordt het natuurlijk zeer moeilijk, daarvoor vaste regels te stellen, maar de Regeering meent, dat het eenigzins verlengen van den tijd, waarin de opzeggingstermijn tot drie maanden boven den gewonen opzeggingstermijn stijgt, toch wel, nu de zeer ongunstige omstandigheden, die tot nu toe gegolden hebben grootendeels verdwenen zijn, absoluut te rechtvaardigen is, en dat de verlenging zooals de Regeering die in de regeling heeft opgenomen, waarbij niet na drie, maar na vijf jaar de langste opzeggingstermijn in acht moet worden genomen, zeer redelijk en voor den werknemer volkomen acceptabel is.

De Regeering moet zich dus op het standpunt blijven stellen, dat de regeling, zooals die hier gesteld is, te rechtvaardigen is, en dat de ongelijkheid, welke zij brengt tusschen werkgever en werknemer te billijken is, maar dat elke verdere verlenging ten gunste van den werknemer de ongelijkheid vergroot, in die mate, dat de regeling niet meer als billijk tegenover de andere partij kan worden aange merkt.

De Regeering zal dus tot haar spijt het amendement, dat eventueel door den heer Blaauw zal worden ingediend, niet kunnen overnemen.

Het derde punt, dat de heer De Villeneuve besprak, was de vraag, of door de laatste wijziging van artikel 4, lid 3 van de Aanvullende Plantersregeling nu ook in elk geval de bepaling van artikel 1603h zal buiten beschouwing blijven bij contracten van korten duur. Op deze vraag kan de Regeering bevestigend antwoorden.

(De heer De Villeneuve: Ik dank U!)

Ik meen den heer Blaauw al te hebben beantwoord, voorzover dan betreft het punt, waarop het geachte lid zoo aanstonds wellicht met een amendement zal komen.

Overigens dankt de Regeering het geachte lid, dat hij zijn wenschen tot een minimum heeft beperkt en dus aanleiding heeft gevonden het derde punt — dus het tweede punt, waarop zijn wenschen niet zijn vervuld — te laten vervallen.

Ik moet herhalen, dat de Regeering tot haar leedwezen niet kan meegaan met zijn wensch om de regeling met betrekking tot den opzeggingstermijn te herstellen, zooals die in de crisisregeling is geweest.

De Voorzitter: Ingekomen is een amendement, voorgesteld door de heeren Blaauw, Kan, Thamrin en Kerstens (Ond. 12, st. 5), luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen de gewijzigde ontwerp-ordonnantie tot regeling van den opzeggingstermijn voor arbeidsovereenkomsten van onbepaalden duur (zittingsj. 1939—1940, Ond. 12, st. 3 B) te wijzigen als volgt:

In art. I worden onder letter D in den nieuw voorgestelden tekst van art. 1603 i (lid 3) van het Burgerlijk Wetboek de woorden „drie” (behalve waar dit voor de eerste maal voorkomt) telkens gewijzigd in „twee” en de woorden „vijf” telkens in „drie.”

Het derde lid van artikel 1603 i wordt dus gelezen:

„De in het eerste lid bedoelde termijn wordt voor den werkgever verlengd met onderscheidenlijk één maand, twee maanden of drie maanden, wanneer op het oogenblik van opzegging de dienstbetrekking onderscheidenlijk tenminste één jaar, doch minder dan twee jaren, tenminste twee jaren, doch minder dan drie jaren of tenminste drie jaren onafgebroken heeft geduurd.”

Dit amendement is weliswaar nog niet vermenigvuldigd

Regeling terugzending van buiten Ned.-Indië in dienst genomen of aangeworven arbeiders enz. (Ond. 12).

(Blaauw, De Villeneuve.)

en dus nog niet rondgedeeld, maar waar de strekking ervan voldoende uit de debatten is gebleken, kan dit niet als een bezwaar worden beschouwd om het onmiddellijk in behandeling te nemen.

Aan de orde is de behandeling van het amendement-Blaauw e.s. (st. 5), zoeven door mij bekend gesteld.

Wenscht de heer Blaauw dit amendement nader toe te lichten?

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Een nadere toelichting zou eigenlijk na het voorgaande niet meer nodig zijn, maar het komt mij wel nodig voor een enkel woord te zeggen in antwoord op de quintessens van het betoog van den geachten Regeeringsgemachtigde in tweeden termijn, waar hij erop heeft gewezen, dat de crisis-opzeggingstermijn, die de onderteekenaars van het amendement wenschen te zien hersteld, niet voor normale tijden kan gelden, juist, omdat deze voor den crisistijd was geprojecteerd en voor de crisis bruikbaar was, en derhalve niet voor normale tijden. Dit laatste kan ik den geachten Regeeringsgemachtigde niet dadelijk toegeven, namelijk, dat, omdat deze termijn uitsluitend zou gelden voor crisisomstandigheden, hij niet een normaal recht kan zijn voor de toekomst. Want wat is hier de zaak?

Toen de crisisordonnantie werd vastgesteld, had men te maken met een inbreuk op het toen normale recht; men moest komen met een afwijking ten opzichte van de opzeggingstermijnen. Destijds heeft men de regeling vastgesteld, zooals zij in de crisisordonnantie werd neergelegd, en een zekere mate van willekeur kan daaraan nimmer worden ontzegd. Men is daardoor gekomen tot de opzeggingstermijnen, zooals zij nu weer in amendement zijn vervat.

Nu is de Regeering tot de conclusie gekomen, dat men voor het komende daarvan moet afwijken, omdat het verleden crisis was. Dit laatste meen ik tot zekere hoogte te moeten ontkennen. De termijnen, zooals deze in de crisisordonnantie zijn vastgelegd, zijn daar geprojecteerd in een periode, waarin men met dit nieuwe instituut nog niet vertrouwd was. Men had destijds de termijnen evengoed iets langer kunnen nemen. Intusseken heeft de maatschappij zich op die crisismaatregelen ingeschoten en heeft zij die min of meer aanvaard als een normale regeling.

Om die redenen zou ik de crisisopzeggingstermijnen willen aanvaarden als normale termijnen; het amendement beoogt dan ook niets anders.

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! Aan hetgeen ik zoeven in tweeden termijn heb gezegd, behoef ik weinig toe te voegen, in het bijzonder na hetgeen de geachte Regeeringsgemachtigde over dit punt nog heeft opgemerkt.

Het wil er bij mij niet in, Mijnheer de Voorzitter, dat met het amendement de rechtvaardigheid zou zijn gediend, m.a.w. dat een maatregel, die — daarover zijn wij het toch wel allen eens — als crisismaatregel werd ingevoerd, een maatregel, die in verband met die omstandigheden toch zeer zeker aan den ruimen kant is genomen, nu de crisisomstandigheden zijn verdwenen, eigenlijk zonder meer als een norm van gewoon recht wordt aangemerkt. Dit is mij inziens zeer zeker niet, en het zou mij dan ook veel juister lijken, wanneer de termijn, die de Regeering in de ontwerp-ordonnantie heeft gesteld, zou worden gehandhaafd. Ik herhaal het nog eens: dit treft te meer waar de Regeering zich t.a.v. het door mij bepleite wederkeerigheidsprincipe, althans ten aanzien van de schriftelijke contracten, afwijzend tegenover de door mij gedane suggestie heeft gesteld. Daardoor wordt de onjuistheid van het standpunt van de geachte voorstellers wel extra geaccentueerd.

Ik heb dan ook ernstig bezwaar tegen het amendement. Handelingen. Zittingsjaar 1939—1940.

(Van Helsdingen, Soetardjo e.a.)

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb bij de behandeling van deze ontwerp-ordonnanties niet het woord gevoerd, omdat ik mij met de voorstellen der Regeering geheel kon vereenigen. De in dit College aangevoerde principiele bezwaren heb ik niet als juist kunnen aanvoelen, omdat ik in deze ontwerpen zie een stuk sociale wetgeving, dat ik in de gegeven omstandigheden volkomen gerechtvaardigd acht. Toen de heeren Blaauw en Roep hun stem verhieven tegen de wijzigingen, door de Regeering op het stuk van de opzeggingstermijnen voorgesteld, heb ik hun betoogen met groote belangstelling aangehoord, evenals de argumentatie hierop van regeeringszijde. Ik kan slechts zeggen, dat ik de argumentatie van de Regeering sterker acht dan die van mijn geachte medeleden en zulks om twee redenen.

Ik kan het niet anders inzien, dan dat men in den crisistijd tot het uiterste is gegaan waartoe men gaan kon, omdat het toen billijk werd geacht, de economisch zwakkeren in die mate te bevoordeelen als in de toenmalige regelingen werd vastgesteld. Maar wat voor een crisistijd opgaat, kan toch in normale tijden niet gelden. Daarom acht ik het logisch dat, nu de crisisregeling in een permanente regeling wordt omgezet, ook op meer normale perioden werd acht geslagen. Het hier geopperde argument, dat, waar in deze regeling in het algemeen het concordantieprincipe dient te worden toegepast, de afwijkingen van de concordantie zoo beperkt mogelijk dienen te zijn, spreekt ook sterk tot mij, en het beroep, dat men doet op het besef van de ingezetenen, dat aanwezig zou zijn, om de handhaving van den crisismaatregel ten aanzien van de opzeggingstermijnen te rechtvaardigen, moet ik wraken, want men vereenzelvigd hierbij dan toch wel wat te gemakkelijk het besef van de ingezetenen met het besef van de werknemers.

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen, dat de regeling, zooals zij door de Regeering is voorgesteld, een redelijk gemiddelde bevat. Daarom zal ik tegen het amendement stemmen.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan de argumenten door den vorigen spreker naar voren gebracht onderschrijven. Ook ik acht de door de Regeering voorgebrachte regeling redelijk en zal dus tegen het amendement stemmen.

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft met waardeering aangehoord de argumenten door den heer Van Helsdingen aangevoerd. De Regeering heeft hieraan heel weinig toe te voegen. Zij kan zich hierbij aansluiten en wil alleen nog verklaren, dat Zij meent, dat een regeling, waarbij na drie jaar een opzeggingstermijn van drie maanden in het geheel zou gelden en na 5 jaar van vier maanden, volkomen redelijk is en er geen enkele reden voor kan zijn om nu de progressie weder terug te brengen tot een progressie na respectievelijk twee en drie jaar. Dat is een te snelle progressie, die alleen te rechtvaardigen zou zijn in zeer bijzondere tijden als wij nu achter den rug hebben.

De Regeering kan dus tot haar spijt niet anders doen dan zich tegen dit amendement verklaren.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Van verschillende zijden is erop gewezen, dat de oorspronkelijke regeling een crisisregeling was en dat men op het oogenblik niet meer met een crisis of met de gevolgen van een crisis te maken heeft. Zoo gesteld, is deze stelling volkomen onjuist, omdat onze wetgeving op het oogenblik nog doortrokken is van allerlei crisismaatregelen en van maatregelen, die nog gevolgen zijn van vroeger getroffen crisismaatregelen. Wij zitten dan ook nog diep in de gevolgen van de crisis.

Wanneer men ten deze de zaak zoo zou willen voorstellen, dat de moeilijkheden, die werknemers vroeger ondervonden gedurende de crisis, op het oogenblik althans niet meer gelden, moet ik dat voor een groot gedeelte toch ontkennen.

5de VERGADERING — DINSDAG 5 SEPTEMBER 1939.

Regeling terugzending van buiten Ned.-Indië in dienst genomen of aangeworven arbeiders enz. (Ond. 12). — Wijziging en aanvulling Reglement op de Rechtsvordering en Rechtsreglement Buitengewesten (Ond. 7). — Wijziging ordonnantiën vennootschapsbelasting, inkomstenbelasting en vermogensbelasting (Ond. 9).

(Blaauw.)

Want wanneer een werknemer ontslagen wordt, geraakt hij daardoor in deze tijden nog steeds — zij het niet meer in die buitengewoon groote mate als vroeger het geval was — in een zeer onaangename en moeilijke toestand. Nu kan men zich ten deze op het standpunt stellen, dat misschien de tijd nog niet gekomen is om den crisismaatregel om te zetten in een permanenten maatregel.

Wanneer dan de Regeering er de voorkeur aan zou hebben gegeven de crisisregeling nog enkele jaren te handhaven, zou ik daartegen niet het minste bezwaar gemaakt hebben. Doch nu de Regeering van haar kant stelt, dat de crisis is afgelopen en voorstelt een permanente regeling te maken, alsof er geen — om het eens huiselijk te zeggen — vuiltje aan de lucht was, voel ik mij geroepen toch nog in de voorgestelde regeling, die voor normale tijden wordt gemaakt, wijzigingen te trachten ingevoerd te krijgen, die ik meen dat ten deze noodzakelijk zijn voor de huidige omstandigheden.

Wanneer te eeniger tijd de maatschappij hier te lande dusdanig gewijzigd zou zijn, dat deze motieven niet meer zouden gelden, zou ik daar misschien anders tegenover staan. Ik merk dit op ter verduidelijking voor diegenen mijner geachte medeleden, die teveel het crisiselement voorop stellen en dat als geheel verloren geacht wordt bij de tegenwoordige omstandigheden.

De **Voorzitter**: Hiermede is de beraadslaging ook over het amendement geëindigd, zoodat tot de stemmingen kan worden overgegaan.

Het amendement-Blaauw op de gewijzigde ontwerp-ordonnantie, vervat in stuk 3B (Ond. 12, st. 5), wordt in stemming gebracht en aangenomen met 12 stemmen vóór en 4 stemmen tegen.

Vóór stemmen de leden: Thamrin, Soangkoepon, Blaauw, Roep, Kan, Wiwoho, Sosrohadikeoesomo, Leunissen, Kerstens, Verboom, Kartowisastro en de Voorzitter.

Tegen stemmen de leden: Mogot, Van Helsdingen, De Villeneuve en Soetardjo.

De **Voorzitter**: Hoewel er door de aanneming van het amendement-Blaauw e.s. tijdens de vergadering in deze ontwerp-ordonnantie opnieuw wijzigingen zijn aangebracht, stel ik, conform art. 60 juncto artikel 103 van het Reglement van Orde voor, haar niettemin thans in stemming te brengen.

Daartoe wordt besloten.

De gewijzigde ontwerp-ordonnanties (st. 3A en 3B), als nader gewijzigd bij tweede Nota van Wijziging en de laatste mede bij amendement, worden zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van het Reglement op de Rechtsvordering en het Rechtsreglement Buitengewesten. (Ond. 7.)

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de ordonnantiën op de vennootschapsbelasting 1925, de inkomstenbelasting 1932 en

(Kerstens.)

de vermogensbelasting 1932. (Ond. 9; zitt. j. 1938—1939, Ond. 154.)

De heer **Kerstens**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb mij niet van te voren als spreker laten inschrijven. Dit is natuurlijk de reden waarom thans geen Regeeringsgemachtigde hier aanwezig is. Dit is wat mij betreft geen bezwaar. Toch stel ik er prijs op enkele opmerkingen te maken naar aanleiding van de vergelijking tusschen de Memorie van Antwoord en het Gedelegeerden-verslag.

Mijnheer de Voorzitter! Er is een opmerkelijk verschil tusschen het standpunt in het Gedelegeerden-verslag ingenomen en dat ingenomen in de Memorie van Antwoord. En dan moet ik zeggen, dat ik weinig bewondering kan hebben voor het standpunt, dat de Regeering in de Memorie van Antwoord inneemt.

Dat standpunt is bepaald ietwat eng-ambtelijk, weinig staatkundig en misschien moet ik zelfs zeggen fiscaal-ambtelijk. Ik betreur dat, omdat juist op deze wijze geen recht wordt gedaan aan de argumentatie die aan het Gedelegeerden-verslag ten grondslag ligt. Van deze meening zal ik op een paar punten gedetailleerd rekenschap geven.

De Regeering minimaliseert het argument, waarom wij om het reciprociteitsbeding hebben gevraagd ook voor Suriname en Curaçao, door te zeggen, dat in verband met de omstandigheid, dat in de overzeese gebieden de luchtvaart nog zoo weinig ontwikkeld is, een reciprociteitsbeding te hunnen aanzien geen redelijken zin zou hebben. Ik zou daartegenover willen stellen dat, als de luchtvaart in die gebieden nog zoo weinig is ontwikkeld, er dan evenmin bezwaar tegen bestaat dat reciprociteitsbeding te aanvaarden, daar er immers toch nauwelijks van wordt gebruik gemaakt; men kan dan die bepaling even goed wél als niet hebben en zeker wanneer daarom is gevraagd om redenen van rijkseenheidsgevoel, omdat het eenmaal een zaak van belang is, dat regelingen met het Koninkrijk der Nederlanden gemaakt eo ipso gelden voor de samenstellende gebiedsdeelen van dat koninkrijk. Dat was het uitgangspunt van het Gedelegeerden-verslag.

Daaraan wordt ten eerste alleen al niets afgedaan door de opmerking der Regeering, maar men had het standpunt van het Gedelegeerden-verslag volkomen recht kunnen doen wederbaren door te zeggen: De luchtvaart is daar nog zoo weinig ontwikkeld, welnu, dan is er ook geen bezwaar tegen het reciprociteitsbeding en zijn de twee factoren dus verenigbaar. Het tegendeel doet echter het regeeringsantwoord.

In het Gedelegeerden-verslag is nadrukkelijk betoogd, dat het een rijkseenheidskwestie is, dat Suriname en Curaçao van de wederkeerigheid mede profiteren. Men achtte de opvatting die dat ontkent in de Memorie van Antwoord, in strijd met de rijkseenheid, waarbij bovendien werd opgemerkt, dat ongeveer een vijfde deel der bevolking van Suriname uit Javanen bestaat.

De Memorie van Antwoord antwoordt hierop:

„Dat een zoodanige beperking in strijd zou komen met de rijkseenheid, is een opvatting welke door de Regeering niet kan worden gedeeld, en welke blijkens de bovenvermelde regeling tusschen Engeland en Nederland, ook in het moederland niet wordt gehuldigd.”

Dat is m.i. geen argumentatie. Waarom deelt de Regeering deze opvatting niet? Het is toch duidelijk, dat het wel degelijk een rijkseenheidskwestie is, wanneer een internationale regeling wordt aangegaan die bovendien voor de scheepvaart geldt, dat wij die voor de luchtvaart ook doen gelden voor wat aangaat de samenstellende gebiedsdeelen.

De Regeering volstaat met de mededeeling, dat Zij die opvatting niet kan deelen. Ik vraag: wat schieten wij met een dergelijk antwoord op? De Regeering zegt verder, dat ook het moederland die opvatting niet huldigt, maar deze uitspraak komt mij zelfs onjuist voor. Wanneer tusschen

5de VERGADERING — DINSDAG 5 SEPTEMBER 1939.

Wijziging ordonnantiën vennootschapsbelasting, inkomstenbelasting en vermogensbelasting (Ond. 9). — Intrekking ordonnantie van 16 Juli 1915 en van de artt. 8 der instellingsordonnanties der provincies West-, Midden- en Oost-Java (Ond. 16). — Intrekking art. 25a Aanvaringsreglement en art. 15a Binnenaanvaringsreglement (Ond. 23).

(Kerstens.)

Engeland en Nederland een regeling wordt getroffen, waarin staat, dat het reciprociteitsbeding nog geen redelijken zin heeft, omdat in een gebiedsdeel de luchtvaart nog zoo weinig is ontwikkeld, wordt daarmee niet gezegd, dat men in Nederland niet het beginsel van de rijkseenheid huldigt in zoo verre, dat dit een beperking zou opleveren. Ten aanzien van de opmerking, dat ongeveer een vijfde der Surinaamsche bevolking uit Javanen bestaat, antwoordt de Regeering, dat ook niet kan worden ingezien,

„..... in hoeverre de omstandigheid, waarop in het Gedelegeerden-verslag de aandacht wordt gevestigd, dat een deel der bevolking van Suriname uit Javanen bestaat, in dit fiscaal-technische verband van beteekenis kan zijn.”

Hier komt dus tot uiting, wat ik in mijn inleiding zeide, dat de Regeering deze zaak klaarblijkelijk uitsluitend beziet van uit fiscaal-technisch oogpunt, wat in het Gedelegeerden-verslag juist niet is gedaan, waarin men er een veel bredere staatkundige strekking aan had gegeven. Men behoeft dan ook slechts eventjes over het paggertje van het fiscaal-technische verband heen te zien om zeer goed te begrijpen, wat men ermee bedoelt, dat Nederlandsch-Indië niet onverschillig kan staan tegenover een regeling voor een gebied, waarvan het vijfde gedeelte van de bewoners bestaat uit Javanen, dus bewoners, afkomstig uit dit gebiedsdeel. Het is mij tegengevallen, dat de Regeering niet over den fiscaal-technischen pagger heeft heengezien, terwijl voor de Regeering in het Gedelegeerden-verslag toch zoo'n aardig opstapje was gemaakt.

De Regeering zegt verder:

„Uit het vorenstaande blijkt dat door de voorgestelde wijziging de luchtvaart inderdaad in een eenigszins andere conditie komt te verkeer en dan de scheepvaart, in zoverre ter verleening van de Indische vrijstelling aan buitenlandsche luchtvaartondernemingen niet langer de eisch behoeft te worden gesteld dat de desbetreffende vreemde Staat zijnerzijds vrijstelling ook toekent aan eventueel in Suriname of Curaçao gevestigde luchtvaartmaatschappijen.”

Ik blijf het ondanks het regeeringsantwoord onbevredigend achten, maar ik zou nog een vraag willen stellen. Geldt de reciprociteit wel — en ik moet aannemen van ja — voor Suriname en Curaçao, als daar, zooals nu, gevlogen wordt door de K.L.M.? Immers, de K.L.M. is een Nederlandsche luchtvaartmaatschappij, die haar gebied uitbreidt tot Suriname en Curaçao. Ik vraag dus: geldt het reciprociteitsbeding wel, als de K.L.M. er vliegt en niet — en volgens de regeling moeten wij zeggen: neen — wanneer in Suriname en Curaçao een afzonderlijke luchtvaartmaatschappij zou worden gesticht, overeenkomende met de Knilm in Nederlandsch-Indië?

Als men dit zoo stelt, ziet men duidelijk het onbevredigende. Als de K.L.M. vliegt, is er a priori het reciprociteitsbeding, maar wanneer een andere maatschappij wordt opgericht, zou een herziening van dit ontwerp noodzakelijk zijn. Het komt mij voor, dat dit het onbevredigende karakter reeds aantoon. Nu zegt de Regeering verder in de Memorie van Antwoord wel:

„De mogelijkheid dat de vreemde Staat ook de West-Indische gebiedsdeelen (zoo daar een luchtvaartonderneming zou zijn of zou worden gevestigd) in de vrijstelling doet deelen, wordt door de voorgestelde wijziging toch geenszins uitgesloten”.

Ik zou willen zeggen: dat moest er ook nog bij komen, dat het bij voorbaat uitgesloten zou zijn. Ik vind het niet alleen geen sterk argument, maar mijns inziens kan de Regeering niet duidelijker de zwakte van haar standpunt demonstreeren dan door een dergelijke opmerking in de Memorie van Antwoord op te nemen. Als de Regeering zegt, dat het geenszins uitgesloten is, stel ik er tegenover, dat de zeker-

(Voorzitter.)

heid allerminst bestaat en dat, mocht in Suriname en Curaçao eveneens een Nederlandsche luchtvaartmaatschappij worden opgericht, men weer kan beginnen en dat het dan de vraag is, of, als men zelf geen machtsmiddel in handen heeft, de vreemde staat wel het reciprociteitsbeding zal willen aanvaarden. Ik zou willen zeggen, dat de Regeering met het Australische gouvernement toch ervaringen heeft opgedaan, die haar voorzigtiger hadden moeten maken.

Dan besluit ik mijn opmerkingen met iets te zeggen, dat ik zoo weinig mogelijk onaangenaam wil laten klinken, maar dat ik toch moet uitspreken om mijn bedoelingen te verduidelijken.

De Regeering zegt:

„Zij” — de regeling — „beoogt slechts te bereiken dat de verkrijging van belastingfaciliteiten voor de Indische luchtvaart niet behoeft af te stuiten op een eventueel bezwaar van een vreemden staat om zijnerzijds de vrijstelling tot laatstgenoemde gebiedsdeelen uit te breiden.”

In minder ambtelijke, meer alledaagsche taal uitgedrukt, beteekent dit: wij, Nederlandsch-Indische belastingambtenaren, zijn al lang blij, als wij onze portie binnenkrijgen en dan moet het andere gebiedsdeel te gelegener tijd zelf maar zien, hoe het aan zijn trek komt. Deze uitspraak en de opvatting, welke hierin tot uiting komt, lijken mij bepaald — het hooge woord moet eruit — benepen.

(De heer Roep: Ik dacht, dat er heel wat ergers kwam.)

Ik geloof, dat ik geen sterker woord dan „benepen” kan gebruiken om niet in conflict te komen met den leider van deze vergadering.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wilde mijn opmerkingen hiermede besluiten, nogmaals herhalende dat deze Memorie van Antwoord mij spijt.

De Voorzitter: De afhandeling van dit onderwerp zal de volgende week plaats vinden om de Regeering de gelegenheid te geven, desgewenscht de opmerkingen van den heer Kerstens te beantwoorden.

De heer Kerstens: Mijnheer de Voorzitter! Wat mij betreft zou de afhandeling thans kunnen plaats vinden.

De Voorzitter: Het lijkt mij toch beter, de afhandeling van dit onderwerp tot de volgende vergadering aan te houden. De heer Kerstens heeft zelf gezegd, dat hij zich zoo zacht mogelijk zou uitdrukken, maar dat neemt niet weg, dat er voor de Regeering misschien toch aanleiding is, tegenover de door den heer Kerstens gemaakte opmerkingen een wederwoord te plaatsen.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnanties, onderscheidenlijk strekkende tot:

1. intrekking van de ordonnantie van 16 Juli 1915 (Staatsblad No. 464), alsmede van de artikelen 8 van de ordonnanties tot instelling van de provincies West-, Midden- en Oost-Java (Staatsblad 1925 No. 378, 1929 No. 227 en 1928 No. 295), zooals gewijzigd en aangevuld (Ond. 16);

2. intrekking van artikel 25a van het Aanvaringsreglement en artikel 15a van het Binnenaanvaringsreglement (Ond. 23).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 12.11 uur n.m. gesloten.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT
5720 S. UNIVERSITY AVENUE, CHICAGO, ILL. 60637

Dear Mr. [Name]:
I have received your letter of [Date] regarding [Subject].
The information you provided is being reviewed.
I will contact you again once a decision has been reached.
Thank you for your patience.

[Faint, mostly illegible text in the right column, possibly a reply or a separate note.]

[Faint, mostly illegible text in the bottom left column.]

[Faint, mostly illegible text in the bottom right column.]

6de VERGADERING — WOENSDAG 13 SEPTEMBER 1939.

Aanwijzing van de Staatsspoorwegen tot landsbedrijf in den zin der I. B. W. (Ond. 46). — Wijziging ordonnantiën vennootschapsbelasting, inkomstenbelasting en vermogensbelasting (Ond. 9).

6de VERGADERING.

Vergadering van Woensdag 13 Sept. 1939.

(Bijeenroepingsuur: 12.53 voormiddag.)

Aanwijzing van de Staatsspoorwegen tot landsbedrijf in den zin der I. B. W. (Ond. 46). — Wijziging ordonnantiën vennootschapsbelasting, inkomstenbelasting en vermogensbelasting (Ond. 9).

Voorzitter: de heer Mr. J. A. JONKMAN.

De presentielijst is geteekend door 16 leden, te weten de leden:

Blaauw, Van Helsdingen, Jonkman, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Leunissen, Mogot, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, De Villeneuve en Wiwoho.

Regeringsgemachtigde: de heer Götzen.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot aanwijzing van de Staatsspoorwegen tot landsbedrijf in den zin der Indische Bedrijvenwet (Ond. 46).

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de ordonnantiën op de vennootschapsbelasting 1925, de inkomstenbelasting 1932 en de vermogensbelasting 1932 (Ond. 9; zitt. j. 1938—1939, Ond. 154).

De behandeling is gevorderd tot het regeeringsantwoord in eersten termijn.

De heer **Götzen**, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Ondanks het feit, dat de heer Kerstens, na zijn bezwaren tegen de onderhavige ontwerp-ordonnantie te hebben ontwikkeld, daaraan aanstonds toevoegde dat, wat hem betrof, de afhandeling dadelijk kon plaats vinden, heeft U gemeend die afhandeling tot deze vergadering te moeten aanhouden, omdat er voor de Regeering wellicht toch aanleiding zou zijn tegenover de door het geachte lid gemaakte opmerkingen een wederwoord te plaatsen.

De Regeering, Mijnheer de Voorzitter, is erkentelijk voor de haar daartoe alsnog geboden gelegenheid. Meer dan een wederwoord in den vorm van een korte uiteenzetting zal het antwoord inderdaad niet behoeven te zijn, daar ik wel verwacht door een nadere ontvouwing van de factoren, die de onderhavige materie beheerschen, eenige blijkens de rede van den heer Kerstens bij hem gerezen misverstanden uit den weg te kunnen ruimen.

Het geachte lid toch heeft de rijkseenheidsgedachte in het middelpunt van zijn beschouwingen geplaatst en is daardoor gekomen tot een — ik mag wel zeggen: onverdiende — critiek op het regeeringsstandpunt, dat zich heeft ingesteld — en uiteraard heeft moeten instellen — op de reële factoren, welke ten deze van invloed zijn.

Handelingen. Zittingsjaar 1939—1940.

(Directeur van Financiën.)

Het staat wel vast dat de geachte spreker bij de beschouwing van het onderhavige onderwerp te weinig aandacht heeft geschonken aan het reciprociteitsbeginsel als zoodanig. Dit beginsel houdt in dat bij de met vreemde staten te treffen regelingen over en weer gelijkheid wordt betracht, dus dat niet meer behoeft te worden gegeven dan van vreemde zijde wordt ontvangen, en dat omgekeerd van de eigen zijde ook niet meer mag worden gevraagd dan wordt aangeboden.

Bij de terzake verrichte onderzoekingen naar de internationale situatie is nu gebleken, dat op het gebied van de luchtvaart van de vreemde staten niet kan worden geëischt, dat hun overzeesche gebieden dezelfde faciliteit toestaan, welke van het moederland wordt verlangd. Volgens het reciprociteitsbeginsel behoeven wij onder dergelijke omstandigheden dan ook onzerzijds geen vrijstelling te geven voor alle gebiedsdeelen van het Koninkrijk.

Nu kan onder de bestaande bepalingen wederkerige vrijstelling van belasting nimmer tot stand komen, tenzij de vreemde staat vrijstelling verleend aan binnen het rijk gevestigde luchtvaartondernemingen, d.w.z. aan alle, zoowel in Nederlandsch-Indië en Nederland als in Suriname en Curaçao gevestigde maatschappijen.

Op grond van hetgeen ik zoo juist betoogde gaat deze eisch theoretisch te ver, omdat daardoor immers meer wordt gevraagd dan aangeboden; de vreemde staat toch is in het algemeen niet bereid de wederkerigheid eveneens uit te strekken tot zijn overzeesche gebied. Een gevolg daarvan kan dus zijn dat in bepaalde gevallen de totstandkoming van wederkerige vrijstelling van internationale luchtvaart tusschen Nederlandsch-Indië en andere landen hierop zonder eenige redelijke noodzaak zou afstuiten.

De heer Kerstens stelt hiertegenover wel dat, als de luchtvaart in de gebieden van Suriname en Curaçao nog niet of zeer weinig ontwikkeld is, er zeker geen bezwaar bestaat het reciprociteitsbeding ook te hunnen behoeve te aanvaarden, doch dan ziet hij toch voorbij dat het i.e. niet gaat om onze opvatting over de betrekkelijke onbelangrijkheid op dit punt van de West-Indische gebieden, doch om het inzicht van den vreemden staat, die de vrijstelling heeft te verleen en die om redenen, waarvan de redelijkheid niet te onzer beoordeeling staat, het opnemen van deze gebieden als een bezwaar tegen de totstandkoming van een regeling kan doen gelden. Zonder dat de gebiedsdeelen Suriname of Curaçao daarmee ook maar eenigszins gebaat zijn, zou dan de regeling ten nadeele van de andere deelen van het Koninkrijk achterwege moeten blijven.

Overigens is het wel raadzaam met het begrip rijkseenheid in dit verband eenige voorzichtigheid te betrachten. Dat toch in de regeling met eenig land tot onderlinge vrijstelling van belasting, welke in beginsel een regionaal karakter draagt, a priori ook de in een gansch ander deel der wereld gelegen andere gebiedsdeelen zouden moeten worden betrokken, is een eisch, die naar het oordeel van de Regeering niet op de rijkseenheid kan worden gebaseerd en die ook opzichzelf niet redelijk is te achten.

In de Memorie van Antwoord werd er nog de aandacht op gevestigd dat een regionaal beperkte vrijstelling ook in het moederland niet in strijd met de rijkseenheid werd geacht, getuige het feit dat de tusschen Engeland en Nederland getroffen regeling, opgenomen in Staatsblad 1936 No. 99 j, tot het moederland van beide staten is beperkt. Ook na herhaalde lezing van hetgeen de heer Kerstens daaromtrent heeft opgemerkt, is het der Regeering niet duidelijk hoe deze op de feiten steunende uitspraak door het geachte lid onjuist kan worden geacht. Wanneer het geachte lid het genoemde Staatsblad nog eens opslaat, zal hij kunnen ontwaren dat daarin alleen worden gepubliceerd de gewisselde nota's van 27 Augustus 1936, houdende een overeenkomst tusschen Nederland en het Vereenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland. Ter verleening van vrijstelling van belasting aan de

Wijziging ordonnantiën vennootschapsbelasting, inkomstenbelasting en vermogensbelasting (Ond. 9).

(Directeur van Financiën.)

Engelsche luchtvaart wordt derhalve door het moederland niet geëischt dat Engeland vrijstelling ook aan de Nederlandsche overzeesche gebiedsdeelen verleent en omgekeerd. Het is slechts dit onomstootelijke feit dat in de Memorie van Antwoord werd signaleerd.

De heer Kerstens heeft verder nog de vraag gesteld of de reciprociteit wél voor Suriname en Curaçao zal gelden als daar, zooals nu, gevlogen wordt door de K. L. M., doch niet, wanneer aldaar een afzonderlijke luchtvaartmaatschappij zou worden gesticht. Uit het bij voorbaat door hem in bevestigenden zin gegeven antwoord blijkt z.i. duidelijk dat een zoodanige regeling onbevredigend moet worden geacht.

Het antwoord op deze vraag moet inderdaad bevestigend luiden, doch waarom dit zoo onbevredigend is, vermag de Regeering niet in te zien. Het verschil in behandeling toch is een gevolg van het feit dat bij de regeling — zoowel de oude als de thans voorgestelde, gewijzigde — de plaats van vestiging van de betrokken luchtvaartmaatschappij beslissend is en niet de onderscheidene plaatsen, waar het bedrijf wordt uitgeoefend. Zulks is, waar het gaat om afspraken tusschen de verschillende staten, ook kwalijk anders mogelijk. Als een vreemde staat aan een Nederlandsche luchtvaartmaatschappij vrijstelling verleent, wil dit dus zeggen, dat die maatschappij vrij is van belasting over de winsten, behaald met alle luchtlijnen tusschen plaatsen, gelegen eenerzijds in, anderzijds buiten het territoir van dien staat. De vrijstelling wordt dus met andere woorden verleend aan bepaalde luchtvaartmaatschappijen, niet voor bepaalde luchtlijnen, zoodat voor de beantwoording van de vraag of ten aanzien van een bepaalde luchtlijn vrijstelling bestaat, steeds beslissend zal zijn, welke maatschappij die lijn bevliegt. Zoo zal het ook zijn ten aanzien van een eventuele luchtlijn tusschen Suriname en Curaçao en het buitenland.

Het is derhalve theoretisch denkbaar dat op een gegeven moment een Nederlandsche luchtvaartmaatschappij, welke de luchtverbinding onderhoudt tusschen Suriname en een vreemde staat, in dien staat wel vrijdom van belasting zou genieten en een Surinaamsche maatschappij, die in dezelfde omstandigheden verkeerde, niet. Laat ons echter praktisch blijven, Mijnheer de Voorzitter, meer dan als een theoretische mogelijkheid mag dit toch niet worden beschouwd. Men kan er zeker van zijn dat, indien eenmaal ook een Surinaamsche maatschappij het luchtverkeer met dien staat zou hebben geopend, het tot stand komen van een voor Suriname geëigende regeling nopens de vrijstelling van de luchtvaartwinsten zal worden bevorderd en als eenmaal het direct contact door de lucht met Suriname tot stand is gekomen, zal de desbetreffende vreemde staat ongetwijfeld in zijn eigen belang tot medewerking bereid blijken.

Zoolang dit contact nog niet aanwezig is, moet het echter niet ondenkbaar worden geacht, dat de vreemde staat tegen een regionaal zoo uitgebreide verleening van vrijstelling theoretische bezwaren zou aanvoeren, waarop dan bij de huidige redactie der desbetreffende bepalingen een regeling met Indië

(Kerstens.)

geheel onnoodig zou afstuiten, tot schade van dit land zonder dat daarmee eenig reëel belang van de West-Indische gebiedsdeelen gemoeid is.

De heer Kerstens heeft tenslotte het in de Memorie van Antwoord ingenomen standpunt eng-ambtelijk, ja zelfs fiscaal-ambtelijk genoemd en hij heeft een passage daaruit in meer alledaagsche taal gemeend ongeveer aldus te kunnen transponeeren, dat de Nederlandsch-Indische belastingambtenaren al lang blij zouden zijn, dat zij hun portie binnen krijgen en het andere gebiedsdeel te gelegener tijd maar zelf moet zien hoe het aan zijn trek komt.

Mijnheer de Voorzitter! De Regeering vertrouwt erop, dat het geachte lid, als hij de onderhavige materie nog eens rustig in beschouwing neemt, zelf ook tot de overtuiging zal komen, dat bij hem in dit opzicht een misverstand heeft bestaan. De situatie is toch wel allerminst zóó, dat de Indische fiscus tracht, met verwaarloozing van, of misschien zelfs in strijd met de belangen van andere gebiedsdeelen van het rijk, belasting binnen te halen, zooals de heer Kerstens blijkbaar meent. Wel verre daarvan gaat het uiteindelijk juist om het verlenen van een vrijstelling, waartoe naar het oordeel der Regeering de bestaande belastingordonnanties te weinig mogelijkheid bieden, omdat de huidige redactie het vreemde staten niet gemakkelijk maakt, daartoe over te gaan. De voorgestelde ordonnantie-wijzigingen zijn er nu op gericht de mogelijkheid tot het verlenen van vrijstelling te vergrooten. Uiteraard geschiedt zulks met het oog op de anderzijds daarvoor in het buitenland te verkrijgen vrijstelling van onze internationale luchtvaart, doch dit is iets geheel anders dan dat in dezen het belang van den Indischen fiscus op den voorgrond zou zijn gesteld.

De heer Kerstens: Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats zou ik den geachten Regeeringsgemachtigde willen dankzeggen voor het feit, dat hij aan mijn rede toch nog, zij het ongevraagd, aandacht heeft willen besteden en in de tweede plaats wil ik den geachten Regeeringsgemachtigde bedanken voor het uit den weg ruimen van bij mij gerezen misverstanden.

Ik wil daaraan toevoegen — om daarmee meteen mijn rede te besluiten — dat, wanneer deze uiteenzettingen even duidelijk hadden plaats gehad in de geschreven Memorie van Antwoord, zonder dat daarbij min of meer in een off-hand way de rijkseenheidsgedachte ter zijde was gesteld door opmerkingen, die mij aanleiding gaven tot mijn rede in eersten termijn, ik die rede inderdaad niet zóó zou hebben uitgesproken.

De Voorzitter: Wij kunnen thans tot stemming overgaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 1.03 uur n.m. gesloten.

7de VERGADERING — DINSDAG 19 SEPTEMBER 1939.

Wijziging en aanvulling Buitenlandsch Verlofreglement 1937 (Ond. 51).

7de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 19 Sept. 1939.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Wijziging en aanvulling Buitenlandsch Verlofreglement 1937 (Ond. 51).

Voorzitter: de heer Mr. J. A. JONKMAN.

De presentielijst is geteekend door 16 leden, te weten de leden:

Blaauw, Van Helsdingen, Jonkman, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Leunissen, Mogot, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikeosoemo, Thamrin, Verboom, De Villeneuve en Wiwoho.

Regeringsgemachtigde: de heer Verhoeff.De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van het „Buitenlandsch Verlofreglement 1937” (Staatsblad No. 462). (Ond. 51.)

De heer **Kerstens:** Mijnheer de Voorzitter! Ik kan volstaan met in aansluiting op het Gedelegeerden-verslag nogmaals mijn ingenomenheid uit te spreken met de voorgestelde wijziging. Als ik daarvoor een zekere uitbreiding wil bepleiten, doe ik dat onder het aanbieden van mijn verontschuldiging, dat ik dit niet reeds eerder bij de schriftelijke behandeling gedaan heb. Dat ik het niet in het Gedelegeerden-verslag gedaan heb, is eenvoudig hieraan toe te schrijven, dat het idee, dat ik nu bepleiten wil, eerst later bij mij is opgekomen.

Wat ik bepleiten wil, is, dat in de ordonnantie de mogelijkheid wordt geopend om de regeling ook toepasselijk te verklaren op andere ambtenaren en wel die, welke voor de derde maal met verlof zullen gaan. De situatie is immers dikwijls, het is zelfs in het algemeen zoo, dat de, laat ik het noemen tropenvermoeidheid, bij een ambtenaar zich het sterkst doet gevoelen na het tweede verlof, in het algemeen gezegd na een diensttijd tusschen de 15 en de 20 jaar.

De praktijk is dan voorts, dat wanneer iemand voor de derde maal met verlof is geweest, hij meestal niet langer dan nog een jaar of anderhalf jaar dient.

Nu vraag ik mij af: is het economisch een ambtenaar voor de derde maal met verlof te laten gaan en de laatste jaren vóór dat derde verlof hem reeds te lijdén te doen hebben van een grotere vermoeidheid dan normaal, om hem dan vervolgens als uitgeruste kracht nog een of anderhalf jaar ter beschikking te hebben? Mijns inziens is het veel economischer, wanneer aan een ambtenaar, ter beoordeeling van de Regeering en haar instanties terzake, die zijn tweede verlof reeds achter den rug heeft, reeds na 4½ jaar verlof wordt verleend, met de bedoeling, dat hij na terugkomst van zijn derde verlof niet één of anderhalf, doch twee, drie of drie en een half jaar dient en dat weder als een voor een goed gedeelte gerestaureerde kracht, dank zij het vervroegde derde verlof.

Het kan zijn, dat dit voor den betrokken ambtenaar in zijn persoonlijk belang prettig is, het lijkt mij niet tegen te spreken dat het ook in het belang van den dienst is. Wanneer het gouvernement een ambtenaar toch voor de derde maal met verlof laat gaan, is het economischer en rationeeler, hem het verlof iets eerder te laten genieten, omdat de dienst dan ook zooveel langer en efficiënter daarvan zal kunnen profiteren.

Handelingen. Zittingsjaar 1939—1940.

(Kerstens, Thamrin, R.G. Alg. Ambtenaarszaken.)

Ik durf dit des te eerder te bepleiten, omdat dit praktisch niet zal neerkomen op een kostenverhoging voor het gouvernement; de zaak blijft uit financieel oogpunt dezelfde. Zij beteekent alleen een verschuiving, een vroeger opkomen der lasten voor het gouvernement. Maar daar staat tegenover dat hieruit ook grootere voordeelen te putten zijn.

Het zou mij een groot genoegen doen, wanneer de Regeering mij de toezegging zou willen doen, dat Zij deze suggestie in overweging zal nemen.

De heer **Thamrin:** Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat de verofsregeling om de zes jaar al een zeer royale regeling is. Dat ik mij desniettegenstaande accoord kan verklaren met deze ontwerp-ordonnantie, vindt zijn reden hierin, dat deze ontwerp-ordonnantie bedoelt te gelden voor slechts zeer bijzondere gevallen. Ik zou mij echter willen verzetten tegen elke uitbreiding van het aanhangige voorstel en zeer zeker tegen een uitbreiding van de geldende regeling, in den zin als door den heer Kerstens bepleit.

Ik wil volstaan met mijn stem aan de huidige ontwerp-ordonnantie te geven, die, zooals gezegd, zich tot zeer bijzondere gevallen zal moeten beperken.

De heer **Verhoeff,** Regeringsgemachtigde voor Algemeene Ambtenaarszaken: Mijnheer de Voorzitter! Het geachte lid, de heer Kerstens, is begonnen met zijn ingenomenheid te betuigen met de voorgenomen wijziging van de buitenlandsche verofsregeling. De Regeering zegt den heer Kerstens dank voor deze mededeeling.

De heer Kerstens heeft verder gesproken over een later bij hem opgekomen idee en heeft gevraagd of de Regeering dienaangaande een toezegging zou kunnen doen. Dat is natuurlijk op dit oogenblik uiterst moeilijk. Ik voel in dit opzicht veel voor hetgeen de heer Thamrin heeft gezegd, toen hij memoreerde, dat de tegenwoordige regeling van buitenlandsche verloven om de zes jaar reeds een ruime regeling is. Het zal het College bekend zijn, dat men in vroegere ontwerpen heeft overwogen om den termijn van zes jaar wat langer te stellen. Men is daartoe gekomen omdat men van oordeel was, dat het verblijf in de tropen het niet meer zoo noodig maakt, den termijn op zes jaar te stellen, nu in de laatste 15 jaar op hygiënisch en ander gebied hier te lande zoo ontzettend veel is veranderd. Daarom zou men eventueel van iets langere termijnen kunnen uitgaan.

Ik wil hier thans niet verder op ingaan, want de zaak is tenslotte in dien zin beslist, dat de termijnen van zes jaar zijn gehandhaafd.

De Regeering heeft nu een voorstel ingediend, dat beoogt, alleen in zeer beperkte mate en daardoor slechts in exceptiegevallen, om redenen van uitgesproken dienstbelang, zooals dat ook in de Memorie van Toelichting en in de Memorie van Antwoord uitvoerig is uiteengezet, van den termijn van zes jaar af te wijken.

De heer Kerstens ziet nu algemeene redenen van dienstbelang indien het een derde verlof betreft, maar ik vraag mij af of hij in dat opzicht met zijn gedachtengang wel op den goeden weg is.

Men moet ermede rekening houden, dat intusschen is ingetreden een wijziging van het reglement op de pensioenen, waardoor de leeftijd, waarop uitgezonden krachten met pensioen kunnen gaan, is gesteld op 50 jaar. Indien men aanneemt, dat een uitgezonden kracht op 25-jarigen leeftijd hier in Indië is gekomen zou hij dus op 45-jarigen leeftijd aan zijn derde verlof toe zijn; eigenlijk zou hij na ruim 18 dienstjaren aan zijn derde verlof toe zijn, maar meestal komen daar nog een paar jaren bij. Indien men nu dat verlof vroeger zou stellen in den zin, zooals de heer Kerstens dat wil, zou de betrokken persoon op een leeftijd jonger dan 45 jaar aan zijn derde verlof toe kunnen zijn en het gevolg

(Kerstens.)

daarvan zal zijn, dat hij een veel langere periode na zijn derde verlof hier in Indië zou moeten doordienen voor hij met pensioen kan gaan. Ik geloof wel, dat dit een van de redenen is, waarom de Regeering op het oogenblik aan de suggestie van den heer Kerstens, die overigens niet in de stukken is behandeld en waaromtrent Zij zich dus niet à tête reposée heeft kunnen beraden, geen gevolg kan geven.

De heer **Kerstens**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou eerst nog iets willen zeggen naar aanleiding van het betoog van mijn geacht medelid, den heer Thamrin. Ik wil eerlijk zeggen, dat de kracht van zijn argumentatie mij ontgaat. De heer Thamrin heeft gezegd: ik heb indertijd voor deze wijziging gestemd, hoewel ik vond, dat deze verlofregeling toch wel zeer royaal en vrijgevig is — toen maakte hij helaas zijn redeneering niet af. Als de heer Thamrin nu gezegd had: nu komt de heer Kerstens met een nog royaler regeling en daartegen moet ik mij verzetten, was dat duidelijk geweest. Maar mijn geacht medelid heeft vermoedelijk zelf gevoeld, dat hij zijn geacht medelid afmaken, omdat ik dit gevraagd had. Hij heeft dus volstaan met te zeggen: ik accepteer deze wijziging van den heer Kerstens niet; zooals het ontwerp thans voor ons ligt, stem ik er wel voor.

Ik heb uitdrukkelijk betoogd, dat deze regeling, gewijzigd als door mij voorgesteld, niet royaler wordt gemaakt; dat zij wat de financieele consequenties betreft blijft, zooals zij is. Dit is de eene kant van het vraagstuk, en ik heb daaraan toegevoegd, dat zij aan den anderen kant efficiënter werkt en economischer uitkomt voor den ambtenaar en voor het dienstbelang. Als deze regeling ten gevolge van de door mij voorgestelde wijziging royaler wordt gemaakt, wordt zij dat ten aanzien van de dienstprestaties ter wille van het land. Alleen in dien zin kan ik toegeven dat zij royaler wordt gemaakt. Dat zij ook in anderen zin royaler wordt gemaakt, ontken ik pertinent. Het is niet mijn bedoeling deze regeling royaler te maken. Het is mijn bedoeling de thans reeds bestaande mogelijkheid tot het geven van verlof nuttiger en economischer te doen zijn voor den dienst. Verder heb ik niets bepleit. Vandaar, dat de redeneering van den heer Thamrin mij onjuist lijkt, of schoon ik niet geloof, dat ik hiermede wijziging breng in het definitieve standpunt van mijn geacht medelid, dat naar mijn meening reeds bij voorbaat vast staat.

(De heer Thamrin: Inderdaad!)

En als dit standpunt reeds bij voorbaat vaststaat en de argumentatie wordt daaraan aangepast, is er weinig meer te redeneren.

(De heer Van Helsdingen: Het is het beroemde „overleg“.)

Inderdaad!

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft gezegd, dat deze door de Regeering voorgestelde wijziging, zooals zij nu wordt voorgesteld, in de eerste plaats alleen voor zeer bijzondere gevallen om redenen van sprekend dienstbelang is ingediend. Wel, precies dezelfde argumentatie voerde ik aan voor de door mij bepleite uitbreiding. Ook ik heb gezegd, dat ik in zeer bijzondere gevallen om redenen van sprekend dienstbelang uitbreiding van deze wijziging zou willen mogelijk maken, ook voor andere ambtenaren dan in de voorliggende wijziging zijn bedoeld. Dit wat het eerste argument betreft.

In de tweede plaats heeft de geachte Regeeringsgemachtigde een betoog gehouden, uitgaande van de pas tot stand gekomen wijziging in de pensioenregeling, volgens welke ambtenaren pas met hun 50e jaar met pensioen zouden gaan en dus op hun 45e jaar reeds hun derde verlof achter den rug zouden hebben. In dat geval zou dus de door mij bepleite aanvulling van deze regeling er toe leiden, dat de betrokken ambtenaren nog eerder dan op hun 45e jaar het derde verlof reeds achter den rug zouden hebben.

(Thamrin, RG. Alg. Ambtenaarszaken.)

Deze redeneering zou sluiten, wanneer ik verzocht had om een bindende, voor alle gevallen geldende wijziging, doch dat is niet het geval. Ik heb juist de wenschelijkheid betoogd, dat de aangeduide mogelijkheid — te beoordeelen door de Regeering met haar adviseerende instanties terzake — voor de Regeering bestaat. Dat wil zeggen, dat, wanneer een ambtenaar, die nog geen 45 jaar oud zou zijn en tot zijn 50e jaar zou moeten doordienen, een beroep zou doen op de ordonnantie, zooals zij volgens mijn suggestie gewijzigd zou zijn, van de Regeering zou kunnen hooren: In Uw geval is er niet alleen geen motief om aan uw verzoek te voldoen, doch zijn er juist redenen om niet aan uw verzoek te voldoen! Mijn bedoeling is immers geweest de toepasselijkheid van de ordonnantie uit te breiden tot die ambtenaren, die voor den derden keer met verlof gaan en nog maar één of twee jaar terug zouden komen, zooals dit — dat zal de geachte Regeeringsgemachtigde waarschijnlijk niet ontkennen — in talloze gevallen voorkomt. Bij de invoering van de door mij bepleite wijziging blijft dus het oordeel aan den kant van de regeeringsadviseurs, die een dergelijk verzoek al dan niet voor inwilliging kunnen voordragen. Mijn bedoeling hierbij is, dat ten deze als criterium wordt gebruikt het dienstbelang, het economisch rendement van de regeling.

Mijnheer de Voorzitter! Het spreekt vanzelf, dat ik mij ook gaarne vóór de door de Regeering voorgestelde wijziging, zooals zij voor ons ligt, zal verklaren. Het zou mij echter voldoende schenken, wanneer de Regeering overweging van mijn suggestie althans zou willen toezeggen.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof niet, dat het rationeel is, thans te debatteeren over het denkbeeld van den heer Kerstens. Ik ben van meening, dat het oogenblik van een debat over dit idee pas gekomen zal zijn, wanneer het eventueel verwerkt zou zijn in de een of andere ontwerp-ordonnantie, die ons zou worden aangeboden. Het lijkt mij thans praematuur, ter wille van de schoonheid van het debat, op dit idee nader in te gaan. Ik wil daarom volstaan mijn standpunt met betrekking tot de ontwerp-ordonnantie te handhaven.

De heer **Verhoeff**, Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Ambtenaarszaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou nog met een kort woord willen antwoorden op hetgeen de heer Kerstens in tweeën termijn naar voren heeft gebracht. De Regeering wil er op wijzen, dat het standpunt van het geachte lid, in principe althans, niet zooveel verschilt met dat van de Regeering. Het verschil van standpunt ligt alleen in de mogelijkheden van toepassing van de regeling. Nu zou ik willen opmerken, dat het hier, n.l. het z.g. vervroegde verlof, een nieuw instituut geldt, en dat men in dit opzicht nog geen ervaring heeft opgedaan. Het kan zijn, dat de toepassing zich ontwikkelt in de richting, zooals de heer Kerstens het zou wenschen, doch het kan ook zijn, dat dit niet het geval zal zijn.

Ik sluit mij dus aan bij hetgeen het geachte lid, de heer Thamrin, in tweeën termijn heeft gezegd, dat een debat over deze kwestie kan hebben.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming over de ontwerp-ordonnantie worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 9.19 uur v.m. gesloten.

Sste VERGADERING — MAANDAG 25 SEPTEMBER 1939.

Ingekomen stukken. — Nadere aanvulling bepalingen accijns op petroleum (Ond. 29). — Wijziging en aanvulling ordonnantie statistiekrecht en Algemeen Goederengeld-reglement (Ond. 30). — Wijziging ordonnantie motorvoertuigenbelasting 1934 (Ond. 42). — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den voor de afdoening van Ond. 74 (Suikerproductieregeling 1941 e.a.) gestelden termijn.

Sste VERGADERING.

Vergadering van Maandag 25 Sept. 1939.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Nadere aanvulling bepalingen accijns op petroleum (Ond. 29). — Wijziging en aanvulling ordonnantie statistiekrecht en Algemeen Goederengeld-reglement (Ond. 30). — Wijziging ordonnantie motorvoertuigenbelasting 1934 (Ond. 42). — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den voor de afdoening van Ond. 74 (Suikerproductieregeling 1941 e.a.) gestelden termijn. — Nadere wijziging en aanvulling Algemeene Bepalingen Spoor- en Tramwegen (Ond. 2). — Nadere wijziging Reglement op de Strafvordering enz. (Ond. 8). — Aanvulling en wijziging Buitentl. verlofreglement voor officieren en onderofficieren enz. (Ond. 66). — Mededeeling v. d. Voorzitter omtrent in-trekking der motie-Soetardjo betr. de financieele positie der districtshoofden (zitt. j. 1935—36, Ond. 27, st. 7).

Voorzitter: de heer Mr. J. A. JONKMAN.

De presentielijst is geteekend door 15 leden, te weten de leden:

Blaauw, Van Helsdingen, Jonkman, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Leunissen, Mogot, Roep, Soangkoepou, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom en De Villeneuve.

Regeeringsgemachtigde: de heer Götzen.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. Bericht van den heer Wiwoho, dat hij wegens ziekte verhinderd is, de vergadering bij te wonen.

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen.

B. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 15, 16, 16, en 16 September 1939 Nos. 25, 16, 34 en 35 houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld:

- a. de ordonnantie tot aanwijzing van de Staatsspoorwegen tot landsbedrijf in den zin der Indische Bedrijvenwet (Ond. 46);
- b. de ordonnantie tot nadere wijziging van de hooger onderwijsoverheidsordonnantie (Ond. 43);
- c. de ordonnantie tot regeling van de bevoegdheid van den Gouverneur-Generaal om in geval van oorlog of oorlogsgevaar bijzondere maatregelen te treffen ter bescherming van de belangen van het Land (Ond. 61);
- d. de ordonnantie tot wijziging van de ordonnanties op de vennootschapsbelasting 1932 en de vermogensbelasting 1932 (Ond. 9).

2. Brieven van den Gouvernements-Secretaris van 14, 15, 15, 16, 16, 16 en 16 September 1939 Nos. 1718/B, 1722/B, 1723/B, 1729/B, 1730/B, 1731/B en 1732/B, houdende mededeeling, dat in overeenstemming met den Volksraad aanvullende begrotingen zijn vastgesteld (Ond. 53, 45, 45, 54, 56, 57 en 67).

3. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 13 September 1939 No. 16, houdende benoeming van W. van Baalen en B. Roep tot lid in de commissie van bijstand voor den P.T.T.-dienst.

Handelingen. Zittingsjaar 1939—1940.

(Voorzitter.)

4. Als voren van 15 September 1939 No. 20, houdende machtiging, krachtens art. 105 I.S., aan den Legercommandant om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen voor het treffen van maatregelen ten behoeve van de defensie.

5. Als voren van 18 September 1939 No. 2, houdende benoeming van Mr. C. J. van Hasselt tot adviseur voor de Decentralisatie.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Motie van een openbare vergadering te Probolinggo, houdende bezwaar tegen overdracht van het gemeentelijke ziekenhuis aldaar aan een particulier lichaam.

2. Motie van „Ikatan Batik Boemipoetra”, waarin der Regeering wordt verzocht maatregelen te treffen tot tegen-gang van den achteruitgang van het batikbedrijf.

3. Motie van de afdeling Soerabaja van de P.N.S. betreffende de positie van de candidaat-normalisten.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnanties, onderscheidenlijk strekkende tot:

1. nadere aanvulling van de bepalingen ter regeling van de heffing en verzeke-ring van den accijns op petroleum (Ond. 29);

2. wijziging en aanvulling van de ordonnantie op het statistiekrecht en van het Algemeen Goederengeld-reglement (Ond. 30);

3. wijziging van de ordonnantie op de motorvoertuigenbelasting 1934 (Ond. 42).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de beslissing over de vraag, of ten aanzien van de ontwerp-Suikerproductieregeling 1941 en de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de suikerovergangsregeling 1937—1940 (Ond. 74) overeenkomstig artikel 17 Reglement van Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening van deze ontwerp-ordonnanties gestelden termijn zal worden aangedrongen.

Zoals de leden uit de mededeeling der Regeering, vervat in stuk 4 van Ond. 74, gezien zullen hebben, is de termijn voor de afdoening dezer ontwerp-ordonnanties, die aanvankelijk ietwat krap was gesteld, nl. op 28 September a.s., door de Regeering verlengd tot 11 October a.s., nadat de Regeering zich daarover nader had beraden. Mij dunkt, dat wij met erkentelijkheid deze verlenging kunnen aanvaarden. Ik stel U daarom voor te besluiten niet op verdere verlenging van den gestelden termijn aan te dringen.

De inwerkingtreding der ordonnanties blijft immers bepaald op 1 October a.s., waartoe aan de ordonnanties terugwerkende kracht zal verleend worden, zoodat het spoed-eischende karakter ervan gehandhaafd blijft.

8ste VERGADERING — MAANDAG 25 SEPTEMBER 1939.

Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den voor de afdoening van Ond. 74 (Suikerproductieregeling 1941 e.a.) gestelden termijn. — Nadere wijziging en aanvulling Algemeene Bepalingen Spoor- en Tramwegen (Ond. 2). — Nadere wijziging Reglement op de Strafvordering enz. (Ond. 8). — Aanvulling en wijziging Buitenl. verlofreglement voor officieren en onderofficieren enz. (Ond. 66). — Mededeeling v. d. Voorzitter omtrent intrekking der motie-Soetardjo betr. de financiële positie der districtshoofden (zitt. j. 1935-'36, Ond. 27, st. 7).

(Voorzitter.)

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat ten aanzien van deze ontwerp-ordonnanties bij den Gouverneur-Generaal niet op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

De **Voorzitter**: Over de vraag, welke verder voor ons de beste wijze van behandeling is, zal nader huishoudelijk overleg worden gepleegd.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnanties, onderscheidenlijk strekkende tot:

1. nadere wijziging en aanvulling van de Algemeene Bepalingen Spoor- en Tramwegen (Staatsblad 1927 No. 258) (Ond. 2), als gewijzigd bij Nota van Wijziging (st. 6);
2. nadere wijziging van het Reglement op de Strafvordering en het Rechtsreglement Buitengewesten (Ond. 8), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6);
3. aanvulling en wijziging van het „Buitenslandsch verlofreglement voor officieren

en onderofficieren" en van het „Reglement op het verleen van verlof, na opzending naar Nederland, aan militairen beneden den rang van onderofficier van het Koninklijk Nederlandsch-Indische leger" (Staatsblad 1937 No. 640), laatstelijk gewijzigd bij de ordonnantie in Staatsblad 1938 No. 454 (Ond. 66).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Volgens gegevens van de secretarie is bij het College van Gedelegeerden nog een motie-Soetardjo e.s. van 1935 aanhangig (zitt. j. 1935-'36, Ond. 27, st. 7) met betrekking tot de financiële positie van districtshoofden.

De heer Soetardjo verklaarde eerder te hebben medegedeeld, dat hij deze motie, welke eenige malen is aangehouden, wenschte in te trekken.

Ik wil daarom thans constateeren, dat bedoelde motie is ingetrokken en mitsdien van onze agenda afgevoerd is.

De vergadering wordt te 9.09 uur v.m. gesloten.

9de VERGADERING — VRIJDAG 29 SEPTEMBER 1939.

Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den voor de afdoening der onderwerpen **75, 76 en 77** gestelden termijn.

9de VERGADERING.

Vergadering van Vrijdag 29 September 1939.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den voor de afdoening der onderwerpen **75, 76 en 77** gestelden termijn.

Voorzitter: de heer Mr. J. A. JONKMAN.

De presentielijst is geteekend door 15 leden, te weten de leden:

Blaauw, Van Helsdingen, Jonkman, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Leunissen, Mogot, Roep, Soangkoepou, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom en De Villeneuve.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. Bericht van den heer Wiwoho, dat hij wegens ziekte verhinderd is de vergadering bij te wonen.

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen.

B. De volgende Regeeringsbrieven en beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 23, 25 en 25 September 1939 Nos. 32, 9 en 10 ter aanbieding van

- a. de ontwerp-„Uitwinningsordonnantie 1939” en de ontwerp-„Schorsingsordonnantie 1939” (Ond. **75**);
- b. een ontwerp-ordonnantie, houdende regelen met betrekking tot de taak van de gewestelijke vaartuigen en van het personeel daarvan in Nederlandsch-Indië ten aanzien van het verrichten van militaire diensten in tijd van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden (Ond. **76**);
- c. een ontwerp-ordonnantie houdende regelen met betrekking tot de taak van de beroepshavenmeesters en loodsen 1ste klasse in Nederlandsch-Indië ten aanzien van het verrichten van militaire diensten in tijd van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden (Ond. **77**).

De stukken worden gedrukt.

2. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 25 September 1939 No. 1 houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld de ordonnanties (Ond. **22**), onderscheidenlijk:

- A. inzake de Inlandsche maatschappij op aandelen;
 - B. inzake de Inlandsche vereeniging;
 - C. inzake de gerechtelijke vereffening van Inlandsche rechtspersonen;
 - D. tot aanvulling van het Koninklijk besluit van 15 September 1916 No. 26 (Indisch Staatsblad 1917 No. 12);
 - E. tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht, en
 - F. tot wijziging van de Zegelverordening 1921, de ordonnantie op de vennootschapsbelasting 1925, de ordonnantie op de couponbelasting 1933 en de ordonnantie op de loonbelasting.
3. Brieven van den Gouvernements Secretaris van 23, 23 en 25 September 1939 Nos. 1783/B, 1784/B en 1790/B houdende mededeeling, dat in overeenstemming met den Volksraad aanvullende begrotingen zijn vastgesteld (Ond. **69, 70 en 72**).
4. Als voren van 25 September 1939 Nos. 1797a/B en 1797b/B houdende mededeeling, dat in overeenstemming met den Volksraad zijn vastgesteld

Handelingen. Zittingsjaar 1939—1940.

(**Voorzitter.**)

- a. het slot der rekening van uitgaven en ontvangsten van Nederlandsch-Indië over het dienstjaar 1936 (Ond. **47**);
- b. de begrotingsrekening der gezamenlijke Landsbedrijven over het jaar 1937 (Ond. **48**).

5. Brief van den Gouvernements Secretaris van 22 September 1939 No. 1782b/B inzake de voortzetting van de contingententeering van den invoer van manufacturen.

6. Als voren van 25 September 1939 No. 1791/A ter aanbieding van gedrukte copie van de in 1938 en 1939 door den Landvoogd goedgekeurde en bekrachtigde overeenkomsten met Inlandsche Zelfbesturen.

7. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 11 September 1939 No. 13 houdende aanwijzing van het Chineesch dagblad „Thien Sung Yit Po” als periodiek verschijnend drukwerk, welks verschijning tijdelijk kan worden verboden.

8. Als voren van 22 September 1939 No. 14 houdende machtiging, krachtens artikel 105 I.S., aan den Commandant der Zeemacht om te beschikken over de bij aanvullende begrotingen 1939 uitgetrokken fondsen.

9. Als voren van 23 September 1939 No. 47 houdende benoeming van L. Korthals en G. J. Scholten tot voorzitter tevens lid resp. lid van de Rubberfondscommissie.

10. Als voren van 25 September 1939 No. 27 tot opheffing van de commissie tot bestudeering van de financieele verhouding van het Land tot de Zelfbesturen in Ned.-Indië.

De sub 2 t/m 10 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Besluit van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur van 19 September 1939 No. CD 53/3/7 tot nadere vaststelling van het wachtgeld van Tjokorde Gede Raka Soekawati, gewezen ambtenaar ter beschikking van den Resident van Bali en Lombok.

2. Motie van de „Pedoman-Besar Al-Islam” te Soerakarta houdende bezwaar tegen eventueele intrekking van Art. 177 I.S.

De stukken worden ter inzake gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de beslissing over de vraag, of ten aanzien van de ontwerp-Uitwinningsordonnantie 1939 en de ontwerp-Schorsingsordonnantie 1939 (Ond. **75**), de ontwerp-Ordonnantie militarisatie gewestelijke vaartuigen (Ond. **76**) en de ontwerp-ordonnantie houdende regelen met betrekking tot de taak van de beroepshavenmeesters en loodsen 1ste klasse in Nederlandsch-Indië ten aanzien van het verrichten van militaire diensten in tijd van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden (Ond. **77**), overeenkomstig artikel 17 Reglement van Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening van deze ontwerp-ordonnanties gestelden termijn zal worden aangedrongen.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat ten aanzien van deze ontwerp-ordonnanties bij den Gouverneur-Generaal niet op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

De vergadering wordt te 9.06 uur v.m. gesloten.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

Department of Chemistry
5780 South University Avenue
Chicago, Illinois 60637
Tel: (773) 835-3100
Fax: (773) 835-3101
www.chem.uchicago.edu

Office of the Dean
5780 South University Avenue
Chicago, Illinois 60637
Tel: (773) 835-3100
Fax: (773) 835-3101

Office of the Provost
5780 South University Avenue
Chicago, Illinois 60637

Office of the Vice President
5780 South University Avenue
Chicago, Illinois 60637

Office of the Vice President
5780 South University Avenue
Chicago, Illinois 60637

Office of the Vice President
5780 South University Avenue
Chicago, Illinois 60637

Office of the Vice President
5780 South University Avenue
Chicago, Illinois 60637

Office of the Vice President
5780 South University Avenue
Chicago, Illinois 60637

Office of the Vice President
5780 South University Avenue
Chicago, Illinois 60637

Office of the Vice President
5780 South University Avenue
Chicago, Illinois 60637

Office of the Vice President
5780 South University Avenue
Chicago, Illinois 60637

Office of the Vice President
5780 South University Avenue
Chicago, Illinois 60637

Office of the Vice President
5780 South University Avenue
Chicago, Illinois 60637
Tel: (773) 835-3100
Fax: (773) 835-3101

Office of the Vice President
5780 South University Avenue
Chicago, Illinois 60637
Tel: (773) 835-3100
Fax: (773) 835-3101

Office of the Vice President
5780 South University Avenue
Chicago, Illinois 60637

Office of the Vice President
5780 South University Avenue
Chicago, Illinois 60637

Office of the Vice President
5780 South University Avenue
Chicago, Illinois 60637

Office of the Vice President
5780 South University Avenue
Chicago, Illinois 60637

Office of the Vice President
5780 South University Avenue
Chicago, Illinois 60637

Office of the Vice President
5780 South University Avenue
Chicago, Illinois 60637

Office of the Vice President
5780 South University Avenue
Chicago, Illinois 60637

Office of the Vice President
5780 South University Avenue
Chicago, Illinois 60637

Office of the Vice President
5780 South University Avenue
Chicago, Illinois 60637

Office of the Vice President
5780 South University Avenue
Chicago, Illinois 60637

10de VERGADERING — VRIJDAG 6 OCTOBER 1939.

Ingekomen stuk. — Wijziging bepalingen omtrent overbrenging van notarieele protocollen enz. (Ond. 50). — Nadere wijziging en aanvulling Geldschietorsdonnantie 1938 (Ond. 59). — Uitwinningsordonnantie 1939 en Schorsingsordonnantie 1939 (Ond. 75).

10de VERGADERING.

Vergadering van Vrijdag 6 October 1939.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stuk. — Wijziging bepalingen omtrent overbrenging van notarieele protocollen enz. (Ond. 50). — Nadere wijziging en aanvulling Geldschietorsdonnantie 1938 (Ond. 59). — Uitwinningsordonnantie 1939 en Schorsingsordonnantie 1939 (Ond. 75). — Ordonnantie militairisatie gewestelijke vaartuigen (Ond. 76). — Militaire taak van beroepshavenmeesters en loodsen 1ste klasse (Ond. 77).

Voorzitter: de heer M. SOETARDJO.

De presentielijst is geteekend door 14 leden, te weten de leden:

Blaauw, Van Helsdingen, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Leunissen, Mogot, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadi-koesoemo, Thamrin, Verboom en Wiwoho.

Regeringsgemachtigden de heeren: Enthoven en Langeler.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

Ik mede, dat de Voorzitter, de heer Mr. Jonkman, wegens uitstedeigheid — in verband met diens bezoek aan de Javaanse vorsten — verhinderd is deze vergadering te presideeren, zoodat mij de eer te beurt valt haar heden te leiden.

De **Secretaris** deelt mede, dat is ingekomen een bericht van den heer De Villeneuve, dat hij verhinderd is de vergadering bij te wonen.

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnanties, onderscheidenlijk strekkende tot:

1. wijziging van de bepalingen omtrent de overbrenging van notarieele protocollen, registers en repertoria, alsmede tot herziening van de bepalingen betreffende het eerste gedeelte van het notarieel examen (Ond. 50);
2. nadere wijziging en aanvulling van de Geldschietorsdonnantie 1938 (Staatsblad No. 523) (Ond. 59).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de behandeling van een tweetal ontwerp-ordonnanties, onderscheidenlijk houdende:

- a. bepalingen om den rechter de gelegenheid te geven dadelijke uitwinning naar aanleiding van geldelijke moeilijkheden ten gevolge van de tegenwoordige buitengewone omstandigheden te voorkomen („Uitwinningsordonnantie 1939”);
- b. bepalingen strekkende om in de tegenwoordige buitengewone omstandigheden burgerlijke rechtsgedingen, waarin gemobiliseerde dienstplichtigen partij zijn, Handelingen. Zittingsjaar 1939—1940.

(Van Helsdingen, Directeur van Justitie.)

te schorsen („Schorsingsordonnantie 1939”), als gewijzigd bij Nota van Wijziging (st. 6); (Ond. 75).

De heer **Van Helsdingen:** Mijnheer de Voorzitter! Bij de bestudeering van het Gedelegeerdenverslag heb ik daarin op verschillende plaatsen aantekeningen gesteld met de bedoeling over de desbetreffende punten eventueel in het openbaar te spreken. Intusschen heeft de Memorie van Antwoord op de bij mij gerezen vragen zoo afdoend geantwoord, dat er voor mij feitelijk geen aanleiding meer bestaat, thans nog het woord te voeren.

Ik was dat ook niet van plan, maar nu de Regeringsgemachtigde toch aanwezig is, moge ik enkele opmerkingen maken naar aanleiding van een passage in het Gedelegeerdenverslag, betreffende de ontwerp-Uitwinningsordonnantie, die wellicht eenig misverstand bij den Regeringsgemachtigde heeft gewekt. Het gaat namelijk over de eerste passage in dit verslag, welke luidt:

„Eenige leden achtten de redactie der artikelen van het ontwerp te omslachtig. Zij hadden zich afgevraagd waarom hierin niet de bondige formulering van het algemeen gedeelte der memorie van toelichting is gevolgd.”

Met deze terminologie komt hetgeen ik heb opgemerkt in de commissie voldoende tot zijn recht. Daar wil ik dit even toelichten en de Regeering vragen of Zij daarop nog een kort antwoord wil geven.

Bij de bestudeering van dit onderwerp is het mij opgevallen, dat de Memorie van Toelichting aan het slot van het algemeene gedeelte kort en krachtig de vier gevallen noemt, waarin deze procedure moet worden gevolgd. Het heeft mij getroffen, dat men in den tekst der ordonnanties in plaats van de vier gevallen te noemen en daarna overzichtelijk de procedure, die op de verschillende gevallen slaat en die voor die gevallen vrijwel gelijk is, in één artikel te regelen, nu voor ieder van die vier gevallen de procedure op zichzelf heeft geregeld; dat vind ik omslachtig. Ik meen, dat deze geheele stof veel eenvoudiger zou kunnen worden geregeld, wanneer men de procedure in één artikel had samengevat, gelijk zulks in de Memorie van Toelichting heeft plaats gehad. Mijn opmerking heeft met een algemeen moratorium dus niets te maken.

Ik zou nu gaarne van de Regeering vernemen wat de reden is geweest, dat men deze meer eenvoudige oplossing niet heeft gevolgd en een formulering heeft gegeven, waarbij de procedure voor ieder geval op zich zelf, in bijna gelijklopende redacties, is geregeld.

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van de opmerkingen van het geachte lid, den heer Van Helsdingen, zou de Regeering het volgende willen mededeelen.

Ongetwijfeld zou het mogelijk zijn, een anderen vorm te geven aan deze ordonnanties en zou hetgeen nu in de verschillende artikelen is geregeld op een of andere wijze te combineren zijn. De Regeering betwijfelt echter of dit een betere oplossing zou zijn geweest. Immers, de heer Van Helsdingen zegt wel, dat de procedure voor elk van die gevallen nagenoeg gelijk is, maar als men de bepalingen voor elk van die gevallen naast elkaar legt, zal men zien — en dat ligt voor de hand — dat er toch wel verschil is, omdat in het geval, dat een faillissement wordt aangevraagd, de procedure anders moet zijn, dan wanneer het gaat om uitstel der tenuitvoerlegging van een executorialen titel, die weer anders moet zijn, dan wanneer het betreft de gevolgen van overeenkomsten en weer anders, wanneer het betreft een voorloopige schorsing van een procedure.

10de VERGADERING — VRIJDAG 6 OCTOBER 1939.

Uitwinningsordonnantie 1939 en Schorsingsordonnantie 1939 (Ond. 75). — Ordonnantie militairisatie gewestelijke vaartuigen (Ond. 76). — Militaire taak van beroepshavenmeesters en loodsen 1ste klasse (Ond. 77).

(Voorzitter.)

Tenslotte geeft dit misschien niet den doorslag, doch het uitgangspunt is voor de Regeering geweest de regeling, die in Nederland in 1914 is vastgesteld en afgekondigd: de Uitstelwet. Waar die regeling in de praktijk gewerkt heeft, kwam zij der Regeering voor te zijn een nuttig voorbeeld, en achtte Zij aansluiting aan die regeling in ieder geval gewenscht, omdat bij de toepassing van de Indische bepalingen profijt kan worden getrokken van de jurisprudentie, die zich in Nederland naar aanleiding van de Uitstelwet gevormd heeft. Daarom heeft de Regeering zich a priori niet afgevraagd of het mogelijk was te komen tot een eenigszins anderen vorm, doch Zij heeft den vorm, zooals die in Nederland bestond, overgenomen, een vorm, die in de praktijk bruikbaar is gebleken. Zij heeft die als het beste voorbeeld voor de Indische regeling aanvaard.

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen, dat ik met deze opmerkingen de vragen van den heer Van Helsdingen voldoende heb beantwoord, maar zou de gelegenheid willen benutten om namens de Regeering nog een nadere wijziging aan te brengen in de ontwerp-Schorsingsordonnantie 1939.

De Regeering heeft bij haar Memorie van Antwoord een Nota van Wijzigingen betreffende deze ontwerp-ordonnantie (stuk 2B) ingediend, die gevolg gaf aan een suggestie in het Afdelingsverslag; daarin is n.l. een definitie opgenomen van de uitdrukking „gemobiliseerde dienstplichtigen”. Bij nadere controle van deze bepaling is de wenschelijkheid gebleken om alsnog vier woorden in deze definitie te wijzigen, ten einde de redactie in overeenstemming te brengen met andere bepalingen en voorschriften, waarin sprake is van het buitengewoon oproepen van dienstplichtigen.

De Regeering wijzigt daarom den tekst van art. 4, vervat in de Nota van Wijziging (st. 6), in dien zin, dat in stede van de woorden „onder de wapenen geroepen” wordt gelezen „in werkelijken dienst opgeroepen”.

Het is namelijk gebruikelijk, dat het buitengewoon oproepen of buitengewoon aanhouden van militie-, landstorm- en reserveplichtigen wordt aangeduid als het buitengewoon in werkelijken dienst oproepen. Het betreft hier dus geen wijziging, die eenige verandering brengt in de strekking der bepaling, maar een wijziging van uitsluitend redactioneelen aard, waarvan de bedoeling is, geen ongemotiveerd verschil te brengen in de benaming voor dezen vorm van oproeping in de bestaande wetgeving.

De **Voorzitter**: De Regeering heeft het gewijzigde art. 4 van de ontwerp-ordonnantie, vervat in stuk 2B, opnieuw gewijzigd in dien zin, dat in stede van de woorden „onder de wapenen geroepen” wordt gelezen „in werkelijken dienst opgeroepen”.

Indien verder geen der leden over deze ordonnantie of de aangebrachte wijziging het woord verlangt kan tot stemming worden overgegaan.

(Voorzitter.)

De ontwerp-ordonnantie, vervat in stuk 2A, wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Hoewel er tijdens de beraadslagingen van heden in de ontwerp-ordonnantie, vervat in stuk 2B, door de Regeering een wijziging is aangebracht, stel ik conform art. 60 juncto art. 103 van het Reglement van Orde voor, haar niettemin thans in stemming te brengen.

Daartoe wordt besloten.

De ontwerp-ordonnantie, vervat in stuk 2B, als gewijzigd bij Nota van Wijziging en tijdens de openbare behandeling bij monde van den Regeeringsgemachtigde, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende regelen met betrekking tot de taak van de gewestelijke vaartuigen en van het personeel daarvan in Nederlandsch-Indië ten aanzien van het verrichten van militaire diensten in tijd van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden (Ond. 76), als gewijzigd bij Nota van Wijziging (st. 6).

Ik deel mede, dat is ingekomen een telegram van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal, meldende, dat de Vlootvoogd wegens ziekte verhinderd is, deze vergadering bij te wonen en dat in zijn plaats als Regeeringsgemachtigde voor onderwerp 76, alsook voor onderwerp 77, is aangewezen het hoofd van den Dienst van Scheepvaart.

Ik meen namens U allen te spreken, als ik den Vlootvoogd een spoedig herstel toewensch.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij Nota van Wijziging, wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende regelen met betrekking tot de taak van de beroepshavenmeesters en loodsen 1e klasse in Nederlandsch-Indië ten aanzien van het verrichten van militaire diensten in tijd van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden. (Ond. 77.)

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 9.21 uur v.m. gesloten.

11de VERGADERING — DINSDAG 10 OCTOBER 1939.

Ingekomen stukken. — Suikerproductieregeling 1941 en wijziging Suikerovergangsregeling 1937—1940 (Ond. 74).

11de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 10 October 1939.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Suikerproductieregeling 1941 en wijziging Suikerovergangsregeling 1937—1940 (Ond. 74).

Voorzitter: de heer M. SOETARDJO.

De presentielijst is geteekend door 14 leden, te weten de leden:

Blaauw, Van Helsdingen, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Leunissen, Mogot, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadi-koesoemo, Thamrin, Verboom en De Villeneuve.

Regeringsgemachtigde: de heer Van Mook.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

Tot mijn leedwezen moet ik U mededeelen, dat onze Voorzitter, Mr. Jonkman, ook heden de vergadering van dit College niet zal kunnen leiden, thans in verband met lichte ongesteldheid zijnerzijds. Ik spreek namens U allen de hoop uit, dat hij hiervan spoedig moge herstellen.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. Bericht van den heer Wiwoho, dat hij wegens ziekte verhinderd is, de vergadering bij te wonen.

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen.

B. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 29, 29 en 30 September 1939 Nos. 22, 23 en 46, houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld:

- de ordonnantie tot nadere aanvulling van de bepalingen ter regeling van de heffing en verzekering van den accijns op petroleum (Ond. 29);
- de ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de ordonnantie op het statistiekrecht en van het algemeen goederen-reglement (Ond. 30);
- de ordonnantie tot wijziging van de ordonnantie op de motorvoertuigen-belasting 1934 (Ond. 42).

2. Brief van den Gouvernements Secretaris van 28 September 1939 No. 1814a/A betreffende de regeling op den staat van oorlog en beleg.

3. Als voren van 28 September 1939 No. 1814b/A betreffende het „Legermobilisatie-besluit 1939” en „Marine-mobilisatie-besluit 1939”.

4. Als voren van 28 September 1939 No. 1814c/B betreffende de voortzetting van de contingentteering van den invoer van cement.

5. Als voren van 28 September 1939 No. 1814d/B betreffende de voortzetting van de contingentteering van den invoer van automobielen en motorrijwielen buiten- en binnenbanden.

6. Rondschrijven van den 1sten Gouvernements Secretaris van 5 October 1939 No. 1849/B betreffende toezeggingen aan den Volksraad bij de behandeling van de ontwerp-begroting 1940.

7. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 29 September 1939 No. 34, houdende ontheffing van Y. J. H. de Kempnaer als lid van het bestuur der Kapokcentrale en benoeming in zijn plaats van R. L. Scott.

8. Besluiten van den Gouverneur-Generaal van 30 September 1939. Zittingsjaar 1939—1940.

(Thamrin.)

tember 1939 Nos. 42, 43 en 44 en van 4 October 1939 No. 14, houdende machtigingen krachtens art. 105 I.S. tot het doen van uitgaven.

9. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 4 October 1939 No. 9 houdende benoeming van E. A. Zeilinga en Dr. Mohamad Nazif tot 1sten Secretaris onderscheidenlijk secretaris van het Gouvernement van Nederlandsch-Indië.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende publicaties:

- Verslag over 1938 van de Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië.
- „De weermacht voor het behoud van den Staat”.

Worden opgenomen in de boekerij.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de behandeling van een tweetal ontwerp-ordonnanties, onderscheidenlijk strekkende tot:

- het vaststellen van wettelijke regelingen voor de productie van suiker door eigenaren van suikerondernemingen na 31 December 1940;
- wijziging van de Suikerovergangsregeling 1937—1940; (Ond. 74), als gewijzigd bij Nota's van Wijzigingen (st. 5 en 8).

De heer **Thamrin:** Mijnheer de Voorzitter! Ik zou naar aanleiding van de voorliggende ontwerp-ordonnanties enkele opmerkingen willen maken.

In de eerste plaats zal met deze ordonnantie door de Regeering den weg van vrije productie, dien de Regeering voornemens was te volgen, zowel bij de invoering van de Verbandsuiker-ordonnantie als bij die van de Suikerovergangsregeling, definitief verlaten worden; de Regeering stelde zich immers voor, tot die vrije productie terug te komen na saneering van de suikerindustrie. Wij betreden met deze ordonnantie voor de suikerproductieregeling den weg van de beheerschte productie met een productieregeling van om en bij de 1,5-miljoen ton per jaar.

De vraag doet zich echter voor of het regeeringsingrijpen in de suikerproductie nu nog als noodzakelijk te beschouwen is. De Regeering beantwoordt deze vraag bevestigend, omdat Zij van oordeel is, dat de productiecapaciteit van de suikerindustrie nog veel te groot is in verhouding tot de afzetmogelijkheid.

Als wij ons de aanleiding tot het regeeringsingrijpen in herinnering brengen, dan zijn de omstandigheden ten tijde van het begin van het regeeringsingrijpen en die van thans toch wel geheel verschillend: Toentertijd een onverkochte voorraad van 3-miljoen ton suiker, een suikerindustrie met een productiekraacht van pl.m. 3-miljoen ton per jaar en een suikermarkt, die niet-rendabele suikerprijzen te zien gaf.

Thans is de toestand geheel anders. In de eerste plaats zijn er vrijwel geen onverkochte voorraden meer, in de tweede plaats heeft men een uitschakeling van pl. m. 50 fabrieken uit de suikerproductie en tenslotte is de suikermarkt dusdanig, dat een rendabele afzetprijs is te verwachten. De toestand in de suikerindustrie is thans dus vrijwel gesaneerd en gestabiliseerd, zooals ook tot uitdrukking komt in het rapport der commissie-Hardeman en in de Memorie van Toelichting, in welke laatste gezegd wordt, „dat op het huidige productieniveau geen herschikkingen van beteekenis in het thans in bedrijf zijnde gedeelte van het productie-apparaat zijn te verwachten”, terwijl zij erop wijst, dat ook de inwendige versterking van de suikerindustrie dusdanig is, dat een rendabele productie mag worden verwacht.

(Thamrin.)

Zoo beschouwd, vervalt dus eigenlijk de ratio tot het regeeringsingrijpen; de omstandigheden van nu zijn toch wel geheel anders dan ze toentertijd waren.

Een andere vraag is nog: als het regeeringsingrijpen toch gewenscht is in verband met de wenschelijkheid van beheersing der productie — den afzet heeft de Regeering niet in de hand en deze is onzeker uithoofde van vele factoren —, is dan de huidige opzet van het ingrijpen wel juist?

Waarom een regeling tot in details van elk productie-apparaat, met kunstmatig in het leven houden ook van de zwakke productie-eenheden door middel van toeslagen? Waarom niet gekozen den meer eenvoudigen weg van beheersing der productie door middel van een uitvoerquotum? In dit geval zal het voldoende zijn, dat slechts de uit te voeren hoeveelheden worden bepaald en het aan de suikerindustrie wordt overgelaten de inwendige saneering tot stand te brengen. Men krijgt door een dergelijke regeling een meer natuurlijke saneering van de productie, doordat de zwakke productie-eenheden automatisch zullen uitvallen en alleen daar geproduceerd zal worden waar de factoren voor het produceeren gunstig zijn.

Een andere zijde der zaak, welke ik wil aanroeren, is het niet tegelijkertijd aan de orde stellen van de herziening der fabrieken-ordonnantie en der ordonnantie voor de grondhuurwetgeving. Eenige leden hebben in het Gedelegeerdenverslag een onverbreekbaar verband tusschen de voorliggende ordonnantie en de grondhuurwetgeving gelegd, terwijl de Regeering ontkent, dat er eenig verband daartusschen aanwezig is. Technisch moge de opvatting der Regeering juist zijn, doch in feite is zij het niet.

De belangen der suikerindustrie zijn nauw verweven met de belangen der Inheemsche bevolking, doordat de productiekraft der industrie afhankelijk is van de verkrijging van bevolkingsgronden, de bevoëning der velden, de te betalen huren, de tusschenkomst der desabesturen, kortom van alle desiderata, welke in de grondhuurwetgeving geregeld worden. Het verband tusschen de suikerindustrie en de grondhuurwetgeving is bij een vorige behandeling dan ook dusdanig op den voorgrond getreden en door de Regeering erkend, dat Zij, op grond van het regeeringsingrijpen in de suikerproductie het noodig heeft geoordeeld de bestaande grondhuurwetgeving aan een herziening te onderwerpen. En nu doet het min of meer komisch aan, dat de Regeering verwonderd de vraag stelt of er inderdaad een verband aanwezig is tusschen de grondhuurwetgeving en de huidige suikerproductieregeling. Ik blijf het daarom betreuren, dat met de suikerproductieregeling niet tegelijkertijd in behandeling is gebracht de herziening van de grondhuurwetgeving.

Het derde punt, dat ik in het kort wil releveeren, betreft de loonen bij de suikerindustrie. De formulering van de opmerking der Regeering in de Memorie van Antwoord doet het voorkomen, alsof het haar verwondert, dat bij deze regeling mede de loonkwestie in behandeling wordt gebracht. Zij deelt met een simpele formule mede, dat het niet noodig is gebleken, dat de Regeering ingrijpt in loonen van de laagste categorie werknemers in de suikerindustrie.

(De heer De Villeneuve: Daarover moest U juist verheugd zijn, want dat bewijst, dat de zaak in orde is.)

Als dat zoo is, is er inderdaad reden voor verheugenis, maar de Regeering laat na eenige gegevens te produceeren, waarop haar meening is gebaseerd. Zij deelt niet mede of deze conclusie het resultaat van een onderzoek te zake. Welk materiaal heeft de Regeering op dit gebied te harer beschikking en waarom wordt dat niet overgelegd? Waarom verwijst de Regeering niet naar het materiaal, dat Zij heeft, als gevolg van het onderzoek naar de loonen in de suikerindustrie?

Toen in Januari 1936 de Suikerovergangsregeling in behandeling werd genomen, is van vele zijden, en indirect ook

(Kartowisastro.)

door de Regeering, erkend, dat de loonen in de suikerindustrie uitzonderlijk laag waren. Daarbij is toen ook de billijkheid erkend, dat betere loonen alsmede hoogere grondhuren zouden worden betaald, indien de suikerprijzen op een hooger niveau zouden komen dan destijds aanwezig was. Wat is van de verwachtingen en toezeggingen van de Regeering inzake verbetering der loonen en grondhuren in de suikerindustrie terecht gekomen?

Wij missen daaromtrent eenige gegevens. Ik zou gaarne vernemen, of de conclusie van de Regeering, dat regeeringsingrijpen ten aanzien van de loonen niet noodzakelijk is gebleken, het gevolg is van een degelijk onderzoek en of de Regeering bereid zou zijn, het materiaal, dat Zij eventueel als gevolg van een dergelijk onderzoek ter beschikking zou hebben, aan den Volksraad over te leggen.

Als laatste punt zou ik voorts nog ter sprake willen brengen de vraag of, nu de suikerindustrie is gesaneerd en er ook in het buitenland een rendabele afzetmarkt en prijs voor de suiker is, de tijd niet is gekomen een bepaling in het leven te roepen, waarbij aan de suikerindustrie wordt verboden, voor suiker bestemd voor den binnenlandschen consument, een hooger prijs te berekenen dan voor haar suiker op de buitenlandsche markten geldt.

Zooals men zich zal herinneren, is het noodzakelijk geweest, ter opruiming van den extra grooten voorraad van 3-miljoen tons een buitenlandschen suikerprijs te vragen, welke veel lager is dan de binnenlandsche suikerprijs, terwijl voorts gebleken is, dat de prijs van die suiker in het buitenland, na berekening van vracht en retourvracht voor wederinvoer in Indië, toch nog lager was dan de prijs, die hier is gevraagd van de binnenlandsche consumenten. Ik geloof, dat in dit verband destijds ons medelid, wijlen de heer De Hoog, berekend heeft, dat op die manier een extra bijdrage van f 5-miljoen van de binnenlandsche consumenten is gevorderd, welk bedrag naast de beschermende bepalingen terzake van de Regeering diende om de suikerindustrie in het leven te houden.

Nu wij gekomen zijn in het stadium, dat de suikerindustrie inwendig gesaneerd is en er bovendien betere prijzen op de buitenlandsche markten zijn te bedingen, lijkt het mij wenschelijk, dat er van regeeringswege een regeling in het leven wordt geroepen, waarbij verboden wordt, dat voor suiker, bestemd voor de binnenlandsche consumptie, een hooger prijs wordt gevraagd dan voor de suiker, bestemd voor de buitenlandsche markt.

De heer Kartowisastro: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal mij ten aanzien van dit ontwerp erover verheugen, dat het in enkele opmerkingen. Er is in het Gedelegeerdenverslag op gewezen, dat de toewijzing van productie-vergunningen destijds onder vigueur van de overgangsregeling ondernemingsgewijze geschiedde, terwijl thans wordt voorgesteld die toewijzing eigenaarsgewijze te laten geschieden. In dit verband is er ook op gewezen, dat dit een nadeel zal kunnen opleveren voor de grondeigenaren. In de Memorie van Antwoord is hierop geantwoord, dat deze verandering niet veel beteekenis zal hebben, omdat onder de werking van de oude regeling de toewijzing ook kon tengevolge hebben verandering in de verdeling van den aanplant.

Vóórdat ik tot bespreking van dit punt overga, wil ik er nog even op wijzen, dat, wanneer ik de kwestie goed heb begrepen, de indiening van dit ontwerp van een productie-regeling beteekent een consolideeren van den huidige toestand, die geschapen is onder vigueur van de overgangsregeling, en wel op een zoo soepel mogelijke wijze voor beide partijen, in dit geval de suikerfabrikanten en de grondeigenaren. Vandaar, dat ik mij ook in groote trekken met dit ontwerp kan vereenigen.

In de eerste plaats moet, als zijnde in het belang van beide partijen, genoemd worden de vroegtijdige bekendmaking van

(Sosrohadikoesoemo.)

de grootte der te planten hoeveelheid suikerriet. Dat dit zoowel in het belang is van de fabrikanten als van de grondeigenaren, is duidelijk genoeg. Het moet dan ook worden geapprecieerd, dat nu de bekendmaking van de grootte der te planten hoeveelheid vervroegd is tot 1 November van het jaar. Aan den anderen kant treft mij echter de verlating van de bekendmaking van de plantplannen, want — en dat heeft de Regeering ook beaamd — het belang van beide partijen brengt mede een zoo vroeg mogelijke bekendmaking van de hoegrootheid der productie.

Ziet men nu aan den anderen kant, dat de plantplannen niet meer zullen worden bekendgesteld vóór 7 Maart doch op 1 Juni, dan komt men tot de conclusie, dat dit toch voor de bevolking, de grondeigenaren, een benadeeling van haar belangen beteekent. Zij komt daardoor toch veel later te weten, op welke gronden suikerriet geplant zal worden. Ik acht een en ander dan ook met elkaar in strijd, waar zoowel de commissie als de Regeering zegt, dat het in het belang van partijen is, wanneer de grootte der productie zoo vroeg mogelijk wordt bekend gemaakt, reden waarom dit is vastgelegd in de ontwerp-ordonnantie.

Er is verder gezegd, dat de verandering in de toewijzing van de productievergunningen nu eigenaarsgewijze zal geschieden, terwijl tevens gezegd is, dat geen wijziging gebracht wordt in de positie van de ondernemingen. Dit begrijp ik niet. Wat toch beoogt deze productieregeling? Ik zeide het al, dit nieuwe ontwerp beoogt wel is waar niet een consolidatie maar toch wel een stabilisatie van den ouden toestand, want door de toewijzing van de productievergunningen aan de eigenaars van ondernemingen in plaats van aan de ondernemingen, wordt een groter vrijheid aan deze eigenaars gegeven om de plantplannen te verdeelen.

Nu bestaat de overgangsregeling al een zekere periode, waarin de productievergunningen en plantplannen bereids zijn vastgesteld en verdeeld, zoodat een grootere rationaliteit is bereikt ten aanzien van de suikerproductie. Men zou zeggen, dat men nu bij de verdeling, die na afloop van den overgangstermijn moet plaats hebben, toch niet verder mag gaan door de productievergunningen niet meer toe te wijzen aan de ondernemingen afzonderlijk, doch aan de grondeigenaren. Hierdoor wordt aan de ondernemingen groter vrijheid gegeven om wijziging aan te brengen in de verdeling der plantplannen, wat mijns inziens niet in het belang van de grondeigenaren is, vooral niet als daarbij nog komt, dat de bekendmaking van de plantplannen verlaat wordt van 7 Maart tot 1 Juni. Het is dan zoo goed als zeker, dat daarmee de belangen van grondeigenaren in het gedrang komen.

Ik zou daarom aan de Regeering willen verzoeken de bekendmaking der plantplannen niet te verlaten tot 1 Juni maar te handhaven op den ouden datum, 7 Maart.

De heer **Sosrohadikoesoemo**: Mijnheer de Voorzitter! De voorliggende ontwerp-ordonnantie heeft mij aanleiding gegeven de Regeering de volgende vragen te stellen.

Is de Regeering bereid mede te deelen, in welken economischen toestand de bevolking wel moet verkeren, alvorens de Regeering van oordeel is, dat het gewenscht moet worden geacht, dat in een bepaalde streek een suikeronderneming moet worden gehandhaafd? Ik stel de Regeering deze vraag, Mijnheer de Voorzitter, omdat het mij is opgevallen, dat bij voorbeeld in het regentschap Japara beide daarin gelegen suikerondernemingen, namelijk die van Majang en Patjangan haar deelname aan de productie, definitief hebben gestaakt. Nu is het mij bekend, dat indertijd, toen ons geacht oud-medelid de heer Koesoemo Oetoyo nog regent van Japara was, ZHedGestr. een gunstig advies heeft uitgebracht op een verzoek om dicht bij de kotta Japara een suikerfabriek — dat zou dus de derde fabriek zijn in het regentschap — op te richten. Als men bedenkt, dat men van den heer Koesoemo Oetoyo nu niet kan zeggen, dat hij een bijzondere

(Verboom.)

vriend is van de suikerindustrie, dan mag men wel aannemen, dat de economische toestand van de bevolking van zijn regentschap bij de beoordeeling, of het verzoek om een derde suikerfabriek in het regentschap op te richten al dan niet moest worden gesteund, den doorslag moest hebben gegeven. Deze economische toestand was dan bepaald slecht te noemen. Nu vraag ik mij af of sedert het vertrek van den heer Koesoemo Oetoyo uit Japara de economische toestand der bevolking van het regentschap Japara dusdanig is verbeterd, dat beide, in casu Majang en Patjangan, kunnen worden opgeheven, zonder dat de welvaart der bevolking gevaar loopt sterk achteruit te gaan.

Gaarne zou ik van de Regeering willen vernemen, welke fabrieken om redenen van streekbelang aan de productie moeten blijven deelnemen, en aan welke fabrieken wegens streekbelang toeslagen worden toegekend.

En wat aangaat de toekenning van toeslagen aan alleenstaande suikerondernemingen het volgende.

De Regeering heeft in de Memorie van Antwoord bekend gesteld, dat de eigenaren van de alleenstaande fabrieken unaniem — ik zou den nadruk op dit woord willen leggen, Mijnheer de Voorzitter — de voorkeur geven aan het grootere vastheid biedende stelsel van de consolidatieregeling, maar dat het groote meerendeel van hen ook in de voorliggende voorstellen een aanvaardbare regeling ziet. Wij constateeren hier dus het feit, dat een gedeelte, zij het ook het kleinere gedeelte, de voorliggende voorstellen onaanvaardbaar acht.

In verband hiermede zou ik de Regeering willen vragen of het niet mogelijk is om ten behoeve van die suikerondernemingen, waarvan met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid kan worden aangenomen, dat zij nooit in concernverband zullen worden opgenomen, een bijzondere regeling te treffen, namelijk voor deze ondernemingen het stelsel van de consolidatieregeling te handhaven? Artikel 12 lid 4 van de suikervergansregeling 1937/1940 schenkt de Regeering toch reeds de macht om handelend op te treden, zoo een alleenstaande suikerfabriek iets mocht doen wat in dit artikellid is bepaald.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan volkomen accoord gaan met de gedachte van de Regeering, dat het oogenblik voor een Suikereconsolidatieregeling nog niet is gekomen en dat het dus gewenscht is voorloopig andere voorzieningen te treffen. Dat zou reeds gelden voor meer normale tijden, omdat de saneering, de reorganisatie van de suikerindustrie, welke men voor oogen had bij de verschillende regelingen die destijds zijn tot stand gekomen, zich nog niet volledig heeft voltrokken. In het bijzonder geldt dit echter voor de huidige omstandigheden, omdat wij thans leven in een periode van groote onzekerheid en wij dus niet weten, waaraan wij voor de naaste toekomst zullen toe zijn. Ik zou het dan ook een bepaalde fout vinden, wanneer op het oogenblik zou worden vastgehouden aan de Suikereconsolidatieregeling zonder meer.

Op één punt heb ik niettemin groote bezwaren tegen het voorstel van de Regeering en dat betreft de positie der alleenstaande fabrieken. Aan deze toch is bij de Suikereconsolidatieregeling 1941 in uitzicht gesteld, dat de toeslagen, die aan haar zijn verleend, bij het productie-aandeel zouden worden ingesmolten en dus definitief zouden zijn, en daarop komt men nu terug.

De commissie-Hardeman heeft dit punt uitvoerig in beschouwing genomen; zij motiveert in haar verslag haar voorstel om op deze regeling terug te komen als volgt:

„Naar de meening der commissie bestaat er uit een juridisch oogpunt geen twijfel of de wetgever is bevoegd om in dit opzicht op het systeem van de Suikereconsolidatieregeling 1941 terug te komen.

Wat de vraag betreft in hoeverre de billijkheid zekere aanspraken op een eventuele insmelting geeft, merkt

(Verboom.)

zij op, dat de vaststelling van de consolidatieregeling destijds geen ander doel had dan het aangeven van de hoofdlijnen, omdat de suikerindustrie in hoofdlijnen diende te weten, waar zij aan toe zou zijn, wanneer de overgangsperiode voorbij was.

In dit verband is nu hoofdlijn van de consolidatie aan te merken het vooruitzicht, dat elke onderneming op de basis, waarop zij in de overgangsjaren aan de productie deelnam, ook daarna zou kunnen voortarbeiten.

Aan deze doelstelling wordt voldaan door aan de alleenstaande ondernemingen het behoud van hun toeslag te verzekeren."

Dit laatste is natuurlijk tot op zekere hoogte juist, maar er wordt toch uit het oog verloren dat, doordat men op het oogenblik overstag gaat, de alleenstaande fabrieken in verschillende opzichten in het nadeel komen bij de oorspronkelijke regeling. In de eerste plaats mist de nieuwe regeling de groote zekerheid voor de alleenstaande fabrieken, die de consolidatieregeling bood; in de tweede plaats missen de alleenstaande fabrieken het voordeel, dat in de insmelting gelegen is, wanneer de productie mocht toenemen. Immers, doordat het basisaandeel van de alleenstaande fabrieken grooter zou worden de insmelting van de toeslag, zouden van een eventuele vergroting van de productie de alleenstaande fabrieken in versnelde mate profiteren. Dat is op het oogenblik komen te vervallen. Ik betreur dit. Ik geloof niet, dat het juist kan zijn. Ik heb zoeven gezegd, dat aan de alleenstaande fabrieken bepaalde dingen in het vooruitzicht zijn gesteld, maar ik zou mij eigenlijk sterker moeten uitdrukken: aan de alleenstaande fabrieken zijn in de Suikerconsolidatieregeling bepaalde rechten toegekend en op deze rechten wordt op het oogenblik teruggekomen.

(De heer Th a m r i n: Het zijn verwaagden.)

Men kan nu natuurlijk wel zeggen, dat de Suikerconsolidatieregeling nog niet in werking is getreden, maar dit is alleen het geval, omdat tusschentijds de overgangsregeling met een jaar is verlengd en bovendien vormde de Suikerconsolidatieregeling destijds een integreerend deel van de voorstellen der Regeering; bij het bepalen van ons standpunt ten aanzien van deze voorstellen heeft de regeling vervat in de Suikerconsolidatieregeling dan ook wel degelijk een belangrijke rol gespeeld.

Als ik de uiteenzetting op dit punt van de zijde der commissie-Hardeman en van de zijde der Regeering naga, komen zij, naar ik meen, hierop neer, dat den alleenstaanden fabrieken door de consolidatieregeling meer gegeven is dan waarop zij eigenlijk billijkheidshalve recht kunnen doen gelden. Dit lijkt mij wel een zeer zwak argument, want als dit geldt ten aanzien van den toeslag aan de alleenstaande fabrieken, zou men kunnen vragen, of het ook niet ten aanzien van andere punten geldt. Het is ook niet ten aanzien van andere punten geweest, dat ons indertijd werd voorgelegd, met is ook een heel complex van maatregelen geweest, waardoor de Regeering getracht heeft de moeilijkheden, waarvoor de Regeering en de suikerindustrie in dit opzicht stonden, zoo goed mogelijk te ondervangen.

Daarbij is een van de middelen geweest, die de Regeering heeft toegepast, de toeslag aan de alleenstaande fabrieken. Maar hiertoe heeft de regeling zich niet beperkt. Er is o.m. ook geweest een regeling tot de overdracht van productie-aandeelen. Er is ook een regeling geweest inzake de toekenning van toeslag wegens streekbelang. En nu hebben speciaal de grootere concerns in sterke mate kunnen profiteren van de mogelijkheid om de productie-aandeelen over te dragen. Zij hebben daardoor kunnen zorgen, dat bepaalde fabrieken volledig intact werden gehouden en tot de maximum-productie in werking konden worden gesteld. Ze hebben zelfs nog grootere mogelijkheden gehad. Het is voor die grootere concerns mogelijk geweest, hun fabrieken te concentreren,

waardoor ze dus het groote voordeel bereikten, dat nog economischer kon worden gewerkt dan reeds het geval zou zijn, wanneer deze fabrieken op haar volle capaciteit zouden kunnen werken.

Daar komt bij, dat die regeling van de overdracht van productie-aandeelen zich zoover uitstrekte, dat deze ook gold voor fabrieken, die eigenlijk reeds ten gronde waren gegaan en dat men dus kreeg een herleving van reeds sedert korteren of langeren tijd niet meer bestaande fabrieken. Ook dit punt is destijds, bij de behandeling van de desbetreffende voorstellen in den Volksraad, uitvoerig besproken en daarbij is erop gewezen, dat op die wijze aan bepaalde fabrieken of aan bepaalde concerns zeer groote voordeelen in den schoot werden geworpen.

We weten allen, dat die productie-aandeelen een zeer groote waarde hadden. In een artikel in het Economisch Weekblad, 6e jaargang Nos. 15 en 16, waarin de Suikerregeling-1936 door den heer Tergast onder de loupe wordt genomen, worden prijzen genoemd, waarvoor deze productie-aandeelen zijn verhandeld, van f 6 — f 7.50 per quintaal. Deze prijzen zijn later echter, naar men algemeen weet, nog veel hooger geworden; zij zijn gestegen tot f 10 à f 12. Daarvan hebben voornamelijk enkele grootere concerns geprofiteerd, die door eenzijdige regelingen of andere regelingen in dit opzicht nu eenmaal een voorsprong hadden op andere fabrieken. Verder hebben daarvan geprofiteerd fabrieken, die naar aanleiding van de bekende mededeeling van Mr. Hart in den Volksraad in zijn kwaliteit van directeur van Economische Zaken, tijdig maatregelen hebben weten te treffen om zich in te dekken en de beschikking te krijgen over productie-aandeelen van fabrieken, die niet meer zouden werken. Voor een groot aantal fabrieken is dit echter niet mogelijk geweest. Zij konden er met den besten wil niet in slagen, zich een productie-aandeel te verschaffen, omdat deze productie-aandeelen nu eenmaal op de open markt vrijwel niet te koop waren. Deze fabrieken die, omdat het alleenstaande fabrieken waren, niet de mogelijkheid hadden tot een combinatie te komen, en die evenmin in staat waren, zich te verzekeren van de productie-aandeelen van andere fabrieken, kwamen aldus wel zeer in het nadeel. Men heeft getracht deze fabrieken tegemoet te komen door den toeslag, die 5% van het totale kwantum bedroeg en die over de verschillende alleenstaande fabrieken zou worden verdeeld.

Nu kan men achteraf wel zeggen: is dit juist geweest? Maar dezelfde vraag kan men dan stellen ten aanzien van de productie-aandeelen van de fabrieken, die reeds teniet waren gegaan en die, althans op papier, door de suikerregelingen herleefden. Ik geloof echter, dat het fout is, op één punt een stap terug te doen en dat niet over de geheele linie te doen. Ik kan dat onmogelijk als juist beschouwen en zie daarin een benadeeling, speciaal van de kleinere fabrieken, een tekortbrengen aan eenmaal verkregen rechten, waartegen mijn billijkheidsgevoel in opstand komt.

Ik wil hieraan nog toevoegen, dat deze fabrieken nog verschillende andere grieven hebben, zooals natuurlijk ook der Regeering bekend is, en dat men algemeen den indruk heeft, dat in de afgelopen jaren in verschillende opzichten met de belangen van deze kleine, alleenstaande fabrieken geen rekening is gehouden in dezelfde mate als met de belangen der grootere concerns het geval is geweest.

Ik wil er nog op wijzen, dat ook van de zijde der suikerindustrie, althans van de zijde van bepaalde concerns, tegen de suikerregelingen, zooals deze aan den Volksraad zijn voorgelegd, destijds zeer groote bezwaren zijn aangevoerd. Ik noem in het bijzonder de Handelsvereniging Amsterdam, die al deze regelingen — zoowel die aangaande de overdracht van de productie-aandeelen, voor zoover het betrof fabrieken, welke in werkelijkheid niet meer bestonden, als die aangaande de toeslagen — zeer onbillijk vond en er zich hardnekkig tegen verzet heeft. De H.V.A. heeft dat principiële standpunt in

(Verboom.)

al zijn consequenties volgehouden, heeft bijvoorbeeld altijd geweigerd zelfs om maar moeite te doen extra productie-aandeelen te verkrijgen. Dit is een standpunt, dat op zichzelf te apprecieeren valt, maar het is niet het standpunt geweest van de geheele suikerindustrie.

Vrijwel alle andere concerns hebben zich bij de regelingen, zooals zij toen vervat waren in het complex van maatregelen dat ons werd voorgelegd, verenigd. Ik vraag daarom nogmaals: waarom moet dan op het oogenblik aan de belangen van deze alleenstaande fabrieken worden tekort gedaan? Men zegt nu wel, dat bij onderzoek is gebleken, dat de positie van de alleenstaande fabrieken vrij stevig is, maar dat kan toch nooit een bewijs zijn, dat de toeslagregeling daarom uit den boeze zou zijn of niet in die mate, als altijd in de bedoeling heeft gelegen, tot uitvoering zou mogen komen. Dat de positie van deze fabrieken stevig moet zijn, zou men m.i. ook kunnen vaststellen zonder een nauwkeurig onderzoek, want alleen omdat zij zoo'n stevige positie hadden, hebben deze fabrieken zich als alleenstaande fabrieken kunnen handhaven. Dat deze fabrieken echter in het nadeel zijn geweest, ook bij de toeslagregeling, welke tot stand is gekomen, moet toch een ieder duidelijk zijn. Deze fabrieken hebben nooit haar volle capaciteit kunnen benutten en hebben dus altijd veel oneconomischer moeten werken dan concerns welke over twee of meer fabrieken beschikten en dus in de gelegenheid waren van een bepaalde fabriek het volle rendement te krijgen.

Er zijn in dit verband verschillende punten in het Gedelegeerdenverslag ter sprake gekomen, en in de Memorie van Antwoord beantwoord, die ik niet zoo belangrijk vind. Er is b.v. gesproken over de vraag of het billijk zou zijn, ja dan neen, dat de toeslag ook in aanmerking zou worden genomen, wanneer deze fabrieken erin zouden slagen, bij een eventuele aanzienlijke vergroting van de totale suikerproductie haar capaciteit ten volle te benutten en dus m.a.w. te komen tot een productie van 100% harer oorspronkelijke productie. Ik persoonlijk zou er geen bezwaar tegen hebben, wanneer men het in het algemeen bij die 100% zou laten, en dus zou zeggen: wanneer die toeslag zou leiden tot een overschrijding der productie, is voor handhavend van dat deel van den toeslag, dat die overschrijding bewerkt, geen reden meer. Maar ik geloof, dat in het systeem, dat ik voorsta en hetgeen dus hetzelfde systeem is als dat van de consolidatieregeling, daarvoor eigenlijk geen plaats is.

Dat de alleenstaande fabrieken inderdaad in dit opzicht zeer sterke aanspraken kunnen doen gelden, blijkt naar mijn meening o.m. ook uit de toelichting, die indertijd gegeven is bij Onderwerp 69, Zittingsjaar 1938—1939 — de ontwerpordonnantie behelzende een „verlenging van den werkingsduur van de Suikerovergangsregeling en een opschorting van de in werkingtreding van de Suikerconsolidatieregeling”. Aan het slot van de betreffende Memorie van Antwoord wordt o.m. het volgende gezegd:

„In den huidige toestand ligt het geheele vraagstuk van de consolidatie naar het voorkomt zoodanig, dat daartoe niet behoort te worden overgegaan, alvorens opnieuw een gezet onderzoek nopens de daaraan te verbinden voorwaarden en de daartoe te treffen maatregelen is gehouden. Het spreekt daarbij wel vanzelf, dat aan de beginselen van de suikerregelingen niet mag worden getornd, daar zoodoende het geheele ingezette proces van saneering wederom zou worden verstoord en de vaste grondslag, die voor het beheer van de suikerondernemingen thans is verkregen, zou worden ondermijnd. Om die reden lijkt het gewenscht de Suikerovergangsregeling nog voor eenigen tijd in haar werking te verlengen.

Op zichzelf bestaat hiertegen geen bezwaar, daar de mogelijkheden van aanpassing van jaar tot jaar in die regeling dezelfde zijn als in de Suikerconsolidatieregeling;

(De Villeneuve.)

deze laatste legt alleen zekere bereikte resultaten vast en gaat implicite uit van het instandhouden van reserve-fabrieken, waarvoor een duidelijke grondslag, zooals hierboven werd uiteengezet, nog ontbreekt. Het eenige materiele verschil op korten termijn is te vinden in de omstandigheid, dat met de consolidatie de thans jaarlijks toegekende toeslagen voor alleenstaande fabrieken zouden worden ingesmolten in het productie-aandeel en overdraagbaar zouden worden aan anderen. Dat dit oogenblik nog eenigen tijd wordt uitgesteld, kan niet als een bezwaar worden gezien, daar de huidige toeslagregeling tot dusverre bevredigend heeft gewerkt.”

Hier wordt feitelijk in andere woorden precies hetzelfde gezegd als hetgeen ik vanochtend betoogd heb.

Het is dan ook op al deze gronden, dat ik de Regeering dringend zou willen verzoeken alsnog in deze regeling, waarmee ik dus overigens accoord kan gaan, in te voegen de bepaling van art. 4 van de Suikerconsolidatieregeling-1941, hierop neerkomende, dat de toeslagen aan de alleenstaande fabrieken worden ingesmolten in de productie-aandeelen.

Mijnheer de Voorzitter! Er is in het Gedelegeerdenverslag in dit verband nog de vraag gesteld, hoe de alleenstaande fabrieken zelf wel staan tegenover deze voorstellen van de Regeering, een vraag, waarop de Volksraad gemakkelijk zelf het antwoord kan vinden, want het ligt voor de hand, dat de alleenstaande fabrieken over deze regeling op dezelfde wijze zullen denken als ik.

Dit wordt ook in het antwoord van de Regeering ook met zooveel woorden gezegd; dit antwoord is echter in zooverre minder bevredigend, dat daaraan door de Regeering nog iets wordt toegevoegd. Op pag. 3 (ronde) van de Memorie van Antwoord lezen wij n.l. het volgende:

„In antwoord op de terzake gestelde vraag, kan worden medegedeeld, dat de eigenaren van de alleenstaande fabrieken unaniem de voorkeur geven aan het grootere vastheid biedende stelsel van de consolidatieregeling, maar dat het groote meerendeel van hen ook in de voorliggende voorstellen een aanvaardbare regeling ziet.”

Mijnheer de Voorzitter! Deze laatste woorden hebben op het eerste gezicht natuurlijk hun waarde; deze waarde vermindert echter zeer, wanneer men zich rekenschap geeft van de beteekenis van de positie van de verschillende alleenstaande fabrieken. Wanneer men n.l. raadpleegt het staatsje van de 23 alleenstaande fabrieken, dat o.m. voorkomt in het artikel, dat ik zooveel heb aangehaald, vindt men onder die fabrieken er verschillende, die inderdaad als alleenstaand moeten worden aangemerkt, maar die toch door consignatieregelingen of op andere wijze zeer nauw met een grooter concern zijn verbonden en die dus niet die vrijheid van handelen en spreken hebben bij het bepalen van hun standpunt als met de werkelijk alleenstaande fabrieken het geval is.

Daardoor komt voor mij deze laatste uitspraak, dat het groote meerendeel der alleenstaande fabrieken zich tenslotte met de voorgestelde regeling kan vereenigen, in een geheel ander licht te staan. Ik geloof, dat de fabrieken die werkelijk in elk opzicht als alleenstaande fabrieken zijn te beschouwen — ook in deze beteekenis, dat zij volledige vrijheid van beweging hebben op elk terrein — overwegende bezwaren hebben tegen de voorstellen der Regeering, en ik zeg dat op goede gronden.

De heer De Villeneuve: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil beginnen met te verklaren, dat ik het eens ben met den opzet, die aan deze regeling ten grondslag ligt. In tegenstelling met ons geacht medelid, den heer Thamrin, die zich de vraag heeft gesteld of het wel juist is, dat thans nog een beheerschte productie tot grondslag van een regeling wordt genomen en die deze vraag ontkennend beantwoordt, meen ik, dat de ontwikkeling in de suikerindustrie, gevoegd bij

(De Villeneuve.)

de huidige situatie, wel degelijk een regeling als deze noodzakelijk maakt.

De Suikerovergangsregeling, die thans vanaf 1936 werkt, heeft bewezen op de suikerindustrie een heilzamen invloed te hebben. Deze industrie zat in de jaren waarin de regeling ontworpen werd in een buitengewoon laag parket. De Suikerovergangsregeling heeft bewerkstelligd, dat er een rationalisatie kon worden getroffen, die voor het geheele economisch bestel van Indië van groot nut en ik mag wel zeggen tot heil is geweest.

Nu is het inderdaad juist, zoals ook de heer Thamrin bevestigde, dat de omstandigheden waarin de consolidatieregeling destijds werd getroffen verschillen met die waaronder wij thans leven. Wat voor mij evenwel een buitengewoon belangrijk feit is, is dat ook nu de vooruitzichten van de suikerindustrie nog uitermate moeilijk te beoordeelen zijn.

Wij hebben gezien hoe in de jaren 1918 en later men zich wat betreft de vooruitzichten van de suikerindustrie vergist heeft, wat geleid heeft tot een ongebreidelde uitbreiding, die weer geleid heeft tot de slump, waarin deze industrie verzeild is geraakt.

Ik acht het plicht der Regeering er voor te waken, dat een herhaling van dien toestand, dien wij gekend hebben in de jaren 1918 en later, niet wordt ingetrokken. Het is mij dan ook volkomen logisch en rationeel, dat een regeling, die haar deugdelijkheid heeft bewezen, — hetgeen met de Suikerovergangsregeling het geval is — gecontinueerd wordt. Juist de moeilijke internationale positie van thans maakt dat in hooge mate gewenscht. Wij weten niet hoe de verschuivingen van de markten zich zullen voltrekken. Wij weten niet welke invloed de oorlog op de verhouding van riet en biet — in casu de Regeering — uitgemaakt wordt hoe groot de jaarlijkse oogsttoename zal zijn en hoe dit verder geëffectueerd zal worden.

Principieel is dus deze opzet volkomen juist en ook logisch, mede gezien de deugdelijkheid, die in de voorafgaande jaren proefondervindelijk bewezen is.

De vraag blijft dan nog te beantwoorden of het systeem, dat men thans kiest, namelijk de continuering van de Suikerovergangsregeling, in plaats van het in werking stellen van een Suikerconsolidatieregeling, zoals oorspronkelijk in het voornemen heeft gelegen, wel juist is te achten.

Het wil mij voorkomen, dat ook in deze de Regeering juist ziet. De Suikerconsolidatieregeling had ongetwijfeld een element van verstarring in zich en het voordeel van het thans voorliggende systeem is, dat die verstarring wordt voorkomen, dat een zekere mate van souplesse behouden blijft en dat men nochtans zekerheid heeft, hoe in de toekomst de regeling zich verder zal voltrekken.

Dat de Regeering van de Suikerconsolidatieregeling is afgestapt, komt mij ook aanvaardbaar voor, mede gezien het feit, dat van den beginne af aan voorop heeft gestaan, dat de regeling die men in 1936 trof ten aanzien van de consolidatie, niet anders zou zijn dan een richtlijn, welke, gezien de omstandigheden die zich zouden voordoen in den tijd, dat de consolidatieregeling in werking zou treden, opnieuw dien te worden bezien en waar noodig bijgesteld.

Dat is geschied; de commissie-Hardeman heeft deze zaak grondig bekeken en is tot de conclusie gekomen, dat het systeem der overgangsregeling de voorkeur verdiende boven dat van de consolidatieregeling, echter hier en daar met wijzigingen, welke de omstandigheden noodzakelijk maakten.

Thans wil ik enkele woorden wijden aan de opmerkingen van ons geacht medelid, den heer Kartowisastro. Heb ik hem wel begrepen, dan gaan zijn bezwaren in hoofdzaak hiertegen, dat het hem onjuist lijkt, dat productievergunningen kunnen worden verleend aan de eigenaren van een of meer suikerondernemingen en die niet worden gekoppeld aan een onderneming. Ik zou daartegen in het midden wil-

len brengen, dat ook de huidige suikerregelingen, zoowel de overgangs- als de consolidatieregeling, er van uitgaan, dat de ondernemer in beginsel vrij is om te bepalen, waar hij wil planten en die vrijheid wordt bij de nieuwe regeling op geen enkele wijze verstoord. Het eenige, wat de voorgestelde wijziging neergelegd in artikel 17 beoogt is, dat men een onnoodigen administratieven rompslomp wil vermijden. Bij het bestaande systeem toch van de ondernemersgewijze-verstreking van productievergunningen moet iedere eigenaar van meer ondernemingen, zodra hij op een er van een overschrijding heeft, voor het surplus een extra-productievergunning aanvragen, hoewel hij misschien voor het totaal geen overschrijding heeft. Deze technische moeilijkheid wordt voorkomen in het voorliggend ontwerp dat echter, ik herhaal het, aan het principe der vrijheid niets afdoet.

Ik geloof ook, dat aan de plantplannen door ons geacht medelid te groote waarde wordt toegekend. De datum van indiening der plantplannen wordt enkele maanden verlaat. Wordt nu daardoor de bevolking benadeeld? Ik geloof het niet. Wij moeten goed voor oogen houden, dat volgens het nieuwe systeem eerst per 1 November, eventueel aan het eind van het jaar, door de Regeering wordt uitgemaakt, hoe groot het totale productiekwantum zal zijn. Echter dan weet ook iedere eigenaar, wat hij kan planten. Echter heeft hij een schema in het hoofd, waarvoor hij zijn plantplannen heeft ingediend. Indien het nu noodig is naar aanleiding van de vaststelling daarvan alsnog voorzieningen te treffen, zal dat na 1 November nog zeer goed mogelijk zijn, aangezien de aanplant eerst ongeveer in April daarop volgend in den grond komt.

Nu komt in alle grondhuurcontracten, voor zoover mij bekend, de z.g. non-occupatie-clausule voor, waarbij het mogelijk is van de occupatie af te zien, wanneer de oogst op een kleineren omvang wordt vastgesteld dan men zich oorspronkelijk had gedacht. In zulk een geval geeft men de bevolking daarvan enkele maanden van te voren kennis. Zodra de Regeering dus het productiekwantum vaststelt, stelt de ondernemer zijn eigen plan bij en indien dan blijkt, dat hij minder kan planten dan hij zich oorspronkelijk gedacht heeft, heeft hij voldoende tijd daarvan aan de bevolking aanzegging te doen, hij is trouwens ook verplicht daarvan mededeeling te doen. Het komt mij voor, dat hiermede zoowel het belang van de bevolking als dat van de onderneming gediend is. Ik kan mij niet voorstellen, dat hiervan laedering van rechten het gevolg zou zijn.

Het grootste bezwaar, dat tegen de onderhavige regeling is geopperd, is eigenlijk de niet-insmelting, het punt, waarop mijn geacht medelid, de heer Verboom, zoo juist uitvoerig is ingegaan. Inderdaad, wanneer men artikel 12 van het onderhavige ontwerp legt naast artikel 12 van de Suikerconsolidatieregeling, ziet men wel degelijk een groot principieel verschil. In de onderhavige ontwerp-ordonnantie blijven het „toeslagen” en wel gefixeerde en onoverdraagbare toeslagen, terwijl volgens de Suikerconsolidatieregeling de toeslagen als het ware productie-aandeelen worden.

Het gevolg is dus, dat bij de Suikerconsolidatieregeling de toeslagen aan ieder overdraagbaar zouden zijn en dat zijn zij thans niet meer. De toeslagen kunnen eigenlijk alleen worden overgedragen, indien men de geheele onderneming overdraagt en dan nog alleen, wanneer ook na de overdracht het karakter van alleenstaande fabriek behouden blijft.

Verder zou het gevolg van de Suikerconsolidatieregeling zijn, dat de toeslagen geen fixa zouden worden, maar, naar mate het productieniveau op en neer gaat, met dat niveau zouden op en neer gaan.

Nu is het mogelijk, dat de toeslagen, indien zij ingesmolten worden bij de productie-aandeelen, welke voor mijn geacht medelid, den heer Verboom, als ik hem wel begrepen heb, eigenlijk de voornaamste reden

(De Villeneuve.)

vormt waarom hij zoo ernstig bezwaar heeft tegen het onderhavige systeem. Inderdaad is het denkbaar, dat in verband met den oorlog, die thans woedt, de Java-oogsten grooter zullen worden en dan zou het resultaat van de insmelting zijn, dat ook de toeslagen bij het grooter worden van den oogst grooter worden.

Daar kan men echter tegenover stellen, zooals in de Memorie van Antwoord dan ook is gedaan, dat ook het omgekeerde zich kan voordoen, dat na een tijd van grootere oogsten, een periode van kleinere oogsten komt en dan zouden de alleenstaande fabrieken er juist nadeel van ondervinden, dat de ingesmolten toeslag, die één productie-aandeel vormt met het oorspronkelijke productie-aandeel, eveneens verminderd zou worden. Het is eigenlijk min of meer een speculatie. Als men het uit dit oogpunt beschouwt, kan het voor de alleenstaande fabrieken voor- zoowel als nadeelen brengen, het is een speculatie, waarvan de uitslag op dit oogenblik nog ten eenenmale ongewis is.

De voornaamste vraag is echter, of het billijk is, dat de vroeger in uitzicht gestelde insmelting niet gehandhaafd wordt. Het vraagstuk is er dan ook eigenlijk een van billijkheid en om die reden dient men zich af te vragen, waarop de alleenstaande fabrieken in het systeem en den opzet van de suikerregelingen 1936 en in het thans voorgestelde systeem redelijkerwijze aanspraak kunnen maken.

Het beginsel, dat aan de productiebeheersching ten grondslag ligt, is dat door iedere fabriek een evenredig offer gebracht zou moeten worden. Strikte doorvoering van dit evenredigheidsbeginsel zou echter een alleenstaande fabriek harder treffen dan den eigenaar van meerdere fabrieken, want deze zou altijd ten minste één der fabrieken op volle capaciteit, dus zoo economisch mogelijk kunnen laten werken. De alleenstaanden zouden dit niet kunnen, tenzij zij productie-aandeel bijkochten, hetgeen niet steeds mogelijk zou zijn. De billijkheid eischte dus aan de alleenstaande fabrieken een tegemoetkoming te verstrekken teneinde ook deze in staat te stellen, zoo economisch mogelijk te werken.

Dit vooropstellende is men tot het volgende systeem gekomen. Men gaf een extra productiebevoegdheid aan elke alleenstaande fabriek, welke steun echter door alle producenten tezamen en dus voor het allergrootste gedeelte door de niet-alleenstaanden wordt opgebracht. Dit is een zeer belangrijk punt, dat wij hierbij wel zeer goed in het oog moeten houden. Bij de beoordeeling van de toeslagen moet niet enkel het oog gericht gehouden worden op de belangen van de alleenstaanden; deze moeten mede gezien worden in het licht van wat de niet-alleenstaanden redelijkerwijs mogen verlangen. Het is dan ook niet juist, als de alleenstaanden er zich over beklagen, dat ze hun bedrijf niet hebben kunnen saneeren zooals de niet-alleenstaanden konden doen. Zeker, in de mogelijkheid van bedrijfseconcentratie staan de alleenstaanden achter bij de niet-alleenstaanden. Maar dat is eigenlijk een vicium originis. Er is nu eenmaal een verschil in structuur tusschen een op zichzelf staande onderneming en een groep van meerdere ondernemingen; aan die structuur valt niets te veranderen. Een alleenstaande fabriek kan op geen enkelen grond positieverbetering eischen; ze had en heeft er enkel aanspraak op, de nadeelen van de productiebeheersching verzacht te krijgen, niet op verbetering of verandering.

Het is voorts een misvatting, dat de niet-alleenstaanden van de productiebeperking in vergelijking met de alleenstaanden practisch geen nadeel zouden ondervinden. Ze hebben immers vele fabrieken definitief moeten afstooten en verder zijn zij het, die het door de Regeering in het algemeen belang noodig geachte reserve-apparaat moeten „dragen“.

Wanneer wij het staatje nagaan, dat bij de Memorie van Antwoord is overgelegd, zien wij, dat de alleenstaande fabrieken er over het algemeen bij dit systeem zeer wel zijn

(Van Helsdingen.)

afgekomen en een zeer behoorlijk percentage van werkzaamheid bij dit systeem van toeslagen hebben bereikt. Het is dan ook merkwaardig dat, terwijl er van de niet-alleenstaande fabrieken zeer vele zijn afgevallen, voorzover mij bekend alle alleenstaande fabrieken het leven hebben behouden.

Dit alles in het oog houdende en verder bedenkende, dat de steun aan de alleenstaanden in hoofdzaak opgebracht wordt door de concerns, is het duidelijk dat die steun, wil hij redelijk en billijk zijn, niet mag uitgaan boven hetgeen voor een alleenstaande fabriek daadwerkelijk onontbeerlijk is om economisch te kunnen werken. Alles wat daarboven uitgaat zou een ongemotiveerd voordeel zijn; ongemotiveerd omdat dit niet zou strooken met den opzet der steunregeling en in conflict zou komen met de rechtmatige aanspraken der niet-alleenstaanden.

In dit licht bezien is de voorgestelde toeslagregeling ongetwijfeld een voor de alleenstaanden alleszins billijke regeling. De achter ons liggende jaren hebben bewezen, dat de verleende toeslagen, voor elke alleenstaande fabriek voldoende zijn geweest. Zij worden dus in denzelfden omvang behouden ook al wordt het productenniveau grooter.

Verder nog dit. Inderdaad heeft de wetgeving aan de alleenstaande fabrieken in uitzicht gesteld, dat voor haar de situatie na de overgangsjaren anders zou zijn. In de Memorie van Antwoord is gesteld waarom dit is geschied, maar uit het voorgaande volgt, dat het handhaven van het in 1936 opgestelde definitieve stelsel principieel onjuist en onbillijk zou zijn tegenover de niet-alleenstaande fabrieken. Het wil mij daarom voorkomen, dat de wetgever er verstandig aan doet thans daarop terug te komen, de onbillijkheid, welke in de insmelting zat weg te nemen en te handhaven het systeem waarbij het mogelijk blijft aan de alleenstaande fabrieken een behoorlijk rendement te verzekeren. Meer dan dat mag niet geschieden, omdat het ten koste zou gaan van de overigen en de billijkheid daarvan in geen deele valt aan te toonen. Het lijkt mij daarom een daad van wijs beleid, dat hier gebroken is met het voornemen tot insmelting over te gaan en dat, in tegenstelling daarmee, het stelsel van het fixum, het stelsel van den gefixeerden toeslag, gehandhaafd blijft.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Hoewel ik in de commissies ook verschillende vragen heb gesteld en opmerkingen heb gemaakt over de kwestie van de alleenstaande fabrieken — een punt, dat door mijn geachte medeleden, de heeren Verboom en De Villeneuve, besproken is — meen ik, dat ik verstandig doe in deze zeer moeilijke kwestie de argumenten van beide partijen en straks ook die, welke de Regeering voor haar standpunt zal aanvoeren, tegen elkaar af te wegen, en eerst dan mijn standpunt te dien aanzien te bepalen.

In het Gedelegeerdenverslag heeft een enkele zinsnede mij wel in het bijzonder getroffen. Zij geeft mij aanleiding bij de openbare besprekingen even daarop terug te komen, te meer, omdat mijn geacht medelid, de heer Thamrin, deze principieele zaak heeft aangesneden en daarin tot op zekere hoogte reeds is beantwoord door den heer De Villeneuve. Ik bedoel de vraag of nu de voorraden zijn weggeslonken en de afzetmogelijkheden zooveel grooter zijn geworden, een beheerschte suikerproductie nog wel aanbevelenswaardig is en of het nog wel gerechtvaardigd is haar te handhaven.

De bestaande samenwerking tusschen overheid en particuliere bedrijven is wel onder zeer bijzondere omstandigheden tot stand gekomen. Het moge waar zijn, dat de toenmaals bestaande groote suikervoorraden en de geweldige uitzetting van het productie-apparaat, vergeleken met den mogelijken afzet van suiker, de aanleiding zijn geweest voor deze zeer bijzondere regeling, een regeling, die in normale omstandigheden zeker nooit tot stand zou zijn gekomen; nu zij echter

(Van Helsdingen.)

bestaat, zou het mijns inziens zeer onverantwoordelijk zijn, wanneer men de groote winst in dit economisch gebeuren, welke daarvan het gevolg is geweest — die ik zou willen noemen een zekere „ordering” van het suikerproductiebedrijf — te lichtvaardig zou prijs geven, voornamelijk op grond van theorieën, die zeker in dezen tijd niet meer in vollen omvang kunnen worden gehandhaafd.

De groote winsten door het suikerkapitaal in den oorlog- en na-oorlogboomtijd gemaakt, hebben het — naar zijn algemeen aard winstzuchtige — kapitaal er toe verleid millioenen in deze industrie te investeren. De arealen werden ommatig uitgezet, nieuwe fabrieken werden gebouwd en oude vernieuwd, kostbare installaties werden opgezet, waartoe de gemaakte en de te verwachten groote winsten verleidden. Het groot-kapitaal — en dat trouwens niet alleen — heeft in dien tijd van een mijns inziens ontstellende kortzichtigheid — de heer De Villeneuve sprak van een „vergissing” — blijk gegeven, te meer verwonderlijk bij een industrie, die in het algemeen trotsch was op haar — daarop mag de volle nadruk worden gelegd — uitstekende outillage, haar hechte organisatie, die zich bewust was van eigen kunnen en willen; een kortzichtigheid, welke hierin bestond, dat men een tijdelijken toestand te zeer als blijvend beschouwen ging. Zij hield geen of althans zeer onvoldoende rekening met de aan zekerheid grenzende groote waarschijnlijkheid, dat de bietsuikerindustrie — in den oorlogstijd in de oorlogvoerende landen vrijwel volkomen vernietigd, omdat alle beschikbare grond moest worden benut voor de teelt van voedingsgewassen —, zoodra de tijden wat meer waren genormaliseerd, zich zou herstellen, zich weer met man en macht op de lucratieve suikercultuur zou werpen en natuurlijk zou trachten de oude markten te herwinnen en voor zoover zij economisch niet in staat was de economisch sterke rietcultuur in vrije concurrentie te verslaan, alle overheidsmiddelen in eigen land te hulp zou roepen om eigen industrie te bevorderen, een bestaansmogelijkheid voor honderdduizenden bietboeren te verzekeren door de grenzen voor de goedkoopere rietsuiker hetzij geheel af te sluiten, hetzij haar door zeer verhoogde invoerrechten en contingenteeringen haar concurrentie-angel te ontnemen.

Voeg daarbij, dat in landen, waar de rietsuikercultures nog geen of vrijwel geen rol speelden, het grootkapitaal zich op deze winstgevende cultuur mede ging richten en het was zonder meer duidelijk, dat de door haar verrijnde cultuurmethoden en organisatie economisch sterke Java-suikerindustrie zich in den loop van slechts enkele jaren de eene markt na de andere zag ontvallen.

Daardoor ontstonden voorraden, die dreigden een zoodanig funesten invloed uit te oefenen op den prijs, dat de kans zeer groot werd, dat door een onmeedoogende struggle for life millioenen aan geïnvesteerde kapitalen van de ver buiten redelijkheid uitgezette ondernemingen verloren zouden gaan, met al de nadeelige gevolgen daarvan, mede voor dat gedeelte der Inheemsche bevolking, dat goeddeels op die cultuur was ingeschoten. Tientallen fabrieken zouden in die dagen ten doode zijn opgeschreven in een rücksichtslosen strijd.

Wij hebben toen het wonder zien gebeuren, dat die toenmalige machtige, trotsche suikerindustrie met haar voortreffelijke organisatie, die elke overheidsinmenging in haar bedrijf schuwde als een niet te noemen ziekte — zij het dan niet unaniem, dan toch in groote meerderheid — in deemoed zich wendde tot de Regeering om haar medewerking en leiding in het verkrijgen van een toestand, waarin op meer geleidelijke wijze de positie dier cultures zou worden gesaneerd.

De overheid heeft toen ingegrepen, waarlijk niet alleen in het belang van die industrie zelf, maar omdat Zij begreep, dat een ineensstorting van die machtige organisatie door een

niets ontzienden concurrentie-strijd van allen tegen allen, een volkomen ontwrichting zou dreigen te veroorzaken van geheel het economische leven; dat in dezen dreigenden fellen strijd niet alleen de suikerindustrie betrokken was, maar ook en niet het minst de daarbij betrokken Inheemsche bevolking, het bankwezen, het scheepvaartbedrijf en zooveel meer.

Dat was de rechtvaardigheidsgrond van haar inmenging in deze materie, waarbij het ingrijpen na vallen en struikelen geleid heeft tot een „ordering” van het bedrijf, die geleidelijk den toestand saneerde, die gelegenheid bood om — zooveel mogelijk met behoud van particuliere werkzaamheid onder leiding van de overheid — door trust en kartelvorming te geraken tot: een geleidelijke, vrij snelle opruiming der voorraden en een geleidelijken afbouw van het productie-apparaat tot een omvang, die meer strookt met de afzetmogelijkheden, terwijl het regeeringstoezicht waarborgt, dat een redelijke prijs voor de suiker wordt betaald.

Mijnheer de Voorzitter! Ik sprak van trust-vorming, in zooverre verschillende concerns vrijwillig gebruik makend van de mogelijkheid tot meer rendabele samenwerking gekomen zijn tot samensmelting, opheffing van verschillende fabrieken en meer rationalisatie, economische inrichting, bedrijfsconcentratie enz. In welke mate deze samensmelting heeft plaats gehad blijkt wel uit den staat van suikerondernemingen, die definitief haar arbeid hebben gestaakt — niet minder dan 26 —, terwijl nog waarschijnlijk is de staking van 17 fabrieken en 10 ondernemingen in de Vorstenlanden.

Van kartel-vorming is sprake, in zooverre er door de suikerregelingen tusschen alle suikerondernemingen een samenwerking is ontstaan, die anders niet zoo gemakkelijk tot stand zou zijn gekomen.

De voordeelen van trust- en kartel-vorming zijn daardoor verkregen, die anders zeker niet zouden zijn bereikt en de nadeelen van beide vormen van samenwerken zijn goeddeels weggenomen door het regeeringstoezicht. Zijn in andere landen speciale wettelijke bepalingen in het leven geroepen om die nadeelen, gevolg van te groote winzucht, welke de belangen van consumenten volkomen verwaarloosden of zelfs met voeten traden, met straffe hand tegen te gaan, zoodat er voortdurend een sfeer van vijandigheid bestond tusschen overheid en particulier bedrijf, hier hebben we een regeling, die een goede en vruchtbare samenwerking verzekert tusschen overheid en bedrijf, die in het jongste verleden groote voordeelen heeft gebracht en ook in de toekomst zal brengen, hoewel ook hier natuurlijk allerlei gevaren liggen.

De groote voordeelen van de beheerschte productie, die zoo soepel mogelijk moet worden gehanteerd, zou men prijs willen geven, omdat de voorraden weggevallen zijn en de afzetmogelijkheden sterk zijn verbeterd?

Mijnheer de Voorzitter! Ik neem tegen dit streven sterk stelling. Voor zoover ik zie, zouden we een kostelijke winst, een zekere bereikte „ordering” van het suikerbedrijf prijsgeven, met de groote kans, dat we weer zeer ongewenschte toestanden krijgen.

Het is mogelijk, dat de internationale verhoudingen de afzetmogelijkheden sterk zullen uitzetten. De strijdvoerende landen zullen hun biet- of rietsuikerindustrieën vermoedelijk sterk moeten inkrimpen. Daar zullen ook wel regelingen bestaan van teeltdwang voor voedingsgewassen, de beschikbare grond zal zooveel mogelijk daarvoor worden benut. Een belangrijk tekort in suiker is zeker te verwachten met kans van hoogoplopende suikerprijzen, die op hun beurt, bij een volkomen vrije productie, weer een zeer sterke verleiding zullen zijn om het productie-apparaat voor zoover dit nog te groot is, ten volle te benutten, maar bovendien het nog in beduidende mate te vergrooten. Weer opnieuw zou een toestand ontstaan als we in 1919—1931 hebben gehad, met al de schadelijke aanleve van dien.

(Directeur van Economische Zaken.)

Dan zal weer een beroep moeten worden gedaan op de overheid, die van deze materie niet afzijdig kan blijven om de vele belangen, die hierbij zijn betrokken. Wat nu met zooveel moeite en zorg is opgebouwd, zou men dan doelbewust hebben prijsgegeven, met de vrij groote zekerheid, dat wellicht over enkele jaren een enerverende spanning en onrust de overheid dwingen zullen om opnieuw een soorgelijke „ordering” op te bouwen.

Daarom meen ik goed te doen met mij zoo sterk mogelijk tegen deze stelling te verzetten.

De Voorzitter: Hiermede zijn de beschouwingen over dit onderwerp in eersten termijn van de zijde van het College beëindigd. Is de Regeeringsgemachtigde bereid dadelijk te antwoorden?

De heer Van Mook, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou het zeer op prijs stellen, indien eenigen tijd zou kunnen worden gepauseerd, waardoor ik gelegenheid zou hebben, mijn antwoord voor te bereiden.

De Voorzitter: Daartoe geef ik gaarne gelegenheid. Dan zal thans worden gepauseerd en zal na de pauze het antwoord van de zijde der Regeering plaats hebben.

De vergadering wordt te 10.23 uur v.m. geschorst en te 10.56 uur v.m. hervat.

De heer Van Mook, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Bij de beantwoording der geachte sprekers doe ik waarschijnlijk het best de volgorde te volgen, waarin zij hebben gesproken, al zal ik bij bepaalde onderwerpen tevens de beschouwingen van anderen over dat zelfde onderwerp direct kunnen betrekken.

Ik begin dan met het geachte lid, den heer Thamrin, die gemeend heeft, dat door de voorliggende regeling definitief de weg van beheerschte productie wordt betreden en definitief de weg van vrije productie wordt verlaten. Ik meen, dat hierin een misverstand schuilt, want de regelingen, zooals zij in 1936 zijn tot stand gekomen, de Suikerovergangsregeling en de Suikerconsolidatieregeling, gaven tezamen een regeling van beheerschte productie, waaraan geen termijn was gesteld. Immers, ook de Suikerconsolidatieregeling, die, hadden de omstandigheden geen aanleiding tot herziening en tot dit nieuwe voorstel gegeven, dit jaar of eigenlijk reeds op 1 October 1938, in werking zou zijn getreden, kende eveneens de beheerschte productie en was toch niet aan een termijn gebonden. De huidige regeling is dan ook naar mijn gevoelen niet anders te zien dan als een eenigszins gewijzigden opzet van het totaal van regelingen, dat toenmaals is aanvaard, een gewijzigden opzet in verband met omstandigheden, welke zich sedert hebben afgeteekend en die op het oogenblik — en dat kon de commissie-Hardeman nog niet veronderstellen — nog weer sterker dringen in de richting van dit ontwerp, en van het afstappen van de consolidatieregeling, dan bij de opstelling van dit ontwerp het geval was.

Voordat ik over die omstandigheden iets naders zeg, moge ik verder ingaan op hetgeen de heer Thamrin met betrekking tot de ontwikkeling van den toestand heeft gezegd en op de suggesties, welke hij over het al dan niet wenschelijke van het handhaven van de regeling heeft gedaan. Inderdaad, toen de suikerverkoopregeling tot stand kwam, toen de Nivas werd opgericht, en later de suikerproductieregeling tot stand kwam, was er een situatie ontstaan, die de heer Van Helsdingen in gloedvolle bewoordingen heeft geschilderd, dat men niet kon ontkomen aan een volkomen rücksichtlozen concurrentiestrijd of een regeling van overheidswege. Inderdaad was er toen — of althans kort daarna — een voorraad onverkochte suiker van 3 miljoen ton, inderdaad waren er toen ruim 180 fabrieken, Handelingen. Zittingsjaar 1939—1940.

die alle werkbaar en in staat waren om aan de productie deel te nemen. Thans is de voorraad belangrijk geslonken, in ieder geval niet abnormaal meer, terwijl een vijftigtal fabrieken geacht kunnen worden voor de productiemogelijkheid te zijn uitgevallen. Dit neemt echter niet weg, dat de toestand toch nog altijd zoo is, dat geproduceerd wordt op een niveau van ongeveer 1.5-miljoen ton suiker per jaar, terwijl het apparaat, dat beschikbaar is, een capaciteit heeft, welke op ongeveer 2.3-miljoen ton per jaar kan worden geschat.

Ik meen dan ook, dat het geachte lid zelf even aan het twifelen is geraakt over de vraag, of men nu al een toestand bereikt heeft, waarbij productiemogelijkheid en afzetmogelijkheid met elkaar in evenwicht zijn en dat de heer Thamrin als gevolg daarvan als uitweg heeft aangegeven een zijns inziens veel eenvoudiger methode, de vaststelling van een uitvoerquotum zonder meer. Deze suggestie heeft de Regeering toch eenigszins verbaasd en vooral omdat zij kwam van den kant van een onvermoeid strijder voor individuele licenties, wanneer het om andere restrictieregelingen ging. Er is geen enkele restrictieregeling tot stand gekomen, noch bij kina, thee of rubber, waarbij men naast een uitvoerquotum niet heeft moeten bepalen wat iedere binnen het land aanwezige producent in dat uitvoerquotum zou mogen produceeren. Er is geen enkele reden te veronderstellen, dat een uitvoerquotum zonder individuele verdeling, of zonder een verdeling over belangrijke groepen van producenten, voor de suiker mogelijk zou zijn. Men zou anders bijvoorbeeld een uitvoerquotum krijgen van 1.2-miljoen ton, met een binnenlandsche productie van 300 à 350 000 ton, terwijl de capaciteit der productie ver over 2-miljoen ton zou bedragen. Er zou dan een verdeling moeten plaats vinden en ik geloof, dat, als men die verdeling aan de suikerindustrie zou overlaten, in de eerste plaats de suikerindustrie voor een practisch onoplosbaar vraagstuk zou worden gesteld, maar bovendien, dat alle voordeelen, welke thans door de regeling zijn verkregen, namelijk van een redelijken steun aan alleenstaande fabrieken, en verder de voordeelen van een groote mate van stabilisatie in de verdeling van den aanplant, verloren zouden gaan. Ik geloof dus, dat door middel van vaststelling van een uitvoerquotum geen oplossing voor het vraagstuk te vinden is.

Vervolgens heeft het geachte lid het komisch gevonden, dat de Regeering een verband zou ontkennen tusschen de agrarische wetgeving en de suikerindustrie. Het is de Regeering uiteraard bekend, dat de suikerindustrie en de agrarische wetgeving in nauw verband met elkaar staan. Wat de Regeering in de Memorie van Antwoord heeft gezegd is, dat de toestand van de suikerindustrie aanleiding geeft grondig te overwegen of wijzigingen in de grondhuurwetgeving en de Fabriekenordonnantie noodig en gewenscht zijn en zoo ja welke wijzigingen, maar dat het niet noodig is op die wijzigingen te wachten met het vaststellen van een productieregeling, welke als uitgangspunt heeft het beheerschen en verdeelen van de productie van suiker.

Dat dit niet noodig is, is in de afgelopen jaren gebleken, want sedert 1936 hebben we een dergelijke productieregeling.

Het geachte lid zal mischien wel begrijpen, dat verandering in de grondhuurwetgeving en in de Fabriekenordonnantie vraagstukken zijn van grootendeels andere strekking en in ieder geval ook grootere ingewikkeldheid dan de regeling van productiebeheersching en productieverdeling, die thans alleen behoeft voort te bouwen op hetgeen in hoofdzaak door de commissie-Erdbrink en de daarop gevolgde regeeringsvoorstellen tot stand was gebracht.

Tenslotte heeft het geachte lid enkele vragen aan de Regeering gesteld over de loonen in de suikerindustrie en het daarbij teleurstellend geacht, dat de Regeering op de vraag

(Directeur van Economische Zaken.)

in het Gedelegeerdenverslag heeft geantwoord, dat de dwangclausule ten aanzien van de loonen der laagste categorieën werknemers in de suikerindustrie in den afgelopen tijd geen toepassing heeft behoeven te vinden. Wanneer het geachte lid het Gedelegeerdenverslag nog eens naleest, zal hij zien, dat het antwoord volkomen op die vraag sloeg en als men bedoeld had, meer te vragen, die bedoeling niet uit den tekst van het Gedelegeerdenverslag was te halen.

Intusschen kan ik het geachte lid, geloof ik, voor een groot deel bevredigen, doch mede te deelen, dat ook op de loonen in de suikerindustrie toezicht is gehouden en dat ook naar de loonen in de suikerindustrie, zooals naar de loonen in de meeste cultures, een nauwgezet onderzoek is ingesteld en dat ook daarover gegevens zijn binnengekomen, die het geachte lid voor wat de jaren 1936, 1937 en 1938 betreft kan vinden in het Economisch Weekblad van 24 Februari 1939, blz. 258. Uit het daar gegeven overzicht zal hem blijken, dat de gemiddelde loonen in de suikerindustrie gedurende die jaren een voortdurende stijging hebben vertoond. Ook de nadere analyse van de verstrekte cijfers heeft de Regeering tot dusverre geen reden gegeven de bekende clausule in de regeling toe te passen.

Ik kom nu tot hetgeen het geachte lid, de heer Kartowisastro, heeft aangevoerd met betrekking tot de belangen van de grondverhuurende bevolking bij deze regeling. Ik geloof, dat het geachte lid aan enkele bepalingen een verdere strekking toekent dan de in werkelijkheid hebben. Wanneer ik beginnen mag met de kwestie van de verlating van den datum, waarop de plantplannen moeten worden medegedeeld, moet ik het geachte lid erop wijzen, dat hij volkomen gelijk heeft, wanneer hij zegt, dat de vervroeging van de vaststelling der jaarproductie de afwikkeling van grondhuurovereenkomsten bijzonder kan vergemakkelijken en bespoedigen. De vaststelling toch van de jaarproductie maakt het voor den suikerondernemer mogelijk om aan de hand van de hem op grond van de jaarproductie toegekende productievergunning zijn plan de campagne op te stellen en de gronden, die hij noodig heeft in te huren, of maatregelen te treffen, dat het areaal, dat hij noodig heeft, te zijner beschikking kan komen. Het geachte lid zal, daar hij bekend is met de suikerindustrie, begrijpen, dat in het begin van het jaar volgend op den eersten November deze zaak in grote trekken voor de suikerindustrie reeds haar beslag heeft gekregen en dat zeker niet noodig is een voorschrift om plantplannen voor 1 April aan de Regeering voor te leggen om te zorgen, dat de suikerondernemingen reeds in dien tijd haar algemeene plantplannen en grondhuurvoorbereiding kunnen bewerkstelligen.

De bedoeling van de mededeeling van de plantplannen is geen andere, dan aan de Regeering de mogelijkheid van controle te geven, namelijk of de aanplant, dien de ondernemer in den grond brengt, overeenstemt met de hoeveelheid product, die hij, volgens zijn productievergunning, mag produceeren. Het is niet anders dan een controle op de naleving van de productieverdeeling. De praktijk heeft uitgevezen, dat het daartoe niet noodzakelijk is reeds heel vroeg de plantplannen te vragen, met het gevolg, dat men allerlei kleine wijzigingen weer achteraf moet mededeelen en aantekenen, doch dat het voldoende is, als men de plantplannen, met de kleine verschuivingen welke niet altijd te voorkomen zijn, vóór 1 Juni aan de Regeering mededeelt. Ik geloof dus niet, dat deze verschuiving van den datum eenigen invloed uitoefent op de mindere of meerdere zekerheid van grondverhuur, maar wel, dat de vervroeging van de vaststelling der jaarproductie daarop een belangrijken invloed kan uitoefenen. Daarom is die ook in de regeling opgenomen, hoewel ook daartegen bezwaren bestaan. Het geachte lid zal wel begrijpen, dat het niet gemakkelijk is nu reeds op 1 November 1939 te ramen, wat in 1941 zal moeten worden voortgebracht.

Wat betreft de grootere mate van vrijheid tot overdracht van productie-aandeelen in de voorliggende regeling, moet ik

het geachte lid er op wijzen, dat ook onder de consolidatieregeling verschuiving van de productie zeer goed mogelijk was. De consolidatieregeling kent toch de overdracht van productievergunningen, zoodat om te beginnen binnen ieder concern de eigenaar van suikerfabrieken een groote mate van vrijheid bezit om zijn aanplant en productie te verschuiven. Maar het is zelfs zeer goed denkbaar, dat men ook tusschen eigenaren van suikerfabrieken productie-vergunningen verkoopt en zoo gaf de consolidatieregeling ook de mogelijkheid, zij het op eenigszins gewrongen en stroeve wijze, tot verschuiving van productie tusschen verschillende eigenaren. Ik geloof ook weder, dat men aan dit punt geen te groote waarde moet toekennen.

De nieuwe regeling, die eigenlijk een continuatie is van de Suikerovergangsregeling, maakt, dat men niet naar allerlei gewrongen constructies moet grijpen, wanneer de toestanden zich ingrijpend wijzigen en de productie toch veranderd moet worden. Doch ook de consolidatieregeling liet een groote mate van vrijheid in het verplaatsen van de productie toe. Men zal intusschen den stabiliserenden factor moeten vinden, juist in het feit, dat de productie beheerscht blijft, dat men geen strijd tegen elkaar behoeft te voeren en men dus hetgeen men aan saneering heeft tot stand gebracht ook in stand kan houden, zonder ieder oogenblik gevaar te loopen, dat een andere producent met geheel andere belangen daartusschen komt.

Intusschen mag ik er in dit verband nog wel even op wijzen, dat een regeling, zooals door den heer Thamrin gesuggereerd, waarbij alleen een uitvoerquotum zou zijn vastgesteld, eerst recht de verschuiving van productie binnenslands zou beteekenen. Het geachte lid, de heer Sosrohadi-koesoemo, heeft twee vragen gesteld. In de eerste plaats stelde hij een vraag omtrent de toekenning van toeslag wegens streekbelang. In den tijd, dat de Suikerovergangsregeling in werking trad, is met groote zorgvuldigheid overwogen, wat met dien toeslag voor streekbelang zou moeten worden gedaan. Bij het overwegen daarvan is zeer sterk praktisch naar voren gekomen hetgeen bij de behandeling van die regeling theoretisch al was opgeworpen, n.l. dat iedere toekenning van een toeslag voor streekbelang met zich moest medebrengen de verplaatsing van de suikerproductie van de eene streek naar de andere. Dit beteekende dus, dat wanneer men in de eene streek suikerproductie in het leven riep of uitbreidde, dit noodwendig tengevolge moest hebben het verminderen van de suikerproductie in een andere streek. Dit heeft er toe geleid, dat men met dezen maatregel zoo voorzichtig mogelijk is geweest. Want het was nu eenmaal niet zonder meer van overheidswege te bepalen, hoe die verschuiving zou plaatshebben. De fabriek, die tenslotte door een toeslag voor streekbelang tot produceeren in staat werd gesteld, moest daarbij nog aantrekken het productie-aandeel van andere fabrieken van het concern of van andere fabrieken en was in de keuze van het productieaandeel beperkt, zoodat men daarbij de verschuiving niet geheel in de hand had.

Men is dus uitgegaan van een voorzichtige toepassing en heeft toen overwogen, welke streek het meest onder den teruggang van de suikercultuur te lijden had gehad. Daarbij is gebleken, dat het Moeria-gebied — ik spreek met opzet niet van het regentschap Japara — weliswaar een groot deel van zijn suikercultuur zag verdwijnen, doch dat daar toch nog altijd 26% ongeveer van de vroegere productie in stand bleef.

(De heer Sosrohadi-koesoemo: Is het niet 22%?)

Het laatste cijfer ten deze is 26. Men kan dat vinden in het lijstje voor de residentie Japara—Rembang; in Rembang is geen suikercultuur.

Daartegenover verloor Banjoemas alles en op grond van die overweging is in Banjoemas, dat bovendien een zeer dichte bevolking heeft, die voor een deel in de minder vrucht-

(Directeur van Economische Zaken.)

bare heuvelstreken zeer groot belang heeft bij het werk, dat zich aan de suikerindustrie vastknoopt, de toepassing van de toeslagregeling voor streekbelang geëffectueerd, met het gevolg, dat men daar tot een productie van 20% van vroeger is kunnen komen.

In de tweede plaats heeft het geachte lid voorgesteld — als ik hem goed begrepen heb — om voor sommige fabrieken een inensmelting te doen plaats hebben en voor andere fabrieken niet. Ik geloof, dat een dergelijk stelsel moeilijk te volgen zal zijn, omdat men wel een zekere opinie kan hebben over de meerdere of mindere levensvatbaarheid van bepaalde fabrieken en de meerdere of mindere zelfstandigheid van die fabrieken, doch het zeer moeilijk zal zijn een criterium te vinden voor die fabrieken, om nog weer nieuwe nuances te gaan onderscheiden en een grens te trekken, waar men met de inensmelting moet beginnen en waar men de stopzetting. Intusschen kom ik op dit punt nog veel uitvoeriger terug.

Overgaande tot de behandeling van de kwestie van de alleenstaande fabrieken, moet ik naar aanleiding van het geachte lid, de heer Verboom heeft gezegd, toch beginnen met de positie van die alleenstaande fabrieken iets scherper te omschrijven. Immers, als men het betoog van het geachte lid aanhoort, komt men allicht tot de gedachte, dat die alleenstaande fabrieken nu toch wel erg slecht behandeld zijn en dat — hoewel zij dan niet in dien zin alleen staan, dat zij in dezen raad geen vertegenwoordigers hebben — zij er tot dus ver toch wel heel kaal zijn afgekomen.

Nu wil ik de zaak stellen zooals zij in werkelijkheid lag. Toen de Regeering overging tot de regeling van deze materie, is zij ervan uitgegaan, dat alle suikerondernemingen een gelijk offer zouden moeten brengen, zooals ook het geachte lid, de heer De Villeneuve, heeft opgemerkt. Dat Zij daarbij doode ondernemingen ook in haar lijstje heeft opgenomen, is vroeger uitvoerig besproken. Ik mag er nog wel even op wijzen, dat een der belangrijkste argumenten hiervoor is geweest, dat er concerns waren, die zelf met een sancering waren begonnen in een richting, die de Regeering voorstond en in verband daarmee bepaalde fabrieken eenvoudig hadden gesloten en gestaakt. Het zou toch wel bijzonder onbillijk zijn geweest een dergelijke reeds begonnen sancering te straffen door voor die fabrieken de normale totale productie niet in aanmerking te nemen. Laat ik dit nu verder even terzijde, dan was dus het beginsel, dat op het veel lager productieniveau dan te voren iedere fabriek een evenredig offer in de productiemogelijkheden zou brengen. Wanneer dit zonder meer zou worden toegepast, dan zouden inderdaad de alleenstaande fabrieken niet of moeilijk hebben kunnen werken. Zij zouden dan ongeveer op een niveau van 50% zijn gekomen en men was algemeen van oordeel, dat op dat niveau slechts en enkele fabrieken te werken viel. Niets stond de alleenstaande fabrieken in den weg om bijvoorbeeld twee aan twee den toestand te bereiken, die de concerns met twee fabrieken bereikten: namelijk een fabriek stilleggen en de andere op volle capaciteit te laten werken. Men heeft echter willen voorkomen, dat alleenstaande fabrieken door de regeling gedwongen zouden zijn op die wijze tot liquidatie van haar zelfstandigheid over te gaan. Men heeft ze dus door een toelating in staat willen stellen om op zichzelf te blijven doorwerken, wanneer dergelijke fabrieken overigens door voldoende financiën en voldoende productiviteit daartoe in staat zouden zijn. Daartoe is een hoeveelheid van 75 000 ton uit de gezamenlijke pot afgezonderd om als toeslag toegekend te worden aan de alleenstaande fabrieken.

En nu richt zich het betoog van het geachte lid over de productie-aandeelen, de prijzen en de mogelijkheid om die productie-aandeelen te koop eigenlijk tegen hemzelf, want wanneer men de zaak zuiver stelt is dit gebeurd. Men had aan de eene zijde een groep niet-alleenstaande fabrieken,

die met de gezamenlijke productie — ik neem afgeronde cijfers — van 25 miljoen quintalen in staat zijn geweest, doordat dit beschikbaar kwam, op de markt voor 5 miljoen quintalen productie-aandeelen te koop. Dat wil dus zeggen, dat voor de 20 miljoen quintalen niet verkochte productie-aandeelen van die groep 5 miljoen gekocht kon worden of ongeveer 25% der eigen basisproductie. Bij de alleenstaande fabrieken heeft men den toestand gehad, dat zij op de basisproductie van ruim 3½ miljoen quintalen iets cadeau kregen, dat overeenkwam met een basisproductie van 1½ miljoen quintalen, nl. 750 000 quintalen productievergunningen, maar omdat men op 50% zat, had dat dus de betekenis van 1½ miljoen quintaal basisproductie. Terwijl dus de eene partij er 25% bij kon koop, kreeg de andere partij er 40% bij cadeau.

Neemt men dit in aanmerking, en beziet men daarbij de genoemde prijzen der quintalen productievergunning, dan is dat cadeau op een waarde van ongeveer f 6-miljoen te stellen. Dat cadeau is niet door de Regeering, maar door anderen gegeven en ik geloof, dat de heer De Villeneuve er zeer terecht op heeft gewezen, dat de behandeling der alleenstaande fabrieken in deze regeling, hoe billijk overigens het uitgangspunt was, zeker niet een slechte behandeling was, een behandeling die minder tegemoet kwam aan de behoeften van die fabrieken. Bovendien is gebleken, dat de verleende toelagen inderdaad voldoende zijn geweest om de fabrieken te laten doorwerken, die een is afgefallen.

Ik heb gemeend, dat even te moeten stellen, om het denkbeeld weg te nemen, dat een verandering van het systeem der consolidatie in het systeem der voorliggende regeling nu eigenlijk den emmer van benadeelingen en onbillijkheden, die tegenover de alleenstaande fabrieken zijn begaan, zou doen overloopen.

Ik kom nu tot het voorstel zelf en het bezwaar, dat daartegen is aangevoerd en dat op zichzelf volkomen begrijpelijk is, n.l. dat het voorstel afwijkt van hetgeen in uitzicht was gesteld bij de consolidatieregeling, doch naar het inzicht der alleenstaande fabrieken dan in nadeeligen zin. Ik zal op de argumenten, die het geachte lid de heer De Villeneuve heeft aangevoerd voor de billijkheid dezer regeling, voor haar toepasselijkheid in den gedachtengang van den toeslag, niet te diep ingaan. Er is vroeger uitvoerig over gesproken en inderdaad zal men, wanneer men de zaak ab ovo bekijkt, moeten erkennen, dat een toeslag zooals in de overgangsregeling staat en zooals die in deze regeling wordt gecontinueerd, zuiverder en juist is dan een inensmelting van productie-aandeelen. Maar, zegt men, die inensmelting is in uitzicht gesteld en het is dus onbillijk om die terug te nemen. Ik vraag mij af, of degenen, die dit standpunt innemen, den toestand wel geheel juist overzien, want de nieuwe regeling is niet alleen maar in het nadeel van de alleenstaande fabrieken.

Nu kom ik op de situatie, zooals die zich op het oogenblik aftekent en de verwachtingen, die wij met betrekking tot de toekomst kunnen hebben. De heer Van Helsdingen meende, dat de afzet van suiker zal toenemen, dat de prijzen sterk zullen stijgen en dat men een periode zal krijgen die herhaalt, wat 1920 en 1921 hebben te zien gegeven, terwijl eerst daarna de ineensstorting zal komen, zooals wij die in vroeger jaren hebben medegemaakt, als de oorlog zich voortzet.

Staat dat, zou ik willen vragen, wel zoo vast? Op het oogenblik is de situatie althans zoo, dat de landen, die in dezen oorlog zijn betrokken, waartoe de grootste consumptielanden behooren, allemaal reeds nu zijn begonnen het suikergebruik sterk in te krimpen en dat de algemeene situatie, welke tot de vermindering van onzen suikerafzet heeft geleid, niet gewijzigd is. De productie in Formosa, Britsch-Indië en Australië gaat voort en het is niet te verwachten, dat de productie in de uitvoerlanden belangrijk zal dalen, al zijn sommige, niet zeer

(Directeur van Economische Zaken.)

belangrijke uitvoerlanden uit het wereldverkeer uitgeschakeld. Er is dus, ofschoon ik niet opzettelijk pessimistisch zou wenschen te zijn, zeker evenveel reden om aan te nemen, dat wij met den suikerafzet nog belangrijke moeilijkheden zullen ondervinden als om aan te nemen, dat, althans in de eerstkomende jaren, de afzet en de prijzen zooveel beter zullen worden. Het is ook een feit, dat tijdens den wereldoorlog de prijs in het algemeen niet of zeer weinig is gestegen, ook, omdat de vrachten zooveel hooger werden en dat de afzet eerder verminderde dan vermeerderde in verband met de moeilijkheden van het scheepvaartverkeer. Maar het is ook niet juist zonder meer aan te nemen, dat ook na den wereldoorlog — wanneer dit inderdaad onverhoopt een wereldoorlog zou blijken — de wilde inflatieperiode van 1919 zal worden herhaald. Ook in dit opzicht ligt de toestand wel anders en weet men ook beter, wat ons in een dergelijke periode te wachten staat.

En wanneer men nu deze onzekerheden voor oogen houdt, kan het toch voor de alleenstaande fabrieken van groot belang zijn, zeker te zijn van den omvang van den toeslag. Het geachte lid, de heer De Villeneuve, heeft er, meen ik, reeds op gewezen en de commissie-Erdbrink heeft in haar rapport zeer nadrukkelijk gesteld, dat een toeslag, die stijgt of daalt met de jaarproductie in wezen het omgekeerde doet van wat een toeslagregeling eigenlijk moet doen. Immers, als de productie daalt, heeft men eer behoefte aan een grooteren dan aan een kleineren toeslag en omgekeerd, als de jaarproductie stijgt, wordt de noodzaak van een toeslag minder. Destijds heeft de commissie-Erdbrink overwogen, of de toeslag een vaste hoeveelheid of een percentage moest zijn. Men is gekomen tot een vaste hoeveelheid, omdat dit aan de ratio van een toeslagregeling het best voldeed. Hetzelfde geldt voor de regeling, welke de Regeering op het oogenblik voorstelt. De Regeering meent daarom te kunnen stellen, dat juist in deze omstandigheden de voorgestelde regeling zeker niet zonder meer in het nadeel van de alleenstaande fabrieken is. Inderdaad, wanneer men de toeslagen insmelt, krijgt men een toestand, waarbij de alleenstaande fabrieken in staat zijn met het ingesmolten productie-aandeel te manipuleeren, het te verkoopen, er allerlei dingen mede te doen, maar dat is toch niet de bedoeling van de toeslagregeling geweest. De bedoeling is geweest, de alleenstaande fabrieken in staat te stellen zelfstandig te blijven produceeren.

Als men meent, dat het oogenblik van consolidatie nog niet is gekomen, als men met de Regeering meent, dat de overgangsregeling in haar algemeene trekken moet worden gecontinueerd, is er ook geen aanleiding, naar het inzicht der Regeering, tot het insmelten van de toeslagen over te gaan.

Ik moge nog even ingaan op het argument, dat het geachte lid ontleende aan de passage in de Memorie van Antwoord nopens de mate van instemming, die deze regeling bij de alleenstaande fabrieken heeft gevonden. De Regeering heeft bezwaar tegen de voorstelling van zaken, als zou in deze passage iets verborgen zijn. Er werd gevraagd, hoe de alleenstaande fabrieken tegenover de regeling stonden en volkomen naar waarheid is geantwoord, dat zij alle de voorkeur geven aan de consolidatieregeling, maar dat zij in groote meerderheid, wanneer dus aan de voorkeur niet wordt voldaan, de voorkeur geven aan deze regeling, niet boven het systeem van consolidatieregeling, maar wel boven andere regelingen van toeslagen, die niet ingesmolten worden en die denkbaar zijn.

Ik wil er verder nog even op wijzen dat, wanneer men uitgaat van de bedoeling, de alleenstaande fabrieken inderdaad in staat te stellen zelfstandig te blijven, deze regeling gunstiger is dan de andere, omdat de insmelting van den toeslag in het productie-aandeel haar veel gemakkelijker ertoe zou brengen, zich aan te sluiten bij anderen. Men raakt daardoor niets kwijt, men behoudt zijn productie-aandeelen en dan is, wanneer men in eenigszins moeilijke omstandigheden verkeert, de verleiding groot, zich te scharen bij een grooter concern en zijn

(Thamrin.)

zelfstandigheid op te geven. Zooals de voorstellen thans luiden is er in het bestaan blijven van den toeslag een stimulans gelegen om de zelfstandigheid te handhaven.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat ik hiermede in hoofzaak de geachte sprekers heb beantwoord. De heeren De Villeneuve en Van Helsdingen hebben op verschillende punten de voorstellen van de Regeering nader gesteund, waarvoor de Regeering erkentelijk is en aan het betoog, dat deze geachte leden gehouden hebben, heeft de Regeering niets toe te voegen. Alleen — de heer Van Helsdingen heeft dat reeds begrepen — staat de Regeering veel onzekerder ten aanzien van hetgeen in de toekomst te verwachten valt, dan misschien uit de rede van het geachte lid valt op te maken.

De heer Thamrin: Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeeringsgemachtigde betwijfelt de juistheid van mijn visie, dat met de aanhangige regeling eigenlijk definitief het pad van de beheerschte productie betreden wordt in plaats van dat der mogelijkheid van terugkeer tot de vrije productie, zooals in het voornemen heeft gelegen bij de invoering van de Suikerverbandordonnantie en daarna bij de invoering van de Suikervergansregeling want de Regeeringsgemachtigde zegt, dat in opzet de vorige en de huidige regeling het zelfde zijn. Aan geen van beide is een termijn verbonden, zoodat de Regeeringsgemachtigde niet inziet, welk verschil er zou bestaan tusschen de ordonnanties en wat de grondslag is van de gedachte, als zou met de aanhangige ordonnanties definitief het pad van de beheerschte productie zijn betreden.

Als men den inhoud en de formuleering van de beide ordonnanties met elkaar vergelijkt, moet men toegeven, dat de geachte Regeeringsgemachtigde gelijk heeft, maar er is toch wel een nuance te constateeren in de gedachtengangen. Wanneer men behalve de ordonnanties ook de memories van toelichting naleest, en de nota-Erdbrink naast de nota-Hardeman legt en ook de nota's over de Verbandsuikerordonnantie — want zoowel bij de Verbandsuikerordonnantie en de Suikervergansregeling was een nota-Erdbrink gevoegd — dan ziet men, dat het voor de ontwerpers wel min of meer duidelijk is geweest, dat het regeeringsingrijpen als een noodzakelijk kwaad moest worden beschouwd, en dat men, zoodra de suikerproductie gesaneerd zou zijn, weer spoedig zou overgaan tot de vrije productie. Uit het feit, dat dit perspectief door de nota-Hardeman noch door de Memorie van Toelichting meer wordt geopend, meen ik te moeten afleiden, dat onder de aanhangige ordonnantie een terugkeer tot de vrije productie tot de hooge uitzonderingen zal behooren. Uit dien hoofde heb ik in mijn rede in eersten termijn de formuleering gebruikt, dat met deze Suikerproductieregeling het pad van de vrije productie van suiker definitief verlaten wordt.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft vervolgens in de verdere beantwoording van mijn beschouwingen zijn verwondering er over uitgesproken, dat ik bij de regeling der suikerproductie mij zou kunnen bepalen tot het vaststellen van een uitvoerquotum, terwijl ik daarnaast, zooals hij het noemde, een onvermoeid strijder was voor de invoering van individuele licenties bij de rubber- en theerrestrictie. Ik meen, dat deze vergelijking in zeer groote mate mank gaat, omdat men bij rubber en thee met duizenden producenten te maken heeft, die op zichzelf andere belangen hebben en in een geheel anderen toestand verkeeren dan bij suikerproducenten. Bij de suikerproductie had men te maken met op zijn gunstigst genomen 180 producenten. Verder gold het hier een industrie, die ten voorbeeld werd gesteld, niet alleen als voorbeeld van een goed geleide industrie, maar ook als een zegening van het koloniaal bestuur, omdat in opzet, wetenschappelijke kennis en financiële kracht de suikerindustrie zoodanig was, dat zij ten voorbeeld gesteld kon worden aan alle andere industrieën. Ik

(Thamrin.)

kan daarom met recht veronderstellen, dat wanneer men zich zou bepalen tot de vaststelling van een uitvoerquotum, het verder aan de industrie overgelaten zou kunnen worden de inwendige saneering zelfstandig tot stand te brengen, zonder eenige regeeringshulp, hetgeen bij de rubber en de thee niet mogelijk zou zijn, al was het alleen maar vanwege het groote aantal producenten van rubber en thee.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft er zijn spijt over betuigd, dat men niet tijdig gereed kon zijn met de herziening van de grondhuurwetgeving. Ik boek in zooverre winst, Mijnheer de Voorzitter, dat bij de mondelinge behandeling de geachte Regeeringsgemachtigde niet meer met zooveel woorden het onverbrekelijk verband ontkent, dat bestaat tusschen deze suikerovergangsregeling en de grondhuurwetgeving. Ik mag echter wel in herinnering brengen de toezegging van den voorganger van den geachten Regeeringsgemachtigde bij de behandeling van de Suikerovergangsregeling, welke vrij pertinent was, dat met de herziening van de grondhuurwetgeving spoed zou worden betracht. Uit hoofde van de verklaring, dat zeer groote spoed daarmede zou worden betracht, is destijds de motie-Soeroso ingetrokken, omdat de heer Soeroso vermoedde, dat men zelfs reeds na 6 maanden klaar zou zijn met de herziening van de grondhuurwetgeving. Wij zijn nu reeds drie jaren verder. In den tusschenliggenden tijd is de suikerovergangsregeling reeds een jaar verlengd — mogelijk op grond van de overweging, dat men nog niet gereed kon komen met de bedoelde herziening. Maar mij dunkt, dat waar er een zoodanige ruime termijn is verstreken, men toch ook wel spoed had kunnen betrachten met deze nieuwe grondhuurwetgeving, waarbij de suikerindustrie niet direct belanghebbende is, maar wel de bevolking, zoodat de Regeering, evenals bij de aanhangige ordonnantie diligentie had kunnen betrachten.

Ten aanzien van de loonen heeft de geachte Regeeringsgemachtigde mij verwezen naar het Economisch Weekblad van 24 Februari 1939, dat ik hier voor mij heb liggen. Zoolvel ten aanzien van deze indexcijfers als ten aanzien van de indexcijfers van loonen in de thee- en tabakscultuur, herhaal ik mijn klacht, dat wij aan dit soort cijfers niets hebben, omdat hier met gemiddelden over de geheele industrie wordt gewerkt.

Wanneer bijvoorbeeld 10 suikerfabrieken goede loonen betalen kan dat invloed hebben op de gemiddelde cijfers over de geheele linie. Daarom zeggen deze cijfers mij niets. Wij moeten een streeksgewijze en een taaksgewijze index hebben en niet een index over de geheele linie met gemiddelden werken. En nu de indexcijfers zelf. Ik lees hier b.v. voor geulengraven een indexcijfer van 116 voor 1938 tegenover 100 in 1936, m.a.w. de loonenindex is in deze drie jaren met 16% gestegen, vanaf 1936. Op het eerste gezicht lijkt het een verbaazend hoog percentage, wanneer de loonen met 16% zijn gestegen, maar wanneer men nu weet, dat in 1936 nog loonen werden betaald van 6 cent, beteekent het percentage der stijging ad 16 een verhooging met 1 cent en dan vraag ik mij af of de loonen in gelijken tred en evenredig met den suikerprijs zijn gestegen. Zookals gezegd, destijds werd ook van de zijde der Regeering de billijkheid erkend, dat de loonen evenredig aan de suikerprijzen zouden stijgen. Ik vraag mij nu af of de loonen wel in overeenstemming met de verhooging der suikerprijzen zijn gestegen. Ik heb in mijn vorige beschouwingen al een vergelijking getroffen met de loonen, welke in verschillende landen bij gelijke productie-eenheden in de suikerindustrie golden en heb toen aan de hand van de cijfers van Maxwell — zookals bekend, een internationale beroemdheid op het gebied van de suikerindustrie — geconstateerd, dat de loonen bij gelijke productie-eenheid bedroegen 35 dollarcenten voor de Philipijnen, 40 voor Natal, 65 voor Mauritius, 125 voor Cuba, 150 voor Hawaii en 410 voor Queensland, terwijl op dat tijdstip op Java een loonpeil gold van 20 dollarcenten, dus nog ongeveer 60% van het laagste loon, dat in de suikerindustrie

Handelingen. Zittingjaar 1939—1940.

van de geheele wereld werd uitbetaald, nl. in de Philipijnen.

Wanneer men nu weet, dat de loonen in drie jaar tijds, in verband met den verhoogden levensstandaard en in verband met alle mogelijke verhoogde prijzen voor importgoederen, slechts een cent zijn gestegen, dan vraag ik mij af, of de Regeering in zooverre een geruststelling voor zichzelf heeft verkregen ten aanzien van de bewaking van de loonen. Ik hoop dan ook, dat de Regeering te dezen aanzien de noodige diligentie zal betrachten en zich niet zal tevreden stellen met gemiddelde cijfers, die geen cijfers zijn, omdat zij niets zeggen.

Voorts heb ik in het antwoord van den geachten Regeeringsgemachtigde gemist een beantwoording van mijn beschouwing over het eventueel verbod tot verkoop van suiker voor de binnenlandsche consumptie tegen hooger prijs dan voor de suiker in het buitenland geldt.

(De heer Van Mook, directeur van Economische Zaken: Inderdaad heb ik dit vergeten. Ik zal den heer Thamrin daarop in tweeden termijn antwoorden!)

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil nog even terugkomen op de beschouwing van den heer Verboom inzake de insmelting van den toeslag aan alleenstaande fabrieken in het productie-aandeel. Na de uitvoerige beantwoording van den Regeeringsgemachtigde aan den heer De Villeneuve, kan ik volstaan met enkele opmerkingen terzake. Zookwel uit de beschouwingen van beide heeren is reeds gebleken, dat de alleenstaande fabrieken reeds beoordeeld zijn, doordat zij boven de productiebasis, die gelijkelijk gold voor alle fabrieken, nog een toeslag hebben gekregen, teneinde een economische werkbasis te verkrijgen; dus niet, omdat zij daarop recht hebben, doch om hen in staat te stellen te kunnen produceeren. Nu wil de heer Verboom door insmelting van den toeslag in het productie-aandeel verkrijgen, dat niet alleen een acres in hun productie zal voortvloeien uit een eventuele vergroting van de geheele productie, doch dat de alleenstaande fabrieken ook automatisch een acres in hun productie zullen verkrijgen doordat de toeslag is ingesmolten in het productie-aandeel.

(De heer Verboom: Dat wil ik niet alleen, doch tot voor kort wilde de Regeering het ook!)

Ik weet niet, wat de Regeering wenschte, doch ik zeg hier alleen, dat het gevolg van hetgeen de heer Verboom nu voorstelt zal zijn een dubbel acres, veroorzaakt door een toeslag, die eigenlijk alleen is toegekend om voor het bedrijf een economische werkbasis te verkrijgen en niet, omdat de fabrieken daarop eenig recht hadden. Bovendien vraag ik mij af, waarom er toch zulk een aanranding bestaat om dien toeslag te verkrijgen? Want wanneer men den grondslag van de regeeringsbasis voor de suikerproductieregeling aanvaardt, dan moet men ook de detailregelingen aanvaarden, omdat de detailregelingen inderdaad een logisch gevolg zijn van het principe, dat de Regeering zich ten deze heeft gesteld. En dan vraag ik mij af wat eigenlijk de ratio is om dien toeslag in te smelten in het productie-aandeel? De alleenstaande fabrieken zullen n.l. geen ton vermindern of meer produceeren bij de bestaande wijze van verdeelen, wanneer dus de toeslag niet wordt ingesmolten in het productie-aandeel.

Wel krijgt men — en dit is de ratio van mijn standpunt — dat wanneer die toeslag ingesmolten wordt, de verkoop van de productie-aandeelen van alleenstaande fabrieken in de hand gewerkt wordt, hetgeen eventueel weer automatisch in de hand werkt het stopzetten van fabrieken, wat niet in het streeksbelang is. Uit dien hoofde is er geen enkel argument te vinden om zich te vereenigen met het standpunt van den heer Verboom. Mij komt het voor, dat waar ook het streeksbelang een woord meespreekt bij de beoordeeling van de insmelting van den toeslag in de productie-aandeelen, men bij insmelting van den toeslag in de productie-aandeelen in de hand werkt het gemakkelijk verhandelbaar maken van

(Kartowisastro, Verboom.)

de productie-aandeelen van alleenstaande fabrieken, hetgeen voorkomen moet worden.

De heer **Kartowisastro**: Mijnheer de Voorzitter! Even een kort woord in tweeden termijn. Het is mogelijk, dat ik te groote waarde hecht aan de verschuiving van den datum van de indiening van de aanplantplannen van 7 Maart naar 1 Juni. Maar bij deze verschuiving zijn mijns inziens toch de belangen van de grondverhuurders betrokken.

De Regeering zegt, dat de bekendmaking van de plantplannen enkel ten doel heeft om te controleeren of door de ondernemingen de hoeveelheid waarop zij recht hebben geproduceerd zal worden. Ik heb zooeven opgemerkt, dat — en de Regeering gaf dit toe — de bevolking evenals de suikerondernemingen belang erbij heeft om vroegtijdig te weten wat er gebeuren gaat, of in hun streek suiker zal worden geplant en of de gronden van de eigenaren zullen worden gehuurd.

Het is bekend, dat de suikerondernemingen al anderhalf jaar van te voren weten welke gronden gehuurd zullen worden en welke niet. Daarom is er dunkt mij toch wel een weg te vinden en dat zal niet moeilijk zijn, om de plantplannen reeds vast te stellen op den datum, die is voorgesteld in de overgangsregeling, namelijk voor 7 Maart; zulks is zeker in het belang van de bevolking, omdat zij dan van te voren weten zal waar de aanplantingen zullen komen.

Nu zegt de Regeering, dat het verlaten van den datum een vermindering van den administratieven rompslomp beteekent in verband met de wijziging van de plantplannen zelf. Maar, Mijnheer de Voorzitter, juist die wijzigingen zelf acht ik niet in het belang van de bevolking. Wanneer zoo korten tijd te voren weer wijziging wordt gebracht in de plantplannen, dan moet ik daaruit concludeeren, dat moeilijkheden zullen ontstaan voor de bevolking vanwege de onzekerheid, waarin zij verkeert.

Nu zegt de Regeering, dat de suikerondernemingen lang van te voren weten waar de aanplanten in den grond zullen worden gebracht, doch daarom ben ik juist van oordeel, dat er dan ook geen bezwaar kan bestaan om den datum als voorgesteld in de overgangsregeling te handhaven.

Nu de toewijzing van de productievergunningen eigenaarsgewijs in plaats van ondernemingsgewijs. Dit was tijdens de werking van de overgangsregeling toch wel min of meer een rem voor de ondernemingen om hun aandeelen te verkoopen of aan anderen over te dragen, omdat zij de wetenschap hadden, dat wanneer die overgangsregeling zou zijn beëindigd, de situatie, zooals deze op dat moment bestond, geconsolideerd zal worden. Dat was dus een rem voor de ondernemingen, teneinde zoo weinig mogelijk verandering te brengen in de plantplannen, wanneer eenmaal de industrie was gerationaliseerd.

Nu wil de Regeering deze om begrijpelijke redenen niet dadelijk stroef consolideeren, maar de ondernemingen gelegenheid geven, de zaak nog eens te bezien door de mogelijkheid tot overdracht te blijven openen. Toch acht ik het niet juist, dat straks door de mogelijkheid van overdracht of verdeling der plantplannen binnen den kring van de eigenaars der ondernemingen, door de plantvergunningen eigenaarsgewijs toe te wijzen, een grootere vrijheid wordt gegeven dan thans het geval is. Ik breng dit naar voren, omdat mij alleen voor oogen staat het belang der bevolking, die in sommige streken nog al is gebaat door de aanwezigheid van de suikerindustrie. Het belang der grondeigenaars zal medebrengen, dat zooveel mogelijk van tevoren de plantplannen zijn verzekerd, zoodat zij weten, wat met den grond zal gebeuren.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeeringsgemachtigde heeft gezegd, dat ik wel een beetje erg sombere voorstelling van zaken heb gegeven, wat betreft

(Verboom.)

de positie der alleenstaande fabrieken, maar ik geloof, dat hij mij dan toch verkeerd heeft begrepen. Dit valt misschien hieruit te verklaren, dat ik bij mijn betoog in eersten termijn voor oogen had de vorige behandeling van deze kwestie, waarbij ik zeer uitvoerig heb uiteengezet, wat mijn standpunt t.a.v. de suikerregelingen was. Dit standpunt was — ik wil dit hier graag uitdrukkelijk herhalen — dat inderdaad is gezocht naar een zoo billijk mogelijke oplossing voor alle partijen. Een der middelen daartoe was de toeslag aan de alleenstaande fabrieken, maar er zijn ook andere middelen gehanteerd, o.a. de toeslag voor streekbelangen en de toekenning van productie-aandeelen aan fabrieken, die al lang ter ziele waren.

Ik heb destijds steeds volgehouden, dat ondanks alle bezwaren die werden aangevoerd en die indertijd wel het scherpst zijn geformuleerd door de Handelsvereniging Amsterdam, ik deze regeling de meest aanvaardbare en dus ook de meest billijke vond. Er is dus geen kwestie van, dat ik zou willen betoogen, dat de wijziging, die nu wordt voorgesteld door de Regeering, de druppel zou zijn die voor de alleenstaande fabrieken den emmer doet overloopen. Maar wat wel het geval is en wat der Regeering even goed bekend moet zijn als mij, omdat het in verschillende stukken is vastgelegd, is, dat de alleenstaande fabrieken en ook de kleine concerns den indruk hebben, dat vanaf het oogenblik dat een wettelijke regeling heeft bestaan op het gebied van suikerindustrie en suikerhandel — dat is dus vanaf de totstandkoming der Verbandsuikerordonnantie — de belangen der alleenstaande fabrieken en kleine concerns niet die aandacht hebben gekregen, waarop zij meenden aanspraak te kunnen doen gelden. Dat geldt o.m. voor de wijze, waarop de z.g. toerekening van de oude stocks door de Nivas heeft plaats gehad; het geldt ook t.a.v. verschillende andere regelingen. Ik zal het college in tweede termijn niet vermoeien met een opsomming daarvan, doch iedere insider weet, dat deze gevallen zich hebben voorgedaan en ook, dat de kleine fabrieken, terecht of ten onrechte — maar naar mijn meening terecht — in dat opzicht aan hun belangen voelden tekort gedaan.

Dat heb ik intusschen alleen aangevoerd als een nevenmotiveel, in zoverre dat ik betoogd heb, dat ook in het onderhavige geval de indruk van de alleenstaande fabrieken is, dat aan haar belangen wordt tekort gedaan en dat zelfs aan eenmaal verkregen rechten wordt getornd.

Verder is gezegd: de steun, die aan de alleenstaande fabrieken is gegeven in den vorm van een toeslag is ten slotte verleend — ik geloof, dat de geachte Regeeringsgemachtigde gezegd heeft: door de geheele industrie; de heer De Ville-neuve is verder gegaan en heeft gezegd: door de groote concerns. Dit laatste is natuurlijk niet waar; de toeslag gaat af van de totale suikerproductie en is dus verleend door de suikerindustrie als totaliteit. Maar dezelfde opoffering heeft de suikerindustrie — en hebben dus ook de alleenstaande fabrieken — zich getroost wat betreft de productie-aandeelen van fabrieken, die eigenlijk reeds afgeschreven waren en die niet meer bestonden. Ik geef toe, dat dit destijds een zeer gecompliceerde geschiedenis is geweest en dat de eenige oplossing om eruit te komen, vermoedelijk deze was, maar dit neemt niet weg, dat het wel degelijk een offer is geweest voor de geheele industrie als zoodanig. Dat heeft de Handelsvereniging Amsterdam het scherpst en het duidelijkst aangevoeld en zij heeft het ook zeer duidelijk tot uitdrukking doen komen.

Nu zeg ik dus: tegenover het eene offer staat het andere. Met het tot nieuw leven brengen van doode fabrieken waren vooral de groote concerns gebaat, die op deze fabrieken dikwijls groote vorderingen hadden, welke zij op geen enkele wijze tot gelding konden brengen. Het is voorts waar, dat met de andere regeling, de toeslagregeling, de alleenstaande fabrieken gebaat zijn geweest. Men heeft ons inder-

(Verboom.)

tijd het geheele complex van maatregelen voorgelegd en toen hebben wij gezegd; tegenover de eene billijkheid staat de andere, ten slotte aanvaarden wij de regeling.

Mijn bezwaar gaat er dus vooral tegen, dat de regeling op het oogenblik niet wordt uitgevoerd, zooals indertijd niet slechts in het vooruitzicht is gesteld, maar zooals indertijd eigenlijk met zooveel woorden is vastgesteld, want dit alles is belichaamd in een ordonnantie, die in het Staatsblad is afgekondigd. Als men dus op het oogenblik zegt: ja, maar wij zijn indertijd met de toeslagregeling aan de alleenstaande fabrieken wel wat royaal geweest en het heeft vooral voor de groote concerns een groot offer beteekend, kan dit alles wel waar zijn, maar die zaak is op het oogenblik niet meer aan de orde, want er is in 1936 een beslissing over genomen. Mijn groote bezwaar blijft, dat op het oogenblik op die beslissing wordt teruggekomen.

Als men erop terugkomt op de gronden, welke de geachte Regeering-gemachtigde zooveel aan het eind van zijn rede heeft genoemd, zou ik er nog vrede mee kunnen hebben. Wanneer men zegt: in wezen is deze ordonnantie niets anders dan een bestendiging, een verlenging van de Suikerovergangsregeling; wij hebben nog geen volledig inzicht in de zaak en wij willen daarom de overgangsregeling nog voor eenige jaren bestendigen — ga ik daarmee volledig accoord, want ik ben zeker niet iemand, die aan tort et à travers in de oppositie wil zijn, alleen ter wille van de oppositie; het gaat bij mij zuiver om de zaak als zoodanig. Wanneer dit inderdaad de bedoeling van de thans besproken regeling is, zou mijn houding er tegenover ook niet zoo afwijzend zijn, maar uit niets blijkt, dat het inderdaad zoo is. De Suikerconsolidatieregeling, welke in 1939 of 1940 zou gaan gelden, wordt teruggenomen en in plaats daarvan komt de voorgestelde regeling, maar uit niets blijkt, dat de zaak na twee of drie jaar opnieuw in beschouwing zal worden genomen en dat dan de beloften aan de alleenstaande fabrieken — welke inderdaad meer dan beloften zijn — alsnog zullen worden gestand gedaan.

Als dat zou gebeuren — ik zeg het nogmaals, Mijnheer de Voorzitter —, zou ik met de voorgestelde regeling accoord kunnen gaan.

Of de alleenstaande fabrieken een groot voordeel van deze regeling hebben gehad, ja dan neen, doet m.i. aan een beoordeeling van de zaak op dit moment niets af. Het gaat er eenvoudig om of aan die fabrieken een recht is toegekend, ja dan neen, en dan houd ik vol, dat dat recht aan die fabrieken is toegekend bij de Suikerconsolidatieregeling en dat dat recht thans wordt teruggenomen.

Het is best mogelijk, gelijk door mijn geachte opponenten is gesteld, dat de huidige regeling in verband met de door hen verwachten ongunstigen conjunctuur veel beter is voor de alleenstaande fabrieken dan de door mij bepleite regeling, ik wil daarover thans niet twisten. Maar een feit is in elk geval — de Memorie van Antwoord vermeldt het uitdrukkelijk —, dat de alleenstaande fabrieken unaniem de regeling, zooals ik die voorsta, prefereeren. Ik zou zeggen, dat die fabrieken daar zelf maar de consequenties van moeten dragen. Wij behoeven ons er dus niet in te verdiepen, of die regeling voordeliger of nadeliger voor die fabrieken is.

Men kan ook zeggen, zooals de heer Thamrin heeft gedaan, voor wien dit blijkbaar een zwaarwegend argument is: Wij loopen groote kans, dat bij de regeling van insmelting der toelagen de alleenstaande fabrieken al spoedig tot een verhandeling van de productie-aandeelen zullen overgaan en dat wij dus bij die regeling op geen enkele wijze baat vinden. Ik meen, dat de Regeering-gemachtigde een soortgelijk argument heeft gehanteerd, maar ik vraag, welke aanleiding er is te verwachten, dat dit werkelijk zal geschieden. Deze fabrieken hebben juist in verband met het vooruitzicht, dat er een consolidatieregeling zou komen — de heer Kartowisastro heeft er zooveel nog op gewezen — getracht, deze

(De Villeneuve.)

jaren zoo goed mogelijk op eigen kracht door te komen. Zij hebben daarmede blijk gegeven hun zelfstandigheid ten koste van alles te willen handhaven. Welke aanleiding is er dan, nu het vooruitzicht, dat zich al die jaren voor hen heeft voorgedaan, zich eindelijk zal verwezenlijken, te verwachten dat deze fabrieken zouden besluiten haar productie-aandeelen van de hand te doen? M.i. toch geen enkele.

Er is vandaag opnieuw gesproken over streekbelangen, en over de groote beteekenis daarvan. Als men echter de positie van de alleenstaande fabrieken nagaat, ziet men, dat een groot aantal van deze fabrieken gelegen is in streken, die door de crisis zeer geteisterd zijn, zoodat het streekbelang in algemeenen zin stellig bevorderd zal worden, wanneer die fabrieken zich zullen kunnen handhaven.

Tenslotte wil ik nog gaarne een misverstand rechtzetten. Ik heb een passage der Memorie van Antwoord besproken, die betrekking had op het standpunt van de alleenstaande fabrieken, en heb toen gezegd, dat de toevoeging, hierop neerkomende dat een groot deel van de alleenstaande fabrieken tenslotte wel met de voorgestelde regeling accoord zou kunnen gaan, voor mij maar zeer betrekkelijke waarde heeft. De geachte Regeering-gemachtigde heeft daaruit opgemaakt, dat ik een zeker wantrouwen zou koesteren ten aanzien van deze uitlating der Regeering; dat ik zou hebben willen suggereeren, dat de Regeering hier iets verborgen houdt. Dat is geen oogenblik mijn bedoeling geweest. Zooals het in de Memorie van Antwoord staat is het uiteraard juist en ik heb volstrekt niet de bedoelingen van de Regeering op dit punt in twijfel willen trekken, maar het is een feit — en dat zal een ieder, die ter zake kundig is, mij moeten toegeven —, dat vele alleenstaande fabrieken, ondanks het feit dat ze „noch rechtstreeks noch zijdelings met een andere suikeronderneming verbonden zijn”, wel degelijk zulke nauwe relaties onderhouden met grotere concerns, dat ze in zaken als deze niet vrijuit kunnen spreken. Dat alleen heb ik willen zeggen. Ik heb niet de passage als zoodanig willen aantasten. Ik tast wel aan de waarde, die aan de houding van deze alleenstaande fabrieken moet worden gehecht.

De heer De Villeneuve: Mijnheer de Voorzitter! Na de uitvoerige uiteenzetting, welke de geachte Regeering-gemachtigde zoo juist in eersten termijn heeft gegeven, zou er eigenlijk voor mij weinig aanleiding meer zijn nog nader in tweeden termijn op de zaak terug te komen en in het bijzonder dan op het vraagstuk van de niet-insmelting. Ik zou echter, naar aanleiding van hetgeen door den heer Verboom zoo juist is aangevoerd, toch nog een paar opmerkingen willen maken.

Het betoef van den heer Verboom doet mij wel wat denken aan een ietwat verwend kind, dat een mooie verlanglijst heeft opgemaakt en op die verlanglijst heeft staan, dat het bij zijn spoorreintje, dat het heeft, gaarne een nieuw stationnetje zou hebben. Nu krijgt het op zijn verjaardag niet dat nieuwe stationnetje maar een tunnel en daarom is het boos en gaat huilen. Ik geloof toch, dat die houding fout en onjuist is. Laat ik het volgende nog even onder de aandacht brengen.

Bij deze nieuwe regeling is al in verschillende mate rekening gehouden met de bijzondere belangen van de alleenstaanden. Ik noem hier het feit, dat in tegenstelling met het oude artikel 12, het nieuwe artikel 12 niet meer den eisch stelt van werkbaarheid, dus van een zekere mate van financiële onafhankelijkheid; verder dat in den aanhef van het oude artikel 12 voorkwam, dat een toeslag „kon” worden verleend, terwijl het nieuwe artikel zulks daarentegen imperatief stelt; en in de derde en zeker niet de laatste plaats, dat de effectueeringsplicht, welke in het oude artikel 12 was opgenomen, nu is vervallen. Uit al deze feiten blijkt toch wel, dat ook door de commissie-Hardeman en, zooals de voorstellen zijn overgenomen, door de Regeering, wel degelijk met de desiderata van

(Directeur van Economische Zaken.)

de alleenstaande fabrieken is rekening gehouden. Echter hield de bereidwilligheid om aan de verlanglijst der alleenstaande fabrieken gevolg te geven op daar waar de onbillijkheid begon.

Nu blijft het voor mij een feit, dat de insmelting van den toeslag geresulteerd zou hebben in een onbillijkheid tegenover de geheele industrie als zoodanig; men kan het noemen: tegenover de niet-alleenstaande fabrieken. Nu wil ik er met den heer Verboom niet over vechten of het offer wordt gebracht door de geheele industrie of door de niet-alleenstaande fabrieken. Het is een feit, dat alles wat de alleenstaande fabrieken krijgen afgaat van de niet-alleenstaande. Het is ook een feit, dat de stopzetting der fabrieken is geschied door de niet-alleenstaanden. Verder is het een feit, dat de alleenstaande fabrieken hebben doorgedraaid en dat zij in den loop der achter ons liggende periode er alles bij elkaar zeer redelijk zijn afgekomen. Het is ook een feit, dat zij bij de nieuwe regeling er in geen deele slechter op zullen worden en dat alleen de mogelijkheid van voordeel, maar dan een ongemotiveerd voordeel, welke voor hen geopend zou worden wanneer er een grootere oogst komt, bij de nieuwe regeling gecoupeerd wordt. Daar staat dan evenwel tegenover, zoals door den Regeeringsgemachtigde met nadruk zoeven nog eens is verklaard, dat, wanneer het eens nodig mocht zijn tot kleinere oogsten te geraken, zij het voordeel zullen hebben van een fixum, van een vasten toeslag.

Ik zou tenslotte mijn conclusies ten aanzien van het insmeltingsvraagstuk als volgt nog eens willen omschrijven.

De toeslagregeling, zoals die in het onderhavige ontwerp is vervat, biedt afdoende zekerheid op het behoud van den toeslag. De regeling biedt den alleenstaanden fabrieken de winst, dat bij kleinere oogsten de toeslag niet verminderd wordt, zoals bij insmelting, doch dat hij gelijk blijft.

Verder heeft de voorgestelde toeslagregeling tot gevolg, dat zij ontgaat de volstrekte anomalie van de insmelting, gelegen in het feit, dat bij grootere oogsten, als de behoefte aan steun vermindert, deze steun in feite grooter zou worden. Wanneer immers de toeslag zou worden ingesmolten in het productieaandeel, zou het ingesmolten gedeelte tegelijk vergrooten met het oorspronkelijke aandeel.

Voorts voorkomt deze toeslagregeling de principieele onjuiste consequentie van de insmelting, dat de toeslag wordt een verhandelbaar vermogensobject en zodoende in handen kan komen van hen, die op een dergelijken toeslag geen enkele aanspraak kunnen maken.

De heer **Van Mook**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Om het regeeringsantwoord in tweeden termijn aan te vangen met een beantwoording van den heer **Thamrin** moet de Regeering erkennen, dat een nuance, die het geachte lid ziet in de behandeling van de oorspronkelijke regelingen en deze regeling, inderdaad aanwezig is. Inderdaad was bij de eerste behandeling van de productie-regelingen een van de overwogen mogelijkheden, dat te geleger tijd, binnen een zekeren termijn, toestanden zouden kunnen worden bereikt, die het overbodig zouden maken om de productie-regelingen te continueren.

Die toon vindt men in de huidige stukken niet, doch niet, omdat de Regeering die mogelijkheid nu ten eenen male verwerpt, doch omdat in de huidige stukken alleen maar sprake is van de vervanging van de consolidatie-regeling door iets, dat eigenlijk in wezen is een voortzetting van de overgangsregeling. De Regeering sluit dus geheel niet uit, dat zich een periode zou kunnen voordoen, waarin deze regelingen overbodig zouden worden, of in veel eenvoudiger vorm zouden kunnen worden voortgezet, alleen heeft Zij op het oogenblik dit vraagstuk niet aan de orde gesteld, omdat de omstandigheden thans zeker niet zoodanig liggen, dat met eenig nut op een dergelijken toestand kan worden gespeculeerd.

Dat de Regeering in dit geval meent evenmin als bij de rubber, thee of kina te kunnen volstaan met een uitvoerquotum, heeft het geachte lid eenigszins verbaasd, omdat men in deze industrie — anders dan bij andere cultures — te maken heeft met een betrekkelijk gering aantal producenten, dat bovendien van oudsher een groote mate van organisatie vertoont. Doch het geachte lid zal, met zijn fijne gehoor voor nuances, wel eens in de afgelopen jaren hebben opgemerkt, dat, ondanks deze omstandigheden, in deze industrie niet altijd die eensgezindheid bestaan heeft, die noodzakelijk is om een zoo moeilijk vraagstuk als een uitvoerquotum zonder individuele verdeling op te lossen. In de derde plaats is het geachte lid nog teruggekomen op de urgentie van een herziening van de grondhuurwetgeving. Ik meen, dat in de stukken al is medegedeeld, dat die herziening, die men in eersten opzet vrij nabij meende, moeilijker is gebleken, dan men zoo oppervlakkig dacht en het in dit geval gewenscht leek om, vóórdat men nopens die herziening bepaalde nadere onderzoekingen instelde, eens aan te zien hoe de toestand zich zou ontwikkelen. Er zijn allerlei plaatselijke veranderingen opgetreden, juist onder de werking van de overgangsregeling, die het gewenscht maakten even te wachten met de herziening van deze fundamentele agrarische wetgeving, omdat men anders wellicht binnen korten tijd voor nieuwe herzieningen zou hebben gestaan.

Intusschen heeft de Regeering haar toezeggingen ongetwijfeld gestand gedaan, al is het niet op dien korten termijn, die toen in de gedachte was, door de commissie-Hardeman niet alleen op te dragen dit ontwerp tot stand te brengen, maar bovendien om een rapport uit te brengen omtrent de herzieningen van de grondhuurwetgeving en de Fabriekenordonnantie, welk rapport de Regeering ook binnen niet al te langen tijd denkt te ontvangen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kom nu tot de loonen. Inderdaad geeft het gemiddelde geen al te duidelijk beeld van hetgeen op industrieel gebied gebeurt, doch de Regeering kan het geachte lid verzekeren, dat het toezicht op deze loongegevens zich niet bepaalt tot de gemiddelden, maar ook uitgeoefend wordt op de loongegevens van iedere fabriek.

Dat men niet tot publicatie van al deze loongegevens overgaat heeft zijn goeden grond. Immers, het is voor een beoordeeling van individuele gegevens altijd noodig, ook individueel de bijzonderheden van de streek en ook van anderen aard te kennen. Men komt licht bij publicatie van het geweldig uitgebreid materiaal, dat door loonbewaking wordt verzameld, tot onjuiste conclusies. De gemiddelden hebben toch deze groote betekenis, dat de algemeene tendens van de loonbeweging bekend is, vooral ook, wanneer — en dat kan ik in dit geval verklaren — deze tendens niet veroorzaakt wordt door toevallige zeer uitzonderlijke bewegingen van het loon op enkele fabrieken. Inderdaad, in geld uitgedrukt, is het gemiddelde loon hier laag. Dat is een algemeen bekend feit. Daartegenover staat, dat wanneer men het reële loon berekent, de verschillen, die het geachte lid in dollar-centen uitdrukte, aanmerkelijk kleiner blijken te zijn; in sommige gevallen zelfs wel eens omgekeerd.

De Regeering kan verzekeren, dat dit vraagstuk juist in dezen tijd meer dan ooit haar aandacht heeft en dat Zij de loonbeweging met zorg zal volgen en zal waken voor bewegingen, die tenslotte economisch niet aanvaardbaar zijn.

Wat de prijzen betreft — het spijt mij, dat ik in eersten termijn die vraag over het hoofd heb gezien — daar ligt de zaak zoo, dat inderdaad in de zeer slechte jaren de prijzen hier voor de binnenlandsche consumptie hooger lagen dan het niveau van de prijzen voor den export. Men kon eigenlijk van een niveau van prijzen voor den export niet eens spreken, want de export naar verschillende destinaties leverde verschillende prijzen op. Het is het College voldoende bekend hoe die geschiedenis zich heeft ontwikkeld. Tenslotte is een regeling over en weer tot stand gekomen, waardoor de prijzen binnen zekere grenzen gehouden werden

(Directeur van Economische Zaken.)

en op het oogenblik is die zaak voorloopig weer verder vastgelegd, doordat bij de bepaling van de prijsbewaking is vastgesteld, dat de binnenlandsche suikerprijs niet zou mogen worden verhoogd, ondanks het feit, dat de exportprijzen niet onbelangrijk zijn gestegen, gedeeltelijk zelfs zijn gestegen boven het niveau van den binnenlandschen prijs.

Ook deze verhouding, die op het oogenblik ingrijpende wijziging ondergaat, heeft de volle aandacht der Regeering. Zij zal ongetwijfeld waken tegen een prijsniveau binnenslands, dat door de omstandigheden niet gerechtvaardigd is. Zij is, zooals ik reeds zeide, begonnen met een prijsniveau, dat bereids is vastgelegd. Zij zal ook in veranderde omstandigheden de maatregelen treffen, die gerechtvaardigd en noodzakelijk lijken in verband tot deze situatie. Of nu al daadlijk kan worden overgegaan tot het gelijk stellen van den prijs aan den export-prijs? Ik zeg nogmaals, een bepaald export-prijs-niveau is er eigenlijk niet, er zijn verschillende uiteenlopende prijzen voor de verschillende bestemmingen, ook nu nog en de Regeering zal eerst even afwachten hoe de markt zich in werkelijkheid ontwikkelt, alvorens Zij tot een eventueele wijziging van haar stelsel het initiatief zal nemen.

De bezwaren van het geachte lid, den heer Kartowisastro zijn naar mijn gevoelen toch inderdaad gebaseerd op een niet geheel juist inzicht in hetgeen de regeling bedoelt. Ook bij de bestaande regeling, waarbij dus de plantplannen vroeger dan thans aan de Regeering moeten worden medegedeeld, blijft de mogelijkheid van wijziging open. Dat moet ook wel, het gaat daarbij heelemaal niet, zooals de practijk heeft uitgewezen, om groote wijzigingen, maar toch wel om wijzigingen, die in verband met tegenvallende resultaten of met onvoorziene omstandigheden hier en daar noodig kunnen blijken. De vraag naar de plantplannen heeft geen andere beteekenis dan een controle op de overeenstemming tusschen aanplant en productievergunning.

De Regeering meent, dat het werkelijke plantplan, het plan de campagne van de fabrieken, door de vroegtijdige vaststelling der jaarproductie belangrijk vroeger zal komen vast te staan dan thans en een verschuiving van den datum van formeele mededeeling der totale aanplanten op deze zaak eigenlijk geen invloed kan uitoefenen. Mocht blijken, dat deze verlatting dat wel doet, dan kan altijd worden overwogen de vervroeging te herstellen, doch de Regeering is er in gemoede van overtuigd, dat deze verlatting op den geheelen gang van zaken geen invloed zal hebben.

Wat betreft de overdraagbaarheid van productie-aandeelen en de toekenning daarvan aan eigenaren in stede van aan ondernemingen, geloof ik, dat het geachte lid zich den gang van zaken niet geheel juist voorstelt. Hij ziet in het systeem der overgangsregeling een rem op de overdrachten. Integendeel, de overgangsregeling had de bedoeling die overdrachten, die toch moesten plaats hebben, zoo snel mogelijk te doen geschieden, om dus zooveel mogelijk te bevorderen, dat een toestand van stabilisatie zou worden bereikt. Dat is ook uit het verloop van zaken gebleken. De overdrachten van beteekenis, die verwachtbaar waren, hebben plaats gehad. Alleen betrekkelijk kleine verschuivingen zijn voor de toekomst nog te verwachten, tenzij en daarop moet ik den nadruk leggen een zeer belangrijke wijziging zou komen in het totale productieniveau. In dat geval kan men een verandering niet voorkomen. Als de productie stijgt of daalt met bv. 300 000 ton, komen er veranderingen, want men moet die meerdere tonnen dan ergens voortbrengen en die mindere nalaten te planten. Juist in deze onzekere situatie is het gewenscht dergelijke noodzakelijke veranderingen niet te binden aan het eenigszins gedwongen stelsel, dat in zulke omstandigheden de consolidatieregeling gaf.

Uiteindelijk is het zeer goed denkbaar, al zeg ik niet dat dit het systeem zal worden, dat de laatste stabilisatie zal worden gevonden in de wijziging der agrarische wetgeving, die op het oogenblik in studie is. Nogmaals, de Regeering

weet niet of het in die richting zal gaan, maar het is zeer goed denkbaar, dat de uiteindelijke stabilisatie meer in de richting van areaalregeling dan in die van overdraagbaarheid der productie-aandeelen zal worden gezocht.

De heer Verboom heeft nogmaals een pleidooi gehouden voor de insmelting der toeslagen voor alleenstaande fabrieken. Het leek een oogenblik, alsof het geachte lid en de Regeering dichter bijeen stonden dan mij in eersten termijn voorkwam. Toch geloof ik, dat dit niet heelemaal het geval is.

Wat is de situatie? De Regeering heeft destijds den Volksraad voorstellen voorgelegd ter regeling van de suikerproductie en daarbij groote aandacht besteed aan de positie der alleenstaande fabrieken. Om de bezwaren, die voor die positie voortvloeden uit evenredige verdeling der productie-aandeelen, op te heffen, is toen een stelsel van toeslagen ingevoerd.

De Regeering heeft daarbij toen tevens het idee gehad, dat men na een overgangstijd van drie jaar wel zoover zou zijn, dat men een grootere mate van vastheid in de productie-aandeelen per onderneming kon brengen en daarom is, ik kan het wel uit de voorgeschiedenis verraden, als vereenvoudigde oplossing voor het toeslagstelsel de weg gekozen van de insmelting van den toeslag in de per onderneming vast te leggen productie-aandeelen. Nu is door de omstandigheden gebleken, dat de consolidatieregeling op het oogenblik minder geschikt is voor den nog onzekeren toestand, welke wij thans doormaken en op grond van het onderzoek, door de commissie-Hardeman ingesteld, is men tot de conclusie gekomen, dat een regeling als de overgangsregeling, met eenige technische wijzigingen voor deze periode eigenlijk verreweg het meest geschikt is. Of deze periode binnen afzienbaren tijd haar karakter zal wijzigen, weten wij niet. Wanneer zich gansch andere omstandigheden en grootere stabiliteit en al dergelijke dingen meer, voordoen, zal ongetwijfeld de regeling van deze industrie daaraan worden aangepast. Ik zeide zooveel reeds, dat een dergelijke aanpassing misschien gevonden zal worden in een veranderde toepassing van de fabriekenordonnantie; op het oogenblik bestaat daaromtrent geen zekerheid en daarom lijkt het beter de overgangsregeling, welke naar de ervaring bewijst, gunstig en behoorlijk gewerkt heeft, in een meer blijvenden vorm te continueeren. De Regeering kan dus niet zeggen, dat de overgangsregeling na eenigen tijd ophoudt te werken en zal worden opgevolgd door iets als de consolidatieregeling. Zij kan alleen zeggen, dat voor de omstandigheden, zooals zij zich nu afteekenen deze regeling haar de beste lijkt en dat, als de omstandigheden zich diepgaand wijzigen, opnieuw zal worden overwogen, wat te doen staat.

Moet men nu, zooals het geachte lid betoogde, in deze regeling zien een terugkomen op beloften, op een aanspraak of een recht aan de alleenstaande fabrieken in uitzicht gesteld? De Regeering meent in wezen van niet. Wat toch is de regeling geweest, welke men destijds tot stand heeft gebracht? Een verdeling van de productie-aandeelen naar evenredigheid, gecorrigeerd door een toeslag aan alleenstaande fabrieken. Wat gaf de consolidatieregeling, wanneer men afziet van het ook door het geachte lid verworpen argument, dat de insmelting van den toeslag verkoop ervan zoo gemakkelijk zou maken en dat men daardoor de oogst geldelijk zou kunnen binnenhalen? De consolidatieregeling gaf de zekerheid, dat de toeslag gehandhaafd zou worden, dat de toeslag niet zou zijn een tijdelijke expeditie om de alleenstaande fabrieken eenige jaren in de gelegenheid te stellen door te werken, maar dat zij op den toeslag een blijvend recht zouden krijgen. Welnu, de huidige regeling doet niet anders. Zij legt ook, zooals het geachte lid, de heer De Villeneuve zeide, den toeslag vast, zij verklaart ook, dat de toeslag niet van de alleenstaande fabrieken zal worden afgenomen, zoo lang eenige alleenstaande

(Directeur van Economische Zaken.)

fabriek op den toeslag recht heeft, alleen, de toeslag zal niet op en neer gaan met den oogst, maar dat is in mijn oogen voor de alleenstaande fabrieken en voor de ratio van het systeem een voordeel. De toeslag zal ook niet overdraagbaar zijn, maar verandering van het systeem van de toeslagen ter wille van de overdraagbaarheid wordt naar mijn gevoelen door het geachte lid ook niet bepleit.

Ik geloof dus, dat het niet juist is, als men de eene oplossing tegenover de andere stelt, als men het voorstelt als een verwerping van een stelsel, dat aanvankelijk aanvaard was. Het is een continueering van het stelsel in een anderen vorm dan aanvankelijk in het vooruitzicht was gesteld. Daarom zou ik ook niet met den heer De Villeneuve willen spreken van een tunnel of een station — hoewel in dezen tijd van luchtbescherming een tunnel zijn voordeelen kan hebben boven een station — maar van een doorgraving op een tunnel, van een regeling, die op andere manier hetzelfde doel tracht te bereiken als de methode, waarvan de Regeering is teruggekomen.

Het geachte lid heeft nog nadrukkelijk gesteld, dat de verkoopbaarheid van den toeslag voor hem geen argument is. De alleenstaande fabrieken — aldus het geachte lid — hebben in het uitzicht van het permanent worden van dien toeslag doorgewerkt en ze hebben dat niet zonder succes gedaan. In het algemeen is haar positie er stuk voor stuk zeker niet op achteruitgegaan en ze zullen er nu niet gemakkelijk toe overgaan, haar werkzaamheid te staken en haar productie-aandeelen aan een ander over te doen.

Welnu, Mijnheer de Voorzitter, dien toeslag behouden zij. Het vooruitzicht, waarop zij hun werkzaamheid hebben ingesteld, wordt verwezenlijkt; de toeslag wordt, voorzover iets in deze wereld permanent kan zijn, in deze regeling permanent gemaakt, alleen niet in den vorm, dien men vroeger voor oogen had. Ik kan niet inzien, dat dit een benadeeling zou zijn van de alleenstaande fabrieken en dat ze op deze wijze niet een complex van voorwaarden zouden krijgen, waaronder zij ook verder zelfstandig werkzaam zouden kunnen zijn. Wat ik in eersten termijn gezegd heb is alleen dit: wanneer men den toeslag insmelt en dus verkoopbaar maakt, is een rem tegen liquidatie, een rem tegen het zich overgeven aan anderen weggenomen, een rem, die in een niet overdraagbaren toeslag gelegen blijft.

De Voorzitter: Ingekomen is een drietal amendementen (st. 9), ondertekend door de heeren Verboom, Roep en Blaauw, luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen, het ontwerp-„Suikerproductieregeling 1941” (zitt. 1939—1940, Ond. 74 — stuk 2A), zooals gewijzigd bij nota's van wijziging (idem — stukken 5 en 8), te wijzigen als volgt:

I. Artikel 5 wordt gelezen als volgt:

1. Vóór 1 November 1939 wordt door den Directeur bij in de Javasche Courant openbaar te maken besluit aan elken eigenaar van een of meer suikerondernemingen een productieaandel toegekend.

2. Voor de bepaling van deze productieaandeelen wordt allereerst becijferd, welk gedeelte elk der toeslagen van suikerondernemingen als bedoeld bij artikel 12 lid 1 sub a der „Suikerovergangsregeling 1937—1940” voor het oogstjaar 1939 heeft gevormd van het gemiddelde der totale jaarproducties voor de oogstjaren 1937, 1938 en 1939, bedoeld in de artikelen 3 en 18 van genoemde regeling, tenzij de toeslag is ingetrokken.

3. De som van deze gedeelten geeft het deel van de in artikel 4 sub b bedoelde hoeveelheid suiker aan, hetwelk aan de eigenaren, wien de in het vorige lid bedoelde toeslagen uit hoofde van de „Suikerovergangsregeling 1937—1940” op 1 October 1939 toekomen, naar evenredigheid van de voor ieder verkregen uitkomst zal wor-

(Verboom.)

den toebedeeld boven het aandeel, waarop zij uit hoofde van lid 4 van dit artikel recht verkrijgen.

4. Het overblijvende deel van de in artikel 4 sub b bedoelde hoeveelheid suiker wordt onder alle eigenaren van suikerondernemingen verdeeld naar evenredigheid van ieders productieaandeel, dat hem uithoofde van de „Suikerovergangsregeling 1937—1940” op 1 October 1939 toekomt, anders dan door overname voor een of meer oogsten, dan wel zou toekomen, indien hij zijn productieaandeel of een gedeelte daarvan niet zou hebben overgedragen voor een of meer oogsten.

5. De uitkomsten der in de beide vorige leden bedoelde becijferingen worden tenslotte tot eenzelfde noemer herleid en geven daarna ieders productieaandeel voor den oogst van 1941 en volgende jaren aan.

II. In artikel 12 vervallen de leden 1, 4 en 5. De leden 2 en 3 worden onderscheidenlijk genummerd 1 en 2. Laatstbedoeld lid wordt gelezen als volgt: „Deze toeslagen zijn niet afzonderlijk voor overdracht of uitwinning vatbaar, doch kunnen slechts tezamen met de suikeronderneming, voor welke zij zijn verleend, rechtsgeldig worden overgedragen. Artikel 7 is van overeenkomstige toepassing.”

III. In artikel 14 sub b vervallen de cijfers en het woord: „12 lid 5”.

Deze amendementen zullen bij art. 5 van de ontwerp-ordonnantie, vervat in st. 2 A, in behandeling worden genomen.

Aan de orde is de artikelsgewijze behandeling van de ontwerp-ordonnantie, vervat in stuk 2A.

De artt. 1 t/m 4 worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Aan de orde is de behandeling van de amendementen-Verboom c.s. (st. 9), als zoolven door mij bekend gesteld, op de artikelen 5, 12 en 14.

Wenscht de eerste ondertekenaar de amendementen nog nader toe te lichten?

De heer Verboom: Zeer in het kort, Mijnheer de Voorzitter. Het amendement sub I op artikel 5, waarom het eigenlijk gaat, komt hier op neer, dat de bepalingen ten aanzien van den toeslag aan alleenstaande fabrieken, zooals ze staan in de Suikerconsolidatieregeling 1941, in de nieuwe ordonnantie worden opgenomen. De wijzigingen in de artikelen 12 en 14, beoogd met de amendementen sub II en III, zijn noodzakelijk in verband met de voorgestelde wijziging van artikel 5.

Ik heb over deze zaak in eersten en in tweeden termijn uitvoerig gesproken; ik geloof niet, dat het noodig is, dat ik hierop thans opnieuw inga. Ik wil alleen opmerken, dat voor mij het feit blijft bestaan, dat de Regeering bij de Suikerconsolidatieregeling bepaalde rechten heeft toegekend aan de alleenstaande fabrieken; ik vind dat deze toekenning gestand moet worden gedaan.

Het is voor mij niet, zooals misschien uit het beeld, dat de heer De Villeneuve gebezigd heeft, zou kunnen worden geconcludeerd, een dreinen om maar mijn zin te krijgen; ik heb dat al in eersten termijn gezegd. Dat ik dus mijn zinnen gezet zou hebben op een bepaald stationnetje of een bepaald locomotiefje, dat er zóó en zóó moet uitzien, is niet juist. De zaak gaat voor mij — en, naar mij bekend is, ook voor de alleenstaande fabrieken — veel verder. Het gaat erom, dat een eenmaal toegekend recht gehandhaafd blijft en ik vind dit een zoo

Suikerproductieregeling 1941 en wijziging Suikerovergangsregeling 1937—1940 (Ond. 74).

(Kartowisastro, Roep.)

belangrijke zaak, dat ik gemeend heb, daarover amendementen te moeten indienen.

De heer **Kartowisastro**: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben geneigd tegen deze amendementen te stemmen, maar wil toch mijn stem straks nog nader bepalen, wanneer ik op de volgende opmerkingen en vragen eenige verduidelijking heb gekregen.

Wij hebben gehoord, dat door de Suikerovergangsregeling aan verschillende stilliggende fabrieken groote voordeelen in den schoot zijn geworpen. Nu is door den heer Verboom gezegd, dat deze voordeelen enkel aan de verschillende niet-alleenstaande fabrieken, concerns dus, zouden zijn toegevalen. Ik zou echter de vraag willen stellen of deze voordeelen niet eveneens aan de stilliggende alleenstaande fabrieken zijn toegevalen.

(De heer Tharmrin: Natuurlijk!)

In dat geval is het natuurlijk niet juist om te zeggen, dat deze voordeelen alleen aan de groote concerns ten goede zijn gekomen.

Onder vigueur der nieuwe regeling, welke staat aangemen te worden, zal de toeslag niet in de productievergunning worden ingesmolten. Maar daarnaast hebben wij uit de Memorie van Antwoord gezien, dat voor de alleenstaande fabrieken productievermeerdering steeds mogelijk zal zijn door aankoop van productie-aandeelen. De nieuwe regeling geeft aan de alleenstaande fabrieken dus nog altijd het voordeel, dat zij haar productie kunnen vergroten.

Consolideering van den toeslag kan voor de alleenstaande fabrieken een nadeel beteekenen, want ik stel me voor, dat wanneer de toeslag wordt ingesmolten dit ook tot gevolg zal kunnen hebben, dat bij een aanzienlijke vermindering der totale productie ook de productie-aandeelen der alleenstaande fabrieken kunnen verminderen, en wel tot beneden de werkbasis.

Consolideering van den toeslag kan voor de alleenstaande fabrieken ook een stijging der productie-aandeelen beteekenen, namelijk bij vergrooting der totale suikerproductie, zonder — wat bij de andere fabrieken reeds het geval was — onder vigueur der Suikerovergangsregeling het risico te hebben geloopt, dat de productie-aandeelen werden verminderd bij vermindering van de totale suikerproductie. Immers, de werkbasis van de alleenstaande fabrieken is vastgesteld, zoodat het voor deze fabrieken zeker is, dat zij het aandeel zullen krijgen ook al zouden de productie-aandeelen voor de andere concerns een vermindering ondergaan.

Ik geloof, dat ik mij hiertoe kan bepalen. Ik zal, als gezegd, eerst straks mijn stem ten opzichte van de amendementen bepalen, wanneer ik op deze opmerkingen en vragen antwoord heb ontvangen.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Ik meen, dat de insmelting van den toeslag in de Suikerconsolidatieregeling 1941 in het vooruitzicht is gesteld. Ik geloof, dat wij allen in deze zaal het daarover eens zijn. Daarop hebben de alleenstaande fabrieken zich ingesteld en daarop hebben zij voor de toekomst gerekend. Dat feit staat voor mij dus vast. Verder staat voor mij nog iets zeer belangrijks vast en dat haal ik uit de Memorie van Antwoord: unaniem — let wel, Mijnheer de Voorzitter, unaniem — geven de eigenaren van deze alleenstaande fabrieken de voorkeur aan het grootere vastheid biedende stelsel van de consolidatieregeling. Alle belanghebbenden geven dus de voorkeur aan de in uitzicht gestelde en reeds vastgelegde regeling van de insmelting, vervat in de Suikerconsolidatieregeling 1941.

Wij kunnen het er dus ook allen over eens zijn, dat hier sterke aanspraken bestaan, terwijl de voorstellen van de Regeering deze aanspraken, op zijn zachtst gezegd, aantasten. Nu gaat het meen ik niet aan, thans, in het jaar 1939.

(De Villeneuve.)

deze aanspraken, welke men bijkans rechten kan noemen, te niet te doen.

Ik ontken niet, dat een groote mate van logica aanwezig is in het betoog van ons geacht medelid, den heer De Villeneuve, doch dit sluit voor mij niet in, dat ik mede zou moeten gaan met het voorstel van de Regeering en het inzicht van ons geacht medelid en als gevolg daarvan — en hierop komt het voor mij aan — ertoe mede zou werken in de wet vastgelegde aanspraken thans te niet te doen. Vooral niet in het geval, zooals ik zoo juist reeds releveerde, waarin de belanghebbenden er unaniem de voorkeur aan geven, hun wettelijke aanspraken — ik spreek nog niet eens van rechten — te handhaven.

Nu meen ik niet, dat elke wet en iedere regeling voor de eeuwigheid is gemaakt, doch wel, dat alleen in het geval, waarin de vervulling van wettelijke aanspraken tot een groote mate van benadeeling van anderen zou leiden en derhalve daardoor het algemeen belang ernstig zou worden geschaad, de wetgever overstag mag en ook zelfs moet gaan. Doch mijns inziens zijn bij de nakoming van de toezeggingen, vervat in de Suikerconsolidatieregeling 1941, geen ernstige maatschappelijke belangen — en dus ook niet het algemeen belang — geschaad.

Om die reden ben ik voor nakoming van deze toezeggingen en wensch ik derhalve mijn stem te geven aan de ingediende amendementen-Verboom e.s.

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! Ook ik zou, na hetgeen ik reeds in eersten en tweeden termijn hieromtrent naar voren heb gebracht, nog enkele opmerkingen willen maken en zou dan in het bijzonder willen terugkomen op het betoog, dat zoeven door den heer Roep is gehouden. Zijn redeneering komt eigenlijk op het volgende neer. In de consolidatieregeling is aan de alleenstaande fabrieken het vooruitzicht geopend van een insmelting van haar toeslag in het productie-aandeel en die toezegging moet nu gehonoreerd worden, zelfs, wanneer er argumenten aanwezig zijn, die tegen die insmelting pleiten. Nu zou ik er op willen wijzen, dat in feite voor de alleenstaande fabrieken op het oogenblik toch buitengewoon weinig verandert. Zolang zij alleenstaand zijn, blijven zij recht op den toeslag behouden, dien zij nu gedurende een aantal jaren hebben gehad. Aan deze fabrieken wordt alleen ontnomen de mogelijkheid op een ongemotiveerde winst ongeval de productie naar boven gaat, ongemotiveerd, omdat dit zou gaan ten koste van het overige productie-apparaat, waarvan zij een gedeelte vormen en voor wie de toeslagen op zich zelf reeds een offer beteekenen. Dat offer mag niet uitgebreid worden buiten de grenzen van het noodzakelijke. Dat is juist, wat dit nieuwe ontwerp beoogt. Door zich vast te klampen aan het systeem van de oude consolidatieregeling, dat men niet anders dan een aperte onjuistheid sanctionneeren, waarop wellicht vroeger niet voldoende de aandacht is gevallen.

Nog eens: voor het volledig in bedrijf houden van de alleenstaande fabrieken op de basis, waarop dit thans geschiedt, is het systeem van insmelting der toeslagen niet noodig. Daarnaast is het onbillijk tegenover de overigen. Ik kan dus niet inzien, dat het argument van den heer Roep steek houdt — hoewel het op zichzelf natuurlijk waarde heeft, wanneer men zegt, dat men eenmaal opgewekte verwachtingen zoo goed mogelijk moet vervullen — als daar tegenover komt te staan, dat er andere argumenten zijn, die meer doorslaggevend zijn. En dit laatste doet zich naar mijn meening hier voor.

Ik moet hieraan nog een enkele opmerking vastknoopen naar aanleiding van het betoog van den heer Kartowisastro. Het wil mij voorkomen, dat wanneer men de toeslagen insmelt, de verhandelbaarheid van het totaal van de productie-aandeelen plus toeslagen aantrekkelijker wordt en dat dit de mogelijkheid van overdracht bevordert zal. Dus wat de heer Kartowisastro beoogt, nl. zooveel mogelijk de alleen-

(Directeur van Economische Zaken.)

staande fabrieken in bedrijf te houden en niet te bevorderen, dat zij haar productie-aandeel aan andere fabrieken overdragen, wordt juist in het systeem van het ontwerp bereikt.

De heer **Van Mook**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! In aansluiting gedeeltelijk op hetgeen de heer De Villeneuve heeft gezegd, zou ik graag nog enkele opmerkingen willen maken.

In de eerste plaats kan ik mededeelen — hetgeen misschien de geachte eerste voorsteller der amendementen niet zoo duidelijk voor oogen staat —, dat inderdaad ook een aantal alleenstaande fabrieken, die laten we zeggen dood of op sterven na dood waren, haar productie-aandeel hebben kunnen verkoopen, als gevolg van het aangenomen gebruik, dat de fabrieken, die op een zeker moment een basis-productie hadden, een productie-aandeel zouden krijgen. Het is dus een voordeel, een tegemoetkoming geweest, als men het zoo noemen wil, dat niet alleen de concerns goed heeft gedaan.

In de tweede plaats kan uit de regeling, zooals die thans ontworpen is, aan het geachte lid blijken, dat de productie-aandeelen inderdaad kunnen worden opgekocht door alleenstaande fabrieken en dat bovendien de nieuwe regeling het voordeel geeft, dat zij door aankoop van productie-aandeelen niet haar toeslag geheel of gedeeltelijk verliezen, ook niet wanneer de totaal-productie alsdan stijgt boven de 100% der totale normale productie. Vermindering van toeslag heeft alleen plaats, wanneer het oorspronkelijk aandeel plus de toeslag meer dan 100% productie zou geven.

In de derde plaats geeft de voorliggende regeling het voordeel, dat bij lager jaarproductie de alleenstaande fabrieken langer kunnen blijven werken, terwijl toch bovendien voor haar de mogelijkheid wordt geopend, bij een te lage jaarproductie, waarbij men ook met den toeslag niet uitkomt en met ingesmolten toeslag al lang niet zou uitkomen, tijdelijk haar productie-aandeel over te dragen zonder dat de fabrieken, zoodra zij weer aan het werk gaan en haar aandeel weer gebruiken, haar recht op toeslag verliezen.

Ik kom nu tot het betoog van den heer Roep, omdat daarin inderdaad een belangrijk punt schuilt, de vraag namelijk, of de voordeelen van deze regeling groot genoeg zijn om het terugkomen op de insmelting der toeslagen, die in de consolidatieregeling was neergelegd, te wettigen.

De Regeering moet beginnen met erop te wijzen, dat de consolidatieregeling destijds aan den Volksraad was voorgelegd om ook de regeling voor de toekomst der suikerindustrie in groote trekken aan den Volksraad voor oogen te stellen. Er is bij die behandeling, als ik mij niet vergis — ik was toen nog geen Regeeringsgemachtigde, maar ik meen dat toch vrij zeker te weten — eenige malen verklaard, dat men tegen den tijd, dat de consolidatieregeling in werking zou moeten treden, nog eens zou bezien of die regeling wel paste voor de omstandigheden, die zich sedert zouden hebben ontwikkeld. Dit nu is gebeurd en nu gaat het verschil van inzicht tusschen het geachte lid en de Regeering over de vraag, of de Regeering inderdaad een in uitzicht gestelde aanspraak teniet doet, dan wel, of Zij alleen die aanspraak op andere wijze, op een meer aan de billijkheid en de omstandigheden aangepaste wijze, honoreert, dan in de Suikerconsolidatieregeling is geschied.

Ik geloof, dat het laatste het geval is. De aanspraak heeft als hoofdinhoud, dat men den toeslag, die aan de alleenstaande fabrieken is toegekend, niet zal terugnemen, dat zij die zullen behouden. In de consolidatieregeling was daaraan een vorm gegeven, die bij nadere overweging minder juist lijkt, die eenzijdig onbillijk lijkt tegenover anderen, anderzijds niet voldoet aan de doelstellingen, die bij toekenning van de toeslagen op den voorgrond stonden. De Regeering meent, dat het nieuwe voorstel, dat door de commissie-Hardeman zeer zorgvuldig is overwogen en in welke overweging

(Kerstens, Van Helsdingen.)

die commissie volkomen vrij was, beter aan het doel beantwoordt, eenerzijds omdat het den alleenstaanden fabrieken een toeslag waarborgt, die zooveel mogelijk juist haar bestewerking heeft bij minder groote jaarproducties, anderzijds omdat zij voorkomt, dat die toeslag wordt een verhandelbaar object, een object van geldelijk winstbejag en waarvoor de toeslagen niet zijn bedoeld. De regeling zelf heeft het behoud van die toeslagen veel soepeler gemaakt dan oorspronkelijk in de overgangsregeling en zij streeft ernaar — hierin is de Regeering het met den heer De Villeneuve eens — zooveel mogelijk een stimulans te geven tot instandhouding der alleenstaande fabrieken, terwijl een insmelting eerder een stimulans tot liquidatie zou zijn.

De **Voorzitter**: De beraadslaging over de amendementen is hiermede geëindigd. Zijn er leden, die hun stem wenschen te motiveeren?

De heer **Kerstens**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou er gaarne getuigenis van afleggen, dat de amendementen-Verboom voor mij inderdaad veel aantrekkelijks hebben en die aantrekkelijkheid is nog verhoogd door het gevoelvulde betoog van den heer Roep, dat als sympathieken kant had, dat hij uitriep: *Right or wrong, my promise*; wat ik heb beloofd, houd ik ook. (De heer **Roep**: Tenzij het algemeen belang er ernstig door zou worden geschaad.)

Inderdaad, en daarbij gaat het om het woord „ernstig”. Wat mij dus aantrok, was, dat de heer Roep zeide: *„Right or wrong, my promise”* of, vrij vertaald: het moet al heel ernstig worden, eer ik mijn belofte breek.

Dat was voor mij tevens het aantrekkelijke van de amendementen, maar ik moet daaraan toevoegen, dat de argumentatie der Regeering op mij toch nog meer indruk maakte en wel voornamelijk, omdat met zooveel nadruk op den voorgrond is gesteld, dat het insmelten van den toeslag in de hand zal werken de liquidatie, het verkoopen van het aandeel aan anderen, aan de groote, machtige, financieel krachtige concerns. Het is mijn stellige overtuiging, dat het economisch leven wordt gediend met het behoud van kleinere, meer zelfstandige, meer persoonlijke eenheden dan die van groote naamlooze vennootschappen, die met onpersoonlijk kapitaal kunnen manipuleeren en dit ook doen. Op die kleinere eenheden ligt een zoo persoonlijk cachet, dat indertijd de heer Schmutzer als suikerfabrikant zelfs een patriarchaal heereboer werd genoemd.

Ik kan hier niet verder op ingaan, ik zal U vóór zijn, Mijnheer de Voorzitter, en mij bekorten, door tot mijn conclusie te komen. Hoeveel sympathieks er voor mij ook in de amendementen schuilt, ik zal nochtans, omdat ik de argumenten der Regeering juist vind, tegen stemmen.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Mijn stemmotiveering gaat in dezelfde richting als die van den heer Kerstens. Ik voel ook een tegenstelling tusschen recht en billijkheid, twee begrippen, die elkander volstrekt niet altijd dekken.

Van rechtsstandpunt bekeken, hebben de geachte leden, de heeren Verboom, Blaauw en Roep, ontegenzeggelijk gelijk en met den heer Kerstens ben ik dan ook geneigd te zeggen, ik ga met hen mede, maar de krachtige argumentatie van den geachten Regeeringsgemachtigde heeft mij ertoe gebracht een beslissing te nemen met de Regeering mede te gaan, omdat de billijkheid door het rechtsstandpunt niet voldoende wordt gedekt, omdat het karakter van den toeslag ver buiten zijn grenzen zou worden gewijzigd.

Mede om het economisch motief, dat de heer Kerstens ook genoemd heeft, dat het zeker het belang van de maatschappij is, dat persoonliker, kleinere eenheden haar arbeid blijven voortzetten, zal ik tegen de amendementen stemmen.

11de VERGADERING — DINSDAG 10 OCTOBER 1939.

Suikerproductieregeling 1941 en wijziging Suikerovergangsregeling 1937—1940 (Ond. 74).

(Roep, Verboom.)

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Ook ik zou gaarne mijn stem motiveeren.

Ik ontken evenmin als mijn geachte medeleden, de heeren Kerstens en Van Helsdingen, de kracht van de betoogen van ons geacht medelid den heer De Villeneuve en den geachten Regeeringsgemachtigde, dat heb ik zooveen ook reeds gezegd, maar, er is een factor in het geding gebracht, waarmee ik het niet eens ben.

De **Voorzitter**: Denkt U erom, dat U Uw stem motiveert en dat U niet een rede in derden termijn houdt?

De heer **Roep**: Ik zal mijn stem kort motiveeren, Mijnheer de Voorzitter.

Ik ben het niet eens met mijn geachte medeleden, de heeren Kerstens en Van Helsdingen, dat het stelsel van den heer Verboom, de insmelting van de toeslagen, ertoe zal leiden of althans in de hand zal werken, dat het productie-aandeel zal worden verkocht en wellicht de geheele onderneming. Ik voor mij geloof, ik zeg het met volle overtuiging, die gesteund wordt door tientallen jaren van het verleden, dat eigenaren van een goed-rendeurende suikerfabriek, dit bedrijf niet van de hand zullen doen om een tijdelijk voordeel in gulden te kunnen erlangen. Ik geloof, dat zij na de insmelting van den toeslag deze bedrijven met te meer animo en met te meer liefde zullen verzorgen en handhaven. Ik geloof er niets van, dat door het stelsel alleenstaande fabrieken de kans loopen te verdwijnen.

Ik blijf dus mijn standpunt handhaven en ik zal mijn stem aan de amendementen geven.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Ik betreurt het dat deze stemmotiveering, speciaal die van de heeren Kerstens en Van Helsdingen, eerst na de discussies komt, zoodat er eigenlijk niet op kan worden ingegaan.

(De heer **Roep**: Ik ben er toch even op ingegaan.)

Ik zou alleen de opmerking willen maken, dat men naar mijn vaste overtuiging op het oogenblik, omdat men de kleintjes zoo lief heeft, de kleintjes om het leven gaat brengen.

(De heer **De Villeneuve**: Dat is overdreven.)

Het is natuurlijk overdreven in de oogen van den heer De Villeneuve, dat begrijp ik volkomen, maar er worden in dit college wel eens meer overdreven dingen gezegd.

Het is echter mijn vaste overtuiging, dat met de regeling, zooals ik die heb voorgebracht, voor de kleintjes een zeer groot belang gemoeid is en misschien zelfs hun bestaan. Deze

(Verboom.)

menschen hebben in de afgelopen jaren gevochten, en met succes gevochten, voor hun bestaan en nu dit bestaan wat beter zou worden, ontnemt men hun de mogelijkheid op deze verbetering van het bestaan.

Ik ben daarom zeer verbaasd geweest over het argument, dat men tegen mijn amendement zal stemmen, juist met het oog op de belangen der alleenstaande fabrieken. Ik zal niettemin vasthouden aan mijn amendementen en zal dus ook vóór die amendementen stemmen in de overtuiging, dat de billijkheid handhaving van de oorspronkelijke regeling geschiedt.

(De heer **De Villeneuve**: Het bestaan van de kleintjes wordt in het geheel niet bedreigd.)

De amendementen (stuk 9) worden in stemming gebracht en aangenomen met 8 stemmen vóór en 6 stemmen tegen.

Vóór stemmen de leden: Verboom, Roep, Soangkoepou, Leunissen, Mogot, Kan, Blaauw en de Voorzitter.

Tegen stemmen de leden: Sosrohadikoesoemo, Van Helsdingen, De Villeneuve, Kartowisastro, Thamrin en Kerstens.

De artikelen 5 t/m 34 worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen, art. 5 als gewijzigd bij Nota van Wijziging en bij amendement, de artikelen 12 en 14 als gewijzigd bij amendement en art. 34 als gewijzigd bij Nota van Wijziging.

De **Voorzitter**: Hoewel er tijdens de beraadslagingen van heden in de ontwerp-ordonnantie wijzigingen zijn aangebracht, stel ik conform art. 60 juncto art. 103 van het Reglement van Orde voor, haar niettemin thans in stemming te brengen.

Daartoe wordt besloten.

De ontwerp-ordonnantie (st. 2A) als gewijzigd bij Nota's van Wijziging en bij amendement, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de artikels-gewijze behandeling van de ontwerp-ordonnantie, vervat in stuk 2B.

Deze ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij Nota van Wijziging, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 1.06 uur n.m. gesloten.

12de VERGADERING — DINSDAG 31 OCTOBER 1939.

Ingekomen telegrammen en redevoering van den Voorzitter in verband met het overlijden van Z. H. Hamengkoe Boewono den VIIIsten, Sultan van Jogjakarta.

12de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 31 October 1939.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen telegrammen en redevoeringen van den Voorzitter en den heer Van Mook als Regeeringsgemachtigde in verband met het overlijden van Z. H. Hamengkoe Boewono den VIIIsten, Sultan van Jogjakarta. — Ingekomen stukken. — Crisisuitvoerordonnantie 1939 (Ond. 80). — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de afdoening van Ond. 83. — Wijziging en aanvulling Kinarestrictie-ordonnantie 1937 (Ond. 84). — Wijziging Toelatingsordonnantie (Ond. 73). — Eerste rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

Voorzitter: de heer Mr. J. A. JONKMAN.

De presentielijst is geteekend door 16 leden, te weten de leden:

Blaauw, Van Helsdingen, Jonkman, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Leunissen, Mogot, Roep, Soangkoepo, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, De Villeneuve en Wiwoho.

Regeeringsgemachtigde: de heer Van Mook.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering en vraag allereerst Uw aandacht voor eenige ingekomen telegrammen.

De **Secretaris** deelt mede, dat den 22sten October telegrammen zijn ingekomen van:

1. den Gouverneur van Jogjakarta;
 2. Goesti Raden Mas Daradjatoen en
 3. Raden Ngabehi Djojo Achmad Hoedojo,
- houdende bericht van het overlijden van Zijne Hoogheid Hamengkoe Boewono den VIIIsten, Sultan van Jogjakarta.

Voorzitter, leden en Regeeringsgemachtigde verheffen zich van hun zetels.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! In de zoo juist door den secretaris vermelde ingekomen stukken — welke berichtgeving wij hooglijk waardeeren — is ons het verscheiden bevestigd van Zijne Hoogheid Hamengkoe Boewono den VIIIsten, Sultan van Jogjakarta: in den vroegen ochtend van den 22sten October j.l. in den ouderdom van 59 jaren na een ruim achttienjarige regeering.

Aldus hebben wij in één jaar het heengaan van twee Javaansche vorsten te betreuren. Binnen hetzelfde jaar is Zijne Hoogheid Hamengkoe Boewono VIII Zijne Vorstelijke Hoogheid den Soesoehoenan Pakoe Boewono X gevolgd; nog geen acht maanden is het geleden, dat mijn ambtsvoorganger hier den Soloschen vorst plechtige woorden heeft gewijd en nog in haar openingsrede van dit zittingsjaar heeft Zijne Excellentie de Gouverneur-Generaal dezen vorst herdacht.

In het overlijden dezer Javaansche vorsten zoo kort na elkander treft ons dit gemeenschappelijk aanzien, dat van beiden kan worden getuigd, dat zij, opgevoed in een ouden tijd, hun bewind in een nieuwen tijd hadden te doen overgaan, dat zij, geroepen de oude Javaansche cultuur te beschermen en te openbaren, hun volken tevens deel moesten geven aan de eischen eener aan Nederlandsch-Indische verhoudingen aangepaste moderne bestuursvoering, en dat zij beiden ieder op eigen wijze — verdraagzaam en ruim denkende — die moeilijke taak hebben volbracht.

Handelingen. Zittingsjaar 1939—1940.

(Voorzitter.)

Het overlijden van Jogja's Sultan greep in het bijzonder ons aan door de buitengewoon tragische omstandigheden, waaronder het verscheiden Zijner Hoogheid voltrokken is. Na zijn zoon G. R. M. Daradjatoen, die terugkeerde uit Nederland, hier ter stede te hebben verwelkomd, is hij enkele dagen na dit weerzien op weg naar huis gestorven. Op dit plotseling overlijden leek zijn omgeving niet voorbereid, doch de indruk heerscht, dat Zijne Hoogheid zelve het einde heeft voelen naderen en alles — o.a. zijn zoo spoedig gebracht tegenbezoek aan Zijne Hoogheid den Soesoehoenan Pakoe Boewono XI — heeft afgedaan zoolang het vermogen daartoe hem nog gegeven was.

Den verscheiden vorst moge ik verder eeren door hier in 's lands vergaderzaal enkele treffende uitspraken te herhalen, welke een drietal bevoegde personen reeds elders hem hebben gewijd.

De hoofdredacteur van De Locomotief schreef onder meer:

„Sultan Hamengkoe Boewono de VIIIste laat de gedachten na aan een dier voorname vorstenfiguren, in wie zich de glorie van eeuwen personifieert.”

Ki Hadjar Dewantoro verklaarde in zijn bijdrage voor het rouwnummer van Sedio Tomo onder meer, dat in het bijzonder vijf schoone karaktereigenschappen den verscheiden Sultan sierden, welke den waren vorst kenmerken en welke ik aldus moge weergeven: weldadigheid — vereering der edele kunsten — hooghouden der positie van zijn volk — getrouw den plicht van een ksatria vervullen — en oprechtheid.

De gouverneur van Jogjakarta zeide tot de commissie, die thans mede het sultansgezag in de kraton te handhaven heeft en aan wier hoofd G. R. M. Daradjatoen is gesteld, onder meer — ik moge het verslag van De Locomotief citeren:

„Wanneer ik woorden van troost tot U richt, dan is dit, dat gij het geluk hebt beleefd door een vorst te zijn gediend, die zich toonde de Javaansche ksatria in trouw, de ksatria in menschenliefde, in distinctie, in vorstelijke waardigheid, in moed om te leven en te sterven.”

De gouverneur zeide te spreken in het bijzonder namens leger en bestuur; bij de hulde, toen door hem gebracht, willen wij heden ons aansluiten namens alle bevolkingsgroepen van Nederlandsch-Indië door ons vertegenwoordigd.

Persoonlijk moge ik daaraan toevoegen, dat ik dankbaar ben, van een bezoek, hetwelk ik als Uw Voorzitter nog geen vier weken geleden in de kraton van Jogja wijlen den Sultan brengen mocht, een kostbaren indruk te hebben medegenomen, welke mij veroorlooft de hulde, voor U zooeven in woorden van anderen neergelegd, ten volle te beamen.

Het past ons voorts ons te herinneren, dat de Volksraadkiesverordening tusschen Java's vorsten en den Volksraad een bijzonderen band heeft gelegd door voor den IVden kieskring de Zelfbestuurders tezamen met den oudsten gouverneur der Vorstenlanden als kiezers aan te wijzen; door deze afvaardiging wordt het vertegenwoordigend karakter van den Volksraad aanzienlijk versterkt en onze gedachten gaan uit naar ons geacht medelid, den heer Hoedojo, die thans voor dezen kieskring zitting heeft en ook persoonlijk het heengaan van Zijne Hoogheid den Sultan te betreuren heeft.

Namens den Volksraad moge ik dus getuigen van ons medeleven met het zoo droevig en ernstig verlies, hetwelk het Sultanaat van Jogjakarta en geheel Nederlandsch-Indië getroffen heeft, — van onze deelneming in het leed hetwelk over des vorsten nabestaanden en getrouwen gekomen is, over zijn zoon G. R. M. Daradjatoen met name, — en van onze verwachting, dat de opvolger van wijlen Zijne Hoogheid Hamengkoe Boewono den VIIIsten zal voortbouwen op wat deze gegrondvest heeft.

Redevoering van den heer Van Mook, als Regeeringsgemachtigde in verband met het overlijden van Z. H. Hamengkoe Boewono den VIIIsten, Sultan van Jogjakarta. — Ingekomen stukken.

(Van Mook, Regeeringsgemachtigde.)

De heer Van Mook, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Namens de Regeering moge ik mij van harte aansluiten bij de woorden, door U zooveen gewijd aan de nagedachtenis van Zijne Hoogheid Hamengkoe Boewono den VIIIsten, Sultan van Jogjakarta.

Ook de Regeering is diep getroffen door het toch nog in vele opzichten onverwacht gekomen verscheiden van den in iederen zin zoo nobelen figuur van dezen zelfbestuurder uit de Javaansche Vorstenlanden. Wijlen Zijne Hoogheid de Sultan heeft niet alleen als bestuurder een blijvend stempel gedrukt op land en volk van zijn sultanaat, doch heeft ook, in volle overeenstemming met de taak, die hem als Javaansch Vorst toeviel, in het handhaven en het vernieuwen van de cultuur van zijn hof en zijn onderhoorigen een groot aandeel gehad, en zulks in dezen inderdaad — gelijk U, Mijnheer de Voorzitter, zooveen reeds schetste — moeilijken overgangstijd.

De Regeering is ervan overtuigd, Mijnheer de Voorzitter, dat het voorbeeld van en de nagedachtenis aan dezen Vorst een grooten invloed zullen hebben op zijn opvolgers en op de geheele sfeer in het door hem zoo goed bestuurde land en volk. Zij moge zich aansluiten bij Uw woorden van deelneming en de door U uitgesproken verwachting, dat dit voorbeeld navolging zal vinden in het land.

De Secretaris deelt mede, dat verder zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en beschikkingen.

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 14, 16, 16, 17, 19 en 25 October 1939 Nos. 23, 5, 6, 22, 9 en 14 ter aanbieding van:

- a. een ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van de crisisuitvoer-ordonnantie-1933 (Ond. 80);
- b. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de groepsgemeenschaps-ordonnantie, de stadsgemeente-ordonnantie Buitengewesten, de locale raden-ordonnantie en de provincie-ordonnantie (Ond. 81);
- c. een ontwerp-ordonnantie, houdende aanvulling van de voorschriften nopens het opnemen in daartoe bestemde werkinrichtingen van personen zonder voldoende middelen van bestaan, die zich schuldig maken aan bedelarij of landlooperij dan wel zich onmaatschappelijk gedragen (Ond. 82);
- d. een ontwerp-ordonnantie tot regeling van het recht tot het vorderen van inlichtingen ten behoeve van de staatsmobilisatievoorbereiding (Ond. 83);
- e. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de kinarestrictie-ordonnantie-1937 (Ond. 84);
- f. een ontwerp-ordonnantie, houdende bepalingen ter bevordering van een onbelemmerd en veilig gebruik van militaire luchtvaartterreinen in Nederlandsch-Indië (Ond. 85).

2. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 14 October 1939 No. 17, houdende mededeeling, dat Zijne Excellentie de ontwerp-ordonnantie tot intrekking van het bestaand verbod tot uitvoer van gemunt of ongemunt goud uit Nederlandsch-Indië (Ond. 36) wenscht terug te nemen.

De stukken zijn of worden gedrukt.

3. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 9, 9, 11, 11, 11 en 12 October 1939 Nos. 13, 14, 5, 17, 18 en 2, houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld:

- a. de ordonnantie tot wijziging van de bepalingen omtrent de overbrenging van notarieele protocollen, registers en repertoria, alsmede tot herziening van de bepalingen betreffende het eerste gedeelte van het notarieel examen (Ond. 50);

- b. de ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van de geldschiettersordonnantie 1938 (Ond. 59);
- c. de uitwinningsordonnantie 1939 en de schorsingsordonnantie 1939 (Ond. 75);
- d. de ordonnantie houdende regelen met betrekking tot de taak van de gewestelijke vaartuigen en van het personeel daarvan in Ned.-Indië ten aanzien van het verrichten van militaire diensten in tijd van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden (Ond. 76);
- e. de ordonnantie houdende regelen met betrekking tot de taak van de beroepshavenmeesters en loodsen 1ste klasse in Ned.-Indië ten aanzien van het verrichten van militaire diensten in tijd van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden (Ond. 77);
- f. de ordonnaties, onderscheidenlijk strekkende tot het vaststellen van wettelijke regelingen voor de productie van suiker door eigenaren van suikerondernemingen na 31 December 1940 en tot wijziging van de suikerovergangsregeling 1937—1940 (Ond. 74).

4. Brief van den Isten Gouvernements Secretaris van 12 October 1939 No. 1895/B betreffende de voortzetting van de contingentteering van den invoer van bier.

5. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 23 September 1939 No. 33, houdende aanwijzing van het Chineesch dagblad Sin Po (Chineesche editie) als periodiek verschijnend drukwerk, welks verschijning tijdelijk kan worden verboden.

6. Als voren van 27 September 1939 No. 21, houdende machtiging, krachtens artikel 105 I.S., aan den directeur van Justitie om te beschikken over de bij een aanvullende begroting uitgetrokken fondsen voor de uitbreiding van magazijnvoorraden bij den dienst van het gevangeniswezen.

7. Als voren van 30 September 1939 No. 30, houdende verbod tot het drukken, uitgeven en verspreiden van het Chineesch dagblad Hua Chiao Yit Pao voor den duur van veertien achtereenvolgende dagen.

8. Als voren van 6 October 1939 No. 11, houdende aanwijzing van de Chineesche weekeditie van het Japansche dagblad Tohindo Nippo als periodiek verschijnend drukwerk, welks verschijning tijdelijk kan worden verboden.

9. Als voren van 6 October 1939 No. 13, houdende machtiging, krachtens artikel 105 I.S., aan den directeur van Financiën tot het doen van den bij een aanvullende begroting voor memorie opgebrachten uitgaafpost.

10. Als voren van 12 October 1939 No. 15 houdende interneering van Djamaloedin Ibrahim alias Abdoelrachman bin Jamal.

11. Als voren van 16 October 1939 No. 4, houdende machtiging, krachtens artikel 105 I.S., aan den directeur van Justitie om te beschikken over de bij een aanvullende begroting uitgetrokken fondsen ter bestrijding van de werkloosheid.

12. Als voren van 16 October 1939 No. 8, houdende machtiging, krachtens artikel 105 I. S., aan den directeur van Justitie om te beschikken over de uitgetrokken fondsen voor uitbreiding van het personeel van de strafgevangenis en de huizen van bewaring.

13. Als voren van 20 October 1939 No. 15, houdende machtiging, krachtens artikel 105 I.S., aan den directeur van Onderwijs en Eeredienst om te beschikken over de uitgetrokken fondsen voor personeelsuitbreiding.

14. Als voren van 20 October 1939 No. 16 tot nadere wijziging en aanvulling van de B.B.L.-1938.

15. Als voren van 20 October 1939 No. 17 tot nadere wijziging van het binnenlandsch verlofreglement voor burgerlijke landsdienaren.

De sub 3 t/m 15 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

12de VERGADERING — DINSDAG 31 OCTOBER 1939.

Ingekomen stukken. — Crisisuitvoerordonnantie 1939 (Ond. 80). — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de afdoening van Ond. 83. — Wijziging en aanvulling Kinarestrictie-ordonnantie 1937 (Ond. 84).

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Mededeeling van den nieuw benoemden Resident van Riouw en Onderhoorigheden, G. van Brakel, dat hij den dienst heeft aanvaard.

2. Opgaven van den Commandant der Zeemacht, den Hoofdamtenaar voor Algemeene Ambtenaarszaken en den Directeur van Financiën, resp. ddo. 9 October 1939 No. Az. 33/2/16, ddo. 18 October 1939 No. B. 29/12/6 en ddo. 25 October 1939 No. Bga. 7/2/15, betreffende bij de behandeling van de begroo-ting voor 1940 (en van andere onderwerpen) gedane toezeggingen.

3. Overzicht betreffende den economischen toestand van Nederlandsch-Indië, aangeboden door het Centraal Kantoor voor de Statistiek.

4. Brief van den directeur van Economische Zaken van 24 October 1939 No. 17036/H.K.H. betreffende prijsstijging van de producten van de N. V. Koloniale Petroleum Verkoop Maatschappij.

5. Besluit van den directeur van Binnenlandsch Bestuur van 12 October 1939 No. BR 6/10/13 houdende machtiging aan den Resident der Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo om te beschikken over een bedrag ter uitbetaling aan de N. V. Nomura Oost-Indische Cultuur Maatschappij als tegemoetkoming voor het verlies geleden als gevolg van de direct ingaande verhooging van het bijzonder uitvoerrecht op bevolkingsrubber na de depreciatie van den gulden bij den uitvoer uit Bandjermasin van partij bevolkingsrubber.

6. Brief van den directeur van Onderwijs en Eeredienst van 29 September 1939 No. 29349/F ter aanbieding van het jaarverslag van den Raadsman voor studeerenden over 1938.

7. Besluit van het hoofd van den dienst der Volksgezondheid van 14 October 1939 No. 34547/Kab. bepalende, met wijziging van het besluit van 29 Juni 1936 No. 39312/C, dat het uit de rubberfondsen aangeschafte röntgenapparaat ter beschikking zal worden gesteld van het militair hospitaal te Palembang.

8. Motie van „Badan Permoesjawaratan Islam Minangkabau” te Padang Pandjang betreffende handhaving van artikel 177 I.S. en intrekking van artikel 178 I.S.

9. Motie van de afdeeling Sampang van de P.G.I. betreffende de wenschelijkheid van overdracht van de volksscholen in het regentschap Pamekasan aan genoemd regentschap.

10. Motie van de algemeene ledenvergadering van de afdeeling Kediri van de P.N.S. waarbij verzoekt wordt om spoedige plaatsing van afkomelingen van de normaalscholen aan de vervolg- en standaard scholen.

11. Motie van Badan Penerangan Rakjat te Kentjong, waarbij der Regeering verzoekt wordt om aan de bevolking te vergunnen alle braakliggende gronden te ontginnen.

12. Motie van het hoofdbestuur van Al-Islam te Soerakarta, waarbij der Regeering verzoekt wordt om maatregelen te treffen ter voorkoming van beledigingen van den Islam.

13. Manifest van Gapi No. 1.

14. Motie van Persatoean Piaman, waarbij aangedrongen wordt op het uittrekken van fondsen voor den aanleg van irrigatiewerken in de onderafdeeling Priaman.

15. Brief, gedagteekend Padang 2 September 1939, van Oemar M. Alamsjah houdende suggesties ter bewaring van den wereldvrede.

16. Brief van een comité te Pangkalpinang betreffende het houden van het Vrijdaggebed in een soerauw in kampong Kerkhof te Pangkalpinang.

17. Afschrift van het gratierekest van S. J. Lauwoie aan den Gouverneur-Generaal.

18. Afschrift van het verzoekschrift van „Persatoean Bandar Sepoeloh Kerintji Painan” aan den directeur van Onderwijs en Eeredienst houdende verzoek aan de Regeering om in de onderafdeeling Painan een school voor Europeesch lager onderwijs op te richten.

(Voorzitter.)

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende publicaties:

1. Verslag betreffende de Opium- en Zoutregie en de Zoutwinning over 1938.

2. Bulletin No. 4 van het Koloniaal Instituut.

3. Bulletin No. IV van „L’Institut International du Froid”.

De publicaties worden opgenomen in de boekerij.

De Voorzitter: Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van de Crisisuitvoerordonnantie-1933 (Staatsblad No. 353) (Ond. 80), overeenkomstig artikel 17(1) Reglement van Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat ten aanzien van deze ontwerp-ordonnantie niet bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

De Voorzitter: Aan de orde is het voorstel tot rechtstreeksche openbare behandeling van vorengenoemde ontwerp-ordonnantie. (Ond. 80.)

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt tot rechtstreeksche openbare behandeling besloten.

De Voorzitter: Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de ontwerp-ordonnantie tot regeling van het recht tot het vorderen van inlichtingen ten behoeve van de staatsmobilisatievoorbereiding (Ond. 83), overeenkomstig artikel 17 (1) Reglement van Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat ten aanzien van deze ontwerp-ordonnantie niet bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

De Voorzitter: Ik deel mede, dat Ond. 83 ingevolge dit besluit aanstonds in de commissies zal worden onderzocht.

Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de Kinarestrictie-ordonnantie 1937 (Staatsblad 1936 No. 508) (Ond. 84), overeenkomstig artikel 17 (1) Reglement van Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat ten aanzien van deze ontwerp-ordonnantie niet bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

Wijziging en aanvulling Kinarestrictie-ordonnantie 1937 (Ond. 84). — Crisisuitvoer-ordonnantie 1939 (Ond. 80).

(De Villeneuve, Directeur van Economische Zaken.)

De Voorzitter: Aan de orde is het voorstel tot rechtstreeksche openbare behandeling van vorengenoemde ontwerp-ordonnantie (Ond. 84), als gewijzigd bij Nota van Wijziging (st. 6).

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt tot rechtstreeksche openbare behandeling besloten, waarna hiertoe onmiddellijk wordt overgegaan.

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! Een enkele opmerking over deze ontwerp-ordonnantie, mede naar aanleiding van de Nota van Wijziging. In art. 10a lid 1 wordt thans bepaald, dat in zeer bijzondere gevallen een hoeveelheid kinabast door een andere onderneming kan worden geremplaceerd dan waarvan de eerste partij, die door molest is verloren gegaan, afkomstig was. De aangebrachte wijziging is in het bijzonder van belang voor ondernemingen, die worden afgerooid, waar dus geen nieuwe aanplant meer in den grond komt. Wanneer zich het geval van zulk een afrooiende onderneming voordoet, vraag ik mij af, of ingeval van verloren gaan van de kinabast, die bast dan niet steeds door die van een andere onderneming moet kunnen worden vervangen — dus niet uitzonderingsgewijs — m.a.w. of dergelijke gevallen niet steeds als „bijzondere gevallen” dienen te worden aangemerkt.

Ik vraag dit, omdat de wijziging ten aanzien van de hier door mij bedoelde ondernemingen doel zou missen, wanneer deze ondernemingen, uit vrees om niet als bijzondere geval behandeld te worden, geen risico zouden willen loopen, en derhalve toch voor de volle waarde de kinabast tegen molest zouden verzekeren. Het gaat er juist om, in dergelijke gevallen de mogelijkheid open te stellen een goedkoopere assurantie aan te gaan en juist om dit doel te kunnen bereiken, komt het mij wenschelijk voor, dat in al dergelijke gevallen van afrooiing de vervanging door een andere onderneming mogelijk wordt gemaakt.

De heer **Van Mook**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan het geachte lid op zijn vraag volkomen bevestigend antwoorden. De bedoeling van de wijziging is juist geweest tegemoet te komen aan dit speciale bezwaar, dat zich voordoet bij ondernemingen, die worden afgerooid en een uitvoervergunning hebben voor de totale hoeveelheid product van de afgerooidde tuinen. Inderdaad zouden deze ondernemingen niet in staat zijn uit eigen voorraad de verloren gegane kinabast te remplaceeren en dat bijzondere geval heeft men zeer bepaaldelijk op het oog gehad bij de opstelling der voorgelegde Nota van Wijzigingen. Het is mogelijk, dat zich enkele andere gevallen voordoen, maar het is om het door het geachte lid genoemde speciale geval, dat de Nota van Wijziging is ingediend.

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! Ik dank den geachten Regeeringsgemachtigde voor het mij gegeven antwoord.

De Voorzitter: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij Nota van Wijziging, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van de Crisisuitvoer-ordonnantie-1933 (Staatsblad No. 353) (Ond. 80), als gewijzigd bij Nota van Wijziging (st. 6).

(De Villeneuve, Voorzitter.)

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! Er worden bij deze ontwerp-ordonnantie eenige belangrijke wijzigingen voorgesteld, waardoor de werking van de crisisuitvoer-ordonnantie een verbreding ondergaat.

Het zijn, naar het mij voorkomt wel buitengewone bevoegdheden, die de Regeering thans aan den Volksraad vraagt. Nu kan ik mij wel indenken, dat juist in de huidige buitengewone omstandigheden, zulke bevoegdheden wel eens noodig kunnen zijn. Doch dan komt het mij beter voor als nog een kleine wijziging in art. 1 aan te brengen en hier niet te spreken van „dringende omstandigheden”, doch van „buitengewone omstandigheden”. Oogenschijnlijk lijkt dat een woordenspel, maar waar in andere ordonnantieën, die wij in den laatsten tijd hebben behandeld, zooals b.v. de Teeltwangordonnantie, het begrip „buitengewone omstandigheden” toch wel een speciale beteekenis heeft gekregen, — n.l. dat de ordonnantieën zullen gelden voor dezen bijzonderen tijd — zou ik de door mij voorgestelde wijziging juist achten, terwijl dan daarnaast gehandhaafd kunnen blijven de daarop volgende woorden: „zoo mede, wanneer het landsbelang zulks om andere redenen vordert”. Het wil mij dan voorkomen, dat op die manier een voorziening wordt getroffen, die niet verder gaat dan noodig is. Daarom zou ik er bij de Regeering op aan willen dringen om het woord „dringende” te veranderen in „buitengewone”.

Voorts zou ik nog een enkele opmerking willen maken n.a.v. het afwijzen van een suggestie in het Gedelegeerdenverslag om bij de strafbaarstelling in art. 7a naast het woord „bestuurders” het woord „commissarissen” te schrappen. Er wordt in het Gedelegeerdenverslag gewezen op een aantal ordonnantieën, nog van vrij recenten datum, waarin alleen de bestuurders strafbaar worden gesteld in geval het rechtspersonen betreft. Hier worden echter ook commissarissen vermeld. De Regeering wijst in haar antwoord op een aantal andere ordonnantieën van den laatsten tijd, waarin die commissarissen, in de desbetreffende strafbepalingen, wel zijn vermeld. Inderdaad was het misschien juist geweest wanneer bij de behandeling van die ordonnantieën de opmerking, die thans in het Gedelegeerdenverslag voorkomt, was gemaakt. Ik wil er echter op attendeeren, dat de door de Regeering aangehaalde ordonnantieën min of meer getrouwe copieën zijn van Nederlandsche wetten en in Nederland op het oogenblik rekening moet worden gehouden met het nieuwe vennootschapsrecht, dat wij op het moment in Indië nog niet hebben. In dat nieuwe vennootschapsrecht zijn de commissarissen als het ware gelijkgeschakeld, — althans in meerdere mate dan voorheen het geval was — met de bestuurders. Waar de commissarissen in de Nederlandsche wetten wel zijn vermeld, is dat derhalve op zichzelf beschouwd niet onlogisch. Doch, zoolang wij hier het Nederlandsche vennootschapsrecht nog niet hebben overgenomen, zou ik prefereren het systeem, dat wij altijd ten deze hebben gevolgd, wanneer een rechtspersoon strafbaar moest worden gesteld, door alleen de bestuurders als aansprakelijke personen te noemen.

Ik zou er dus nogmaals bij de Regeering op willen aandringen om de woorden „en commissarissen” te schrappen. In alle geval zal het wenschelijk zijn om meer eenheid in de wetgeving te brengen en niet in de eene ordonnantie de bestuurders alleen ter sprake te brengen en in de andere ordonnantie te spreken van bestuurders en commissarissen.

De Voorzitter: Is de Regeeringsgemachtigde voor Economische Zaken bereid hierop dadelijk te antwoorden?

De heer **Van Mook**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Gaarne zou ik gedurende slechts enkele minuten het antwoord overwegen.

De Voorzitter: Ik zal dan de verdere behandeling van dit onderwerp even opschorten.

(Voorzitter, Van Helsdingen, Dir. van Economische Zaken.)

Ik deel voorts mede, dat de behandeling van onderwerp 52 — de ontwerp-ordonnantie tot nadere regeling van enkele bevoegdheden en bemoeienissen van de Europeesche bestuursambtenaren op Java en Madoera — op verzoek van den betrokken Regeeringsgemachtigde zal worden uitgesteld tot de volgende week.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de Toelatingsordonnantie (Staatsblad 1917 No. 693). (Ond. 73.)

Ik moge, gezien het verloop der schriftelijke behandeling, het verzoek doen, dat men zich bij de openbare behandeling van dit onderwerp tot het onderwerp zelf beperken zal. Het lijkt mij minder aanbevelenswaardig, dat een wijziging eener ordonnantie van beperkten aard, zooals hier door de Regeering wordt voorgebracht, wordt aangegrepen om algemeene beschouwingen te houden over het geheele terrein, waarop de ordonnantie betrekking heeft.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal mij gaarne houden aan Uw verzoek, dat betrekking heeft op de in het Gedelegeerdenverslag geuite wenschen. Daarin is echter deze gelegenheid aangegrepen — en ik zou dat thans gaarne nog eens doen — om nogmaals de groote beteekenis van deze aangelegenheid onder de aandacht van de Regeering te brengen. De Volksraad heeft reeds veel en herhaaldelijk over deze aangelegenheid gesproken, niet alleen in verband met de aan het bijzonder onderwijs verbonden leerkrachten, doch ook in het algemeen in verband met de bevoegdheden van alle Nederlanders. Waar nu binnenkort een herziening van het kiesrecht voor de Nederlanders kan worden tegemoet gezien, lijkt het mij toch wel wenschelijk, dat het kiesrecht niet zoo lang als thans nog het geval is, aan de hier te lande binnenkomende Nederlanders zal worden onthouden. Daarom moge ik van deze gelegenheid gebruik maken, er bij de Regeering met klem op aan te dringen, dat deze aangelegenheid zoo spoedig mogelijk onder het oog zal worden gezien.

De **Voorzitter**: Ik neem aan, dat de heer Van Helsdingen bereid is, genoeg te nemen met deze onderstreping van de in het Gedelegeerdenverslag geuite desiderata en bij dit onderwerp geen antwoord van de zijde der Regeering verwacht?

De heer **Van Helsdingen**: Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van de Crisisuitvoerordonnantie-1933 (Staatsblad No. 353) (Ond. 80), als gewijzigd bij Nota van Wijziging (st. 6).

De heer **Van Mook**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering moge beginnen met er op te wijzen, dat in de Nota van Wijziging een kleine omissie heeft plaats gevonden. In artikel I worden, tengevolge van de redactie der Nota van Wijzigingen, de wijzigingen, gebracht onder de letters C en D, samengevoegd onder de letter C, terwijl de onderdeelen E tot en met J respectievelijk dienen te worden aangeduid met de letters D tot en met I.

Naar aanleiding van hetgeen de heer De Villeneuve heeft voorgebracht, neemt de Regeering zijn suggestie over, dat in de leden (1) en (2) van artikel I der Crisisuitvoerordonnantie. Handelingen. Zittingsjaar 1939—1940.

(De Villeneuve, Directeur van Economische Zaken.)

nantie-1933, in stede van „dringende omstandigheden”, wordt gelezen „buitengewone omstandigheden”. Inderdaad wordt daardoor, en mede door het feit, dat in het eerste lid van art. 1 nog een andere mogelijkheid wordt gesteld, nl. dat het landsbelang zulks uit anderen hoofde zou kunnen vorderen, de terminologie meer in overeenstemming gebracht met de strekking der ordonnantie, zooals zij thans luidt. De Regeering brengt dus hierbij deze wijziging aan.

In de tweede plaats heeft het geachte lid gevraagd, waarom de strafbaarheid der commissarissen uit art. 7a niet is geschrapt. De Regeering zou liever dan die bepaling uit het artikel te lichten — een bepaling, die intusschen in verscheidene soortgelijke ordonnanties is opgenomen en die toch in ieder geval volledigheid aan het bepaalde schenkt — de tweede suggestie van het geachte lid willen volgen en Zij zal daartoe in onderzoek nemen de vraag, of aanleiding bestaat eenheid te brengen in deze en dergelijke bepalingen van dergelijke ordonnanties, waarbij mede zal zijn te overwegen, of en in hoe verre een mogelijke algeheele of gedeeltelijke overneming van het thans in Nederland gewijzigde vennootschapsrecht aanleiding geeft tot een uniformering van deze bepalingen in één of anderen zin. Ik hoop, dat het geachte lid de resultaten van dit onderzoek zal willen afwachten.

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! Ik dank den geachten Regeeringsgemachtigde voor de door hem aangebrachte wijziging in art. 1 en voor zijn toezegging ten aanzien van art. 7a. Uiteraard heb ik met genoeg vernomen, dat het in het voornemen ligt in de verschillende ordonnanties eenheid te brengen, maar ik zou er in het bijzonder op willen wijzen, dat, zoo lang wij het huidige vennootschapsrecht hebben, zooals dat is neergelegd in het W. v. K., de rol van de commissarissen uitsluitend een toezien is en het mij te ver lijkt te gaan iemand, die met toezicht is belast, hier een strafactie te doen riskeeren voor iets, waarmede hij naar alle waarschijnlijkheid niets heeft te maken. Daartegenover staat, dat volgens de theorie van den Hoogen Raad ook bij overtredingen geen strafbaarheid moet volgen indien geenerlei schuld aanwezig is, doch het lijkt toch minder juist, dat bij de huidige constructie van het vennootschapsrecht van strafbaarheid van commissarissen wordt gesproken. Intusschen zie ik natuurlijk met belangstelling den uitslag van het onderzoek der Regeering tegemoet.

De heer **Van Mook**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering zal bij haar onderzoek rekening houden met de door het geachte lid gemaakte opmerkingen.

De **Voorzitter**: In het eerste en tweede lid van art. 1 der Crisisuitvoerordonnantie zijn de woorden „dringende omstandigheden” door den Regeeringsgemachtigde gewijzigd in „buitengewone omstandigheden”, terwijl de Regeeringsgemachtigde er bovendien de aandacht op heeft gevestigd, dat in de lettering van art. I van het voorliggend ontwerp een wijziging is gekomen, hierop neerkomende, dat het oorspronkelijk onder D gestelde vervalt, als zijnde bij Nota van Wijziging sub C verwerkt, en dus het onder E gestelde komt onder D, het onder F gestelde onder E enz.

Hoewel er tijdens de beraadslagingen van heden in de ontwerp-ordonnantie wijzigingen zijn aangebracht, stel ik conform art. 60 juncto art. 103 van het Reglement van Orde voor, haar niettemin thans in stemming te brengen.

Daartoe wordt besloten.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij Nota van Wijziging en bij monde van den Regeeringsgemachtigde, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

12de VERGADERING — DINSDAG 31 OCTOBER 1939.

Eerste rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van het eerste rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften; conclusies op de verzoekschriften Nos. 1 tot en met 13:

1. Verzoek, gedagteekend Tanah Merah 10 Juli 1936, van Hadji Moechlas en Tawi, houdende bezwaren tegen de behandeling der geïnterneerden in Boven Digoel. *)

Regeringsbrieven van 6 April 1937 No. 734/A en 4 Augustus 1938 No. 1576/A met bijlage hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeringsbrieven met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

2. Verzoek, gedagteekend Tanah Tinggi 15 Augustus 1937, van Sardjono, Soenardi en Hassan, nopens den veiligheidsstoestand in het interneringskamp Tanah Tinggi. *)

Regeringsbrief van 30 Augustus 1938 No. 1773/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

3. Verzoek, gedagteekend Batavia 16 December 1938, van H. C. Kerkhoff, om een nieuw onderzoek in een door den Raad van justitie berechte strafzaak. *)

Aangezien de Volksraad geen tusschenkomst kan verlenen in zaken van gouvernementsrechtspraak stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

4. Verzoek, gedagteekend Soekaboemi 30 Mei 1938, van Hadji Abdoerrahiem, inzake de interneering van zijn zoon Hadji Achmad Sanoesi.

Regeringsbrief van 27 Februari 1939 No. 74/A geheim met bijlage hebben op dit verzoek betrekking.

Aangezien de ten aanzien van Hadji Achmad Sanoesi getroffen politieke maatregel bij het gouvernementsbesluit van 20 Februari 1939 No. 3 is opgeheven, waardoor aan het verlangen van adressant gedeeltelijk is voldaan, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

5. Verzoek, gedagteekend Temanggoeng 10 December 1938, van Mas Soediro alias Martosoediro, om rehabilitatie.

Regeringsbrief van 28 Februari 1939 No. 420/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor:

a. adressant in overweging te geven zich met het verzoek om herziening van het rechterlijk gewijsde te wenden tot het Hooggerechtshof, overeenkomstig de voorschriften opgenomen in Stbl. 1937 No. 599;

b. t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

6. Verzoek, gedagteekend Amboina 24 Februari 1939, van vrouwe E. D. Siahaya—Payer, om wedertoekenning van onderstand.

Aangezien gebleken is, dat adressante niet meer geacht kan worden in behoeftige omstandigheden te verkeren, en de bepalingen zich in haar geval dus verzetten tegen inwilliging

van het verzoek, stelt de commissie voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressante hiervan mededeeling te doen.

7. Ongedagteekend verzoek van Kiai Setiowidjojo, om toekenning van activiteitsbezoldiging over den duur van zijn schorsing.

Regeringsbrief van 23 Maart 1939 No. 543/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

8. Verzoek, gedagteekend Sampang 23 Maart 1939, van Soerodiredjo inzake het hem verleend ontslag.

Aangezien met betrekking tot de onderhavige kwestie, waarover een beslissing is genomen door het College van Gedelegeerden in de vergadering van 24 Mei 1937, in het verzoekschrift geen nieuwe gezichtspunten zijn geopend en adressant geenerlei materiaal ter staving van zijn beweringen heeft overgelegd, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

9. Verzoek, gedagteekend Ngawi 30 April 1938, van Hadidarmo, om toekenning van pensioen.

Regeringsbrief van 30 Maart 1939 No. 590/C heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan adressant inmiddels onderstand is toegekend op den voet van artikel 3 van de regeling in Stbl. 1936 No. 243, waardoor aan zijn verlangen is tegemoet gekomen, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

10. Verzoek, gedagteekend Peukan Tjoenda, 1 April 1938 van Poetih, om uitbetaling van onderstand en om toekenning van het tevoren door hem genoten overgangsloun.

Regeringsbrief van 4 April 1939 No. 628/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

11. Verzoek, gedagteekend Siborong-borong 23 Maart 1938, van Paulus Nababan, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeringsbrief van 4 April 1939 No. 629/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

12. Verzoek, gedagteekend Gondang 6 April 1939 van R. Ng. Diredjohadikoesoemo, om schadeloosstelling wegens verblijf- en andere kosten tijdens zijn waarneming van de betrekking van wedana in het tijdvak 15 November 1915 — 20 Januari 1916.

Aangezien de op het onderwerpelijke verzoek betrekking hebbende stukken vernietigd zijn, zoodat niet meer is na te gaan of hij destijds werd schadeloos gesteld, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

13. Verzoek, gedagteekend Kroja 12 Juli 1938, van Martodihardjo, om herplaatsing dan wel toekenning van pensioen of onderstand.

*) Een vorige maal ter nadere bestudeering aangehouden.

(Soangkoepon.)

Regeringsbrief van 8 April 1938 No. 660/C heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien de bepalingen zich tegen inwilliging van het verzoek verzetten en de Regeering geen termen aanwezig acht adressant buiten de bepalingen om een geldelijke ondersteuning te verleenen, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

De conclusies op de verzoekschriften Nos. 1 tot en met 12 worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd, terwijl de conclusie op verzoekschrift No. 13 — op verzoek van den heer Soetardjo — wordt aangehouden.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de conclusie op verzoekschrift No. 14:

14. Verzoek, gedagteekend Bima 5 Maart 1938, van Daeng Igi, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeringsbrief van 12 April 1939 No. 669/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressante, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Volgens het regeringsbesluit van 12 April 1939 No. 669/A is de regeling van het forum privilegiatum in Staatsblad 1867 No. 10, als steunend op artikel 140 der I. S. in zelfbestuursgebied niet van toepassing op niet-gouvernements justitiabelen. Dit is natuurlijk volkomen juist, doch waar ingevolge Staatsblad 1867 No. 10 bepaald is, dat de voor Europeanen en met hen gelijkgestelde personen aangewezen rechtbank of rechters in eersten aanleg oordeelen over alle strafvervolgingen — ik leg den nadruk op het woord „alle” — ingesteld tegen:

- a. Inlandsche vorsten, rijksbestierders, regenten en onderregenten, nadat deze als zoodanig afgetreden of uit hun ambt ontslagen zijn;
- b. vrouwen, bloedverwanten en aangehuwden tot den vierden graad ingesloten, zoo wettige als onwettige van de in artikel 1 en letter a van dit artikel genoemde Inlandsche vorsten en hoofden,

spreekt het vanzelf, dat deze personen hierdoor gouvernements justitiabelen zijn geworden, ja moeten zijn.

De Indische Staatsregeling is geldig voor geheel Nederlandsch-Indië, behalve wanneer het anders in de Indische Staatsregeling is bepaald. Waar de regeling van het forum privilegiatum zich geheel aansluit bij artikel 21 der Indische Staatsregeling, spreekt het mijns inziens vanzelf, dat adressante recht heeft op dit forum. Immers, wanneer men spreekt van Inlandsche vorsten, rijksbestierders en vrouwen en bloedverwanten van dezen, is het mijns inziens zeer helder, dat met deze personen de waardigheidsbekleeders en persona grata van de zelfbestuursgebieden worden bedoeld.

Ik begrijp daarom het standpunt van de Regeering te dezen opzichte niet.

Adressante Daeng Igi heeft verder afschriften van het betrekkelijk vonnis en der processtukken van de betrokken rechtbank tegen betaling gevraagd, teneinde haar gratieverzoek dan wel haar onschuld op degelijke gronden te argumenteeren; dit werd haar evenwel geweigerd.

Op mijn op den 27sten Februari van dit jaar tot de Regeering ter zake gestelde vraag, welke bij Uw brief van 28 Februari d.a.v., No. 714, haar is aangeboden, heb ik tot dusver nog geen antwoord mogen ontvangen.

(Kan.)

Op grond van deze feiten bestaan er natuurlijk geldige redenen om bezwaren ten opzichte van het gewezen vonnis naar voren te brengen.

In dit verband zou ik de commissie willen voorstellen der Regeering nog nadere inlichtingen te verzoeken omtrent het volgende:

1. Wie in Nederlandsch-Indië zijn bedoeld onder:
 - a. Inlandsche vorsten, rijksbestierders, regenten en onderregenten;
 - b. vrouwen, bloedverwanten en aangehuwden tot den vierden graad ingesloten, zoo wettige als onwettige, van de in artikel 1 en letter a van dit artikel genoemde Inlandsche vorsten en hoofden.

2. Waarom adressante, als verdachte of veroordeelde niet in de gelegenheid gesteld is, de verlangde stukken van de betrokken rechtbank te verkrijgen, ten einde haar volledig in staat te stellen haar belangen behoorlijk te behartigen.

Verder wil ik nog het volgende onder de welwillende aandacht der Regeering brengen. Het is moeilijk deze kwestie te beoordeelen zonder overlegging van het betrekkelijke vonnis en de daarbij behorende processtukken. In dit bezwaarschrift is bekend gesteld, dat het voorloopig onderzoek niet behoorlijk heeft plaats gehad. Dreigementen van de zijde der politie waren daarbij aan de orde van den dag. Getuigenverklaringen zouden zijn afgedwongen door mishandeling en opsluiting dezer getuigen. Het onderzoek ter rechtszitting had plaats in de Maleische taal, waarbij de tolk deze taal niet voldoende machtig was. In hoeverre dit alles al dan niet juist is, is niet na te gaan zonder inzage en raadpleging van de betrekkelijke processtukken. Wenscht de Regeering, dat de Volksraad een gedegen oordeel over deze kwestie zal uitspreken, dan is overlegging van de betrekkelijke stukken plus het vonnis onontbeerlijk. Ik hoop van ganser harte, dat de Regeering den Volksraad daartoe de gelegenheid zal bieden.

Verder zou ik de Regeering willen verzoeken om Belo, gewezen bestuurspolitieaanvoerder te Soembawa Besar, omtrent de wijze van het onderzoek van deze kwestie door de betrokken politieautoriteiten te willen doen hooren.

Dit onderzoek ware dan te verrichten door een daartoe bevoegden, onpartijdigen persoon.

De heer **Kan**, Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! De heer Soangkoepon releveerde uit het antwoord der Regeering reeds, dat naar haar meening het forum privilegiatum niet van toepassing is op niet-gouvernementsonderhoorigen. Naar aanleiding van hetgeen de heer Soangkoepon ter adstructie van zijn hiervan afwijkende opvatting thans naar voren brengt, wil de Commissie voor de Verzoekschriften hieraan toevoegen, dat naar de algemeen gehuldigde opvatting het forum privilegiatum wèl van toepassing is op niet-gouvernementsonderhoorigen, wanneer deze verschijnen voor een gouvernementsrechter, doch niet, wanneer ze verschijnen voor een rapat of een andere zelfbestuursrechtbank. Naar de commissie hoopt zal de heer Soangkoepon zijn bezwaar tegen de opvatting der Regeering na deze uiteenzetting wel willen laten vervallen.

De heer Soangkoepon opperde nog een bezwaar tegen het zijns inziens zich voorgedaan hebbende feit, dat het onderzoek in deze zaak niet zou hebben plaats gehad op de wijze, zooals het in zijn werk had moeten gaan. Maar, Mijnheer de Voorzitter, dat dit zoo zou zijn gegaan, heeft de heer Soangkoepon van hooren zeggen, bewijzen zijn er niet voor aanwezig en als de Volksraad hiernaar een onderzoek zou willen instellen, zou men dienen te beschikken over alle op dit geval betrekking hebbende stukken en overigens is het natuurlijk niet de bedoeling van den geachten spreker, dat de Volksraad zich opwerpt als een hoogere instantie op het gebied van de rechtspleging. Het is er hem uiteraard alleen om te doen dat, wanneer met bewijzen kan worden gestaafd, dat er

(Soangkoepon.)

onrecht is geschiedt, de Volksraad de Regeering alsnog inlichtingen zal verzoeken.

De commissie meent derhalve, haar conclusie te kunnen handhaven, dat t.a.v. deze zaak wordt overgegaan tot de orde van den dag, waarbij het dan aan den heer Soangkoepon blijft, om als lid van den Volksraad de door hem zooveen gestelde vragen aan de Regeering voor te leggen, met name hoe haar meening is met betrekking tot het toepassen van het forum privilegiatum, zooals dat door hem wordt opgevat. Naar het de commissie voorkomt ligt het echter niet op haar weg, om een dergelijke algemeene vraag bij de Regeering voor te brengen. Waar verder de Handelingen van deze vergadering mede aan de Regeering zullen worden voorgelegd, krijgt Zij onder de oogen wat de heer Soangkoepon te dezen aanzien heeft opgemerkt en wij mogen aannemen dat, indien daartoe aanleiding bestaat, de Regeering niet zal schromen, ongelijk te bekennen en dat Zij dan stappen zal doen om, mocht inderdaad blijken, dat de heer Soangkoepon het recht aan zijn zijde heeft, onrecht te herstellen.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Het gaat hier om de veroordeeling van vrouw Daeng Igi. Volgens de bepaling van Staatsblad 1867 No. 10 zijn de vorsten en personen, genoemd in artikel 3 van dat Staatsblad en bloedverwanten van zelfbestuurders, justiciabelen van den Europeeschen rechter.

Wanneer mijn inzicht juist is, komen de bloedverwanten tot in den vierden graad van zulke Inlandsche vorsten thans niet voor een Inheemschen rechter. Deze vrouw is op grond van de bepalingen derhalve justiciabele van den gouvernementsrechter en de behandeling van de kwestie had dus moeten geschieden door den raad van Justitie te Makassar. Staatsblad 1867 No. 10 spreekt in art. 3, onder *b* immers van:

„..... *b*: vrouwen, bloedverwanten en aangehuwden tot den vierden graad ingesloten, zoo wettige als onwettige van de in art. 1 en letter *a* van dit artikel genoemde Inlandsche vorsten en hoofden.”

Nu is mijn vraag, of de Regeering niet mijn opvatting deelt, dat de hier bedoelde vrouw eveneens is te rangschikken onder de personen, in dit artikel opgesomd. Wanneer dit niet de bedoeling zou zijn, is naar mijn meening het forum privilegiatum te haren aanzien een doode letter. Hier toch is een bepaling in het leven geroepen, van de toepassing waarvan deze vrouw is uitgeschakeld.

Ik acht het noodzakelijk, deze vraag in de Handelingen van het college te doen vastleggen. Ik heb altijd de opvatting gehad, dat dergelijke personen als hier bedoeld door een Europeeschen rechter moeten worden berecht.

Nog op iets anders wilde ik de aandacht vestigen. Deze vrouw is veroordeeld tot twintig jaren gevangenisstraf, onder meer na een getuigenis van een vijftienjarig meisje, waaraan door de politie veel waarde is gehecht, terwijl aan getuigenissen te haren gunste van anderen geen waarde werd toegekend. Daarom bepleitte ik om, indien wij in staat zullen zijn de belangen van lieden, waarvan ons de behartiging is toebedeeld, inderdaad te kunnen behartigen, inzage van de volledige stukken te erlangen. Krijgen wij die niet, dan is een goede behartiging van de belangen van dergelijke menschen ons niet mogelijk.

Ik zou nog in het bijzonder de aandacht van het college willen vestigen op de willekeurige wijze van behandeling van zaken door zelfbestuursrechtbanken. Dat de bezwaren, die ik daartegen reeds ontwikkelde, niet uit de lucht zijn gegrepen, leert ons onder andere het geval van „Sneeuw witje” te Bengkoelen. Ik hoop, dat al mijn bezwaren der Regeering onder de oogen zullen komen, zulks in het belang van de veroordeelden. Naar mijn meening is in het bijzondere geval, dat ik aanhaalde, het onderzoek niet afdoende geweest. Nogmaals

(Kan, Voorzitter.)

moet ik zeggen, dat een behartiging der belangen van personen, die zich daartoe aan ons toevertrouwen, niet mogelijk is, wanneer wij niet over volledige gegevens beschikken om ons een gefundeerd oordeel te vormen. Anders spreken wij hier eigenlijk een oordeel uit dat niet beschouwd kan worden de kwestie volledig te bestrijken.

De heer **Kan**, Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil beginnen te verklaren, dat de commissie geen bezwaar heeft dit verzoekschrift aan te houden tot tijd en wijle de heer Soangkoepon een vraag aan de Regeering zal stellen omtrent het probleem, dat bij hem zoo zwaar weegt. Wanneer hij die vraag eventueel heeft gesteld, zullen wij afwachten hoe het antwoord van de Regeering daarop luidt. Het betreft hier een vraag in algemeenen zin, niet alleen betrekking hebbende op dit speciale geval. De Regeering kan den heer Soangkoepon dan daarop uitvoerig antwoorden. Ik geloof dat de heer Soangkoepon met dezen gang van zaken tevreden kan zijn.

Wat betreft het zooveen door den heer Soangkoepon naar voren gebrachte omtrent de vermelde getuige, komt het mij wel wenschelijk voor om het College eens mede te deelen, waarom het hier eigenlijk gaat. Een zekere vrouw, genaamd Daeng Igi, heeft volgens getuige-verklaringen een slapend kind in een beerput laten werpen, waarna dit kind is overleden. Volgens getuige-verklaringen wordt verondersteld, dat zij van meening was, dat het kind door haar man was verwekt bij een der vrouwen van het personeel. Voor zulk een misdrijf is een gevangenisstraf van 20 jaar, wanneer het feit inderdaad bewezen is, niet te zwaar.

De **Voorzitter**: Ik geloof, dat het beter is dit debat niet verder voort te zetten, want indien ik het goed heb beluisterd gaat het hierbij in de eerste plaats om een vraag van rechtskundigen aard. De Commissie voor de Verzoekschriften heeft door haar voorstel om het verzoekschrift aan te houden het geachte lid, den heer Soangkoepon, reeds in de gelegenheid willen stellen, de betrokken instantie — die misschien niet de Regeering behoeft te zijn — te raadplegen over de juiste betekenis van Staatsblad 1867 No. 10. En aangezien het overigens gaat om het al of niet bewezen zijn van een strafbaar feit, voor een Inheemsche rechtbank voorgebracht, waarover naar mij voorkomt het College toch niet te oordeelen heeft, geloof ik, dat wij de commissie moeten steunen door het geachte lid te verzoeken, niet verder op het al of niet bewezen zijn van strafzaken bij Inheemsche rechtbanken in het openbaar in te gaan. Ik geloof, dat op die manier een goede behandeling van de verzoekschriften niet wordt gediend.

Er wordt dus voorgesteld dit verzoekschrift aan te houden.

Hiertoe wordt besloten.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de conclusies op de verzoekschriften nos. 15 tot en met 21:

15. Verzoek, gedagteekend Toeloengagoeng 18 April 1939, van vrouwe R. A. Soetikno-Soekesi, om toekenning van pensioen of onderstand.

Aangezien de bepalingen zich tegen inwilliging van het verzoek verzetten stelt de commissie voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressante hiervan mededeeling te doen.

16. Verzoek, gedagteekend Batavia 22 December 1938, van C. A. A. Th. van Olden e.a., om herplaatsing.

Regeeringsbrief van 18 April 1939 No. 712d/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

12de VERGADERING — DINSDAG 31 OCTOBER 1939.

Eerste rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

17. Verzoek, gedagteekend Pinrang 16 Februari 1938, van Moesa Daeng Malaure, om wijziging van zijn ontslagbesluit en herplaatsing in een Landsbetrekking dan wel om toekenning van pensioen of onderstand.

Regeeringsbrief van 19 April 1939 No. 717/C heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien door adressants eervol ontslag uit 's Lands dienst met recht op pensioen aan het verzoek is voldaan, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

18. Verzoek, gedagteekend Soerabaja 10 October 1938, van Th. R. H. Ph. H. M. Niraeth, om herplaatsing e.q. toekenning van onderstand.

Regeeringsbrief van 20 April 1939 No. 725/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

19. Verzoek, gedagteekend Salatiga 1 December 1938, van W. Coenraad, om toekenning van pensioen e.q. onderstand.

Regeeringsbrief van 22 April 1939 No. 736/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

20. Verzoek, gedagteekend Moeara Enim 22 April 1938, van Adam Siregar, houdende bezwaren tegen een beslaglegging.

Regeeringsbrief van 24 April 1939 No. 744/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

21. Verzoek, gedagteekend Batavia-Centrum 3 Mei 1939, van vrouwe Chodidjah, inzake haar aandeel in het drukkerijbedrijf der vereniging „Ichtjaar Islam”.

Aangezien adressante zich tot den civielen rechter zal hebben te wenden, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en haar hiervan mededeeling te doen.

De conclusies op de verzoekschriften Nos. 16, 17, 19, 20 en 21 worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd, terwijl de conclusies op de verzoekschriften Nos. 15 en 18 — op verzoek resp. van de heeren Soetardjo en Van Helsdingen — worden aangehouden.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de conclusie op verzoekschrift No. 22:

22. Verzoek, gedagteekend Bondjol 19 Augustus 1938, van Datoek Bondo e.s., inzake toekenning van een stuk bosch aan een negari.

Handelingen. Zittingsjaar 1939—1940.

(Soangkoepon, Kan.)

Regeeringsbrief van 29 April 1939 No. 782/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Volgens de adat hebben de nagari's — gemeenten — ter Sumatra's Westkust gronden en bosschen te harer beschikking, die tot de dorpen of gemeenten behooren. Uit deze gebieden trekt de betrokken kampongbevolking haar dagelijkse benoedigheden; dit zijn de z.g. nagarigronden. De veiligheid van zulke gronden is vastgelegd bij lid 6 van artikel 51 der Indische Staatsregeling. De klacht van adressanten heeft derhalve betrekking op het vaststellen van de grenzen van de boschreserve binnen het gebied van deze gronden, die tot de kampong Tandjoeng Boenga behooren. Daardoor is de betrokken bevolking niet meer in de gelegenheid gesteld om brandhout en boschproducten in te zamelen ten behoeve van haar levensonderhoud.

Aangezien deze nagarigronden het rechtmatig bezit zijn van de betrokken kampongbevolking, is het onderwerpelijk verzoek mijns inziens rechtmatig, redelijk en billijk en daarom moge ik de commissie voorstellen der Regeering in overweging te geven, betrokkene, dat is de kampongbevolking, t. a. v. haar verzoek op de een of andere manier tegemoet te komen.

De heer **Kan**, Voorzitter der Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! De commissie is van meening, dat de gronden, waarop de Regeering het verzoek niet heeft willen inwilligen, massgebend zijn, zoodat de commissie het verzoek meende op zijde te moeten leggen. Inwilliging van een dergelijk verzoek kan individueel gezien zijn voordeel hebben, doch in algemeenen zin beschouwd moet men zich daartegen verzetten. De commissie acht de houding van de Regeering in deze juist. Het gaat hier om gronden gelegen op een steile berghelling. Wanneer de gronden worden opengelegd is het gevaar, verbonden aan een afschuiving, groot.

Bovendien bevatten deze gronden water voor de irrigatiewerken. Wanneer nu de boomen op die gronden worden omgekapt, ontstaat gevaar voor watergebrek, hetgeen zeker niet ten voordeele zou zijn van de in die streek gelegen gemeenschappen.

De commissie heeft er daarom bezwaar tegen, het verzoek van den heer Soangkoepon, om de bevolking de beschikking te geven over de door haar verlangde gronden, te ondersteunen.

De heer **Soangkoepon**: Mijn verzoek behelst alleen een tegemoetkoming. Het gaat hier om kamponggronden, die vallen onder de bescherming van artikel 51, lid 6 der Indische Staatsregeling.

De heer **Kan**, Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften: Het zijn gereserveerde gronden.

De heer **Soangkoepon**: Maar volgens het aangehaalde artikel uit de Indische Staatsregeling behooren ze aan genoemde kampong en de Regeering heeft in de Indische Staatsregeling nu eenmaal beloofd, het bezitsrecht van deze gronden niet te zullen aantasten. Nu heeft Zij deze gronden echter bestemd voor boschreserve. Het is mogelijk, dat zulks voor hydrologische doeleinden noodzakelijk is, doch dan dient de Regeering als compensatie voor de bevolking andere gronden aan te wijzen. Het gaat mijns inziens niet aan, dat belangen van de bevolking worden ten offer gebracht aan eischen op hydrologisch gebied.

12de VERGADERING — DINSDAG 31 OCTOBER 1939.

Eerste rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

(Kan, Voorzitter.)

De heer **Kan**, Voorzitter der Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! De commissie heeft er geen bezwaar tegen, haar conclusie in dien zin aan te vullen, dat hetgeen door den heer Soangkoepon is opgemerkt, ter kennis van de Regeering zal worden gebracht.

De **Voorzitter**: De commissie heeft aan haar conclusie derhalve toegevoegd, dat het door den heer Soangkoepon opgemerkte ter kennis zal worden gebracht van de Regeering.

De conclusie der commissie, als aangevuld door den Voorzitter van de commissie, wordt zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de conclusies op de verzoekschriften Nos. 23 t/m 41:

23. Verzoek, gedagteekend Batoeradja 18 Februari 1938, van Darma bin Kamsa, om uitbetaling van hem nog toekomstige gelden voor den aanleg van een weg.

Regeeringsbrief van 26 April 1939 No. 764/B met diverse bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan het verzoek van adressant gedeeltelijk is tegemoetgekomen, stelt de commissie voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

24. Verzoek, gedagteekend Taroena 11 September 1938, van Susana Lolaroh, om restitutie van (vermeend) ten onrechte betaalde belasting.

Regeeringsbrief van 8 Mei 1939 No. 831/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressante, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

25. Verzoek, gedagteekend Pelawan 17 Januari 1938, van Mochamad Saleh e.a., om teruggave van een stuk grond.

Regeeringsbrief van 9 Mei 1939 No. 839/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

26. Verzoek, gedagteekend Medan 18 April 1937 van Radja Sjahmerdan, om rechtsherstel.

Regeeringsbrief van 8 Mei 1939 No. 835/A heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan het verzoek is tegemoetgekomen, stelt de commissie voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

27. Verzoekschriften, gedagteekend Tandjong Priok 29 April en 30 Juni 1936, van Amat bin Djan e.s., houdende bezwaren tegen vermeende occupatie van milik-rechten en slechte irrigatie van grond.

Regeeringsbrief van 9 Mei 1939 No. 840/B heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan de bezwaren van adressanten voor een groot gedeelte is tegemoet gekomen, stelt de commissie voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

28. Verzoek, gedagteekend Pati 10 Mei 1939, van R. A. Soetinah alias Artinah, betreffende wederrechtelijke toeëigening van haar meubilair.

Aangezien het verzoekschrift een civielrechtelijk geschil betreft en adressante overigens met dengene, die zich volgens haar zeggen haar meubilair wederrechtelijk zou hebben toegeëigend, een vergelijk heeft getroffen, stelt de commissie voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressante hiervan mededeeling te doen.

29. Verzoek, gedagteekend Loeboek Bendahara 21 April 1938, van Hadji Djamin e.s., houdende bezwaren tegen het verrichten van heerdienst.

Regeeringsbrief van 15 Mei 1939 No. 892/B heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan de bezwaren van adressanten grootendeels is tegemoet gekomen, stelt de commissie voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en hun, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

30. Verzoek, gedagteekend Tebing Tinggi 19 Juni 1937, van Ismail Sjah, betreffende een executie.

Regeeringsbrief van 16 Mei 1939 No. 947/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

31. Verzoek, gedagteekend Rantau Prapat 5 October 1938, van Mohdin, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 16 Mei 1939 No. 941/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

32. Verzoek, gedagteekend Kroë 12 Januari 1939 van Moersalin, inzake een geldleening bij de Volksbank te Benkoelen.

Regeeringsbrief van 23 Mei 1939 No. 1007/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

33. Verzoek, gedagteekend Palembang 26 Januari 1939 van Abdul Madjid, om uitkeering van collecteloon en uitreiking van een hem volgens zijn zeggen toegekende onderscheiding.

Regeeringsbrief van 24 Mei 1939 No. 1028/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

34. Verzoek, gedagteekend Pagergoenoeng 28 September 1938, van Soelton bin Hadji Arsad, houdende bezwaren tegen een vonnis van een Inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 24 Mei 1939 No. 1031/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

12de VERGADERING — DINSDAG 31 OCTOBER 1939.

Eerste rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

35. Verzoek, gedagteekend Watansoppeng 15 Juni 1938, van Hamid en Abdulhadir, respectievelijk voorzitter en secretaris van het Comité Keberatan Rajat Soppeng, nopens verkeersbepalingen in Watansoppeng.

Regeeringsbrief van 25 Mei 1939 No. 1035/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, die intuschen door het bestuur zijn voorgelicht, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

36. Ongedagteekend verzoek van Hadji Adnan e.a., houdende bezwaren tegen een door het bestuur getroffen beplantingsregeling van sawahs.

Regeeringsbrief van 26 Mei 1939 No. 1053/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

37. Verzoek, gedagteekend Bandoeng 8 April 1938, van het bestuur van den Teekenaars- en Opnemersbond om positieverbetering.

Regeeringsbrief van 25 Mei 1939 No. 1043a/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan het verzoek eenigermate is tegemoet gekomen, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

38. Verzoek, gedagteekend Cheribon 25 Mei 1934, van Hadji Ali, inzake restitutie van te veel betaalde belastingen.

Regeeringsbrief van 31 Mei 1939 No. 1067/B heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan het verzoek ten deele is tegemoet gekomen, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

39. Verzoek, gedagteekend Majanglor 7 October 1938, van Mohamat Kobro, houdende klachten tegen een desahoofd.

Regeeringsbrief van 5 Juni 1939 No. 1095/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

40. Verzoek, gedagteekend Pariaman 10 December 1938 van vrouwe Siti Aminah om toekenning van weduwenonderstand.

Regeeringsbrief van 5 Juni 1939 No. 1093/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressante onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

41. Verzoek, gedagteekend Balangan 18 Juni 1938 van S. L. Samagier e.a., om verlichting van een belasting.

Regeeringsbrief van 7 Juni 1939 No. 1105/B heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien desnoodig stappen zullen worden gedaan tot verdere verlaging van de oelasantarieven, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde

(Soangkoepon, Kan.)

van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

De conclusies op de verzoekschriften Nos. 23 t/m 41 worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de conclusie op verzoekschrift No. 42:

42. Verzoek, gedagteekend Batavia-Centrum 7 Februari 1939 van Soetan Pangeran bin Pangeran Agoeng, inzake het hem verleend ontslag.

Regeeringsbrief van 8 Juni 1939 No. 1115/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Volgens het regeeringsschrijven van 8 Juni 1939 No. 1115/A is adressant gedurende ongeveer twee jaren als waarnemend pasirah werkzaam geweest. Na dezen z.g. proeftijd van twee onafgebroken jaren is hij in October 1934 als zoodanig definitief benoemd. Zijn definitieve benoeming heeft adressant zeker te danken aan zijn volledige geschiktheid en goede prestaties. Men kan trouwens iemand niet tot een bepaalde functie definitief benoemen, wanneer men niet zeker weet, dat hij daartoe inderdaad volledig geschikt is.

De Regeering heeft verklaard, dat de prestaties van adressant als pasirah van Boekoedjadi verre beneden verwachting en onvoldoende zijn, doch Zij heeft niet de feiten genoemd, waarop Zij tot deze conclusie is gekomen. Ik heb den indruk gekregen, alsof de Regeering zich hier heeft gemaakt tot de spreekbuis van de betrokken bestuursambtenaren. Het is voor den Volksraad zeker moeilijk te beoordeelen, in hoeverre de bezwaren van adressant al dan niet ongegrond zijn, wanneer niet de feiten worden genoemd, waarop de geconstateerde tekortkomingen van dezen pasirah berusten.

Ik zou daarom gaarne vernemen, op welke feiten de geconstateerde tekortkomingen van adressant berusten, ten einde dezen van zijn schuld naar behooren te kunnen overtuigen. Ik moge daarom de commissie voorstellen, bij de Regeering verdere inlichtingen terzake in te winnen.

De heer **Kan**, Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! In hetgeen de heer Soangkoepon naar voren bracht, kan de commissie geen vrijheid vinden tot wijziging van haar conclusie. Het gaat hier om een pasirah, die, na zijn aanstelling als zoodanig en vier jaar vóórdat hij werd ontslagen, de aanmerking kreeg, dat zijn werk als pasirah veel te wensen overliet en hij zijn verplichtingen als pasirah niet wist na te komen. Deze man is tevoren gewaarschuwd, doch de waarschuwing bleek niet het noodige effect te sorteren en het is dus begrijpelijk, dat de betrokkene vier jaar later als pasirah werd ontslagen. De heer Soangkoepon zeide, dat het voor het college zeer moeilijk is om de capaciteiten van betrokkene te beoordeelen en zich een oordeel te vormen omtrent de wijze, waarop hij het pasirah-ambt heeft vervuld. Vooropstellende, dat deze opmerking zeer juist is, meent de Commissie de conclusie, die zij het college voorlegde, te kunnen handhaven.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! In de stukken is betoogd, dat betrokkene ongeschikt was, maar

(Soangkoepon, Kan.)

hij heeft eerst twee jaar op proef gewerkt en werd daarna aangesteld; dit toont m.i. aan, dat hij wél voor zijn ambt is geschikt bevonden. Het is mogelijk, dat hij in die vier jaar fouten heeft gemaakt, maar hem is niet medegedeeld, aan welke fouten hij zich heeft schuldig gemaakt.

(De heer Kan: Hij was onbekwaam.)

Als dat zoo is, moet hem dat met feiten worden aangetoond, terwijl hem geen opgave van redenen voor zijn ongeschiktheid is gedaan en dat lijkt mij toch heel vreemd. Daarom heb ik gevraagd, welke feiten tegen hem waren aan te voeren. Wanneer de Regeering dezen ex-pasirah in kennis zou hebben gesteld van de feiten, op grond waarvan hij moest worden ontslagen, zou hij de overtuiging hebben kunnen krijgen, dat hij inderdaad schuldig was. Zijn rechtsgevoel zou dan zijn bevredigd.

(De heer Van Helsdingen: En als hij nu door die feiten niet zou zijn overtuigd?)

Dan zouden wij hem daarvan wél hebben moeten overtuigen. Een mededeeling, dat iemand voor zijn ambt ongeschikt is, zonder dat daarvoor feiten worden aangegeven, blijf ik onjuist achten.

De heer Kan: Voorzitter der Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter. Men vergunne mij, even te citeren, wat de Regeering hier heeft gezegd, teneinde, zij het ten overvloede, te trachten den heer Soangkoepon te overtuigen van de juistheid van het genomen besluit. De Regeering schrijft dan:

„Aangezien zijn prestaties als Pasirah van Boekodjandi evenwel verre beneden de verwachting bleven en zeer onvoldoende waren, werd hem reeds in December 1935. wgens verwaarloozing zijner plichten en het niet opvolgen van ambtelijke bevelen, bij besluit van voren genoemd Bestuurshoofd een ernstige ontevredenheidsbetuiging gegeven onder bepaling, dat bij herhaling tot zijn ontslag zou worden overgegaan. Toen adressant in de uitoefening van zijn functie geenerlei blijk van verbetering gaf en zijn optreden als Pasirah bij voortdoring te wenschen overliet, werd hij in 1939 wgens gebreken ongeschiktheid uit zijn ambt ontslagen.”

Men ziet hieruit, dat betrokkene vier jaar lang de gelegenheid heeft gehad zich te beteren; dat is niet geschied en daarom is hij in 1939 ontslagen. Als de heer Soangkoepon vraagt, welke fouten hij heeft bedreven, zou ik willen antwoorden, dat de man zich na de ontevredenheidsbetuiging tot ons geacht medelid had moeten wenden om de gronden daarvan mede te deelen. Dit blijkt niet te zijn geschied. De commissie meent thans haar conclusie te mogen handhaven.

De conclusie der commissie omtrent verzoekschrift No. 42 wordt zonder hoofdlijke stemming aangenomen, onder aantekening, dat de heer Soangkoepon geacht wil worden tegen te hebben gestemd.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de conclusie op verzoekschrift No. 43:

43. Verzoek, gedagteekend Basoekoem 26 September 1936 van Djemat, houdende bezwaren tegen een vonnis van een Inheemsche rechtbank.

Regeringsbrieven van 10 Mei 1937 No. 1003/A en 9 Juni 1939 No. 1127/A hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en den erfgenamen van adressant 1), onder toezending van een afschrift van neven genoemde Regeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

1) Blijkens het regeringsantwoord is adressant inmiddels overleden.

(Soangkoepon, Kan.)

De heer Soangkoepon: Mijnheer de Voorzitter! Volgens het regeringsantwoord van 9 Juni 1939 No. 1127/A is het verzet van Nikapi tegen het vonnis van de kerapatan oeroeng XII Koeta van 6 September 1934 niet binnen den vastgestelden termijn ingediend. Daardoor heeft dit vonnis vanzelf kracht van gewijsde bekomen. Het behoort derhalve als zoodanig te worden geëerbiedigd. Bovendien is hierbij de vraag, die beantwoord moet worden: Is Nikapi bij deze geldleening borg geweest? Dit is volkomen en overtuigend bewezen door verschillende feiten en handelingen.

Ik zou daarom de commissie willen voorstellen, om der Regeering in overweging te geven het zoeven genoemde vonnis, dat kracht van gewijsde heeft bekomen, te doen eerbiedigen.

Doet Zij dit niet, dan wordt straks de Inheemsche rechtspraak ter Oostkust van Sumatra op losse schroeven gesteld, hetgeen zeker niet het belang van een goede rechtszekerheid waarborgt. De Inheemsche rechtspraak is zeker goed, doch wanneer zij op deze wijze wordt toegepast, komt zij zeker in discrediet.

De heer Kan, Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! Langzamerhand raken wij er aan gewend, dat de heer Soangkoepon hier verzoeken gaat doen, die buiten de orde zijn, wanneer ik het zoo eens mag zeggen. Hoe is hier toch de gang van zaken? De veroordeelde heeft verzuimd binnen den vastgestelden termijn zich tegen het eerste vonnis te verzetten; hij was derhalve reeds tardief en er was daarop geen appel meer mogelijk. De Sultan van Deli is nu echter zoo goed geweest ter bevoegder plaats te verzoeken — en aan dat verzoek is voldaan — de zaak nog eens te onderzoeken. Dat is geschied. Nu heeft de commissie slechts uit den regeringsbrief kunnen lezen, dat de man werkelijk onschuldig was. De heer Soangkoepon kan nu wel, gehoor gevend aan de inblazingen van zijn goed hart, zeggen: hetgeen de rechter heeft beslist is niet juist.

(De heer Soangkoepon: Neen, ik heb slechts gevraagd om een vonnis, dat kracht van gewijsde heeft gekregen, te doen eerbiedigen.)

Het komt er op neer, dat de heer Soangkoepon zegt: adressant heeft gelijk, omdat hij dit of dat heeft verklaard. Ik geloof hem, dus ik raad de Regeering aan het vonnis te vernietigen.

(De heer Soangkoepon: Integendeel. Ik raad niet aan het vonnis in deze te vernietigen, doch juist het eerste vonnis te eerbiedigen, waar het reeds in kracht van gewijsde is gegaan.)

Hier is getracht in alle opzichten recht te doen, aangezien de Sultan van Deli, ook zacht van gemoed, meende, dat de man wellicht onschuldig was. En nu zien wij, dat de heer Soangkoepon daartegen in eerste plaats wenst te handhaven, omdat hij meent, dat het een betere uitspraak geldt.

(De heer Soangkoepon: Neen, omdat het eerste vonnis reeds kracht van gewijsde heeft gekregen!)

Omdat de beslissing gunstiger is voor den veroordeelde, wil de heer Soangkoepon het eerste vonnis nu handhaven.

Mijnheer de Voorzitter! Natuurlijk heeft de Commissie van de Verzoekschriften er geen bezwaar tegen om de opmerkingen van het geachte lid onder de aandacht van de Regeering te brengen, maar de commissie vindt geen aanleiding haar conclusie alsnog te wijzigen.

De heer Soangkoepon: Mijnheer de Voorzitter! Mijn bezwaar gaat om het volgende. Er is een vonnis gewezen. Dat vonnis is reeds in kracht van gewijsde gegaan. Doch nu grijpt de Sultan in, hetgeen ten gevolge heeft, dat het vonnis gewijzigd wordt. Daartegen richt zich mijn bezwaar. Het is volgens mijn meening niet geoorloofd, een vonnis dat reeds kracht van

12de VERGADERING — DINSDAG 31 OCTOBER 1939.

Eerste rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

(Voorzitter.)

gewijsde heeft gekregen, alsnog te wijzigen. Wanneer een dergelijke methode in onze heele rechtspraak zou worden doorgevoerd, zou deze rechtspraak voor mij niet veel meer beteekenen.

De **Voorzitter**: De Commissie voor de Verzoekschriften stelt voor, de opmerkingen van den heer Soangkoepou onder de aandacht van de Regeering te brengen; zij vult derhalve haar conclusie in dien zin aan.

De aldus aangevulde conclusie op het verzoekschrift No. 43 wordt zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de conclusies op de verzoekschriften Nos. 44 tot en met 47:

44. Verzoek, gedagteekend Tapa 22 April 1935 van Ajib bin Dolah, houdende klachten over een vonnis van een Inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrieven van 14 October 1935 No. 2495/A en 10 Juni 1939 No. 1130/A met bijlage hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeeringsbrieven met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

45. Verzoek gedagteekend Koeala Koeroen 6 Februari 1938, van Oengoes bin Djahan, houdende bezwaren tegen het hem verleend ontslag.

Regeeringsbrief van 12 Juni 1939 No. 1136/C heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien adressant op 8 Februari 1939, gerekend van 1 November 1937, pensioen is toegekend, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

46. Verzoek, gedagteekend Kaban Djahe 6 December 1938 van G. Hofman, houdende klachten over een door een arbeidsinspecteur ingesteld onderzoek.

Regeeringsbrief van 16 Juni 1939 No. 1170/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief hiervan mededeeling te doen.

47. Verzoek, gedagteekend Sotja-Maesan 20 Juli 1938, van eenige ingezetenen van het gehucht Dawoan (desa Sotja), inzake een grondkwestie.

Regeeringsbrief van 17 Juni 1939 No. 1175/A heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan de bezwaren van adressanten is tegemoet gekomen, stelt de commissie voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

De conclusies op de verzoekschriften Nos. 44 tot en met 47 worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de conclusie op verzoekschrift No. 48:

(Soangkoepou, Kan.)

48. Verzoek, gedagteekend Remboken 22 Augustus 1938, van F. Kaligis, om toekenning van een schadeloosstelling wegens vermeend onrechtmatige preventiefstelling.

Regeeringsbrief van 17 Juni 1939 No. 1173/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

De heer **Soangkoepou**: Mijnheer de Voorzitter! Volgens het regeeringsschrijven van 17 Juni 1939 No. 1173/A is adressant op last van het daartoe bevoegde gezag van 2 tot 17 Februari 1931 in voorloopige hechtenis gesteld in verband met de tegen hem gerezen verdenking zich te hebben schuldig gemaakt aan ontoelaatbare politieke propaganda. Het ingestelde onderzoek had evenwel een negatief resultaat, weshalve hij weder op vrije voeten werd gesteld. De verdenking is dus ongegrond gebleken.

Volgens adressant was hij geheel onschuldig aangehouden en het desbetreffende onderzoek heeft dit ook volkomen bevestigd.

Hoewel met zijn in preventiefstelling geen onrechtmatigheid heeft plaats gehad, neemt dit toch niet weg, dat daaruit voor adressant nadeelige gevolgen zijn voortgevloeid, b.v. het verlies van zijn betrekking bij de N.K.P.M. te Soengei Gerong.

Waar adressant dus onschuldig is bevonden, behoort hij ook te worden gerehabiliteerd en in zijn betrekking te worden hersteld. Is dit niet mogelijk, dan behoort hij daarvoor te worden schadeloos gesteld. Dit is redelijk en rechtvaardig.

Ik geef de Commissie voor de Verzoekschriften daarom in overweging om de Regeering voor te stellen adressant een behoorlijke schadeloosstelling te geven.

De heer **Kan**: Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! Deze kwestie is reeds aan het rollen gebracht door het vroegere lid van den Volksraad, den heer Ratu Langie, die ter zake een vraag heeft gesteld omtrent de gedragingen van den in preventieve hechtenis gestelden heer Kaligis.

Het komt vaker voor, dat iemand in preventieve hechtenis gesteld wordt, daarvan nadeel ondervindt en bij latere vrijpraak geen schadevergoeding krijgt toegekend. Realiseert de heer Soangkoepou zich wel de gevolgen van het toestaan van zijn verzoek? Wat zou het den lande niet kosten, indien aan alle in preventieve hechtenis gestelde personen, die zonder strafoplegging in vrijheid worden gesteld, schadeloosstelling zou moeten worden uitgekeerd? Het moge goed zijn, critiek uit te oefenen op de lichtvaardige wijze, waarop in sommige gevallen verdachten in preventieve hechtenis worden gesteld, maar het zou helaas toch niet juist zijn, van de Regeering te eischen, dat hen, wanneer ze later blijken, niet schuldig te zijn, naar verhouding een schadeloosstelling zou moeten worden toegekend. Ik wil toegeven, dat in wat de heer Soangkoepou hier vraagt, een element van billijkheid is gelegen, doch gezien den stand van zaken — als ik het zoo noemen mag — zou de commissie er niet goed aan doen, zijn verzoek te ondersteunen.

De heer **Soangkoepou**: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan de opvatting der commissie slechts betreuren. Hier wordt iemand door de justitie van een misdrijf verdacht en in preventieve hechtenis gesteld; later komt dezelfde autoriteit tot de conclusie, dat de verdenking ongegrond en de verdachte derhalve onschuldig is. Intusschen is in dit geval de betrokkene uit zijn betrekking bij de Nederlandsche Koloniale Petroleum Maatschappij ontslagen. Waar nu de onschuld van dezen man gebleken is, zou ik het diep betreuren,

12de VERGADERING — DINSDAG 31 OCTOBER 1939.

Eerste rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

(Kan, Soangkoepon, e.a.)

indien de Volksraad van oordeel zou zijn, dat hier geen schadeloosstelling dient te worden toegekend. Het minste wat men kan verwachten is toch wel, dat de Regeering de N.K.P.M. op de hoogte stelt van 's mans onschuld en daarbij het verzoek voegt, hem in haar dienst te hernemen. Zooals het nu gaat, is in dergelijke gevallen de straf voor een onschuldige het verlies van zijn inkomsten. Heeft de Volksraad, als wij dergelijk onrecht tolereeren, eigenlijk nog wel reden van bestaan? Dan is ons College heelemaal niets meer.

De heer **Kan**, Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! De commissie zou gaarne het oordeel van het College vernemen over de vraag, of haar standpunt wordt gedeeld, dat in dergelijke gevallen geen schadeloosstelling van de Regeering kan worden geëischt.

De heer **Soangkoepon**: In de bekende zaak-Margadant is van vele zijden met klem op een schadeloosstelling aangedrongen en dat was toch een analoog geval. Waarom zou het dan hier niet mogelijk zijn?

De heer **Kan**, Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften: Toen betrof het de herziening van een onjuist vonnis.

De **Voorzitter**: De heer Soangkoepon persisteert dus bij zijn verzoek om een schadeloosstelling te doen toekennen aan personen, die, in preventieve hechtenis gesteld, later blijken onschuldig te zijn aan het delict waarvan zij werden verdacht.

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! Naar mijn meening kan een dergelijke belangrijke vraag toch niet worden beantwoord in een debat over een verzoekschrift. Het betreft hier een zaak van zóó algemeene strekking, dat ze een afzonderlijke behandeling zou behoeven. Naar ik meen bestaat er in Nederland sedert eenigen tijd een regeling, die het mogelijk maakt dat in gevallen, waarin met de preventiefstelling een apert onrecht is geschied, een schadeloosstelling wordt toegekend. Ons vroeger medelid, de heer Boelen, heeft eenigen tijd geleden deze aangelegenheid nog eens aan een uitvoerige beschouwing onderworpen.

Dat is toch een kwestie, die niet kan worden opgelost bij de behandeling van een verzoekschrift. Daarom acht ik het onjuist thans een uitspraak uit te lokken over een principieel punt van deze strekking.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Ik sluit mij ten aanzien van de principieele zijde van het vraagstuk aan bij hetgeen door den heer De Villeneuve is te berde gebracht. Indien juist is, dat de zaak zich heeft toegedragen als de heer Soangkoepon heeft uiteengezet, voel ik er veel voor een dringend beroep op de commissie te doen om haar conclusie aldus te wijzigen, dat op eenigerlei wijze zal worden tegemoet gekomen aan den wensch van belanghebbende, en dat alleen voor dit incidenteele geval. Mij lijkt het niet juist dat, wanneer vast staat, dat hij onschuldig was, hem geen recht zou worden gedaan, althans dat de Regeering niet de noodige stappen zou doen om hem op eenigerlei wijze tegemoet te komen. Ik denk hier aan een suggestie van bestuurszijde om den man weder in dienst van de betrokken petroleummaatschappij te doen terugnemen. Daarom zou ik de commissie willen verzoeken, haar conclusie in dezen geest te willen wijzigen.

De heer **Kan**, Voorzitter der Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! De commissie wil niet den schijn wekken, alsof zij, nu zij de bezwaren van de heeren

(Soangkoepon, Kan.)

Soangkoepon, De Villeneuve en Soetardjo heeft aangehoord, zonder meer bij haar beslissing zou willen blijven; zij verzoekt daarom dit verzoekschrift aan te houden, ten einde daarover nogmaals haar gedachten te kunnen laten gaan.

De **Voorzitter**: De conclusie op verzoekschrift No. 48 wordt op verzoek van de Commissie voor de Verzoekschriften aangehouden.

Aan de orde is de behandeling van de conclusie op verzoekschrift No. 49:

49. Verzoek, gedagteekend Rangkasbetoeng 6 Augustus 1938 van Arna en andere inwoners van de desa Moeharatji-oedjoeng, houdende bezwaren tegen een bestuursmaatregel. Regeeringsbrief van 19 Juni 1939 No. 1186/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Adressanten hebben de goede zijde van de te nemen maatregelen volkomen erkend; zij willen zelfs niets liever, doch de noodige middelen daartoe hebben zij niet. Men kan trouwens van een kikker geen veeren plukken.

De overheid eischt het onmogelijke van deze mensen.

Aangezien de Regeering de belangen der Inheemsche bevolking dient te behartigen, ligt het mijns inziens op haar weg om deze mensen de noodige middelen te verschaffen, omdat deze door armoede niet in staat zijn de gegeven opdracht uit te voeren.

Misschien kan uit de z.g. f 25-miljoen welvaartsbijdrage van Nederland daarvoor wel een bedrag beschikbaar worden gesteld.

Ik stel daarom de Commissie voor de Verzoekschriften voor, de Regeering te verzoeken aandacht hieraan te willen schenken.

De heer **Kan**, Voorzitter der Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer men de stukken leest, blijkt daaruit, dat het bestuur zeer element is opgetreden. Twee jaren na de inwerkingtreding van deze bepaling heeft het de bevolking doen weten, dat de huizen van een andere dakbedekking dienden te worden voorzien. Aan dien termijn werden nog zes maanden toegevoegd om dat alsnog te doen. Ook toen is tegen nalatigen nog niet opgetreden, waarna echter groote branden te Lebak uitbraken, die het bestuur noodzaaken de bepaling strenger toe te passen. De bevolking werd toen nogmaals gewaarschuwd, waarna enkelen werden beboet met 50 cent en meer. Hoogere boete dan 50 cent werd opgelegd aan recidivisten. Uit een en ander zal blijken, dat het bestuur zeer toegeeflijk is geweest ten opzichte van het naleven der bepaling.

De commissie gaat echter accoord met de opvatting van den heer Soangkoepon, dat men geen veeren kan plukken van een kikvorsch en dat de personen, die daarvoor het geld niet hebben, geen andere dakbedekking kunnen aanbrengen. Zij heeft er daarom geen bezwaar tegen in deze mede te gaan met het verzoek van het geachte medelid om de Regeering alsnog te vragen een modus te trachten te vinden, opdat de betrokken personen in staat zullen zijn datgene te doen, wat hun door de bepaaling terzake wordt opgelegd.

Ik geloof, dat de heer Soangkoepon dezen keer tevreden kan zijn met de uitspraak van de commissie.

De **Voorzitter**: De Commissie voor de Verzoekschriften heeft de conclusie aangevuld als door haar voorzitter is aangegeven.

12de VERGADERING — DINSDAG 31 OCTOBER 1939.

Eerste rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

De conclusie op verzoekschrift No. 49, als aangevuld door den voorzitter der Commissie voor de Verzoekschriften, wordt zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de conclusies op de verzoekschriften Nos. 50 t/m 73:

50. Verzoek, gedagteekend Fort de Kock 20 Mei 1938, van Maïrib (Datoek Modjo Kondo), om erkenning als penghoeloe enz.

Regeeringsbrief van 20 Juni 1939 No. 1188/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

51. Verzoek, gedagteekend Batavia-Centrum 28 December 1938, van Moehajar bin Damiri c.s., om ruimer schade-loosstelling voor de door hen ontruimde woonerven.

Regeeringsbrief van 22 Juni 1939 No. 1208/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

52. Verzoek, gedagteekend Martapoera 1 April 1937, van Abdollah bin Dalem Igama, houdende bezwaren tegen een vonnis van een Inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 26 Juni 1939 No. 1221/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

53. Verzoek, gedagteekend Wanga 18 Maart 1938 van Philip Rundengan, om toekenning van pensioen of onderstand.

Regeeringsbrief van 26 Juni 1939 No. 1228/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

54. Verzoek, gedagteekend Semarang 25 Maart 1939 van Raden Falak, om herplaatsing.

Regeeringsbrief van 1 Juli 1939 No. 1257/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

55. Ongedagteekend verzoek van Kilian marga Loembantobing, om benoeming van zijn zoon Gamaliel tot hoofd van de negeri Hoetatoroean.

Regeeringsbrief van 4 Juli 1939 No. 1270/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

56. Verzoek, gedagteekend Seberaja 29 Augustus 1938 van Sangana c.s., houdende bezwaren tegen een vonnis van een Inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 6 Juli 1939 No. 1286/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

57. Verzoek, gedagteekend Ramboetan (Palembang) 9 Januari 1939, van Rohimin bin Mahji, inzake een verkiezing van een volkshoofd.

Regeeringsbrief van 6 Juli 1939 No. 1287/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

58. Verzoek, gedagteekend Goenoeng Toea 16 Juli 1938, van Mara Sonang c.s., betreffende de vordering van gemeentendiensten.

Regeeringsbrief van 8 Juli 1939 No. 1297/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

59. Verzoek, gedagteekend Kota Pinang 18 September 1936, van Wan Tongah, houdende bezwaren tegen een vonnis van een Inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 10 Juli 1939 No. 1300/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

60. Verzoek, gedagteekend Goenoeng Toea 1 Augustus 1938, van Baginda Mangr. Enda Portibi c.s. om vrijstelling van saro- en ombodiensten.

Regeeringsbrief van 10 Juli 1939 No. 1307/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten — van wie er intusschen één van saro- en ombodiensten is vrijgesteld —, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief hiervan mededeeling te doen.

61. Verzoek, gedagteekend Jogjakarta 1 Juni 1939, van de Perserikatan Boemipoetera, om toekenning van onderstand aan de weduwen van Inheemsche landsdienaren in tijdelijken dienst.

Regeeringsbrief van 8 Juli 1939 No. 1298/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressante, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

62. Verzoek, gedagteekend Watansoppeng 10 Juni 1938, van vrouwe I Bala, om uitvoering van een vonnis van een Inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 12 Juli 1939 No. 1329/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressante, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

12de VERGADERING — DINSDAG 31 OCTOBER 1939.

Eerste rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

63. Verzoekschriften, gedagteekend Koetaradja, Sigli, Aloë Pisan en Meulaboh resp. 17, 20 en 23, 30 en 31 Januari 1939, van ingezetenen van Atjeh en Onderhoorigheden, houdende verzoek om wederinstelling van het sultanaat Atjeh.

Regeeringsbrief van 13 Juli 1939 No. 1336/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

64. Verzoek, gedagteekend Toelölö 16 Augustus 1938, van Sinata mado Daëli, houdende bezwaren tegen zijn ontslag als örihoofd.

Regeeringsbrief van 14 Juli 1939 No. 1349/A heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien adressant in November 1938 is aangewezen tot örihoofd van Lahömi, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

65. Verzoek, gedagteekend Siromboe 10 Februari 1939, van Mohamad Denan gelar Soetan Bangsawan, om benoeming tot örihoofd.

Regeeringsbrief van 14 Juli 1939 No. 1350/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

66. Verzoek, gedagteekend Bandoeng 11 December 1937, van Mevrouw C. van Muyen geboren Chevallier, om herziening van haar inpassing in de B.B.L. 1925.

Regeeringsbrieven van 9 April 1938 No. 745/C en 20 Juli 1939 No. 1378/C hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressante, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

67. Verzoek, gedagteekend Rantau Prapat 12 Juni 1938, van Radja Sam, houdende bezwaren tegen een vonnis van een Inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 22 Juli 1939 No. 1387/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

68. Verzoek, gedagteekend Terawas 15 December 1938 van Teradjo, houdende bezwaren tegen de verkiezing van een margahoofd.

Regeeringsbrief van 24 Juli 1939 No. 1396/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

69. Verzoek, gedagteekend Wlingi 25 November 1938, van

(Voorzitter.)

het Comité Permintaan Tanah, om toekenning van een stuk grond en financieelen steun.

Regeeringsbrief van 28 Juli 1939 No. 1431/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

70. Verzoek, gedagteekend Hoeta Godang 20 Juli 1938 van Oeteh bin Soetan Koemala, om te worden erkend als radja van Soengei Kanan.

Regeeringsbrieven van 29 Juli 1939 No. 1443/A en 24 Augustus 1939 No. 1607/A hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

71. Verzoek, gedagteekend Boekoem 27 Februari 1939, van Ngampen, houdende bezwaren tegen een vonnis van een Inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 2 Augustus 1939 No. 1457/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

72. Verzoek, gedagteekend Tandjoeng Medan 21 April 1938, van Si Kamin, inzake een grondkwestie.

Regeeringsbrief van 8 Augustus 1939 No. 1487/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

73. Verzoek, gedagteekend Blambangan Oempoe 4 April 1939, van Ratoe Mardeka alias Toean Soenan, betreffende zijn ontslag.

Regeeringsbrief van 22 Augustus 1939 No. 1590/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

De conclusies op de verzoekschriften Nos. 50 t/m 60, 62 en 64 t/m 73 worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd, terwijl de conclusies op de verzoekschriften Nos. 61 en 63 — resp. op verzoek van de heeren Soetardjo en Van Helsdingen — worden aangehouden.

De **Voorzitter**: Hiermede is de behandeling van het eerste rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften, met uitzondering van de aangehouden verzoekschriften, beëindigd. Ik dank de commissie voor het door haar verrichte werk.

De vergadering wordt te 10.21 uur v.m. gesloten.

13de VERGADERING — DINSDAG 7 NOVEMBER 1939.

Ingekomen stukken. — Ontslagname v/d heer Kartowisastro en aanwijzing v/d heer Hoedojo als lid van het College van Gedelegeerden. — Ordonnantie informatierecht staatsmobilisatie (Ond. 83).

13de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 7 November 1939.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Ontslagname v/d heer Kartowisastro en aanwijzing v/d heer Hoedojo als lid van het College van Gedelegeerden. — Ordonnantie informatierecht staatsmobilisatie (Ond. 83). — Nadere regeling bevoegdheden Eur. B. B.-ambtenaren in de gouvernementen van Java en Madoera (Ond. 52).

Voorzitter: de heer Mr. J. A. JONKMAN.

De presentielijst is geteekend door 15 leden, te weten de leden:

Blaauw, Van Helsdingen, Jonkman, Kan, Kerstens, Leunissen, Mogot, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, De Villeneuve en Wiwoho.

Regeringsgemachtigden de heeren: Bakker en De Waal.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 30 October 1939 No. 2006/B ter aanbieding van een nota met bijlagen nopens den opzet en de resultaten der gehouden enquête inzake de werking van de bedrijfsreglementering ten aanzien van drukkerijen, sigarettenfabrieken, metaalgietterijen, weverijen en ijsfabrieken.

2. Als voren van 1 November 1939 No. 2014/B houdende mededeeling, dat het door onvermijdelijke omstandigheden niet mogelijk is geweest de begrotingsrekening der gezamenlijke landsbedrijven over 1938 aan den Volksraad te doen toekomen binnen tien maanden na afloop van het begrotingsjaar.

3. Als voren van 1 November 1939 No. 2022/B ter aanbieding van een exemplaar van het muntverslag over het jaar 1938.

4. Rondschriften van den 1sten Gouvernements Secretaris van 31 October 1939 betreffende de toepassing van de aanstellings-eischen bij indienstneming van nieuw personeel.

5. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 28 October 1939 No. 37 tot nadere wijziging en aanvulling van de B.B.L.-1938.

6. Als voren van 28 October 1939 No. 27 tot interneering van Si Noerdin gelar Hadji Noerdin ter afdeelingshoofdplaats Pajakoemboeh.

7. Als voren van 30 October 1939 No. 10 houdende ontslag van Dr. H. J. Levelt als lid tevens plvv. voorzitter van het Volksraadstemkantoor en aanwijzing van C. Th. de Booy als plvv. voorzitter.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Opgaven van het Hoofd D. V. G. en den Regeerings-gemachtigde voor Algemeene Zaken, resp. ddo. 24 October 1939 No. 35705/Begr. en ddo. 2 November 1939 No. 158/15—8, betreffende bij de behandeling van de begroting voor 1940 gedane toezeggingen.

2. Afschrift van het telegram van den Directeur van Economische Zaken aan gouverneurs en bestuursvoerende residenten betreffende verhooging van den prijs van Sumatrahars.

3. Besluit van den Directeur van Economische Zaken van Handelingen. Zittingsjaar 1939—1940.

(**Voorzitter, De Villeneuve.**)

1 November 1939 No. 17544/H.K.H. houdende verleening van ontheffing van het in artikel 1 lid 1 van de Regeeringsverordening in Staatsblad 1939 No. 453 vervatte verbod.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende publicaties:

1. Maandcijfers over 1939 betreffende den economischen toestand der Inheemsche bevolking op Java en Madoera.
2. Exportcultures van Ned.-Indië 1830—1937.
3. Bulletin No. 72 van den Dienst der Volksgezondheid.

De publicaties worden opgenomen in de boekerij.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! In aansluiting op deze ingekomen stukken, moet ik U mededeelen, dat ons geacht medelid, de heer Kartowisastro, ontslag heeft genomen als lid van den Volksraad en dus ook heeft moeten aftreden als lid van het College van Gedelegeerden. Ingevolge de Gedelegeerdenkiesverordening heb ik in zijn plaats aangewezen ons geacht medelid, den heer Hoedojo. Ik moge thans volstaan met uit te spreken, dat wij het aftreden van den heer Kartowisastro betreuren en hem tevens onze beste wenschen aanbieden bij zijn wederintreden in het actieve bestuur. Den heer Hoedojo zullen wij gaarne in ons midden welkom heeten.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot regeling van het recht tot het vorderen van inlichtingen ten behoeve van de staatsmobilisatievoorbereiding (Ond. 83), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6).

Ik deel U hierbij mede, dat zoo dadelijk een tweede Nota van Wijzigingen zal worden rondgedeeld, bevattende enkele striet technische wijzigingen.

De heer **De Villeneuve:** Mijnheer de Voorzitter! Is het de bedoeling, dat thans reeds het woord wordt gevoerd, voordat de leden van deze Tweede Nota van Wijzigingen hebben kunnen kennis nemen?

De **Voorzitter:** Ik geloof niet, dat het noodig is te wachten tot de Tweede Nota van Wijzigingen is rondgedeeld. Zij bevat zooals ik zeide, slechts technische wijzigingen.

U kunt eventueel in tweeden termijn nog opmerkingen over deze Nota van Wijzigingen maken, doch ik kan reeds mededeelen, dat naar ik meen aan hetgeen U op dat gebied zoudt willen zeggen, in hoofdzaak wordt tegemoetgekomen.

De heer **De Villeneuve:** Mijnheer de Voorzitter! Over dit ontwerp heb ik slechts enkele opmerkingen te maken.

Met genoegen heb ik uit de Memorie van Antwoord gelezen, dat het de bedoeling is om bij het verzamelen van gegevens ten behoeve van de staatsmobilisatievoorbereiding zoo veel mogelijk gebruik te maken van gegevens, die bereids bij ambtelijke instanties berusten, terwijl verder het C. K. S. zoo veel als doenlijk is, zal worden ingeschakeld. Ik zou de opmerking, die te dien aanzien in het Gedelegeerdenverslag is gemaakt, nog eens met grooten nadruk willen herhalen. In den laatsten tijd worden door verschillende instanties gegevens verzameld, betrekking hebbende op verschillende bedrijven, waardoor aan die bedrijven een bijzonder groote hoeveelheid werk wordt verschaft. Daartoe behoort in de eerste plaats de nijverheidsstatistiek; binnenkort komt daarbij een statistiek ten behoeve van de ongevallenregeling en thans zal het de Staatsmobilisatieraad zijn, die een beroep doet op de bedrijven om de noodige gegevens bijeen te brengen.

(Kerstens.)

Het is wel bijzonder gewenscht, dat bij moeilijke enquêtes als deze zooveel mogelijk centraal wordt gewerkt en waar de ervaring heeft geleerd, dat speciaal het C. K. S. op dit gebied voortreffelijk werk doet en het verzamelen, doch vooral het verwerken van statistisch materiaal groote moeilijkheden medebrengt, zou ik nog eens speciaal de aandacht van de Regeering willen vestigen op de wenschelijkheid, de toegezegde gedragslijn zooveel mogelijk vast te houden en het C. K. S. dus in deze waar te belasten in te schakelen en met de verwerking der gegevens te belasten.

Voorts heb ik nog een opmerking over art. 1 lid 1. Mij is het nog steeds niet duidelijk, waarom de hoofden van gewestelijk bestuur in deze op één lijn zijn gesteld met den voorzitter van den Staatsmobilisatieraad en de departementshoofden. Wanneer het gaat om inlichtingen, die van elders verkregen moeten worden, biedt naar mij voorkomt art. 4 lid 1 toch wel degelijk voldoende gelegenheid om alle mogelijke inlichtingen, ook van buitenaf, te verkrijgen. De opmerking in het Gedelegeerdenverslag, dat het hier gaat om regionale gegevens, komt mij dan ook zeker niet afdoende voor. Waar het hier een zeer verstrekkende bevoegdheid betreft, had het mij juister geleken, dat de bevoegdheid om inlichtingen in te winnen in art. 1 beperkt ware gebleven tot den Staatsmobilisatieraad — eventueel den voorzitter van den raad — en tot de departementshoofden.

Ten slotte nog een opmerking over art. 2 lid 2. Daarin wordt de mogelijkheid geopend om ook inlichtingen in te winnen van ondergeschikten. In het Gedelegeerdenverslag is daartegen ondergeschikt gemaakt en ik zou dat nog eens willen herhalen. Mij lijkt het in het algemeen een volkomen onjuiste methode, dat niet van de bestuurders en hoofden van bedrijven de inlichtingen worden ingewonnen, maar dat men daarbij ondergeschikten, zij het ook in uitzonderingsgevallen, zou kunnen inschakelen. Ik zou de Regeering nog eens met aandrang willen vragen die laatste alinea uit art. 2 te willen schrappen.

De heer **Kerstens**: Mijnheer de Voorzitter! Uit de Memorie van Antwoord heb ik met genoegen vernomen, dat de vrijstelling van de banken eigenlijk gemotiveerd zou zijn met het feit, dat de Nederlandsche wet, geheeten Verdedigingsvoorbereidingen 1939 soortgelijke bepalingen bevat en ten deze concordantie met de Nederlandsche wetgeving wel zeer gewenscht is. Of die concordantie nu inderdaad zoozeer gewenscht is, is een vraag, die voor mij niet bij voorbaat zoo vaststaat als voor de Regeering het geval schijnt te zijn.

Aan den anderen kant lijkt het mij inderdaad niet juist het gewichtige vraagstuk van het bankgeheim bij een ontwerp als dit incidenteel aan de orde te stellen. Dat is dan ook de bedoeling van wat ik vragen en zeggen ga niet, doch ik zou het op prijs stellen, als de Regeering iets nader zou kunnen preciseren de zinsnede aan het einde van de eerste bladzijde (ronco) van de Memorie van Antwoord, waar ik lees:

„Opgemerkt moge overigens nog worden, dat de vrijwaring van de banken zich niet verder uitstrekt dan voorzoover betreft de uitoefening van het bankbedrijf.”

Ik vraag dus, of dit iets nader kan worden gepreciseerd, zoodat ik een helderder beeld kan krijgen van wat de Memorie van Antwoord onder „de uitoefening van het bankbedrijf” verstaat.

Van mijn kant wil ik de bedoeling van mijn vraag ook wat nader preciseren door de vraag te stellen, of het voor den Staatsmobilisatieraad niet van groot belang kan zijn, dat men onder bepaalde omstandigheden kan kennismaken van de wijze, waarop de banken bijv. de industrieën en andere soort ondernemingen financieren, of dat goed dan wel slecht gaat bijv. in den zin, waarin dit in Nederland kortgeleden nog heeft plaats gehad en of er voor de Regeering en de Staatsmobilisatieraad onder de omstandigheden als waaronder deze ordonnantie uit-

(Soetardjo, Leunissen.)

sluitend in werking kan treden, er niet veel aan gelegen kan zijn, daarvoor een stokje te steken, zoodat ook de financieele krachten van het land worden bewaakt in dier voege, dat zij veilig worden gesteld voor de behoeften van het land zelf. Ik geloof, dat dit moet vallen onder de omschrijving „uitoefening van het bankbedrijf”. Zoo ja, dan zou ik het betreuren, dat de Regeering zich bij voorbaat haar bemoeienis daarmede zelf heeft afgesneden.

Ik zou het op prijs stellen, deze nadere inlichtingen te mogen ontvangen, dan kan ik aan de hand daarvan uitmaken, of ik in tweeden termijn nog op de kwestie terugkom.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Op een vraag in het Gedelegeerdenverslag bij artikel 1 van het ontwerp heeft de Regeering in de Memorie van Antwoord een nadere toelichting gegeven van hetgeen Zij onder het begrip „instelling” gevraagd te verstaan. In het Gedelegeerdenverslag is met name gevraagd, of de Regeering onder instellingen verstaat organisaties in algemeenen zin. Op deze vraag zegt de Memorie van Antwoord:

„Onder instellingen dienen te worden begrepen die organisaties, welke niet onder het begrip ondernemingen, bedrijven of diensten vallen. Ook in de Nederlandsche Wet verdedigingsvoorbereiding 1939 wordt naast „ondernemingen” en „diensten” van „instellingen” gesproken, terwijl in artikel 1 onder b van de Algemeene Machtigingsordonnantie eveneens „instellingen” worden genoemd.”

Als ik het geheel mis heb, wordt de vraag in het Gedelegeerdenverslag met name bedoeld of de Regeering onder het begrip „instellingen” ook verstaat vereenigingen, die op sociaal, politiek of vakvereenigingsterrein werken. Op deze vraag is, naar het mij voorkomt, door de Regeering niet voldoende duidelijk geantwoord. Ik zou het daarom op prijs stellen, als de Regeering mondeling deze inlichtingen zou willen verduidelijken en met name zou willen mededeelen, of Zij onder het begrip „instellingen” ook sociale, politieke en vakvereenigingen verstaat.

De heer **Leunissen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb slechts enkele opmerkingen te maken naar aanleiding van eenige artikelen van deze ontwerp-ordonnantie.

Allereerst een opmerking naar aanleiding van hetgeen in het Gedelegeerdenverslag over de redactie van den aard van de inlichtingen, die door den Gouverneur-Generaal mogen worden gevorderd wordt gezegd. De Memorie van Antwoord vindt, dat deze redactie voldoende is en het Gedelegeerdenverslag geeft als zijn meening te kennen, dat de redactie aan den aard van de inlichtingen een veel te ver strekkende betekenis toekent.

Ik begrijp eigenlijk nog niet, waarom de Regeering er op tegen is, deze redactie te wijzigen. Mij dunkt, dat de redactie, zooals deze in het Gedelegeerdenverslag is voorgesteld, duidelijker en juister is en dat daardoor in een bepaald geval door den rechter meer stringent zal kunnen worden uitgevaardigd, of en in hoeverre aan de verplichting tot het geven van inlichtingen door een bepaalde instantie niet is voldaan. Men kan toch zeggen wat het doel is van de te vragen inlichtingen, zonder in de machtiging mede de vragen te formuleeren. Ik geloof niet, dat het de bedoeling van het Gedelegeerdenverslag is, de vragen van den Gouverneur-Generaal in de machtiging geformuleerd te krijgen. Dit wat mijn eerste opmerking betreft, Mijnheer de Voorzitter.

Mijn tweede opmerking geldt de opmerking in het Gedelegeerdenverslag, dat in de ordonnantie niet wordt vastgelegd, dat degenen, die om inlichtingen komen vragen, de machtiging van den Gouverneur-Generaal zullen hebben te toonen. De Regeering zegt in de Memorie van Antwoord blz. 3 (ronco):

„Er zal voor worden gezorgd, dat ieder, aan wien de bevoegdheid tot het vorderen van inlichtingen is verleend, voorzien is van een afschrift van de betreffende

Ordonnantie informatierecht staatsmobilisatie (Ond. 83). — Nadere regeling bevoegdheden Eur. B.B.-ambtenaren in de gouvernementlanden van Java en Madoera (Ond. 52).

(Verboom.)

opdracht of machtiging." Aangezien uiteraard aan degenen, van wie inlichtingen worden gevorderd, het recht toekomt zich van de bevoegdheid van de vorderende ambtenaren te vergewissen, zal desgevraagd door die ambtenaren het in hun bezit zijnde afschrift van de opdracht of machtiging moeten worden getoond".

Zoo staat het in de Memorie van Antwoord, Mijnheer de Voorzitter, maar ik zou willen vragen: wat is er op tegen, dit in de ordonnantie op te nemen? Wanneer men tot de toepassing van de ordonnantie komt, zullen vooral de menschen, die er niet dagelijks mee te maken hebben, niet altijd de Memorie van Toelichting en de Memorie van Antwoord bij de hand hebben, maar zich uitsluitend baseeren op de ordonnantie zelf.

Een meer stringent bezwaar heb ik tegen het vorderen van inlichtingen van ondergeschikten en dat niet alleen omdat het een minder elegante methode van wetgeving is — dat zou in de omstandigheden, die tot de toepassing van de ordonnantie aanleiding geven, niet zoo ernstig zijn —, maar de ondergeschikten zelf zullen er mijns inziens wel degelijk door in moeilijkheden kunnen komen. Wanneer de Regeering zegt, dat het landsbelang eischt, dat in bepaalde omstandigheden inlichtingen van ondergeschikten kunnen worden gevorderd, dient daar mijns inziens tegenover te staan, dat de Regeering deze ondergeschikten vrijwaart voor alle gevolgen van het geven van zulke inlichtingen.

Art. 5 lid 3 bepaalt:

„Zij, die uit hoofde van hun stand, beroep of ambt tot geheimhouding verplicht zijn, kunnen zich van het verstrekken van de gevorderde inlichtingen of het voldoen aan een vordering als bedoeld in lid (2) van dit artikel verschoonen,

Ik vermoed wel, dat dit artikellid niet van toepassing is op ondergeschikten van een instelling, een bedrijf etc., maar ik zou mij ook kunnen voorstellen, dat een ondergeschikte, die in een bedrijf of instelling werkzaam is, wel degelijk door zijn werkzaamheden of beroep tot de wetenschap is gekomen van gegevens, die hij liever niet zonder dwingende middelen aan de Regeering zou willen verstrekken. Wat zal de Regeering doen, wanneer Zij dit eischt en deze ondergeschikte komt daardoor in moeilijkheden?

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil gaarne deze opmerking maken, dat ik het ernstig betreur, dat wij in een uitermate belangrijke zaak als de onderhavige de Memorie van Antwoord wel zeer laat ontvangen hebben — zulks te meer, omdat deze Memorie van Antwoord vergezeld is van een Nota van Wijzigingen, die een duizelingwekkend aantal wijzigingen behelst. Dit kan aan de behandeling van de zaak en aan het overleg met de Regeering moeilijk ten goede komen.

Ik kan mij voorstellen, dat in bijzondere omstandigheden het overleg versneld moet worden, maar de snelheid, welke hier van den Volksraad geëischt wordt, is wel bijzonder groot en ik blijf dit een groot bezwaar achten.

Overigens zou ik mij willen aansluiten bij hetgeen de heer De Villeneuve in het bijzonder heeft gezegd over het inschakelen van het Centraal Kantoor voor de Statistiek.

Ook ik geloof, dat dit een zaak van groot belang is. Het kan onmogelijk juist zijn, dat van overheidswege telkens weer dezelfde gegevens gevraagd zouden worden, en dat deze gegevens, voor een groot deel niet verder zouden worden verwerkt, zoals bij enquêtes en dergelijke helaas maar al te dikwijls het geval is. Het verstrekken van deze gegevens eischt van de betrokkenen veelal een massa werk; ook om andere redenen is het zeker gewenscht, dat van die gegevens het volle effect wordt getrokken, wat alleen mogelijk is, wanneer een serieuze verwerking van de gegevens verzekerd is. In dat opzicht sluit ik mij dus geheel aan bij den heer De Villeneuve.

(Voorzitter, Soetardjo.)

De **Voorzitter**: Naar aanleiding van de eerste opmerking van het geachte lid wil ik, zij het wellicht ten overvloede, erop wijzen, dat inderdaad de termijn van openbare behandeling, gerekend vanaf het verschijnen van de Memorie van Antwoord, vrij kort is geweest, maar dat wij tijd hebben tot 10 November a.s., zoodat wij in den loop der volgende dagen de behandeling van dit onderwerp voortzetten, indien dit noodig mocht blijken.

Is de Regeering gemachtigde bereid onmiddellijk te antwoorden of wil hij dit liever doen in den loop van den ochtend?

De heer **Bakker**, Voorzitter van den Staatsmobilisatieraad: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne eenig respijt hebben en in den loop van den morgen willen antwoorden.

De **Voorzitter**: Dan wordt de behandeling van dit onderwerp opgeschort en later op dezen morgen hervat.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende nadere regeling van enkele bevoegdheden en bemoeiingen van de Europeesche ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur in de gouvernementlanden van Java en Madoera. (Ond. 52.)

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Met betrekking tot dit onderwerp zou ik een paar opmerkingen willen maken en daaraan eenige suggesties willen vastknoopen. Mijn eerste opmerking betreft het gedeelte, in het ontwerp vervat onder stuk B. Daarin wordt voorgesteld de bevoegdheid van den gouverneur tot ongeschiktverklaring van een schoollokaal, dat schadelijk is voor de gezondheid of door bouwvalligheid gevaarlijk is, dan wel onvoldoende ruimte biedt voor het aantal schoolgaande kinderen, over te dragen op den resident. Het betreft hier een zoo onbeduidende bevoegdheid, dat ik mij heb gevraagd waarom de Regeering er niet toe is overgegaan om deze bevoegdheid over te dragen op de regenten, in plaats van op de residenten. Evengoed als zulks het geval zal zijn als de bevoegdheid van den gouverneur in handen van den resident zal worden overgedragen, even zoo goed zal bij overdracht aan den regent deze zich laten voorlichten door de daartoe bevoegde ambtenaren. Op dit terrein dan de deskundige ambtenaren. Er lijkt mij geen enkele reden aanwezig om in dit geval de overdracht niet te doen op de regenten. Op dezen grond breng ik dan ook de suggestie bij de Regeering voor om het ontwerp alsnog in dien zin te wijzigen, dat de bevoegdheid hier bedoeld wordt overgedragen op den regent in plaats van op den resident. Door aldus te handelen zal de Regeering volkomen blijven in de lijn van het principe, dat Zij sedert tientallen jaren heeft gevolgd, namelijk de ontvoogding van het Indonesisch Bestuur. De geleidelijke overdracht van dergelijke bevoegdheden van het Europeesch aan het Indonesisch bestuur, in casu aan de regenten, brengt de Regeering naar het mij voorkomt nader tot de door haar beoogde ontvoogding van het Indonesisch bestuur.

Mijn tweede opmerking betreft de bevoegdheidsoverdracht met betrekking tot de hondsdoelheidsordonnantie, als geregeld onder sub C ten 2e. De huidige toestand kan als volgt worden geschetst. De Europeesche en Indonesische bestuursambtenaren hebben de bevoegdheid om op te treden als omschreven in de desbetreffende bepalingen van de hondsdoelheidsordonnantie, maar daarnaast heeft de resident de bevoegdheid om andere ambtenaren aan te wijzen, die dezelfde bevoegdheid kunnen uitoefenen, mits zij zijn voorzien van een schriftelijke verklaring, machtiging of een schriftelijk bewijs — hoe men dat noemen wilt — van den resident. Nu is het deze bevoegdheid van den resident, die

Nadere regeling bevoegdheden Eur. B.B.-ambtenaren in de gouvernementslanden van Java en Madoera (Ond. 52).

(Soangkoepon.)

zal worden overgedragen, en niet alleen aan den assistent-resident, maar ook aan den regent. Zooals in het ontwerp geformuleerd, wordt deze bevoegdheid overgedragen aan den assistent-resident of den regent. Ik behoef nauwelijks te zeggen, dat deze bepaling een bron van velerlei misverstanden en wrijvingen zal vormen. Nu zou de geachte Regeeringsgemachtigde mij kunnen tegenwerpen, dat op het oogenblik zoowel de Europeesche als de Indonesische bestuursambtenaren toch al deze bevoegdheid hebben. Hiertegenover valt dan op te merken, dat het hier betreft een aanwijzing van andere ambtenaren dan de bestuursambtenaren, zoowel Europeesche als Indonesische, en de bevoegdheid tot aanwijzing dezer ambtenaren zou ik opgedragen willen zien aan den regent, althans niet aan twee autoriteiten tegelijk. Wanneer een keus moet worden gedaan is het op grond van de zelfde overwegingen als ik zoeven ontwikkelde, alleszins gebiedend, dat deze overdracht geschiedt aan den regent.

Dan nog de bevoegdheidsoverdracht als bedoeld in sub C ten 3e onder a, betrekking hebbende op de boschordonnantie. Het betreft hier de beslissing op verzoeken om teruggave van aangehaald hout. Op de desbetreffende opmerking in het Gedelegeerdenverslag heeft de Regeering in de Memorie van Antwoord geantwoord, dat deze kwestie aldus in het ontwerp is geregeld in verband met de bestaande bevoegdheden van den assistent-resident op het gebied van het procesrecht. Aldus redeneerende echter zou het zelfde kunnen worden gezegd van hetgeen in sub C ten 3e onder b wordt geregeld, nl. het geven van een bestemming aan aangehaald hout. Hier wordt echter de bevoegdheid tot het geven van een bestemming aan het aangehaald hout overgedragen aan den regent en niet aan den assistent-resident, zij het ook in overeenstemming met den assistent-resident.

Het betreft hier dergelijke onbeduidende bevoegdheden, dat naar het mij voorkomt, er niet het minste bezwaar tegen behoeft te bestaan om de bevoegdheden aan den regent over te dragen.

Men zou mij kunnen tegenwerpen: waarom toch zooveel moeite gedaan voor de overdracht aan den regent, waar het hier om onbeduidende bevoegdheden gaat. Ik zou hier tegenover willen stellen, dat het streven, dat ik zoeven in de voorgebrachte suggesties heb vertolkt, betreft de verdere doorvoering van de ontvoogding. Hoe onbeduidend de bevoegdheden ook mogen zijn, voor mij gaat het om het principe, dat reeds sinds tientallen van jaren ten uitvoer is gebracht. Een voorstel als door de Regeering in het ontwerp wordt voorgebracht, komt mij voor in strijd te zijn met de ontvoogdingsgedachte, ik herhaal, hoe onbeduidend de bevoegdheden ook mogen zijn. Daarom stel ik er prijs op, als de Regeering zich bereid zou verklaren het ontwerp in den door mij zoeven aanbevolen zin te wijzigen. Vooral, waar het hier om zeer onbetekenende bevoegdheden gaat, wekt het den indruk van een discriminatie van den regent, evenals zulks het geval is bij de ordonnantie tot regeling van de Inlandsche maatschappij op aandeelen. Dit hinken op twee gedachten, eenerzijds het zich als doel stellen de ontvoogding van het Indonesisch bestuur en anderzijds het uitsluiten van het Indonesisch bestuur van de overdracht van zelfs onbelangrijke bevoegdheden van het Europeesch bestuur, wekt den indruk, alsof remmen moeten worden aangelegd bij de uitvoering van de ontvoogding. Dit kan natuurlijk niet in de bedoeling van de Regeering liggen, maar de praktijk van de laatste jaren wekt zulk een indruk.

Ik zou het daarom zeer betreuren, als op dezen weg zou worden voortgegaan en ik stel er zeer veel prijs op, dat de Regeering in dit ontwerp de door mij voorgebrachte suggesties overneemt.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer men deze ontwerp-ordonnantie voor oogen krijgt, kan men

hierbij weder constateeren, dat de geheele bestuurshervorming niet anders is dan een versterking van de positie van de Europeesche bestuursambtenaren op Java en Madoera. De Regeering heeft blijkbaar groote spijt van haar voornemen om de ontvoogding in deze gewesten practisch ten uitvoer te brengen. De ontwerpen betreffende de bestuurshervorming behelzen niet anders dan de aan de Europeesche bestuursambtenaren toe te kennen bevoegdheden. De bevoegdheden, die vroeger aan de hoogere autoriteiten zijn toegekend, gaan nu over aan lagere Europeesche bestuursambtenaren. Men vraagt zich hierbij niet af, of dit in het belang is van de gemeenschap, omdat de Regeering blijkbaar van oordeel is, dat de versterking van de positie van de Europeesche bestuursambtenaren beteekent het dienen der algemeene belangen. Overdracht van bevoegdheden aan het Inlandsch Bestuur schijnt uit den boeze te zijn, want anders zou men een regeling als in artikel 1, onder c ten 3de b niet in het leven hebben geroepen.

Indien de regent moet beslissen, na verkregen overeenstemming met den assistent-resident, beteekent dit toch feitelijk, dat de assistent-resident beslist; dit beteekent verder werken op zijn elf en dertigst. Het zou veel beter en eenvoudiger zijn, indien men een dezer functionarissen aanwees, doch men doet het voorkomen, alsof men den regent voor de over te dragen taak vertrouwt, terwijl dit in werkelijkheid niet zoo is. De Regeering tracht deze gedachte door een manoeuvre te camoufleren en daarom hinkt Zij op twee gedachten.

De **Voorzitter**: Ik verzoek het geachte lid, niet aldus te spreken van een „manoeuvre” van de Regeering. Dat kan toch niet de bedoeling wezen.

De heer **Soangkoepon**: Goed, Mijnheer de Voorzitter! Maar dit ontwerp gaat alleen over de versterking van de positie van de Europeesche bestuursambtenaren en met dit voor oogen heeft de Regeering met de onderhavige voorziening juist gezien. Ik zou evenwel liever zien, dat, wanneer de regent naar de zienswijze van de Regeering niet in staat is de toe te kennen bevoegdheden te hanteeren, de assistent-resident daarmede wordt belast. Bij deze toekenning van bevoegdheden is bij de Regeering verder nimmer de gedachte voorgekomen, de administratieve werkzaamheden in 's lands dienst te vereenvoudigen. Als aan de Europeesche bestuursambtenaren alle bevoegdheden, zelfs van de geringste betrekking, kunnen worden toegekend, is de zaak reeds in orde. Terecht is in dit verband dan ook in het Gedelegeerdenverslag gezegd, dat de onderwerpelijke voorstellen bepaaldelijk een terugtred beteekenen en daarom is de geheele bestuurshervorming feitelijk verwaterd geworden. Zij heeft bestuursperspectief meer. De grootsche gedachte, aan de bestuurshervorming toegekend, is thans teruggevoerd tot de simpele zaak van de positieverbetering en -versterking van de Europeesche bestuursambtenaren.

Tot voor kort werden bijvoorbeeld de gewone deurwaarders benoemd en ontslagen door den directeur van Justitie en de z.g. buitengewone deurwaarders door de hoofden van gewestelijk bestuur. De rechtspositie van deze beambten van het gerecht was op deze wijze goed verzekerd, doch aan deze rechtszekerheid behoort te worden getornd in het belang van de versterking van de macht der Europeesche bestuursambtenaren.

Ik vraag mij af, waarom het niet mogelijk is, de benoeming en het ontslag van deurwaarders in één hand te vereenigen, d.i. in handen van den resident b.v. Het toezicht op de werkwijze van deze landsdienaren kan beter worden uitgeoefend, omdat dit in één hand is vereenigd. Bovendien kunnen op die wijze de bijvoegelijke naamwoorden „gewone” en „buitengewone” achter het woord „deurwaarders” ver-

Nadere regeling bevoegdheden Eur. B.B.-ambtenaren in de gouvernementlanden van Java en Madoera (Ond. 52).

(Voorzitter, Soangkoepon, Van Helsdingen.)

vallen. Dan kunnen deze woorden zonder eenig bezwaar uit alle stukken verdwijnen en zodoende bezuinigt men in elk geval op het gebruik dezer woorden in de processtukken in heel Nederlandsch-Indië. Dit zou misschien verder eenigszins tegemoetkomen aan den papiernood van dezen tijd.

Men zou mij kunnen tegenwerpen, dat de positie van de assistent-residenten op die wijze niet kan worden versterkt. Doch indien men dit inderdaad onvoorwaardelijk wenscht, laat men dan de bevoegdheid tot benoeming en ontslag van alle deurwaarders aan deze assistent-residenten toevertrouwen; daardoor verkrijgt men naast de positieversterking van deze Europeesche bestuursambtenaren vereenvoudiging van arbeid. De bestuurshervorming is echter — zooals ik reeds gezegd heb — in werkelijkheid synoniem met versterking van de positie der Europeesche bestuursambtenaren. Dat het streven in deze richting zeker niet altijd in het belang is van de Inheemsche bevolking, behoeft geen nader betoog. Daarom krijg ik feitelijk een tegenzin in de behandeling der bestuurshervorming in ons college.

Men poneert de bestuurshervorming als het toekennen van medezeggenschap aan de Inheemsche bevolking in het bestuur van deze landen, maar intusschen is zij feitelijk niet anders dan een versterken en aantrekkelijk maken van de positie der Europeesche bestuursambtenaren, in het belang van de koloniale verhoudingen in deze landen.

De Voorzitter: Ik verzoek het geachte lid, geen algemeene beschouwingen te houden over de bestuurshervorming. Die is thans niet aan de orde.

De heer Soangkoepon: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil mijn standpunt omtrent deze ontwerp-ordonnantie bepalen aan de hand van de praktijk der bestuurshervorming.

De Voorzitter: Enkele opmerkingen daarover zijn voldoende. Een breede beschouwing over de bestuurshervorming is echter buiten de orde.

De heer Soangkoepon: De bestuurshervorming is toch in het belang van deze gewesten, Mijnheer de Voorzitter?

De Voorzitter: Deze omschrijving is zóó ruim, dat ik den spreker daarbij niet kan volgen.

De heer Soangkoepon: Hetgeen ik zeg staat toch in verband met de bestuurshervorming.

De Voorzitter: Ik verzoek U terug te keeren tot het aan de orde zijnde onderwerp.

De heer Soangkoepon: Mijnheer de Voorzitter! Als ik mijn gedachten over deze bestuurshervorming laat gaan, dan kan ik mij best voorstellen, waarom de Inheemsche bevolking sterk verlangt naar het bestaan van een parlement in deze gewesten, omdat dit thans het eenige lichaam is, dat in staat is redding te brengen in den benarden en moeilijken toestand, waarin de Inheemsche bevolking in deze landen verkeert.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Hetgeen de geachte medeleden, de heeren Soetardjo en Soangkoepon, hebben opgemerkt geeft mij aanleiding ook enkele opmerkingen te maken.

Hetgeen de heer Soangkoepon gezegd heeft lijkt mij niet juist, wat betreft de karakteriseering van het ontwerp als een versterking van de positie van het Europeesch bestuur, omdat het niet is een versterking, doch een handhaving van de positie. Het betreft hier de overdracht van een bevoegdheid van den eenen Europeeschen bestuursambtenaar naar een anderen. Er is evenmin sprake van een terugtreden.

Handelingen, Zittingsjaar 1939—1940.

(Sosrohadikoesoemo, Roep.)

Men kan hoogstens zeggen, dat hier verstarring plaats heeft en dat niet ten volle rekening wordt gehouden met den geest van de ontvoogding.

(De heer So a n g k o e p o n: Er is geen ontvoogding meer. Daar gaat het juist om.)

De opmerkingen, gemaakt door den heer Soetardjo, heb ik ook in de commissievergadering gemaakt. Toen de Memorie van Antwoord kwam met de toelichting op de vragen betreffende dit ontwerp, heb ik die opmerkingen, die toch eigenlijk zeer onbeduidend waren, schouderophalend gelezen en gedacht, juist omdat het hier ging om betrekkelijk zoo onbeduidende bevoegdheden, dat ik er maar verder niet over moest spreken.

Nu de heer Soetardjo — gelijk van hem te verwachten was — dienaangaande eenige opmerkingen heeft gemaakt, wil ik gaarne onderstrepen wat hij gezegd heeft. Het wil mij voorkomen, dat juist bij dergelijke zaken de Regeering niet moet streven naar een zonder meer handhaven van de bestaande, eenmaal getrokken scheidingslijn, tusschen Europeesch en Inlandsch Bestuur, doch dat de oorspronkelijke gedachte van de ontvoogding van het Inlandsch Bestuur bij haar steeds voorop moet staan en dat Zij telkens weer overwogen moet of niet een bevoegdheid, zelfs zulke onbeduidende als deze, kan worden overgedragen aan het Inlandsch bestuur.

Wij zien nu hoe het op prijs wordt gesteld door onze Inheemsche leden, als dergelijke bevoegdheden worden overgedragen op de Inheemsche bestuursambtenaren. Al zijn die bevoegdheden dan ook nog zoo onbetekenend, zij zien — en terecht! — in overdracht daarvan een symptoom van de bereidwilligheid der Regeering om op den eenmaal ingeslagen weg verder te gaan.

Daarom meen ik de Regeering ernstig te moeten waarschuwen om bij het bestudeeren van dergelijke ontwerpen telkens in beschouwing te nemen de vraag of dergelijke bevoegdheden niet geheel in de lijn van de ontvoogding kunnen worden overgedragen aan het Inheemsch bestuur.

De heer Sosrohadikoesoemo: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil beginnen met het afleggen van de verklaring, dat ik de bezwaren door den heer Soetardjo naar voren gebracht gaarne onderschrijf. Ik betreur het voorts, dat de Regeering met betrekking tot artikel I, onder C, 3e, b, aan het geuite bezwaar niet wil tegemoetkomen, door over te nemen de suggestie, om de woorden: „na verkregen overeenstemming” te doen vervangen door de woorden: „na overleg met.”

Ieder, die geen vreemde is in Jeruzalem — ik wil daarmee zeggen, dat ieder, die werkelijk kent de gedachten, die in de B. B.-wereld leven en de verhoudingen in deze wereld —, zal moeten toegeven, dat wanneer er strubbelingen zijn ten aanzien van kleine onderwerpen, deze nooit ter kennis van de Regeering worden gebracht. Ik wil verder gaan en zeggen, dat de gouverneurs dergelijke bisbilles te hooren krijgen als nieuws uit de derde of vierde hand.

Ik betreur het daarom, dat de Regeering afwijzend staat tegenover deze suggestie. Ik zou de Regeering gaarne in ernstige overweging willen geven om deze suggestie straks over te nemen. Mocht Zij daartoe niet genegen zijn, en de heer Soetardjo ter zake een amendement indienen, dan zal ik dat gaarne mede-onderteekenen.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Ook ik sluit mij gaarne aan bij de strekking van het betoog van den heer Soetardjo. Ik heb over deze zaak niet aanstonds het woord gevraagd omdat ook ik meende, dat deze bevoegdheden toch inderdaad van zoo ondergeschikten aard waren, dat het eigenlijk niet de moeite waard zou zijn om daarover in het openbaar een betoog te houden. Ik ben echter in zoo verre van inzicht

Nadere regeling bevoegdheden Eur. B.B.-ambtenaren in de gouvernementlanden van Java en Madoera (Ond. 52). — Ordonnantie informatierecht staatsmobilisatie (Ond. 83).

(Voorzitter van den Staatsmobilisatieraad.)

veranderd, dat ik nu meen, dat het hier wel een principieele zaak geldt. Ook ik meen, dat, indien dergelijke weinig belangrijke bevoegdheden niet vlot en royaal en zonder meer aan het Inheemsch bestuur kunnen worden overgedragen, men zich moet afvragen, wat dan eigenlijk wel kan worden overgedragen en wat er overblijft van het wezen, de kern van de ontvoogding — ik laat nu de bestuurshervorming buiten bespreking — van het Inheemsch bestuur.

Ik zal deze bevoegdheden niet gedetailleerd bespreken, dat is reeds door den heer Soetardjo gedaan. Ik begriep heel goed, dat de Regeering hiertegen allerlei kan inbrengen, bv. dat het in het stelsel beter past het zoo te doen als hier wordt voorgesteld, dat het, gelet op een of ander artikel eener andere ordonnantie, beter klopt wanneer de overdracht aan het Europeesch bestuur geschiedt, zeker, ik erken ook de waarde van zulke argumenten, maar ik meen te moeten ontkennen, dat de strekking van deze overdrachten in overeenstemming zou zijn met een royale en vlotte uitvoering van het ontvoogdingsbeginsel.

De Voorzitter: Is de Regeeringsgemachtigde bereid, dadelijk te antwoorden?

De heer **De Waal**, Regeeringscommissaris voor de bestuurs-hervorming in algemeenen dienst: Mijnheer de Voorzitter! Aangezien de gehouden redevoeringen er mij toe zullen nopen op verschillende details dieper in te gaan, zou ik gaarne in een volgende vergadering antwoorden.

De Voorzitter: Dan wordt de verdere behandeling van dit onderwerp opgeschort tot de volgende vergadering. Ik zal nu de openbare vergadering schorsen en verzoek den leden, in de commissies bijeen te komen; na beëindiging van het commissie-onderzoek zal de behandeling van Onderwerp 83 worden voortgezet.

De vergadering wordt te 9.49 uur v.m. geschorst en te 10.39 uur v.m. hervat.

De Voorzitter: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot regeling van het recht tot het vorderen van inlichtingen ten behoeve van de staatsmobilisatievoorbereiding (Ond. 83), als gewijzigd bij Nota's van Wijzigingen (st. 6 en 7).

De behandeling is gevorderd tot het regeeringsantwoord in eersten termijn.

De heer **Bakker**, Voorzitter van den Staatsmobilisatieraad: Mijnheer de Voorzitter! De heeren De Villeneuve en Verboom hebben ter sprake gebracht de groote wenschelijkheid om bij de voorbereiding van de staatsmobilisatie gebruik te maken van het Centraal Kantoor voor de Statistiek. Ik kan den geachten leden mededeelen, dat bij den geheelen opzet van de voorliggende ontwerp-ordonnantie deze gedachte steeds aan de orde is geweest en de groote betekenis van het Centraal Kantoor voor de Statistiek daarbij door den Staatsmobilisatieraad terdege is gevoeld, zoodat de Regeering dan ook gaarne den beiden geachten sprekers de verzekering geeft, dat met den door hen tot uiting gebrachten wensch rekening zal worden gehouden.

De heer **De Villeneuve** heeft voorts de vraag gesteld, waarom de hoofden van gewestelijk bestuur in artikel 1 op één lijn zijn gesteld met de andere uitvoerders van de voorbereiding, den voorzitter van den Staatsmobilisatieraad en de directeurs.

Wellicht is de Memorie van Antwoord in dit opzicht niet volledig geweest. Ik moge hier probeeren, deze noodzakelijkheid nader te motiveeren.

De voorbereiding van de staatsmobilisatie in Indië in zijn uitgestrektheid kan het noodig maken dat men onderdeelen regionaal bewerkt. Het zal wel uitzondering zijn, maar een bepaald geval staat thans den Staatsmobilisatieraad voor oogen. Dat beteekent dus niet alleen het inwinnen van inlichtingen overeenkomstig de ordonnantie, maar het bewerken van een afgerond geheel van de staatsmobilisatievoorbereiding voor een bepaald gebied. Ik noem bv. de Grootte Oost. De centrale gedachte van de staatsmobilisatievoorbereiding blijft daarbij ten volle bewaard. Het voorstel om op dat gebied de werkzaamheden uit te voeren gaat uit van den Staatsmobilisatieraad, die uiteraard steeds ingeschakeld blijft om het resultaat van het onderzoek te vernemen en om uiteindelijk te beslissen of de aangelegenheid later toch centraal dan wel regionaal, uit een oogpunt van staatsmobilisatie, zal worden behandeld.

Daar komt een tweede, ook zeer belangrijke reden bij, die nog niet genoemd is en wel deze, dat de hoofden van gewestelijk bestuur rechtstreeks onder den Gouverneur-Generaal staan, zoodat het practisch ook eigenlijk niet mogelijk is om, zoodat de heer De Villeneuve bedoelt, de hoofden van gewestelijk bestuur in te schakelen, om, overeenkomstig art. 4, voor de in lid 1 genoemde gezaghebbenden inlichtingen in te winnen. Dit komt minder overeen met de ambtelijke verhoudingen, daar de hoofden van gewestelijk bestuur rechtstreeks van den Gouverneur-Generaal hun opdrachten moeten ontvangen.

Mijnheer de Voorzitter. De heeren De Villeneuve en Leunissen hebben ter sprake gebracht de kwestie van de inschakeling van ondergeschikten, overeenkomstig art. 2, bij het vorderen van inlichtingen. Beide geachte sprekers hadden ernstig bezwaar tegen deze inschakeling. De Regeering zou hierop het volgende willen antwoorden. Zij erkent, dat deze methode van inschakeling ook haar niet sympathiek is. Dit houdt in, dat daartoe dan ook niet zal worden overgegaan dan in geval van uiterste noodzakelijkheid, in een geval dus b.v., dat de Regeering vermoedt — ik noem dit geval alleen in zuiver veronderstellenden zin —, dat fraude of kwade trouw valt aan te wijzen. De ordonnantie moet toch een zekere waarborg bieden, dat ook in dergelijke uitzonderingsgevallen de noodige maatregelen zullen kunnen worden toegepast.

De heer Leunissen heeft in dit verband ter sprake gebracht de mogelijkheid, dat de ondergeschikte, die op die manier zou worden ondervraagd, in een moeilijke positie zou komen. Die mogelijkheid is naar de meening van de Regeering toch niet groot en wel in de eerste plaats omdat, zoodat reeds is gezegd, dit een uitzonderingsgeval zal zijn, maar in de tweede plaats omdat in de ordonnantie en ook in de Memorie van Antwoord zoodanige en zoo talrijke waarborgen zijn gegeven, dat van dit recht practisch geen gebruik zal worden gemaakt, dat dit op zichzelf al een reden kan zijn om geen te groote angst te hebben voor den betrokken ondergeschikte.

Wanneer tenslotte zich toch het geval zou voordoen, dat een ondergeschikte op deze wijze gehoord zou worden, dan moge er toch aan gedacht worden, dat voor het tot stand brengen van dezen maatregel overeenkomstig de ordonnantie, de Staatsmobilisatieraad — een college van zeer hoog gezag — bijeen moet komen om het geval van dezen eenen man te behandelen. Nu ligt naar het oordeel der Regeering in het wezen van den Staatsmobilisatieraad toch wel voldoende waarborg, dat hier een ondergeschikte niet zal worden benadeeld, anders dan wanneer dit bepaaldelijk onvermijdelijk is.

Ten slotte is niet alleen de Staatsmobilisatieraad ingeschakeld als een soort beroepsorgaan in hoogste instantie, doch kan volgens de ordonnantie, bij het uitvoeren van dezen maatregel ook de Gouverneur-Generaal worden ingeschakeld, want de betrokkene kan het verschooningsrecht hanteeren, overeen-

(Voorzitter van den Staatsmobilisatieraad.)

komstig artikel 5, lid 4; dat zal dan vermoedelijk niet ten rechte zijn, want het zal geen bepaald beroeps- of ambtsgeheim zijn, maar men bereikt er toch mede, dat deze aangelegenheid ter kennis komt van den Gouverneur-Generaal, die ongetwijfeld toch ook hier naar een billijke oplossing zal streven. In elk geval, angst, dat de betrokkene zal worden gedupeerd, zal naar de meening der Regeering niet behoeven te worden gekoesterd. Ten slotte moge er nog de aandacht op gevestigd worden, dat deze clausule in de ordonnantie een groote preventieve werking heeft en als zoodanig dus ook van waarde is.

Dit alles samenvattende, zou de Regeering, hoe beperkt Zij de mogelijkheid acht dit recht te moeten hanteeren, het toch niet juist achten die mogelijkheid prijs te geven door haar uit de ordonnantie te schrappen.

Mijnheer de Voorzitter! De heer Kerstens besprak de uitzondering, die gemaakt is in de ordonnantie met betrekking tot het bankbedrijf. In de Memorie van Antwoord is reeds gewezen op de concordantie, welke in deze bestaat met de Nederlandsche wet: Verdedigingsvoorbereiding 1939. Er is gevraagd om een nadere precieering van de zinsnede in de Memorie van Antwoord, welke luidt:

„Opgemerkt moge overigens worden, dat de vrijwaring van de banken zich niet verder uitstrekt dan voor zoover het betreft de uitoefening van het bankbedrijf.”

Deze nadere precieering zou de Regeering in het kort kunnen geven door aan te halen hetgeen bij de behandeling van de Hollandsche wet, die ik zooveen noemde, in de Memorie van Toelichting is gezegd. Dit luidt als volgt:

„De Regeering acht het niet gewenscht, dat van bankinstellingen kan worden gevorderd het gedogen van een onderzoek naar of het verstrekken van gegevens, welke haar door cliënten zijn toevertrouwd.”

In verband daarmee is in de Nederlandsche wet die uitzonderingsbepaling opgenomen. Dezelfde overweging heeft gegolden voor de thans aan de orde zijnde ontwerp-ordonnantie.

Hiermede wil dus niet gezegd worden, dat elk contact met banken zal zijn uitgesloten, dat van banken geenerlei inlichtingen zullen mogen worden gevorderd, doch slechts dat men die niet mag vorderen aangaande derden, dus cliënten van die banken.

(De heer Van Helsdingen: Geldt dat voor het bankbedrijf in engeren zin? Vallen b.v. dus cultuurbanken hier niet onder?)

Voor zoover haar werkzaamheden onder het zuivere bankbedrijf kunnen worden gerekend, vallen zij er ook onder.

(De heer Van Helsdingen: Dan komen de banken dus in gunstiger positie dan de cultuurbedrijven.)

Niet, voor zoover het eigenlijke bankbedrijf betreft.

De heer Kerstens heeft, als voorbeeld, gevraagd, of het voor den Staatsmobilisatieraad niet van groot belang is te weten, hoe de banken industrieën enz. financieren.

(De heer Kerstens: Of niet financieren.)

Het zou van belang zijn te weten of goed dan wel slecht wordt gefinancierd. Moet, zoo vroeg het geachte lid verder, de Staatsmobilisatieraad ook niet de financiële krachten van het land helpen bewaren? Op deze vragen zou ik willen antwoorden, dat de ordonnantie den Staatsmobilisatieraad ten deze beperkingen oplegt, welke betreffen het waarborgen van belangen van derden, maar de Regeering acht het zeker niet onmogelijk om over deze financiering ingelicht te worden; Zij beschikt daartoe ook over wegen, die niet in de ordonnantie worden vermeld. Bovendien zou men in bepaalde gevallen nog de ordonnantie kunnen toepassen om over dergelijke zaken te worden ingelicht. Het is weliswaar verboden de inlichtingen te vorderen van banken, zulks op grond van het bankgeheim, maar de Staatsmobilisatieraad zou zich kunnen wenden tot de betrokken industrieën, die in dat opzicht geen verplich-

tingen hebben tot zwijgen. De industrieën kunnen dus, wanneer dat noodig zou blijken, haar bezwaren tegen de financiering bekend maken.

De heer Soetardjo heeft gevraagd, wat moet worden begrepen onder „instellingen” en meer speciaal, of onder „instellingen” ook worden gerekend vereenigingen van politieke aard, vakvereenigingen, vereenigingen van sociale zorg enz. Zooals het betreffende artikel in de Memorie van Toelichting is toegelicht, is inderdaad de omschrijving zoo ruim mogelijk genomen, dus met de bedoeling om alle mogelijke lichamen, waarvan het noodig zou kunnen zijn ter wille van de staatsmobilisatievoorbereiding inlichtingen te vragen, daaronder te doen vallen. De Regeering kan echter verklaren, dat bij de overweging der ordonnantie en ook in den Staatsmobilisatieraad de gedachte om het informatierecht uit te oefenen op politieke vereenigingen, vakvereenigingen enz., niet aan de orde is geweest en ik kan toezeggen, dat zulks ook niet in de bedoeling ligt.

Ten aanzien van sociale vereenigingen staat de zaak eenigszins anders. Ik noem b.v. het Roode Kruis; misschien is het bij nadere uitwerking mogelijk, dat men ter wille van de Staatsmobilisatievoorbereiding bij een dergelijke instelling wel inlichtingen zal inwinnen.

De heer Leunissen heeft ter sprake gebracht de formulering, in artikel 1, betreffende te vorderen inlichtingen. In artikel 1 wordt den Gouverneur-Generaal de bevoegdheid gegeven te bepalen, wanneer de ordonnantie zal worden toegepast en worden de voorwaarden aangegeven, welke daarbij zullen gelden. In de eerste plaats moet het zijn ter voorbereiding van de staatsmobilisatie; verder zal de aard van de inlichtingen omschreven worden, terwijl ten slotte moet worden aangegeven, welke diensten, bedrijven, instellingen, enz. daarvoor in aanmerking zullen komen.

Nu is in het Gedelegeerdenverslag opgenomen dat het gewenscht werd geacht in plaats van „aard der inlichtingen” te stellen „een nauwkeurige omschrijving der te vorderen inlichtingen”. Dit is blijkens de Memorie van Antwoord niet wenschelijk, omdat men daardoor te veel gebonden zou zijn.

Nu zegt de heer Leunissen wel, hiermede is dan niet bedoeld, dat men de te stellen inlichtingen nauwkeurig zal opsommen en omschrijven, maar aan de hand van hetgeen in het Gedelegeerdenverslag wordt gevraagd „een nauwkeurige omschrijving der te vorderen inlichtingen” is dat toch wel als de bedoeling begrepen en werd het daarom niet mogelijk gevonden daarmee accoord te gaan.

Het is, ter verduidelijking van het standpunt der Regeering, wellicht van belang in het kort een uiteenzetting te geven, hoe de machtiging in werkelijkheid tot stand komt.

Wanneer voor een bepaalde groep bedrijven in den Staatsmobilisatieraad de noodzakelijkheid gebleken is bijv. ter bepaling van de voorraadspositie gegevens in te winnen, wordt het vraagstuk in groote lijnen gezien. Er wordt daaromtrent een advies opgesteld. Dit advies wordt aan den Gouverneur-Generaal aangeboden, die bij besluit een beslissing kan nemen overeenkomstig de in de voorgestelde ontwerp-ordonnantie aangegeven voorwaarden. Bovendien wordt in het besluit aangegeven, welke gezaghebbenden, de voorzitter van den Staatsmobilisatieraad, de directeuren dan wel de hoofden van gewestelijk bestuur, voor de uitvoering zullen zorgdragen.

Regel zal zijn uitvoering bij de directeuren, die de instanties, waarover zij op hun departement beschikken, aan het werk zetten om de zaak uit te werken. Bij deze uitwerking blijkt dan meer nauwkeurig, welke inlichtingen noodig zijn. Misschien zal er nog een fase aan voorafgaan, waarin de directeuren nog overleg plegen met de kopstukken van de betrokken bedrijven, die dan misschien nog nadere suggesties kunnen geven omtrent de te formuleeren vragen, maar ten slotte worden bij den directeur de vragen geformuleerd. Nu is het natuurlijk niet gebruikelijk, dat de directeur persoonlijk

(De Villeneuve.)

de inlichtingen gaat vorderen, maar hij schakelt hiervoor in de instanties, bedoeld in artikel 4, die dus overeenkomstig de ordonnantie met nauwkeurige aanwijzingen, waarin ook staat, welke inlichtingen noodig zijn, niets meer maar ook niets minder, naar de betrokken instanties gaan. Als de inlichtingen moeten worden verstrekt, weet men dus zeer precies, wat gevraagd moet worden en kan men daarop een concreet antwoord geven.

Wanneer nu het verschil tusschen de opvatting van den heer Leunissen en die van de Regeering in het kort mag worden samengevat, komt het hierop neer, dat de heer Leunissen de formuleering der inlichtingen wil overlaten aan den Gouverneur-Generaal, terwijl in den gedachten opzet van de ordonnantie de formuleering door den Gouverneur-Generaal wordt opgedragen aan zijn rechtstreekschen adviseur en rechtstreekschen uitvoerder, den directeur. Naar de meening van de Regeering moet dit laatste toch wel de meest aannemelijke en voor een goede hanteering van het informatierecht ook de meest gewenschte werkwijze zijn.

De Regeering acht het dus niet mogelijk, hier de formuleering der inlichtingen over te brengen van den rechtstreekschen uitvoerder, den directeur, naar den Gouverneur-Generaal.

Tenslotte heeft het geachte lid, de heer Leunissen, er nog voor gepleit, bij het vorderen van inlichtingen een machtiging te laten toonen. Nu is in art. 4, het artikel waarop het voor de uitvoering aankomt, aangegeven, dat de uitvoerder bij het vorderen van inlichtingen voorziet van een aanwijzing of een uitnodiging van den directeur, dus het gevraagde bewijsstuk is aanwezig. Bovendien is in de Memorie van Antwoord aangegeven, dat er geen bezwaar tegen bestaat, dat de uitvoerder ook nog een afschrift zal medevoeren van de zoeven besproken machtiging van den Gouverneur-Generaal aan den directeur. Dus de informateur komt bij de instantie, waarbij de inlichtingen worden ingewonnen, voorzien van de machtiging in hoogste instantie en de uitwerking daarvan door den directeur.

Nu geeft het genoemde artikel niet aan, dat deze machtiging getoond moet worden, maar het spreekt toch vanzelf dat, wanneer een informateur ergens om inlichtingen komt, de betrokkene vragen kan, dat de informateur zich identificeert. Daarvoor moet hij de machtiging toonen, waarover hij beschikt. Naar de meening van de Regeering wordt zooda de aangelegenheid in de ordonnantie is geregeld, in het bijzonder in art. 4, en na de toezegging in de Memorie van Antwoord, ten volle voldaan aan de behoefte, die bij de betrokken instanties gevoeld wordt inzake het kunnen kennisnemen van authentieke afschriften van de verstrekte machtiging en aanwijzing.

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen hiermede de verschillende sprekers in eersten termijn te hebben beantwoord.

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! In tweeden termijn gaarne nog een enkele opmerking.

Ik ben den geachten Regeeringsgemachtigde erkentelijk voor de uiteenzetting, welke hij zoo juist heeft gegeven, ten aanzien van de wijze van verzamelen der gegevens, en in het bijzonder voor hetgeen hij daarbij heeft medegedeeld over de gedachte samenwerking met het Centraal Kantoor voor de Statistiek.

Minder voldaan ben ik over de uiteenzetting, welke ik zoo juist heb mogen vernemen over de redenen waarom de Regeering meent, dat de hoofden van gewestelijk bestuur als een bevoegde instantie in artikel 1 gehandhaafd moeten worden. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft daarbij aangevoerd, dat een der argumenten daarvoor is, dat zij rechtstreeks ondergeschikt zijn aan den Gouverneur-Generaal. Het komt echter toch bij de uitvoering van allerlei ordonnanties te pas, dat een beroep op de hoofden van gewestelijk bestuur wordt

(Kerstens.)

gedaan, zonder dat zij in de desbetreffende ordonnantie als medelid, den heer Leunissen. Hij heeft daarbij namelijk in het bijzonder nadruk gelegd op het intermediair, dat in deze de betrokken directeur, departementshoofd, zal hebben te verleenen. In de keten, zooda de geachte Regeeringsgemachtigde de zoeven heeft geschetst, namelijk de Staatsmobilisatieraad, die bepaalde informaties noodig heeft, voor het inwinnen daarvan machtiging vraagt aan den Gouverneur-Generaal en vervolgens het desbetreffende departementshoofd inschakelt, past, naar mij wil voorkomen, het hoofd van gewestelijk bestuur niet; wèl in een later stadium, bij de uitvoering, maar niet gelijkgeschakeld met hetzij den Staatsmobilisatieraad, den voorzitter van dien raad, of een der departementshoofden, zooda in artikel 1 is bedoeld. Ik blijf het dus betreuren, dat de geachte Regeeringsgemachtigde op de zoeven door mij gedane suggestie, om in artikel 1 de hoofden van gewestelijk bestuur te schrappen, niet is ingegaan.

Ten aanzien van het derde punt, dat ik heb voorgebracht, namelijk het hooren van ondergeschikten, heeft de geachte Regeeringsgemachtigde mij tot op aanmerkelijke hoogte gerustgesteld. Hij heeft ons zoo juist verzekerd, dat in de eerste plaats de Regeering dit zelf een onsympathiek middel vindt; verder, dat er niet dan in gevallen van uiterste noodzakelijkheid gebruik van gemaakt zal worden en hij heeft dit nog versterkt door de mededeeling, dat er practisch geen gebruik van gemaakt zal worden. Onder deze omstandigheden zie ik er van af, verder op dit punt in te gaan en volsta met de hoop uit te spreken, dat de gedragslijn in deze zal zijn, zooda zoeven door den geachten Regeeringsgemachtigde geschetst.

Ik heb nog een enkel punt te bespreken. Het is misschien eenigszins zonderling, dat ik dit in tweeden termijn voorbreng, maar ik wist niet wat de tweede Nota van Wijzigingen zou omvatten.

Het heeft mij wel gefrappeerd, dat hier geen mogelijkheid is opengelaten om eventueel verdere uitvoeringsvoorschriften in het leven te roepen. Nu die mogelijkheid niet bestaat, meen ik te mogen aannemen, dat die uitvoeringsvoorschriften niet zullen volgen en dat het derhalve zal gaan om een uitvoering in meer engeren zin, uitgaande van den Staatsmobilisatieraad of van den voorzitter daarvan, zonder dat bepaalde regels — bijvoorbeeld door middel van een gouvernementsbesluit — zullen volgen.

De heer **Kerstens**: Mijnheer de Voorzitter! Ik dank de Regeering voor de toelichting, die Zij gegeven heeft bij de zinspeling in de Memorie van Antwoord, dat de vrijwaring van de banken zich niet verder uitstrekt dan voorzover betreft de uitoefening van het bankbedrijf. Wij weten nu, dat de Staatsmobilisatieraad of een ander daarmede gelijk te stellen instantie niet mag vragen naar gegevens, die neer zouden komen op mededeelingen van cliënten aan de bank gedaan. Ik moet overigens zeggen, dat de zaak er voor mij na hetgeen de Regeering heeft medegedeeld, niet zoo heel veel duidelijker en beter op is geworden.

Als ik mij wel herinner is de bedoeling der ordonnantie, bedrijven, ondernemingen, cultures, enz. te kunnen noodzaken, ter beschikking van de Regeering te stellen al die gegevens, die noodig zijn voor den Staatsmobilisatieraad om behoorlijk te kunnen oordeelen over de voorraad-capaciteiten en mogelijkheden, die zij het land bieden, voor het geval

(Kerstens.)

van mobilisatie en oorlog. Welnu, Mijnheer de Voorzitter, het is mijn vaste meening, dat een belangrijk gedeelte van de financiële capaciteit van het land bestaat uit de aan de banken toevertrouwde geldmiddelen van de onderdanen van het land. Naar mijn meening moeten deze gegevens evenzeer ter beschikking van de overheid, dan wel den vertegenwoordiger van den Staatsmobilisatieraad kunnen worden gesteld, als de gegevens van iedere andere onderneming der burgerij in deze landen.

Ik begrijp niets van de uitzonderingspositie, die hiermede aan de banken wordt toegekend. Nu zegt de Regeeringsgemachtigde, en ik meende daarin een zekere triomfantelijkheid te beluisteren, dat in de eerste plaats deze ordonnantie ten aanzien ook van de banken aan den Staatsmobilisatieraad al heel aardig wat toelaat — ik heb echter niet vernomen wat dat is — maar bovendien, aldus de Regeeringsgemachtigde: kunnen wij eventueel inlichtingen aan de industrieën vragen; dus langs een omweg, met een zijpasje komen we er dan ook wel achter. Ik begrijp dat niet. Ik zou ten aanzien van den Staatsmobilisatieraad hier willen zeggen: *La France est trop grande dame pour passer par l'escalier de service.*

Ik begrijp niet, waarom inlichtingen omtrent de banken zouden moeten worden gevraagd via de industrieën. Stel eens concreet, dat een of andere industrie omtrent ten behoeve van de mobiliseering of oorlogvoering des lands zeer groote belangen op zeker oogenblik zegt: Wij zouden dit kunnen doen voor fabricage van dat artikel, voor uithreiding van ons bedrijf in die richting, als wij maar over behoorlijke bankeredieten konden beschikken, maar helaas krijgen wij die niet. Kan het nu niet van belang zijn te weten, waarom de banken dat crediet weigeren? Kan het dan b.v. niet zijn, omdat die banken onvoldoende liquide zijn geraakt door belegging van de aan de banken toevertrouwde geldmiddelen der burgerij in allerlei buitenlandse ondernemingen enz.?

(De heer De Villeneuve: Dat heeft toch niets te maken met staatsmobilisatie?)

Wel degelijk. Ik zal trachten dit te verduidelijken; het zal wel aan mij liggen, dat de heer De Villeneuve niet precies heeft begrepen wat ik bedoel. De situatie kan zoo zijn, dat het voor den Staatsmobilisatieraad van het grootste belang is te weten, dat een bepaalde industrie uitbreidt, zich wil werpen op de productie van nieuwe, voor mobilisatie noodzakelijke goederen, maar dat zij de credieten niet kan krijgen die daarvoor noodig zijn. Dat zou kunnen, omdat de banken wegens onvoldoende liquide zijn die credieten niet kunnen verschaffen en die onvoldoende liquiditeit voortvloeit uit het vastleggen der middelen van de banken in allerlei onsafe buitenlandse leeningen of ondernemingen. Dat is geenszins een hypothetisch geval; het heeft zich herhaaldelijk voorgedaan en aan de nationale geldmiddelen van Nederland aderalingen van millarden toegebracht.

(De heer De Villeneuve: Dat is een kwestie van bankpolitiek, niet van staatsmobilisatie.)

Het gaat er ook precies om, of de ook in Nederland gevoerde en nog te voeren bankpolitiek even goed onder het recht om inlichtingen te vragen valt als de politiek van de bedrijven, de ondernemingen, die onder de ordonnantie vallen. Ik herhaal, dat het regeeringsantwoord mij op dit punt noch voldoende heeft ingelicht, noch mij voldoende heeft tevreden gesteld. Ik zou willen vernemen, of de Regeering mij positief kan verklaren, dat Zij het recht heeft aan de banken te vragen: Wat is uw financiële capaciteit? Wat doet ge, of wat hebt ge gedaan, met de beschikbare financiële middelen van ons nationaal Indisch vermogen. Ik vestig er de aandacht op, dat hierbij niet in het geding behoeven te komen gegevens, door de cliënten aan de banken verstrekt. Dat was immers het criterium volgens de Memorie van Toelichting in Nederland, waaraan onze ordonnantie zich heeft geconformeerd. Het is echter heelemaal niet noodig,

Handelingen. Zittingsjaar 1939—1940.

(Soetardjo, Leunissen.)

dat men precies weet alles, wat de cliënten zouden kunnen mededeelen.

De eredietaf capaciteit van een bank is één gegeven; een ander gegeven is, hoe die credietcapaciteit ontstaat, met andere woorden, uit welke beleggingen van cliënten of particulieren.

Nu kan men het eerste vragen zonder het tweede te vragen. Ik kan de credietcapaciteit van een bank onderzoeken zonder een gespecificeerde opgave te vragen van de personen, die, en de bedragen, welke zij bij de bank gedeponneerd hebben.

Mijn vraag blijft dus steekhoudend, of de Regeering de bevoegdheid moet hebben of niet om van de banken te verlangen een opgave van haar credietcapaciteit, de belegging daarvan en de beschikbaarheid daarvan ten bate van de financiële mobilisatie des lands met het oog op de mobilisatie- en oorlogscapaciteit van het land.

Ik zou het zeer op prijs stellen, als de Regeering mij in duidelijke taal op deze vragen antwoord geeft.

De heer Soetardjo: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft het gevoel van ongerustheid, dat bij mij en anderen had postgevat, ten deele weggenomen. De Regeering heeft immers verklaard, dat politieke en vakverenigingen buiten de werking van de ontwerp-ordonnantie zullen blijven. Voor deze verklaring zeg ik de Regeering gaarne dank.

De heer Leunissen: Mijnheer de Voorzitter! Het antwoord van de Regeering geeft mij aanleiding terug te komen op de punten, die ik in eersten termijn naar voren bracht.

Ik wil in de allereerste plaats bespreken de inschakeling van ondergeschikten, daar dit wel het meest belangrijke van mijn bezwaren tegen de ontwerp-ordonnantie is.

Ik ben ervan overtuigd, dat de Regeering niet dan bij hooge uitzondering van het desbetreffende artikel gebruik zal maken, maar ik ben er niet van overtuigd, dat de betrokken ondergeschikten er geen nadeel van zullen ondervinden. Het gaat er niet om, dat ik geen vertrouwen heb in de Regeering, dat Zij van het artikel meer dan noodig is gebruik zal maken, maar het gaat er bij mij wel om, dat de Regeering, wanneer Zij er in uitzonderingsgevallen toe overgaat, hier ook alle consequenties van zal dragen. Daarom zou ik gaarne zien, dat de Regeering vooruit de verzekering geeft, dat de betrokken personen niet de dupe zullen worden; dat de Regeering dus toezegt, dat, mochten voor een ondergeschikte bezwaren voortspruiten uit de toepassing van deze ontwerp-ordonnantie, Zij diligent zal zijn en aan deze bezwaren zal tegemoet komen. In eersten termijn heb ik dit reeds gevraagd en thans dring ik er nogmaals bij haar op aan, deze toezegging te doen.

Mijn andere bezwaren zijn niet zoo stringent. Niettemin heeft het antwoord der Regeering mij slechts zeer matig bevredigd.

Allereerst de formulering van den aard der inlichtingen. De Regeering, ik dank haar daar ten eerste voor, heeft een uitvoerige uiteenzetting gegeven over de werking van het vorderen van inlichtingen, maar ik begrijp niet, waarom het niet zoo kan, dat de Staatsmobilisatieraad eerst overeenkomt, welke inlichtingen precies zullen worden gevraagd, zoodat aan den Gouverneur-Generaal dan een meer geformuleerd advies kan worden aangeboden.

Een zeer kleine opmerking, die de Regeering waarschijnlijk niet voldoende gemotiveerd acht om over te nemen, heb ik gemaakt over het in de ontwerpordonnantie vastleggen van de plicht tot het toonen van de machtiging van den Gouverneur-Generaal door den informateur. De Regeering zegt: het staat in de Memorie van Toelichting en in de Memorie van Antwoord, maar ik heb in eersten termijn reeds gezegd, de betrokkenen zullen de Memorie van Toelichting en de Memorie van Antwoord niet gelezen hebben, zij zullen alleen informeren naar de ordonnantie en ik zie niet in, welke bezwaren ertegen zijn

(Voorzitter van den Staatsmobilisatieraad.)

om het, als het toch zoo vanzelf spreekt, in de ontwerp-ordonnantie vast te leggen.

De heer **Bakker**, Voorzitter van den Staatsmobilisatieraad: Mijnheer de Voorzitter! Het geachte lid, de heer De Villeneuve, is teruggekomen op de in eersten termijn ter sprake gebrachte vraag, of de inschakeling van de gewestelijke bestuurshoofden in art. 1 wel op haar plaats is. Het geachte lid zal zich kunnen herinneren, dat ik daarvoor in eersten termijn twee motieven heb aangegeven. In de eerste plaats het motief, dat het in onze omstandigheden mogelijk zal kunnen zijn, dat een bepaald onderdeel van de staatsmobilisatie regionaal wordt bewerkt, dus niet alleen dat daaromtrent inlichtingen worden ingewonnen, maar dat de geheele aangelegenheid als staatsmobilisatiezorg door het betrokken gewestelijk bestuurshoofd wordt behandeld en tenslotte ook uitgevoerd, met inschakeling natuurlijk van het centrale orgaan, den Staatsmobilisatieraad. Als zoodanig is het toch van practisch nut, dat het gewestelijk bestuurshoofd de bevoegdheden, genoemd in art. 1, kan hanteeren.

Het tweede motief, dat ik genoemd heb, is het onderwerp geweest, waarop de heer De Villeneuve is teruggekomen en waarbij het geachte lid van de Regeering, dat het gewestelijk bestuurshoofd rechtstreeks staat onder den Gouverneur-Generaal, dus ook opdrachten rechtstreeks van den Gouverneur-Generaal moet ontvangen en niet van een directeur, als uitvoerder van de ordonnantie.

Nu heeft het geachte lid er op gewezen, dat op verschillend gebied de gewestelijke bestuurshoofden al ingeschakeld zijn in de maatregelen, die door de directeuren ter hand zijn genomen en dat dit zeer vlot, coulant en doelmatig gaat. Ik moet er dan toch wel op wijzen, dat dit is een vrijwillige samenwerking — althans niet een opdracht tot medewerking van de directeuren — en deze vorm blijft natuurlijk ook bij deze ordonnantie altijd mogelijk.

Het is evenwel niet gewenscht, dat dit gebeurt in den vorm van een opdracht, ingevolge deze ordonnantie.

Wat het volgende punt betreft, dat door den heer De Villeneuve is aangeroerd, de vraag of voor deze ordonnantie ook uitvoeringsvoorschriften noodig zijn, kan de Regeering mededeelen, dat bij den gedachten opzet die behoefte niet is gevoeld. Aan bepaalde deelen van de ordonnantie zal al vrij spoedig na de eventuele totstandkoming, uitvoering worden gegeven en de gang van zaken zal dan ook zijn, zooals ik reeds heb toegelicht aan het geachte lid Leunissen, dat daarvoor een besluit wordt uitgelokt, waarna tot de uitvoering zelf kan worden overgegaan.

De heer Kerstens is niet bevredigd door het antwoord der Regeering op zijn vraag inzake de uitzondering, die in de ordonnantie gemaakt wordt voor het bankbedrijf. De Regeering heeft gewezen op de mogelijkheden om toch gegevens omtrent de financiering van industrieën te verkrijgen, wanneer de bank die niet geeft. Dan kan de industrie zelf de inlichtingen verstrekken.

De Regeering is het niet eens met den geachten spreker, dat deze wijze van het vragen van inlichtingen een omweg, althans niet de juiste weg zou zijn. Integendeel. Wanneer het gaat om een industrie, waaromtrent de Staatsmobilisatieraad inlichtingen noodig acht terwille van staatsmobilisatievoorbereiding, zal hij die inlichtingen rechtstreeks aan die industrie moeten vragen. Wanneer een industrie, waarvan de productie noodig is voor oorlogstijd, niet behoorlijk kan produceeren, is het de taak van den Staatsmobilisatieraad zich daarvan op de hoogte te stellen. Wanneer de oorzaak dan blijkt te liggen in financieringsmoeilijkheden, zal de Staatsmobilisatieraad maatregelen of voorstellen overwegen, teneinde die industrie, die voor oorlogvoering in stand moet

worden gehouden, eventueel zelfs moet worden opgewekt, te kunnen laten produceeren.

(De heer Kan: Staatsgarantie.)

De heer Kerstens: Daarom gaat het hier niet.)

Er zijn voorbeelden denkbaar, dat deze industrieën kunnen worden gesteund middels opdrachten en orders. Elk geval op zichzelf zal moeten worden bezien en zal om een geëigende oplossing vragen. Er zal een oplossing gevonden moeten worden teneinde de staatsmobilisatie te verkeren.

(De heer Kerstens: Het ging erom, welke rol de bank daarin speelt en of daarover controle wordt uitgeoefend.)

Deze vraag zal ik zoo dadelijk beantwoorden. De Regeering acht het dus aangewezen, dat de Staatsmobilisatieraad voor deze inlichtingen rechtstreeks naar de industrieën gaat en dan tracht, als er moeilijkheden zijn, deze naar aanleiding van de verkregen inlichtingen op te lossen.

(De heer Kerstens: Inderdaad. Maar daar was ook geen verschil van meening over.)

Mijnheer de Voorzitter! Verder heeft de heer Kerstens een positieve vraag naar voren gebracht, die in het kort hierop neerkomt: heeft de Staatsmobilisatieraad het recht aan de banken te vragen, hoe het staat met haar credietcapaciteit, ten bate van de zekerheid der functioneering in mobilisatietijd. Ik geloof, dat ik die vraag zoo juist heb geformuleerd.

(De heer Kerstens: Ja, vrij nauwkeurig.)

De Regeering zou deze vraag als volgt willen beantwoorden. Wanneer was gevraagd: heeft de Regeering het recht om dit te doen, dan zou die vraag vatbaar zijn voor nadere beschouwing, maar de Staatsmobilisatieraad heeft dat recht niet. Dit ligt althans niet in de bedoeling van deze ordonnantie en wel op grond van de daarin opgenomen beperkende bepaling inzake de uitoefening van het bankbedrijf. De Staatsmobilisatieraad bereidt de staatsmobilisatie voor, bestudeert het geheel, ziet de leemten, ook op het gebied van de financiering, tracht die op te lossen, wellicht uiteindelijk in bepaalde voorstellen aan de Regeering.

(De heer Kerstens: Wat ik bedoel, is dat wel de industriele capaciteit en niet de financieele capaciteit, die er zoo nauw verband mede houdt, door den Staatsmobilisatieraad wordt behartigd.)

Dit laatste is naar mijn meening, in verband met de beperking, welke de ordonnantie den Staatsmobilisatieraad oplegt, een kwestie, die de Regeering uiteindelijk zelf zal moeten behandelen en niet de Staatsmobilisatieraad, al bestaat er natuurlijk, ook ten aanzien van de financieele capaciteit, reden tot belangstelling voor den Staatsmobilisatieraad.

Mijnheer de Voorzitter! Het Gedelegeerdenverstand geeft reeds aan, dat het hier een ingewikkeld vraagstuk betreft, een vraagstuk met vele aspecten, financieele, economische en zelfs internationale. De Regeering zou daarom in overweging willen geven het antwoord op de vraag niet thans en te dezer plaatse te verwachten, doch eventueel deze vraag naar voren te brengen op het moment en de plaats, waar zij het best voor beantwoording in aanmerking komt.

De heer Leunissen heeft zich nog ten volle voldaan betoond door de uiteenzetting der Regeering betreffende de kans, dat een ondergeschikte bij toepassing van art. 2 nadeel zou kunnen ondervinden en heeft gevraagd, of de Regeering een waarborg zou willen geven, dat in eventueel voorkomende gevallen de gedupeerde zou worden tegemoetgekomen in door hem ondervonden nadeelen. Zooals de Regeering reeds heeft medegedeeld, beschouwt Zij de kans op een dergelijk geval meer als theoretisch, doch Zij heeft geen bezwaar om hier de gevraagde toezegging te geven.

(De heer Leunissen: Dank U wel.)

Het geachte lid is voorts teruggekomen op de min of meer principieele vraag, of het wel gewenscht is, in artikel 1 van de ordonnantie te spreken van den aard der inlichtingen. Hij blijft het noodig achten die nauwkeurig te omschrijven en

13de VERGADERING — DINSDAG 7 NOVEMBER 1939.

Ordonnantie informatierecht staatsmobilisatie (Ond. 83).

(Voorzitter van den Staatsmobilisatieraad.)

betoogt, dat voor het tot stand komen van de machtiging door den Gouverneur-Generaal de Staatsmobilisatieraad met uitgewerkte voorstellen moet komen, waarin de inlichtingen nader zijn omschreven. Het antwoord hierop ligt min of meer besloten in mijn antwoord in eersten termijn, erop neerkomende, dat de Staatsmobilisatieraad een lichaam is, bestaande uit verschillende leden, die allen een omvangrijke andere taak hebben, zoodat deze raad zich zal moeten bepalen tot principieele vaststelling en beschouwing van bepaalde vraagstukken, de staatsmobilisatie betreffende. Ten einde tegemoet te komen aan den wensch van den heer Leunissen, zou de raad zich te gedetailleerd in dit vraagstuk moeten verdiepen ten einde de gevraagde inlichtingen te formuleeren. Het is juist om practische redenen, ten einde zich te bepalen tot het aangeven en uitstippelen van de hoofdlijnen, dat de bedoelde clause hier is gesteld, terwijl de uitwerking dan geschiedt door de in de machtiging aangewezen departementsdirecteuren, die hun organisatie en inrichting hebben om die verdere uitwerking tot stand te brengen. De Regeering moet daarom het standpunt handhaven, dat de voorgestelde redactie de meest gewenschte is.

Ten slotte heeft de heer Leunissen nog even ter sprake gebracht het onbevredigende van het feit, dat de informateur geen machtiging heeft. De Regeering meent echter dat, na hetgeen Zij ter zake in eersten termijn heeft gezegd, er alle aanleiding bestaat voor het aanwezig zijn van de noodige waarborgen, dat de betrokkenen, die inlichtingen zullen moeten verstrekken, desgevraagd alles te weten kunnen komen uit de geschriften, die de informateur bij zich heeft, waardoor zij concreet zullen kunnen antwoorden op concrete vragen.

De **Voorzitter**: Hoewel er tijdens de beraadslagingen van heden in de ontwerp-ordonnantie bij tweede Nota van Wij-

(Kerstens.)

zigingen wijzigingen zijn aangebracht, stel ik conform art. 60 juncto art. 103 van het Reglement van Orde voor haar niet-temin thans in stemming te brengen.

Daartoe wordt besloten.

De heer **Kerstens**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne mijn stem willen motiveeren.

Ik kan niet accepteren, dat de Regeering mij voor het aan de orde stellen van de door mij ter tafel gebrachte vragen verwijst naar een andere instantie dan deze. Het is mij niet duidelijk, waarom de banken in een uitzonderingspositie, en wel in een bevoorrechte positie, worden gebracht tegenover allerlei andere vormen van ondernemingen en bedrijven, die ondergeschikt worden gemaakt aan maatregelen van den Staatsmobilisatieraad betreffende het verschaffen van inlichtingen ter beoordeeling van de mobilisatie- en oorlogscapaciteit van het land.

Ik meen, dat de door mij gestelde vragen hier, en nadrukkelijk hier, op haar plaats zijn, ook al omdat de banken hier met name worden uitgezonderd zonder dat men op ook maar eenigszins bevredigende wijze deze uitzondering heeft gemotiveerd.

Ik sta dus voor de vraag, wat ik moet doen met het uitbrengen van mijn stem over dit ontwerp. Ik heb besloten vóór te stemmen, doch ik doe dat niet zonder afkeuring uit te spreken over het feit, dat de Regeering verzuimd heeft gelijken monniken gelijke kappen aan te meten.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij twee Nota's van Wijzigingen, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 11.19 uur v.m. gesloten.

14de VERGADERING — DINSDAG 21 NOVEMBER 1939.

Verwelkoming van het nieuwe lid van het College van Gedelegeerden, den heer Hoedojo. — Redevoering van den Voorzitter naar aanleiding van het overlijden van den heer prof. Mr. A. Neytzell de Wilde, oud-Voorzitter van den Volksraad.

14de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 21 November 1939.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Verwelkoming van het nieuwe lid van het College van Gedelegeerden, den heer Hoedojo. — Redevoeringen van den Voorzitter en den Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken naar aanleiding van het overlijden van den heer prof. Mr. A. Neytzell de Wilde, oud-Voorzitter van den Volksraad. — Ingekomen stukken. — Nadere regeling bevoegdheden Eur. B. B.-ambtenaren in de gouvernementslanden van Java en Madoera (Ond. 52). — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de afdoening van Ond. 88. — Wijziging Theerrestrictie-ordonnantie 1938 (Ond. 79). — Jachtordonnantie Java en Madoera 1940 (Ond. 35). — Eerste rapport der Commissie voor de Verzoekschriften.

Voorzitter: de heer Mr. J. A. JONKMAN.

De presentielijst is geteekend door 15 leden, te weten de leden:

Blaauw, Van Helsdingen, Hoedojo, Jonkman, Kan, Kerstens, Leunissen, Mogot, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Thamrin, Verboom, De Villeneuve en Wiwoho.

Regeeringsgemachtigden de heeren: Levelt, De Waal en De Vries.

De Voorzitter: Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering en heet in de eerste plaats in ons midden welkom het nieuwe lid van het College van Gedelegeerden, den heer Hoedojo.

Voorzitter en leden verheffen zich van hun zetels.

De Voorzitter: Geachte Medeleden! In Den Haag is den 7den November jl. onze oud-voorzitter prof. Mr. Adriaan Neytzell de Wilde op 62-jarigen leeftijd overleden na gedurende ruim 35 jaren de Indische zaak te hebben gediend, waarvan 25 jaren h.t.l. en daarna 10 jaren in Nederland.

Als voorzitter van den Volksraad, welk ambt hij van Mei 1925 tot Mei 1929 heeft bekleed, hebben velen onzer hem mogen leeren kennen. Verscheidenen Uwer zullen met mij zich herinneren, hoe wij voor het eerst onder zijn leiding het lidmaatschap van den Volksraad mochten aanvaarden en enkelen Uwer waren reeds lid, toen Mr. Neytzell de Wilde van Juli 1919 tot eind 1922 hier als Regeeringsgemachtigde de gestie van het Openbaar Ministerie en de politie te verdedigen had. Aldus heeft hij gedurende een tiental jaren een belangrijk aandeel in het werk van den Volksraad gehad.

Laatstelijk mochten wij nog in Augustus jl. contact met hem hebben, toen wij moesten vernemen, dat hij wegens ernstige ziekte tot zijn leedwezen niet kon voldoen aan ons verzoek de Nederlandsch-Indische groep van de Interparlementaire Unie te Oslo op de 35ste conferentie der Unie mede te vertegenwoordigen; alleen de heeren W. H. van Helsdingen en Soejono zijn daar toen voor ons aanwezig geweest.

Zoowel als Regeeringsgemachtigde voor de politie als in zijn hoedanigheid van Volksraadsvoorzitter heeft de heer Neytzell de Wilde in belangrijke perioden zijn ambt te vervullen gehad.

Als Regeeringsgemachtigde had hij op te treden naar zijn eigen getuigenis: „in bewogen tijden” en in zijn functies Handelingen. Zittingsjaar 1939—1940.

(Voorzitter.)

toen bij het hoofdparket had hij, waarbij ik de omschrijving in zijn afscheidsrede van dezen Raad moge volgen: „mede te werken aan de dringend noodige reorganisatie der politie, den opbouw der centrale recherche en de inrichting der veldpolitie”.

Als voorzitter van den Volksraad had hij leiding te geven bij den overgang van het oude Regeeringsreglement naar de nieuwe Indische Staatsregeling en bij den daarmee samen vallenden strijd om de invoering der zg. Inlandsche meerderheid, waarvan hij in een zijner redevoeringen verklaarde, dat er nog geen ontwerp is geweest, dat zoozeer de publieke belangstelling en in Nederland en hier te lande onder de verschillende bevolkingsgroepen getrokken heeft.

Bij herlezing van Mr. Neytzell de Wilde's redevoeringen als voorzitter van den Volksraad treft het, hoe hij telkens den nadruk legde op de groote lijn zooals hij die zag in de staatkundige ontwikkeling dezer landen; ik moge ook dit in hoofdzaak in zijn eigen woorden ons voorhouden:

de grondwetsherziening van 1922 bracht twee hoofdbeginselen scherp naar voren, nl. de verlegging van het zwaartepunt der bestuursuitoefening van Nederland naar Ned.-Indië en de verruiming van de medezeggenschap der hierwonenden;

de Volksraad is sinds 16 Mei 1927 weliswaar nog geen met volledige bevoegdheden toegerust parlement naar Nederlandsche traditie doch de Indische Staatsregeling van 1925 schrijft als nieuwe regel samenwerking tusschen Regeering en Volksraad voor;

alleen van goede samenwerking tusschen Regeering en vertegenwoordiging is een gezonde ontwikkeling der staatkundige verhoudingen hier te lande te verwachten.

En overtuigd er van, „dat zoovele groote maatschappelijke belangen hier te lande niet scherp tegenover elkaar staan doch integendeel sterk ineen geweven zijn en een geheel vormen, dat niet straffeloos uiteengescheurd kan worden”, verbond hij aan zoodanige beschouwingen veelal een uitspraak van „vertrouwen in het nut van den arbeid van den Volksraad voor een verdere staatkundige ontwikkeling van Ned.-Indië zonder schokken maar krachtig en gestadig”.

Uit de loopbaan van Mr. Neytzell de Wilde moge ik U het volgende in herinnering brengen. In 1903 in Indië gekomen genoot hij eerst eenige jaren praktijk bij de rechterlijke macht. Daarna ging hij over naar het rechtskundig onderwijs, eerst als leeraar aan de Osvia te Probolinggo later als leeraar en wd. directeur der Rechtsschool te Batavia. Vervolgens keerde hij terug naar de rechtspraak, bereikend achtereenvolgens aan de zijde van het Openbaar Ministerie de functie van advocaat-generaal voor de politie als hoedanig hij de eerste was en, zooals ik zooveel al memoreerde, de Regeering in den Volksraad te vertegenwoordigen had, en aan de zijde der zittende magistratuur die van raadsheer in het Hooggerechtshof. Daarop werd hij geroepen tot het Volksraadsvoorzitterschap.

In 1929 naar Nederland teruggekeerd werd hij reeds in hetzelfde jaar hoofd der Eerste Afdeling van het Departement van Koloniën, welke in het bijzonder met de Juridische en Volkenbondszaken belast is; sinds 1935 was hij bovendien hoogleraar in koloniale landhuishoudkunde en Indisch agrarisch recht aan de Landbouwhoogschool te Wageningen. Voorts was hij in deze Nederlandsche periode — mijn opsomming beweert niet volledig te zijn — lid van het „Institut Colonial International” en voorzitter van den Nieuw-Guinea Studiekring, — werkte hij mede in de Nederlandsche vertegenwoordiging van het „Institute of Pacific relations”, — en leverde hij bijdragen voor verschillende tijdschriften als de Indische Gids en het Koloniaal Tijdschrift, het Haagsch Maandblad en de Vragen des Tijds, het Indisch Tijdschrift van het Recht, het Landbouwkundig Tijdschrift en de Asiatic Review, het laatst voor het Julinumnummer

Redevoeringen van den Voorzitter en den Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken naar aanleiding van het overlijden van den heer prof. Mr. A. Neytzell de Wilde, oud-Voorzitter van den Volksraad. — Ingekomen stukken.

(Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken.)

1939 van het Koloniaal Tijdschrift, handelend over „Het ontwak van het oosten en de Indische rechtsbedeeling”.

Zoo zien wij Mr. Neytzell de Wilde vóór ons als een man van bijzondere veelzijdige bekwaamheid, van voortdurende ingespannen werkzaamheid, en van uitgesproken toewijding voor de taak hem opgelegd.

Welbesteed was zijn leven in dienst van Indië en Nederland.

Ik heb gemeend in Uw geest te handelen door onmiddellijk na het bericht van dit overlijden namens den Volksraad een telegram van rouwbeklag te doen uitgaan naar mevrouw Neytzell de Wilde, van wie de heer Kiewiet de Jonge in den Volksraad bij het afscheid van haar echtgenoot als voorzitter getuigde: hoe zij een groote kracht was in diens arbeidzaam leven, alsmede door onzen jongsten oud-voorzitter, den heer Van Helsdingen — die den overledene gedurende de tweede helft van diens voorzitterschap als secretaris heeft terzijde gestaan —, en ons in Nederland vertoevend huidig medelid, den heer Van Ardenne, uit te noodigen den Volksraad bij de uitvaart te vertegenwoordigen.

Wij willen thans hier ons aansluiten bij de woorden van laatste hulde en van groote deelneming toen op Westerveld door Mr. Van Helsdingen namens ons gesproken.

Ik geef nu het woord aan den Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken, die bij deze herdenking wel aanwezig heeft willen zijn.

De heer **Levelt**, Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering wil zich aansluiten bij de woorden, welke U aan de nagedachtenis van den gewezen voorzitter van dit college, Mr. Neytzell de Wilde, hebt gewijd.

Indië is een land van komen en gaan en het ephemer karakter der Indische samenleving komt wel zeer duidelijk tot uiting in den Volksraad. Steeds weer opnieuw ziet men er figuren, waarmede men vertrouwd was geraakt, verdwijnen en anderen hun plaats innemen. Het was de 2de Mei 1929, dat Mr. Neytzell de Wilde als derde voorzitter van den Volksraad afscheid nam. Thans is voor hem het groote afscheid gekomen.

Had hij eerst reeds eenige jaren als Regeeringsgemachtigde voor de politie bewogen tijden meegemaakt, het was zeker ook geen gemakkelijke periode, gedurende welke hij het voorzitterschap van den Volksraad bekleedde. Onder zijn praesidium kwamen belangrijke wijzigingen in het Indische staatsrechtelijke bestel tot stand en trad de Indische Staatsregeling in werking, waarbij de positie van den Volksraad werd gereleveerd, zijn samenstelling werd gewijzigd en nieuwe bevoegdheden aan dit college werden toegekend. Het was ook onder het voorzitterschap van Mr. Neytzell de Wilde, dat de instelling van het College van Gedelegeerden en de behandeling van het wetsvoorstel tot invoering van de zgn. Inlandsche meerderheid in den Volksraad plaats vond.

De overgang naar den nieuwen toestand stelde den Voorzitter van den Volksraad voor een moeilijke taak en het moet den heer Neytzell de Wilde als een groote verdienste worden aangerekend, dat dit proces zich onder zijn leiding zonder schokken heeft voltrokken. Daartoe werkte mede zijn rustige gemoedelijkheid, welke een sfeer van goede onderlinge verstandhouding wist te scheppen, zijn rechtshapenheid en sterk gevoel voor recht, eigenschappen welke zijn karakter sierden. Groot was zijn liefde voor land en volk, ruim zijn belangstelling voor staatsrechtelijke en economische problemen, zooals uit zijn vele publicaties blijken kan.

Voor Mr. Neytzell de Wilde kon zijn pensionneering dan ook onmogelijk een otium cum dignitate zijn. Hij was, zooals hij bij zijn afscheid van den Volksraad verklaarde, naar Indië gekomen om aan te pakken. In het moederland terug-

gekeerd, pakte hij opnieuw aan en bleef hij onvermoeid werkzaam, zoewel op praetisch terrein in zijn functie van hoofd van de Eerste Afdeling van het Ministerie van Koloniën, als op wetenschappelijk gebied in zijn professoraat aan de Landbouwkundige Hoogeschool te Wageningen en zijn deelname aan den arbeid van verschillende instituten. Van hem mag men getuigen, dat hij in het harnas gestorven is.

De nagedachtenis aan den heer Neytzell de Wilde, die in het volle besef van zijn verantwoordelijkheid tegenover land en gemeenschap, zijn beste krachten aan den Volksraad heeft gewijd, zal ook bij de Regeering blijven voortleven.

De vergadering wordt gedurende korten tijd geschorst en daarna hervat.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. Een bericht van verhindering wegens ziekte van den heer Sosrohadikoesoemo.

B. De volgende Regeeringsbrieven en beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 7, 8 en 10 November 1939 Nos. 23, 23 en 16 ter aanbieding van
 - a. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de kustvisserij-ordonnantie, van de ordonnantie houdende algemeene regelen voor het visschen naar parelschelpen, paarlemoerschelpen, tripang en sponsen binnen het zeegebied van Nederlandsch-Indië, en van de ordonnantie houdende algemeene regelen voor de jacht op walvissen binnen het zeegebied van Nederlandsch-Indië (Ond. **86**);
 - b. een ontwerp-ordonnantie tot intrekking van de ordonnantie in Staatsblad 1915 No. 268 en vaststelling van nieuwe bepalingen betreffende de inkwartiering en het onderhoud van militairen in Nederlandsch-Indië (Ond. **87**);
 - c. een ontwerp-ordonnantie houdende intrekking van het Chineesch Arbeidersreglement Bangka en het Chineesch Arbeidersreglement Billiton alsmede eenige daarmee samenhangende voorzieningen op het gebied van de toelatingsbepalingen (Ond. **88**).

De stukken zijn of worden gedrukt.

2. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 1, 2, 3 en 10 November 1939 Nos. 2, 2, 19 en 23 houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld:

- a. de ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de kina-restrictie-ordonnantie 1937 (Ond. **84**);
- b. de ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van de crisis-uitvoerordonnantie 1933 (Ond. **80**);
- c. de ordonnantie tot wijziging van de toelatingsordonnantie (Ond. **73**);
- d. de ordonnantie tot regeling van het recht tot het vorderen van inlichtingen ten behoeve van de Staatsmobilisatievoorbereiding (Ond. **83**).

3. Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 9 November 1939 No. 2072a/B betreffende de voortzetting der contigentiering van den invoer van pakpapier.

4. Dienstnota van de Algemeene Secretarie van 9 November 1939 No. 1343/D ter aanbieding van een exemplaar van de „Overeenkomst tusschen het Gouvernement van Nederlandsch-Indië en het Zelfbestuur van Soerakarta van 26 April 1939”.

5. Rondschrijven van den 1sten Gouvernements Secretaris van 2 November 1939 No. 2028/C betreffende maatregelen in verband met de buitengewone omstandigheden ten aanzien van de buitenlandsche verloven.

6. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 2 November 1939 No. 6 houdende machtiging, krachtens art. 105 I.S., aan den Directeur van Justitie om te beschikken over de bij

14de VERGADERING — DINSDAG 21 NOVEMBER 1939.

Ingekomen stukken. — Nadere regeling bevoegdheden Eur. B. B.-ambtenaren in de gouvernementlanden van Java en Madoera (Ond. 52).

de begroting voor 1940 uitgetrokken fondsen voor de indienststelling van een compiler bij het hoofdkantoor van den immigratiedienst en voor het personeel op de immigratiekantoren i.v.m. de overbrenging van de ontschepingswerkzaamheden naar den immigratiedienst.

7. Als voren van 6 November 1939 No 11 ter vaststelling van een regeeringsverordening tot uitvoering van art. 1 van de ordonnantie in Staatsblad 1939 No. 259.

8. Als voren van 8 November 1939 No. 24 o.a. ter aanvulling van de bijlage, bedoeld in art. 22 lid (1) van het politiek contract met den Soesoehoenan van Soerakarta.

9. Als voren van 9 November 1939 No. 14 houdende machtiging, krachtens art. 105 I.S., aan den Directeur van Binnenlandsch Bestuur om te beschikken over de bij een aanvullende begroting opgebrachte fondsen voor aanvulling van magazijnvoorraden.

De sub 2 t/m 9 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Voorloopig overzicht van de Landsmiddelen over September 1939, aangeboden door de Generale Thesaurie.

2. Programma van de reis van Z. E. den Gouverneur-Generaal van 20 t/m 24 November 1939.

3. Brief van den voorzitter van de Bezoldigingscommissie van 1 November 1939 No. B. C. 22/26/8 betreffende de waardeering van het einddiploma der Middelbare Handelsschool te Batavia en Soerabaja bij de vervulling van Gouvernementsbetrekkingen.

4. Brief van den voorzitter van den Staatsmobilisatieraad van 2 November 1939 No. 01/06/10 ter aanbieding van een lijst van door de Regeering in den Volksraad gedane toezeggingen.

5. Brief van den Directeur van Economische Zaken van 16 November 1939 No. 18448/A.Z. ter aanbieding van een staat van nadere beantwoording van door den Volksraad gestelde vragen en gemaakte opmerkingen betrekking hebbende op toezeggingen, door of namens de Regeering gedaan op den vragendag en bij de schriftelijke en mondelinge behandeling van de hoofdbegrotingen voor 1937-'38 en 1939 en de aanvullende begrotingen voor 1937 en 1939.

6. Besluiten van den Directeur van Economische Zaken van 3, 4 en 6 November 1939 Nos. 17760/H.K.H., 17825/H.K.H. en 17862/H.K.H., bepalende geoorloofde verhoogingen van de prijzen van eenige artikelen en van de hoteltarieven.

7. Besluit van de Rubberfondsc commissie van 31 October 1939 No. Rf 302 tot intrekking van art. 2 van haar besluit van 15 April 1939 No. Rf 178.

8. Als voren van 2 November 1939 No. Rf 308 tot verhooging van het bij hare besluiten van 23 November 1937 No. Rf 1 en 1 November 1939 No. Rf 307 aan den Directeur van Verkeer en Waterstaat toegestane crediet.

9. Doordruk van een verzoekschrift aan den Gouverneur-Generaal, gedagteekend Batang Toroe 25 Augustus 1939, van M. J. Soetan Naga, inzake den uitslag van de stemming in den plaatselijken raad van Angkola en Sipirok over de candidaten voor den Volksraad op 3 Januari j.l.

10. Doordruk van een verzoekschrift aan den Gouverneur-Generaal, gedagteekend Koepang 7 November 1939, van Soesang Obeng inzake de bezetting van de functie van radja van het landschap Koepang.

11. Doordruk van een ongedagteekend verzoekschrift van Kaoe Lim aan den Raad van Landshoofden te Soe betreffende zijn zaak contra Sonbay.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

(Regeeringscommissaris voor de Bestuurshervorming.)

D. De volgende boekwerken en publicaties:

1. Indisch verslag 1938.

2. Het onderwijs in het jaar negentien honderd acht en dertig.

3. 3 Jaren Indisch natuurleven.

4. Statistisch zakboekje voor Nederlandsch-Indië 1939.

5. Kolonisatie Bulletin No. 7.

Deze boekwerken en publicaties worden opgenomen in de boekerij.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende nadere regeling van enkele bevoegdheden en bemoeiingen van de Europeesche ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur in de gouvernementlanden van Java en Madoera. (Ond. 52.)

De beraadslaging is gevorderd tot het antwoord der Regeering in eersten termijn.

De heer **De Waal**, Regeeringscommissaris voor de Bestuurshervorming in algemeenen dienst: Mijnheer de Voorzitter! De redevoeringen van de geachte sprekers, die het gehad hebben over de ontwerp-ordonnantie betreffende verschillende bevoegdheidsoverdrachten op Java en Madoera, geven mij er aanleiding toe in de eerste plaats een nadere uiteenzetting te geven van de bedoeling van het ontwerp. In het Gedelegeerdenverslag werd de vraag gesteld of het ontwerp goetst was aan de beginselen der taakverdeling, welke vraag in de Memorie van Antwoord bevestigend werd beantwoord. De bedoeling van deze beantwoording was alleen om aan te geven, dat de Regeering zich er van vergewist had, dat het ontwerp nergens in strijd kwam met bedoelde beginselen. Geenszins is het echter de bedoeling geweest om in dit ontwerp te komen tot wat men zou kunnen beschouwen als een aanvulling van de taakverdeling. Een voorstel, hetwelk ten doel zou hebben meer of minder inhoud te geven aan bepaalde ambtelijke functies, is in het geheel niet beoogd.

Het voorliggende ontwerp, Mijnheer de Voorzitter, is enkel en alleen bedoeld als een middel om eenige vereenvoudiging in de administratie te krijgen, zooals ook duidelijk blijkt uit de Memorie van Toelichting en wel uit den aanhef. Het voorstel is een uitvloeisel van een heele reeks van voorstellen, welke indertijd zijn ingediend door den resident Barre, die, zooals den Volksraad bekend is, belast was met arbeid inzake de vereenvoudiging van 's lands administratie.

In verband hiermede moge het duidelijk zijn, dat de sprekers, die het ontwerp in de eerste plaats bezagen in het licht van de ontvoogding van het Inlandsch bestuur en in verband daarmede min of meer principieele beschouwingen geleverd hebben, een betekenissen aan dit ontwerp toekennen, welke de Regeering in het geheel niet daaraan gehecht zou willen zien. De Regeering is bepaaldelijk van oordeel, dat de betekenis van een ambt als dat van regent, in geen deele afhankelijk is van het toekennen van meer of minder bevoegdheden van het soort als waarover het nu gaat.

De betekenis van dit ambt moet gezien worden in de algemeene positie van den regent als ambtenaar, als volkshoofd en als voorzitter van den autonomen raad.

Of de bevoegdheden, waarover de heer Soetardjo het had, al dan niet aan den regent worden toegekend, maakt naar de meening van de Regeering voor de belangrijkheid van zijn positie geen verschil.

Mijnheer de Voorzitter! Daar ik mij uiteraard moet houden aan de bedoeling, waarmede de Regeering deze ontwerp-ordonnantie heeft ingediend en die bedoeling, zooals ik gezegd heb, geen andere is, dan om vereenvoudiging van de administratie

Nadere regeling bevoegdheden Eur. B. B.-ambtenaren in de gouvernementlanden van Java en Madoera (Ond. 52).

(Regeringscommissaris voor de Bestuurshervorming.)

te verkrijgen, moet ik in mijn antwoord mij ook op deze basis stellen en de voorstellen van den heer Soetardjo dus in de eerste plaats uit een zuiver zakelijk oogpunt bezien.

Ik moet hieraan al dadelijk toevoegen, dat, indien de Regeering daarbij nu moet raden om bepaalde bevoegdheden van vrij onbelangrijken aard toe te kennen aan den resident of aan den assistent-resident in stede van aan den regent, daarin uiteraard niet gezien moet worden een te geringe waardeering van het regentsambt.

Nu zullen de geachte sprekers, de heeren Van Helsdingen, Roep, Sosrohadikoesoemo en Soangkoepou, die het betoog van den heer Soetardjo hebben ondersteund, wellicht vragen of het nu niet op den weg van de Regeering ligt, om juist waar het in hoofdzaak onbelangrijke bevoegdheden betreft, aan de wenschen van den heer Soetardjo tegemoet te komen.

Hierop moet ik dan antwoorden, Mijnheer de Voorzitter, dat het ten aanzien van de punten, welke de heer Soetardjo ter sprake heeft gebracht, voor de Regeering in het geheel niet gaat om de belangrijkheid van de daar bedoelde bevoegdheden. Maatgevend is hier, in den gedachtengang van de Regeering, bij welke autoriteiten die bevoegdheden om praktische redenen en beoordeeld naar de eischen van de systematiek thuis hooren.

Thans ga ik er toe over de opmerkingen van den heer Soetardjo puntsgewijze te bezien. De geachte spreker heeft het gehad over vier veranderingen, die hij gaarne in het ontwerp aangebracht zou willen zien.

De eerste van die veranderingen betreft de bevoegdheid om schoollokalen af te keuren. Het gaat hier over de „Toezichtordonnantie Particulier Onderwijs”, dus over alle niet-gesubsidieerde particuliere scholen. Deze bevoegdheid, welke het bestuur over alle bevolkingsgroepen betreft, werd in 1932 bij ordonnantie gebracht bij den gouverneur voor Java en Madoera en voor de buitengewesten bij de toenmalige hoofden van gewestelijk bestuur. Bij de doorvoering van de bestuurshervorming in de buitengewesten is deze bevoegdheid gekomen bij den resident. In verband hiermede ligt het naar het oordeel van de Regeering voor de hand om deze bevoegdheid ook op Java bij de residenten te brengen.

Vraagt men nu of de Regeering er bepaaldelijk ernstig bezwaar tegen heeft om deze bevoegdheid op Java en Madoera te doen uitoefenen door den regent, dan moet het antwoord uiteraard ontkennend luiden. Echter zou dit beteekenen dat op Java verder gegaan werd met de amtelijke decentralisatie dan in de buitengewesten en zulks zonder goede reden.

In het algemeen toch is het wel gewenscht, dat ten aanzien van bevoegdheden als waarover het nu gaat, met amtelijke decentralisatie, niet te ver gegaan wordt en zulks om er voor te zorgen, dat de maatstaven, welke worden aangelegd, niet al te zeer gaan uiteenloopen.

Mijnheer de Voorzitter! Uit wat ik over dit punt gezegd heb, blijkt m.i. voldoende dat de Regeering enerzijds geen aanleiding ziet om haar voorstel ten deze te wijzigen, maar dat Zij anderzijds, voor wat dit punt betreft, van de eventuele aanneming van een amendement, conform de inzichten van den heer Soetardjo, geen ernstige bezwaren verwacht.

Het tweede punt, dat de geachte spreker behandelde, betreft artikel 6 van de Hondsdolheidordonnantie. Volgens deze bepaling zijn bestuursambtenaren, zoowel Nederlandsche als Inheemsche, bevoegd om woningen en erven te betreden, indien zulks noodig is voor de uitvoering van de ordonnantie.

Daarnaast is aan den resident de bevoegdheid toegekend om ook andere ambtenaren aan te wijzen, die met een lastgeving van den resident, het zoo juist bedoelde recht hebben. Voorgesteld is nu deze bevoegdheid van den resident over te dragen op den regent en den assistent-resident.

Volgens deze bevoegdheidsoverdracht zouden dus zoowel de regent als de assistent-resident ambtenaren kunnen aan-

wijzen, die bevoegd zijn, om in opdracht van den lastgever, woningen te betreden in het belang van de uitvoering van de Hondsdolheidordonnantie.

Dat hier bevoegdheidsoverdracht is voorgesteld op den regent en den assistent-resident ligt geheel voor de hand. Bedacht dient te worden, dat van de betrokkenen sommigen in nauwere dienstrelatie staan tot den regent en anderen tot den assistent-resident. Zou de hier bedoelde bevoegdheid slechts aan één van beide autoriteiten toegekend worden, dan zou zulks tengevolge hebben, dat de eene autoriteit de medewerking van de andere noodig zou hebben om opdrachten te geven aan personeel, waarover hij zelf in de eerste plaats zeggenschap heeft. Van de beoogde vereenvoudiging der administratie zou op deze manier niets terecht komen.

Mogelijk, Mijnheer de Voorzitter, is de bedoeling van de Regeering ten deze niet zóó begrepen, mogelijk is het ook dat het feit, dat in de Memorie van Antwoord bezwaar gemaakt werd tegen een in het Gedelegeerdenverslag voorgestane redactie-wijziging, misverstand heeft doen ontstaan.

Ik zal hierop nu echter niet verder ingaan, omdat de nadere beschouwing van deze zaak een nieuw gezichtspunt naar voren heeft doen komen, hetwelk niet rechtstreeks verband houdt met de discussies, maar dat er toch aanleiding toe geeft om dit punt opnieuw in beraad te nemen. Het nieuwe gezichtspunt betreft de groote stadskorpsen, die gesteld zijn onder de dagelijkse leiding van hogere politie-ambtenaren, die rechtstreeks onder de bevelen van den resident zijn gesteld. Ten opzichte van deze korpsen zou de voorgestelde bevoegdheidsoverdracht geen vereenvoudiging beteekenen en dient zij daarom nader te worden overwogen.

In verband hiermede, Mijnheer de Voorzitter, wordt het voorstel aangaande dit punt teruggenomen.

Ik moge dus de ontwerp-ordonnantie bij deze in dier voege wijzigen, dat in artikel I onder letter C, Departement van Economische Zaken, het voorkomende onder 2e komt te vervallen, waardoor vernummering noodig wordt, zoodanig, dat onder C in plaats van 3e, 4e en 5e wordt gelezen 2e, 3e en 4e.

Ten opzichte van het derde punt, dat de heer Soetardjo ter sprake bracht, nl. de bevoegdheid om aangehaald hout terug te geven aan de eigenaars, moet de Regeering blijven bij haar standpunt, dat deze bevoegdheid evident thuis hoort bij den assistent-resident, in verband met diens functie in het strafprocesrecht en de bij hem berustende administratie van stukken van overtuiging. Overdracht van deze bevoegdheid op den regent zou minder juist zijn, maar zal anderzijds in de praktijk, gelet ook op de goede samenwerking welke in den regel tusschen den regent en den assistent-resident bestaat, geen aanleiding geven tot groote moeilijkheden. De Regeering moet hier dus eenzelfde standpunt innemen als ten opzichte van het punt, dat ik in de eerste plaats behandelde, nl. dat Zij geen aanleiding vindt om de voorgestelde verandering in het ontwerp aan te brengen, maar dat Zij van zoodanige verandering geen groote bezwaren verwacht. Niet juist is het intusschen om, zooals de heer Soetardjo deed, een parallel te trekken tusschen dit punt en het laatste dat hij ter sprake bracht, nl. het geven van een bestemming aan aangehaald hout, dat onverkocht is gebleven.

Op het oogenblik nl. dat besloten wordt tot verkoop ten bate van den lande van aangehaald hout is het verband tusschen dit hout en de vervolging van strafbare feiten zoo al niet verbroken, dan toch veel lossier geworden dan te voren. Daarom kon de bevoegdheid om een bestemming te geven aan het hout, in handen van den regent worden gelegd, zooals het ontwerp dan ook doet. Dat hier overeenstemming met den assistent-resident wordt geëischt, waarop de heer Soetardjo wees en welke eisch de geachte spreker, naar mij bekend is, gaarne zou zien vervallen, is toe te schrijven aan de overweging, dat er toch nog eenig verband was met de functie van den assistent-resident in het strafprocesrecht.

Nadere regeling bevoegdheden Eur. B.B.-ambtenaren in de gouvernementslanden van Java en Madoera (Ond. 52).

(Voorzitter, Soetardjo.)

Bij nader inzien bestaat er echter bij de Regeering geen bezwaar tegen om ten deze zonder meer aan de wenschen van den geachten spreker tegemoet te komen, zulks te minder omdat Zij aanneemt dat daar, waar ten deze samenwerking noodig zal blijken, die ook zal worden verkregen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wijzig het ontwerp dus nader zoodanig, dat in artikel I sub C, Departement van Economische Zaken, het voorkomende onder 3e b komt te luiden: „in artikel 26, vierde lid, wordt in stede van: „De resident beslist” gelezen „De regent beslist”.”

Ik vestig er nog de aandacht op dat deze zinsnede, zooeven aangeduid als 3e b, door de vernummering, voortvloeiende uit de verandering, die ik in de eerste plaats besprak, zal worden 2e b.

De Voorzitter: Ik deel mede, dat de Regeering zooeven bij monde van haar gemachtigde een tweetal wijzigingen in het ontwerp heeft aangebracht.

In art. I, C, Departement van Economische Zaken, vervalt het onder 2e vermelde, als gevolg waarvan het onder 3e, 4e en 5e gestelde wordt vernummerd respectievelijk tot 2e, 3e en 4e.

Voorts wordt het voorgestelde onder C, 2e (nieuwe nummering), sub b, gelezen als volgt:

„In art. 26, vierde lid, wordt in stede van: „de resident beslist” gelezen: „De regent beslist.””

Al hetgeen daarop in dit onderdeel volgde moet als vervallen worden beschouwd.

Thans kan onmiddellijk worden overgegaan tot de behandeling in tweeden termijn van de zijde van het College van Gedelegeerden.

De heer Soetardjo: Mijnheer de Voorzitter! Ik moge allereerst de Regeering dank zeggen voor de tegemoetkomende houding, die Zij heeft aangenomen ten opzichte van de wenschen, die door ons college zijn naar voren gebracht. In het bijzonder ben ik den geachten Regeeringsgemachtigde dankbaar voor de in de ontwerp-ordonnantie aangebrachte wijziging aangaande het Departement van Economische Zaken, genoemd onder art. I C, aanvankelijk sub 3e b.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft, sprekende over de principieele zijde der aanhangige voorstellen, betoogd, dat al dan niet overdracht van dergelijke bevoegdheden aan den regent in het minst geen afbreuk doet aan de belangrijkheid van diens positie, en dat het allerminst in de bedoeling heeft gelegen om aan bepaalde functies, die bij deze ontwerp-ordonnantie worden betrokken, meerderen inhoud te geven.

Ik ben zoo vrij ten deze met den geachten Regeeringsgemachtigde van meening te verschillen. Met den heer Soangkoepon ben ik van meening, dat overdracht van bevoegdheden, die te voren door hogere bestuursambtenaren werden uitgeoefend, aan lagere ambtenaren, wel degelijk meerderen inhoud aan deze lagere functies geeft. Het behoeft immers nauwelijks betoog, dat wanneer lagere bestuursambtenaren functies mogen uitoefenen, welke te voren door hogere bestuursambtenaren uitgeoefend werden, de lagere functies aan belangrijkheid winnen. Zoo is het ook hier met betrekking tot deze bevoegdheidsoverdrachten. Het maakt naar mijn gevoelen wel degelijk verschil, of de hierbedoelde bevoegdheden zullen worden overgedragen aan den regent dan wel aan den assistent-resident. Juist wegens de mindere belangrijkheid, ik zou bijna zeggen de onbelangrijkheid, van de bevoegdheden heeft het zoozeer de aandacht getrokken, dat wordt voorgesteld bedoelde bevoegdheden over te dragen niet aan den regent, maar aan den assistent-resident, terwijl volgens de taakverdeling de regent toch de eerste man in het regentschap is.

Nu de Regeering geen overwegende bezwaren heeft aangevoerd tegen de door ons in de ontwerp-ordonnantie voorgestelde wijzigingen, hebben mijn geachte medeleden, de

(Voorzitter, Soangkoepon.)

heeren Van Helsdingen en Roep met mij eenige amendementen ingediend, welke ik bereids in Uw handen heb gesteld, Mijnheer de Voorzitter.

Ik moet het tenslotte betreuren, dat er zooveel verstarring is gekomen in de ontwikkeling van de ontvoogding van het Indonesisch bestuur. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft verzekerd, dat de ontwerp-ordonnantie niet in het minst de beteekenis heeft van een aanvulling van de taakverdeling, maar ik zou willen zeggen, dat, wanneer een regeling leeft, zij vatbaar moet zijn voor voortdurende wijziging en verbetering. Ik noem het een verbetering, als de Regeering bij het treffen van maatregelen steeds indachtig blijft hetgeen Zij zich sedert een twintigtal jaren voor oogen heeft gesteld, namelijk, dat uiteindelijk zal worden overgegaan tot de algeheele ontvoogding van het Indonesisch bestuur.

Dat de Regeering na de inwerkingtreding van de zoogenaamde taakverdeling gedurende een negental jaren er nog niet toe is kunnen overgaan in het door haar ingenomen standpunt een wijziging te brengen, moet ik dan ook ten zeerste betreuren. Wanneer ik zeg, dat ik het standpunt betreuer, geef ik daarmee niet slechts mijn eigen meening weer, maar vertolk ik daarmee ook het gevoelen, dat heerscht in de kringen van de regenten zelf. Twee derden van het aantal regenten en niet, zooals onlangs in De Javabode werd gezegd, de helft van het regentencorps, heeft de behartiging van hun belangen toevertrouwd aan mij en onze fractie. Ik zal er steeds naar streven, de belangen van dit corps zoo goed mogelijk te behartigen. Daarom hoop ik van mijn kant, dat, nu technisch niet de mogelijkheid bestaat om over de verdere ontwikkeling van de ontvoogding bij de behandeling van deze ontwerp-ordonnantie uitvoerige beschouwingen te houden, de Regeering bereid zal zijn deze belangrijke kwestie nog eens in ernstige overweging te nemen.

Ik hoop, dat Zij dan van inzicht zal veranderen en de ontwikkeling van de ontvoogding meer voortgang zal kunnen vinden.

Wat het gedeelte van de ontwerp-ordonnantie betreft, dat door de Regeering is teruggenomen, wil ik de hoop uitspreken, dat nadere overweging van dit voorstel niet zal leiden tot handhaving van de in deze ontwerp-ordonnantie geformuleerde wijziging. Ik hoop van harte, dat de Regeering bereid zal zijn bij eventuele nadere indiening van een wijziging dezer regeling rekening te houden met de hier door het College naar voren gebrachte wenschen.

De Voorzitter: Ik deel mede, dat is ingekomen een tweetal amendementen, ondertekend door de heeren Soetardjo, Van Helsdingen en Roep (Ond. 52, st. 6), luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in de ontwerp-ordonnantie, houdende nadere regeling van enkele bevoegdheden en bemoeiingen van de Europeesche ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur in de Gouvernementslanden van Java en Madoera, zooals deze van regeeringszijde is gewijzigd, de volgende wijzigingen aan te brengen:

- I. In artikel I sub B „Departement van Onderwijs en Eeredienst” wordt het woord „resident” gewijzigd in „regent”.
- II. In artikel I sub C „Departement van Economische Zaken” 2e a wordt het woord „assistent-resident” gewijzigd in „regent”.”

Deze amendementen worden gedrukt en rondgedeeld en zullen heden bij dit ontwerp worden behandeld.

De heer Soangkoepon: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer men deze ontwerp-ordonnantie bespreekt kan men m.i. niet ontkomen aan de vraag, of deze ontwerp-ordonnantie aansluit bij hetgeen door de Regeering als grondbeginsel is aanvaard.

Nadere regeling bevoegdheden Eur. B. B.-ambtenaren in de gouvernementlanden van Java en Madoera (Ond. 52).

(Soangkoepon.)

De Regeering heeft sedert jaren het standpunt ingenomen, dat zooveel mogelijk alle bevoegdheden, die aan het Inlandsch Bestuur kunnen worden overgedragen, daaraan ook inderdaad overgedragen zullen worden. Uit dezen maatregel zie ik thans, dat alle bevoegdheden, die aan den regent, aan het Inlandsch Bestuur dus, kunnen worden overgedragen, successievelijk aan den assistent-resident worden overgedragen en ik begrijp niet, waarom de procedure zoo moet zijn, omdat het eenvoudiger kan.

De heer Soetardjo heeft zoeven de vraag gesteld, waarom niet, wat eenvoudiger zou zijn, de bevoegdheden, die nu aan den assistent-resident worden overgedragen aan den regent worden verleend. Het gaat hier om zaken als boschrechten enz. De regent kan zulke zaken plaatselijk toch het best beoordeelen?

Nu zegt de Regeering, dat bedoeling van de wijziging is de werkwijze te vereenvoudigen. Ik zal hierop thans niet dieper ingaan, maar in elk geval staat het voor mij vast, dat de Regeering hier een stap terug doet op den oorspronkelijk door haar ingeslagen weg, door nu niets meer te willen weten van de ontvoogding, die Zij toch reeds in verschillende bepalingen vastgelegd heeft. Zij keert thans terug tot het oude stelsel.

Ik wil als voorbeeld noemen de benoeming van de deurwaarders. Tot voor kort werden de gewone deurwaarders benoemd door den directeur van Justitie en de buitengewone deurwaarders door de hoofden van gewestelijk bestuur.

Nu wordt de bevoegdheid tot die benoeming van den directeur van Justitie weggenomen en overgebracht naar de hoofden van gewestelijk bestuur, terwijl de bevoegdheid tot het benoemen van buitengewone deurwaarders wordt overgebracht op den assistent-resident. Wil men werkelijk vereenvoudiging aanbrengen, dan ligt het m.i. op den weg der Regeering deze bevoegdheden in één hand te vereenigen en te leggen in de handen van den resident. Dat zou eenvoudiger zijn. Daarom zeg ik, dat bij de voorgestelde regeling niet het streven naar vereenvoudiging voorzit, doch dat zij ten doel heeft de positie van de Europeesche bestuursambtenaren te versterken. Daarom gaat het hier. De Regeering heeft gezegd, dat Zij deze wijzigingen voorstelt om praktische redenen. Maar ik zou zeggen dat alle plaatselijke bevoegdheden om praktische redenen veel beter in handen van den regent kunnen worden gelegd. Ik zeg dit vooral met het oog op degenen, die straks van de Bestuursacademie afkomen en deze bevoegdheden dan op de juiste wijze zullen kunnen uitoefenen. Vooral waar wij straks in dat stadium komen, moet men juist al die bevoegdheden op de regenten overdragen. In de eerste plaats is een dergelijke overdracht een vereenvoudiging en in de tweede plaats beteekent het toekennen van deze bevoegdheden aan de regenten voor het land een bezuiniging, want dan zullen er minder Europeesche bestuursambtenaren noodig zijn, en wanneer er minder Europeesche bestuursambtenaren zijn beteekent dit altijd een bezuiniging voor het land. En bezuiniging is toch noodig in dezen tijd van „geldnood”.

De Regeering heeft zoeven gezegd, dat ook in de buitengewesten de bevoegdheden van de hoofden van gewestelijk bestuur worden overgedragen op den resident, en dus moeten ook op Java de bevoegdheden van de hoofden van gewestelijk bestuur worden overgedragen op den resident. De Regeering blijft dus altijd vasthouden aan deze methode en hoewel Zij zegt, dat de buitengewesten niet kunnen worden vergeleken met Java, legt Zij toch voor beide gebieden steeds dezelfde normen aan bij het nemen van alle mogelijke maatregelen.

Daarom kan ik mij niet vereenigen met het voorstel van de Regeering en ik zal dus tegen het voorliggende ontwerp stemmen.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Een

(Van Helsdingen, Reg. Comm. voor de Bestuursherv.)

kort woord in verband met een door mij opgemerkte misvatting, die de Regeering klaarblijkelijk heeft ten aanzien van hetgeen door mij in de vorige vergadering is voorgebracht. De geachte Regeeringsgemachtigde meent namelijk — heb ik hem wel verstaan — dat ik bij de Regeering heb aangedrongen — en dat daarin het voornaamste van mijn rede te zoeken is — deze kleine bevoegdheden, waarop de Inheemsche leden van dit College klaarblijkelijk zoo gebrand zijn, te kunnen gunste zoo spoedig mogelijk aan den regent over te dragen. Ik noem dit een misvatting, omdat de hoofdstrekking van mijn betoog een andere was. Ik richtte namelijk tot de Regeering het verwijt, dat Zij bij de herziening van dergelijke ontwerpen niet stelselmatig nagaat, of en in hoeverre de eenmaal tien jaren geleden getrokken richtlijnen ten aanzien van de taakverdeling tusschen de bestuursambtenaren kan of moet worden gewijzigd. Terecht zeide ons geacht medelid, de heer Soetardjo, dat er ten aanzien van ontvoogding geen verstarring mag zijn en het niet een handhaven mag zijn van wat eenmaal tien jaren geleden bepaald is geworden. Er moet in deze van groei sprake zijn. De lijnen moeten een beetje uitgetrokken worden. Er moet in dit opzicht een stelselmatige uitbouw zijn van het groote beginsel der ontvoogding, dat destijds door de Regeering is aangenomen.

De heer De Waal, Regeeringscommissaris voor de Bestuurshervorming in algemeenen dienst: Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats zou ik nog gaarne even willen terugkomen op de uiteenzetting, welke ik in eersten termijn gegeven heb. Ik wijs er namelijk op, dat met dit ontwerp in het geheel niet bedoeld is een verder ter hand nemen van de bevoegdheidsoverdracht van het ene bestuurscorps op het andere in het kader van de ontvoogding.

Wat hier aan de orde is, is een ontwerp, dat slechts beoogt, eenige vereenvoudiging in de administratie te krijgen. Daarom is er weinig aanleiding om nog uitvoerig in te gaan op de beschouwingen, die door den geachten spreker, den heer Soetardjo, gehouden zijn over de kwestie in het algemeen. Maar er is toch één punt, waaraan ik toch wel even bijzondere aandacht wil schenken n.l. de vraag of door bevoegdheidsoverdracht, als waarover het hier gaat, inderdaad een bepaald ambt belangrijk gereleveerd kan worden. Natuurlijk is het niet voor tegenspraak vatbaar, dat het totale aantal bevoegdheden, verbonden aan een ambt, een factor is bij een beoordeeling van de belangrijkheid ervan. Maar dat is echter ook niet méér dan een factor. Er zijn zeer belangrijke betrekkingen, waaraan heel weinig bevoegdheden verbonden zijn om bepaalde handelingen te verrichten, en er zijn betrekkingen, waaraan vrij veel bevoegdheden verbonden zijn, maar die nochtans niet zoo belangrijk zijn. Daarom geloof ik, dat de belangrijkheid van het ambt van regent, zooals dat in de bepalingen betreffende de bestuursorganisatie en de autonome gemeenschappen hier te lande is vastgelegd, en niet beïnvloed wordt, wanneer er een ontwerp aan de orde komt als waarover wij het nu hebben, waarbij eenige onbelangrijke bevoegdheden incidenteel zijn bijeengebracht opdat nader kon worden bekeken, hoe ze opnieuw moesten worden verkaveld om een goeden gang van zaken te bevorderen.

Intusschen zal de Regeering aandacht schenken aan wat de heer Soetardjo in algemeenen zin heeft gezegd over de verdere ontvoogding. Maar deze zaak ligt, zooals ik al zeide, geheel buiten dit ontwerp en daarom kan ik er nu niet verder op ingaan.

De opmerkingen van den heer Soangkoepon heb ik in hoofdzaak al beantwoord, althans wat de strekking betreft, door hetgeen ik geantwoord heb op de rede van den heer Soetardjo.

Voor wat betreft de deurwaarders zou ik er nog op willen

14de VERGADERING — DINSDAG 21 NOVEMBER 1939.

Nadere regeling bevoegdheden Eur. B.B.-ambtenaren in de gouvernementlanden van Java en Madoera (Ond. 52). — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de afdoening van Ond. 88. — Wijziging Theerrestrictie-ordonnantie 1938 (Ond. 79). — Jachtordonnantie Java en Madoera 1940 (Ond. 35).

(Voorzitter.)

wijzen, dat er geen noodzaak is om dat alles in één hand te leggen. Het gaat hier alleen over de aanwijzing van buitengewone deurwaarders in een nevenfunctie, over zaken, die zeer wel los kunnen worden gehouden van de benoeming van deurwaarders.

Naar aanleiding van de opmerkingen van den heer Van Helsdingen wil ik opmerken, dat nota zal worden genomen van zijn nadere uiteenzetting omtrent de bedoeling van zijn rede.

De **Voorzitter**: Wenscht de eerste voorsteller van de amendementen, vervat in stuk 6, nog het woord? — Wenscht één van de andere leden het woord? — Zoo niet, dan is hiermede de beraadslaging ook over de amendementen gesloten.

Zonder hoofdelijke stemming worden achtereenvolgens aangenomen:

- artikel I, sub A;
- het amendement-Soetardjo e.s. op artikel I, sub B (st. 6, I);
- artikel I, sub B als gewijzigd bij amendement;
- artikel I, sub C, 1e;
- het amendement-Soetardjo e.s. op artikel I, sub C, 2e, nieuwe nummering (st. 6, II);
- artikel I, sub C, 2e (nieuwe nummering), als gewijzigd bij monde van den Regeeringsgemachtigde gedurende de behandeling en bij amendement;
- artikel I, sub C, 3e en 4e, nieuwe nummering;
- artikel I sub D;
- de artikelen II, III en IV.

De **Voorzitter**: Hoewel er tijdens de beraadslagingen van heden in de ontwerp-ordonnantie wijzigingen zijn aangebracht, stel ik conform art. 60, juncto art. 103 van het Reglement van Orde voor, haar niettemin thans in stemming te brengen.

Daartoe wordt besloten.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij monde van den Regeeringsgemachtigde en bij amendement in artikel I, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen onder aantekening, dat de heer Soangkoepon geacht wil worden tegen te hebben gestemd.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de ontwerp-ordonnantie, houdende intrekking van het „Chineesch Arbeidersreglement Bangka” en het „Chineesch Arbeidersreglement Billiton” alsmede eenige daarmee samenhangende voorzieningen op het gebied van de toelatingsbepalingen (Ond. 88), overeenkomstig artikel 17(1) Reglement van Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

Naar men gezien zal hebben, heeft de Regeering voor de behandeling van deze ontwerp-ordonnantie een termijn gesteld, die afloopt op 30 December a.s. Ik stel voor niet op verlenging van dezen termijn aan te dringen.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt dienovereenkomstig besloten.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de Theerrestrictie-ordonnantie 1938 (Staatsblad No. 121). (Ond. 79.)

(Soangkoepon.)

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende nieuwe voorschriften inzake de jacht op Java en Madoera (Ond. 35; zittingsjaar 1938—1939 Ond. 76), in den gewijzigden tekst, vervat in Ond. 35, stuk 3.

Ik moge beginnen Dr. De Vries welkom te heeten als Regeeringsgemachtigde speciaal voor dit onderwerp.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! De voor ons liggende ontwerp-ordonnantie heeft ten doel om den wildstand hier te lande te beschermen. Het gevaar bestaat, dat belangrijke diersoorten hier te lande worden uitgeroeid. Deze bepalingen beoogen dan ook in de eerste plaats paal en perk te stellen aan het afschieten van wild op zoo groote schaal als tot dusverre geschiedt.

Maar ik vraag mij af of met het ontstaan van deze voorgestelde regelingen het beoogde doel kan worden bereikt.

Wanneer men nog in bepaalde gebieden de jacht op het wild toestaat, dan beteekent dit toch het onrustig maken van deze dieren, hetgeen de ontwikkeling en den groei van deze dieren zeker zal belemmeren. Het komt mij voor, dat voor dit doel het instandhouden of in het leven roepen van wildreservaten beter op zijn plaats is dan het bestaan van deze jachtordonnantie, want de jacht op de hier te lande aanwezige, in het wild levende, dieren zal de continuïteit van de levensvoorwaarden van deze dieren in den weg staan, zoodat daardoor zeker een gezonde vermenigvuldiging van deze dieren onmogelijk zal worden gemaakt.

Verder kan bij het instandhouden van wildreservaten met de belangen van de landbouwende Inheemsche bevolking rekening worden gehouden. Men zou deze reservaten dus instand kunnen houden ver van de bewoonde wereld, waardoor de bevolkingsaanplantingen dan beschermd zullen worden tegen de dierenplagen, zooals van wilde zwijnen en andere schadelijke dieren.

Ik heb den indruk gekregen, dat bij de totstandkoming van deze ontwerp-ordonnantie meer met de belangen van deze dieren rekening wordt gehouden dan met die van de Inheemsche bevolking. Dat men vergunning moet vragen voor het doden van schadelijk wild, zooals wilde zwijnen, koningstijgers, panters en krokodillen, acht ik uit den booze, want dit zou men kunnen vergelijken met b.v. het feit, dat men zich tegen een roover eerst zou mogen verdedigen, indien men daartoe een vergunning van de overheid zou hebben verkregen.

Ik vraag mij verder af of de Regeering straks een behoorlijke schadeloosstelling zal verleen aan de betrokken bevolking, aan wier aanplantingen schade is toegebracht door de door de overheid beschermde dieren.

Door de inwerkingstelling van deze ordonnantie zal mijns inziens de achteruitgang van den wildstand niet worden tegengehouden, hetgeen de practijk voldoende uitwijst, gelijk ook bevestigd is in het Gedelegeerdenverslag, waarin vermeld wordt, dat o.a. in Tjilatjap in één seizoen 22 herten zijn geschoten en in 1935 in het Indramajoese door één persoon in vier maanden tijds 124 herten gedood zijn, terwijl in een bepaalde streek in Midden-Java één enkele jager gedurende twee seizoenen den wildstand practisch geheel wist uit te roeien, door aldaar 121 zwijnen te schieten, waarnaast zijn honden verscheidene kidangs hebben afgemaakt.

Uit deze gegevens blijkt wel, dat met de bestaande en nog in het leven te roepen regelingen de wildstand hier te lande onmogelijk bevorderd kan worden. Dit wordt nog verergerd door de omstandigheid, dat krachtens artikel 3 sub b van deze ontwerp-ordonnantie, de in artikel 2 lid 1 onder c gestelde ver-

(Blaauw.)

bodsbepalingen niet van toepassing zijn op personen, die krachtens een met het hoofd van gewestelijk bestuur voor en namens het land gesloten schriftelijke overeenkomst het recht verkregen hebben om, met uitsluiting van derden, te jagen op de in de overeenkomst omschreven tot het vrij landsdomein behorende gronden, alsmede op degenen, die als jager bij hen in dienst zijn of in hun gezelschap jagen, met inachtneming van de overigens in die overeenkomst gestelde voorwaarden op dieren, op welke zij krachtens de overeenkomst het recht hebben te jagen en te wier aanzien de jacht open is. Dit toch betekent het monopoliseeren van een bepaald jachtgebied voor bepaalde personen, waardoor de controle op de naleving van de bepalingen zeer bezwaarlijk zal worden. De ongezoekt op elkander uitgeoefende controle van de verschillende jagers wordt geheel gemist.

Volgens de Memorie van Toelichting gelden deze regelingen mede voor zelfbestuursgebieden op Java en Madoera. In dit verband vraag ik mij af, waarom terzake de betrokken zelfbestuurders niet worden geraadpleegd? Hieromtrent is wel het gevoelen van de drie provinciale jachtcommissies en van de gouverneurs van Soerakarta en Djokjakarta ingewonnen, doch niet dat van de zelfbestuurders zelf. Of zijn in dit geval de bevoegdheden van de gouverneurs van Soerakarta en Djokjakarta zoodanig geregeld, dat de zelfbestuurders in Java en Madoera geheel zijn uitgeschakeld? Of zijn deze gouverneurs zelfbestuurders in deze zelfbesturende gebieden geworden?

Verder heeft de Regeering in de Memorie van Toelichting verklaard, dat deze onderhavige regelingen straks van toepassing zullen worden verklaard op de buitengewesten. Ik weet niet op welke wijze deze toepasselijkverklaring in de rechtstreeks bestuurde gebieden zal plaats hebben, omdat de bosschen met de daarin aanwezige dieren het eigendom zijn van de aldaar gevestigde Inheemsche rechtsgemeenschappen, zooals marga's, nagari's en koeria's, terwijl in niet-rechtstreeks bestuurde gebieden die bosschen en hun dieren aan deze zelfbesturende gebieden behooren, zoodat de regeling van deze materie mijns inziens moet uitgaan van de organen dezer gemeenschappen. De toepasselijkverklaring van deze regelingen zou zeker in strijd zijn met de grondgedachte en de strekking van artikel 128 der I.S., waarbij o.a. in lid 4 wordt bekendgesteld, dat de invoering van verordeningen achterwege moet worden gelaten, indien dit niet overeenkomt met de instellingen des volks of met verkregen rechten.

Dat de toepasselijkheidverklaring van deze ontwerp-ordonnantie voor de buitengewesten in strijd zal zijn met de instellingen des volks en met verkregen rechten, behoeft geen nader betoog.

Ik heb den indruk gekregen, dat met deze ontwerp-ordonnantie meer de belangen van de schatkist, dan die van de menschen en dieren worden gediend.

Voor de bescherming van den wildstand is het aanwijzen van wildreservaten de aangewezen weg. De door de Regeering gevolgde werkwijze zal mijns inziens het tegendeel bewerkstelligen van wat Zij met deze ontwerp-ordonnantie heeft beoogd.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! De indiening der onderwerpelijke ordonnantie is bij de verschillende kringen van belanghebbenden wel met zeer gemengde gevoelens ontvangen.

Men heeft zich in de eerste plaats verwonderd over de blijkbaar noodzaak, dat wij thans weer met een volslagen nieuwe jachtordonnantie moeten worden verblijd, waardoor wij binnen vijftien jaren al drie geheel nieuwe ordonnanties hebben moeten verwerken. Wij vragen ons af, of dit wel in de praktijk noodzakelijk is gebleken, of het niet nuttiger ware geweest wanneer men met de oude jachtordonnantie, waarmede men, o.a. de toezichhoudende autoriteiten,

pas eenigszins vertrouwd is geraakt, nog een tijdje zou hebben doorgewerkt en de fouten er van zou hebben weggenomen, in plaats van op het oogenblik te komen met een spiksplinter-nieuwe ordonnantie, die bovendien zeer ingewikkeld is en die de verwarring en onkunde, welke op dit punt bestaan, nog zal doen toenemen.

Men moet niet vergeten, dat het hier een onderwerp betreft, dat pas sedert kort in de publieke belangstelling is komen te staan, want de eerste ordonnantie, die zich op dierenbeschermingsgebied bewoog, is pas van 1909. Daarna zijn er twee andere ordonnanties bij gekomen en thans worden wij met de derde verblijd.

Deze nieuwe ordonnantie zal dan, naar ik mag aannemen in de kringen der dierenbeschermers inderdaad wel vreugde verwekken, maar ik vraag mij af, of dat wel geheel terecht zoo is, of men in die kringen niet ook meer moet letten op andere zaken waardoor het dierenbestand achteruitgaat dan juist door de jacht. Bovendien zal men zich zelfs in die kringen moeten afvragen, of naast de dierenbescherming niet ook een zekere bescherming van de aanplantingen en de bevolkingsbelangen in het algemeen onder de oogen moet worden gezien. Ik kom hier in het zelfde spoor als de heer Soangkoepou en voor een groot deel zal blijken, dat ik het met hem hieromtrent in het algemeen wel kan eens zijn.

Wij hebben bij de bestaande ordonnantie al de mogelijkheid, dat het wild en de schadelijke dieren aan de aanplantingen bijzondere schade kunnen toebrengen zonder dat de regels van de jachtwetgeving daaraan voldoende kunnen tegemoet komen. Ik heb onlangs een brief van een kleinlandbouwer gekregen, waaruit ik, om dit te adstrueeren, enkele aanhalingen zal doen. Zij slaan op de thans geldende ordonnantie. De komende echter brengt op deze punten geen verbetering, integendeel, vermoedelijk zelfs verslechtering voor de positie der kleinlandbouwers. De betrokkene, die in Midden-Java een klein perceel heeft, schrijft mij o.a. het volgende:

„Mijn perceel grenst aan gouvernements bosch over een lengte van \pm 5 500 meter en in dat bosch wemelt het van bantengs en kidangs, (voor een jachtliefhebber om van te watertanden!) welke dieren mijn aanplant vernielen en zodoende ons bestaan in groot gevaar brengen. Op die beesten mag ik niet schieten, dus hebben die duivels vrij spel. Per half dozijn, af en toe meer, komen die bantengs uit het bosch om mijn kapokboompjes, cassave en andere gewassen grondig te vernielen en te vertrappen.”

Verder:

„De laatste drie jaar hebben de bantengs \pm 25 000 (vijf en twintig duizend) jonge randoeboomen naar de bl geholpen, als er van de 40 000, die ik hier geplant heb, 10 000 nog ongeschonden zijn, dan mag ik blij wezen. Dit jaar heb ik van 25 bw. cassave er 8 bw. kunnen afschrijven, geen peentje heb ik er van binnen gekregen. Wakers, natuurlijk heb ik wakers, maar die beesten gaan niet weg; schieten in de lucht is een ongezond karwei, die duivels komen snuivend op je af, ik heb meer respect voor een banteng dan voor een tijger. Klagen bij het bestuur, natuurlijk ben ik bij den assistent-resident geweest. Probeert U het eens met mertjons, was het antwoord.”

En ten slotte:

„Deze maand ben ik weer bij den controleur geweest, een nieuwe gelukkig. Die sprak, na me aangehoord te hebben, van: is het met de auto te bereiken, erg afgelegd” enz. enz.

Het betrokken perceel is nagenoeg onbereikbaar, men kan er met de auto niet komen, zoodat de controleur er dan ook niet is geweest en de toestand blijft zooals hij hier is afgeschilderd. Dit is een andere zijde van het vraagstuk der dierenbescherming, waarop men ook wel degelijk het oog gericht mag

(Blaauw.)

houden. Ik hoop dan ook, dat de dierenbeschermers voor dergelijke dingen niet geheel blind zullen zijn.

Tegenover de vreugde, die bij de dierenbeschermers over de komende ordonnantie heerscht, treft men een groote mate van ontstemming aan bij de jagers en vooral bij de minder bemiddelde jagers en wel, omdat de noodzaak van de scherpere jachtbepalingen en dus van de nieuwe ordonnantie geweten wordt aan de jagers in het algemeen. In de Memorie van Toelichting lees ik bijv.:

„De nieuwe bepalingen beoogen dan ook in de eerste plaats paal en perk te stellen aan het afschieten van wild op zoo groote schaal als tot dusver geschiedde.”

Was dat noodig? De Memorie van Toelichting geeft op deze vraag het volgende antwoord:

„De verontrustende berichten over den achteruitgang van den wildstand op Java hebben aanleiding gegeven na te gaan, waaraan zulks naast de bovenvermelde oorzaken, in hoofdzaak moet worden geweten. Gebleken is” —op de woorden „gebleken is” leg ik den nadruk, Mijnheer de Voorzitter — „dat vooral twee factoren daartoe hebben medegewerkt: het schieten op één jachtacte van een zeer groot aantal dieren en het jagen door houders van kosteloze jachtaeten-A op dieren, voor de jacht waarop een jachtgeld verschuldigd is.”

Naast de genoemde oorzaken — dat slaat op de dichte bevolking van Java en de steeds verdergaande ontginning — wordt de achteruitgang van den wildstand dus in hoofdzaak aan twee factoren geweten: het schieten van een zeer groot aantal dieren op één jachtacte — daartegen kan bij de bestaande jachtordonnantie reeds het een en ander worden gedaan — en ten tweede aan het jagen door houders van kosteloze jachtaeten-A op dieren, voor de jacht waarop een jachtgeld verschuldigd is. Het laatste is stroopen en dat verbiedt de bestaande jachtordonnantie reeds, zoodat bij een beter toezicht daartegen het noodige kan worden gedaan.

Maar, men mag zich afvragen, hoe kan de Regeering tot haar beschuldiging van de jagers komen? Zij zegt immers, dat gebleken is, dat vooral twee factoren hebben medegewerkt? Om tot deze beschuldiging te komen, zal de Regeering toch op de hoogte moeten zijn, inzage moeten hebben, kunnen beoordeelen, de andere factoren, welke tot den achteruitgang van den stand van het wild hebben geleid.

Welke zijn deze andere factoren? De Regeering noemt er zelf reeds één, de steeds verdergaande ontginning van woeste gronden, waardoor schuil- en levensplaatsen van het wild op Java langzamerhand verdwijnen. Als een sterk voorbeeld hiervan kan worden genoemd de onderneming „Soekamandi” van de Pamanoekan- en Tjiasemlanden, die een twintigtal jaren geleden nog een eldorado voor jagers was, het wemelde daar van het wild. In korten tijd is deze onderneming echter in cultuur gebracht en op het oogenblik vindt men er geen stukje wild meer. Dergelijke omstandigheden doen zich over geheel Java voor en dat gaat met rassche schreden verder, zoodat het wild steeds meer wordt teruggedreven.

Maar, dit is niet de eenige reden van den achteruitgang. Men kan ook noemen de ziekten en plagen waaraan het wild lijdt en als voorbeeld hiervan kan worden genoemd de achteruitgang van den bantengstand in het Bantamsche, waar gebleken is, dat vele bantengs aan een ingewandziekte lijden, waaraan zij ten gronde gaan. Hieraan doet de jager niets, dit is in geen enkel opzicht de schuld van den jager.

Andere plagen, die het wild decimeeren zijn bijv. de wilde honden.

Het schijnt, dat die wilde honden in bepaalde streken in dergelijke groote groepen optreden, dat er geen stukje wild, geen varkentje, geen hertje kan geboren worden of de wilde honden zitten er achter aan en vernietigen ze in den geheelen omtrek. Ook dit kan niet aan de jagers worden Handelingen. Zittingsjaar 1939—1940.

geweten. Maar wat wel aan de jagers kan worden geweten is de strooperij, de ongeoorloofde jacht. Ik geloof dat de strooperij op Java inderdaad groote afmetingen heeft aangenomen, maar daaromtrent is niets bekend. Ik geloof niet dat te taxeeren is, hoe sterk die factor is. Ik ben echter van meening, dat de achteruitgang van den wildstand door de strooperij in geen geval geweten mag worden aan de bonafide jagers en de jachtwetgeving zooals die op het oogenblik bestaat, omdat deze de strooperij in al haar vormen verbiedt.

In verband met de strooperij, die, naar het schijnt, in alle lagen der bevolking is doorgedrongen, zelfs tot de kringen der autoriteiten, die op de naleving van de jachtbepalingen moeten toezien, is in het Gedelegeerdenverslag de vraag gesteld, of het de Regeering bekend is, dat eenige jaren geleden in het Soekaboemische een heel gezelschap van Inheemsche en Europeesche bestuursambtenaren, vergezeld van een ambtenaar van het Openbaar Ministerie en nog eenige andere gezaghebbenden op de bantengjacht is geweest. Wij stellen hier belang in omdat het zoo onaangenaam aandoet, wanneer een en ander zich heeft voorgedaan, dat deze strooperij door de vingers is gezien, terwijl op andere plaatsen en in andere gevallen de kleinere jagers, zelfs wanneer het slechts kleine vergrijpen betreft, voor den landrechter worden gebracht. De Regeering gaat hierop echter niet in en zegt, dat Zij niet in discussie kan treden over de gevallen waarin van vervolging van strooperij is afgezien. Ik begrijp dit standpunt van de Regeering niet. Tot nu toe heeft de Volksraad zich stipt onthouden althans getracht zich stipt te onthouden van het uitoefenen van critiek op vonnissen van den rechter, maar ik geloof niet, dat het ons verboden kan worden, in bespreking te nemen daden van de uitvoerende macht, waartoe ook de vervolgende macht behoort. Wanneer het waar zou zijn, dat deze gezellige strooperij, bedreven door autoriteiten die daarop juist moeten toezien, door de vingers wordt gezien, terwijl in andere gevallen diezelfde ambtenaren anderen, misschien kleinere stroopers, voor den landrechter brengen, is dat een toestand, die de Volksraad niet kan verdragen en ik zeker niet. Wanneer wij dan ook vragen daarover aan de Regeering stellen, geloof ik, dat wij binnen de grenzen blijven van de rechten en zelfs van de plichten van den Volksraad.

(De heer Thamarin: Zijn er ook bantengs geschoten?)

Ik weet het niet. Dit geval is mij gerapporteerd. Ik zou daarom gaarne het antwoord van de Regeering op de reeds in het Gedelegeerdenverslag gestelde vraag mondeling vernemen.

Een andere oorzaak, die den wildstand decimeert, vormen de geoorloofde middelen, tenminste bij de Jachtordonnantie zooals die thans bestaat, zonder dat dit aan de jagers geweten kan worden. In de eerste plaats bv. het gebruik van vergif voor het vernietigen van allerlei schadelijke dieren. Zoo kan ik bv. een mededeeling aanhalen van het N. I. Jagersgenootschap ten opzichte van opmerkingen, die in het Gedelegeerdenverslag gemaakt zijn over de vernietigingsmethoden van wild, die door jagers zouden zijn gebezigd.

„Van ambtelijke zijde is gezegd dat het wilde varken in Midden-Java — door de jacht — zoo goed als uitgeroeid is. Doch nog slechts enkele jaren geleden is door een ambtenaar van den Landbouwvoorlichtingsdienst in het Pekalongansche vergif toegepast op zoo schrikbarende schaal dat door dien ambtenaar zelf is erkend dat tengevolge daarvan 600, zegge en schrijve zeshonderd, zwijnen-cadavers werden gevonden. Als men dan bedenkt, dat het grootste deel der cadavers uiteraard niet gevonden wordt, vraagt men zich met schrik af hoe het vernietigen van zooveel duizend varkens in één slag in overeenstemming is te brengen met het standpunt der Regeering ten aanzien van de wildbescherming.”

Mijnheer de Voorzitter! Voordat jagers met de geoorloofde

(Blaauw.)

jacht een moordpartij van zegge 1000 varkens kunnen teweegbrengen moet er heel wat gebeuren. Eén enkele ambtenaar van den Landbouwvoorlichtingsdienst is daartoe in staat geweest. Een andere methode van het uitroeien van varkens, zooals in het Tasikmalajasche schijnt voor te komen, is het doodknuppelen van varkens op een wijze, zooals een jager dat nooit zou kunnen doen, althans niet op een dergelijke massale schaal. Dit gebeurt door spoorzoekers, die om zich heen verzamelen de varkens doodknuppelt. Ik haal daaromtrent nog het volgende aan:

„De cadavers laat men dan verder liggen, alleen wordt vol trots verteld, dat er zooveel en zooveel gesneuveld zijn, waarbij getallen van dertig tot veertig op één dag geen uitzondering zijn, medegerekend drachtige zeugen en onzelfstandige biggen.

Waar b.v. in het Bandjarsche en Bandjarsarische, evenals ook in Tasik en Zuid-Tjiamis elke dessa zijn specialen leider (golongan) heeft, die er vrijwel dagelijks met zijn korden op uit trekt, behoeft men niet te vragen hoeveel varkens daar worden uitgemoord.

In mijn buurt alleen werden op deze wijze in drie maanden tijd 138 varkens afgeslacht, waarvan o.a. 42 op één dag.

Dat dergelijke moordpartijen met jagen niets meer hebben uit te staan, zal ieder bona-fide jager wel met ons eens zijn, maar het doet pijnlijk aan, dat deze slachterijen bedreven worden onder het motto: „printa goepernemèn”.

Tenslotte nog een aanhaling over het uitroeien van duiven. In het Gedelegeerdenverslag wordt verklaard, dat het geen ongewoon verschijnsel is, wanneer een duivenjager met een buit van 50 à 60 duiven per dag thuiskomt. Ik geloof, — voorzoover ik de jacht ken — dat dit een zeer buitengewoon verschijnsel zal moeten zijn en krijg in die meening steun van den heer Pringgodihardjo, die in een ingezonden stuk in het tijdschrift van het Jagersgenootschap schrijft, dat hij zelf op de duivenjacht is geweest en geen enkele duif heeft kunnen schieten, maar op zijn jacht duivenvangers tegenkomt — dus menschen, die duiven jagen niet met een jachtgeweer, maar met andere middelen, ik vermoed met netten — die, terwijl hij zelf al jagende nauwelijks één enkele duif heeft kunnen krijgen, duiven bij tien- en honderdtallen vangen. Hij schrijft dan:

„Bij verder gesprek kwam ik te weten dat de toekang djaring de heele omgeving van Batavia afwerkt en dat hij daags 20 tot 30 vogels vangt. Bekend zijn de toekangs djaring van Tjiseëng, naar welke plaats de toekangs komen. Daar is de prijs van tekoekoers f 1.80 de honderd” — derhalve nog niet eens twee cent per stuk, Mijnheer de Voorzitter — „Waliks (groene duiven) brengen f 2.10 de honderd op. De prijs te Batavia is f 0.35 — f 0.45 de tien vogels.”

Hij vraagt dan:

„Is aan het euvel van toekangs djaring niets te doen? Wij jagers zijn en worden beschuldigd de vogels te hebben uitgerooid, maar elke toekang djaring vangt minimaal jaarlijks — dit berekend naar het gezegde van bovenvermelde toekang djaring — 15 × 355 of 5325 vogels. Dit zouden alleen 30 Zondagsjagers kunnen lappen, waarvoor de Regeering f 345 aan zegel en acties ontvangt.”

Hieruit blijkt wel, dat die in het Gedelegeerdenverslag genoemde niet ongewone buit van 50 à 60 duiven per dag, wanneer al die duiven bij het eerste schot het beste geraakt zouden zijn, den betrokken jager aan munitie meer gekost zullen hebben dan ongeveer f 5. De kosten zouden dan ongeveer op het dubbele per vogel gekomen zijn, dan waarvoor hij ze zou kunnen kopen.

Dat zal dus zoo ongeveer op een dubbeltje per vogel zijn gekomen en de jagers kunnen ze kopen voor nog geen 2 cent per stuk.

Dit zijn allemaal redenen, waarom men kan veronderstellen, dat de achteruitgang van den wildstand niet in de eerste plaats aan de jagers kan worden geweten. Het Gedelegeerdenverslag houdt vol, dat het tòch aan de jagers moet worden geweten, en mijn geacht medelid, de heer Soangkoepon heeft uit dat verslag zoeven reeds twee aanhalingen gedaan. Ik zal dit 66k doen.

In de eerste plaats wordt dan in het Gedelegeerdenverslag gezegd, dat er in 1935 in het Indramajoese door één persoon gedurende 4 maanden 124 herten zijn gedood. Men moet dergelijke verklaringen in het algemeen met een korreltje zout nemen en bij nader onderzoek blijft er meestal weinig van over. Zoo ook hier. Hoe is het eigenlijk met deze 124 herten in het Indramajoese gegaan? De juiste toedracht is heel anders en wel aldus. De jager kampeerde in de Indramajoese bosschen en kreeg daar vrienden en kennissen, soms een tiental, ter jacht. En dan schoten allen op die ééne acte naar hartelust op herten. En als die heeren soms moe waren — want heusch, niemand kan vier maanden lang elken dag op herten jagen — dan werden de geweren uitgeleend aan de Inlandsche helpers en die zwermden dan dag en nacht door de bosschen en brachten de herten wel binnen.

Een ander voorbeeld uit het Gedelegeerdenverslag is dat van een hoofdopziener van het Boschwezen, die in één jaar tijd 126 kidangs zou hebben geschoten.

Hier vraagt men zich af, — waar immers deze boschopziener dit gedurende het heele jaar zou gedaan hebben — of deze hoofdopziener dan den schoontijd van de kidangs niet in acht heeft genomen, en zoo ja, heeft hij die 126 kidangs dan alleen op Zondagen en op de vrije dagen geschoten, wanneer hij inderdaad vrij van dienst was? Wanneer dit geval nog eens zal worden onderzocht, dan geloof ik, dat ook daar niet veel van over zal blijven.

De vraag nu, op grond waarvan de Regeering zich gerechtigd heeft geacht, om de schuld van den achteruitgang van den wildstand in de voornaamste plaats aan de jagers toe te schrijven, ontwijkt de Regeering eenigszins. Zij zegt, dat Zij het in het algemeen eens is met diegenen, die het in het Gedelegeerdenverslag voor het regeeringsstandpunt hebben opgenomen; maar zij voegt er daar nog een belangrijke aaneen aan toe, juist ten opzichte van de vraag, die ook zoeven door mij is gesteld.

In de Memorie van Antwoord zegt Zij n.l.:

„De in de Memorie van Toelichting geuite stelling, dat de achteruitgang van den wildstand — naast andere factoren — is toe te schrijven aan de jagers, berust op in den loop der jaren daarover van bevoegde zijden verkregen informaties. Omtrent de door de niet-geoorloofde jacht aan den wildstand toegebrachte schade heeft de Regeering geen volledig inzicht, aangezien uiteraard slechts een deel van deze heimelijk gedreven jacht aan het licht komt.”

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer de Regeering daaromtrent geen volledig inzicht heeft, zou het kunnen zijn, dat juist door de niet-geoorloofde jacht aan den wildstand een enorme schade wordt toegebracht, die vele malen groter is dan die, toegebracht door de jagers zelf, en dan kan niet worden volgehouden — wat de Regeering in de Memorie van Toelichting heeft gesteld —, dat een en ander dan in hoofdzaak aan deze twee factoren moet worden geweten. Bovendien werd in het Gedelegeerdenverslag niet de vraag gesteld, of de Regeering op de hoogte is van den invloed van de niet-geoorloofde jacht, doch in het Gedelegeerdenverslag is gevraagd of de Regeering op de hoogte is van de schadelijke invloeden van allerlei andere maatregelen en invloeden ten

(Blaauw.)

deze op ander gebied gelegen dan dat van de geoorloofde jacht. Op dit punt geeft de Regeering geen antwoord. Die andere invloeden kunnen — zooals ik zooveel reeds zeide — bestrijken het terrein van ziekten en plagen van het wild en bovendien ook van het uitroeien en het afmaken van het wild met geoorloofde middelen van b.v. varkens en duiven. Zoolang de Regeering omtrent deze factoren, die dan toch ongetwijfeld van invloed zijn op deze vermindering van het wild, geen inzicht heeft, mist Zij de bevoegdheid de schuld van het uitroeien van het wild in hoofdzaak op de jagers te leggen. Derhalve komt daardoor de basis te vervallen van de nieuwe jacht-ordonnantie, aangezien die basis berust op het feit, dat scherpere jachtbepalingen noodig zouden zijn, omdat de achteruitgang van het wild aan de jagers zou moeten worden geweten. Vóórdat de Regeering overgaat tot het verscherpen van de jachtbepalingen, komt het mij noodzakelijk voor, dat Zij eerst aanvangt met toezicht op de uitvoering der ordonnantie, zooals die thans luidt, uit te oefenen en wel zoodanig, dat inderdaad aan de bepalingen, in die ordonnantie vervat, wordt voldaan zonder aanzien des persoons. Wanneer dergelijke gevallen als het Soekaboemische geval, dat ik zooveel aanhaalde ten opzichte van de bantengjacht door bestuursambtenaren enz. nog getolereerd worden, kan natuurlijk van een toezicht ten deze in het geheel niets terecht komen. Men zal dan bij elke strooperij een vervolging dienen in te stellen. Wanneer de huidige ordonnantie op deze wijze richtig heeft doorgewerkt en er blijkt dan nog, dat de achteruitgang van het wild aan de jacht moet worden geweten, dan pas is er reden over te gaan tot het in werking doen treden van een nieuwe jacht-ordonnantie.

De Regeering mag dan ook wel haar aandacht wijden aan de andere geoorloofde middelen tot het uitroeien van het wild, omdat die middelen in het algemeen tot den achteruitgang van den wildstand veel meer bijdragen dan de jacht van enkele jagers met of zonder jachtaete, waar dat laatste toch altijd stuk voor stuk geschiedt en de toepassing van bijv. netten steeds op groote aantallen vogels betrekking heeft.

Dit zouden dan slechts de negatieve middelen tot tegenang van den achteruitgang van het wild betreffen. Een enkel positief middel is in het Gedelegeerdenverslag genoemd. Dat slaat op de uitzetting van wild in bepaaldelijk daarvoor aangewezen streken. De Regeering schijnt daarvoor te gevoelen en in de Memorie van Antwoord verklaart Zij daaromtrent n.l. het volgende:

„Door den Dienst van het Boschwezen zijn reeds met gunstig resultaat proeven genomen met het uitzetten van wild in daarvoor geschikte boschtereinen. Aan dit middel tot verbetering van den wildstand zal ook verder de noodige aandacht worden besteed.”

Mijnheer de Voorzitter! Dit kunnen wij slechts toejuichen. Ik zou voorts nog gaarne van de Regeering vernemen, waar dit geschied is en hoe en tot welken omvang.

Mijnheer de Voorzitter! Voor de jagers is wel zeer teleurstellend geweest de verscherping van de jachtbepalingen, voornamelijk waar die gericht is tegen de minder bemiddelde jagers. Men krijgt in deze nieuwe jachtordonnantie een zekere tegenstrijdigheid tusschen de bemiddelde jagers en de minder bemiddelden. Voor de bemiddelde jagers is in zooverre vrij goed gezorgd, dat de duurder jachtaeten, die in het algemeen slechts voor de meer bemiddelden zijn weggelegd, niet zijn verhoogd, terwijl voorts de vergoeding voor de lagere jachtaeten, die in het algemeen slechts voor de kleinere beurzen bereikbaar zijn, is verhoogd en de kosteloze jachtaeten geheel zijn verdwenen.

Verder is voor de bemiddelde jagers een nieuwe mogelijkheid geopend n.l. in den vorm van jachtpacht, waardoor de bemiddelden met uitsluiting van anderen zich zekere jachtgenoegegens zullen kunnen verwerven. Genoemde verscherping

uit zich in de eerste plaats door het onderscheid, dat in de nieuwe ordonnantie is gemaakt tusschen schadelijk wild en schadelijke dieren. Er blijkt n.l., dat het jagen op schadelijk wild en schadelijke dieren alleen is verboden aan de echte jagers, maar wel is toegestaan aan hen, die jagen met strikken, vangkuilen, vergif enz. Het zal een rechtgeaard jager inderdaad pijnlijk in de ooren klinken, wanneer hij hoort spreken van jagen met vergif, maar de jachtordonnantie kent deze terminologie, zoodat ik die hier eveneens gebruiken moet. Het jagen met vergif, met strikken en vangkuilen op schadelijk wild en schadelijke dieren is onder alle omstandigheden geoorloofd, doch zoodra men op die dieren jaagt met een geweer, is ineens een jachtrecht verschuldigd of moet men een vergunning vragen.

Dit jagen met strikken, vangkuilen en vergif op varkens, krokodillen, tijgers enz. schijnt de Regeering wel weidelijk te vinden, maar wanneer in het Gedelegeerdenverslag wordt gevraagd in hoeverre er op de tijgerjacht gebruik mag worden gemaakt van lichtbakken, flikkerlicht e.d. dan antwoordt de Regeering: Neen, dat moet verboden worden, dat is een tijgerjacht, waarbij van een geweer gebruik wordt gemaakt; dat is niet weidelijk. Vergif, vangkuilen en dergelijke is wel weidelijk. Dit geldt ook voor jacht op varkens, met loopers, want dat is weer geen weidelijke jacht, maar jagen met vergif, ook op varkens, is wel weidelijk. De minder bemiddelde jagers vragen zich af, waarom zij, wanneer zij achter schadelijk wild en schadelijke dieren jagen met een geweer, een jachtaete moeten hebben of een vergunning moeten aanvragen, die niet eens altijd wordt gegeven en waarom het, als zij op een andere wijze achter die dieren aanjagen, steeds geoorloofd is. De Memorie van Toelichting geeft daaromtrent een antwoord. Daarin wordt gezegd — ik moet dit aanhalen, omdat ik het in geen enkel opzicht begrijp —

„Aangezien men op „schadelijk wild” jaagt of ter wille van het genot van de jacht en om het bemachtigen van handelswaarde vertegenwoordigende onderdeelen van de buit (vleesch, huiden) of slechts om schade te beperken en gevaar af te wenden, ligt het in de rede om het bezit van een jachtaete voor het jagen op dit wild alleen dan verplichtend te stellen, indien men daartoe een vuurwapen bezigt.”

Waarom moet men juist een jachtaete hebben, wanneer men vuurwapens bezigt? En wanneer men om dezelfde redenen jaagt met vangkuilen, strikken of vergif niet? Dat gaat mijn begrip te boven.

Bovendien moet hier verwezen worden naar het feit, dat er bijvoorbeeld dengdeng-makers zijn, die zich inderdaad niet eens de moeite getroosten om een jachtaete aan te vragen, maar die op de varkens jagen uitsluitend met vergif en dan die vergiftige varkens verwerken tot dendeng. Hier gaat het om het bemachtigen van handelswaarde vertegenwoordigende onderdeelen van de buit. Niettemin mogen die menschen vrijelijk daartoe overgaan met alle gevaren van dien, want die dendeng zal natuurlijk niet in alle gevallen onschadelijk zijn voor de consumptie. Desondanks hebben deze menschen steeds de bevoegdheid tot dit jagen, omdat zij geen vuurwapen bezigen. Doen zij dat, dan komt ineens de noodzakelijkheid van de jachtaete naar voren. Ik geloof, dat de Regeering hieromtrent nog een naderen uitleg zal moeten geven.

Wat overigens die jacht met gebruikmaking van alle mogelijke middelen betreft, vraag ik mij af, evenals de heer Soangkoepou, of het eigenlijk wel juist is, dat een zekere bescherming moet plaats hebben van dieren als tijgers, panthers en krokodillen, immers, wanneer men daartoe een geweer bezigt, moet men een jachtaete koopen. Er is zooveel een twistgesprek geweest tusschen de heeren Soangkoepou en Van Helsdingen, waarbij de heer Soangkoepou veronderstelde dat wanneer hij plotseling voor een tijger zou komen te staan en een geweer in handen had, hij niet zou mogen schieten.

(Blaauw.)

In den grond van de zaak mag hij dat ook niet, maar ik geloof, dat de heer Van Helsdingen het oog heeft op de bepalingen van noodweer, door welke de strafwaardigheid wordt weggenomen. Dat neemt niet weg, dat het juist is wat de heer Soangkoepou vertelt, nl. dat hij niet mag schieten, dat dit hem is verboden, alleen zal hij niet worden gestraft wanneer hij zijn geweer gebruikt, indien het inderdaad een geval van noodweer is.

(De heer Roep: En als die tijger ons geacht medelid zou opeten?)

Ik zal ter wille van den tijd die interruptie onbeantwoord laten.

Is het niet ietwat vreemd, dat wanneer men een geweer bezit en men is in de gelegenheid tijgers en krokodillen te schieten, men dat niet mag doen tenzij met een jachtacte? Ik stel mij voor, dat in een land als Java, dat zoo dicht is bevolkt en zoo ver in cultuur is gebracht, tijgers en in ieder geval krokodillen onder alle omstandigheden schadelijk zijn en uitroeiing van deze dieren tot nut van de maatschappij zal kunnen zijn.

Ik wil hiermede niet bepleiten een volslagen uitroeiing van alle tijgers en krokodillen, maar alleen, dat zij slechts daar toegelaten zullen kunnen worden, waar zij geen schade kunnen doen, dat wil dus zeggen in natuur- en wildreservaten, maar overall elders zie ik niet in, dat het nut kan hebben tijgers, panters en krokodillen te beschermen. Tot zekere hoogte geldt dit nl. even zeer voor de varkens, omdat de Regeering dit schadelijke dieren acht; ik zal hierop thans niet ver ingaan, wijl het voorbeeld niet zoo duidelijk spreekt als bij de eerder genoemde diersoorten. Nu ik het toch heb over de tijgers, nog een enkele vraag. Er blijkt uit de stukken, dat voor de jacht met vuurwapens op tijgers, panters en krokodillen het gebruik van voorlaadgeweren zal worden verboden. In het Gedelegeerdenverslag is gevraagd, of het dan ook niet gewenscht is te verbieden het gebruik van luchtdruk- en veerdrukwapens, omdat deze in den loop der tijden zoo zijn geperfectioneerd, dat men daarmede zeer gunstige resultaten kan bereiken. De Regeering antwoordt daarop ten opzichte van de voorlaadgeweren in de Memorie van Antwoord:

„Aangezien het gebruik van voorlaadgeweren voor de jacht op tijgers en panters, wegens de groote kans op niet doodelijke verwonding van het dier, gevaar oplevert voor den jager en de kans op noodlooze kwelling van het aangeschoten wild vergroot, worden beperkende voorschriften inzake dat gebruik noodig geacht.”

Dat geldt precies even zeer voor de luchtdruk- en veerdrukwapens, maar niettemin acht de Regeering een verbod daaromtrent niet noodzakelijk, omdat, zooals zij zegt, die wapens wel niet zullen worden gebruikt. Men mag dat hopen, maar het schieten met luchtdruk- en veerdrukwapens, die thans zoo zijn geperfectioneerd, op b.v. krokodillen, acht ik volstrekt niet uitgesloten.

In de Memorie van Antwoord verklaart de Regeering, dat de achteruitgang van den wildstand ten opzichte van wilde varkens inmiddels zoo ver is gegaan, dat het noodzakelijk zal worden in de nieuwe jachtverordening ook voor de wilde varkens een gesloten jachtijd vast te stellen.

Hier kom ik tot dezelfde verwondering als ik zooeven bij de bescherming van tijgers, krokodillen, enz. had. De wilde zwijnen worden door de Regeering gerangschikt onder de schadelijke dieren, weliswaar onder de afzonderlijke categorie schadelijk wild, maar niettemin zijn zij toch schadelijke dieren. Toch wordt voor deze schadelijke dieren een gesloten jachtijd vastgesteld. Het is vreemd, maar ik wil hier in ieder geval de vraag stellen, of de Regeering wil mededeelen, of, indien een gesloten jachtijd wordt vastgesteld, het verbod om op wilde zwijnen te jagen, ook zal gelden voor alle andere middelen m.a.w., of het uitleggen van vergif, het gebruik van valkuilen, enz. voor deze varkens gedurende den gesloten jachtijd verboden zal zijn.

Alles wat ik zooeven zeide, geldt, mutatis mutandis ook voor de jacht op schadelijke dieren. Een jager, d.w.z. een jager met een geweer, zal bij de nieuwe jachtordonnantie niet mogen jagen op schadelijke dieren, maar ieder ander, die vergif e.d. wil gebruiken, mag het wel. De jager zal echter eerst een vergunning moeten vragen en die vergunning krijgt hij alleen, wanneer hij kan aantonen, dat het jagen op de schadelijke dieren niet op een andere wijze kan geschieden. Dat bewijs kan hij nooit leveren, zoodat het hatelijke is, dat de autoriteit, die bevoegdheid krijgt om de vergunning te verleenen, hiermede de bevoegdheid krijgt om de vergunning altijd te weigeren.

Waarom mag iemand, die in het bezit is van een jachtacte, die daarvoor betaald heeft en die in het bezit is van een geweer waarvoor hij belasting heeft betaald, niet jagen en ieder ander, die vergif wil gebruiken, wel?

Ik kom dan ook tot de conclusie, dat een logische opvatting is, dat het aan bezitters van een jachtacte onder alle omstandigheden geoorloofd moet zijn kosteloos te jagen, evenals anderen, op schadelijk wild en schadelijke dieren.

Een verdere hatelijkheid in de ontworpen jachtordonnantie voor de kleine jagers is het verbod van het gebruik van loopers bij de jacht op varkens en kidangs. Als dit verbod werkelijkheid wordt, zal het ten gevolge hebben, dat het jagen met een kogel alleen zal kunnen geschieden met geweren met een getrokken loop. Het is natuurlijk mogelijk te schieten met geweren met een gladde loop, maar deskundigen verzekeren mij, dat de trefkans in dergelijke gevallen uiterst miniem is. Het schieten met een geweer met gladde loop op bewegend wild als varkens en kidangs is uiterst moeilijk door de geringe snelheid van dergelijke geweren. De jager, die in het vervolg dus nog met een geweer op varkens en kidangs wil jagen zal zich dus van een geweer met getrokken loop moeten voorzien.

In de eerste plaats zal dit een kostbare aanschaffing zijn, maar in de tweede plaats is er nu eenmaal een bepaalde ervaring en die is, dat de aanschaffing van geweren met getrokken loop onder alle omstandigheden door de autoriteiten, die de vergunning moeten geven, bemoeilijkt wordt. Men acht de aanschaffing van geweren met getrokken loop niet noodig, zoodat vergunning voor de aanschaffing van een dergelijk geweer in den regel geweigerd wordt.

Verder zal het schieten met patronen met kogels geladen, het jagen op varkens en kidangs ook duurder maken, want een patroon, geladen met loopers, kost gemiddeld 7½ cent, terwijl patronen, geladen met kogels gemiddeld 25 cent kosten.

Maar, wanneer dit alles noodzakelijk is, wanneer er een communis opinio is, dat het gebruik van loopers verkeerd is, zou ik er nog voor kunnen voelen.

Maar intusschen bestaat die communis opinio niet. De Regeering schijnt alleen raadgevers te hebben onder de ervaren jagers, die het noodzakelijk achten, het jagen met loopers op varkens en kidangs te verbieden. Maar er zijn ook ervaren jagers, die het gebruik van loopers onder bepaalde omstandigheden wenschelijk achten en zelfs weidelijk. Dit hangt af van de opvattingen der jagers zelf. De Regeering acht het onder alle omstandigheden onweidelijk, met loopers te schieten. Deze jagers verklaren echter, dat de weidelijkheid geheel afhangt van de subjectieve opvatting van den individueelen jager, dus of hij al dan niet loopers dan wel kogels gebruikt. Men kan schieten met een geweer met getrokken loop, dat als zoodanig een vèdrdragend schot heeft. Wanneer men jaagt en schiet op alle wild, dat aan de grens der bereikbaarheid ligt van zulk een geweer, met een kogel, zou dit weidelijk zijn. Volgens de betrokken jagers zou het echter niet weidelijk zijn, terwijl het schieten op een varken of een kidang, met een geweer, geladen met loopers, onder bepaalde omstandigheden, waarbij men een zeer behoorlijke trefkans heeft, weer wel weidelijk is.

(Blaauw.)

Bovendien schijnt het gebruik van kogels onder bepaalde omstandigheden grootere gevaren mede te brengen dan het gebruik van loopers, gevaren voor de andere jagers, de drijvers en de bevolking. Dit zou ook een reden zijn om in geen geval het gebruik van loopers te verbieden.

Tenslotte nog een argument, dat de Regeering heeft aangehaald om het gebruik van kogels voor te schrijven en wel dit, dat het gebruik van loopers in vele gevallen verwondingen bij het getroffen wild veroorzaakt, verwondingen, die veroorzaken dat het wild na eenigen tijd sterft, zonder dat de jager het bemachtigen kan. Dit argument geldt ook bij het gebruik van kogels. Men kan, bij het gebruik van kogels, het wild ook zoodanig verwonden, dat het niet in handen van den jager valt maar toch, zooals de jagersterm luidt, na eenigen tijd „verloedert”. Hier staat de zaak dus gelijk. Dit is dan ook de reden waarom ik de Regeering in overweging zou willen geven, het gebruik van loopers voor de jacht op kidangs en varkens in het vervolg niet te verbieden.

Ik sta ten deze niet alleen. Het N. I. Jagersgenootschap, dat oorspronkelijk aan de zijde van de Regeering stond en dat het dus inderdaad ook wenschelijk achtte, het gebruik van loopers te verbieden, is bekeerd en acht het thans niet gewenscht, dit gebruik onder alle omstandigheden te verbieden doch het aan de keuze van de jagers zelf over te laten.

Ik heb zoeven reeds over een ander punt, dat voor de kleinere jagers zeer teleurstellend is, gesproken en wel over de verhooging van den prijs van de jachtaete. In de eerste plaats het vervallen van de kosteloze acte en in de tweede plaats het verhoogen van den prijs van de oude acte-B, ten gevolge waarvan men thans pas hetzelfde kan schieten als onder de bestaande acte-B wanneer men tweemaal zooveel betaalt als thans. Het is moeilijk, suggesties te geven, hoe de regeling dan wel zou moeten luiden, maar dat de regeling van de Regeering in geen geval bevredigt, staat vast. Het Jagersgenootschap heeft een poging gedaan, hier een bemiddelingsvoorstel te krijgen.

De Regeering wijst dat af. Alleen is Zij in zooverre tegemoet gekomen aan de geopperde bezwaren, dat Zij aan de jachtaete-B, waarbij dan niet toegestaan is het jagen op schadelijk wild, heeft toegevoegd, ten minste Zij stelt zich voor dit daaraan toe te voegen, het jagen op varkens. Er is voor een groot gedeelte wel aan de bezwaren tegemoet gekomen, maar nog niet in voldoende mate, naar het gevoelen van de kringen van jagers, die mij hieromtrent hebben geadviseerd.

Ik zou daarom het volgende compromis met de Regeering willen voorstellen — en nu kom ik tot op zekere hoogte in strijd met wat ik zoeven reeds heb gezegd, waarbij ik betoogde, dat de jacht op schadelijk wild en op schadelijke dieren onder alle omstandigheden kosteloos zal moeten geschieden —: men late de jachtaete-A zooals zij thans is, maar verminderde het jachtgeld van f 10 tot f 2,50, waardoor men tot op zekere hoogte tegemoet komt aan de grieven van degenen, die op het oogenblik een kosteloze jachtaete hebben. De jachtaete-B kan dan blijven zooals zij is, ten gevolge waarvan zij recht geeft op het jagen van klein- en trekwild en onder andere op wilde varkens. Maar ik zou hieraan toch willen toevoegen, dat zowel jachtaete-A als jachtaete-B recht moeten geven op de jacht op schadelijke dieren.

Tenslotte moet ik hierbij betoogen, dat de jachtaeten vrij van zegel moeten zijn. Immers, zooals de regeling thans luidt, heeft men jachtaeten van f 10 tot en met f 100 en voor iedere acte wordt het zelfde zegel van f 1,50 vereischt. Ik zie niet in, waarom het pertinent noodzakelijk is zegelgeld te eischen. Men kan in de ordonnantie ook vrijstelling van zegel voor de jachtaeten opnemen. Ten opzichte van deze kwestie sta ik niet alleen. Het jagersgenootschap, waarin jagers van allerlei pluimage zijn opgenomen, bepleit ook dezen vrijdom van zegelgeld.

Handelingen. Zittingsjaar 1939—1940.

Wanneer deze veranderingen worden aangebracht zal het ook noodig zijn in het vijfde lid van artikel 4 een kleine wijziging aan te brengen en wel door daar te doen uitvallen de woorden „een vuurwapen of”, zoodat het vijfde lid van artikel 4 komt te luiden:

„(5) Het recht tot het jagen met een luchtdruk- of veerdrukwapen op „schadelijke dieren” is gebonden aan een vergunning.”

Het lijkt mij noodzakelijk door deze verzachtingen aan de financieele zijde van het jagen tegemoet te komen, omdat ik anders vrees — en met mij het Jagersgenootschap — dat de nieuwe jachtordonnantie de jagers langzamerhand zal drijven tot het stroopersvak. De Regeering zegt in de Memorie van Antwoord, dat Zij daarvoor niet vreest. Zij zegt (blz. 2):

„De uitgesproken vrees, dat als gevolg van de nieuwe voorschriften weidelijke jagers tot stroopers zullen worden, kan niet worden gedeeld, daar de nieuwe bepalingen geen onevenredige lasten op die jagers leggen.”

De Regeering kan wel van oordeel zijn, dat deze lasten niet onevenredig zijn, maar wanneer jagers, die op het oogenblik nog kosteloos kunnen jagen of met een zegel van f 1,50 en een jachtaete van f 10, worden gedwongen tot het betalen van bedragen van f 20 — met de zegels wordt dat f 23 — en meer, dan wordt het duidelijk, dat deze jagers zich zullen gaan afvragen, of zij zich dergelijke bedragen nog wel kunnen veroorloven.

En dan vrees ik met het Jagersgenootschap, dat er velen zullen zijn, die ervan zullen afzien om zich al deze jachtaeten aan te schaffen en het spreekt vanzelf, dat de lust om te jagen bij deze menschen niet verdwijnt. Men drijft hen er dan tot op zekere hoogte toe om dan maar, als de kansen hiervoor schoon zijn, over te gaan tot de clandestiene jacht.

Tegen de verwachting van de Regeering, dat zij hiertoe niet zullen overgaan, pleit overigens een andere uitlating van de Regeering zelve. Bij de toelichting op art. 14, waarbij Zij klaarblijkelijk in strijd is met wat Zij in de Memorie van Antwoord heeft gezegd, zegt Zij het volgende:

„Aangezien de neiging tot het ongeoorloofd uitoefenen van de jacht hier te lande nog steeds zeer groot is, wordt de omschreven verzwaring van de strafpositie bepaald noodig geacht,” enz.

Dus op de eene plaats erkent de Regeering, dat de neiging om te stroopen groot is en aan den anderen kant spreekt Zij de verwachting uit, dat de nieuwe jachtbepalingen, die op dit punt nog veel scherper zijn, het stroopen niet in de hand zullen werken. Dit is mij niet geheel duidelijk.

Verder is er nog een bepaling, die in de kringen van de kleinere jagers ontstemming heeft gewekt, n.l. de verhooging van den jachtleeftijd, d.w.z. den leeftijd, waarop men een jachtaete kan verkrijgen, van 18 jaar tot 21 jaar. Oorspronkelijk was ik van plan, mij ook hiertegen te verzetten, maar na de uitdrukkelijke verklaring van de Regeering, dat de jachtongevallen in den laatsten tijd voor 50% geweten moeten worden aan de jagers van minderjarigen leeftijd, kan ik ten slotte meegaan met het voorstel van de Regeering om dien jachtleeftijd inderdaad te verhoogen, vooral omdat, naar ik mag aannemen, de Regeering de mogelijkheid open houdt van het meejagen van personen van 18 tot 21 jaar met de gezinsleden, d.w.z. met den houder van een jachtaete.

Wat ook ontstemming heeft gewekt — ik sprak er zoeven reeds over — is de instelling van het nieuwe instituut van de jachtpachten. Hierin heeft men gezien een verzorging van de jachtgenoegens der beter-gesitueerden. Uit de verklaringen der Regeering kan ik niet duidelijk putten, hoe Zij zich dit nieuwe instituut denkt, nademaal Zij in de Memorie van Antwoord in algemeenen zin verklaard heeft, zich te kunnen vereenigen met wat in het Gedelegeerdenverslag is geopperd met betrekking tot dit instituut. Indien echter de Regeering nadrukkelijk zou willen verklaren, dat het niet

(Blaauw.)

in de eerste plaats haar bedoeling is, dit instituut in het leven te roepen ter fine eener monopoliseering van de jachtgenooegens van de beter-bemiddelden, doch in de eerste plaats uit een oogpunt van betere wildbescherming, en dit instituut ook zoodanig te willen hanteeren, dat ook de minder-bemiddelden, eventueel in vereeniging, daartoe de gelegenheid zullen krijgen, zal ik mij ook hiertegen niet verzetten.

Ik zou in dit verband alleen nog de opmerking willen maken, dat de wijziging, die de Regeering bij Nota van Wijzigingen in artikel 3 heeft aangebracht, n.l. dat deze overeenkomsten in den vervolge niet zullen worden gesloten met den directeur van Economische Zaken, doch met elk hoofd van gewestelijk bestuur afzonderlijk, in mijn oogen geen verbetering is en dat ik het wenschelijker zou achten, wanneer de bevoegdheid tot het sluiten van dergelijke overeenkomsten in één hand bleef, zoodat er dan wat dit betreft geen verschil van meening ten opzichte van de verschillende deelen van Java zal kunnen ontstaan.

De Regeering zal mij wellicht toevoegen, dat er overleg tussehen de betrokken hoofden van gewestelijk bestuur met den directeur van Economische Zaken is voorgeschreven. Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter. Maar, zooals de ontwerp-ordonnantie thans luidt, zal de verantwoordelijkheid voor het sluiten van dergelijke overeenkomsten van den directeur van Economische Zaken worden afgewenteld en berusten bij de hoofden van gewestelijk bestuur, en dat acht ik geen verbetering.

Ten slotte is nog gepleit voor een regeling ten gevolge waarvan men gelijke geldigheidstermijnen zal verkrijgen voor de geweerbelasting en de jachtacten. De Regeering zal hier niet op kunnen ingaan. Zij wijst er op, dat een verschuiving van den termijn voor de geweerbelasting naar het midden van het jaar ongewenscht wordt geacht door de autoriteiten, die daarmede te maken hebben gehad en dat een verschuiving van den geldigheidstermijn van de jachtacte van het midden van het jaar tot het begin van het jaar door de jagers ongewenscht wordt geacht. Dit zou dan ongewenscht worden geacht in verband met den schoontijd van het wild. Dit begrijp ik niet, aangezien het jagen op wild, ten aanzien waarvan schoontijden zijn bepaald, slechts open is van Augustus tot en met November, zoodat een jachtacte dan volledig een geheel seizoen bestrijkt. Wanneer de Regeering nog zou hebben gewezen op het overlappen van een seizoen van de jacht op wild en wel ten opzichte van de jacht op trekwild, zou ik mij dat in zoverre kunnen voorstellen, aangezien de jacht op trekwild dan inderdaad over twee jachtacten zou moeten worden verdeeld, wanneer een jachtacte slechts geldig zou zijn voor één kalenderjaar, waar de jacht op trekwild plaats heeft ongeveer van September tot April. Het vormt inderdaad een bezwaar, wanneer de jachtacten hun geldigheid zouden krijgen van 1 Januari tot 1 Januari. Maar daartegenover staan toch andere voordeelen, juist in verband met de noodzaak om de geweerbelasting te voldoen ook over een kalenderjaar.

Tenslotte nog enkele opmerkingen ten aanzien van eenige artikelen. In art. 7 heeft de Regeering eenige wijzigingen aangebracht, n.l. in het artikel handelende over de uitgifte van de vergunningen tot het jagen op schadelijke dieren, wanneer dat in een bepaalde streek ernstige schade blijkt te veroorzaken. Onder de ongewijzigde bepalingen berustte de uitgifte van dergelijke vergunningen in hoogste instantie bij den directeur van Economische Zaken en in de Memorie van Toelichting heeft de Regeering zelfs uitdrukkelijk verklaard, dat het wenschelijk is, dat in hoogste instantie de beslissing omtrent uitgifte van dergelijke vergunningen ter wille van de uniformiteit blijft berusten bij den directeur van Economische Zaken. Naar het schijnt is de Regeering intusschen van oordeel veranderd. Dat spijt mij. Ik zou n.l. toch nog gaarne zien, dat in hoogste instantie de beslissing of aan landbouwers vergunning kan worden verleend tot het afschieten van schadelijke dieren, blijft berusten bij den directeur van

Economische Zaken. Ik mag hiervoor dan nog wel eens verwijzen naar de aanhaling, die ik zooeven heb gedaan uit een brief van een klein landbouwer, die last kreeg van bantengs in een bepaalde streek, waaromtrent hij bij de bestuursambtenaren geen gehoor vond. Ik geloof, Mijnheer de Voorzitter dat in dit geval de directeur van Economische Zaken vermoedelijk een andere beslissing zou hebben genomen.

Bij art. 8, lid 2, handelende over de vergunningen voor het jagen in 's landsbosschen, is gevraagd, of de voorwaarden, die daaromtrent kunnen worden gesteld, ook zullen kunnen inhouden bepalingen tot strekking hebbend een bescherming van het wild, dus niet alleen voorschriften tot bescherming van het bosch. In de Memorie van Antwoord verklaart de Regeering, dat ook die voorwaarde, bedoeld bij artikel 8, lid 2, kan behelzen bepalingen tot bescherming van het wild. In de eerste plaats deze vraag: in artikel 8, lid 2, wordt in het geheel niet gesproken van voorwaarden, die gesteld kunnen worden, zoodat ik meen, dat er geen voorwaarden aan de uitreiking van dergelijke vergunningen kunnen worden verbonden, evenmin als bijvoorbeeld voorwaarden verbonden kunnen worden aan het uitgeven van een schriftelijke toestemming, bedoeld in het derde lid van dit artikel 8. Moeten er aan het uitgeven van dergelijke vergunningen voorwaarden worden verbonden, dan is de plaats waar die voorwaarden moeten worden vastgelegd en geregeld, het 4e lid van artikel 8, waar gezegd wordt:

„Bij regeeringsverordening kunnen bijzondere voorwaarden aan het jagen op vrij Landsdomein of bepaalde gedeelten daarvan worden verbonden.”

Dit beteekent dus: bij regeeringsverordening en niet: bij het uitgeven van de vergunning.

Ik zou het ook om andere redenen ietwat eigenaardig vinden, wanneer bovendien nog het hoofd van gewestelijk bestuur, dat die vergunningen uitgeeft, daarbij nog bepalingen zou kunnen maken ter bescherming van het wild. Immers die bescherming is in de eerste plaats reeds geregeld in deze jachtordonnantie. Bovendien zal zij geregeld worden bij de verschillende regeeringsverordeningen. Wanneer het dan bovendien nog noodig is plaatselijk verschillende bepalingen ter bescherming van het wild te treffen, dan voorziet daarin artikel 6 lid 2, waarin bepaald wordt:

„Bij verordening van het college van gedeputeerden en voor wat betreft het niet rechtsreeks bestuurd gebied, bij gewestelijke keur, kunnen met het oog op bijzondere plaatselijke belangen en toestanden ten aanzien van den wildstand, na ingewonnen advies” „voorschriften worden gegeven”.

Het komt mij voor, dat wanneer dan bovendien nog het hoofd van gewestelijk bestuur op eigen houtje wildbeschermingsmaatregelen gaat nemen, hij daarmede in botsing komt met de verordeningen van artikel 6.

Tenslotte wil ik nog verwijzen naar het 2e lid van artikel 9, waar den directeur van Economische Zaken stem in het kapittel wordt gegeven in het belang der wildverzorging of de boschbescherming. Want hij kan dan het boschpersoneel opdragen om de jacht uit te oefenen in bepaalde bosschen. Lettende op de onaangename voorvallen die zich reeds hebben voorgedaan ten opzichte van deze kwestie, waarbij aan de uitgifte van boschvergunningen allerlei voorwaarden worden verbonden, door de uitgevers zelf — en dat is in de praktijk altijd de betrokken houtvester — lijkt het mij gewenscht te voorkomen, dat iedere houtvester voor zichzelf nog een eigen bescherming gaat ondernemen. Acht hij dit voor het bosch gewenscht, dan kan hij zich eventueel via het hoofd van gewestelijk bestuur wenden tot het college van gedeputeerden voor het treffen van een verordening voor zijn bosch. Dit kan omdat lid 2 van artikel 6 aan het slot van punt c uitdrukkelijk zegt, dat die verordeningen van het college van gedeputeerden gelden voor het geheele gebied der provincie of gewest, dan wel voor bepaaldelijk aangegeven gedeelten daarvan. Hier bestaat dus de mogelijkheid, om bij verorde-

(Blaauw.)

ning bepalingen te maken ter bescherming van het wild in een bepaald bosch. Ik zou alleen de Regeering willen adviseeren om dit niet zoo uit te drukken als in lid 2 van artikel 6 is gebeurd en de redactie daarvan ietwat te veranderen, omdat naar mijn meening, de laatste zinsnede van het 2e lid van artikel 6, namelijk de woorden, die ik zooveel aanhaalde, geldt zoowel voor punt *a* en punt *b* als voor punt *c*.

Zoals het thans gedrukt staat, zou men kunnen concludeeren, dat het alleen geldt voor *c*, en ik zie daartoe geen reden.

Voorts zou ik een enkele wijziging willen aanbevelen aangaande art. 12, waar voor bepaalde gebiedsdeelen door den directeur van Economische Zaken jachtcommissies kunnen worden ingesteld. De directeur van Economische Zaken moet daarbij vragen het advies van het betrokken hoofd van gewestelijk bestuur, terwijl in het Gedelegeerdenverslag is aanbevolen om naast dezen ook te noemen de colleges van gedeputeerden. Daarvoor is alle reden, omdat die colleges in de provincies de colleges zijn, die in de eerste plaats te maken hebben met de wildbescherming in verband met de uitvaardiging van verordeningen. Ik zou daarom, al ware het slechts beleefdheidshalve, in plaats van „het hoofd van gewestelijk bestuur” in art. 12 willen lezen „het college van gedeputeerden of, voor wat betreft het niet-rechtstreeks bestuurd gebied, het betrokken hoofd van gewestelijk bestuur.” Wanneer het er zoo staat, kunnen de colleges van gedeputeerden van hun zienswijze doen blijken, hetgeen wenschelijk is, omdat zij in art. 6 worden gedwongen deze jachtcommissies te raadplegen. En wanneer het nog noodig mocht blijken, dat het hoofd van gewestelijk bestuur, voorzitter van het betrokken college van gedeputeerden, van zijn meening afzonderlijk zou willen doen blijken, heeft hij daartoe altijd de bevoegdheid; de practijk heeft uitgewezen, dat in allerlei gevallen, waarin hoofden van gewestelijk bestuur het niet eens zijn met de betrokken colleges van gedeputeerden, daarvan is gebruik gemaakt om de Regeering en andere instanties van hun afwijkende meening te doen kennis nemen.

Dan een enkele opmerking ten aanzien van art. 14 (2). Daarin is verklaard, dat de dieren en voorwerpen, door middel van eenige in lid 1 strafbaar gestelde feiten verkregen, worden verbeurd verklaard. Hier heeft men te doen met twee afwijkingen van het normale strafrecht, in de eerste plaats de imperatieve verbeurdverklaring en in de tweede plaats de verbeurdverklaring onafhankelijk van het feit, of deze voorwerpen toebehooren aan den veroordeelde. In het Gedelegeerdenverslag is opgemerkt, dat het toch wel logisch zou zijn, wanneer onrechtmatig verkregen buit onder alle omstandigheden werd verbeurd verklaard. Dat is echter niet zoo logisch. In de eerste plaats is die onrechtmatig verkregen buit niet maatschappelijk schadelijk en de maatschappelijke schadelijkheid is tot nu toe in het algemeen slechts aangenomen voor die gevallen, waarin men een imperatieve verbeurdverklaring wensch, zooals b.v. bij de misdrijven ten opzichte van de vervalsing van munten, zegels, merken e.d., omdat de middelen, ook wanneer zij niet behooren aan den overtreder, schade kunnen veroorzaken aan de maatschappij. Dat geldt hier ook. Die onrechtmatig verkregen buit is zeker maatschappelijk niet schadelijk, zoodat een imperatieve verbeurdverklaring niet noodig is. Evenmin is noodzakelijk, dat wordt afgeweken van den regel, dat het aan den veroordeelde moet toebehooren. Het komt mij daarom wenschelijker voor om de vraag of al dan niet moet worden verbeurd verklaard, aan den rechter over te laten. Deze zal in de gevallen, waarin hij meent, dat verbeurdverklaring inderdaad wenschelijk is voor ons strafrecht, die ook uitspreken.

Bovendien zou ik bij dit punt nog willen verwijzen naar art. 502 W.v.S., waarmede het voorschrift van art. 14 (2) in volkomen wanverhouding komt. Immers, in art. 502 wordt geregeld de jacht in 's lands bosschen die daar wordt verboden, tenzij men een vergunning heeft.

In het tweede lid wordt echter bepaald, dat het gevangen of geschoten wild en de werktuigen of wapens, waarmede de overtreding is gepleegd, kunnen worden verbeurd verklaard. Derhalve in alle gevallen, waarin men te maken heeft met jachtovertredingen, begaan in 's lands bosschen, zal het tweede lid van artikel 14 niet kunnen worden toegepast, maar zal men de bijzondere bepalingen van artikel 502 lid 2 van het Wetboek van Strafrecht moeten toepassen en daar wordt de verbeurdverklaring alleen facultatief voorgeschreven. Bovendien zal de verbeurdverklaring daar alleen kunnen worden uitgesproken, indien het geschoten wild, enz. aan den veroordeelde toebehoort, omdat ten opzichte van artikel 502 de algemeene bepalingen van het eerste boek van het wetboek van strafrecht geldende zijn, waaruit blijkt, dat een verbeurdverklaring alleen kan worden uitgesproken ten aanzien van goederen, welke aan den veroordeelde toebehooren.

(De heer R o e p: Hebben de bepalingen van een speciale wet geen voorrang?)

Ik geloof het wel, maar ik zie natuurlijk in artikel 502 van het Wetboek van Strafrecht, waarin in het bijzonder is geregeld de jacht in 's lands bosschen, de *lex specialis* en niet in artikel 14, dat de jacht in het algemeen regelt.

(De heer R o e p: Dat zal wel een kwestie van interpretatie zijn.)

Dat laat ik in het midden, maar de mogelijkheid bestaat dat de rechter het met mij eens is en dan zullen inderdaad de bepalingen van artikel 502 Wetboek van Strafrecht moeten worden toegepast.

Soortgelijke grieven heb ik tegen het derde lid van artikel 14, waarbij in het algemeen de jachtmiddelen, onverschillig tot wie zij behooren, kunnen worden verbeurd verklaard, zoodat het kan gebeuren, dat iemand, die in goed vertrouwen zijn geweer aan een ander heeft afgestaan, die door een vergissing of verleid door de omstandigheden met het geweer een delict heeft gepleegd, zijn geweer kwijt raakt, zonder dat hijzelf er iets mede heeft misdreven.

In het Gedelegeerdenverslag is gezegd, dat zoo iemand dan maar voorzichtiger moet zijn en inderdaad zal men er in het algemeen voorzichtig mede zijn, maar niet ieder kan in Indië in het bezit komen van een eigen vuurwapen. De autoriteiten, die daaromtrent de bevoegdheid hebben, zijn uiterst zuinig met het verlenen van dergelijke vergunningen, zoodat men in vele gevallen met het geweer van een ander zal moeten jagen. Het lijkt mij daarom gewenscht de mogelijkheid van de bedoelde verbeurdverklaring uit te sluiten, vooral, omdat, wanneer een dergelijk vergrijp wordt gepleegd, de straf, die in het eerste lid van artikel 14 op het vergrijp zelf gesteld is, reeds zeer hoog is, hooger dan op het vergrijp van artikel 502 van het Wetboek van Strafrecht, dat op volslagen dezelfde lijn ligt. Men kan reeds worden veroordeeld tot een hechtenis van drie maanden of een geldboete van f 500 en dan lijkt het mij niet noodig, daarnaast nog de verbeurdverklaring van de jachtmiddelen mogelijk te maken, ook als zij aan een ander dan den veroordeelde toebehooren.

Evenzeer geldt dit voor de verbeurdverklaring van de middelen van vervoer, zooals de bepalingen thans luiden. Ik heb geen bezwaar tegen de verbeurdverklaring van de middelen van vervoer, indien zij hebben gediend om de overtreding voor te bereiden, te vergemakkelijken, te bevorderen of tot stand te brengen, maar wel tegen de verbeurdverklaring van die middelen van vervoer, die gediend hebben om de onrechtmatig verkregen jachtbuit te vervoeren. Hierdoor zal het mogelijk zijn, dat iemand, die met een enkele onrechtmatig geschoten vogel naar huis teruggaat in zijn particuliere auto, zijn auto zal zien verbeurd verklaard. Nu zal men mij tegenwerpen, dat de rechter wel zooveel common sense zal hebben, dat hij dit niet doet, ik heb dat vertrouwen ook wel, maar in de eerste plaats moeten dergelijke waanzinnigheden uit de ordonnantie zelf worden gehaald.

(Verboom.)

De Regeering heeft het in de Memorie van Toelichting gemotiveerd met een verwijzing naar de clandestiene jacht op badaks.

Ik geloof, Mijnheer de Voorzitter, dat deze verwijzing hier niet opgaat, om het kort te zeggen, op grond van de argumenten, die daartegen in het Gedelegeerdenverslag aangevoerd. Jacht op badaks is in de eerste plaats een vergrijp tegen de Dierenbeschermingsordonnantie. Wanneer tegen dergelijke gevallen strenger wordt opgetreden, is de Dierenbeschermingsordonnantie daarvoor de plaats en niet de Jachtordonnantie.

Tenslotte geldt hetzelfde bezwaar tegen art. 14 lid 6, waarin ook de imperatieve verbeurdverklaring van tropeeën is vastgelegd. Ook die tropeeën zijn maatschappelijk niet schadelijk, zoodat het aan den rechter kan worden overgelaten of zij zullen worden verbeurd verklaard of niet.

De vergadering wordt te 11.23 uur v.m. geschorst en te 11.40 uur v.m. hervat.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan het in het algemeen eens zijn met mijn geacht medelid, den heer Blaauw, wanneer deze wijst op het onwenselijke, dat op dit terrein binnen betrekkelijk korten tijd de derde regeling zal worden vastgesteld. Dat is zoo algemeen gesteld natuurlijk een ongewenschte gang van zaken; bestendigheid in de wetgeving is uiteraard zeer wenschelijk.

Daar staat tegenover dat, toen men begon met de regeling van deze materie, op dit gebied nog in het geheel geen ervaring had en daarmee tevens dat, wanneer men tot het inzicht komt, dat een betere regeling gewenscht is, men om te redenen, die door den heer Blaauw zijn aangevoerd, van een verbetering van de regeling niet mag afzien. Nu is naar mijn gevoelen de zaak inderdaad zoo, dat deze nieuwe regeling, die ons is voorgelegd, een groote verbetering behelst, een groote verbetering bezien van het standpunt, waarop de Regeering zich stelt en waarop ook ik mij stel, n.l. dat het op peil brengen of op peil houden van den wildstand een zeer groot belang is. Het wild beteekent voor de gemeenschap een groot en kostbaar bezit, een bezit, dat velen menschen vreugde geeft. Ook in Indië ziet men steeds meer in, dat er een groote vreugde kan zijn gelegen in de bestudeering van de natuur, in het genieten van alles wat de natuur biedt, en daarbij speelt zeker ook het dier een belangrijke rol.

In de tweede plaats trekken wij uit dat bezit onmiddellijke voordeelen door de jacht. En nu kan men natuurlijk in sterke mate den nadruk leggen op de functie welke de jacht vervult, en op de belangen, die de jager bij deze zaak heeft, maar zij zou er toch op willen wijzen dat, voor het wild niet in stand wordt gehouden, op den duur de voordeelen die de jacht biedt, heelemaal zullen wegvallen en dat men door een oogenblikkelijk voordeel te behalen, daartegenover op den duur een groot nadeel voor de maatschappij zou binnen halen.

Daarbij komt dat dieren, ook zelfs dieren, die als schadelijke dieren worden aangemerkt, voor de maatschappij dikwijls van groot voordeel zijn. Zoo eenvoudig als de heer Soangkoepon de zaak voorstelt, is zij dan ook zeker niet. Dit geacht medelid zou, als ik hem goed begrijp, van Java eigenlijk één groot erf willen maken, dat men, net als zijn eigen erf, zooveel mogelijk vrijhoudt van schadelijke dieren en van alles, wat men verder niet graag op zijn erf ziet; hij wil dan voor de aardigheid wel wat van die dieren aanhouden, die dan echter moeten worden ondergebracht in natuurreservaten en dergelijke. Ik geloof, dat de heer Soangkoepon, als hij dit betoogt, de zaak toch wel van een héél eng standpunt beziet. Er is misschien in den ont-

wikkelingsgang van de menschheid een periode geweest, dat men het inderdaad zóó inzag, dat de schadelijke dieren, en eigenlijk ook vele andere dieren, maar zoo gauw mogelijk moesten worden uitgeroeid, maar men is langzamerhand toch wel tot een ander inzicht gekomen. In de moderne teekenis gekregen dan de leek daaraan pleegt toe te kennen.

Men is allengs tot het inzicht gekomen, dat dieren, die vroeger altijd als schadelijk werden beschouwd, onder bepaalde omstandigheden zeer nuttig kunnen zijn, terwijl ook het omgekeerde voorkomt. Men bedenke ook, dat het nuttigheids- en het schadelijkheidsbegrip altijd uitsluitend wordt bepaald ten opzichte van den mensch. Voor de muskietenbestrijding worden vaak vleermuizenorens opgericht en voor de bestrijding van ratten en muizen kunnen kleine roofdieren, slangen en zwijnen belangrijke diensten bewijzen. In de bosschen doen de wilde zwijnen zeer veel nuttig werk; er zijn dan ook verschillende administrateurs van ondernemingen, die deze dieren, zij het natuurlijk in beperkte mate, beschermen.

Terwijl dus naar mijn vaste overtuiging de bescherming en instandhouding van den wildstand een zeer groot algemeen belang is, staat het voor mij vast, dat er op Java een zeer sterke achteruitgang van den wildstand valt te bespeuren. In het Gedelegeerdenverslag zijn daarvan reeds voorbeelden genoemd en als men eens de verslagen en de notulen zou raadplegen van de verschillende desbetreffende commissies, b.v. van de jachtcommissies voor Midden- en Oost-Java, zou men, naar mijn meening slechts tot de conclusie kunnen komen, dat het met den wildstand hier te lande zeer slecht gesteld is.

Ik juich het dus toe, dat deze kwestie thans op energieke wijze dan tot nog toe het geval was ter hand zal worden genomen; met de middelen, die daarvoor in deze ordonnantie worden aangewend kan ik mij in het algemeen accoord verklaren.

Ik meen dus, dat de prijs, die volgens de nieuwe regeling voor een jachtaete zal worden gevraagd, niet te hoog is. Ik kan mij niet voorstellen, dat deze prijs zelfs voor den kleinen jager een overwegend bezwaar kan zijn, waar immers de jacht zelf al vrij groote kosten medebrengt. Een snippenjager — zoo is mij verteld — verschiet al spoedig vier a zes gulden aan patronen per dag; inclusief sponde, koelieloenen e.d., bedragen de kosten voor een jachtdag allicht f 7,50 à f 10; in dit verband is het toch wel eenigszins overdreven om te zeggen, dat een jachtaete van f 10 te duur zou worden.

Het verbaast mij, dat in het bijzonder het Jagersgenootschap opnieuw is teruggekomen op zijn voorstel tot een verlaging van den prijs van de jachtaeten en tot een andere groepeerings van de dieren, die onder bepaalde acten zullen vallen. Want ik meen, dat aan de totstandkoming van het regeeringsantwoord en de wijzigingen, die bij Nota van Wijziging in de ontwerp-ordonnantie zijn gebracht, een uitvoerig overleg is voorafgegaan in de commissie voor de jachtwetgeving, welke commissie inmiddels is aangevuld met een of meerdere vertegenwoordigers van het Jagersgenootschap, die in die commissie dus volledig van hun inzichten hebben kunnen doen blijken. Ik meen voorts, dat het overleg in die commissie tenslotte heeft geleid tot een soort compromis, dat wij ook in de stukken tot uitdrukking vinden gebracht, en als gevolg waarvan aan acten B thans een uitbreiding wordt gegeven. Ik meen dat de vertegenwoordiger van het Jagersgenootschap daarmede geheel accoord is gegaan; het verbaast mij dus eigenlijk, dat thans opnieuw op deze kwestie wordt teruggekomen.

Ik kan mij, zooals ik zeide, in het algemeen met de middelen, die thans zullen worden toegepast, vereenigen.

Dit wil niet zeggen, dat er niet ook naar mijn meening

(Verboom.)

nog verschillende leemten in deze regeling zouden zijn. Op die leemten is al door vorige sprekers gewezen.

In de allereerste plaats is het een leemte, dat het toezicht zeer onbevredigend is. Daarvan zijn in het Gedelegeerdenverslag verschillende voorbeelden genoemd en die voorbeelden zijn hier al door de vorige sprekers voor een deel aangehaald. Het zijn voorbeelden, die ik voor een groot deel zelf bij de behandeling van deze kwestie in de commissie heb gegeven. Ik behoef daarop dus op het oogenblik niet opnieuw uitvoerig in te gaan. Wel wil ik constateeren, dat iedereen, die zich van deze kwestie goed rekenschap geeft, steeds weder tot de conclusie komt, dat het toezicht op de naleving van de bepalingen zeer onbevredigend is, en dat zelfs onder de rook van Batavia — vooral op Zondagen — tal van overtredingen van de huidige regeling zijn te constateeren. Dat is natuurlijk iets zeer bedenkelijks, en ik zou er dan ook op willen aandringen dit toezicht zoo krachtig mogelijk ter hand te nemen. Niettemin geloof ik, dat het toezicht voorshands nog verschillende leemten zal blijven vertoonen.

Verder is, zooals de heer Blaauw reeds heeft geconstateerd, ook bij deze nieuwe ordonnantie het vangen en doden van dieren in verschillend opzicht vrij gelaten; dit beteekent een tegenstrijdigheid, die m.i. zeer ongewenscht is. De eene persoon moet om op jacht te kunnen gaan een jachtacte koopen en daarvoor verschillende andere uitgaven doen, terwijl men aan den anderen kant in bepaalde gevallen geheel vrij is om, op andere wijze dan met een vuurwapen, de dieren te doden; dit komt in de praktijk dikwijls neer, gelijk de heer Blaauw zoeven ook heeft vastgesteld, op moord op groote schaal op allerlei dieren. Ik zou nogmaals willen vragen of het niet mogelijk is daarvoor betere voorzieningen te treffen, dan op het oogenblik bestaan. Speciaal denk ik daarbij aan het vangen en doden van dieren door strikken, netten, vangkuilen en vergif. Met netten wordt naar mij is medegedeeld, nog veel klein wild weggevangen. Het onaangename van dit systeem is, dat ook veel niet tot het wild behoorend gevogelte aan dit zeer schadelijk bedrijf ten offer valt. Het is dus wel gewenscht om de vogelvangst met netten geheel te verbieden. Wil men dat om bepaalde redenen niet doen, dan moet m.i. in ieder geval de aankoop van een jachtacte verplicht worden gesteld. Dan zou men bovendien ook een inzicht kunnen krijgen in dit bedrijf, waarvan men overigens zeer weinig weet. Voorts wordt met windbuksen nog steeds overal en op groote schaal gejaagd en wordt daarmee vooral onder vogels zwaar vermoord. De jacht met die wapens kan naar mijn meening in geen geval worden vrijgelaten, vooral als men bedenkt, van hoe groot nut de vogels voor ons zijn.

Ik wees zoo pas op het gebrekkig toezicht, dat er bestaat en dat ondanks alle verbeteringen, die men voor oogen heeft, zich ook voor de toekomst voor een belangrijk gedeelte zal doen gelden. Er wordt bijvoorbeeld — in de stukken is daarover ook al een opmerking gemaakt — in den tijd, dat de jacht gesloten is, in de restaurants altijd nog gevogelte, in het bijzonder meliwis en dergelijke, in groote hoeveelheden geserveerd. Daartegen wordt, voorzover ik weet, tot nu toe niets gedaan. Ik geloof, dat het wel zeer gewenscht is, dat daaraan meer aandacht wordt geschonken. Het is zeker niet juist, dat het hier alleen gevogelte betreft, dat uit Nederland of andere landen in vrieskamers is geïmporteerd. Integendeel, het is stellig een feit, dat ook veel dieren, die in den verboden jachtijd in de restaurants worden opgediend, ook in dien tijd gejaagd zijn. Er bestaat op het oogenblik geen enkel middel om daaraan een eind te maken.

Wat aangaat de leemten, die in het toezicht bestaan en die men ook bij de nieuwe regeling niet ten volle zal kunnen ondervangen, geloof ik, dat een zeer groote verbetering zou zijn — en hier moet naar mijn meening eigenlijk het zwaartepunt worden gelegd — het nieuwe systeem, dat bij deze ordonnantie wordt ingevoerd en waarover de heer Blaauw

(Mogot.)

ook reeds gesproken heeft, het systeem namelijk van de jachtpacht. De heer Soangkoepou heeft zich daarover zeer pessimistisch uitgelaten en dit systeem zonder meer veroordeeld. Ik geloof, dat daarvoor geen aanleiding is. Men heeft tot nu toe met dit systeem nog slechts op zeer beperkte schaal ervaring kunnen opdoen, waarin niet zoozeer sprake was van een jachtpacht, als wel van een bepaald jachtgebied, dat aan een persoon of een groep personen toebehoorde; deze ervaring wijst op precies het tegenovergestelde, dan waarvoor de heer Soangkoepou vreesde, namelijk, dat men er aldus inderdaad in kan slagen een behoorlijken wildstand in het leven te houden.

Er zijn bij mijn weten in Indië slechts twee voorbeelden van dit instituut, namelijk dat van de Jachtvereniging „Venatoria”, van de familie Kerkhoven en anderen, en verder het groote terrein op het Jangplateau van de familie Ledebou. In beide gevallen heeft dit systeem groote voordeelen geboden en succes gehad. Men is er werkelijk in geslaagd op die terreinen te komen tot een zeer belangrijken wildstand.

Als dat zoo is, moet dit middel toch met allen ernst in beschouwing worden genomen, en ik zou zeggen dat, juist ook omdat wij voor het toezicht onder de huidige omstandigheden toch nooit afdoende maatregelen kunnen treffen, uit dit middel moet worden gehaald wat er maar uit te halen is. Ik zou dus willen bepleiten het op zoo ruim mogelijke schaal toe te passen. Daarbij stel ik voorop, dat de jachtpacht niet een recht moet zijn, dat aan enkele menschen wordt gegeven die de jacht als een luxe bedrijven en daarvoor zeer groote bedragen over hebben; hier moet evengoed worden gelet op de belangen van den kleinen jager en het instituut zal dus moeten worden gebruikt o.m. ook om het hem mogelijk te maken hier zijn brood te verdienen en voordeel te plukken van het nieuwe systeem. Ik sluit mij dus volkomen aan bij den heer Blaauw, als hij zegt dat dit een zaak is, die alle aandacht behoort te hebben. Aan het nieuwe instituut zal alle recht moeten worden gedaan en alle daarmee te behalen voordeelen zullen ook ten volle tot verwezenlijking moeten worden gebracht.

Dat inderdaad dit systeem een groot voordeel zal kunnen zijn bij de zaak waarom het gaat, in casu de instandhouding van den wildstand, blijkt ook, als men zich nader rekenschap geeft van de betekenis ervan. Wanneer jagers op een bepaald gebied zijn aangewezen en dat gebied, althans wat de jacht aangaat, tot op zekere hoogte hun eigendom is, ligt het voor de hand, dat zij alles zullen doen om den wildstand op hun terrein zoo goed mogelijk op peil te houden of te brengen, en dat zij zich krachtig zullen verweren tegen alles wat dien stand bedreigt. Dat is ook naar mijn meening de sleutel van deze heele zaak; juist als men het middel van de jachtpacht op ruime schaal toepast, bezit men daarin een prachtig middel tot instandhouding van den wildstand. Gaat men elders op jacht — op voor iederen jager toegankelijke gebieden dus — dan is elk dier dat men laat loopen een verlies, wijl het misschien door een ander wordt geschoten; heeft men echter een bepaald eigen jachtgebied, dan staat de zaak heel anders.

Ik wil het in eersten termijn hierbij laten, omdat dit naar mijn meening de belangrijkste punten zijn. In tweeden termijn of bij de behandeling van eventueele amendementen zal ik eventueel gelegenheid hebben over bepaalde onderdeelen van de zaak nader te spreken. Wat ik thans beoogde, was uitsluitend te wijzen op de groote belangen die met deze regeling zijn gemoeid en die maken, dat ik ten volle daarachter sta.

De heer **Mogot**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal mij bij deze bespreking bepalen tot enkele opmerkingen. Ik heb met belangstelling geluisterd naar de rede van den heer Blaauw, waarmee ik in vele opzichten volkomen accoord ga; volgens

14de VERGADERING — DINSDAG 21 NOVEMBER 1939.

Jachtordonnantie Java en Madoera 1940 (Ond. 35). — Eerste rapport der Commissie voor de Verzoekschriften.

(Mogot.)

mijn meening worden door deze ordonnantie in hoofdzaak gedupeerd de jagers en met hen de eigenaren van tuinen, die niet behoorlijk zijn afgesloten, in het algemeen van de bevolking. In vele gevallen zijn bevolkingstuinen dus voldoende afgesloten, wijl dit veel kosten medebrengt.

Als bestuursambtenaar heb ik in de praktijk vele verklaringen voor het bekomen van een vergunning tot het bezitten van een vuurwapen afgegeven, waarin voorkomt, dat de bevolking het vuurwapen wenscht te bezitten omdat men last heeft van wild, dat schade toebrengt aan de aanplantingen.

Verder worden vergunningen afgegeven om speciaal jacht te maken op schadelijk wild en andere meer speciaal voor zelfverdediging.

In de vergunning voor het bezit van een vuurwapen om ervoor te waken, dat schadelijk wild niet in de bevolkingstuinen komt, is reeds stilzwijgend begrepen de vergunning om het wild, dat de aanplantingen vernielt, onschadelijk te maken.

Dat de jacht met aanwending van vergif verboden wordt, kan ik mij indenken, hier kom ik tot dezelfde argumenten als de heer Blaauw, om te voorkomen, dat verkoopers bijv. dendering afkomstig van vergiftigd wild verkoopen.

De opmerking in de Memorie van Antwoord, dat de aanwending van vergif zich slechts uitstrekt tot de verdelging van ratten en muizen kan ik niet delen, omdat het mij bekend is, dat vergif ook wordt aangewend bij het onschadelijk maken van zwijnen. Nu lees ik in de Memorie van Antwoord:

„Het moet echter mogelijk blijven met dit verdelgingsmiddel, op de toepassing waarvan het noodige toezicht wordt uitgeoefend door het Binnenlandsch Bestuur en den Landbouwvoorlichtingsdienst, in een enkel geval ook op te treden tegen vernieling van den aanplant door wilde zwijnen.”

In de eerste plaats het toezicht van het Binnenlandsch Bestuur en den Landbouwvoorlichtingsdienst op het aanwenden van bijv. vergiftigd voer. Het is bekend, dat dit toezicht in de praktijk niet kan worden uitgeoefend. In dit licht bezien komt het mij voor, dat het aanwenden van vergif verboden moet worden, aangezien het in hoofdzaak wordt aangewend tegen zwijnen; voor bestrijding van kidangs en ander grof wild met vergif behoeft men niet te vreezen, want kidangs komen er niet aan. In dit verband komt het mij voor, dat de jacht op wilde zwijnen en ander grof wild buiten de bosschen niet moet worden beperkt. Ik vraag de Regeering dan ook, of Zij zich rekenschap heeft gegeven van het gevaar, dat mogelijk verbonden kan zijn aan het verkoopen van vergiftigd vleesch, afkomstig van de jacht toediening van vergif in den handel verkrijgbaar met het doel vernietiging van schadelijk wild. Het toezicht hierop komt mij van meer belang voor dan het zonder meer verbieden van de jacht op schadelijk wild op onafgesloten terreinen.

De ordonnantie lijkt mij zeer streng. Het is bekend, dat de tuinen van de bevolking in het algemeen niet afgesloten zijn en dat de bevolking het als een weldaad beschouwt als de jagers haar met de opruiming van schadelijk wild komen helpen. Practisch is de jacht zonder vergunning echter verboden, waarom de vraag rijst, waarom eigenlijk geheel Indië min of meer als een wildreservaat wordt beschouwd en daarmee tot een natuurmonument wordt verklaard bijv. door in de voorliggende ontwerp-ordonnantie den jagers en de bevolking zware beperkingen aan te leggen door bijv. bij tijden de jacht toe te laten.

Het komt mij voor, dat de jacht op wild op onafgesloten terreinen niet moet worden verboden.

De Voorzitter: Hiermede is de behandeling van dit onderwerp in eersten termijn van de zijde van den Volksraad beëindigd. Is de geachte Regeeringsgemachtigde bereid, dade-

(Voorzitter.)

lijk te antwoorden of wil hij de volgende week antwoorden dan wel den datum van het regeeringsantwoord doen bepalen aan de hand van den tijd, noodig voor de voorbereiding daarvan?

De heer De Vries, Regeeringsgemachtigde: Ik zal gaarne de volgende week antwoorden, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Dan zal het regeeringsantwoord de volgende week plaats vinden.

Aan de orde is de voortzetting der behandeling van het eerste rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften; conclusie op verzoekschrift No. 13:

13. Verzoek, gedagteekend Kroja 12 Juli 1938, van Martodihardjo, om herplaatsing dan wel toekenning van pensioen of onderstand.

Regeeringsbrief van 8 April 1939 No. 660/C heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien de bepalingen zich tegen inwilliging van het verzoek verzetten en de Regeering geen termen aanwezig acht adressant buiten de bepalingen om een geldelijke ondersteuning te verlenen, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

Hoewel de behandeling van dit verzoekschrift op zijn verzoek werd uitgesteld, ziet de heer Soetardjo er achteraf toch van af hierover het woord te voeren.

De conclusie op verzoekschrift No. 13 wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

De Voorzitter: Aan de orde is de voortzetting der behandeling, resp. de behandeling van de conclusies op de verzoekschriften Nos. 14 en 15:

14. Verzoek, gedagteekend Bima 5 Maart 1938, van Daeng Igi, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 12 April 1939 No. 669/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

15. Verzoek, gedagteekend Toeloengagoeng 18 April 1939, van vrouwe R. A. Soetikno-Soekesi, om toekenning van pensioen of onderstand.

Aangezien de bepalingen zich tegen inwilliging van het verzoek verzetten stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressante hiervan mededeeling te doen.

De voortzetting der behandeling, resp. de behandeling van de conclusies dezer verzoekschriften, welke werden aangehouden resp. op verzoek van de Commissie voor de Verzoekschriften en van den heer Soetardjo, worden wederom aangehouden.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de conclusie op verzoekschrift No. 18:

18. Verzoek, gedagteekend Soerabaja 10 October 1938, van Th. R. H. Ph. H. M. Niraeth, om herplaatsing e.q. toekenning van onderstand.

(Van Helsdingen.)

Regeringsbrief van 20 April 1939 No. 725/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! De conclusie van de Commissie voor de Verzoekschriften is gebaseerd op een regeringsbesluit van 20 April 1939 No. 725/C, waarin volstaan wordt met een relaas van de beslissingen, welke van regeringswege ten opzichte van den heer Niraeth zijn genomen. Nadere toelichtingen op het gebeurde door het vonnis van den residentierechter te Samarinda ddo. 30 Januari 1937 vermeld (bij de stukken gevoegd) worden niet verstrekt.

Op de argumenten, of beter beschouwingen in het rekest van betrokkene wordt niet nader ingegaan. Requestrant tast de in het vonnis vermelde feiten niet aan. Dat is — blijkens persoonlijk gekregen gegevens — niet altijd het geval geweest. Requestrant heeft indertijd getracht, zich „eruit te draaien”, niet alleen ter terechtzitting, maar ook later, ontkende althans gedeeltelijk om zijn schuld te verkleinen. Die houding heeft hem natuurlijk veel kwaad gedaan.

Nu erkent requestrant zelf zijn misstap en verklaart, daarover diep berouw te hebben, waarvoor hij dan ook ruimschoots geboet heeft.

Hij doet thans alleen een beroep op den nood van zijn gezin, op het verlies van zijn pensioen, waarvoor hij 22 jaar zijn bijdrage stortte en op zijn fysieke en psychische geschiktheid om voor het welzijn en de verzorging van zich en de zijnen te werken, hetgeen noodig is, omdat zijn gezin anders tot armoede zou moeten vervallen.

De feiten zijn eenvoudig: Requestrant heeft f 1,225 ontvangen voor aankoop van zegels, ter bevestiging op een aangeleekend stuk; hij heeft gebruikt reeds afgestempelde zegels. Het ontvangen geld werd in de postwaardenkas gestort, zoodat bij de gehouden inspectie een teveel van f 2,40 werd gevonden en het land dus geen schade heeft geleden. Dit argument gaat niet op, omdat de controle dienselfden dag — vermoedelijk niet aan het einde van den dag — gehouden werd. Ware dit niet het geval geweest dan zou wellicht wél schade voor het land zijn ontstaan. Ik wil op dit teveel in de kas en de niet-benaadeeling van het land niet mijn betoog ten gunste van requestrant bouwen.

Ik wil dit gebeurde in ruimer verband zien. Wij hebben hier te maken met een man, die reeds 23 jaren het land diende in ondergeschikte betrekkingen met verschillend-soortige waardeering van zijn prestatie door zijn chefs: goed, voldoende — met een waarschuwing niet verder achteruit te gaan —, laatstelijk in Samarinda „goed, zonder meer”.

Nu pleegde hij dit feit. Een ernstig feit, dat ik allerminst wil verschonen of verkleinen. Er was misbruik van een vertrouwensfunctie.

Het bedrag van f 1,225 doet er dan betrekkelijk weinig toe. Want de vraag rijst, hoe lang requestrant wellicht soortgelijke praktijken heeft toegepast zonder te zijn betrapt.

Maar bewezen is tenslotte alleen dit laatste feit. Daarvoor is hij eerst uit zijn betrekking ontslagen op 30-1-’37, later uit ’s lands dienst.

Dat hij in zijn vertrouwensfunctie niet meer gehandhaafd kan worden, staat vast. Maar was hij niet — gezien dit eene bewezen feit en de geringe waarde daarbij betrokken — in een andere administratieve betrekking te gebruiken?

Had men niet eenigermate in aanmerking kunnen nemen, dat betrokkene al 23 jaar dienst had en daarvoor gestort heeft en dat dit oneervol verleend ontslag boven het vonnis van den residentierechter de boete ver boven alle maat — in verband met het bewezen feit — doet uitgaan en de betrokkene

(Kan, Voorzitter.)

wel zeer zwaar getroffen wordt door verlies van zijn reeds verkregen pensioensaanspraken?

Ik gevoel in zulke gevallen dat de pensioenregeling leemten bevat, die toch eigenlijk niet aanvaardbaar zijn.

Zijn de consequenties van de geldende regelingen wel langer billijk en rechtvaardig te noemen? Zou niet voor het minst bepleit kunnen worden, dat in zulke gevallen aan de betrokkenen althans de door hen gestorte bedragen worden terugbetaald?

Nu heeft betrokkene alles verloren: zijn eer, zijn betrekking, zijn pensioen en bevindt zich zijn gezin in armoedige omstandigheden.

Natuurlijk, Mijnheer de Voorzitter, de betrokkene — en allen, die zich in een soortgelijke positie bevinden — moeten die schadelijke gevolgen overwegen, vóór zij een misstap begaan. Het is ook onbegrijpelijk, hoe zulke personen — ook al zien ze niet er tegen op om moreel en zede te schenden — niet reeds door welbegrepen eigenbelang en verantwoordelijkheidsbesef ten opzichte van hun huisgezin zich van zulke feiten laten weerhouden.

Ik laat deze overwegingen in haar volle zwaarte gelden en ik erken, dat er gevaar bestaat, dat de publieke moraliteit ontwricht zal worden door een te soepele houding, maar er kan toch wat meer met omstandigheden worden rekening gehouden.

Ik wil niet ontkennen, dat de Regeering ten deele daarmee ook rekening heeft gehouden. Want ik constateer met erkentelijkheid, dat de Regeering — kennelijk om het gezin tegemoet te komen — de, in verband met haar huwelijk destijds ontslagen postklerke, thans echtgenoot van requestrant, wederom in haar ouden rang bij het post- en telegraafkantoor te Soerabaja op een bezoldiging van f 85 heeft hersteld. Ik breng haar daarvoor gaarne dank, maar zou willen vragen nog iets verder te gaan en ook den betrokkene in de gelegenheid te stellen in een zuiver administratieve functie zonder geldelijke verantwoordelijkheid arbeid te verrichten.

Van wijdere strekking is mijn verzoek, om te onderzoeken, of de pensioensbepalingen niet kunnen worden herzien in dier voege, dat aan „oneervol” ontslagenen althans de door hen gestorte bijdragen kunnen worden teruggegeven.

Ik stel niet voor de conclusie der commissie te wijzigen, maar verzoek alleen het door mij voorgebrachte ter kennis te brengen van de Regeering en van betrokkene.

De heer **Kan**, Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! De commissie heeft uiteraard geen bezwaar hetgeen de heer Van Helsdingen in algemeenen zin heeft gezegd over de pensioensbepalingen onder de aandacht van de Regeering te brengen.

Minder juist is, wat de heer Van Helsdingen heeft gezegd, dat de commissie haar conclusie heeft gebaseerd op het regeringsbesluit. De heer Van Helsdingen heeft zelf zoeven gememoreerd, dat bij het regeringsbesluit is gevoegd het vonnis van den rechtdoenden rechter. Dat vonnis nu is de basis geweest voor de conclusie, waartoe de commissie is gekomen. Uit dat vonnis leest men toch duidelijk, dat het hier niet alleen gaat om f 1,20, maar ook, dat de rechter er van overtuigd is, dat hier sprake is van een bepaald geknoei, waar immers gebruikte postzegels werden opgeborgen in het boek, waaruit de gewone postzegels werden verkocht, terwijl ons geacht medelid uit het vonnis ook heeft kunnen lezen, dat er een bepaalde consideratie ten aanzien van den delinquent is in acht genomen, waardoor requestrant alleen tot een boete is veroordeeld.

De **Voorzitter**: De Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften deelt dus mede, dat de commissie geen

14de VERGADERING — DINSDAG 21 NOVEMBER 1939.

Eerste rapport der Commissie voor de Verzoekschriften.

(Voorzitter.)

bezwaar heeft haar conclusie aan te vullen in dien zin, dat de beschouwingen van den heer Van Helsdingen onder de aandacht der Regeering worden gebracht.

De aldus aangevulde conclusie op verzoekschrift No. 18 wordt zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de conclusie op verzoekschrift No. 48:

48. Verzoek, gedagteekend Remboken 22 Augustus 1938, van F. Kaligis, om toekenning van een schadeloosstelling wegens vermeend onrechtmatige preventiefstelling.

Regeringsbrief van 17 Juni 1939 No. 1173/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

De voortzetting der behandeling van de conclusie op verzoekschrift No. 48 wordt op verzoek van de Commissie voor de Verzoekschriften aangehouden.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de conclusie op verzoekschrift No. 61:

61. Verzoek, gedagteekend Jogjakarta 1 Juni 1939, van de Perserikatan Boemipoetera, om toekenning van onderstand aan de weduwen van Inheemsche landsdienaren in tijdelijken dienst.

Regeringsbrief van 8 Juli 1939 No. 1298/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over

te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

Dit verzoekschrift was aangehouden op verzoek van den heer Soetardjo, aan wien het echter geen aanleiding geeft er het woord over te voeren.

De conclusie betreffende het verzoekschrift No. 61 wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de conclusie op de verzoekschriften No. 63:

63. Verzoekschriften, gedagteekend Koetaradja, Sigli, Aloë Pisan en Meulaboh resp. 17, 20 en 23, 30 en 31 Januari 1939, van ingezetenen van Atjeh en Onderhoorigheden, houdende verzoek om wederinstelling van het sultanaat Atjeh.

Regeringsbrief van 13 Juli 1939 No. 1336/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

Deze verzoekschriften waren aangehouden op verzoek van den heer Van Helsdingen, aan wien ze echter geen aanleiding geven er het woord over te voeren.

De conclusie betreffende de verzoekschriften No. 63 wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

De vergadering wordt te 12.16 uur n.m. gesloten.

15de VERGADERING — DINSDAG 28 NOVEMBER 1939.

Ingekomen stukken. — Jachtordonnantie Java en Madoera 1940 (Ond. 35).

15de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 28 November 1939.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Jachtordonnantie Java en Madoera 1940 (Ond. 35).

Voorzitter: de heer Mr. J. A. JONKMAN.

De presentielijst is geteekend door 15 leden, te weten de leden:

Blaauw, Van Helsdingen, Hoedojo, Jonkman, Kan, Kerstens, Leunissen, Mogot, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom en De Villeneuve.

Regeringsgemachtigde: de heer De Vries.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. Bericht van den heer Wiwoho, dat hij wegens ziekte verhinderd is, de vergadering bij te wonen.

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen.

B. De volgende Regeeringsbrieven:

1. Kabinetbrief van den Gouverneur-Generaal van 23 November 1939 No. 10 ter aanbieding van een ontwerp-ordonnantie tot intrekking van de filmordonnantie 1925 en vaststelling van nieuwe voorzieningen ter bestrijding van de zedelijke en maatschappelijke gevaren aan filmvoorstellingen verbonden (Ond. 89).

De stukken worden gedrukt.

2. Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 16 November 1939 No. 2092/B betreffende de voortzetting van de importeurslicentieering t.a.v. glas, glaswerken, emaillewaren, rijwielen en rijwielonderdelen.

3. Brief van den Gouvernements Secretaris van 17 November 1939 No. 2097/B betreffende de voortzetting van de contingentteering van den invoer van confectiegoederen.

4. Als voren van 20 November 1939 No. 2116c/B betreffende de voortzetting van de contingentteering van den invoer van zwavelzuren ammoniak.

De sub 2 t/m 4 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Brief van den Gouverneur van Jogjakarta van 24 November 1939 No. 12233/33/TB houdende dankbetuiging voor de betoonde deelneming door den Volksraad bij het verscheiden van wijlen Z. H. Hamengkoe Boewono VIII.

2. Brief van den Legercommandant van 20 November 1939 ter aanbieding van een lijst van door of namens de Regeering in den Volksraad gedane toezeggingen met betrekking tot afdelingen VIII en VIIIA der begrooting.

3. Brief van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur van 23 November 1939 No. Ef. 2/29/18 ter aanbieding van een opgave van door of namens de Regeering in den Volksraad gedane toezeggingen met betrekking tot afdeling IV der begrooting.

4. Brief van den Legercommandant van 20 November 1939 Handelingen. Zittingsjaar 1939—1940.

(De Vries, Regeeringsgemachtigde.)

No. 141/VIIA-9 ter aanbieding van het verslag over de Archbold-expeditie naar Nederlandsch-Nieuw-Guinea.

5. Afschrift-telegram van den Directeur van Economische Zaken aan de gouverneurs van Soerakarta en Jogjakarta en bestuurvoerende residentie inzake het verbod tot verhooging van huishuren.

6. Brief van den Directeur van Economische Zaken van 20 November 1939 No. 18731/H.K.H. houdende toelichting op het begrip „diensten” in Staatsblad 1939 No. 453.

7. Besluit van den Directeur van Economische Zaken van 21 November 1939 No. 18840/H.K.H. bepalende de maxima van stijgingen der prijzen van verschillende artikelen.

8. Brief van den hoofdinspecteur der Staatsspoorwegen van 23 November 1939 No. 43069/39 ter aanbieding van een staat voor de op vervoersgebied genomen tariefsmaatregelen in het 3de kwartaal 1939.

9. Moties van de P.P.B.-afdeelingen Djember en Semarang, waarbij wordt aangedrongen op toekenning van duurtetoelagen aan landsdienaren.

10. Notulen van de 105e vergadering van den Raad van het Waterschap „Dengkeng”.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De volgende boekwerken en publicaties:

1. Gedenkschrift ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van Nieuw-Tjandi.

2. Verslag van de delegatiën voor Nederlandsch-Indië en Curaçao en Suriname omtrent het XIe congres der wereldpostvereniging te Buenos-Aires.

3. Begrooting van de stadsgemeente Pematang Siantar voor het dienstjaar 1940.

4. Jaaroverzicht van den In- en Uitvoer van Nederlandsch-Indië gedurende het jaar 1938.

5. Statistisch overzicht betreffende de bewegingen van de motorverkeersmiddelen te land in Nederlandsch-Indië gedurende de eerste drie kwartalen 1939.

6. De Nederlandsch-Indische Jager, Volksraad-Nummer No. 2.

De boekwerken en publicaties worden opgenomen in de boekerij.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende nieuwe voorschriften inzake de jacht op Java en Madoera (Ond. 35; zittingsjaar 1938—1939 Ond. 76), in den gewijzigden tekst, vervat in Ond. 35, stuk 3, als nader gewijzigd bij tweede Nota van Wijzigingen (Ond. 35, st. 4).

De beraadslaging is gevorderd tot het regeeringsantwoord in eersten termijn.

De heer **De Vries**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Ik moge beginnen met U dank te zeggen voor Uw woord van welkom in deze zaal.

Bij de beantwoording van de redevoeringen in eersten termijn over het ontwerp van een nieuwe Jachtordonnantie voor Java en Madoera zou ik willen aanvangen met enkele onderwerpen, waarover door verschillende sprekers het woord is gevoerd.

Het geachte lid, de heer Soangkoepon heeft de vraag gesteld of met de ontworpen regeling het doel, een betere bescherming van den wildstand, wel kan worden bereikt. Jacht zal immers altijd beteekenen een ingrijpen in de ontwikkeling van deze dieren. Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter, maar zoomin in

(De Vries, Regeeringsgemachtigde.)

de huidige Jaachtordonnantie, als bij het voorliggend ontwerp, is beoogd een algeheele ongestoorde rust van het wild te verkrijgen. Dan zou men inderdaad, zooals het geachte lid, de heer Mogot, naar voren bracht, van geheel Java en Madoera een wildreservaat maken. Wildreservaten moeten, zooals het geachte lid, de heer Soangkoepou, terecht opmerkte, in stand worden gehouden ver van de bewoonde wereld. Een dergelijke bescherming van den wildstand door aanwijzing van reservaten wordt dan ook reeds sinds vele jaren toegepast. Op Java en Madoera zijn tot dusver reeds 63 gebieden aangewezen, waarvan 59 als natuurmonument en 4 als wildreservaat.

De door den heer Soangkoepou gegeven voorbeelden zijn echter, voor wat de jacht op herten betreft achterhaald door Staatsblad 1938 No. 391. Sedert dien mogen op één jachtacte C slechts drie herten worden geschoten. De voorgestelde wijzigingen omvatten een beperking van het aantal kidangs, pauwen en in het wild levende karbouwen, terwijl ook voor andere wildsoorten beperkingen kunnen worden ingesteld.

Terwijl de heer Soangkoepou van oordeel is, dat de voorgestelde bepalingen het eigenlijke wild onvoldoende zullen kunnen beschermen, vraagt hij zich bovendien af, of in tegenstelling daarmede, aan de bestrijding van de schadelijke dieren niet te veel belemmeringen in den weg worden gelegd. De door den geachten spreker verkregen indruk, dat bij het samenstellen van de ontwerp-ordonnantie meer met de belangen van de schadelijke dieren dan met die van de bevolking rekening werd gehouden, wordt door de Regeering evenwel niet gedeeld. Het doden van schadelijke dieren is slechts beperkt, doordat het gebruik van enkele verderfelijke jachtmiddelen zooals mitrailleurs en het afbranden van terreinen, is verboden. Voor het schieten van deze dieren kunnen op grond van artikel 4 lid 5 kosteloos vergunningen worden verkregen. Wanneer wild schade aanricht, opent artikel 7 de mogelijkheid, om die schade kosteloos te beteugelen.

Ook de geachte leden, de heeren Blaauw en Mogot waren van meening, dat de nieuwe regelingen wel in de kringen der dierenbeschermers vreugde zullen verwekken, maar door de jagers met zeer gemengde gevoelens worden gezien, terwijl zij zich tevens afvragen, of de bescherming van aanplantingen wel voldoende onder oogen is gezien. In dit verband moet ik allereerst opmerken, dat onder de huidige bepalingen voor het jagen op schadelijke dieren reeds een jachtacte noodig is.

Niemand kan zich derhalve met een jachtgeweer op jacht begeven, zonder jachtacte of vergunning. De contrôle op de jacht zou bijkans geheel onmogelijk worden gemaakt, wanneer men onder het mom van op schadelijke dieren te jagen, zonder eenig acte of vergunning het jachtgeweer zou kunnen voeren. Ook in verband met de jacht op het schadelijk wild is het echter noodzakelijk, dat een jachtacte of vergunning verplicht is gesteld. Een beperking van de bescherming van het schadelijk wild tot de wildreservaten, zooals de heer Soangkoepou wenscht, of tot de bosschen, zooals de heer Mogot voorstelt, moet te eenzijdig worden geacht. Terwijl het doden van schadelijke dieren vrij is en daarvoor alleen bij gebruik van een vuurwapen of windbuks een vergunning noodig is, is voor het jagen op het schadelijke wild een jachtacte een vereischte. Tot dezen maatregel leiden zoowel biologische als economische en cultureele overwegingen. Niet straffeloos kan de mensch het biologisch evenwicht in de natuur verstoren. Hoe meer men bekend raakt met het leven van de dieren, des te meer blijkt een beperkt aantal exemplaren, ook van zoogenaamd schadelijk wild, noodig. Het geachte lid, de heer Verboom, heeft hierop in zijn rede terecht gewezen. De Regeering sluit zich bij deze beschouwing gaarne aan.

Het uitroeien van panters schijnt b.v. een gevaarlijke toename van het aantal wilde honden ten gevolge te hebben.

Ook economisch heeft het wild belang. Zooals bij de schriftelijke behandeling reeds is medegedeeld, zijn wilde zwijnen voor het bosch in zekeren zin nuttig, en ook de roofdieren zijn voor de bestrijding van kleinere schadelijke dieren veelal nuttig. Bij een goed geregelde jacht leveren bosschen en onbebouwde terreinen grooter en regelmatigere inkomsten dan bij een ongeregelde moord op de dieren.

In de derde plaats moge hier de culturele beteekenis van het wild, ook van het zoogenaamd schadelijk wild, worden vermeld. In alle landen ziet men — naar mate de bevolkingdichtheid, het welvaartspeil en de ontwikkeling van de bevolking toeneemt — een verscherping van de bepalingen op de jacht.

Het denkbeeld van de geachte leden, de heeren Soangkoepou en Mogot, om in de vrije wildbaan de restricties op het jagen geheel op te heffen, heeft dan ook, voorzover bekend, nergens ter wereld toepassing gevonden.

Wanneer ik het wel zie, is het standpunt van het geachte lid, den heer Blaauw, op dit punt eenigszins afwijkend van dat der zooveen genoemde leden. De heer Blaauw voelt het aan als een specialen maatregel, tegen de jagers gericht, dat het vangen en doden van schadelijke dieren alleen is verboden aan de echte jagers. Dit gevoel, Mijnheer de Voorzitter, berust op een misverstand. Niet alleen de echte jager, maar iedereen mag schadelijke dieren doden, mits niet met de algemeen verboden jachtmiddelen. Ter bescherming van het wild, dus ook in het belang der echte jagers, is daarbij voorgeschreven, dat ieder, dus ook de niet-jager, alleen met een vergunning schadelijke dieren met vuurwapens en veer- of luchtdrukwapens mag bestrijden. Op hen, die niet jagen, doch alleen hun bezittingen willen beschermen tegen schadelijke dieren, wordt dezelfde maatregel toegepast als op de echte jagers. Die moeite bestaat dan nog maar in het aanvragen van een kosteloze vergunning bij den assistent-resident en kan dan ook geen aan het doel onevenredige last worden genoemd.

De Regeering moet de afgifte van bedoelde vergunningen aan regels binden, om te verhinderen, dat het aantal personen, dat zich met een jachtgeweer in het veld bevindt, mateloos toeneemt. Ten aanzien van de jachtactehouders bestaat dit argument niet. De Regeering kan dan ook toezeggen voor de houders van jachtacten het verkrijgen van de vergunning tot het schieten op schadelijke dieren zonder veel rompslomp mogelijk te zullen maken. Het zal niet noodig zijn de Jachtcommissie bij iedere afgifte van een vergunning aan de houders van jachtacten in te schakelen.

Mijnheer de Voorzitter! De Regeering is bovendien bereid, deze vergunningen niet alleen kosteloos, maar ook vrij van zegel te verstrekken. Een desbetreffende aanvulling van artikel 5 lid 4 is intusschen in een tweede Nota van Wijzigingen aan den Volksraad voorgelegd onder letter A.

Het doden van schadelijke dieren met vergif, netten, strikken en vallen moet naar het oordeel der Regeering mogelijk blijven met het oog op de schade, die door deze dieren zou kunnen worden aangericht.

De opmerking, die het geachte lid, de heer Mogot, in dit verband maakte, dat het uitleggen van vergif veelal tegen varkens is gericht, strookt niet met de toestanden op Java en Madoera. Vergif wordt op deze eilanden voornamelijk gebruikt tegen ratten, muizen en klapperratten.

Voor wat betreft het schadelijk wild staan de zaken eenigszins anders. De Regeering heeft met belangstelling van de door het geachte lid den heer Blaauw hierover gegeven beschouwingen kennisgenomen. Vooral bij deze groep van wild is nu eens sprake van jacht in engeren zin, dan weer van het doden van dieren, die ernstige schade berokkenen.

In aansluiting op een opmerking van den heer Soangkoepou heeft het geachte lid zich afgevraagd, waarom iemand, die

(De Vries, Regeeringsgemachtigde.)

een geweer bezit, daarmee niet vrijelijk op krokodillen, panters en tijgers mag schieten.

In de eerste plaats kan de heer Soangkoepou, wanneer hij op jacht is en een leeuw of tijger op den weg ontmoet, die hem aanvalt, dit dier bij wijze van noodweer zeker doden.

(De heer Soangkoepou: Maar volgens de wet mag dat niet!)

Het is toegestaan; men wordt in zulk een geval niet veroordeeld.

Wanneer men echter zou toestaan vrijelijk op deze roofdieren te schieten en derhalve daarvoor nog vrijgevier zou zijn dan ten aanzien van de categorie der schadelijke dieren, waarvoor een vergunning noodig is, zou ieder zich vrijelijk met een geweer in het veld kunnen begeven onder voorwendsel op tijgers te jagen. De Regeering verwacht niet, dat men daarbij de verleiding kan weerstaan, om ook ander voor den loop komend wild neer te leggen, waardoor de jachtordonnantie zou worden ondergraven en illusoir gemaakt. Overigens kan niet worden erkend, — ik vestigde daarop reeds de aandacht — dat dieren als panters, tijgers en krokodillen onder alle omstandigheden schadelijk zijn en algeheele uitroeiing daarvan tot nut van de maatschappij zou strekken. Op Java is men intusschen van die algeheele uitroeiing niet ver verwijderd en — dit ter geruststelling — zijn de meeste wandelingen niet gevaarlijk.

De heer Blaauw verbindt aan de door de Regeering niet onderschreven gedachte, dat schadelijk wild eigenlijk vogelvrij zou moeten zijn, de conclusie dat het inconsequent is om voor de wilde zwijnen, die tot het schadelijk wild worden gerekend, een gesloten jachtijd vast te stellen. Op grond van hetgeen ik zoeven opmerkte, Mijnheer de Voorzitter, is deze maatregel niet zoo vreemd. De Regeering is tot het voornemen daartoe geraakt door de omstandigheid, dat in vele streken van Java de wilde zwijnen reeds zeer zeldzaam zijn geworden. Voor de vele jagers, voor wie de wilde zwijnen een der meest geliefde jachtobjecten vormen, is dit dus zeer zeker een gunstige maatregel.

Door den heer Blaauw is bijzondere aandacht besteed aan het doden op groote schaal van wilde varkens door maatregelen, die in de bestaande jachtordonnantie worden getoleerd. Ik zou dit punt in verband met het voorgaande willen bezien, omdat dit het onderscheid tusschen de eigenlijke jacht op varkens of de bestrijding van varkensschade raakt.

Het door den heer Blaauw gesignaleerde geval van het op groote schaal doden van wilde varkens met vergif in het Pekalongansche is der Regeering bekend en heeft aanleiding gegeven met de provinciale besturen in overleg te treden. De bedoeling daarvan is, dat in den vervolge bij het uitleggen van vergif ter bestrijding van de varkensplaag door de ambtenaren van den Landbouwvoorlichtingsdienst overleg zal worden gepleegd met de jachtcommissie of den directeur van Economische Zaken.

Het gebruik van vergiftigd voer als jachtmiddel op wilde varkens is onder de huidige bepalingen inderdaad toegestaan. De heer Blaauw, — en de geachte leden, de heeren Verboom en Mogot, hebben zich daarbij aangesloten — noemt daarbij gevallen van dendengmakers en andere broodjagers, die gebruik maken van het uitleggen van vergiftigd voer om dit wild te bemachtigen. In de Memorie van Toelichting spreekt de Regeering uit, dat het gebruik van dergelijke middelen tegen schadelijk wild alleen is te verdedigen, wanneer het gaat om schade te beperken of gevaar af te wenden. Het gebruik van vergif, vangkuilen en strikken als eigenlijk jachtmiddel op varkens, tijgers e.d. wordt ook door de Regeering ongewenscht geacht. De Regeering is daarom bereid, aan de hertegen gerezen bezwaren tegemoet te komen. Zij stelt zich dit op de volgende wijze voor. Op grond van artikel 2 lid 1 sub *d* en artikel 6 lid 1 kunnen ook andere jachtmiddelen dan vuurwapens voor be-

paalde soorten schadelijk wild worden verboden. Dit verbod geldt dan zoowel voor de houders van jachtacten als voor anderen. Het college van gedeputeerden kan op grond van artikel 6 lid (2) een aanvullende regeling daarop treffen, door in het belang der landbouwers jacht op varkens met bepaalde andere jachtmiddelen dan vuurwapens voor bepaalde gedeelten van een provincie toe te laten. Het kan daarbij tevens voorwaarden stellen, die een misbruik van die vergunning zooveel mogelijk uitsluiten. Een dergelijke dispensatie kan zoo noodig ook worden gegeven aan houders van een vergunning op grond van artikel 7 lid 1. Het college van gedeputeerden, dat mede verantwoordelijk is voor de bevordering van den landbouw, is de aangewezen instantie om de belangen van jacht en landbouw op dit punt met elkaar in overeenstemming te brengen.

Het gebruik van varkensgif, vangkuilen en dergelijke kan hiermede in gewenschte mate worden beperkt. De Regeering is hiertoe mede overgegaan, doordat een nader ingesteld onderzoek heeft aangetoond, dat het vleesch van door phosphor vergiftigde varkens gevaarlijk kan zijn voor de gezondheid. Het gif gaat gedeeltelijk over in het bloed en kan daardoor in de spierweefsels achterblijven. Ook in het belang van de Volksgezondheid moet daarom het aanwenden van vergif tegen deze dieren onder contrôle worden gesteld.

Door de aangegeven gedragslijn is voor wat betreft de jacht op schadelijk wild een scherpere onderscheiding gemaakt tusschen de eigenlijke jacht als sport, of ter wille van het vleesch of de huid en de bestrijding van dierlijke plagen in aanplantingen. Dit verschil zal zich dan ook uitstreken tot de toegelaten jachtmiddelen. De systematiek der regeling is daardoor duidelijker geworden, terwijl ook het toezicht hierdoor wordt vergemakkelijkt.

De geheel kostelooze vergunningen, uitgegeven op grond van artikel 7, zijn mede bedoeld, om de bescherming van aanplantingen tegen ernstige wildschade te waarborgen. Ook aan personen zonder jachtaete kan deze vergunning worden verleend.

Voor de vrees, die door de geachte leden, de heeren Soangkoepou, Blaauw en Mogot, is uitgesproken, dat de aanplantingen van de bevolking onvoldoende beschermd zijn, is dan ook geen aanleiding.

In dit verband wil de Regeering den heer Mogot nog wijzen op de omstandigheid, dat op Java en Madoera, voor welke gebiedsdeelen deze ordonnantie bestemd is, wildschade veel minder ernstige vormen aanneemt dan in de buitengewesten.

Hierbij wil ik nog in het bijzonder ingaan op het door den heer Blaauw geëiteerde geval van een kleinlandbouwer in Midden-Java, die zich beklagt over groote schade, aangericht door bantengs. Het geachte lid leidt daaruit af, dat de huidige bepalingen niet voldoende tegemoetkomen aan de wenschelijkheid, om krachtig op te treden tegen wild, dat schade aanbrengt aan de aanplantingen. Indien het geachte lid den naam en het adres van bedoelden kleinlandbouwer aan de Regeering wil mededeelen, zal naar deze aangelegenheid een onderzoek worden ingesteld. Ook de Regeering is van oordeel, dat in geval van ernstige schade in een bepaalde streek daartegen moet worden opgetreden, hetgeen echter vrijwel nooit in een uitroeiing van een bepaalde diersoort zal behoeven te ontfaarden.

De huidige bepalingen zijn daarvoor voldoende en de nieuwe bepalingen waken er zeer zorgvuldig voor.

Door de geachte leden, de heeren Soangkoepou, Blaauw en Verboom is gesproken over de voorgenomen instelling van het instituut der jachtpachten. Hiermede wordt bedoeld het sluiten van overeenkomsten voor het jagen in bepaalde gebieden met uitsluiting van derden.

De heer Soangkoepou is bevreesd, dat de jachtpacht zeer ten nadeele van den wildstand zal werken, aangezien daar-

(De Vries, Regeeringsgemachtigde.)

door de onderlinge controle der jagers wordt gemist. De Regeering kan deze vrees niet deelen. De heer Verboom heeft reeds opgemerkt, dat de jagers, die individueel of collectief belang zullen krijgen bij de instandhouding van het wild in hun pachtgebied, daarvoor ongetwijfeld meer zorg zullen dragen dan thans het geval is. Aangezien overigens als regel de pachtgebieden binnen de landsbosschen zullen zijn gelegen, behoeft voor onvoldoende controle op de handelingen van de jagers geen vrees te bestaan. De Regeering deelt dan ook de meening van den heer Verboom, dat de jachtpacht een belangrijk middel kan worden, om het toezicht te vereenvoudigen en den wildstand te verbeteren. Ook de praktijk in andere landen is hiermede geheel in overeenstemming.

Het geachte lid, de heer Blaauw, heeft zich geen tegenstander van het instituut der jachtpachten verklaard, doch hierover nadere inlichtingen gevraagd. Naar aanleiding daarvan wil de Regeering nogmaals nadrukkelijk verklaren, dat dit instituut niet in de eerste plaats in het leven is geroepen ter verzorging van de jachtgenoegens der beter gesitueerden. Het is de bedoeling, door dergelijke overeenkomsten een beteren wildstand in bepaalde gebieden van het vrije landsdomein te handhaven.

(De heer Soangkoepou: Maar de gevolgen zijn toch in het voordeel der beter gesitueerden.)

Ik geloof het niet, want dergelijke overeenkomsten kunnen ook worden aangegaan met vereenigingen of organisaties van jagers, waardoor ook de daarbij aangesloten kleine jagers van dit instituut profijt zullen kunnen trekken. Hier te lande is overigens het aantal beter gesitueerden, dat zich de kosten en de moeite zal willen getroosten, die verbonden zijn aan het bevorderen van den wildstand en de jacht in een bepaald gebied, zeker niet groot. Het afsluiten van deze overeenkomsten is overgelaten aan de hoofden van gewestelijk bestuur, aangezien het hier aangelegenheden betreft, die in de eerste plaats van regionalen aard zijn. Bovendien is — zooals de heer Blaauw reeds opmerkte — overleg met den directeur van Economische Zaken uitdrukkelijk voorgeschreven. Vrees voor verschil van inzicht in verschillende deelen van Java, behoeft deswege niet te bestaan.

Thans overgaande tot de beantwoording van de overige door de geachte leden gemaakte opmerkingen en vragen ontmoet ik allereerst den heer Soangkoepou, die zich heeft afgevraagd, of de Regeering schadeloosstelling verleent, wanneer aan aanplantingen schade wordt toegebracht.

Mijnheer de Voorzitter! De Regeering kan toch niet aansprakelijk worden gesteld voor de gedragingen van in het wild levende dieren, zoodat het verlenen van schadeloosstellingen op grond van wildschade niet op den weg van de Regeering ligt.

(De heer Soangkoepou: Het gaat er om, dat de in het wild levende dieren worden beschermd en onder voogdij der Regeering staan.)

De Regeering zorgt alleen voor maatregelen ter beperking van die schade, zooals ik die zoeven uiteenzette. Wanneer belanghebbenden voldoende zorg dragen voor hun bezittingen, zijn die bestrijdingsmaatregelen zeker voldoende. Naast de regelingen in de Jachtordonnantie valt hier te wijzen op de hulp, die het Bestuur en de Landbouwvoorlichtingsdienst in geval van ernstige schade door dierlijke plagen verlenen.

De ontworpen regeling voor de jacht op Java en Madoera zal, voor wat betreft de Vorstenlanden, slechts van toepassing zijn op de landsonderhoorigen. Hieromtrent is met de zelfbestuurders voldoende overleg gepleegd en overeenstemming verkregen. De jacht in de Vorstenlanden zal hierdoor in de toekomst veel beter verzorgd zijn. Voor het jagen door zelfbestuursonderhoorigen zullen concordante voorschriften moeten worden uitgevaardigd.

De geachte spreker heeft voorts uit de Memorie van Toe-

lichting afgeleid, dat de onderhavige regelingen straks van toepassing zullen worden verklaard voor de buitengewesten. Op dit punt kan ik het geachte lid volkomen geruststellen. Niet alleen zegt de Memorie van Toelichting op bladzijde 11, dat het niet in de bedoeling ligt, deze ordonnantie voor de buitengewesten toepasselijk te verklaren, doch in artikel 18 van het ontwerp staat uitdrukkelijk, dat de ordonnantie uitsluitend van toepassing is voor Java en Madoera.

Ik kom nu tot de verdere beantwoording van de redevoering van het geachte lid, den heer Blaauw. Deze heeft zich in de eerste plaats verwonderd over de noodzaak, om een volslagen nieuwe jachtordonnantie in te voeren, terwijl de bestaande pas van 1931 dagteekent. Hij zou, als ik het wel heb, een aanvulling hebben geprefereerd van de oude jachtordonnantie. Wat dit betreft, heeft de Regeering gemeend, juist door het indienen van een geheel nieuwen tekst van de ordonnantie, de overzichtelijkheid te bevorderen. Het was oorspronkelijk de bedoeling, de verschillende noodzakelijk geachte wijzigingen op de oude ordonnantie in behandeling te geven. De Regeering heeft echter gemeend, dat de materie daardoor te ingewikkeld zou worden en heeft de voorkeur gegeven aan een ontwerp, waarin de onveranderd overgenomen voorschriften van de oude ordonnantie nogmaals worden ingediend. Hoewel belangrijke wijzigingen worden voorgesteld, kan men dus niet zeggen, dat de Regeering hier komt met een spiksplinternieuwe ordonnantie.

Het geachte lid heeft bij de jagers en vooral bij de minder bemiddelde jagers een groote mate van ontstemming meenen aan te treffen, omdat de verscherping der jachtbepalingen wordt gemotiveerd door de activiteit van de jagers in het algemeen. Hij meent, dat de achteruitgang van den wildstand aan tal van factoren moet worden geweten, waarvan de geoorloofde jacht slechts een onderdeel uitmaakt. Hierop zou ik het volgende willen antwoorden. Het kan toch niet worden ontkend, dat een factor, die in vele gebieden den wildstand onrustbarend heeft doen achteruitgaan, is gelegen in de mogelijkheid, om ongelimiteerd kosteloze jachtacten te verkrijgen. Het is niet duidelijk, waarom de jagers zich gegriefd zouden voelen, wanneer dit veranderd wordt. Intusschen is immers overduidelijk gebleken, dat de bestaande vrijgevigheid niet langer kan worden gehandhaafd.

Daarnaast is in de Memorie van Toelichting verklaard, dat door houders van kosteloze jachtacten A, die alleen de bevoegdheid geven tot het jagen van schadelijke dieren, op groote schaal ook wordt gejaagd, ook op wild, waarvoor een jachtgeld verschuldigd is. Zooals het geachte lid terecht opmerkt, is dit een strooperij, die ook volgens hem groote afmetingen heeft aangenomen en naar het schijnt, in alle lagen der bevolking is doorgedrongen. Het door de Regeering geconstateerde euvel wordt door hem dus niet ontkend. De Regeering is tot de conclusie moeten komen, dat een afdoende bestrijding daarvan bij de bestaande regeling, ook bij verscherping van het toezicht, niet kan geschieden, en wijziging der bepalingen niet kan worden ontbeerd. De kosteloze acte, die recht geeft tot de jacht op schadelijke dieren is vervangen door een eveneens kosteloze vergunning, die soortgelijke bevoegdheden geeft, doch kan worden geweigerd aan personen, van wie moet worden gevreesd, dat zij zich als strooper zullen gedragen. Wat dit betreft, gaan natuurlijk de bonafide jagers geheel vrij uit, en deze behoeven zich dit niet aan te trekken.

Het geachte lid stelt nu de vraag, in hoeverre andere factoren hebben medegewerkt tot den achteruitgang van den stand van het wild. Inderdaad is deze gedeeltelijk te wijten aan bekende en controleerbare, en gedeeltelijk aan niet-controleerbare oorzaken. Tot de laatste behooren de verdere ontginning van woeste gronden en het optreden van ziekten en plagen onder het wild. Gedeeltelijk zijn dit factoren, die bij de toenemende bevolking van Java onvermijdelijk zijn. Hierdoor wordt de noodzaak, om op de over-

(De Vries, Regeeringsgemachtigde.)

blijvende gronden de jacht beter te regelen, verscherpt. Wat de ziekten en plagen betreft, moge worden opgemerkt, dat de veronderstelling, dat de bantengstand in Oedjoeng Koelon ernstig is verminderd door de leverbotziekte, niet in overeenstemming is met de feiten. Bij de behandeling van de begroting voor 1940 zijn bij de VIde begrotingsafdeling in de Memorie van Antwoord hierover nadere inlichtingen verstrekt. Ook de mate, waarin de wildstand door verscheurende dieren, zooals adjaks wordt aangetast, valt uiteraard niet na te gaan.

Bij het aangeven van de factoren, die naar de meening van de Regeering in sterke mate hebben geleid tot den geconstateerden achteruitgang van den wildstand op Java, heeft de Regeering speciaal die factoren in beschouwing genomen, die door een wettelijke regeling in de hand kunnen worden gehouden. De voorgestelde nieuwe bepalingen beperken zich uiteraard tot dit soort maatregelen. Toegegeven kan worden, dat een en ander niet geheel duidelijk in de Memorie van Toelichting tot uitdrukking komt. Gaarne wordt thans verklaard, dat het niet de bedoeling van de Regeering is geweest, om het zoo te stellen, dat de achteruitgang van den wildstand in de eerste en voornaamste plaats zou zijn te wijten aan onrechtmatig optreden van houders van jachtaeten.

Het geachte lid heeft zich, voor wat betreft de bestrijding van de ongeoorloofde jacht uitgesproken voor strenge maatregelen. De Regeering kan zich bij dit gedeelte van zijn betoog volkomen aansluiten. Inderdaad zijn in het nieuwe ontwerp verschillende bepalingen, die tegen de strooperij gericht zijn, belangrijk verscherpt, zoo zeer zelfs, — ik kom daar nader op terug, Mijnheer de Voorzitter! — dat de heer Blaauw bevreesd schijnt te zijn, dat voortaan al te scherp tegen de ongeoorloofde jacht zal worden opgetreden.

De Regeering blijft zich hierbij op het standpunt stellen, dat Zij niet treedt in een bespreking van de vraag, of in een bepaald geval de vervolgingsambtenaar terecht of ten onrechte al dan niet tegen bepaalde overtreders optreedt. De Regeering heeft geen aanwijzingen, dat daarbij niet zonder aanzien des persoons wordt opgetreden. Uit een aantal berichten is eenigen tijd geleden wel twijfel gerezen of in het algemeen overtredingen van de jachtordonnantie wel vervolgd en gestraft werden in overeenstemming met den ernst der overtredingen. De Regeering heeft zich daarom tot den procureur-generaal gewend met het verzoek, de aandacht van de vervolgingsambtenaren op deze aangelegenheid te richten.

Zooeven heb ik reeds opgemerkt, dat de Regeering overweegt om het jagen met vergif op varkens te beperken tot de bestrijding van schade aan aanplantingen. Daarmede is zeker ook tegemoetgekomen aan de bezwaren der houders van jachtaeten tegen eenzijdige bevordering der weidelijkheid.

Het doodknuppelen van varkens en het met netten vangen van duiven en andere vogels op groote schaal zal onder de nieuwe bepalingen eveneens kunnen worden beperkt. Mocht desalniettemin door een of anderen vorm van jacht een te ernstige aantasting van den wildstand plaatsvinden, dan kan bij verordening van het College van Gedeputeerden een beperking van de jacht op klein wild en schadelijk wild tot een bepaald aantal dieren per jachtaete worden uitgevaardigd. Het geachte lid, dat twijfel heeft uitgesproken over de noodzaak tot grondige wijziging der jachtordonnantie heeft, naar het der Regeering voorkomt, juist door het stellen van een aantal voorbeelden duidelijk gemaakt, hoezeer de nieuwe bepalingen een verbetering ten opzichte van de bestaande moeten worden geacht.

Het geachte lid verklaart het noodzakelijk te achten, dat de Regeering, alvorens over te gaan tot verscherping der jachtbepalingen, aanvangt met toezicht op de uitvoering der ordonnantie, zooals die thans luidt. Ik vertrouw, dat het niet zijn bedoeling is geweest, daarmee te zeggen dat de politie en de justitie thans geen toezicht uitoefenen.

Handelingen. Zittingsjaar 1939—1940.

Het geachte lid, dat de Regeering verwijt onverdiende blaam te hebben geworpen op jagers — waarvan velen zich aan ongeoorloofde jacht schuldig maken — doet het hier voorkomen alsof gebrek aan ijver en toezicht en een meten met twee maten de oorzaak is van den achteruitgang van den wildstand. Tegen deze voorstelling van zaken moet de Regeering ernstig bezwaar maken.

In de Memorie van Antwoord heeft de Regeering reeds verklaard, dat Zij met de beschikbare middelen het toezicht op de jacht zal verscherpen. Intusschen wordt door talrijke ambtenaren belangrijk en inspannend werk gedaan om strooperij tegen te gaan, waarvoor een woord van waardeering zeker op zijn plaats is.

Het geachte lid, de heer Blaauw, heeft verder gevraagd, waar en hoe en tot welken omvang door den Dienst van het Boschwezen proeven zijn genomen met het uitzetten van wild in daarvoor geschikte boschtereinen. Het betreft hier twee proeven op den Goenoeng Pandan en op den Smeroe in Oost-Java waar in de bosschen herten zijn uitgezet, die zich zeer bevredigend handhaven en vermenigvuldigen. Het betreft hier in totaal een 40-tal herten. Binnenkort zal in Midden-Java, op den Moeriah, een derde proef met herten worden aangezet.

Mijnheer de Voorzitter! De nieuwe bepalingen zijn, in tegenstelling tot wat de heer Blaauw veronderstelt, niet voornamelijk gericht tegen de minder bemiddelde jagers. De kosteloze A-acte, waarmee het aantal houders van jachtaeten onbeperkt kon toenemen, moest als zoodanig uit de bepalingen worden gelicht. Voor de bestrijding van schadelijke dieren blijft evenwel een kosteloze vergunning bestaan. Voor hen, die op klein wild en trekwild wenschen te jagen, verandert de toestand weinig. Zoowel onder de oude als onder de nieuwe bepalingen kan men voor 10 gulden per jaar op genoemde groepen wild, alsmede op wilde zwijnen jagen. Daardoor kan op de meest algemeen voorkomende wildsoorten worden gejaagd zonder kostenverhoging. Alleen wanneer men tevens op krokodillen, tijgers en panters wil jagen als sport of ter wille van de huid, zal men zich een hogere uitgave moeten getroosten. Gezien de waarde van den daarmee te behalen jachtbuit, en den aard van deze jacht, kan niet gezegd worden, dat de lastenverzwaring drukkend is, of dat deze maatregel speciaal tegen de minder bemiddelde jagers is gericht. Ingeval van ernstige schade, waartoe ook gevaar voor menschenlevens zeker behoort, kan dan nog gratis een vergunning worden gegeven, deze roofdieren af te schieten. En voor den jager, die alleen en uitsluitend varkens jaagt, en zich daarop heeft gespecialiseerd, kan de betaling van een jachtgeld van 10 gulden voor iederen houder van een jachtaete geen benadeeling worden genoemd. Immers daar staat een groote verruiming van het jachtveld tegenover, namelijk de jacht op alle klein wild en trekwild.

Het geachte lid heeft reeds verklaard, en de Regeering heeft zulks met voldoening vernomen, dat het trekken van de jacht op wilde varkens onder jachtaete B een belangrijke tegemoetkoming beteekent. Zij deed dit in het belang der jagers. De Regeering heeft echter ernstig bezwaar tegen een stelsel, waarbij het door een zeer laag jachtgeld voor een bepaalde acte aangelegenheidsjagers te gemakkelijk wordt gemaakt zich aan de contrôle op de ongeoorloofde jacht te onttrekken. Voor de minder bemiddelde jagers, voor wie de jacht als nevenverdienste aantrekkelijk is, vormen de scherpere bepalingen daartegen een bescherming en geen benadeeling. Voor den wildstand is het een maatregel, die naar het oordeel der Regeering onontbeerlijk is.

De Regeering kan dan ook met het door het geachte lid genoemde compromis, waarbij voor de jachtaete A het jachtgeld tot f 2.50 zou worden verlaagd, niet meegaan.

Evenmin acht de Regeering het gewenscht om de jacht-

(De Vries, Regeeringsgemachtigde.)

acten vrij van zegel te maken. Naar hun aard zijn dit stukken, die geheel voor betaling van zegelrecht in aanmerking komen. Het schieten van schadelijke dieren en de bestrijding van wildschade is reeds kosteloos en vrij van zegelrecht mogelijk gemaakt.

Voor verdere vrijgevigheid op dit punt bestaat geenerlei aanleiding.

Het geachte lid wil verder aan de jachtaete automatisch het recht tot het schieten op schadelijke dieren verbinden. Voor de bonafide jagers zal het zoodaels ik reeds opmerkte gemakkelijker zijn kosteloos een dergelijke vergunning, desgevraagd tegelijk met de jachtaete, te verkrijgen. Intusschen is het niet juist, dat artikel 4 lid 5 in dit verband zou kunnen worden gewijzigd, aangezien de hier bedoelde vergunningen niet alleen aan houders van jachtacten, maar ook aan anderen kunnen worden gegeven.

De Regeering blijft dan ook van meening, dat de nieuwe bepalingen de jagers niet langzamerhand naar het stroopersvak zullen drijven. Het gaat hier kennelijk om de bonafide jagers, die zich van geheel aan de bepalingen houden en voor wier reputatie de heer Blaauw is opgekomen. Voor deze jagers zullen de nieuwe bepalingen een genoegdoening zijn, aangezien de minder scrupuleuze jagers thans meer aan banden worden gelegd. Tegenover laatstgenoemden behoort de regeling te worden verscherpt en de strafpositie te worden verzaard. Van een tegenstrijdigheid is hierbij geen sprake.

De Regeering blijft van meening, dat het gebruik van luchtdruk- en veerdrupwapens tegen tijgers, panters en krokodillen weinig zal daarom thans niet urgent.

De vraag of in gesloten jachtijd de jacht ook met andere middelen dan vuurwapens verboden is, kan bevestigend worden beantwoord. Dit neemt echter niet weg, dat krachtens artikel 7 vergunning kan worden verkregen om ook in gesloten jachtijd op wilde varkens te jagen. Voor wat betreft de landsbosschen kan de directeur van Economische Zaken ook opdracht geven in gesloten jachtijd te jagen met de door hem aan te geven middelen.

Uitvoerig heeft het geachte lid de bezwaren van de kleine jagers tegen het verbod van het gebruik van loopers bij de jacht op kidangs en varkens opgesomd. De Regeering heeft daarvan met aandacht kennis genomen. Zij was tot dit voornemen gekomen op grond van vele deskundige adviezen, doch is bij nader inzien bereid aan de door den heer Blaauw genoemde bezwaren zooveel mogelijk tegemoet te komen, in het bijzonder op grond van de kosten van aanschaf van een vuurwapen met getrokken loop. Bij de samenstelling der uitvoeringsvoorschriften zal hiermede worden rekening gehouden.

De Regeering heeft met voldoening kennis genomen van de verklaring van den heer Blaauw, dat hij bij nader inzien kan meegaan met het voorstel om den minimumleeftijd voor houders van jachtaeten te verhoogen. Zoodaels het geachte lid terecht veronderstelde, blijft de mogelijkheid open, dat jongere gezinsleden den jager vergezellen.

Zoodaels het geachte lid de heer Blaauw eveneens reeds verwachtte, kan de Regeering inderdaad niet ingaan op de suggestie om de jachtaeten met het kalenderjaar te doen samenvallen. Voor wat betreft de jacht op trekwild heeft het geachte lid een aanvullend argument gegeven, aangezien daarvoor in één jachtseizoen twee jachtaeten noodig zouden zijn. Bij de behandeling van de Jachtordonnantie 1931, is deze aangelegenheid reeds uitvoerig besproken. Zowel tegen de verschuiving van het registratiejaar voor de vuurwapens als tegen de verschuiving van het jachtjaar bestaan bezwaren, terwijl tenslotte het nadeel van een verschillenden termijn niet groot is.

De opmerking, die het geachte lid maakte ten aanzien van artikel 7, dat de uitgifte van vergunningen tot het ja-

gen op wild, dat schade aan de aanplantingen toebrengt, beter bij den directeur van Economische Zaken dan bij den resident berust, komt inderdaad overeen met de Memorie van Toelichting. De Regeering is intusschen van oordeel veranderd, omdat hierbij het belang van bepaalde streken praevaleert en de resident beter van de plaatselijke omstandigheden op de hoogte is. Door het voorgeschreven overleg met de Jachtcommissie en het hooger beroep op het hoofd van gewestelijk bestuur is zorgvuldig gewaakt voor een nauwgezette afweging der belangen, die hier in het geding zijn.

De heer Blaauw heeft voorts nog bezwaar gemaakt tegen de stelling, dat in de vergunning, genoemd in artikel 8 lid (2) voor het jagen in de landsbosschen, voorwaarden zouden kunnen worden gesteld krachtens de huidige redactie van dit artikel en is van meening, dat voorwaarden slechts zouden kunnen worden gesteld bij regeeringsverordening krachtens het bepaalde in het 4e lid van artikel 8.

Hiertegenover kan echter het volgende worden opgemerkt.

In de huidige redactie van het ontworpen lid (2) is men ervan uitgegaan, dat het verlenen van een vergunning tevens impliceert, dat aan de vergunning voorwaarden kunnen worden verbonden, hetgeen zeker geen novum is. Het komt voor het jagen in de landsbosschen reeds voor in het huidige Boschdienstreglement. Hiervan uitgaande is degene, die een vergunning heeft doch de daaraan gestelde voorwaarden niet nakomt, op gelijke wijze strafbaar als degene, die niet over een vergunning beschikt, aangezien de door hem verrichte handeling niet wordt gedeeld door de verlenende vergunning, weshalve hij verkeert in dezelfde omstandigheid als iemand, die niet in het bezit van een vergunning is.

De voorwaarden, waarop lid (4) doelt, zijn andere dan de incidenteel bij een vergunning ex artikel 8 lid (2) te stellen voorwaarden, zoodat het niet de bedoeling is om bij regeeringsverordening de voorwaarden te regelen, welke een hoofd van gewestelijk bestuur in de door hem krachtens lid (2) van artikel 8 af te geven vergunningen kan stellen.

Aangezien het echter goed is om ten deze iedere onzekerheid weg te nemen en buiten twijfel te stellen, dat in de vergunningen, bedoeld in lid (2), voorwaarden kunnen worden gesteld en overtreding van die voorwaarden een strafbaar feit oplevert, zijn alsnog — in de tweede Nota van Wijzigingen onder sub B — in den aanvang van lid (4) de woorden „Bij regeeringsverordening” vervangen door de woorden „Bij of krachtens regeeringsverordening”. In de regeeringsverordening ter uitvoering van de onderwerpelijke ontwerp-ordonnantie zal uitdrukkelijk de bevoegdheid van het hoofd van gewestelijk bestuur tot het stellen van voorwaarden worden opgenomen, terwijl in artikel 14 lid (5) mede strafbaar wordt gesteld, hij die handelt in strijd met de krachtens artikel 8 lid (4) gestelde bijzondere voorwaarden. Bedoelde veranderingen zijn opgenomen in de aan het College overgelegde Nota van Wijzigingen onder sub C.

De zoo juist bedoelde bevoegdheid van de hoofden van gewestelijk bestuur is noch eigenaardig, noch in strijd met artikel 6 lid (2).

De gang van zaken is immers aldus, dat de algemeene uitvoeringsregelen, betrekking hebbende op de gesloten jachtijden, de aantallen welke van verschillende dieren per jachtaete mogen worden geschoten, de jachtmethoden en de toegelaten of bepaald voorgeschreven jachtmiddelen, worden gegeven bij regeeringsverordening. Vervolgens kunnen met het oog op bijzondere omstandigheden in bepaalde streken aanvullende regelen worden getroffen bij verordening van het college van gedeputeerden of bij gewestelijke keur. Deze aanvullende regelen kunnen gelden voor het geheele gebied van de provincie of het gewest, dan wel voor bepaalde gedeelten daarvan. Ten slotte kunnen aan vergunningen om in een bepaald bosch-

(De Vries, Regeeringsgemachtigde.)

complex de jacht uit te oefenen incidenteel voorwaarden worden verbonden, welke noodig worden geoordeeld met het oog op de bescherming van het bosch of het wild in dat bepaalde complex.

Indien dat boschcomplex zich bevindt binnen het gedeelte van een provincie, waarvoor een aanvullende verordening is uitgevaardigd, gelden de bepalingen van die aanvullende verordening eveneens voor dat boschcomplex. Dat neemt echter niet weg, dat het noodig kan zijn, uit hoofde van de bescherming van dat bosch of het zich daarin bevindende wild bijzondere voorzorgsmaatregelen te treffen. Het is dan de meest rationeële weg, dit te doen door aan een houder van een vergunning om in dat bosch te jagen bijzondere voorwaarden te doen stellen door de tot de afgifte van zulke vergunningen bevoegde hoofden van gewestelijk bestuur, die omtrent de te stellen voorwaarden voorlichting genieten van den Dienst van het Boschwezen.

Evenzeer is het noodig, dat door den directeur van Economische Zaken krachtens artikel 9 lid (2) aan boschpersoneel opdracht kan worden gegeven om in het belang van de wildverzorging of de boschbescherming de jacht binnen een bepaald boschcomplex uit te oefenen. Indien bepaalde dieren moeten worden afgeschoten, hetzij omdat zulks in het belang is van een juiste ontwikkeling van den wildstand, hetzij, omdat zulks vereischt is in het belang van de bescherming van een bepaalden aanplant, is het aangewezen, dat zulks geschiedt door den met de zorg voor dat boschcomplex belasten persoon, die nauwkeurig ervan op de hoogte is, welke dieren dienen te worden afgeschoten. Hier gaat het om een incidenteel afschot ter bescherming van bepaalde in een enkel bosch gevaar loopende belangen en dan zou het wel zeer oneigenlijk zijn om voor dit doel een verordening uit te lokken.

Het ligt inderdaad niet in de bedoeling van de wetgeving, dat iedere houtvester voor zichzelf nog een eigen wildbescherming onderneemt. Men vergete hierbij echter niet, dat de houtvester verantwoordelijk is voor den toestand van het bosch, waarvan de boschfauna een onderdeel uitmaakt.

Bij het afdrucken van de ordonnantie zal rekening worden gehouden met de opmerking van het geachte lid, den heer Blaauw, dat de laatste zinsnede van het 2e lid van artikel 6 geldt zoowel voor punt a en b als voor punt c. Doordat hier een puntkomma staat, is de bedoeling van deze bepaling niet twijfelachtig.

De door het geachte lid bepleite wijziging van artikel 12, zoodat bij de instelling van een jachtcommissie in een provincie het College van Gedeputeerden in stede van den gouverneur zou worden gekend, is van weinig praktische beteekenis. In ieder der provincies bestaat namelijk reeds een jachtcommissie, zoodat de instelling daarvan niet meer noodig is. Verschil van meening tusschen het hoofd van gewestelijk bestuur en het College van Gedeputeerden over deze zaak is reeds daardoor uiterst onwaarschijnlijk.

De door den heer Blaauw ten aanzien van artikel 14 lid (2) naar voren gebrachte bezwaren kan de Regeering niet deelen. Indien iemand in overtreding wild afschiet, dan dient niet de mogelijkheid te blijven bestaan, dat hij in het bezit blijft van het onrechtmatig verkregene. Hetzelfde geldt voor de in artikel 14 lid (6) genoemde tropeeën.

De Regeering meent, dat te dezen aanzien strenge strafsancties volkomen gemotiveerd zijn. De opmerkingen, die het geachte lid zelf heeft gemaakt over de algemeene verspreiding van jachtdelicten en de noodzaak, daartegen krachtig en zonder aanzien des persoons op te treden, hebben deze meening nog versterkt. Voor bepaalde personen — het geachte lid zou hen wellicht terecht geen jagers willen noemen — weegt een onrechtmatige jachttropee, die men wil verkoopen of als souvenir bewaren, volkomen op tegen een eventuele boete ingeval van ontdekking.

(De heer Blaauw: Is een hechtenis van drie maanden niet voldoende?)

Dat is niet voorgeschreven, de rechter is daarin vrij.

(De heer Blaauw: Zooals de rechter steeds vrij behoort te zijn.)

Ook hier wordt hij vrijgelaten.

(De heer Blaauw: Dat is niet juist; hier wordt de rechter gedwongen.)

De vergelijking met andere gevallen, waarin verbeurdverklaring niet imperatief wordt voorgeschreven, gaat dan ook niet geheel op.

Ten onrechte meent de heer Blaauw in de aangevochten bepaling een wanverhouding te moeten constateeren met het voorschrift van artikel 502 Wetboek van Strafrecht. Laatstgenoemd artikel bevat niet een strafbaarstelling van een jachtdelict, doch een strafbaarstelling van het zich zonder vergunning, dus onbevoegd, bevinden in 's lands bosch, vergezeld van een schietgeweer of de jacht uitoefenende.

Indien iemand binnen 's lands bosschen zou jagen zonder jachtacte en zonder speciale vergunning als bedoeld in artikel 8 lid (2), dan maakt hij zich schuldig aan twee strafbare feiten, namelijk aan overtreding van artikel 2 van de jachtordonnantie, strafbaar gesteld in artikel 14 van die ordonnantie, en aan overtreding van artikel 8 lid (2) van de jachtordonnantie, strafbaar gesteld in artikel 502 van het Wetboek van Strafrecht, in welk geval van toepassing is artikel 70 Wetboek van Strafrecht.

Aangezien naar het oordeel van de Regeering de overtredingen, genoemd in artikel 14 lid (1) van de ontwerp-ordonnantie, een ander en ernstiger karakter dragen dan die, bedoeld in artikel 502 W. v. S., kan er naar haar meening geen bezwaar bestaan, dat in het eene geval imperatieve en in het andere geval facultatieve verbeurdverklaring wordt voorgeschreven. Beide voorschriften kunnen zonder bezwaar naast elkaar worden gehandhaafd en toegepast.

De mogelijkheid van verbeurdverklaring van vuurwapens, waarmede overtredingen zijn gepleegd, ook indien deze den veroordeelde niet toebehooren, dient zeker te worden gehandhaafd. Dat de autoriteiten met het verleenen van vergunningen voor het houden van jachtvuurwapens zoo zuinig zouden zijn, dat men in vele gevallen gedwongen zou zijn om te jagen met geleende geweren, kan niet worden erkend; het zeer groote aantal door een vergunning gedekte jachtgeweren is geheel in tegenspraak met deze stelling. Indien men zijn geweer wenscht uit te leenen voor de beoefening van de jacht, dan dient men er zich rekenschap van te geven of de persoon, aan wien men zijn geweer wil leenen, een bonafide jager is, van wien naleving van de bestaande wettelijke voorschriften kan worden verwacht. Wil men zich die moeite niet geven of zijn geweer uitleenen in de wetenschap, dat daarmede zal worden gestroopt, dan dient men ook de risico te aanvaarden, dat men zijn geweer daarmede inboet. Gezien het veel voorkomende euvel van strooperijen met geleende vuurwapens is het bepaald noodig de mogelijkheid van verbeurdverklaring daarvan te handhaven.

Wat betreft de facultatieve verbeurdverklaring van aan den veroordeelde toebehoorende middelen van vervoer — welke bepaling de heer Blaauw heeft gemeend te moeten betitelen met de kwalificatie „waanzinnigheid” — ook deze is noodig om in daartoe geëigende gevallen zeer streng tegen overtredders te kunnen optreden. Evenals in andere gevallen, waarin een facultatieve verbeurdverklaring is mogelijk gesteld, wordt deze straf uiteraard door den rechter slechts dan toegepast, indien de omstandigheden daartoe voldoende aanleiding geven. Het behoeft wel geen betoog, dat geen enkele rechter in het door den heer Blaauw bedoelde geval van vervoer van een onrechtmatig geschoten vogel de verbeurdverklaring van de voor dat vervoer gebezigde auto zal gelasten. Een juiste toepassing van dit straf-

(De Vries, Regeeringsgemachtigde.)

middel mag zonder twijfel van den rechter worden verwacht.

Mijnheer de Voorzitter! Aangezien in het eerste gedeelte van mijn betoog de redevoering van het geachte lid, den heer Mogot reeds is beantwoord, rest mij nu nog het antwoord op het betoog van het geachte lid, den heer Verboom, voorzoover die niet reeds in het voorgaande is behandeld. Daarbij wil ik allereerst de voldoening der Regeering uitspreken over de instemming, die het geachte lid met het ontwerp heeft betuigd.

Ook naar het oordeel der Regeering mocht een herziening van de huidige jachtwetgeving, waarvan de voorbereiding op instigatie van den Volksraad reeds in 1933 is begonnen, niet langer wachten. Een aantal verbeteringen blijkt steeds meer urgent te zijn.

Na wat ik reeds opmerkte over het belang van de fauna voor het biologisch evenwicht, ook en juist in een cultuurland, kan ik thans volstaan met mij aan te sluiten bij de opmerkingen van het geachte lid terzake, hetgeen ook geldt voor zijn beschouwing over den prijs der jachtacten.

Aan de leemten die het geachte lid in het voorliggende ontwerp meent te zien, is grootendeels tegemoetgekomen. De Regeering heeft reeds verklaard, dat Zij het toezicht met de daarvoor aanwezige middelen zooveel mogelijk zal verbeteren. Het jagen met vergif, met vangkuilen en andere onweidelijke middelen zal zooveel mogelijk worden tegengegaan. Het ontwerp bindt de vogelvangst met netten en windbuksen aan het bezit van een jachtacte. Het voorzetten van vogels in den gesloten jachtijd in restaurants is onder de bestaande ordonnantie reeds verboden in artikel 8 en valt onder artikel 10 lid (1) van het nieuwe ontwerp. De politie kan daartegen, omdat dit delict binnenshuis geschiedt, moeilijk optreden, als het publiek niet waarschuwt en het geachte lid zou er zeker aan kunnen medewerken, dat de waarschuwingen aan de politie talrijker worden dan tot nu toe het geval is.

(Voorzitter.)

Hieruit blijkt naar ik meen, duidelijk, dat de leemten in de voorzieningen aanzienlijk minder groot zijn dan het geachte lid wel vreest.

Mijnheer de Voorzitter! Hiermede ben ik gekomen aan het slot van de beantwoording in eersten termijn. In het voorliggende ontwerp heeft de Regeering gestreefd naar een regeling, die betere waarborgen schept voor een evenredige behartiging van de belangen van de jagers, den wildstand en de landbouwers dan thans mogelijk is. Het evenwicht tusschen die belangen ligt niet overal op precies dezelfde plaats, en de vertegenwoordigers van jagers, natuurbeschermers en landbouw zullen daarover in vele gevallen verschillend denken. De Regeering heeft daarom ten aanzien van deze ontwerpen tevoren van alle zijden adviezen gevraagd en verkregen. Zij heeft ook bij het schriftelijke en mondelinge overleg met den Volksraad nog veranderingen, die in het stelsel passen, aangebracht en meent hiermee tevens de basis te hebben gelegd voor een goede verzorging van de jacht door nadere plaatselijke regelingen en voorzieningen. Verwacht mag worden dat, wanneer de Volksraad met het voorliggende ontwerp kan instemmen, het niet noodig zal zijn weder binnen enkele jaren wijzigingen in de Jachtordonnantie aan te brengen, waarmede de terecht wenschelijk verklaarde continuïteit in de jachtvoorschriften zal worden bereikt.

Hierbij is niet in de eerste plaats gestreefd naar een wankel compromis, maar naar een stelsel, dat recht doet aan de onderscheidene belangen, die verbonden zijn aan de verhouding tusschen de menschelijke maatschappij en de in het wild levende dieren.

De Voorzitter: Het komt mij wenschelijk voor het College gelegenheid te geven het uitvoerige regeeringsantwoord te bestudeeren en derhalve den tweeden termijn van de beraadslaging over deze aangelegenheid van de zijde van den Volksraad de volgende week te doen plaats hebben.

De vergadering wordt te 10.08 uur v.m. gesloten.

16de VERGADERING — DINSDAG 5 DECEMBER 1939.

Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den voor de afdoening van Ond. 90 gestelden termijn. — Jachtordonnantie Java en Madoera 1940 (Ond. 35).

16de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 5 December 1939.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den voor de afdoening van Ond. 90 gestelden termijn. — Jachtordonnantie Java en Madoera 1940 (Ond. 35). — Aanvulling voorschriften nopens opname in landswerkinrichtingen van personen, die zich aan bedelarij of landlooperij schuldig maken enz. (Ond. 82).

Voorzitter: de heer Mr. J. A. JONKMAN.

De presentielijst is geteekend door 14 leden, te weten de leden:

Blaauw, Van Helsdingen, Hoedojo, Jonkman, Kan, Kerstens, Leunissen, Mogot, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Verboom en De Villeneuve.

Regeeringsgemachtigden de heeren: Enthoven en De Vries.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. Bericht van den heer Wiwoho, dat hij wegens ziekte verhinderd is, de vergadering bij te wonen.

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen.

B. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 23, 24 en 30 November 1939 Nos. 17, 16 en 2 ter aanbieding van:

- a. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de reglementen Nos. I en II, gehecht aan de „Ordonnantie op het Statistiekrecht” (Ond. 90);
- b. een ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van het Landgerechtreglement (Ond. 91);
- c. een ontwerp-ordonnantie tot aanvulling en wijziging van de Hinderordonnantie (Ond. 92).

De stukken zijn of worden gedrukt.

2. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 23 November 1939 No. 20, houdende mededeeling, dat is vastgesteld de ordonnantie tot wijziging van de theerrestrictie-ordonnantie 1938 (Ond. 79).

3. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 25 November 1939 No. 3, houdende verbod tot het drukken, uitgeven en verspreiden van het Chineesche dagblad „Sin Po” (Chineesche editie) voor den duur van acht dagen.

4. Als voren van 27 November 1939 No. 1, houdende aantekening, dat het dagelijksch beleid der zaken weder door den Gouverneur-Generaal is aanvaard.

De sub 2, 3 en 4 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Rondschrijven van den plv. Voorzitter-Secretaris van de Bezoldigingscommissie van 27 November 1939 No B. C. 5/2/40 betreffende de indiening van voorstellen tot toekenning van gratificaties en voortijdige weddeverhogingen.

Handelingen. Zittingsjaar 1939—1940.

(Soangkoepon.)

2. Besluit van den Directeur van Verkeer en Waterstaat van 21 November 1939 No. P 25/63/4, houdende aantekening, dat Ir. M. Valkenburg wederom is opgetreden als lid van de Rubberfondsecommissie en dat Ir. A. R. H. Brouwer als zodanig is afgetreden.

3. Brief van de N. V. Internationale Crediet- en Handels-Vereeniging „Rotterdam” van 24 November 1939 ter aanbieding van een circulaire omtrent den maildienst van de N. V. Rotterdamsche Lloyd.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de Reglementen Nos. I en II, gehecht aan de „Ordonnantie op het Statistiekrecht” (Ond. 90), overeenkomstig artikel 17 (1) Reglement van Orde, bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

Naar men gezien zal hebben, heeft de Regeering voor de afdoening van deze ontwerp-ordonnantie een termijn gesteld, die afloopt op 15 December a.s. Ik stel voor, niet op verlenging van dezen termijn aan te dringen.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt dienovereenkomstig besloten.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende nieuwe voorschriften inzake de jacht op Java en Madoera (Ond. 35; zittingsjaar 1938—1939 Ond. 76), in den gewijzigden tekst, vervat in Ond. 35, stuk 3, als nader gewijzigd bij tweede Nota van Wijzigingen (Ond. 35, st. 4).

De beraadslaging is gevorderd tot den tweeden termijn van de zijde van den Volksraad.

De heer **Soangkoepon:** Mijnheer de Voorzitter! In eersten termijn heeft de Regeering verklaard, dat zoo min in de huidige jachtordonnantie als bij het voorliggend ontwerp beoogd is een algeheele ongestoorde rust van het wild te verkrijgen. Dan zou men inderdaad, zooals het geachte lid, de heer Mogot, naar voren bracht, van geheel Java en Madoera een wildreservaat maken.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, dit ontwerp beoogt toch de bescherming en ontwikkeling van den wildstand en om dit te bereiken, is mijns inziens in de allereerste plaats noodig de ongestoorde rust van de in het wild levende dieren. Dit heeft evenwel niet te leiden tot het metamorphoseeren van geheel Java en Madoera tot een wildreservaat. Het is voldoende, als bepaalde complexen van bosschen daartoe worden aangewezen, doch deze mogelijkheid is thans beperkt, omdat, zooals de Regeering zeer terecht in de Memorie van Antwoord zegt, als gevolg van de steeds verdergaande ontginning van woeste gronden weinig schuilplaatsen meer aan het wild zijn geboden. Hierin ligt juist de noodzakelijkheid om meer wildreservaten in het leven te roepen; de Jachtordonnantie kan zeker aan die behoefte niet voldoen.

De Regeering kan mijn indruk niet deelen, dat bij het samenstellen van deze ontwerp-ordonnantie meer met de belangen van de schadelijke dieren dan met die van de bevolking rekening werd gehouden.

(Soangkoepon.)

Ik betreur dit, Mijnheer de Voorzitter! Wanneer de Regeering in eersten termijn zegt, dat de heer Soangkoepon, wanneer hij op jacht is en een leeuw of een tijger op zijn weg ontmoet, die hem aanvalt, dit dier bij wijze van noodweer zeker mag doden, moet ik daaruit concludeeren, dat ik het roofdier dus alleen mag doden, wanneer het mij aanvalt, op het tijdstip dat ik jaag; anders niet. Dit impliceert dus, dat een leeuw of een tijger vrij is den heer Soangkoepon of zijn medemenschen, die niet op jacht zijn, te doden, terwijl de heer Soangkoepon dit alleen mag doen, als hij door deze dieren is aangevallen. Daarbij moet ik nog opmerken, dat de heer Soangkoepon, als hij eenmaal door deze wilde dieren wordt aangevallen en verscheurd, wellicht geen gelegenheid meer zal hebben om zich te verdedigen. Hierin ligt juist het privilege van deze dieren, waartegen de heer Soangkoepon een groot bezwaar heeft. Verder vergeet de Regeering, dat er onder de Inheemsche bevolking nog meer menschen zijn, die niet op jacht gaan en toch tegen wilde dieren behoorren te worden beschermd en hiervoor heeft de Regeering nagelaten worden voorziening te treffen.

Intusschen heb ik er geen enkel bezwaar tegen, dat de Regeering de bevolking tegen eventueele aanvallen van een leeuw niet beschermt, omdat hier te dien aanzien geen enkel gevaar voor de bevolking bestaat.

Wanneer de Regeering zich voor de gedragingen van in het wild levende dieren, welke Zij onder haar bescherming neemt of onder haar voogdij stelt, niet aansprakelijk stelt, dan beteekent dit een vrijbrief voor deze dieren, om met de aanplantingen der landbouwende bevolking naar eigen goedvinden te handelen, zoodat de belangen van de bevolking geheel aan de goedertierenheid van deze dieren worden overgelaten. Artikel 7 van dit ontwerp opent alleen de mogelijkheid om de schade kosteloos te beteugelen, indien de tot wild behoorende dieren in een bepaalde streek ernstige schade blijken te veroorzaken. Dit wil dus zeggen, dat deze mogelijkheid alleen bestaat, indien reeds schade is aangericht en geconstateerd. Hierop is dus van toepassing het spreekwoord: Als het kalf verdronken is dempt men den put. Op deze wijze helpt men de Inheemsche bevolking derhalve niet. Aan een kostelooze vergunning, als bedoeld in artikel 4 lid 5, heeft een landbouwer niets meer, wanneer zijn aanplantingen reeds vernield zijn. Wil men intusschen dit artikel 7 een praktisch nut geven, dan ware het verder mijns inziens logischer, indien hierbij de terzake toegekende bevoegdheid in stede van aan den resident, aan den regent werd toevertrouwd; immers, in het onderwerpelijke geval is het in de allereerste plaats de regent, die verantwoordelijk kan worden gesteld voor den goeden gang van zaken in zijn regentschap, zoowel ten opzichte van de economische belangen der Inheemsche bevolking als ten opzichte van de behartiging van de belangen der ingezetenen van zijn regentschap.

Spreekt verder uit deze regeling op grond van de door mij aangevoerde motieven niet de bevoorrechtiging van de wilde dieren?

Zijn de door mij genoemde bevoorrechtigingen van deze dieren dan niet in het nadeel van de landbouwende bevolking? Wijst dit er niet op, dat voor de Regeering de belangen van deze dieren prevaleeren boven die van de Inheemsche landbouwende bevolking?

De Regeering zegt in dit verband, dat, wanneer de belanghebbende bevolking voldoende zorg draagt voor haar bezittingen, de bestrijdingsmaatregelen voldoende zijn. Ik vraag mij echter af, of de Regeering met het poneeren van deze stelling niet het bewijs van haar volkomen onbekendheid met de toestanden in de Inheemsche landbouwende wereld levert. Is het der Regeering dan niet bekend, dat de bescherming van de bevolkingsaanplantingen op de door haar gewenschte wijze veel meer geld en arbeid zal kosten dan de oogst, die uit de aanplantingen komt, oplevert?

Beteekent dit niet, dat men van de landbouwende bevolking het onmogelijke eischt?

Ik zou de vraag willen stellen: wenscht de Regeering haar taak, omschreven in artikel 45 der Indische Staatregeling, dan tot een vrome wensch te maken? Het moge waar zijn, dat zoowel biologische, economische als cultureele overwegingen der Regeering aanleiding hebben gegeven tot dezen maatregel, maar dit mag mijns inziens niet te kort doen aan de vervulling van haar door mij genoemde taak omschreven in artikel 45 I. S. En, is dit wel het geval met de tot standkoming van deze ontwerp-ordonnantie?

Ik zal thans de beschouwingen van ons geacht medelid, den heer Verboom, in eersten termijn aan een nadere beschouwing onderwerpen. Dit is m.i. vooral noodig, omdat de Regeering haar volle instemming met het door het geachte lid ingenomen standpunt heeft betuigd. Wanneer ik dus mijn standpunt tegenover dat van ons geacht medelid stel, geldt dit in belangrijke mate ook de Regeering.

Ons geacht medelid, de heer Verboom, heeft in eersten termijn blijkens het ongecorrigeerde stenografische verslag verklaard, dat de ons voorgelegde nieuwe regeling een groote verbetering behelst namelijk gezien van het standpunt, waarop de Regeering en van waarop ook ons geacht medelid zich plaatst en van zeer groot belang is. Het wild beteekent voor ons een groot bezit, een bezit, dat velen menschen vreugde brengt.

De vraag, welke hierbij beantwoord moet worden, is alleen, wie ons geacht medelid, de heer Verboom bij het op peil brengen van den wildstand en het vreugde verschaffen met „ons” bedoelt. Ons geacht medelid heeft hierbij zeker gelijk, doch hij heeft daarbij vergeten, dat er nog andere groepen hier te lande aanwezig en woonachtig zijn, die niet het voorrecht hebben zich tot het „ons” van ons geacht medelid te rekenen. Dit zijn de Mogot in, die eerste termijn hebben genoemd namelijk de kleinlandbouwers en de van den landbouw afhankelijk zijnde Inheemsche bevolking. Ik heb er natuurlijk geen enkel bezwaar tegen, dat aan vele menschen vreugde wordt verschaft, ik wil dat zelfs toejuichen, maar deze vreugde moet niet ten koste van het leed van anderen en de belangen van de Inheemsche landbouwende armere bevolking gaan.

Ik ben ook een groot voorstander van de bestudeering der natuur en het doen genieten van alles, wat de natuur biedt, doch dit alles moet niet gepaard gaan met de verwaarloozing van menselijke belangen en ik kan mij niet voorstellen, dat ons geacht medelid, de heer Verboom, vreugde kan scheppen in de omstandigheid, dat de bevolkingsaanplantingen door schadelijke dieren worden vernield, hetgeen hongersnood in die omgeving kan veroorzaken. Ik kan niet begrijpen, hoe iemand vreugde kan scheppen in het leed van anderen.

„Daarbij komt, dat dieren, ook zelfs dieren, die als schadelijke dieren kunnen worden aangemerkt, dikwijls toch een groot voordeel zijn. Zoo eenvoudig als de heer Soangkoepon de zaken voorstelt, is het toch niet. Dit geacht medelid zou van de jacht eigenlijk één groot erf willen maken, dat men net als zijn eigen erf vrijhoudt van schadelijke dieren en van alles, wat men verder niet graag op zijn erf ziet en dan wil hij nog wel voor de aardigheid wat van de dieren aanhouden, die dan echter moeten worden ondergebracht in natuurreservaten en dergelijke.”

Aldus ons geacht medelid, de heer Verboom, volgens het ongecorrigeerde stenografische verslag.

Ik begrijp dit geacht medelid niet, Mijnheer de Voorzitter, want in het algemeen heb ik gezegd, dat men met de totstandkoming van deze ontwerp-ordonnantie de gezonde ontwikkeling van dezen wildstand niet kan bevorderen. Ik

(Soangkoepon.)

begrijp niet, waarom men zich de zaken zoo eenvoudig voorstelt, indien het de belangen van de Inheemsche bevolking geldt. Ik zie niet in, waarom men iemands inzichten met het woord „aardigheid” moet kwalificeeren, wanneer deze inzichten in verband staan met de bevolkingsbelangen en geheel strooken met de bescherming van de armere landbouwende Inheemsche bevolking in deze gewesten.

Het moge dan waar zijn, dat het voor ons geacht medelid, den heer Verboom, een plezier of een vreugde is, dat een paar koningstijgers iederen nacht voor de deur van zijn huis rondslenteren en daarbij door deze dieren een wetenschappelijke of, zooals de heer Verboom zegt, biologische demonstratie wordt gegeven van de wijze, hoe wilde dieren levende menschen kunnen oppeuzelen, dan wel zijn aanplantingen door wilde zwijnen kunnen worden vernield, voor de Inheemsche landbouwende bevolking is dit zeker niet het geval, omdat dit verlies van bezit beteekent, hetgeen rammelende magen in Inheemsche gezinnen teweeg brengt.

Voor mij is het ten deze in de allereerste plaats niet van belang, welke beteekenis de moderne biologie aan het begrip „schadelijk” heeft toegekend of wil toekennen, doch slechts het antwoord op de vraag, welke nadeelige gevolgen elke overheidsmaatregel voor de Inheemsche, zwakkere bevolking heeft.

Men is natuurlijk vrij te bepalen, hoe men een bepaald begrip voor zichzelf of voor een bepaalde groep wil interpreteren, doch bij deze interpretatie moet ik mij steeds de vraag stellen, in hoeverre een en ander te vereenigen is met het belang van de Inheemsche bevolking voor wie ik in ons college ben verkozen en dit met inachtneming der normen en voorwaarden tot het dienen der algemeene belangen.

Sprekende over het door ons geacht medelid, den heer Verboom, genoemde nuttigheids- en schadelijkheidsbegrip, deze worden mijns inziens geheel beheerscht door de omstandigheid, waarin ieder mensch zich bevindt. Ons geacht medelid heeft gelijk, wanneer hij zegt, dat het nuttigheids- en schadelijkheidsbegrip altijd uitsluitend worden bepaald ten opzichte van den mensch. Het zou te gek zijn, als men te dezen opzichte anders deed. Zoo zijn ratten en muizen gewilde gerechten van katten, doch geheel schadelijk voor de gezondheid van de menschen en hun aanplantingen en daarom moeten alle ratten mijns inziens vernietigd worden. Zoo is bijvoorbeeld de tegenwoordige Europeesche oorlog voor de belligerenten nuttig voor het dienen der algemeene belangen, doch bijvoorbeeld voor Nederland en andere neutrale landen schadelijk.

Indien ons geacht medelid, de heer Verboom, zich behoorlijk in den toestand der landbouwende Inheemsche bevolking zou verplaatsen, zou hij zeker mijn inzichten te dezen aanzien niet betiteln met de woorden „eenvoudige voorstelling van zaken en aardigheid”.

Men moet verder vooral niet vergeten, dat de bosschen met de zich daarin bevindende dieren oorspronkelijk het algemeen bezit waren van de Inheemsche bevolking, die altijd te harer vrije beschikking stonden.

Wanneer dan de wensch van ons geacht medelid, den heer Verboom, wordt vervuld, om de vogelvangst met netten geheel te verbieden, beteekent dit het tornen aan reeds eeuwen verkregen rechten van de Inheemsche bevolking en het broodeloos maken van vele Inheemschen, die hun bestaan in de vogelvangst met netten vinden.

Wat aangaat de verpachting van een bepaald gebied aan bepaalde personen heeft ons geacht medelid, de heer Verboom, zeker gelijk, wanneer hij verklaart, dat op die wijze een zeer belangrijke wildstand kan worden verkregen, doch deze voordeelen komen zeker in de zakken van de pachters en hiertegen heb ik groote bezwaren. Niemand is zoo naief als ons geacht medelid, de heer Verboom, om te willen gelooven, dat deze pachters hun beroep min of meer uitoefenen

(Blaauw.)

uit liefdadigheidsoverwegingen. Zoolang deze pachters hun belangen dienen — en daar twijfel ik niet aan, omdat dit redelijk en ook natuurlijk is —, zoolang zal het monopoliseeren van bepaalde jachtgebieden voor enkele bepaalde personen nadeelig blijven voor de algemeene belangen; trouwens de praktijk heeft dit voldoende bewezen.

Ons geacht medelid, de heer Verboom, spreekt hierbij van groote voordeelen. Ik kan dit beamen, doch deze voordeelen gelden dan de pachters en geen andere menschen en in dit verband is het zeker logisch en begrijpelijk, dat de pachters het hun aangewezen gebied als hun feitelijk eigendom beschouwen en daarom alles zullen doen om den wildstand op hun terrein zoo goed mogelijk in stand te houden en zij zich krachtig zullen verweren tegen alles, wat dien stand bedreigt. Doch de heer Verboom vergeet daaraan toe te voegen de woorden: ten eigen voordeele of ten bate van de spaarkassen van deze pachters. Dit is dus niet ten bate van algemeene belangen, en hierin ligt juist mijn bezwaar tegen het betoog en de opvatting van ons geacht medelid, den heer Verboom, omtrent de verpachting van bepaalde jachtgebieden aan bepaalde personen.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Bij het nalezen van mijn betoog in eersten termijn ben ik wel tot de conclusie moeten komen, dat ik niet bepaald een bescheiden gebruik heb gemaakt van den spreektijd. Ik kan daarom des te meer apprecieeren de nauwgezetheid, waarmede de geachte Regeeringsgemachtigde mijn rede heeft beantwoord.

Minder kan ik apprecieeren de mate waarin aan mijn verschillende bezwaren is tegemoet gekomen. Ten aanzien van enkele van die bezwaren meen ik mij de vrijheid te moeten voorbehouden enkele amendementen in te dienen.

Intusschen zijn er toch wel een drietal punten, waarin zelfs de geachte Regeeringsgemachtigde mij heeft kunnen tevreden stellen. En ik kan dan in de eerste plaats noemen het feit, dat ook de geachte Regeeringsgemachtigde langzamerhand heeft moeten inzien, dat de stelling in de Memorie van Toelichting opgenomen, dat de achteruitgang van den wildstand voornamelijk is te wijten aan de jagers, niet langer houdbaar is, en dat deze stelling dan ook wordt teruggenomen.

Een tweede lichtpunt is de conclusie van de Regeering, waarin Zij verklaart, dat er ook redenen zijn, maatregelen te nemen tegen het gebruik van vergif, vangkuilen en dergelijke als middelen om schadelijk wild en schadelijke dieren te bemachtigen.

Het derde en voornaamste punt is de toezegging van de Regeering, dat Zij het algemeene verbod van gebruik van loopers voor de jacht op varkens en kidangs niet zal uitvaardigen. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft verklaard, dat Zij mij in dit opzicht zooveel mogelijk zal tegemoetkomen.

Mijnheer de Voorzitter! Mag ik hieruit de conclusie trekken, dat dan ook in de regeeringsverordening niet het gebruik van loopers zal worden verboden voor de jacht op varkens en kidangs?

(De heer De Vries, Regeeringsgemachtigde: Inderdaad!)
Ik dank U.

Wat verder de rede van den geachten Regeeringsgemachtigde betreft, er zijn nog wel enkele punten, die ik ook in bespreking zou willen nemen. En dan kom ik in de eerste plaats al dadelijk tot hetgeen mijn geacht medelid, de heer Soangkoepon, in zijn rede heeft betrokken, de kwestie van het biologisch evenwicht, waarop de Regeering, tredend in het voetspoor van den heer Verboom, zich heeft beroepen om ten aanzien van de vernietiging van schadelijk wild en schadelijke dieren niet te ver te gaan. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft verklaard (Stenografisch Verslag blz. 195):

„Niet straffeloos kan de mensch het biologisch evenwicht in de natuur verstoren. Hoe meer men bekend

(Blaauw.)

raakt met het leven van de dieren, des te meer blijkt een beperkt aantal exemplaren, ook van zoogenaamd schadelijk wild, noodig."

Wanneer de Regeering deze stelling — namelijk, dat Zij voor het biologisch evenwicht het bestaan van een beperkt aantal exemplaren van schadelijk wild en schadelijke dieren noodig acht — in al haar consequenties wil uitwerken, dan zou men toch een tweetal waarheden moeten aanvaarden, die ik nu niet zoo dadelijk slikken kan.

In de eerste plaats zou ik er dan bijvoorbeeld op willen wijzen, dat destijds in landen als Nederland en Engeland schadelijke dieren en schadelijk wild aanwezig waren in den vorm van wolven en beren, maar dat deze in den loop van de tijden zijn uitgeroeid en dat men noch in Nederland, noch in Engeland eraan zal denken ten behoeve van het biologisch evenwicht wolven en beren te gaan invoeren. Ik geloof niet, dat een geleerde, al is hij dan nog zoo'n volgeling van de leer van het biologisch evenwicht, zoover zal komen te betoogen, dat nu maar in Nederland enkele wolven en beren moeten worden ingevoerd om dat verstoorde evenwicht te herstellen.

Een tweede waarheid, waartoe de Regeering zal moeten komen is, dat, wanneer men erkent, dat een bepaald aantal exemplaren schadelijk wild en schadelijke dieren noodig is, men dan ook moet zorgen, dat die dieren er ten allen tijde zijn, en dat men de jachtbepalingen en de overige dierenbeschermingsbepalingen daarnaar regelt. Maar dat is niet het geval, want het vernietigen van schadelijk wild en schadelijke dieren wordt alleen verboden, wanneer men dat doet met vuurwapens of luchtdrukgeweren. Wanneer men voor het vernietigen van schadelijk wild of schadelijke dieren gebruik wenscht te maken van vergif, vangkuilen of strikken en dergelijke, dan is dat tot nu toe volkomen vrij. De Regeering is blijkbaar ten opzichte van dit punt eenigszins van gedachten veranderd, en heeft verklaard, dat Zij ook het vernietigen van schadelijke dieren en schadelijk wild met gebruikmaking van vergif onder haar toezicht zal trekken. Intusschen is dit een aanwinst, als ik het zoo noemen mag, die wij verkregen hebben door de nadere belichting onzerzijds op dit punt.

De geachte Regeeringsgemachtigde kan mij niet toegeven, dat de jachtbepalingen op het doden van schadelijke dieren en van schadelijk wild in het bijzonder, als een hatelijke, speciale maatregel werd beschouwd tegen de jagers, en niet tegen de anderen. De geachte Regeeringsgemachtigde meende, dat dit op een misverstand mijnerzijds berustte. Mijnheer de Voorzitter! Ik zou ten opzichte hiervan willen verwijzen naar een alinea in de Memorie van Toelichting, waarin ik het volgende lees:

„De jacht op eerstgenoemde categorie" — d.w.z. het schadelijke wild — „mag slechts worden uitgeoefend op een daartoe bestemde jachtacte, waarvoor jachtgeld verschuldigd is; voor de jacht op de tweede categorie is, wanneer zij wordt uitgeoefend met een vuurwapen of luchtdruk- of veerdrukwapen, een vergunning vereischt, die kosteloos wordt verstrekt, indien aannemelijk wordt gemaakt, dat de bestrijding van deze schadelijke dieren slechts op deze wijze mogelijk is; de jacht op schadelijke dieren met andere geoorloofde jachtmiddelen — dus vergif, vangkuilen en dergelijke — is vrijgelaten."

Hier heeft men juist die hatelijke tegenstelling ten opzichte van degenen, die met een jachtgeweer willen jagen; die moeten, om te kunnen jagen op schadelijk wild, een jachtacte koopen en wanneer zij willen jagen op schadelijke dieren, moeten zij een vergunning hebben, welke vergunning aan die jagers alleen wordt verstrekt, wanneer zij kunnen aantonen, dat die schadelijke dieren niet op een andere manier kunnen worden verdelgd, b.v. met vergif.

(De heer Roep: Daarmede zal men toch wel coulant zijn.)

Dat laat ik op het oogenblik in het midden, doch ik wijs slechts op de tegenstelling, die de jachtordonnantie en de uitvoering daarvan maken tusschen degenen, die met vuurwapenen willen jagen en die het eventueel willen doen met vergif. Dat jagen met vergif op schadelijk wild laat de jachtordonnantie vrij, omdat in artikel 2, sub (1) onder c alleen verboden wordt, te jagen op schadelijk wild wanneer men dat doet met een vuurwapen. De jacht op schadelijk wild met andere middelen is derhalve vrij.

(De heer De Vries, Regeeringsgemachtigde: Tenzij het bij regeeringsverordening wordt verboden.)

Inderdaad, doch daarvan spreekt noch de Memorie van Toelichting noch de Memorie van Antwoord, in dit opzicht hebben wij eerst bij het mondelinge regeeringsantwoord in eersten termijn eenige toezeggingen gekregen, derhalve nadat ik mijn rede in eersten termijn had gehouden en daarin op deze hatelijke tegenstelling had gewezen.

Ik begrijp die toezegging van de Regeering echter toch nog niet geheel, tenzij ik ook dat gedeelte van de Memorie van Toelichting, dat ik zoeven citeerde, als teruggenomen moet beschouwen.

Immers zegt de Regeering, dat Zij kan toezeggen, den houders van jachtaeten het verkrijgen van een vergunning voor het schieten van schadelijke dieren zonder veel rompslomp mogelijk te zullen maken. Voorts verklaart de Regeering nog op pag. 202 van het Stenografisch Verslag het volgende:

„Voor de bonafide jagers zal het zooals ik reeds opmerkte gemakkelijk zijn kosteloos een dergelijke vergunning — dat is een vergunning voor het jagen op schadelijke dieren — desgevraagd tegelijk met de jachtaete te verkrijgen."

Mijnheer de Voorzitter! Moet ik hieruit concludeeren, dat de voorwaarde, die in de Memorie van Toelichting is gesteld, n.l. dat men alleen kan jagen op schadelijke dieren, wanneer aannemelijk is gemaakt, dat de bestrijding van deze schadelijke dieren slechts op deze wijze mogelijk is, vervalt? Zoo ja, dan komt men daarmee een eind verder, zoo nee, dan is mij de kwestie hier onbegrijpelijk, omdat men bij het aanvragen van de jachtaete niet tegelijkertijd kan aantonen, dat men de bestrijding van alle mogelijke soorten van schadelijke dieren al dadelijk op geen andere wijze dan met een vuurwapen kan verrichten.

Er is echter in deze toezegging van de Regeering toch nog iets wat mij niet bevalt, n.l. dat de Regeering hier onderscheid gaat maken in het uitreiken van dergelijke vergunningen tusschen de bona fide jagers en de blijkbaar niet bona fide jagers. Het kan derhalve voorkomen, dat twee jagers een jachtaete vragen en beiden haar krijgen, terwijl, wanneer zij bovendien nog vragen om een vergunning om te jagen op schadelijke dieren, de een die wel krijgt, omdat hij een bona fide jager is en de ander naar huis wordt gestuurd met het etiket van niet bona fide jager. Dat lijkt mij een beetje erg. Op grond hiervan lijkt het mij noodig den knoop door te hakken en in het algemeen het recht om op schadelijke dieren te schieten toe te kennen aan iederen houder van een jachtaete.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft mij verzocht het adres van den kleinen landbouwer te doen toekomen, dien ik in eersten termijn ten tooneele heb gevoerd. Ik zal daartoe gaarne bereid zijn en zal den Regeeringsgemachtigde in de pauze den naam en het adres van dezen landbouwer doen toekomen.

Het spijt mij, dat de Regeering zich op het standpunt blijft stellen, dat Zij niet treedt in de bespreking van de vraag, of in een bepaald geval een veroordeelend ambtenaar terecht of ten onrechte niet tegen bepaalde overtreeders is opgetreden. Het was niet bepaald mijn bedoeling in discussie te treden over het al of niet rechtmatige, althans niet richtige, van het nalaten eener vervolging van een overtreding op jachtgebied. Ik heb in

(Verboom.)

eersten termijn gevraagd of de gegeven voorstelling van zaken van het geval, dat zich in het Soekaboemische heeft voorgedaan — de voorstelling van zaken, waarbij men gezegd heeft, dat daar Nederlandsche en Inheemsche bestuursambtenaren op een strooperij van bantengs uit zijn geweest, zelfs met een ambtenaar van het openbaar ministerie en eenige anderen — juist was en mijn geacht medelid, de heer Thamrin, heeft bij interruptie zelfs al van zijn belangstelling doen blijken, toen hij vroeg, of er toen ook bantengs zijn geschoten. Mijnheer de Voorzitter! Nu ik toch in tweeden termijn voor de laatste maal spreek en derhalve hieromtrent niet in discussie kan treden, herhaal ik nog eens, dat ik het betreurt, dat de Regeering zich op een dergelijk afwijzend standpunt heeft gesteld, doch in elk geval zou ik toch wel gaarne nog van de Regeering vernemen of het juist is, wat er in het Soekaboemische is gebeurd en hoe de werkelijke toedracht van de kwestie is geweest.

T.a.v. een verder gedeelte van de rede van den Regeerings-gemachtigde, dat ik zal aanhalen, moet ik een enkele tegenwerping maken. De geachte Regeerings-gemachtigde heeft het volgende gezegd:

„Het geachte lid, dat de Regeering verwijt onverdienen blaam te hebben geworpen op de jagers, — waarvan velen zich aan ongeoorloofde jacht schuldig maken, — doet het hier voorkomen, alsof gebrek aan ijver en toezicht en een meten met twee maten de oorzaak is van den achteruitgang van den wildstand. Tegen deze voorstelling van zaken moet de Regeering ernstig bezwaar maken.”

Ik geef toe, dat ik in eersten termijn als een der voorname redenen van dezen achteruitgang van het wild heb genoemd het gebrek aan toezicht. Ik heb mijn rede nog eens nagelezen, maar ik heb nergens kunnen vinden, dat ik daarbij een blaam heb geworpen op den ijver van de ambtenaren, die belast zijn met het toezicht. Het komt mij voor, dat het gebrek aan toezicht te wijten is aan de enorme terreinoppervlakte, waarop de jachtdelicten zich kunnen voordoen en het ongelooflijk beperkt aantal personen, dat met dit toezicht is belast. Onder deze personen zijn slechts zeer weinigen in staat te controleeren of inderdaad jachtovertredingen worden gepleegd of niet. Daarop heb ik gewezen.

Wat het meten met twee maten betreft, ook dit heb ik voorgebracht, in verband met hetgeen in het Soekaboemische is gebeurd. Indien het juist is, dat daar ambtenaren, die in de eerste plaats belast zijn met het toezicht op de naleving van wettelijke bepalingen, diezelfde wettelijke bepalingen overtreden, dan zullen die ambtenaren niet zoo erg sterk staan in hun toezicht op anderen en vooral niet in die streek waar een dergelijk feit bekend is. Dergelijke ambtenaren zal, wanneer zij een ander willen vervolgen, onmiddellijk voor de voeten worden geworpen: wat gijzelf doet, kunt gij anderen moeilijk verbieden. Mijnheer de Voorzitter! Ik zeg nog altijd indien het juist is, maar als dat juist is, dan zal zulks uitermate belemmerend werken op de uitoefening van het toezicht op het nakomen dezer bepalingen.

Er zijn nog meer bezwaren, die ik tegen het standpunt der Regeering inzake de jachtordonnantie heb. Ik heb deze in een reeks amendementen neergelegd. Ter besparing van tijd, zal ik deze bezwaren niet thans voorbrengen, maar bij de behandeling van de amendementen.

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter! De heer Soangkoepou heeft ook in tweeden termijn gewezen op de groote schade, die de bevolking bij haar aanplantingen kan ondervinden van wild. Ik geloof, dat de heer Soangkoepou hier vooral voor oogen heeft den toestand op de buitengewesten, hoewel ik al eerder betoogd heb, dat ook in de buitengewesten de schade, die door wilde dieren wordt aangericht, veel geringer is dan in het algemeen wordt gedacht en zelfs vrijwel geheel verdwijnt, wanneer men daartegenover stelt de groote belangen die gemeoid kunnen zijn met de bescherming van dat wild.

Handelingen. Zittingsjaar 1939—1940.

Ook de heer Blaauw heeft in eersten termijn hierover gesproken en een geval aangehaald van een klein-landbouwer in Midden-Java, die zeer veel schade zou ondervinden van bantengs, kidangs en andere dieren. Ik kon op dat oogenblik natuurlijk niet vaststellen over welk geval de heer Blaauw het had; ik heb het echter laten nagaan en ik geloof, dat de heer Blaauw een vergissing heeft gemaakt en dat het hier betreft een klein-landbouwer in Oost-Java en niet in Midden-Java. Ik geloof zelfs, dat ik met zekerheid weet, wie die klein-landbouwer is. Ik wil voor de goede orde nog gaarne mededeelen, wat mij over dezen man is gerapporteerd.

(De heer Blaauw: Door wien?)

Door iemand, die in die streek zeer goed bekend is.

(De heer Blaauw: Wie is dat?)

Ik geloof niet, dat ik mijn zegsman behoef te noemen, als ik daarvoor overigens geen aanleiding vind. Die zegsman meldt mij het volgende: Die man heeft een uitstekende positie opgegeven om op een arm uitgeboerd land te gaan avonturieren. Hij heeft geen kapitaal. Het is er een Janboel; hij richt zichzelf en zijn gezin te gronde. Doordat hij geen geld heeft kan hij geen wild-afweermaatregelen nemen en zijn werkvolk niet betalen. En door deze mislukte poging zou de wildstand nu maar moeten worden uitgeroeid — aldus mijn zegsman.

Ik geloof dus, dat de schade, die door wild aangericht wordt, op Java erg meevalt en dat in de gevallen, dat werkelijk moet worden opgetreden, het ook mogelijk is op te treden, want de bedoelde kleinlandbouwer heeft een afschotvergunning voor wild gekregen.

Een tweede bezwaar, dat in de debatten voortdurend naar voren is gekomen, is, dat door de nieuwe ordonnantie het voor een groep jagers steeds moeilijker wordt zich van de vereischte vergunningen te voorzien, omdat zij te kostbaar worden; men zegt, dat aldus den menschen het brood uit den mond gestooten wordt.

Ik zou hiertegenover nog eens willen stellen, dat, wanneer men de jacht niet breidelt, dit zal uitloopen op een volledige uitroeiing van het wild en dat men dus op deze wijze die broodwinning in de toekomst geheel onmogelijk maakt.

Dat dit geen fantasieën zijn, blijkt voldoende hieruit, dat men op Java reeds een grooten achteruitgang van den wildstand kan constateeren, naar in tal van rapporten en andere stukken is neergelegd. Ik meen, dat dit buiten twijfel is.

Daartegenover staat, dat overal, waar men de jacht aan beperkingen heeft onderworpen, — ik heb reeds gewezen op de enkele speciale jachtgebieden die er op Java zijn, die het karakter dragen van jachtreservaten, maar het geldt ook in meer algemeenen zin — men weder een herstel van den wildstand ziet. Dat is zeer duidelijk gebleken in die houtvesterijen, waar men tijdelijk de jacht gesloten heeft en waar men tevens voor een goed toezicht gezorgd heeft. Het is ook gebleken in Oost-Java, waar men gedurende 1937, 1938 en 1939 de jacht op bantengs, kidangs en herten gesloten heeft en waarvan het resultaat is geweest een groote toename van de dieren over de geheele linie, ondanks de strooperijen, ontginningen, enz., overal waar het toezicht op de elandestiene jacht zoo goed mogelijk is uitgeoefend.

Ik geloof, dat hieruit voldoende blijkt, van hoe groot belang de voorgestelde maatregelen zijn en ik begrijp dan ook niet, dat hiertegen van verschillende kanten zoo'n groot verzet is gekomen.

Wij hebben in de afgelopen jaren tal van keeren onze stem gegeven aan restrictiemaatregelen, die door de omstandigheden nu eenmaal onvermijdelijk waren, maar die, wanneer men ze in economisch opzicht naging, over de geheele linie beschouwd, een groote verarming beteekenden. Men was — dit geef ik gaarne toe — gedwongen tot deze maatregelen over te gaan, omdat men anders voor een algemeene catastrofe stond, maar dat neemt niet weg, dat zij voor de geheele wereld een groote verarming beteekenden.

(Mogot.)

Hier wordt een beperkte restrictie voorgesteld, die ten slotte ten gevolge heeft een ook in economisch opzicht verrijking van het land en ik kan mij niet voorstellen, dat daartegen gegronde bezwaren bestaan. Ik zou zeggen, als men aan de andere restrictiemaatregelen, die in economisch opzicht dikwijls zoo bezwarend zijn, zijn stem heeft gegeven, zal men zijn stem toch zeker moeten geven aan deze voorstellen, die ook in economisch opzicht van groote beteekenis zijn.

De heer **Mogot**: Mijnheer de Voorzitter! Het regeeringsantwoord geeft mij aanleiding tot het maken van de volgende opmerkingen. De geachte Regeeringsgemachtigde zeide o.m., dat de nieuwe regelen wel in de kringen der dierenbeschermers vreemde zouden verwekken, maar door de jagers met zeer gemigde gevoelens zullen worden gezien.

Inderdaad is dat zoo, Mijnheer de Voorzitter! Men krijgt de vergunning tot het bezit van vuurwapenen ter verdelging van schadelijk wild, maar men moet een jachtacte hebben voor het bewaken van aanplantingen tegen schadelijk wild. Op die wijze moet iedere tani, die zijn tuinen voor schadelijk wild wenscht te vrijwaren zoo'n vergunning bezitten. Indien de vergunning wordt gegeven voor het verdelgen van schadelijk wild in de bosschen is het een ander geval, maar niet wanneer dit plaats heeft in eigen tuinen. Het komt mij dan ook voor dat deze bepalingen te ver ingrijpen.

Verder zegt de geachte Regeeringsgemachtigde:

„Terwijl het dooden van schadelijke dieren vrij is en daarvoor alleen bij gebruik van een vuurwapen of windbuks een vergunning noodig is, is voor het jagen op het schadelijk wild een jachtacte een vereischte.”

Hieruit leid ik af, dat alleen het vergiften van deze dieren geoorloofd is maar dat voor het schieten op schadelijk wild een jachtacte verplichtend is.

Verder zegt de geachte Regeeringsgemachtigde:

„Hoe meer men bekend raakt met het leven van de dieren, des te meer blijkt een beperkt aantal exemplaren, ook van zoogenaamd schadelijk wild, noodig.”

Ik zou hiertegen willen aanvoeren, dat dit volgens mijn meening toch alleen geldt voor het wild in de bosschen en niet voor dat in de tuinen.

Dat wild in economisch opzicht ook van belang is, meen ik te moeten betwijfelen en wel om de volgende reden. Beperking van de jacht op varkens of wilde zwijnen, vooral in Mohammedaansche landen, moet leiden tot overlast voor de landbouwende bevolking. Men kan hier dus, naar mijn meening, niet spreken van een economisch belang. Men moet niet uitgaan van overwegingen van dierenbescherming, maar eerder van overwegingen van economische bescherming der bevolking. Als de bevolking gewassen schade ondervinden, dienen de schadeaanrichtende dieren uit den weg te worden geruimd.

„Het denkbeeld van de geachte leden, de heeren Soangkoepou en Mogot, om in de vrije wildbaan de restricties op het jagen geheel op te heffen, heeft dan ook, voorzoover bekend, nergens ter wereld toepassing gevonden.”

Aldus vervolgt de geachte Regeeringsgemachtigde.

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen in mijn rede in eersten termijn niet te hebben gepleit om in de vrije wildbaan de restricties op het jagen geheel op te heffen. Ik meen alleen gevraagd te hebben, de restrictie op het jagen in de tuinen, waarvoor een vergunning verplichtend is gesteld, op te heffen, want ik zou zeggen, dat iedere tuineigenaar het recht heeft jacht te maken op het wild dat schade aanricht aan zijn aanplantingen.

Verder zegt de geachte Regeeringsgemachtigde:

„Op hen, die niet jagen, doch alleen hun bezittingen willen beschermen tegen schadelijke dieren, wordt dezelfde maatregel toegepast als op de echte jagers.”

Men vraagt dus vergunning voor het bezit van een vuurwapen en daarbij moet men ook een vergunning vragen voor het schieten daarmede.

Dit is mijns inziens niet noodig. Het is van zelf sprekend, dat schadelijk wild moet worden verdreven. Of dit nu met een stuk hout dan wel met de bloote hand gebeurt, is mijns inziens hetzelfde. Het is tenslotte ook moord.

De argumenten van den geachten Regeeringsgemachtigde met betrekking tot de tuineigenaren komen mij dan ook al te ingrijpend voor en de vrees, dat het aantal personen, dat zich met een jachtgeweer in het veld bevindt, mateloos zal toenemen, is volgens mijn meening niet gewettigd. Ik zou zeggen, dat het jagen in eigen tuinen, teneinde de aanplantingen te kunnen vrijwaren van beschadiging door wild, moet blijven bestaan.

Verder zegt de Regeering, dat Zij kan toezeggen voor de houders van jachtaeten het verkrijgen van de vergunning tot het schieten op schadelijke dieren zonder veel rompslomp mogelijk te zullen maken. De Regeering zegt wel toe, Mijnheer de Voorzitter, dat Zij dit zonder veel rompslomp zal mogelijk maken en Zij is zelfs bereid deze vergunningen voor het schieten op schadelijk wild niet alleen kosteloos, maar vrij van zegel te verstrekken, maar dit zou naar mijn meening slechts goed zijn voor het schieten van schadelijk wild in de bosschen. Waarvoor moet nu een vergunning worden gevraagd voor het schieten van wild, dat de tuinen beschadigt?

„Het dooden van schadelijke dieren met vergif, netten, strikken en vallen moet naar het oordeel der Regeering mogelijk blijven met het oog op de schade, die door deze dieren zou kunnen worden aangericht.”, zegt de Regeering (Stenografisch Verslag blz. 196).

De vraag rijst: waarom moet wel vergunning worden aangevraagd voor het dooden van deze dieren met vuurwapens, terwijl dit voor het dooden met vergif niet noodig is? En nu stel ik de vraag: als nu het aanwenden van vergif mateloos toeneemt, wat dan? Het alom bekende vergif „tjap tjeleng mati”, dat ook hier op Java wordt verkocht, is steeds van regeeringswege aanbevolen.

De Regeeringsgemachtigde heeft ook nog gezegd (Stenografisch Verslag blz. 196):

„In de eerste plaats kan de heer Soangkoepou, wanneer hij op jacht is en een leeuw of tijger op den weg ontmoet, die hem aanvalt, dit dier bij wijze van noodweer zeker dooden.”

Dit geeft mij reden tot het maken van de volgende opmerking. Als men dus maar zegt, dat men uit noodweer heeft geschoten, is de zaak in orde.

(De heer **K a n**: Als men werkelijk aangevallen wordt!

De heer **B l a a u w**: Men zal dat moeten kunnen bewijzen.)

Ik zou er op willen wijzen, dat wilde varkens ook wel aanvallen, bijvoorbeeld als zij door honden zijn gebeten, en zij zijn dan ook gevaarlijk. Ik heb bijvoorbeeld in de buitengewesten meegemaakt — en dat geldt even goed voor Java — dat menschen door wilde zwijnen werden aangevallen en dat een jager door een wild zwijn werd gedood. Dat is in mijn eigen ressort gebeurd. Dat dus wilde zwijnen even gevaarlijk kunnen zijn als tijgers of panters, wil ik hier nog even onderstrepen.

(De heer **S o a n g k o e p o u**: Voor leeuwen behoeft U hier niet bang te zijn!)

De Regeering zegt voorts (Stenografisch Verslag blz. 196):

„Overigens kan niet worden erkend, — ik vestigde daarop reeds de aandacht — dat dieren als panters, tijgers en krokodillen onder alle omstandigheden schadelijk zijn” enz.

Ik zou zeggen, Mijnheer de Voorzitter, dat deze beesten meer gevaarlijk dan schadelijk zijn.

Jachtordonnantie Java en Madoera 1940 (Ond. 35). — Aanvulling voorschriften nopens opname in landswerk-inrichtingen van personen, die zich aan bedelarij of landlooperij schuldig maken enz. (Ond. 82).

(Mogot, Voorzitter.)

De Regeering zegt verder:

„De Regeering is tot het voornemen daartoe geraakt door de omstandigheid, dat in vele streken van Java de wilde zwijnen reeds zeer zeldzaam zijn geworden.”

Dat betwijfel ik ten zeerste, aangezien in de Mohammedaansche streken altijd wilde zwijnen zullen voorkomen, eenvoudig, omdat die beesten daar gewoonweg geen kwaad wordt gedaan. Immers Mohammedanen eten geen zwijnevleesch. Degenen, die op de varkens jagen, zijn meestal niet-Mohammedanen.

„Voor de vrees, die door de geachte leden, de heeren Soangkoepou, Blaauw en Mogot, is uitgesproken, dat de aanplantingen van de bevolking onvoldoende beschermd zijn, is dan ook geen aanleiding”.

zegt de Regeering. Maar nu moet de Regeering niet gaan denken, dat door de toepassing van art. 7 de plaag ineens afgelopen zal zijn. Stel, dat er een vergunning wordt gegeven voor den duur van 6 maanden om in een bepaalde streek, waar zeer veel wildschade is, te jagen. Maar, zooals het doorgaans gaat: zoo is de jager weg, of de beesten zijn er weer. Het zijn natuurlijk niet altijd dezelfde dieren, die terugkomen. Men moet in een dergelijk geval een doorlopende vergunning uitreiken, maar dan ware het beter de verplichte jachtaete, bedoeld voor bewaking van de tuinen, af te schaffen.

In dit verband wil de Regeering,

„den heer Mogot nog wijzen op de omstandigheid, dat op Java en Madoera, voor welke gebiedsdeelen deze ordonnantie bestemd is, wildschade veel minder ernstige vormen aanneemt dan in de buitengewesten.”

Ik moge er echter op wijzen, dat in verschillende streken van Java de toestand geheel anders is, zooals b.v. in den Oosthoek en ook in het Cheribonsche, een streek, waar ik jarenlang gewoond heb, niet alleen in de stad Cheribon, doch ook in een desa en zelfs in de bosschen.

Overigens ga ik in de meeste opzichten accoord met hetgeen door de heeren Soangkoepou en Blaauw naar voren is gebracht.

De Voorzitter: Hiermede is de behandeling van dit onderwerp in tweeden termijn van de zijde van den Volksraad beëindigd.

Ik deel mede, dat is ingekomen een reeks amendementen, ingediend door de heeren Blaauw, Soangkoepou en Mogot (Ond. 35, st. 5), luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen, het gewijzigde ontwerp-„Jachtordonnantie Java en Madoera 1939” (Zitt. 1939—40, Ond. 35 — st. 3), zooals nader gewijzigd bij tweede nota van wijzigingen (st. 4), te wijzigen als volgt:

- I. a. In artikel 3 lid (1) onder b worden de woorden „het Hoofd van gewestelijk bestuur” vervangen door: „den Directeur van Economische Zaken”.
- b. Artikel 3 lid (2) vervalt.
- c. Artikel 3 lid (3) wordt lid (2).
- II. In artikel 4 worden aan het slot van de leden (2) en (3) toegevoegd de woorden „en op schadelijke dieren”.
- III. In artikel 5 lid (2) worden na de woorden „jachtaete A” de woorden „tien gulden” vervangen door: „twee en een halve gulden”.
- IV. Artikel 5 lid (4) wordt gelezen als volgt: „(4) Voor de jachtaeten is geen zegelrecht en voor een vergunning als bedoeld in artikel 4 lid (5) is geen jachtgeld en geen zegelrecht verschuldigd”.
- V. a. In artikel 8 wordt tusschen de leden (3) en (4) een nieuw lid ingevoegd, luidende als volgt: „(4). Een vergunning als bedoeld bij lid (2) en een toestemming als bedoeld bij lid (3) mogen niet worden

(Blaauw.)

geweigerd op gronden, ontleend aan bescherming van in het wild levende dieren. Aan zulk een vergunning en toestemming kunen voorwaarden worden verbonden, echter niet op evenbedoelde gronden”.

b. Artikel 8 lid (4) wordt lid (5).

VI. In artikel 8 lid (4) vervallen de woorden „of krachtens”.

VII. In artikel 12 worden na het eerste woord „betrokken” ingevoegd de woorden: „College van Gedeputeerden of, het betrokken”.

VIII. Artikel 14 wordt gewijzigd als volgt:

a. In lid (2) worden in stede van „worden” gelezen: „kunnen worden”.

b. In lid (3) vervallen de woorden: „de aan den veroordeelde toebehoorende” en de woorden: „dan wel om de onrechtmatig verkregen jachtbuit te vervoe- ren”.

c. In lid (6) wordt in stede van „worden de tropeeën” gelezen: „kunnen de tropeeën worden”.

De heer Blaauw heeft op deze amendementen nog geen toelichting gegeven en ik ga accoord met zijn opzet, dat deze amendementen na het regeeringsantwoord in tweeden termijn afzonderlijk in behandeling zullen worden genomen.

De vergadering wordt te 9.59 uur v.m. gedurende korten tijd geschorst en daarna hervat.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende aanvulling van de bij de ordonnantie van 24 Februari 1936 (Staatsblad No. 81) vastgestelde voorschriften nopens het opnemen in daartoe bestemde werkinrichtingen van personen zonder voldoende mid- delen van bestaan, die zich schuldig maken aan bedelarij of landlooperij dan wel zich onmaatschappelijk gedragen, en wijziging van het Reglement op de Rechterlijke Organisatie, het Reglement op de Rechtsvordering, het Reglement op de Strafvordering, het Inlandsch Reglement en het Rechtsreglement Buitengewesten (Ond. 82), als gewijzigd bij Nota's van Wijzigingen (st. 4 en 7).

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! In het Gedele- geerdenverslag zijn waarborgen gevraagd voor het geval, dat hooger beroep door den officier van justitie is ingesteld tegen een beschikking, waarbij een verlenging wordt geweigerd van het verblijf van iemand in een werkinrichting. Daarop heeft de Regeering geantwoord, dat het haar niet noodig voorkomt dergelijke waarborgen te scheppen, aangezien de pro- cedure van het hooger beroep slechts korten tijd pleegt te vorderen. Daaraan voegt de Regeering nog toe, dat er ten deze verder voldoende waarborgen worden gevonden in het feit, dat het instellen van een vordering tot verlenging van den termijn van opneming in de werkinrichting niet alleen aan het oordeel van den officier van justitie of van den hoofd- djaksa is overgelaten, doch dat daaromtrent in de eerste plaats de directeur van Justitie een beslissing moet nemen.

Ik wil daar laten, dat het hier in het algemeen betreft bedelaars, landloopers en lieden, die zich niet maatschappelijk gedragen, zoodat het wellicht niet zoo erg nuttig is om waar- borgen te vragen, voor het geval deze lieden langer in zoo'n werkinrichting blijven dan striet noodig is. Doch aan den anderen kant zou ik er op willen wijzen, dat ook deze menschen recht hebben om zoo spoedig mogelijk uit een werkinrichting te worden ontslagen, wanneer de rechter daaromtrent een uit-

Aanvulling voorschriften nopens opname in landswerkinrichtingen van personen, die zich aan bedelarij of landlooperij schuldig maken enz. (Ond. 82).

(Blaauw.)

spraak heeft gedaan en dat is hier het geval; een verzoek om verlenging van de te werkstelling is door den rechter geweigerd. Wanneer dan in hooger beroep wordt gegaan, blijft de betrokkene in de werkinrichting, totdat in hooger beroep daaromtrent is beslist. De Regeering zegt wel is waar, dat de procedure in hooger beroep slechts korten tijd pleegt te vorderen, doch dat houdt in, dat er zich natuurlijk gevallen kunnen voordoen, dat die procedure in hooger beroep wat langeren tijd vordert. Ook wat de tweede reden betreft, volgens welke de Regeering verdere waarborgen niet noodig acht, n.l. dat in de eerste plaats de directeur van Justitie omtrent het nemen van een beslissing om in hooger beroep te gaan moet hebben geoordeeld, komt het mij voor, dat toch niet de directeur van Justitie persoonlijk in al die gevallen onderzoek zal gaan doen, zoodat over het algemeen ook de directeur van Justitie zal moeten afgaan op de berichten van de menschen ter plaatse, in de eerste plaats van directeuren van werkinrichtingen. Dat zijn wel argumenten, die er voor pleiten, dat zelfs voor deze menschen, zelfs voor deze bedelaars en landloopers en onmaatschappelijken, toch eenige waarborgen zouden kunnen worden vastgelegd in de ordonnantie, opdat zij inderdaad niet langer in zoo'n werkinrichting blijven dan de rechter heeft noodig geoordeeld.

In het Gedelegeerdenverslag is als oplossing gegeven, dat de rechter uitdrukkelijk een beslissing moet nemen omtrent het al dan niet blijven van den betrokkene in de werkinrichting, zelfs voor het geval van hooger beroep. Het komt mij voor, dat wanneer hieraan wordt tegemoet gekomen en de rechter in bepaalde gevallen meent, dat de betrokkene de werkinrichting kan verlaten, men daarin dan moet berusten. Het hooger beroep kan verder zijn loop hebben. Mocht in hooger beroep worden beslist, dat niettemin de betrokkene langer moet blijven, dan kan hij alsnog wederom worden opgenomen.

Een tweede opmerking in het Gedelegeerdenverslag betreft den term: „Europeesche ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur.” Van verschillende zijden is reeds aanmerking gemaakt op het minder schoone van dezen term. Eigenlijk zijn hier geen Europeesche ambtenaren bedoeld, maar Nederlandsche. En de term: „Nederlandsche ambtenaren” is dan ook voor de bestuurshervorming op Java en Madoera opgenomen. Hij blijkt evenwel nog niet bruikbaar voor de buitengewesten. Nu kan ik mij voorstellen, dat de Regeering de behandeling van dit onderwerp, niet het juiste moment acht om den term „Europeesch ambtenaar bij het Binnenlandsch Bestuur” voor goed uit onze terminologie te doen verdwijnen, maar ik zou toch gaarne zien, dat de Regeering althans eenige toezegging zou kunnen doen, dat Zij moeite zal doen om dien term „Europeesch ambtenaar bij het Binnenlandsch Bestuur” te doen vervangen door een betere, ook voor de buitengewesten.

Thans een enkele opmerking over de wijziging, die de Regeering heeft aangebracht in artikel 89e van het Rechtsreglement Buitengewesten, op aandrang van een opmerking in het Gedelegeerdenverslag.

In dat verslag is erop gewezen, dat de term „van niet lager rang dan hoofd van plaatselijk bestuur” ietwat onjuist is, omdat het hoofd van plaatselijk bestuur niet bepaald een rang is, maar meer een functie aanduidt, zoodat er alle reden zou zijn om dezen term „hoofd van plaatselijk bestuur” hetzij te schrappen, hetzij te vervangen door de aanwijzing van controleurs of fungeerend controleurs. De Regeering komt middels een Nota van Wijzigingen aan dit bezwaar tegemoet door in artikel 89e van het Rechtsreglement Buitengewesten de woorden: „van niet lageren rang dan hoofd van plaatselijk bestuur” geheel te doen vervallen, zoodat in den vervolge in die streken, waar dit artikel geldig is, tot ambtenaren O. M. kunnen worden aangewezen alle bestuursambtenaren.

Mijnheer de Voorzitter! Er heeft over deze kwestie, welke ambtenaren kunnen worden aangewezen, in 1932, bij de

behandeling van de instelling van de politierechters, een uitgebreid debat plaats gehad tusschen de Regeering en het College van Gedelegeerden. De Regeering wenschte destijds geen enkele beperking te verbinden aan haar bevoegdheid tot aanwijzing van bestuursambtenaren, terwijl de Volksraad wel eenige waarborgen wenschte te zien gegeven ten aanzien van de kunde en de ervaring der ambtenaren, die dan als ambtenaar bij het Openbaar Ministerie kunnen optreden bij den politierechter. Toen is zonder hoofdelijke stemming een amendement aangenomen, waarin juist deze bevoegdheid der Regeering is beperkt geworden voor Java en Madoera tot den assistent-resident, voor de buitengewesten tot het hoofd van plaatselijk bestuur, zoodat ik niet begrijp, waarom de Regeering zonder eenige toelichting op dit punt, deze beperking van niet lageren rang dan hoofd van plaatselijk bestuur, volkomen uit de wet haalt. Ik beveel daarom aan de subsidiaire suggestie, die in het Gedelegeerdenverslag is opgenomen, om dus de woorden: van niet lageren rang dan het Hoofd van gewestelijk bestuur te doen vervangen door: van niet lageren rang dan controleur of fungeerend controleur, omdat ik wel aanneem, dat in sommige streken van de buitengewesten lager gegaan moet worden dan den rang van assistent-resident als op Java en Madoera.

Mijnheer de Voorzitter! In verband hiermede nog een enkele opmerking omtrent de redactie van artikel 131d, van de Rechterlijke Organisatie, welke redactie door de Regeering is gewijzigd juist in verband met de opmerkingen, die ik zooeven besprak. In artikel 131d van het Reglement op de Rechterlijke Organisatie brengt de Regeering de wijziging aan, die betrekking heeft op den term „ambtenaren van het Nederlandsche korps van den algemeenen bestuursdienst”, welke term vervangen wordt door „Europeesche ambtenaren bij het binnenlandsch bestuur”. Maar, men houdt dan in artikel 131d Rechterlijke Organisatie de beperking verbonden aan deze ambtenaren, namelijk van niet lageren rang dan assistent-resident. Daar blijft het staan en in artikel 89e van het Rechtsreglement Buitengewesten wordt de beperking geheel weggenomen. Het komt mij derhalve noodig voor hier wat meer evenwicht in te brengen en dat evenwicht bestaat, wanneer de toevoeging aan artikel 89e van het Rechtsreglement Buitengewesten plaats heeft, namelijk de beperking tot de controleurs en de fungeerend controleurs. Dan staat daartegenover voor het Reglement op de Rechterlijke Organisatie de beperking tot de assistent-residenten.

Toch moet ik ook ten aanzien van dit punt nog een opmerking maken en wel deze, dat het artikel voor de Rechterlijke Organisatie voor het grootste gedeelte inderdaad alleen van toepassing is op Java en Madoera, maar krachtens artikel 72 van het Rechtsreglement Buitengewesten geldt het artikel ook voor sommige streken van de buitengewesten, namelijk waar de buitengewesten vallen onder het jurisdictiegebied van een der raden van justitie op Java. Dan zou men deze eigenaardigheid hebben, dat men in die streken van de buitengewesten, waar artikel 131d Rechterlijke Organisatie van toepassing blijft, de beperking heeft tot den assistent-resident en in de andere streken van de buitengewesten, waar artikel 89e Rechtsreglement Buitengewesten volledig van toepassing is, de beperking heeft tot de controleurs en de fungeerend controleurs.

Om hieraan tegemoet te komen, lijkt het mij gewenscht artikel 72 van het Rechtsreglement Buitengewesten krachtens hetwelk artikel 131d van de Rechterlijke Organisatie ook van toepassing is op die gedeelten van de buitengewesten, die vallen onder het rechtsgebied van een der raden van justitie op Java, een wijziging aan te brengen, dusdanig, dat artikel 131d van de Rechterlijke Organisatie voor die gebieden komt te luiden, dat in plaats van „assistent-resident” wordt gelezen „controleur of fungeerend controleur”.

Het lijkt mij daarom wenschelijk om bij deze wijzigingen van de verschillende ordonnanties bij de wijzigingen van het Rechts-

Aanvulling voorschriften nopens opname in landswerkinrichtingen van personen, die zich aan bedelarij of landlooperij schuldig maken enz. (Ond. 82).

(Directeur van Justitie.)

reglement Buitengewesten er nog één op te nemen, waarin artikel 72 wordt gewijzigd door toevoeging van een punt 2 tusschen de punten 1 en 2 van artikel 72, luidende:

„dat in het eerste lid van artikel 131d in plaats van het woord „assistent-resident” wordt gelezen „controleur of fungerend controleur”.

Het geheele artikel 72 komt dan te luiden:

„Hoofdstuk III van het reglement op de rechterlijke organisatie en het beleid der justitie in Nederlandsch-Indië is, voorzover het rechtsgebied van de raden van justitie op Java zich uitstrekt over de residenties buiten Java en Madoera toepasselijk, met dien verstande:

1e. dat in artikel 124 de aanhaling van artikel 116f wordt vervangen door de aanhaling van het eerste lid van artikel 70 van dit reglement;

2e. dat in het eerste lid van artikel 131d in plaats van het woord „assistent-resident” wordt gelezen „controleur of fungerend controleur”.

Punt 2 wordt dan punt 3.

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! De heer Blaauw heeft in de eerste plaats eenige opmerkingen gemaakt naar aanleiding van het antwoord der Regeering op de bezwaren, door het College van Gedelegeerden voorgebracht, inzake de aanhouding van de werkschuwe werklouzen, ten aanzien waarvan een verlenging van opname in een landswerkinrichting is gevraagd en door den rechter in eerste instantie is geweigerd. Het geachte lid is niet bevredigd door het antwoord, omdat hij meent, dat de motieven, die de Regeering geeft voor een handhaving van het ontwerp zooals het hier ligt, niet voldoende zijn en de heer Blaauw begint zijn betoog met erop te wijzen, dat, al gaat het hier dan om zwervers en werkschuwen, deze menschen er toch wel aanspraak op hebben, dat ze niet zonder reden en zonder voldoende aanleiding, langer in hun vrijheid worden beperkt dan noodig is.

De Regeering wil aanvagen met dit te onderschrijven. Inderdaad, het is zeker niet de bedoeling, dat men tegenover deze menschen het standpunt inneemt: deze menschen hebben nergens aanspraak op, daarmee kan men doen wat men wenscht. De Regeering is het met den heer Blaauw eens, dat men ten aanzien van deze menschen de billijkheid in acht moet nemen en langdurige aanhouding zonder noodzaak moet vermijden.

Wanneer de heer Blaauw dan zijn bezwaren tegen de Regeering uiteenzet, wijst hij er eerst op, dat het hier gaat om een geval, waarin de rechter in eerste instantie het verzoek niet heeft ingewilligd en voorts, dat een beslissing door den directeur van Justitie toch wel niet door hem persoonlijk zal worden genomen en dat daarbij zal worden afgegaan op het oordeel van plaatselijke autoriteiten.

De Regeering zou hiertegenover willen stellen, dat deze gevallen zich uiterst zelden voordoen, juist omdat — en dat is het tweede argument van de Regeering — hier een beslissing wordt genomen, niet door den ambtenaar van het O.M., die de zaak voorbrenkt, maar door het Departement van Justitie en ook al zal dat niet altijd een persoonlijke beslissing van het hoofd van het departement zijn, hierin ligt toch de waarborg, dat men er niet lichtvaardig toe zal overgaan een verzoek tot verlenging van den termijn van opneming in een landswerkinrichting toe te staan, maar zorgvuldig zal worden overwogen of er aanleiding is, in hooger beroep te gaan. Dit brengt zeker mede, dat alleen in zeer bijzondere gevallen een hooger beroep zal worden ingesteld en dan staan tegenover elkaar de wenschelijkheid, dat de betrokken belanghebbende niet langer in die inrichting blijft dan noodig is en aan den anderen kant het belang, dat de opname in een landswerkinrichting, indien daartoe uiteindelijk besloten wordt, niet onderbroken wordt.

Het geachte lid heeft aangevoerd, dat men toch, wanneer eventueel in hooger beroep het bevel tot verlenging wordt gegeven, den betrokkene weer kan opvatten en in een landswerkinrichting kan doen opnemen, maar het voorschrift, dat hier is opgenomen, strekt juist ertoe te voorkomen, dat men dan daarbij op groote moeilijkheden zal stuiten, die ook niet in het belang van den betrokkene zelf zijn, want in de praktijk is het niet zoo eenvoudig om iemand, die uit een landswerkinrichting is vrijgelaten en zich weer in de maatschappij heeft doen opnemen, dadelijk weer op te vatten. Deze menschen zijn nu eenmaal niet zoo heel gemakkelijk op te vatten en iets anders is ook, dat men in een geval als dit het gevaar loopt, dat in den tusschentijd, dat zoo iemand aan zijn lot is overgelaten, hij weer tot onmaatschappelijke handelingen komt.

Wanneer er, en dan alleen in gevallen dat men daar werkelijk alle aanleiding toe heeft, van de zijde van de overheid prijs op wordt gesteld de opneming in een landswerkinrichting te verlengen, is het ook in het belang van den betrokkene zelf, dat hij daarin blijft en dan is het eenige, dat noodig is, dat men het hooger beroep zoo spoedig mogelijk afhandelt. Dat kan ook zonder daartoe een bijzondere bepaling in het leven te roepen, omdat men er verzekerd van kan zijn, dat in die gevallen de hooger-beroep-rechter ongetwijfeld — en daarop kan desnoods eenige invloed worden uitgeoefend — dezen zaken voorrang zal geven boven andere en daarover zoo spoedig mogelijk zal beslissen. Een regeling, waarbij men in deze gevallen na de beslissing in eerste instantie den werkschuwe, de man dus, die in een werkinrichting is opgenomen, op vrije voeten stelt, met de bedoeling, dat hij eventueel weer zal worden opgevat, wanneer in hooger beroep het oordeel van de overheid zal worden gesanctionneerd door den rechter, lijkt der Regeering een minder gewenschte oplossing. De Regeering geeft dus nog altijd de voorkeur aan handhaving van het ontwerp, zooals het hier ligt.

Het tweede punt, waarover het geachte lid heeft gesproken is de aanwijzing van den ambtenaar van het openbaar ministerie bij den politierechter. Daarbij heeft de heer Blaauw het in de eerste plaats gehad over de benaming van de bestuursambtenaren, die kunnen worden aangewezen als ambtenaar van het openbaar ministerie. Het geachte lid heeft hierbij een desideratum geuit. Hij wil, naar ik meen, tenslotte genoeg nemen met de omschrijving, die de Regeering hier heeft gevolgd — en die eenigszins overeenstemt met de omschrijving, die in het Gedelegeerdenverslag was in overweging gegeven — mits de Regeering wil toezeggen, dat bij wijziging van de benaming van het bestuurscorps in de buitengewesten, dan het liefst tot de moderne benaming zal worden overgegaan, ook in die artikelen. De Regeering zal gaarne overwegen, of wanneer het verschil in de benaming tusschen de bestuurscorpsen op Java en in de buitengewesten, hetwelk nu bestaat, zal worden opgeheven, daarmee rekening kan worden gehouden en dat daarbij in deze bepalingen meer passende termen, maar dan ook voor geheel Nederlandsch-Indië, kunnen worden gebruikt.

In de derde plaats heeft het geachte lid gewezen op de voorgeschiedenis van de bepaling; op het amendement, dat destijds is ingediend in den Volksraad om aan de aanwijzing van bestuursambtenaren naast juristen zekere grenzen te stellen. Hij heeft erop gewezen, dat de Regeering toen al de voorkeur gaf aan een onbegrensde mogelijkheid in zoverre, dat de Regeering destijds heeft toegezegd zooveel mogelijk te willen rekening houden met de bezwaren van den Volksraad tegen aanwijzing van andere lagere ambtenaren dan die de functie van hoofd van plaatselijk bestuur uitoefenden. Hij heeft erop gewezen, dat de Volksraad daarmee geen genoegen heeft genomen en dat men toen dat amendement om hier voor de buitengewesten den rang van hoofd van plaatselijk bestuur als grens te trekken heeft aangenomen. Het was der Regeering uiteraard bekend, toen

Aanvulling voorschriften nopens opname in landswerkinrichtingen van personen, die zich aan bedelarij of landlooperij schuldig maken enz. (Ond. 82).

(Directeur van Justitie.)

het Gedelegeerdenverslag over dit ontwerp verscheen, dat dit een nieuw geluid was, dat dit inderdaad afweek van het standpunt, indertijd in den Volksraad tot uiting gekomen bij de behandeling en aanvaarding van het amendement op dit punt.

Wanneer het geachte lid nu zegt: nu heeft de Regeering zonder motiveering die begrenzing hier weer laten vervallen, zou ik daarop willen antwoorden, dat de Regeering altijd het standpunt heeft gehuldigd, dat het niet noodig is hier bepaalde rangen aan te geven als begrenzing van de groep bestuursambtenaren, die hiervoor in aanmerking komt, maar dat men dit gerust kan overlaten aan de aanwijzende instantie. Door die begrenzing hier in de bepaling zelf op te nemen, schept men alleen moeilijkheden.

Nu dan in het Gedelegeerdenverslag de suggestie werd gedaan die begrenzing te laten vervallen, althans haar te wijzigen in een, die een zeer ruime groep in aanmerking doet komen, heeft de Regeering dit gevoeld als een terugkomen op de wegen, die de Volksraad in 1932 had gekozen en heeft de Regeering aangenomen, dat de deskundigen in het College van Gedelegeerden tot het standpunt van de Regeering zijn bekeerd en ook tot de conclusie zijn gekomen, dat men hier in 1932 de grens veel te nauw getrokken heeft. De Regeering wilde niets liever dan haar eigen standpunt, dat door het College van Gedelegeerden is aanbevolen, nu alsnog in de wet neerleggen, en meende, hiervoor geen nadere motieven te behoeven te geven.

Intusschen kan de Regeering dit standpunt, dat door het College van Gedelegeerden zelf werd aanbevolen, ook harerzijds zeker met zakelijke argumenten bevestigen. Het gaat dan hierom, dat de practijk de Regeering in het gelijk gesteld heeft, dat het inderdaad in verschillende gevallen praktische moeilijkheden geeft, wanneer men zich moet beperken tot de aanwijzing van de bestuursambtenaren, die de functie van hoofd van plaatselijk bestuur uitoefenen. Men behoeft zich werkelijk niet ongerust te maken over de aanwijzing, wanneer die wordt vrijgelaten, wanneer men de Regeering toestaat, iederen Europeeschen bestuursambtenaar aan te wijzen. Want men bedenke, dat het voor de Regeering — om de gedachten te bepalen: den directeur van Justitie en het parket, dat hierbij belanghebbende is — toch werkelijk van de grootste betekenis is, dat hier aangewezen wordt een persoon, die inderdaad in staat is, die functie naar behooren uit te oefenen. Het gaat er niet om, een willekeurig iemand aan te wijzen, doch men wil den man hebben, die werkelijk dat werk kan doen, en als dit in sommige gevallen niet is de ambtenaar, die belast is met de functie van hoofd van plaatselijk bestuur, waarom moet dan de aanwijzing beperkt worden tot die functie, waarom moet dan, wanneer het parket, de betrokken officier van Justitie en de directeur van Justitie van meening zijn, in overleg met het Binnenlandsch Bestuur, dat hier een andere ambtenaar moet worden aangewezen, omdat deze voor dit werk de meest aangewezen persoon zal zijn, de eisch worden gesteld, dat dat moet zijn het hoofd van plaatselijk bestuur, of dat er niemand mag worden aangewezen?

De heer Blaauw zegt, genoeg te kunnen nemen met een minder beperkte omschrijving, derhalve met den eisch, dat de aan te wijzen ambtenaar zal zijn controleur of fungeerend controleur. Bij de beschouwing van het Gedelegeerdenverslag heeft de Regeering aanvankelijk overwogen, de oplossing inderdaad in deze richting te zoeken, om dus in de plaats van den rang van hoofd van plaatselijk bestuur, te geven den rang van controleur of fungeerend controleur. De conclusie der Regeering bij het beschouwen van dit punt is geweest, dat het echter de voorkeur verdiende om niet te eischen, dat de betrokken ambtenaar zal zijn controleur of fungeerend controleur; dat men daarmede wel een verbetering zou krijgen, doch dat het toch nog beter zou zijn, deze beperking weg te laten, aangezien men er rekening mede dient te houden, dat de aanwijzing van

(Directeur van Justitie.)

een gezaghebber verkieselijk kan zijn. Ik denk daarbij speciaal aan het geval, dat men de functie van Openbaar Ministerie bij den politierechter of een functionaris bij het residentiegerecht ten opzichte van de plaatselijke bevolking, met name wanneer het gaat om overtredingen ter zee, door Europeanen, in dezelfde hand zou stellen als de berechting van lichte misdrijven door Europeanen, en een gezaghebber kan voor die vereeniging van functies in bepaalde gevallen de meest aangewezen man zijn.

Daarom meent de Regeering dat, wanneer de eisch wordt gesteld, dat het zal zijn een Europeesche ambtenaar van het Binnenlandsch Bestuur — in welke bewoordingen men de omschrijving dan ook inkleedt — er werkelijk voldoende gedaan is en dat dan wordt voorkomen, dat er in de practijk weer nieuwe moeilijkheden zullen rijzen, zooals die in de practijk reeds gerezen zijn en men daardoor zou komen tot het aanwijzen van een minder geschikt persoon of van iemand, die door zijn overige werkzaamheden geen tijd beschikbaar heeft, of aan dit werk niet de aandacht kan geven, die gewenscht is.

De Regeering geeft dus nog altijd de voorkeur aan den tekst van de bepaling, zooals die door de tweede Nota van Wijzigingen is geworden.

Nu heeft de heer Blaauw in aansluiting aan zijn suggestie om hier te spreken van bestuursambtenaren, tenminste van den rang van controleur of fd. controleur, er op gewezen, dat aan de wijziging van dit artikel van het reglement op de buitengewesten, gepaard gaat een wijziging van artikel 131d der R. O. De heer Blaauw heeft nl. gezegd: men krijgt nu een zonderlinge divergentie, want in het artikel van de R. O. laat de Regeering staan den eisch, dat de betrokken ambtenaar zal zijn assistent-resident. Dit wordt dus een zeer onevenwichtige regeling. Aan den eenen kant vindt men hier den eisch van assistent-resident — een zeer hoogen eisch — en aan den andere kant geen enkele beperking. Dit punt is bij de behandeling van deze kwestie bij het departement van Justitie niet onopgemerkt gebleven. Men heeft zich een oogenblik gedacht, of het niet noodig zou zijn art. 131d R. O. tevens te wijzigen, doch daarbij deed zich de moeilijkheid voor, die ook de heer Blaauw heeft gevoeld en in het vervolg van zijn betoog tot oplossing heeft trachten te brengen, n.l. dat art. 131d R. O. tevens geldt voor die gedeelten van de buitengewesten, die behooren tot de ressorten van Java-raden.

Nu heeft men de keuze tusschen twee mogelijkheden. Men kan doen hetgeen de heer Blaauw heeft voorgesteld. Men kan art. 131d R. O. laten zooals het is en men kan in art. 72 van het Reglement Buitengewesten de toepasselijkheid van dat artikel voorschrijven met de wijziging, dat daar inplaats van assistent-resident zal worden gelezen controleur of fd. controleur. Dan blijft voor Java alles zooals het thans is en voor de gedeelten van de buitengewesten, die onder het ressort van een Javaraad vallen, wordt de situatie dan precies, zooals die in het overige gedeelte van de buitengewesten zal worden. Dit is de eene mogelijkheid. De andere mogelijkheid is, dat art. 131d R. O. zelf wordt gewijzigd. Want men kan nu wel denken, dat dit artikel voor Java geheel voldoet, dat daarvan geen moeilijkheden worden ondervonden, doch de praktijk leert, dat ook op Java die eisch: assistent-resident er een is, die tot praktische moeilijkheden leidt. Daarom heeft de Regeering er de voorkeur aan gegeven dit punt niet dadelijk tot oplossing te brengen, doch zich voorgenomen nader in beschouwing te laten nemen in welk opzicht de regeling, die blijft gelden voor Java eenerzijds en voor de gedeelten van de buitengewesten, die behooren tot ressorten van Java-raden anderzijds, wijziging behoeft, hetzij in den geest, zooals de heer Blaauw thans heeft aangegeven, waarbij de Regeering dan de voorkeur zou geven aan een grootere vrijheid voor de gedeelten van de buitengewesten, die tot de Java-ressorten behooren, hetzij in dezen zin, dat art. 131d R. O. zelf eenige wijziging zou moeten ondergaan.

16de VERGADERING — DINSDAG 5 DECEMBER 1939.

Aanvulling voorschriften nopens opname in landswerkinrichtingen van personen, die zich aan bedelarij of landlooperij schuldig maken enz. (Ond. 82).

(Directeur van Justitie, Blaauw.)

Mijnheer de Voorzitter! De tijd ontbrak om dit punt geheel à fond te onderzoeken en daarom meende de Regeering niet verder te mogen gaan bij het losmaken van de grenzen hier dan tot op het punt, waar allen het over eens zijn, dat het in dit geval noodzakelijk is, dat is ten aanzien van de gedeelten van de buitengewesten, die vallen onder de ressorten van de raden buiten Java.

(De heer So an g k o e p o n: Zou het niet beter zijn de buitengewesten te doen behoren tot de rechtsgebieden van de betrokken raden van justitie? Daarmede zou dan wellicht aan het bezwaar van den heer Blaauw zijn tegemoetgekomen!)

De **Voorzitter**: Dat lijkt mij buiten de orde.

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Voor wat betreft de buitengewesten, voor zoover zij niet behoren tot het rechtsgebied van de Java-raden — dat betreft dus het grootste gedeelte daarvan — zijn de Regeering en het geachte College het met elkaar eens, dat men hier niet kan handhaven den eisch van hoofd van plaatselijk bestuur.

(De heer **Blaauw**: Wel den eisch, doch niet den naam!)

Inderdaad, niet de benaming. Doch wanneer men, inplaats daarvan spreekt van controleurs en fd. controleurs, dan wordt daardoor ook mogelijk de aanwijzing van fd. controleurs, die geen hoofd van plaatselijk bestuur zijn.

(De heer **Blaauw**: Dat is een concessie mijnerzijds!)

Inderdaad is dat een concessie van U. De Regeering zou het echter bijzonder hebben toegejuicht, wanneer de heer Blaauw nog een klein stapje verder was gegaan en had willen accepteren, dat men hier aan de bevoegde instantie overlaat dien Europeeschen bestuursambtenaar aan te wijzen, die in het geval, waarom het gaat, de man is van wien iedereen verwacht, dat hij dit werk op de beste wijze zal doen, ook al is hij gezaghebber en geen hoofd van plaatselijk bestuur en ook geen fd. controleur.

Mijnheer de Voorzitter! Dit is tenslotte een punt waarover de meeningen kunnen verschillen. Maar ik kan niet anders zeggen, dan dat ik nog altijd voorkeur meen te moeten geven aan den gewijzigden tekst van het ontwerp. Ik meen hiermede de opmerkingen van den heer Blaauw volledig te hebben beantwoord.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Het antwoord van den geachten Regeeringsgemachtigde geeft mij aanleiding even te wijzen op een eigenaardigen gang van zaken. Toen deze ontwerp-ordonnantie aan ons werd voorgelegd ter vaststelling, was de Regeering nog niet van opinie, dat het noodig was de beperkingen, die in de rechterlijke organisatie en het Rechtsreglement-Buitengewesten ten aanzien van de ambtenaren, die kunnen optreden als openbaar ministerie bij den politierechter, te doen vervallen. Ten aanzien van dit punt werd in de oorspronkelijke ontwerp-ordonnantie geen enkele wijziging voorgesteld. Derhalve was de Regeering op dat moment van opinie, dat wel op den ouden voet kon worden voortgegaan. Het College van Gedelegeerden is gevallen over een minder juiste terminologie, omdat men in de wet spreekt van den rang van hoofd van plaatselijk bestuur, terwijl dit geen rang is. Maar uit het Gedelegeerdenverslag kan, dunkt mij, niet de conclusie worden getrokken, dat de Volksraad, althans het College van Gedelegeerden als zoodanig van opinie was veranderd wat betreft het standpunt, dat het College in 1932 had ingenomen ten aanzien van den bestuursambtenaar, die kon worden aangewezen als openbaar ministerie bij den politierechter.

De Regeering schijnt ten opzichte van artikel 131d R. O.

(Directeur van Justitie.)

nog een heel onderzoek voor oogen te hebben. Het lijkt mij op het oogenblik niet gewenscht om het debat te heropenen over de noodzakelijkheid van die beperking van de aanwijzingen van de bestuursambtenaren. Ik wil er alleen op wijzen, dat het debat destijds zeer uitgebreid is geweest en dat het College van Gedelegeerden unaniem van opinie was, dat het noodzakelijk was om de Regeering te beperken in haar bevoegdheid tot het aanwijzen van de bestuursambtenaren tot vervolgingsambtenaren bij het politiegerecht. Het betrekkelijke amendement is zoowel voor de rechterlijke organisatie als voor het Rechtsreglement Buitengewesten zonder hoofdelijke stemming door het College van Gedelegeerden aanvaard.

Nu komt, doordat het College van Gedelegeerden de aandacht vestigt op de minder juiste terminologie, de Regeering plotseling tot een andere opinie ten aanzien van de aanwijzing van de bestuursambtenaren, die moeten optreden als ambtenaar van het openbaar ministerie bij de politierechten. Zonder eenige toelichting! Die toelichting hebben wij nu gekregen, omdat de Regeering meent, dat het College geheel van opinie is veranderd. Daarom wordt bij tweede Nota van Wijzigingen die beperking in het rechtsreglement-buitengewesten volkomen geschrapt. Ik kan dezen gang van zaken niet bepaald apprecieeren en moet daarom vasthouden aan de beperking, die er oorspronkelijk in zat. Ik heb, juist omdat men in de buitengewesten voor het hoofd van plaatselijk bestuur niet een overeenkomstigen rang kan aanwijzen, gemeend de controleurs en fungerend controleurs als laagsten rang te mogen aanwijzen van de bestuursambtenaren, die kunnen optreden als ambtenaar van het openbaar ministerie. Ik geef toe, dat dit in sommige gevallen een verlaging is van de bevoegdheid, maar misschien is dit in andere gevallen weer een verhooging. Ik kan mij voorstellen, dat er hoofden van plaatselijk bestuur zijn, die geen controleur of fungerend controleur zijn. Het schijnt, gelijk de geachte Regeeringsgemachtigde heeft verklaard, nog in onderzoek te zijn of het voor Java en Madoera ook nog gewenscht is de grenzen ruimer te stellen. Bij dien gang van zaken lijkt het mij gewenscht, dat men die beperking opneemt, die ik zooveen aangaf, ook nog in artikel 72 van het Rechtsreglement-Buitengewesten, om althans de toestand in de buitengewesten overal eenvormig te doen zijn.

Ik zou gaarne zien, dat de geachte Regeeringsgemachtigde deze suggestie van mij zou kunnen overnemen, omdat ik mij anders genoodzaakt zou zien ten aanzien hiervan een amendement in te dienen.

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Slechts een enkele opmerking.

De heer **Blaauw** heeft gezegd, dat hij den gang van zaken nog niet kan apprecieeren, dat de Regeering alleen van het feit, dat in het Gedelegeerdenverslag een opmerking werd gemaakt over de niet-passende benaming „rang van hoofd van plaatselijk bestuur” gebruik maakt om de geheele begrenzing, die de Volksraad indertijd unaniem heeft aangenomen, te laten vervallen. Ik mag er dan wel op wijzen, dat in het Gedelegeerdenverslag staat:

„In de vierde plaats werd er op gewezen, dat de thans voorgebrachte wijziging in art. 89, e R.B.G. zou kunnen worden benut om in het eerste lid van dit artikel te doen vervallen, althans te vervangen, de woorden „van niet lageren rang dan hoofd van plaatselijk bestuur”.

Hierop volgt de motiveering, dat hoofd van plaatselijk bestuur geen rang is.

Nu is het juist, dat de Regeering nog wel andere argumenten heeft, maar hier wordt toch de suggestie gedaan om de woorden, die een rang voorschreven, te doen vervangen.

Ik zou hierop nog slechts het volgende willen laten volgen, namelijk, dat wanneer men gevolg geeft aan het voorstel van

Aanvulling voorschriften nopens opname in landswerkinrichtingen van personen, die zich aan bedelarij of landlooperij schuldig maken enz. (Ond. 82). — Jachtordonnantie Java en Madoera 1940 (Ond. 35).

(De Vries, Regeeringsgemachtigde.)

den heer Blaauw en dus in plaats van den eisch, dat de aan te wijzen ambtenaar zal zijn hoofd van plaatselijk bestuur, een echten rang voorschrijft, namelijk dien van controleur of fungeerend controleur, dit in sommige gevallen een verlaaging en in andere gevallen een verhooging van den eisch zal beteekenen, omdat een hoofd van plaatselijk bestuur, dat niet een der genoemde rangen heeft, niet zal kunnen worden aangewezen.

Hier ziet men een geval, waarbij men in de practijk voor moeilijkheden zal komen te staan, want wanneer men op zoo'n kleine plaats — want het gaat om enkele kleine plaatsen — een hoofd van plaatselijk bestuur heeft, die niet den rang van controleur of fungeerend controleur heeft, zal men op die plaats ook geen controleur of fungeerend controleur kunnen aanwijzen als ambtenaar van het O.M. Ik wil er nog aan toevoegen, dat men het belang van de zaak niet te hoog moet aanslaan, omdat de toestand practisch zoo is, dat op heel veel plaatsen — en het Departement van Justitie zou liefst zien, dat het op nog meer plaatsen het geval was — zoo is, dat de functie van ambtenaar van het O.M. bij den politierechter aan een jurist is opgedragen. Als het niet zoo is, is het altijd, omdat men niet over een jurist beschikt en dan moet men de menschen nemen, die plaatselijk beschikbaar zijn en die de meeste waarborgen geven het werk goed te zullen doen.

De Regeering kan dus tot haar leedwezen op het verzoek van den heer Blaauw niet ingaan om de beide amendementen, die hij voorstelt, over te nemen.

De **Voorzitter**: Wenscht de heer Blaauw zich wellicht te beraden over de door hem in te dienen amendementen?

Zoo ja, dan kan de behandeling van dit ontwerp worden opgeschort tot de volgende vergadering.

De heer **Blaauw**: Ik zou mij hierover inderdaad gaarne beraden, Mijnheer de Voorzitter.

De **Voorzitter**: Dan wordt de verdere behandeling van onderwerp 82 opgeschort.

Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende nieuwe voorschriften inzake de jacht op Java en Madoera (Ond. 35; zittingsjaar 1938—1939 Ond. 76), in den gewijzigden tekst, vervat in Ond. 35, stuk 3, als nader gewijzigd bij tweede Nota van Wijzigingen (Ond. 35, st. 4).

De beraadslaging is gevorderd tot het regeeringsantwoord in tweeden termijn.

De heer **De Vries**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Bij het antwoord in tweeden termijn zou ik allereerst willen ingaan op het betoog van het geachte lid, den heer Soangkoepou. Daarbij kom ik vanzelf tegelijkertijd op de beschouwingen van de geachte leden, de heeren Blaauw en Mogot, die het onderwerp voor een deel in denzelfden geest hebben behandeld.

Wanneer ik het wél zie, is het hoofdbezwaar van den heer Soangkoepou, dat niet is weggenomen door het regeeringsantwoord in eersten termijn, dat deze Jachtordonnantie een bepaalde bescherming zal beteekenen voor schadelijke dieren, voor in het wild levende dieren, terwijl daarbij de economische belangen van de Inlandsche bevolking ten achter zullen worden gesteld. Daarbij is op verschillende punten ingegaan die reeds bij de schriftelijke behandeling en in eersten termijn uitvoerig zijn besproken.

Ik zou er in dit verband op willen wijzen, dat verschillen-

de bepalingen, die het geachte lid heeft aangehaald, voorkomen in de bestaande Jachtordonnantie en als zoodanig geen aanleiding hebben gegeven tot de veronderstelling, dat de bescherming van de bevolking onvoldoende zou zijn. Er is zelfs in verschillende opzichten een belangrijke verbetering gekomen in de bescherming van de bevolking. De bestaande Jachtordonnantie kent jachtaeten voor het schieten op in het wild levende schadelijke dieren en het is volgens deze ordonnantie niet mogelijk, zonder een jachtacte een vergunning te krijgen om op dergelijke schadelijke dieren te schieten.

Met dit systeem is gebroken, juist omdat de Regeering scherp onderscheid wil maken tusschen de eigenlijke jacht en de bestrijding van schadelijke dieren. Het is dus niet meer een jachtacte, die kosteloos kan worden verkregen, maar voor vermogenden met een zegel is belast, voor het schieten op schadelijke dieren, maar in de plaats daarvan is gekomen een kosteloze en zelfs van zegelrecht vrijgestelde vergunning, die dezelfde bevoegdheden aan den persoon geeft. Daarmede is dus niet alleen aan de jagers maar ook aan personen, die tuinbezitters zijn en overigens geen belangstelling hebben voor de jacht, doch hun bezittingen willen beschermen, gelegenheid gegeven tot het dooden van dieren, die voor hun aanplantingen schadelijk zijn.

Nu kan men toch niet zeggen, — dat geldt ook een opmerking van den heer Blaauw —, dat het een overdreven eisch is, dat het menschen die geen jager zijn, niet te gemakkelijk wordt gemaakt, want het toezicht is — en dit is door verschillende leden ter sprake gebracht en door de Regeering toegegeven — in verschillende afgelegen streken moeilijk en men moet daarom een dergelijke vergunning niet aan iedereen geven, want daarmede zou, tegen de bedoeling van de ordonnantie, een gevaar ontstaan.

(De heer **Soangkoepou**: Als de vergunning maar niet te laat wordt gegeven, want als deze eerst wordt gegeven wanneer de aanplant al vernield is, is het te laat.)

De door mij bedoelde vergunning kan worden verleend voor het bestrijden van schadelijke dieren en ik wil er in dit verband op wijzen dat er een scherp onderscheid wordt gemaakt tusschen schadelijke dieren en schadelijk wild. De vergunning, waarover de heer Soangkoepou spreekt wanneer hij den eisch noemt dat gebleken moet zijn, dat schade aan aanplantingen wordt aangebracht, heeft betrekking op de vernietiging van schadelijk wild. Deze regeling komt voor in art. 7 en is nu ruimer gesteld dan in de bestaande ordonnantie. De bestaande ordonnantie zegt, dat vergunningen alleen worden gegeven aan houders van jachtaeten. Nu kunnen deze in de nieuwe ordonnantie ook aan niet-houders van jachtaeten worden gegeven, dus ook aan eigenaren van aanplantingen, die deze vergunning kunnen ontvangen, als naar het oordeel van den resident noodig is, dat dergelijk schadelijk wild wordt gedood.

De vergunning kan in de bestaande ordonnantie alleen door het hoofd van gewestelijk bestuur worden gegeven, dus door iemand, die voor den betrokken persoon veel moeilijker te bereiken is. In de nieuwe regeling heeft de Regeering dus het uitgeven van deze vergunningen dichter bij belanghebbenden gebracht en wel op twee manieren. Men kan op schadelijke dieren schieten, wanneer dat noodig is en, wanneer die dieren inderdaad schade blijken te veroorzaken, ook op schadelijk wild, waarvoor de eische eenigszins strenger is gesteld. De Regeering acht dit laatste ook — omdat in het algemeen voor jacht op wild jachtgeld wordt gevraagd — volkomen logisch en billijk.

Ik geloof, wanneer ik hen goed begrepen heb, dat de heeren Soangkoepou en Mogot het uitroepen van allerlei dieren, die men in het algemeen schadelijk zou kunnen noemen buiten de bosschen en wildreservaten toch wenschelijk zouden achten. De Regeering heeft daartegenover gesteld het woord „biologisch evenwicht”, dat is aangevochten zoowel door het geachte

(De Vries, Regeeringsgemachtigde.)

lid, den heer Soangkoepon als door het geachte lid, den heer Blaauw, die daarvan een naderen uitleg heeft gevraagd.

De Regeering is inderdaad van meening, dat er maar zeer weinig diersoorten te noemen zijn, waarvan de totale uitroeiing, voorzoover wij weten, geen uiteindelijke schadelijke gevolgen zou hebben. Zij heeft zich dus niet uitsluitend gesteld op het standpunt van menschen, die bepaalde dieren in de natuur zouden willen observeeren en daarvan genieten, hetgeen echter zou gaan ten koste van den kleinlandbouwer. Er zijn zeer veel diersoorten te noemen, die in de ordonnantie „schadelijke dieren” worden genoemd en waarop men dus met een vergunning mag schieten en zonder vergunning met geoorloofde jachtmiddelen mag jagen, hoewel deze dieren niet onder alle omstandigheden schadelijk zijn.

Neem bijvoorbeeld het geval van de otters. Deze doen veel schade in de vischvijvers, omdat zij visch eten, maar zij zijn onder bepaalde omstandigheden nuttig, omdat zij een van de weinige groepen kleinere roofdieren zijn, die krabben verdelgen. Nu kan men de otters wel overal gaan vernietigen en zeggen, dat door die vernietiging benadeeling van den vischstand wordt voorkomen, maar dan heeft dat weer tot gevolg groote toename van de krabben, die aan de bevolking weer meer schade veroorzaken.

Vruchtenetende vleermuizen zijn in het algemeen schadelijk voor den man, die vruchtboomen heeft, maar daar staat tegenover, dat zij in vele gevallen onontbeerlijk zijn voor de bestuiving van de bloemen van bepaalde vruchtboomen en wanneer zij eenmaal verdelgd zouden zijn, komt van het vruchtdragen dezer boomen niets terecht.

(De heer Blaauw: De ordonnantie laat verdelging van schadelijke dieren toe.)

De ordonnantie laat toe, dat men een vergunning krijgt om daarop te schieten.

(De heer Blaauw: De ordonnantie laat toe schadelijke dieren te verdelgen, wanneer niet gebruik wordt gemaakt van vuurwapens.)

De Regeering gaat er van uit, dat wanneer ten aanzien van deze schadelijke dieren wordt gebruik gemaakt van vuurwapens of windbuksen, een ware moordpartij kan worden aangericht.

(De heer Blaauw: En is dit met vergif niet het geval?)

Dit is met andere middelen, zelfs met vergif, voor zeer veel diersoorten veel en veel moeilijker.

De Regeering is er van uitgegaan, dat het onontbeerlijk kan zijn, ook de jacht op deze schadelijke dieren te beperken. Bij artikel 6 (2) wordt dan ook bepaald, dat bij verordening van het College van Gedeputeerden voor een bepaald deel van een gewest, of een geheel gewest, beperkende bepalingen kunnen worden uitgevaardigd voor het jagen op alle in het wild levende dieren. De Regeering wil dan ook bepaald blijven vasthouden aan de gedachte, dat ook buiten de bosschen en buiten de wildreservaten de mensch niet gerechtigd is in te grijpen in de natuur en bepaalde diersoorten vogelvrij te verklaren. Daarmede zou men een zeer gevaarlijken weg opgaan.

De geschiedenis in andere landen — Australië bijvoorbeeld — laat ons zien hoe ontzaglijk gevaarlijk dat is, en hoeveel millioenen ponden men in genoemd land per jaar wel moet uitgeven om de dieren te bestrijden, die men heeft ingevoerd om andere schadelijke dieren uit te roeien. Men heeft daar groote drama's mee beleefd en wij moeten oppassen, dat wij niet het idee krijgen dat wij er alles van weten en daarom bij het ingrijpen in de natuur ongestraft dergelijke fouten kunnen maken.

Maar de mogelijkheid om schade aan de aanplantingen te bestrijden, is in deze ordonnantie zeer ruim genomen. Voor het schieten van die dieren is inderdaad een beperking gekomen, maar het is niet, zoals de heer Blaauw denkt, omdat de Regeering een bepaalde antipathie heeft tegen jagers,

of omdat Zij de jagers aan moeilijke bepalingen wil onderwerpen, doch het is, omdat, wanneer men het schieten met vuurwapenen en windbuksen vrij zou laten, er van toezicht op de jacht toch werkelijk geen sprake meer kan zijn. Op het oogenblik wordt er nog eenige beperking uitgeoefend, omdat men een zegel van f 1,50 moet betalen voor een kosteloze jachtaete, doch het is vrijwel zeker dat, wanneer men kosteloos en vrij van zegel straffeloos met een geweer het veld in kan gaan, de contrôle illusoir zou worden, ook al zou men de politie vertiendubbelen. Dit is de reden geweest waarom een vergunning wordt geëischt; het is niet een maatregel, welke tegen de jagers gericht is.

(De heer Mogot: Maar weet de Regeering wel, welke vraag den aanvrager gesteld wordt voor de vergunning tot bezit van een vuurwapen, en wel op een door de politie ter invulling aangeboden lijst? Die vraag luidt: waarvoor is het vuurwapen bestemd? Als men nu antwoordt: voor het verdelgen van wild, dat aanplantingen beschadigt, dan krijgt men de vergunning. Maar vult men in: voor zelfverdediging, dan krijgt men de vergunning niet.)

Mijnheer de Voorzitter! De heer Mogot heeft hier herhaald, wat hij in tweeden termijn gezegd heeft, en waarop ik juist wilde antwoorden, n.l. dat op deze wijze eigenlijk die bepalingen t.a.v. de jacht worden overgeheveld naar de ordonnantie op het bezit van vuurwapenen. Wanneer de heer Mogot stelt, dat ieder, die een vuurwapen mag bezitten voor een bepaald doel, n.l. om op schadelijke dieren te schieten of op wild te jagen, daarmede ook automatisch een vergunning krijgt op grond van de jachtordonnantie, dan wordt de zaak door elkaar gehaald. Ik geloof, dat, naast de vuurwapenregistratie, het noodzakelijk is, de bepalingen ten aanzien van de jacht en de bestrijding van schadelijke dieren bij elkaar te brengen. Die worden dan nader uitgewerkt in een regeeringsverordening, speciaal ten aanzien van de jacht, en ook door het College van Gedeputeerden, dat weer bijzondere maatregelen voor de provincie kan treffen. De bepalingen voor de vuurwapenregistratie liggen op een eigen, een ander terrein, al is het mogelijk, dat een assistent-resident, die een jachtaete of een vuurwapenvergunning afgeeft, nagaat, of inderdaad de reden, die de betrokkene bij de aanvraag opgeeft, gegrond is. Dit doet echter niet af aan de noodzaak om in de Jachtordonnantie hiervoor bepaalde regelen te stellen.

De heer Blaauw heeft gevraagd, of inderdaad de Regeering is teruggekomen op het gestelde in de Memorie van Toelichting, dat Zij een vergunning voor het schieten op schadelijke dieren slechts zeer spaarzaam en voorzichtig wil geven en daarbij de jachtcommissie wil inschakelen voor wat de bonafide jagers betreft. Dit is inderdaad het geval. De heer Blaauw zou nu willen, dat de Regeering nog verder gaat, en dat de vergunning niet alleen wordt gegeven aan jagers, en wel door den assistent-resident, doch dat elken jager automatisch een vergunning zal worden gegeven om op schadelijke dieren te schieten. Hiermede zou echter het grondbeginsel van de nieuwe jachtordonnantie geweld worden aangedaan, want die scheidt juist het geven van een vergunning tot het dooden van schadelijke dieren en de jachtaete voor eigenlijke jacht. Door het een en het ander automatisch aan elkaar te verbinden, keert men terug tot den ouden toestand, die juist zoovele moeilijkheden heeft veroorzaakt.

Nu meent de heer Blaauw, dat het voor een assistent-resident toch moeilijk is, de jagers te gaan onderscheiden in bonafide en niet-bonafide jagers.

Maar deze verplichting is reeds in de Vuurwapenordonnantie aan alle assistent-residenten opgelegd. Wanneer n.l. een persoon, in het bezit van een vuurwapen, zich daarmede buiten zijn woonplaats wil begeven, heeft hij daarvoor een verklaring noodig van den assistent-resident en daarbij staat, dat die alleen wordt gegeven aan te goeder naam en faam bekend staande jagers. Dus van den assistent-resident wordt

(De Vries, Regeeringsgemachtigde.)

reeds verwacht, dat hij dit weet. En wanneer iemand te goeder naam en faam bekend staat en dus ook met zijn jachtgeweer buiten zijn woonplaats kan gaan schieten, zal hij tegelijkertijd wel de vergunning kunnen krijgen om op schadelijke dieren te kunnen schieten.

Mijnheer de Voorzitter. Ten aanzien van de houding van de Regeering tegenover de schadelijke dieren heeft de heer Soangkoepon nog gezegd, dat de Regeering in de ordonnantie eigenlijk een vrijbrief geeft aan de schadelijke dieren, waar de Regeering zich niet aansprakelijk kan stellen voor schade door deze dieren toegebracht aan aanplantingen. De ordonnantie geeft echter gelegenheid kosteloos vergunning te krijgen om de schadelijke dieren met een geweer te doden, en er staan ten deze bovendien nog zeer veel andere middelen zonder eenige beperking ten dienste. Daarom kan men de ordonnantie toch moeilijk als een vrijbrief in dit opzicht beschouwen. De ordonnantie stelt aan het leven van deze schadelijke dieren immers zeer vele beperkingen. Bovendien treft de Regeering ten deze nog preventieve maatregelen en, wanneer er schade wordt aangericht, ook repressieve voorzieningen. In de eerste plaats heb ik er reeds op gewezen, dat de Regeering juist in verband daarmee voor het schieten van z.g. schadelijk wild, waarvan dan de wilde varkens de hoofdmassa uitmaken op Java en Madoera, niet allerlei jachtmiddelen wil verbieden, die voor ander wild inderdaad geheel verboden zijn. De Regeering wil in dit opzicht juist in streken, in de buurt van bosschen, waar door het wild schade wordt aangericht, het nog aan het College van Gedeputeerden overlaten om bepaalde middelen tot het doden van die dieren vrij te laten. Daarmee zijn de belangen van de kleine landbouwers in de buurt van de bosschen gediend. Dit gebeurt niet alleen wanneer zij speciaal daarom vragen, doch ook reeds, indien het College van Gedeputeerden, na deskundig advies, meent, dat in bepaalde streken de dieren schadelijk zouden kunnen worden en het dus noodig is aldaar het doden van dat schadelijk wild meer vrij te laten dan in andere streken het geval is.

Op Java en Madoera zijn er vele streken, waar het schadelijke wild en ook de wilde zwijnen al zeldzaam zijn geworden. Het geachte lid, de heer Mogot, heeft dat betwijfeld. Doch de Regeering heeft daarover zeer veel berichten gekregen, zoowel van den kant van jagers als van jachtcommissies en ambtenaren. Zij heeft juist op grond van het zoo zeldzaam worden van allerlei in het wild levende dieren op Java, gemeend tot strengere maatregelen ten aanzien van de jacht te moeten overgaan. Het feit, dat een Mohammedaansche bevolking deze dieren niet eet, doch de jacht daarop dikwijls overlaat aan niet-Mohammedanen, die op de varkens schieten, doet daaraan niets af. Het is ten deele door bestrijdingsmaatregelen van de bevolking, waarbij niet het doel voorzit om de dieren te eten en ten deele door het schieten van de beesten door anderen, hetzij om het vleesch tot dengdeng te maken of op andere wijze toebereid te eten, hetzij alleen om de dieren onschadelijk te maken, dat deze wilde zwijnen zoo zeldzaam zijn geworden in groote deelen van Java. Zoo zeldzaam zelfs — in eersten termijn heeft de heer Verboom daarop gewezen en ik zou hierop ook even de aandacht willen vestigen, omdat hetgeen voor otters geldt ook geldt voor wilde varkens —, dat er ondernemingen zijn, waarvan de administrateur — al weder op beperkte schaal natuurlijk — de varkens in stand houdt in het belang van zijn aanplantingen, want ook wilde varkens zijn in zeer vele gevallen nuttig. Zij ruimen zeer veel ongedierte op, zoowel insecten, engerlingen e.d. als muizen.

Onder bepaalde omstandigheden eten zij ook cassaveknollen. Doen zij dat, dan wordt er door deze dieren schade aangericht aan den aanplant, maar het is niet zóó, dat ieder varken steeds in den bevolkingsaanplant komt, er is een groot aantal van die dieren op Java en Madoera, dat daar nooit aan toe komt, omdat zij dat eenvoudig niet noodig hebben. Zij hebben in de bosschen en andere onontgonnen

streken voedsel genoeg. In andere gevallen geeft deze ordonnantie voldoende middelen tot bestrijding. Zij geeft echter geen recht om overal, waar die dieren worden aangetroffen, deze volkomen uit te roeien.

Het geachte lid, de heer Soangkoepon, heeft in tweeden termijn nog bezwaar gemaakt tegen de jachtpacht, omdat — gelijk hij toegeeft — de wildstand wel wordt bevorderd door den pachter, maar in diens eigen voordeel en tegen het algemeen belang in. Wanneer ik het mij goed herinner, heeft de heer Soangkoepon in eersten termijn gezegd, dat de jachtacte geen goed middel zou zijn om den wildstand in bepaalde streken te bevorderen, omdat de onderlinge contróle van de jagers zou verdwijnen. De Regeering constateert met voldoening, dat de heer Soangkoepon op dit punt instemt met haar betoog, dat de jachtacte een goed middel is om den wildstand in bepaalde deelen van Java te bevorderen en in stand te houden. Ik wil er hierbij op wijzen, dat dit geldt voor het vrije landsdomein en dat het bevorderen van den wildstand daar, niet gaat ten koste van de bevolking, die ontginningen heeft aangelegd. Aan den pachter kunnen voorwaarden worden gesteld — en zij zullen ook zeker worden gesteld —, waardoor het wild niet te veel zal vermenigvuldigen in de bosschen en het vrije landsdomein, zoodat er gevaar voor de omgeving zou ontstaan. Er staat in de bepalingen zeer duidelijk, dat er voorwaarden kunnen worden gesteld, en die zullen zeker worden gesteld, ook om het biologisch evenwicht te handhaven.

De heer Verboom heeft in dit verband nogmaals duidelijk naar voren gebracht, dat door bepalingen ten aanzien van de jacht, zoowel door de jachtpacht als door de beperkende bepalingen, die eenige jaren geleden genomen zijn, in Midden- en Oost-Java in de bosschen de wildstand kan worden verbeterd.

De Regeering sluit zich daarbij gaarne aan. Zij wil dit ook aanhalen als een argument te meer, om nogmaals aan te toonen, dat inderdaad door betere jachtbepalingen kan worden bereikt, te dier plaatse waar het wild economisch en biologisch nuttig is, dat dit in stand wordt gehouden, en op die plaatsen, waar in het wild levende dieren beslist schadelijk zijn, het afmaken, doden of jagen op die dieren wordt mogelijk gemaakt.

De Regeering zal gaarne van den heer Blaauw het adres en den naam van den door hem bedoelden klein-landbouwer ontvangen. Zoolang Zij deze niet heeft, is het niet mogelijk op dit geval nader in te gaan.

De heer Blaauw heeft nog nadere inlichtingen gevraagd over het reeds in het Gedelegeerdenverslag genoemde geval van Soekaboemi, waar ambtenaren zonder jachtvergunning op bantengs zouden hebben gejaagd. Thans wordt door het geachte lid verklaard, dat hij daarbij niet wil ingaan op de vraag of de vervolgingsambtenaar, die van dit geval zou hebben kennis genomen, al dan niet juist zou hebben gehandeld.

De heer Blaauw vroeg wel, of de voorstelling van zaken, zooals die in de dagbladen was verschenen en ook in het Gedelegeerdenverslag staat, juist is. Tot mijn leedwezen moet ik het geachte lid teleurstellen, omdat de Regeering niet over de gegevens beschikt om te kunnen mededeelen, of de voorstelling van zaken volkomen juist is.

(De heer Blaauw: Het was, dunkt mij, toch wel belangrijk genoeg?)

Ik geloof, dat het geval op het oogenblik van weinig belang is, want er staat in het Gedelegeerdenverslag bij, dat het zich een aantal jaren geleden heeft afgespeeld en dan vermoed ik, dat het geval zich heeft voorgedaan vóór het tijdstip, dat de Regeering zich tot den procureur-generaal heeft gewend om in het algemeen den vervolgingsambtenaren erop te wijzen, dat jachtdelicten behooren te worden vervolgd en gestraft

(Blaauw.)

overeenkomstig den ernst van het delict. En indien het inderdaad een geval betreft, dat zoolang geleden is — de juiste datum staat niet in de stukken, dus ik weet het niet, maar ik vermoed het — is het geval van weinig belang, omdat het door de stappen der Regeering reeds achterhaald is.

(De heer Soangkoepon: Hoe geschiedt de contrôle op gevallen als dat te Soekaboemi; wordt de contrôle uitgeoefend of niet?)

De vervolgingsambtenaren hebben natuurlijk tot taak om indien verdenking rijst, dat de Jachtordonnantie overtreden is, het geval te onderzoeken en daarop oefent de procureur-generaal toezicht uit.

(De heer Soangkoepon: De personen, waarover de heer Blaauw sprak, waren dus onschuldig?)

Ik heb zoeven reeds gezegd, dat de Regeering niet over gegevens beschikt om te kunnen zeggen, of de gegeven voorstelling van zaken juist is; Zij kan op deze vraag tot haar leedwezen dus niet antwoorden.

De Regeering heeft tot haar genoegen vernomen, dat de heer Blaauw niet aan ambtenaren heeft verweten dat zij door gebrek aan ijver of het meten met twee maten de Jachtordonnantie onvoldoende zouden hebben bewaakt. Het geachte lid heeft alleen nogmaals gezegd, dat hij meent, dat het aantal ambtenaren, dat beschikbaar is om toezicht te houden op de naleving van de Jachtordonnantie, inderdaad te gering is. De Regeering heeft er reeds tegenover gesteld, dat Zij met alle maatregelen, welke haar ten dienste staan, de bepalingen van de Jachtordonnantie scherp zal doen controleeren, maar Zij heeft daarbij, vooral onder deze omstandigheden, er niet bij gezegd, dat Zij nu het personeel van de politie en van andere takken van dienst dadelijk zal gaan uitbreiden. De Regeering zou inderdaad wenschen, dat het mogelijk was, maar Zij acht het onder de tegenwoordige omstandigheden zeer moeilijk speciaal voor de bewaking van de Jachtordonnantie nieuw personeel aan te stellen. Zij meent bovendien, dat de scherpere bepalingen van de voorliggende ontwerp-ordonnantie voldoende aanleiding zullen zijn om ook onder de huidige omstandigheden het toezicht op de jacht te verbeteren.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat ik hiermede de belangrijkste opmerkingen, die in tweeden termijn gemaakt zijn, beantwoord heb.

De Voorzitter: Thans kan worden overgegaan tot de artikelswijze behandeling, waarbij dan de amendementen telkens bij het betrokken artikel aan de orde komen.

Ik vestig er de aandacht op, dat de behandeling uiteraard betrekking heeft op het ontwerp, zooals het er na de verwerking daarin van de twee Nota's van Wijzigingen uitziet; dit zal derhalve niet telkens bij het vallen van de beslissing over de artikelen worden herhaald.

De artikelen 1 en 2 van artikel I worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van het amendement-Blaauw c.s. op artikel 3 (stuk 5, I), luidende:

„a. In artikel 3 lid (1) onder b (cursief) worden de woorden „het Hoofd van gewestelijk bestuur” vervangen door „den Directeur van Economische Zaken.”

b. Artikel 3 lid (2) vervalt.

c. Artikel 3 lid (3) wordt lid (2).”

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! Ik meen met een korte toelichting op het amendement te kunnen volstaan.

Het amendement heeft de strekking om als de autoriteit, die volgens de wet zal worden aangewezen tot het sluiten van jachtpachten, aan te wijzen den directeur van Economische

(Verboom, De Vries, Regeeringsgemachtigde, Blaauw.)

Zaken. De onderteekenaars zijn tot hun amendement gekomen door de overtuiging, dat het gewenscht is, de hanteering van het nieuwe instituut voorloopig nog in één hand te houden. Oorspronkelijk was de Regeering van deze opinie.

Mocht na eenigen tijd blijken, dat het met voordeel kan worden overgedragen aan andere ambtenaren, dat de bevoegdheid kan worden gedecentraliseerd, dan bestaat daartoe altijd de mogelijkheid.

Het lijkt mij gewenscht dat men eerst nog eenige ervaring krijgt, op welke wijze de bepalingen dezer jachtpacht moeten worden gehanteerd.

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan met het amendement van den heer Blaauw geheel accoord gaan en wil zijn voorstel krachtig ondersteunen. In de praktijk zal in hoofdzaak de jacht in boschareaal verpacht worden en misschien de afschot in enkele reservaten. Ik geloof met den heer Blaauw, dat het het beste is, dit voorloopig in handen te geven van den directeur van Economische Zaken, die zich kan laten voorlichten door den hoofdinspecteur van het Boschwezen en den directeur van den Plantentuin.

De heer De Vries, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering zou over dit amendement ook willen zijn. Inderdaad is in den oorspronkelijken tekst, zooals de ordonnantie is ingediend, de directeur van Economische Zaken genoemd als degene, die een vergunning voor jachtpacht kan afgeven. De Regeering is, wat dat betreft, van meening veranderd, omdat Zij tot de overtuiging is gekomen, dat het in het kader van de bestuursvorming past, dit onderwerp, dat in het bijzonder tot de regionale sfeer behoort, daar deze terreinen nooit zoo uitgestrekt zullen zijn dat ze zich over verschillende gewesten uitstrekken, dadelijk te kunnen laten aan de hoofden van gewestelijk bestuur. Zij heeft, juist in verband met de door de beide geachte leden, de heeren Blaauw en Verboom, genoemde wenschelijkheid om in den beginne daarmede de noodige voorzichtigheid te betrachten en ook speciaal de voorwaarden waaronder de terreinen worden uitgegeven, nauwkeurig te bezien, in lid 2 van art. 3, verplicht overleg met den directeur van Economische Zaken voorgescreven. Zij meent echter, dat dit onderwerp, wat de uitgifte der acten zelf betreft, zeer wel aan de hoofden van gewestelijk bestuur kan worden overgelaten.

De Voorzitter: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

Het amendement-Blaauw sub I wordt in stemming gebracht en aangenomen met 12 stemmen vóór en 1 stem tegen.

Vóór stemmen de leden: De Villeneuve, Roep, Blaauw, Leunissen, Verboom, Kerstens, Mogot, Soetardjo, Sosrohadi, koesoemo, Hoedjo, Soangkoepon en de Voorzitter.

Tegen stemt het lid: Van Helsdingen.

Artikel 3, als gewijzigd bij amendement, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van het amendement-Blaauw c.s. op artikel 4 (st. 5, II), luidende:

„In artikel 4 worden aan het slot van de leden (2) en (3) toegevoegd de woorden „en op schadelijke dieren”. ”

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! Ook hierover kan ik zeer kort zijn na alles wat eraan is voorafgegaan. Het is duidelijk, dat de strekking van dit amendement is

(Verboom, Van Helsdingen e.a.)

den houders van de jachtacten A en B de bevoegdheid te geven op schadelijke dieren te schieten, evenals ieder ander het recht heeft op schadelijke dieren te jagen, wanneer hij toevallig geen gebruik maakt van vuurwapens of luchtdrukgeweren.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben tegen dit amendement, omdat daardoor, zooals de geachte Regeeringsgemachtigde zooeven heeft uiteengezet, het systeem van deze ordonnantie zal worden doorbroken.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik sluit mij aan bij het betoog van den vorigen spreker.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Ik schaar mij aan de zijde van den heer Blaauw, omdat het systeem van deze ordonnantie in wezen reeds wordt doorbroken door de mogelijke uitroeiing — althans vernietiging op groote schaal — van schadelijke dieren door andere middelen dan door jachtgeweren.

Ik geloof dus, dat hier geen aantasting van het systeem der ordonnantie plaatsvindt en ik geloof inderdaad, dat het juist in het systeem van deze ordonnantie logisch is, indien de houder van een acte voor de jacht op schadelijk wild inderdaad ook bevoegd zal zijn schadelijke dieren te doodden.

De heer **De Vries**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Na alles wat reeds is gezegd, zou ik nog hierop willen wijzen, dat in de voorliggende ordonnantie — en ook al in de uitvoeringsvoorschriften van de bestaande ordonnantie, die de Regeering op dit punt niet zou willen wijzigen — afgifte van jachtacten in het algemeen wordt toegestaan aan ieder, die de acte wil koopen. Alleen onder zeer bepaalde omstandigheden, wanneer het inderdaad zeer uitzonderlijke, in de regeeringsverordening aangegeven gevallen betreft, kan een jachtacte worden geweigerd. Het schieten op schadelijke dieren zou de Regeering wel willen binden aan een vergunning om dit in bepaalde gevallen te kunnen weigeren. Zij wil deze vergunningen alleen toevertrouwen aan bona-fide jagers en aan niet-jagers, die inderdaad ten rechte hun aanspraak gronden op de omstandigheid, dat zij hun aanplantingen moeten verdedigen tegen schadelijke dieren.

De vergunninghouder heeft een aantal rechten, die de houder van een jachtacte niet heeft. Aan deze acte kunnen allerlei beperkende voorwaarden worden verbonden, bijvoorbeeld ten aanzien van gesloten jachttijden en ten aanzien van het aantal dieren, dat mag worden geschoten.

Wanneer men iederen houder van een jachtacte zonder meer een vergunning zou geven zich met een geweer in het veld te begeven om op schadelijke dieren te schieten, zou inderdaad het systeem, in de ordonnantie neergelegd, worden doorbroken en zou de beoogde contrôle op de jagers juist geheel worden gemist.

Men kan dit alleen toevertrouwen aan personen, van wie de assistent-resident kan verklaren, dat het bona-fide jagers zijn.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeeringsgemachtigde heeft onderscheid gemaakt tusschen jachtacten en vergunningen. Hij heeft verklaard, dat jachtacten in het algemeen worden gegeven aan een ieder, die erom vraagt. Dit houdt dan in, dat schadelijk wild — ik zeg niet: schadelijke dieren — ten opzichte van deze ordonnantie in een slechtere positie komt te staan dan schadelijke dieren.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft gezegd, dat een vergunning in bepaalde omstandigheden meer rechten geeft dan een jachtacte. Ik wil aan die vergunning niet tornen. Zij moet blijven bestaan voor gevallen, waarin iemand schadelijke dieren zou willen doodden, zonder dat hij een jachtacte

(De Vries, Regeeringsgemachtigde, Blaauw.)

heeft aangevraagd. Het amendement heeft alleen tot strekking dat ieder, die een jachtacte heeft aangevraagd binnen de perken van de jachtbepalingen, recht heeft op schadelijke dieren te schieten op gelijke wijze als hij op schadelijk wild kan schieten.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft verder verklaard, dat het systeem van de ordonnantie zou worden doorbroken, wanneer ieder het veld zou kunnen ingaan met een geweer om op schadelijke dieren te schieten.

Dat is niet juist, Mijnheer de Voorzitter! Om met een geweer te jagen, heeft men een jachtacte nodig, zoodat daarop voldoende toezicht is.

De heer **De Vries**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer de heer Blaauw de vergunning om te schieten op schadelijke dieren aan houders van jachtacten, aan dezelfde beperkingen zou willen onderwerpen als voor het jagen op ander wild, waarop men krachtens zijn jachtacte recht heeft, dan wordt de vrijheid van den houder verkleind in plaats van vergroot. Want dan zou de heer Blaauw, zooals hij zegt: op gelijke wijze als voor schadelijk wild, dus ook deze vergunning niet willen geven in den schoontijd van het wild. Het College van Gedeputeerden zou dan bij verordening kunnen bepalen, dat in een bepaald gebied op bepaald wild niet mag worden geschoten, zoodat dan ook door den houder van een vergunning niet op schadelijke dieren mag worden geschoten. Ik geloof, dat deze beperking te ver gaat, en dat het systeem van de Regeering te verkiezen is boven dat van den heer Blaauw.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

Het amendement-Blaauw sub II wordt in stemming gebracht en verworpen met 6 stemmen vóór en 7 stemmen tegen.

V ó ó r stemmen de leden: Mogot, Soetardjo, Soangkoepou, Roep, Blaauw en Leunissen.

Tegen stemmen de leden: Verboom, Kerstens, Sosrohadikoesoemo, Hoedojo, Van Helsdingen, De Villeneuve en de Voorzitter.

Artikel 4 wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van het amendement-Blaauw e.s. op artikel 5, (st. 5, III), luidende:

„In artikel 5 lid (2) worden na de woorden „jachtacte A” de woorden „tien gulden” vervangen door: „twee en een halve gulden”.”

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Ook dit amendement is duidelijk. Volgens het voorstel der Regeering zijn jachtacten A, d.w.z. de vergunningen om te schieten op schadelijk wild, slechts verkrijgbaar à raison van f 10.

De toestand, zooals die op het oogenblik bestaat is, dat men voor het schieten van schadelijk wild een jachtacte kosteloos en ook vrij van zegel kan verkrijgen. Maar men krijgt door het voorstel van de Regeering een grooten sprong: degenen, die onbemiddeld zijn en tot nu toe nog op den ouden voet kunnen jagen zonder een jachtgeld van f 10 en zonder zegel, komen nu te vervallen in een uitgaaf van f 10 jachtgeld en f 1,50 zegelrecht.

(De heer **Roep**: Moet het verzoek om een jachtacte te kunnen krijgen, ook op zegel zijn?)

Dat kan eventueel mondeling gebeuren. Het verzoek zelf moet echter gezegd zijn.

(Verboom, Van Helsdingen, Roep.)

Deze groote sprong van nihil tot *f* 10 voor een groote groep onbemiddelden — het blijkt uit de opgave van de Regeering zelf — lijkt mij ongewenscht, vooral waar het hier nog altijd betreft schadelijk wild.

Vandaar het voorstel, om hiervoor het bedrag van *f* 10 te verlagen tot *f* 2,50.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Het zal de vergadering duidelijk zijn, dat ik mij met dit amendement niet kan vereenigen. Het bezwaar van den huidige toestand, door den heer Blaauw aangehaald, is juist dat de jachtacte aan veel te veel menschen werd gegeven; het gevolg daarvan was, dat er te veel jagers in het veld waren, die op den wildstand een funesten invloed uitoefenden, ook al, omdat de bepalingen van de jachtordonnantie daardoor voor een groot gedeelte illusoir werden, doordat contrôle ten eenemale onmogelijk was. Ik geloof, dat de weg, dien de heer Blaauw heeft aangegeven, om nu voor deze acten een zeer laag jachtgeld te vragen, geen goede oplossing zal beteekenen van den huidige toestand, die algemeen als bedenkelijk wordt beschouwd. Om deze redenen zal ik dus tegen moeten stemmen.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik schaar mij gaarne achter den heer Verboom en kan zijn argumenten wel deelen, doch ik zou er nog het volgende aan toe willen voegen. Wanneer ons geacht medelid, de heer Blaauw, in eersten termijn spreekt van „onbemiddelden”, dan vraag ik mij af of dit woord in dit verband toch wel juist is te achten. Ik heb n.l. altijd gemeend, dat jagen een zekere luxe beteekent en dat het daarbij zeker niet in de eerste plaats gaat om de kosten van een jachtacte. Men moet zich toch eerst een geweer en dergelijke zaken meer aanschaffen en dit, gevoegd bij geregelden aankoop van ammunitie, komt belangrijk duurder uit dan de gevraagde uitgave van *f* 10 voor de jachtacte, welke uitgave slechts *f* 7,50 meer vergt dan hetgeen de heer Blaauw daarvoor op het oogenblik vraagt. Ik meen dus tegen het amendement te moeten stemmen.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! De situatie is op het oogenblik, dat de jagers van deze klasse — bijna zou ik zeggen: deze maatschappelijke klasse jagers — gratis op het wild kunnen schieten en zonder betaling van zegelkosten. Nu stelt de Regeering voor, de jachtacte op zegel te stellen en wel ten bedrage van *f* 1,50, terwijl bovendien nog *f* 10 voor de acte zal worden gevorderd, zoodat in totaal ten deze *f* 11,50 verschuldigd zal zijn.

Ik kan mij niet begrijpen hoe de heer Van Helsdingen kan zeggen, dat voor de menschen, waarom het hier gaat, de jacht als een luxe zou zijn te beschouwen. Mijn indruk integendeel is, dat van deze klasse jagers zeker meer dan 80% behoort tot de kleine Indo-klasse.

(De heer **Blaauw**: En Inheemschen!)

Inderdaad: en Inheemschen. Voor deze eenvoudige lieden, die van vader op zoon steeds de jacht hebben beoefend, omdat deze vroeger in het geheel niet gereguleerd was en later ook kosteloos mogelijk was, beteekent dat jachtvermaak eigenlijk een deel van hun leven, een van de weinige genoegens, die voor deze personen tot op heden kosteloos open stonden, met daaraan verbonden — daar zou ik nog even op willen wijzen — in sommige gevallen een zeker materieel voordeel. Om die redenen lijkt mij een verhooging van niets tot *f* 11,50 wel buitengewoon zwaar. Een dergelijk bedrag van *f* 11,50 is zeker voor 80% van deze menschen praktisch onbetaalbaar. Het gevolg hiervan zal ongetwijfeld zijn, dat de strooperij zeer aanmerkelijk zal toenemen. Ik zou in dit verband bijna zeggen, dat de verhooging van niets tot *f* 11,50 voor deze maatschappelijke klasse personen beteekent: de strooperij in de hand werken.

Handelingen. Zittingsjaar 1939—1940.

(De Villeneuve, Kerstens.)

Aan den anderen kant maken de argumenten van de Regeering ten deze ongetwijfeld indruk op mij. Ik kan haar standpunt begrijpen, dat er een zekere beperking moet komen, dat er ten deze een behoorlijk toezicht moet zijn, zoodat men tenslotte op grond van allerlei overwegingen is gekomen tot het voorschrift, dat de jachtacte zal moeten worden betaald. Doch voor een dergelijke hoog bedrag van *f* 10 voel ik toch wel heel weinig; ik geloof, dat die sprong te hoog is, terwijl mijns inziens anderzijds een verlaging, van *f* 10 tot *f* 2,50, zoodals de heer Blaauw nu voorstelt, ook wel wat ver gaat. Laten wij daarom de zaak eenigszins anders stellen. Ik zou ten deze n.l. een beroep willen doen op de Regeering en den heer Blaauw om hierover niet verder te redetwisten, als ik het zoo eens mag zeggen, en het bedrag te stellen op *f* 5. Dat beteekent nog een belangrijk offer. De Regeering onderschatte dat niet! *f* 5 beteekent voor bedoelde maatschappelijke groep personen inderdaad een belangrijk offer voor het verkrijgen van een jachtacte.

Aan den anderen kant ligt het bij eenige inspanning en moeite mijns inziens nog wel in de meeste gevallen binnen het bereik om dit bedrag te betalen. Ik zou den heer Blaauw in overweging willen geven om van die *f* 2½, *f* 5 te maken en aan de Regeering zou ik willen vragen: Strijk de hand over het hart en neem het amendement over, als het gewijzigd wordt in den door mij aangegeven zin. Dan is de zaak uit de wereld en behoeven wij geen tijd te verspillen.

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! Ik ondersteun gaarne de suggestie van den heer Roep.

De heer **Kerstens**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou nog gaarne een enkele opmerking willen maken, naar aanleiding van hetgeen de heer Roep gezegd heeft. Straks toch zou het kunnen zijn, dat hetgeen de heer Roep zoeven gezegd heeft gevolgen zou hebben. Nu zou ik niet gaarne willen beweren, dat ik voor de door hem aangevoerde argumenten ongevoelig ben, maar toch geloof ik, dat het goed is, alvorens een gewijzigd amendement, als door hem bedoeld, straks zou worden aangenomen, enkele opmerkingen te plaatsen.

De bedoeling van de Jachtordonnantie is om in te grijpen ingeval de kans groot is, dat de wildstand wordt uitgeroeid.

(De heer **Roep**: Dat wordt met de verhooging van nul gulden tot *f* 5.— voldoende bereikt.)

Nu zegt de heer Roep, dat het gaat, behalve om het genoegen van den kleinen man, ook om een deel van zijn bestaan. Hoe staat de heer Roep dan tegenover deze consequentie, dat er, als het uitroeien van het wild op den ouden voet of althans ongeveer op den ouden voet kan doorgaan, na zekeren tijd in het geheel geen genoegen noch een deel van het bestaan meer te vinden is? Dat is een factor, dien de heer Roep juist om de door hem aangevoerde argumenten duchtig in het oog moet vatten.

(De heer **Verboom**: Zeer juist.)

Nu is er nog een andere factor. De jachtacte zal nu kosten *f* 11,50 per jaar. Hoeveel is dat per week? Als ik niet al te zeer mis reken, is het twintig centen. Welnu, wanneer deze jagers — hetzij, dat zij jagen voor hun genoegen, hetzij dat zij jagen om den broode — eens per week gaan jagen, verschieten zij ongetwijfeld een veelvoud van 20 cent aan ammunitie. Als zij, hetzij voor hun genoegen, hetzij voor hun bestaan op jacht gaan, is het hun dan geen 20 cent per week premie waard om het behoud van den wildstand te waarborgen, wat tevens inhoudt waarborg van hun jachtgenoegen en van een deel van hun bestaan?

Al deze factoren overwegende, blijft ik, met alle gevoel voor het beroep, dat de heer Roep op mijn hart heeft gedaan, toch geneigd om het regeeringsvoorstel te steunen.

(De Vries, Regeeringsgemachtigde, Blaauw.)

De heer De Vries, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou in de allereerste plaats willen wijzen op de omstandigheid, dat de Regeering heeft toegezegd, dat Zij de wilde varkens, die behooren tot het schadelijk wild, zal betrekken onder de jachtaacte B, waardoor lieden, die op eenden en snippen willen schieten en ook op varkens willen jagen, zulks met een jachtaacte van f 10 mogen doen. Dat blijft dus precies zooals het thans is. Want op het oogenblik kost die jachtaacte B ook f 10. Maar bij de oude bepalingen konden ook jachtacten worden afgegeven, die niet het recht gaven te schieten op snippen, eenden en ander trekwild en klein wild. Er zijn ongeveer 7000 acten uitgegeven, die alleen recht gaven tot het schieten op schadelijk gedierte.

Nu is ernstige twijfel gerezen of deze actebezitters zich inderdaad uitsluitend hebben beperkt tot jacht op schadelijk gedierte. Een zeer groote categorie jagers wil graag op zijn tijd op vogels schieten en ook op varkens jagen. Voor bonafide jagers verandert er niets; voor deze groote categorie van bonafide jagers is deze Jachtordonnantie niet kostbaarder dan de oude Jachtordonnantie.

Dan heeft het geachte lid, de heer Blaauw — en het geachte lid, de heer Roep, heeft zich daarbij aangesloten — een pleidooi gevoerd voor de onbemiddelden, die hierin een van hun weinige genoegens kunnen vinden. De Regeering sluit zich gaarne aan bij hetgeen het geachte lid, de heer Van Helsdingen, gezegd heeft, namelijk, dat het jachtgenoege op zichzelf zeker niet goedkoop is, maar dat er zeer groote kosten aan verbonden zijn, ook wanneer men de jachtaacte volkomen gratis en ongezegeld geeft. De Regeering kan het in het geheel niet betreuren, dat de voor genoegen uitgeoefende jacht op dieren, die gemeenschapsbezit zijn, niet goedkoop wordt gemaakt.

Er zijn zeker ook andere genoegens, waarop men zich zou kunnen werpen. Als men zegt: nu wordt door deze extra-betaling — en dit geldt alleen voor dengene, die uitsluitend op varkens zou willen gaan schieten — en ander klein en trekwild ongemoeid wil laten — het voor den bonafide jager onmogelijk gemaakt te gaan jagen, is dit geen sterk argument.

Men heeft opgemerkt, dat het toch ook om het bestaan van de menschen gaat en dat er vooral in de binnenlanden vele menschen zijn, die moeten jagen om vleesch op tafel te hebben, maar dan wil de Regeering wijzen op de tegemoetkoming, die dit jaar in de Zegelverordening is gebracht en die juist ook aan deze menschen tegemoet komt. Tot nu toe kon de beroepsjager vrijstelling van registratielgeld krijgen voor één geweer, mits het niet een gevaarlijk vuurwapen was, nu kan het voor twee geweren waarvan één een gevaarlijk vuurwapen mag zijn. Dit beteekent in vele gevallen een besparing van f 10 per jaar voor menschen, die jagen om hun bestaan en wanneer de Regeering aan deze categorie menschen, die inderdaad zelfs ook nog op Java, zij het niet in groote getale voorkomt, reeds is tegemoetgekomen, ziet te Regeering niet in, waarom Zij aan ieder, die voor zijn genoegen wil jagen de jacht nu maar kosteloos of practisch kosteloos moet toestaan.

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! Mijn geacht medelid, de heer Verboom, is begonnen met erop te wijzen, dat de huidige toestand ongewenscht is, omdat veel te veel menschen een kosteloze jachtaacte hebben, zoodat op de jachtbepalingen geen toezicht valt te houden.

Maar, er is toch wel eenig verschil tusschen den bestaanden toestand en het amendement. Tot nu toe kon men volkomen kosteloos een jachtaacte krijgen; het amendement vraagt in den vervolge een betaling van f 2,50 en dit is voor zeer veel menschen een bedrag, waarvan men zich zal afvragen, of men het wel zal uitgeven. Ik vermoed, dat van de honderden,

(Blaauw.)

die thans een kosteloze jachtaacte krijgen, er velen zullen zijn, voor wie een bedrag van f 2,50 een som is, die zij niet zoo maar uitgeven.

De heer Van Helsdingen heeft zich erover verwonderd, dat iemand, die zich aan een luxe-sport, zooals de jacht, wijdt, de f 10, die de Regeering voorstelt, niet zou kunnen betalen.

(De heer Van Helsdingen: Ik kom tegen de kwalificatie „onbemiddelde” op.)

Op het oogenblik kan men volkomen gratis een jachtaacte krijgen

(De heer Van Helsdingen: Maar niet gratis ammunitie.)

.....en bovendien vrijstelling van zegelrecht, indien men „onbemiddeld” is. Nu kan ik mij voorstellen, dat de heer Van Helsdingen zegt: de bepalingen van het oogenblik zijn waanzinnig, omdat een „onbemiddelde” zich nooit aan de jachtsport kan wijden, maar, wanneer de heer Van Helsdingen zich de moeite had gegeven om over de voorgestelde Jachtordonnantie eens met den kleinen man te praten, zou hij wat anders tegenover deze zaken staan dan hij zich verklaard heeft; want de jacht is voor vele menschen in het geheel geen luxe. De heer Van Helsdingen denkt aan de ammunitie, maar men moet eens zien met wat voor nuttelooze werktuigen, zou ik bijna zeggen in het binnenland geschoten wordt, met geweren, die niets waard zijn, die met touwtjes, spelden en spijkers bijeen worden gehouden, waarbij geschoten wordt met eigengemaakte ammunitie.

(De heer Verboom: Met spek.)

De heer Verboom schijnt in de eerste plaats aan het schieten met spek te denken, maar op het oogenblik hebben wij het over de juiste jacht op schadelijk wild.

En om verder misverstand te voorkomen, ook bij den heer Van Helsdingen, die denkt, dat de jachtaacte A voor luxe jacht is, moet ik erop wijzen, dat die acte recht geeft op het jagen op panters, tijgers, krokodillen en varkens. Dus aan het jagen op vogels behoeft men niet te denken. Dat is inderdaad kostbaar, omdat men dan veel munitie moet verschieten.

(De heer Van Helsdingen: Maar dan zal men met die geweren toch niet veel kunnen uitrichten?)

Als de heer Van Helsdingen zich de moeite getroost had, met de betrokken menschen te gaan praten, zou hij zien, dat zij met die slechte geweren af en toe wel varkens kunnen schieten.

(De heer Van Helsdingen: Tijgers ook?)

Daarop gaat men als regel niet jagen. Die zijn op Java practisch niet meer te vinden.

De jachtaacte A is practisch alleen van belang voor het schieten op varkens en dat gebeurt in het binnenland nog. Er zijn veel kleine menschen die deze jacht noodig hebben. Nu heeft mijn geacht medelid, de heer Kerstens, uitgerekend, dat zoo'n jachtaacte van f 10 dezen menschen 20 cent per week zal kosten, maar zij besteden aan munitie zeker nog geen 20 cent.

(De heer Van Helsdingen: Voor het jagen op varkens wordt toch de jachtaacte B vereischt?)

Neen, acte A is voldoende: het gaat nu over de jachtaacte A. De menschen, die willen schieten op varkens en op vogels mogen het hogere bedrag blijven betalen. Ik vraag alleen het lagere bedrag voor degenen die ééns in den zooveel tijd met één of twee cent aan onkosten op varkens willen schieten, hetzij voor hun beroep, hetzij om op die wijze vleesch op tafel te krijgen.

De geachte Regeeringsemachtigde heeft erop gewezen, dat er twijfel is gerezen, of alle menschen, die op het oogenblik de jachtaacte A hebben, inderdaad alleen geschoten hebben op de dieren welke deze acte bedoelt. Die twijfel geldt over de geheele linie. Wanneer men niet anders heeft dan twijfel, moet men maar beter toezicht daarop houden.

(Blaauw, De Vries, Regeeringsgemachtigde.)

Mijn geacht medelid, de heer Kerstens, is teruggekomen op een stelling, die de Regeering in het begin heeft verkondigd, n.l. dat de wildstand voornamelijk achteruitgegaan is door het werk der jagers.

(De heer Kerstens: Dat heb ik niet gezegd, maar dat zij een groote rol daarbij spelen, staat voor mij vast.)

Volgens den heer Kerstens spelen de jagers daarbij de grootste rol.

(De heer Kerstens: Dat heb ik niet gezegd!)

Ik heb in eersten termijn getracht aan te toonen, dat de achteruitgang van den wildstand van zooveel factoren afhankelijk is dat de rol der jagers daarbij niet zulk een voorname plaats inneemt.

(De heer Kerstens: Dat is wel het geval.)

Ik geloof niet, dat het noodig is, daarop terug te komen, vooral niet voor wat betreft de jacht op panters en wilde zwijnen. De wilde zwijnen worden voornamelijk uitgeroeid door vergif. Dat is door de Regeering erkend en daartegen zal het noodige gedaan worden. De wilde zwijnen worden niet uitgeroeid door de jagers.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft erop gewezen, dat aan beroepsjagers, die het jagen uitoefenen als middel van bestaan, een tegemoetkoming zal worden verleend in den vorm van vrijstelling van registratierecht voor het tweede jachtgeweer. Indien dat waar is, begrijp ik niet, dat men hun aan den eenen kant vrijstelling van registratierecht voor geweren geven wil en aan den anderen kant hen *f* 10 laat betalen voor een jachtaete, die zij op het oogenblik gratis kunnen hebben.

(De heer Roep: Plus *f* 1,50!)

Ik ben den heer Roep dankbaar voor den steun, welken hij mij heeft gegeven. Het spijt mij alleen, dat hij zich niet voor de volle 100% kan vereenigen met het bedrag van *f* 2,50, dat ik heb voorgesteld.

Hetzelfde geldt mijn geacht medelid, den heer De Villeneuve. Ook hem ben ik dankbaar, dat hij mij althans begrepen heeft.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat ik even in overleg zal moeten treden met mijn geachte medeleden, de heeren Soangkoepon en Mogot, die dit amendement mede hebben onderteekend, teneinde hun te vragen of zij bereid zijn in de suggestie van den heer Roep te treden. Ik moge U derhalve verzoeken de vergadering eenige oogenblikken te willen schorsen.

De vergadering wordt voor korten tijd geschorst en daarna hervat.

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! Het overleg met mijn geachte medeleden, de heeren Soangkoepon en Mogot, heeft ertoe geleid, dat wij — hoewel met zeer groote teleurstelling — bereid zijn van het bedrag van *f* 2,50 te maken *f* 5.

De Voorzitter: Het amendement-Blaauw e.s. (st. 5, III) is door de voorstellers in dier voege gewijzigd, dat in plaats van „twee en een halve gulden” is te lezen „vijf gulden”.

De heer De Vries, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft met belangstelling de argumenten gehoord voor een jachtgeld van *f* 10 voor jachtaete A en ook voor een jachtgeld van *f* 2,50 en *f* 5. De Regeering meent, zelfs nu door de voorstellers van het amendement het bedrag van *f* 2,50 is verhoogd tot *f* 5, ernstig te moeten ontraden dit amendement aan te nemen aangezien het jagen door beroepsjagers goedkoop is gemaakt, doordat zij voor het tweede geweer vrijstelling van registratierecht kunnen krijgen en het jagen op andere schadelijke dieren, waarmee de nieuwe jachtaete A wordt verge-

(Blaauw, Roep.)

leken, in zeer veel gevallen geheel kosteloos mogelijk gemaakt wordt. Er zijn twee categorieën van menschen die er belang bij hebben met het geweer uit te gaan. Voor het schieten op varkens is reeds door de Regeering een verruiming gemaakt en voor hen, die op varkens schieten, omdat zij schade aanrichten, is zelfs de mogelijkheid opengehouden van vrijstelling van betaling van zegelgeld. Daarbij offert de Regeering het zegelrecht van *f* 1,50 op in het belang van de bestrijding van schade. Wanneer het gaat om als beroep beoefende jacht op varkens, heeft de Regeering compensatie gevonden door jacht- en registratierecht tegen elkaar te laten wegvallen.

Maar voor de derde categorie, voor personen, die ter wille van de sport, voor hun genoegen willen jagen, blijft de Regeering zich op het standpunt stellen, dat het ook in Indië volkomen billijk is, dat het jachtgeld ten volle wordt betaald, en dat het goedkoop maken van deze sport een stap in de verkeerde richting is, en er dus niet het minste bezwaar bestaat tegen deze jachtaete. Men zal als men varkens wil jagen, in de meeste gevallen een jachtaete B willen koopen, omdat deze een verruiming van mogelijkheden biedt.

(De heer Roep: Dan moet men *f* 10 betalen!)

Inderdaad! En dat acht de Regeering voor menschen, die deze jacht willen uitoefenen bij wijze van sport billijk, en daartegen kan niet het minste bezwaar bestaan.

(De heer Roep: Maar dit standpunt wordt door het amendement ook niet aangetast!)

De Voorzitter: Hiermede is de beraadslaging over het gewijzigde amendement beëindigd en kan tot stemming worden overgegaan.

Het gewijzigde amendement-Blaauw sub III wordt in stemming gebracht en aangenomen met 10 stemmen vóór en 3 stemmen tegen.

Vóór stemmen de leden: Mogot, Soetardjo, Sosrohadi-koesoemo, Hoedojo, Soangkoepon, De Villeneuve, Roep, Blaauw, Leunissen en de Voorzitter.

Tegen stemmen de leden: Verboom, Kerstens en Van Helsdingen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van het amendement-Blaauw e.s. op artikel 5 (st. 5, IV), luidende:

„Artikel 5 lid (4) wordt gelezen als volgt:

„(4) Voor de jachtaeten is geen zegelrecht en voor een vergunning als bedoeld in artikel 4 lid (5) is geen jachtgeld en geen zegelrecht verschuldigd.”

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! De strekking van dit amendement is de jachtaeten van het zegelrecht vrij te stellen. De voorstellers zijn hiertoe voornamelijk gekomen door het sterk uiteenloopen van de jachtgelden. Indien het vorig amendement door de Regeering wordt aanvaard, zouden de jachtgelden loopen van *f* 5 tot *f* 100 en voor al die acten is dan een gelijk zegelrecht verschuldigd; het zegelrecht zou derhalve zeer ongelijkmatig op de jachtaeten drukken. Immers, op iemand, die een jachtaete neemt van *f* 100, drukt het zegelrecht niet. Maar voor iemand die een jachtaete van *f* 5 neemt en daarvoor aan zegelrecht *f* 1,50 moet betalen, drukt dat zegelrecht zeer zwaar.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Ik zie geen aanleiding, waarom in deze ordonnantie alle jachtaeten vrijgesteld zouden moeten worden van het zegelrecht. Wel meen ik, gelijk ik zoeven reeds heb doen blijken, dat voor de jachtaete A

(Van Helsdingen, De Vries, Regeeringsgemachtigde e.a.) een offer van 5 gulden voldoende is. Zooals het amendement op het oogenblik luidt, zou ik er mijn stem niet aan kunnen geven, omdat ik de jachtacten B, C, D en E, waarvoor lieden in aanmerking komen, voor wie daaraan geen financiële bezwaren zijn verbonden, niet vrijgesteld wensch te zien van zegelrecht. Indien de voorstellers dit amendement zouden willen wijzigen in dien zin, dat voor de jachtacte A geen zegelrecht is verschuldigd voor de vergunning enz., kan ik daaraan mijn instemming geven. Indien dit niet geschiedt, zal ik tegen dit amendement moeten stemmen.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Het argument, dat de heer Blaauw heeft gebruikt, dat het zegelrecht zoo verschillend werkt op de verschillende acten van f 5 tot f 100, is mijns inziens geheel niet steekhoudend, want hetzelfde argument zou tegen alle mogelijke zegelrecht kunnen worden aangevoerd. Wanneer men voor een auto een nummerbewijs aanvraagt, betaalt men aan zegelrecht altijd drie gulden, om het even of het een nieuwe auto van duizenden gulden waarde betreft of een vierdehandsch vehikel van f 50. Ik zal daarom tegen het amendement stemmen.

De heer **De Vries**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Slechts een korte opmerking. De Regeering heeft in eersten termijn reeds verklaard, dat Zij de jachtacten beschouwt als bewijsstukken, en dat het volgens het bestaande stelsel van zegelrecht derhalve volkomen logisch is, dat voor die acten zegelgeld wordt betaald. In vergelijking met wat voor de Nederlandsche jachtacten moet worden betaald is dit zegelrecht zeer laag. Bij de Nederlandsche jachtacte wordt voor elke acte proportioneel 50 opeenten voor zegel vereischt. Daar zou voor de goedkoope jachtacte dus nog belangrijk meer worden betaald dan hier thans door de Regeering wordt voorgesteld, n.l. slechts f 1,50, welk bedrag door de Regeering als algemeen zegelrecht wordt gevraagd.

De Regeering sluit zich overigens geheel aan bij de opmerking van het geachte lid, den heer Van Helsdingen, dat ook in zeer vele andere gevallen het zegelrecht niet proportioneel is aan het bedrag van de hoofdbetaling.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Ook thans weer zal ik wijken voor den andrang van mijn geacht medelid, den heer Roep. Ik stel buitengewoon veel prijs op zijn steun in deze, zoodat wij ook ten aanzien van dit amendement zullen volgen, wat de heer Roep heeft gesuggereerd. De voorstellers wijzigen derhalve den tekst van het amendement zoodanig, dat het komt te luiden als volgt:

„Artikel 5 lid (4) wordt gelezen als volgt: „(4) Voor de jachtacte A is geen zegelrecht en voor een vergunning als bedoeld in artikel 4 lid (5) is geen jachtgeld en geen zegelrecht verschuldigd”.”

De **Voorzitter**: Het amendement-Blaauw e.s. sub IV is door den eersten onderteekenaar zoo juist gewijzigd als door hem aangegeven, waardoor het nog slechts betrekking heeft op de jachtacte A.

De beraadslaging over het amendement is hiermede geëindigd.

De heer **Kerstens**: Mijnheer de Voorzitter! Zou ik even mijn stem mogen motiveeren? — Ik zou dan gaarne even het volgende willen opmerken. Zelfs dit gewijzigd amendement verandert niets aan het feit, dat hierdoor volkomen op incidenteele wijze de zegelpraktijk zou worden doorbroken. Hier wordt n.l. op deze wijze een novum ingevoerd, dat eigenlijk de geheele zegelpraktijk op losse schroeven zet. Ik geloof niet, dat dit juist is. Want afgezien van de rechtmatigheid op

(**Sosrohadikoesoemo, De Villeneuve e.a.**) zich zelf van een maatregel als deze, moet men, wanneer men tot invoering van een bepaald recht overgaat, dit ook over de geheele linie doen en niet op een speciaal punt daarvan afwijken.

Ik zal daarom tegen dit amendement stemmen.

De heer **Sosrohadikoesoemo**: Mijnheer de Voorzitter! Ik sluit mij aan bij het door den heer Kerstens gesprokene en zal derhalve eveneens tegen het amendement stemmen.

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! Ook ik sluit mij daarbij aan.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Zooals in zoovele andere incidenteele gevallen bij bijzondere ordonnantie en regelingen van het vereichte van zegelrecht vrijstelling wordt verleend krachtens bijzondere overwegingen, zie ik in deze bijzondere vrijstelling van zegelrecht voor de jachtacte A geen enkele aantasting van het karakter van de Zegelordonnantie. Ik heb dus geen bezwaar aan dit amendement mijn stem te geven.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! De jachtacte A, waarover vanochtend zooveel is gesproken, was bij de oude ordonnantie ook aan zegelrecht onderworpen. Wanneer men dus nu zou komen tot een vrijstelling van zegelrecht voor die acte, zou dit beteekenen, dat het bedrag van f 5, dat voor de acte A is gesteld, en waarvan de heer Roep zoo'n groot voorstander bleek te zijn, in de praktijk zou worden teruggebracht tot f 3,50. Onder anderen om die reden zal ik tegen stemmen.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Bij den bestaanden toestand kon de jachtacte A gratis verkregen worden, terwijl het zegelrecht, dat daarvoor moest worden betaald, onder bepaalde omstandigheden kon worden kwijtescholden. De nieuwe toestand is aldus, dat onder alle omstandigheden voor deze jachtacte f 5 zal moeten worden betaald, zoodat het in zeer vele gevallen inderdaad een verhooging betreft van f 3,50 en in nog meerdere gevallen van f 5.

De **Voorzitter**: Wij kunnen thans tot stemming over het amendement overgaan.

Het gewijzigde amendement-Blaauw sub IV wordt in stemming gebracht en verworpen met 5 stemmen vóór en 8 stemmen tegen.

Vóór stemmen de leden: Soangkoepou, Roep, Blaauw, Leunissen en Mogot.

Tegen stemmen de leden: Van Helsdingen, De Villeneuve, Verboom, Kerstens, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Hoedojo en de Voorzitter.

Art. 5, als gewijzigd bij amendement, art. 6 en art. 7 worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van het amendement-Blaauw e.s. op artikel 8 (st. 5, V), luidende:

„a. In artikel 8 wordt tussehen de leden (3) en (4) een nieuw lid ingevoegd, luidende als volgt:

„(4). Een vergunning als bedoeld bij lid (2) en een toestemming als bedoeld bij lid (3) mogen niet worden geweigerd op gronden ontleend aan bescherming van in

(Blaauw, Van Helsdingen, De Vries, Regeeringsgem.)

het wild levende dieren. Aan zulk een vergunning en toestemming kunnen voorwaarden worden verbonden, echter niet op evenbedoelde gronden”.

b. Artikel 8 lid (4) wordt lid (5).”

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! De bescherming van wilde dieren is in de eerste plaats opgenomen in de Jachtordonnantie; vervolgens laat de Jachtordonnantie ruimte, eventuele aanvullende regelingen ten opzichte van de wildbescherming bij regeeringsverordeningen vast te stellen en verder is er daarnaast nog de aanvullende regeling krachtens artikel 6, te treffen door verordeningen van het College van Gedeputeerden. Tenslotte geeft artikel 9, tweede lid, nog bevoegdheid aan den directeur van Economische Zaken om in het belang van de wildverzorging de noodige beschermende maatregelen te nemen voor zoover het betreft 's lands bosschen. Het komt mij onnoodig voor, dat naast al deze bevoegdheden nog eens aan de hoofden van gewestelijk bestuur een extra-bevoegdheid inzake een eigen wildbescherming wordt gegeven in den vorm van het stellen van voorwaarden bij de uitgifte van de vergunning om te jagen in 's lands bosschen. Het komt mij gewenscht voor de wildbescherming ook in die landsbosschen te beperken tot de voorschriften, die ik zoeven heb genoemd.

Ik heb reeds in eersten termijn, bij de hoofdbeschouwing erop gewezen, dat indien het noodig mocht zijn in bepaalde bosschen de wildbescherming toe te passen, het daarvoor geëigende artikel is: artikel 6, lid 2, waarbij bij verordening van het College van Gedeputeerden iedere wildbescherming, ook voor ieder afzonderlijk bosch, kan worden geregeld. Ik ben tot de conclusie gekomen, dat dit gewenscht is, omdat bij de bestaande verhoudingen de praktijk blijkt te zijn, dat iedere houtvester er een intensieve eigen wildbescherming op na houdt. Ik wijs er hier op, dat het College van Gedeputeerden wanneer het bv. een verordening zal uitvaardigen tot bescherming van wild in een bepaald plaatselijk onderdeel van de provincie, gehouden is te vragen het advies van de Jachtcommissie, terwijl het hoofd van gewestelijk bestuur, wanneer dit hoofd eventuele voorwaarden wil stellen ten behoeve van de wildbescherming, daartoe niet gehouden is.

Om al deze redenen komt het mij gewenscht voor in artikel 8 uitdrukkelijk te bepalen, dat bij uitgifte van die vergunningen niet nog eens weer moet worden getreden in incidenteele en plaatselijke wildbescherming.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zie hier een principieel verschil in de bevoegdheid, waarop de heer Blaauw zich beroept ten opzichte van het College van Gedeputeerden om regelingen te treffen ter bescherming van den wildstand in het algemeen en hetgeen hier aan de orde is, namelijk de bescherming van den wildstand in de bosschen van den lande. Het komt mij volkomen logisch voor, dat het hoofd van plaatselijk bestuur bij het verlenen van vergunningen voor de jacht in 's Lands bosschen rekening houdt, zooals hier in de ordonnantie staat, met de bescherming van de in het wild levende dieren. Ik ben dan ook tegen deze amendementen.

De heer **De Vries**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering wil erop wijzen, dat het nieuwe lid 4, dat de heer Blaauw voorstelt, naar haar oordeel in de praktijk onuitvoerbaar is.

Immers hierin wordt gesteld, dat een weigering niet gegrond kan worden op de bescherming van in het wild levende dieren. Waarschijnlijk wordt verondersteld, dat de grond, waarop kan worden geweigerd, zou kunnen liggen in de bescherming van het bosch. Maar een dergelijke scheiding van wild- en boschbescherming is niet mogelijk. Er zijn zoo-veel voorwaarden, die door het hoofd van gewestelijk bestuur worden gesteld. Ik wil er den nadruk op leggen, dat dit alle incidenteele voorwaarden zijn, die in een bepaald geval voor

Handelingen. Zittingsjaar 1939—1940.

(Blaauw, De Vries, Regeeringsgemachtigde.)

eën bepaald boschcomplex worden gesteld en niets afdoen aan de bevoegdheid van het College van Gedeputeerden om algemeene maatregelen voor de wildbescherming te treffen. Daarbij kan men niet zeggen of het nu een maatregel is in het belang van het bosch of een maatregel in het belang van het wild, want in een goed bosch zijn deze beide belangen onafscheidelijk verbonden. Een teveel aan wild is schadelijk en een tekort aan wild is voor het bosch eveneens schadelijk. Als incidenteele voorwaarde kan bijv. worden gesteld, dat een bepaald jong boschcomplex niet mag worden betreden. Dit beteekent dan, dat in dit jonge boschcomplex bepaalde dieren een schuilplaats kunnen vinden, maar de maatregel wordt genomen in het belang van het jonge bosch, omdat het betreden daarvan door de jagers voor het bosch schadelijk zou zijn. Het zal voor het hoofd van gewestelijk bestuur dus niet mogelijk zijn te zeggen, of een maatregel genomen wordt op grond van de bescherming van het bosch dan wel op grond van de bescherming van de dieren en op grond daarvan zou de Regeering het College willen aanbevelen, het amendement niet aan te nemen.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer het duidelijk is, dat bepaalde maatregelen genomen moeten worden ter bescherming van het wild en onafscheidelijk ermee verbonden maatregelen ter bescherming van het bosch, kan het tweede lid van artikel 6 gelden, juist in gevallen, waarin ook bescherming van het wild bedoeld is. Wanneer een verordening van het College van Gedeputeerden wordt vastgesteld, zal het zijn een verordening voor een bepaaldelijk aangegeven gedeelte van de provincie, zooals de ordonnantie nadrukkelijk voorschrijft. Het zijn geen algemeene verordeningen, maar het zijn juist verordeningen voor, zooals ik zoeven zeide, bepaaldelijk aangewezen gedeelten van de provincie en zoo'n gedeelte kan zijn een bepaald bosch. Ik zie dus niet in, waarom de wijziging onuitvoerbaar zou zijn.

Het amendement-Blaauw sub V wordt in stemming gebracht en verworpen met 5 stemmen vóór en 8 stemmen tegen.

V ó ó r stemmen de leden: Mogot, Soetardjo, Soangkoepou, Blaauw en Leunissen.

T e g e n stemmen de leden: Verboom, Kerstens, Sosrohadi-koesoemo, Hoedojo, Van Helsdingen, De Villeneuve, Roep en de Voorzitter.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van het amendement-Blaauw e.s. op artikel 8 (st. 5, VI), luidende:

„In artikel 8 lid (4) vervallen de woorden „of krachtens”.”

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat het amendement duidelijk genoeg is, zoodat ik het niet behoef toe te lichten.

De heer **De Vries**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft bij tweede Nota van Wijzigingen de aanvulling voorgesteld op grond van de beschouwingen van het geachte lid, den heer Blaauw, die namelijk in twijfel trok, of het hoofd van gewestelijk bestuur wel voorwaarden kan stellen, wanneer iemand in Landsbosschen gaat jagen.

De Regeering heeft in haar antwoord in eersten termijn reeds verklaard, dat Zij het vanzelfsprekend achtte, dat door het hoofd van gewestelijk bestuur voorwaarden kunnen worden gesteld en Zij heeft alleen om verwarring te voorkomen en het volkomen zeker te maken dat het kan gebeuren, bij Tweede Nota van Wijzigingen de woorden „of krachtens”

(Blaauw, De Vries, Regeeringsgemachtigde.)

voorgesteld. Juist in verband met het bezwaar tegen de onduidelijkheid van den tekst, dat de heer Blaauw naar voren bracht, is de aanvulling door de Regeering voorgesteld.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer ik rekening houd met de stemming van de meerderheid van dit College, die het gewenscht acht, dat ook voorwaarden worden gesteld bij de uitreiking van vergunningen als bedoeld in art. 8 lid 2, lijkt het mij inderdaad gewenscht, dat deze mogelijkheid uitdrukkelijk in de wet wordt vastgelegd en zullen de woorden „of krachtens” moeten blijven staan.

Bij deze trek ik dus dit amendement in.

De **Voorzitter**: Het amendement-Blaauw sub VI is door de voorstellers ingetrokken en maakt derhalve geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

De artikelen 8 t/m 11 worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van het amendement-Blaauw e.s. op artikel 12, (st. 5, VII), luidende:

„In artikel 12 worden na het eerste woord „betrokken” ingevoegd de woorden: „College van Gedeputeerden of, voor wat betreft het niet rechtstreeks bestuurd gebied, het betrokken”.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb er bij de algemeene beschouwingen reeds op gewezen, dat het ietwat eigenaardig voorkomt, dat in art. 12 de directeur van Economische Zaken wel advies zal inwinnen van de hoofden van gewestelijk bestuur, maar niet van de Colleges van Gedeputeerden. Deze ordonnantie legt aan de Colleges van Gedeputeerden bij art. 6, lid 2 de verplichting op tot het maken van verordeningen, bij welke verordeningen deze Colleges van Gedeputeerden gebonden zijn aan het vragen van advies van de jachtcommissies, in art. 12 bedoeld. Ik heb toen reeds gezegd, dat, al was het alleen uit een oogpunt van deferentie tegenover de Colleges van Gedeputeerden, het gewenscht en meer zakelijk is, dat, wanneer advies wordt gevraagd door den directeur van Economische Zaken, hij dit vraagt van de Colleges van Gedeputeerden en niet van de hoofden van gewestelijk bestuur, welke laatste bovendien te allen tijde bevoegd zijn, advies te geven.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft in zijn antwoord gezegd, dat deze kwestie niet van praktisch belang is, omdat overal reeds jachtcommissies zijn ingesteld. Ik geloof daarom, dat de Regeering geen bezwaar tegen het amendement zal hebben, wanneer het systeem van de ordonnantie daardoor verbeterd wordt, terwijl praktisch geen verandering plaats vindt.

De heer **De Vries**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft gezegd, dat Zij deze zaak van zeer weinig praktische beteekenis acht, doch Zij heeft er ook geen bezwaar tegen, dit amendement over te nemen.

De **Voorzitter**: Het amendement-Blaauw e.s. sub VII is door de Regeering overgenomen en maakt derhalve geen onderwerp van beraadslaging meer uit, terwijl artikel 12 dienovereenkomstig gewijzigd is.

Art. 12 als gewijzigd bij monde van den Regeeringsgemachtigde, en art. 13 worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van het amendement-Blaauw e.s. op artikel 14 (st. 5, VIII), luidende:

(Blaauw.)

„Artikel 14 wordt gewijzigd als volgt:

- a. In lid (2) wordt in stede van „worden” gelezen: „kunnen worden”.
- b. In lid (3) vervallen de woorden: „de aan den veroordeelde toebehoorende” en de woorden: „dan wel om de onrechtmatig verkregen jachtbuit te vervoeren”.
- c. In lid (6) wordt in stede van „worden de tropeeën” gelezen: „kunnen de tropeeën worden”.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Dit artikel 14 heeft in meer dan één opzicht afwijkingen van de normale beginselen van het Indisch strafrecht. In de eerste plaats wordt verklaard, dat de verbeurdverklaring imperatief moet worden opgelegd door den rechter en in de tweede plaats kan verbeurdverklaring worden uitgesproken ten aanzien van voorwerpen, die den veroordeelde niet toebehooren. Dit zijn beide afwijkingen van het normale Indische strafrecht die, voorzover ik het kan inzien, niet gemotiveerd worden door bijzondere omstandigheden, inhaerent aan deze jachtbepalingen.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft verklaard, dat het noodig is, deze afwijkingen inderdaad op te nemen, omdat ten aanzien van de overtredingen van de jachtwet strenge strafsancities gemotiveerd zijn. Ik wil erop wijzen, dat die strenge strafsancities reeds in de ordonnantie zijn opgenomen, zonder dat men behoeft te komen tot deze afwijkingen van het normale Indische strafrecht.

Immers wordt in het eerste lid van artikel 14 reeds straf bedreigd van ten hoogste drie maanden hechtenis of wel ten hoogste f 500 boete. Deze straffen kunnen bovendien nog worden verdubbeld bij recidive, zoodat wanneer men een enkele maal in strijd handelt met deze jachtbepalingen, men reeds drie maanden in hechtenis kan worden genomen, en wanneer men dit nog eens herhaalt, kan men bedreigd worden met zes maanden hechtenis of eventueel f 1000 boete.

Het komt mij voor, dat dit toch wel een zeer strenge strafsancie is. Vooral als men deze vergelijkt met de strafsancities in alle mogelijke andere ordonnaties en met de strafsancities in het Wetboek van Strafrecht, komt men tot de meest eigenaardige consequenties. Practisch alle strafsancities tegen overtredingen, vervat in het Derde boek van het Wetboek van Strafrecht, zijn ver beneden deze strafsancities. Ik heb trouwens meermalen de opmerking gemaakt, dat de strafsancities, uitgaande van het departement van Economische Zaken zoo geweldig hoog zijn.

Zoo heeft de Regeering er bijvoorbeeld op gewezen, dat het noodzakelijk is om onrechtmatig verkregen jachttropeeën onder alle omstandigheden imperatief te doen verbeurd verklaren, omdat er wellicht menschen zijn, die er een strafvervolgung op wagen met de bedoeling zoo'n jachttropee te verkopen of als souvenir te bewaren. Dit lijkt mij zeer onwaarschijnlijk, omdat zoo iemand gestraft kan worden met drie weken hechtenis of wel f 100 boete, zoodat het niet noodig voorkomt een onrechtmatig verkregen jachttropee onder alle omstandigheden te doen verbeurd verklaren. Het lijkt mij hier volkomen gewettigd den gewonen gang van zaken te volgen, waarbij aan den rechter wordt overgelaten te bepalen of in beslag genomen goederen moeten worden verbeurd verklaard of niet.

Bovendien is het systeem van het strafrecht aldus, dat imperatieve verbeurdverklaring alleen wordt uitgesproken in die gevallen, waarbij goederen schadelijk zijn voor de openbare orde. Ik kan mij niet voorstellen, dat onrechtmatig verkregen jachttropeeën of jachtbuit schadelijk zijn voor de openbare orde. Het lijkt mij daarom noodzakelijk, dat ook ten aanzien daarvan de rechter onder alle omstandigheden de vrijheid bewaart verbeurdverklaring al dan niet uit te spreken.

Ik heb bij de behandeling van artikel 14 in eersten termijn erop gewezen, dat mij in de Jachtordonnantie deze impera-

(Blaauw.)

tieve verbeurdverklaring vreemd voorkomt, daar men in een ander artikel, dat ook over de jacht spreekt, namelijk artikel 502 Wetboek van Strafrecht, deze imperatieve verbeurdverklaring niet heeft. In eersten termijn heeft mijn geacht medelid, de heer Roep, er reeds bij interruptie op gewezen, dat naar zijn meening bij desbetreffende overtredingen artikel 502 Wetboek van Strafrecht moet worden toegepast, derhalve zonder imperatieve verbeurdverklaring, en geen andere artikelen.

De geachte Regeering-gemachtigde heeft mij bestreden door te zeggen, dat wanneer iemand in een bosch jaagt zonder vergunning en zonder jachtacte, hij dan onder twee strafbepalingen valt, die dan beide zullen moeten worden toegepast krachtens artikel 70 van het Wetboek van Strafrecht.

Ik zou de aandacht van den geachten Regeering-gemachtigde willen vragen voor artikel 63, lid 2 van het Wetboek van Strafrecht, waarin wordt verklaard:

„(2) Indien voor een feit dat in eene algemeene strafbepaling valt, eene bijzondere strafbepaling bestaat, komt deze alleen in aanmerking”.

Het wil mij voorkomen, dat artikel 502 van het Wetboek van Strafrecht een bijzondere strafbepaling is en dus dit artikel alleen zal moeten worden toegepast. Immers daar staat dit:

„(1) Hij die, zonder vergunning van het daartoe bevoegde gezag, de jacht uitoefent enz.”

Die vergunning is in de eerste plaats van den autoriteit, die de jachtacte uitdeeft en in de tweede plaats de vergunning tot het jagen in een bepaald bosch.

Ik geloof dus, dat art. 63 lid 2 W.v.S., en niet art. 70 moet worden toegepast. Intusschen is dit slechts een kwestie, die er een beetje langs loopt.

Mijn tweede bezwaar, dat voornamelijk in art. 14 is belichaamd, is de verbeurdverklaring van de voorwerpen, die aan den veroordeelde niet toebehooren. Ook hier heeft de geachte Regeering-gemachtigde verklaard, dat dit noodzakelijk is, om de vele overtredingen, die in verband met het jagen met andermans geweer plaats hebben, tegen te gaan. De Regeering zegt:

„Gezien het veel voorkomende euvel van strooperijen met geleende vuurwapens is het bepaald noodig, de mogelijkheid van verbeurdverklaring daarvan te handhaven.”

Ik zou willen vragen: hoe weet de Regeering, dat het stroopen met geleende vuurwapens een veel voorkomend euvel is? Ik heb verklaard, dat men in zeer vele gevallen zal moeten jagen met het geweer van een ander, omdat men zelf geen vergunning krijgt tot het bezitten van een geweer. De geachte Regeering-gemachtigde zegt:

„Dat de autoriteiten met het verleenen van vergunningen voor het houden van jachtvuurwapens zoo zuinig zouden zijn, dat men in vele gevallen gedwongen zou zijn om te jagen met geleende geweren, kan niet worden erkend; het zeer groote aantal door een vergunning gedekte jachtgeweren is geheel in tegenspraak met deze stelling.”

Wanneer men mijn bewering, dat men zeer dikwijls moet jagen met een andermans geweer, omdat men zelf geen vergunning kan krijgen voor het bezit van een vuurwapen, wil tegenspreken, dan zou men moeten bewijzen, dat in de meeste gevallen, waarin iemand een vergunning vraagt voor het bezit van een geweer, dit ook wordt toegestaan.

Maar dat is niet zoo. Er zijn zeer vele gevallen, waarin iemand voor het bezit van een jachtgeweer een vergunning vraagt, en dat die geweigerd wordt. Wanneer zoo iemand dan toch wil jagen, is hij aangewezen op het jagen met het geweer van een ander.

Mijn hoofdbezwaar tegen het feit, dat voorwerpen, die den veroordeelde niet toebehooren, toch kunnen worden verbeurd

(Voorzitter.)

verklaard, ligt in het karakter van de straf van verbeurdverklaring als bijkomende straf. Dat is een bijkomende straf voor den veroordeelde, maar wanneer een geweer wordt verbeurd verklaard, dat niet aan den veroordeelde toebehoort, is dat een straf voor iemand, die niet terecht staat en zich dus ook niet kan verdedigen. Dat is in feite een hoofdstraf voor iemand, die heelemaal niet voor den rechter verschijnt.

Bovendien, Mijnheer de Voorzitter, zou ik toch willen wijzen op de zeer eigenaardige onevenwichtigheid, die men in het Wetboek van Strafrecht krijgt, wanneer iemand met een geleend geweer een ander zou vermoorden, dus een mensch zou doodschieten. Dan is volgens het Wetboek van Strafrecht de verbeurdverklaring van dat geweer niet mogelijk. Ik laat natuurlijk in het midden of niet de vernietiging van het geweer zal kunnen worden uitgesproken. Maar verbeurdverklaring van een geweer, waarmede iemand is doodgeschoten, en dat den veroordeelde niet toebehoort, is volgens onze strafwet niet mogelijk. Maar zou men met een dergelijk geweer een vogel schieten zonder daartoe gerechtigd te zijn, dan is verbeurdverklaring wèl mogelijk.

Ik zou ten slotte nog incidenteel willen wijzen op een artikel van het Wetboek van Strafrecht, dat op deze kwestie toevallig ook betrekking heeft. Artikel 495 van het Wetboek van Strafrecht, lid 1, bepaalt:

„Hij die, zonder verlof van het hoofd van plaatselijk bestuur of van den door dezen aangewezen ambtenaar, in eene door menschen bezochte streek voetangels (borang), vallen, vangstrikken of andere tot het vangen of doden van wild gedierde bestemde voorwerpen plaatst, waardoor gevaar voor menschen kan worden teweeggebracht, wordt gestraft met geldboete van ten hoogste vijf en twintig gulden.”

Volgens dit artikel van het Wetboek van Strafrecht, dat dus betrekking heeft op een daad, waardoor gevaar voor menschen kan worden teweeggebracht, wordt men slechts bestraft met een geldboete van ten hoogste f 25, en volgens de Jachtordonnantie wordt men voor een daad, welke gevaar voor den wildstand kan opleveren, gestraft met hechtenis van een half jaar; als er in het eerstbedoelde geval vallen, vangstrikken en ook spangeweren worden gebruikt, kunnen deze niet verbeurd worden verklaard, doch in art. 14 van de Jachtordonnantie wordt, wat het tweede geval aangaat, wèl verbeurdverklaring mogelijk gemaakt zelfs van het geweer, dat aan een ander toebehoort.

Tenslotte heeft het amendement op art. 14 de strekking om niet mogelijk te maken, dat voorwerpen waarmede onrechtmatig verkregen jachtbuit wordt vervoerd, verbeurd worden verklaard. Bij de redactie van het artikel, zooals die thans is voorgesteld, doet — zooals ik trouwens in eersten termijn reeds heb verklaard — het geval zich voor, dat wanneer iemand met een auto een enkelen vogel, dien hij onrechtmatig heeft verkregen, vervoert, verbeurdverklaring van die auto volgens de ordonnantie kan worden uitgesproken. Zoowel de geachte Regeering-gemachtigde als ik hebben in dit verband de hoop uitgesproken, dat geen enkele rechter zoo onverstandig zal zijn om een dergelijke verbeurdverklaring uit te spreken. Ik blijf dat vertrouwen inderdaad behouden. Doch dat neemt niet weg, dat ik meen, dat in de nieuwe ordonnantie de straffen eenigszins in overeenstemming moeten worden gebracht met de zwaarte van de feiten. Dan is een bedreiging met verbeurdverklaring van het voertuig, zooals hier het geval zou zijn met de auto of autobus, waarmede de onrechtmatig verkregen jachtbuit zou zijn vervoerd, niet in overeenstemming met de zwaarte van het gepleegde misdrijf.

De Voorzitter: Ik zou het geachte lid willen vragen of het amendement onder VIIIb wel voldoende duidelijk is. Zooals het derde lid van artikel 14 volgens de bedoeling van de voorstellers zou komen te luiden, lijkt het, dat dan ook

(Blaauw, Verboom, Roep.)

„middelen van vervoer, welke hebben gediend om de overtrekking voor te bereiden, te vergemakkelijken, te bevorderen of tot stand te brengen”, die niet aan den veroordeelde toebehooren, zouden kunnen worden verbeurd verklaard. Dit komt mij niet in overeenstemming voor met de strekking van het betoog van den geachten spreker.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Het lijkt er op, alsof de redactie van het amendement niet klopt met mijn betoog. Doch, zooals art. 14, lid 3 op het moment luidt, heeft men ten deze een tegenstelling tusschen de jachtmiddelen, waarmee het in lid 1 strafbaar gestelde feit is gepleegd, die niet, en de middelen van vervoer, die wel aan den veroordeelde moeten toebehooren. Haalt men deze tegenstelling eruit, dan zal men krachtens art. 103, meen ik, van het Wetboek van Strafrecht de algemeene beginselen van het eerste boek van het Wetboek van Strafrecht moeten volgen en over de geheele linie alleen de aan den veroordeelde toebehoorende voorwerpen kunnen verbeurdverklaren.

De **Voorzitter**: Ik dank U voor deze nadere toelichting.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal niet ingaan op de juridische mérities van deze kwestie, omdat die voor mij te ingewikkeld zijn. Ik zou echter nog wel op twee punten willen wijzen. In de eerste plaats zou ik de aandacht er op willen vestigen, dat het aantal overtredingen van de jachtbepalingen ook volgens de getuigenis van den heer **Blaauw** zeer groot is. De wetgever heeft daarom m.i. zeer terecht gezocht naar een rem en is aldus gekomen tot de rigoureuze bepalingen, die dit artikel behelst, rigoureuze dan naar mijn meening alleen, voorzoover het lid 3 betreft. Ik acht deze bepaling op zich zelf dus volkomen gemotiveerd, omdat het anders niet mogelijk zal zijn tot een behoorlijke naleving van deze ordonnantie te geraken.

In de tweede plaats zou ik er de aandacht op willen vestigen, dat het hier naar ik meen geen novum betreft in onze wetgeving, waar juist de crisiswetgeving bij herhaling bepalingen bevatte, die ook neerkwamen op een verbeurdverklaring niet alleen van de goederen in kwestie, doch ook van het transportmiddel, waarmee de goederen zouden zijn vervoerd. In zooverre kan ik dus niet inzien, dat tegen die methode eenig bezwaar zou kunnen bestaan.

Nu heeft de heer **Blaauw** zooeven gezegd, dat de straffen op zich zelf al zeer zwaar zijn. Maar het geldt hier dan toch maximumstraffen, terwijl de klacht, die men ten deze zeer veel hoort juist is, dat op deze overtredingen dikwijls een heel lichte straf wordt toegepast.

Dat overigens dieren en voorwerpen, die men op deze wijze onrechtmatig in zijn bezit heeft gekregen, — dus ook jacht-tropeeën — zonder meer verbeurd worden verklaard, spreekt voor mij vanzelf. Ik kan dus niet inzien, dat deze bepalingen werkelijk zoo bezwaarlijk zouden zijn als de heer **Blaauw** heeft betoogd.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij vereenigen met de amendementen *a* en *c* van het amendement sub VIII van den heer **Blaauw** c.s. en ga er dus mede accoord, dat bepaalde artikelen „kunnen worden” verbeurd verklaard en dat dit niet imperatief wordt voorgeschreven. De rechter zal naar omstandigheden, naar redelijkheid, billijkheid en noodzakelijkheid kunnen oordeelen of iets al dan niet moet worden verbeurd verklaard.

Ten aanzien van lid 3 van artikel 14 kan ik mij den gedachting van den heer **Blaauw** wel indenken, doch ik kan aan dit amendement mijn stem toch niet geven. Het komt mij voor, dat degene, aan wien het geweer behoort, ervoor moet zorgen, dat dit geweer niet komt in handen van menschen, die daarmee overtredingen begaan. Als de eigenaar van een

(Van Helsdingen, Hoedojo, De Vries, R.G.)

geweer dat aan een jager heeft uitgeleend, moet de eigenaar voor de consequenties ook aansprakelijk worden gesteld; althans zoo komt het mij voor. Dat in het algemeen de voorwerpen, waarmee de onrechtmatig verkregen buit wordt vervoerd, verbeurd verklaard worden, lijkt mij wel juist. De beoordeeling der noodzakelijkheid daarvan kan echter wel aan het gezond verstand van den rechter worden overgelaten. Dat die onrechtmatig verkregen goederen vervoerd zullen worden in een automobiel, een vliegmaschine of een China-clipper zal wel tot de groote uitzonderingen behooren. En dan nog kan de rechter naar redelijkheid oordeelen. Ik geef dus mijn stem aan de amendementen VIIIa en c en zal stemmen tegen de wijziging, voorgesteld in lid b.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! De heer **Blaauw** heeft een beroep gedaan op de algemeene strekking van ons Wetboek van Strafrecht. Nu is dat uit den aard der zaak niet in alle opzichten volkomen bindend. Deze ordonnantie heeft gelijke waarde als het Wetboek van Strafrecht. De bepalingen van het Wetboek van Strafrecht mogen ten aanzien van de verbeurdverklaring bepalen, dat in het algemeen de rechter de bevoegdheid heeft, eventueel een verbeurdverklaring uit te spreken, dat belet den wetgever niet in bepaalde gevallen verder te gaan en den rechter te verplichten, de verbeurdverklaring uit te spreken. Te meer waar gebleken is dat de rechter de jachtdelicten veel te zachtzinnig straft, is er aanleiding om — zooals dat ook reeds eerder t.a.v. andere delicten is geschied; terecht wees de heer **Verboom** daarop —, ter bestrijding van dezen misstand aan den rechter bindende voorschriften te geven t.o.v. de verbeurdverklaring. Ik kan daarom meegaan met de regeeringsredactie van de leden 2 en 6. Ook met die van lid 3. Daar wordt aan den rechter de bevoegdheid gegeven, met inachtneming van alle omstandigheden eventueel tot verbeurdverklaring over te gaan. Ik zal daarom tegen al deze amendementen stemmen.

De heer **Hoedojo**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou aan den rechter de grootst mogelijke vrijheid van handelen willen laten en alle beschikbare middelen te zijner beschikking willen stellen. Daarom zal ik stemmen vóór de amendementen, vervat in lid *a* en lid *c*, en tegen het amendement, vervat in lid *b*.

De heer **De Vries**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Het geachte lid, de heer **Blaauw**, heeft tegen enkele bepalingen van artikel 14 voornamelijk bezwaar gemaakt om twee redenen.

De eerste vraag is: past het wel in het algemeene stelsel van strafrecht om aan den rechter op te leggen om bij bepaalde delicten als bijkomende straf verbeurdverklaring uit te spreken? De tweede vraag is, of de overtredingen van de Jachtordonnantie wel zoo belangrijk zijn, dat, wanneer het in de eerste vraag bedoelde uitzonderingsgeval wordt toegestaan, het ook op de Jachtordonnantie moet worden toegepast.

Het geachte lid, de heer **Van Helsdingen**, heeft zooeven reeds opgemerkt, dat bij ordonnantie imperatieve verbeurdverklaring kan worden voorgeschreven en het geachte lid, de heer **Verboom**, heeft erop gewezen, dat ten aanzien van de crisismaatregelen inderdaad in een bepaald aantal gevallen in de ordonnantie de verbeurdverklaring imperatief wordt vastgelegd.

Dit komt ook in Nederland voor. Nu zal naar mijn overtuiging de Hoge Raad in Nederland wel op de bres staan voor de vrijheid van den rechter en juist ten aanzien van de jachtwet in Nederland heeft zich het volgend geval voorgedaan. De jachtwet in Nederland bevat nog veel stringenter bepalingen ten aanzien van de verplichting tot verbeurdverklaring dan in de nieuwe Indische Jachtordonnantie worden voorgesteld. Nu heeft in een geval, waarbij

(Blaauw.)

de kantonrechter verzuimd had om de verbeurdverklaring, die bij de wet wordt voorgeschreven, ook uit te spreken, de Hooge Raad bij arrest van 23 Januari van dit jaar het vonnis van den kantonrechter vernietigd en alsnog de verbeurdverklaring gelast. Het argument, dat den rechter onvoldoende vrijheid wordt gelaten houdt dus naar het oordeel der Regeering geen steek.

Bij het bezien van de vraag, of jachtdelicten wel zoo streng moeten worden gestraft, dat imperatieve verbeurdverklaring noodig is, heeft de Regeering zich op het standpunt gesteld, dat juist jachtdelicten zeer vaak voortkomen uit, zooals de heer Blaauw het noemt, een jagersinstinct, een levensuiting van menschen, die willen jagen, ook wanneer het hun verboden is en waardoor zij zich in strijd met de wettelijke bepalingen in het bezit stellen van wild. Het is een soort stroopersinstinct, dat tal van menschen bezitten en tegen dit stroopersinstinct moet de maatschappij zich beschermen. Daarom heeft de Regeering de aangevochten bepalingen ook voorgesteld voor de jachtbuit, die wederrechtelijk is verkregen en voor tropeeën op grond van artikel 7 lid 4. In het laatste geval gaat het om iemand, die een vergunning heeft om een bepaald dier, behoorende tot het edelwild, neer te leggen en waarbij hem dan de voorwaarde is opgelegd, dat de tropee moet worden ingeleverd. Als iemand deze voorwaarde, die hem wordt gesteld bij de uitgifte van de vergunning, niet houdt, is het zeker te zien als een inderdaad bij vele menschen nog voorkomende levensuiting, dat men gaarne een zelfgeschoten beest voor zich behoudt.

Maar de Regeering oordeelt, dat een dergelijke handeling van een persoon, aan wien de vergunning is gegeven, behoort te worden gestraft met imperatieve verbeurdverklaring. Zelfs de bedreiging met een hooge boete — en de heer Blaauw voegt eraan toe: met gevangenisstraf — zal juist, gezien het sterke instinct en de neiging van vele menschen op dit punt, niet voldoende krachtig zijn om overtreding van de wet tegen te gaan.

De Regeering wil zich gaarne aansluiten bij de opmerkingen, die door de heeren Roep en Van Helsdingen zijn gemaakt ten aanzien van lid 3 van art. 14. Zij meent dus, dat ook de middelen van vervoer, die gediend hebben om de overtreding voor te bereiden, te vergemakkelijken, te bevorderen, tot stand te brengen of te volbrengen — want in het vervoer zit een voleindiging van het jachtdelict, waarin alle vorige stadia reeds betrokken zijn, het is het eindstadium, waarin de overtreding te gemakkelijker te constateeren is — als zoodanig als een geheel zijn te beschouwen en dus ook het laatste stadium moet worden getroffen op dezelfde wijze als men de daaraan voorafgegane stadia heeft getroffen.

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! Mijn geacht medelid, de heer Verboom, wenscht niet in te gaan op de juridische mérites van mijn betoog.

(De heer Verboom: Ik wensch het wel, maar ik kan het niet.)

Ik betreur het, dat mijn geacht medelid dit niet kan, want als hij het kon, zou hij het vermoedelijk met mij eens zijn.

(De heer Verboom: Geen menschen zijn het minder met elkaar eens dan juristen.)

Ik pleit voor een afgerond geheel van het strafrecht, dat hier met voeten wordt getreden.

De heer Verboom heeft zoeven over de crisiswetgeving gesproken. Hij heeft een vergelijking gemaakt met de restrictiebepalingen, waarin imperatieve verbeurdverklaring van transportmiddelen is opgenomen.

In de eerste plaats zou ik hiertegen willen zeggen, dat de restrictiebepalingen gebaseerd zijn op bedreiging van het algemeen welzijn.

(De heer Verboom: Dat is hier ook het geval.)

Hier niet, Mijnheer de Voorzitter! Hier gaat het alleen om bestrijding der jachtovertredingen. Bovendien zou ik erop willen wijzen, dat de meeste „overtredingen” van restrictiebepalingen misdrijven zijn, ten gevolge waarvan het verbeurdverklaren van transportmiddelen beter op zijn plaats is dan bij deze overtredingen.

De heer Van Helsdingen heeft nog een extra argument aangehaald, waarom het noodzakelijk is, in deze ordonnantie imperatieve verbeurdverklaring uit te spreken, een argument waarvan ik inderdaad geschrokken ben. Het geachte lid heeft gezegd, dat de rechter, die volgens onze rechtsordening aangewezen is om recht te spreken, naar zijn meening geen recht spreekt, omdat hij in zeer vele gevallen te lage straffen oplegt en dat de rechtspraak daarom geholpen moet worden door den ordonnantiewetgever, zoodat de rechter bij het uitspreken van bijstraffen moet worden gedwongen tot het vorderen van verbeurdverklaring.

(De heer Van Helsdingen: Dat is toch meermalen voorgekomen?)

Dat is inderdaad meermalen voorgekomen, maar de heer Van Helsdingen zal toch wel weten, dat het punt van uitgang van imperatieve verbeurdverklaring daarin moet worden gevonden, dat het voorwerp van verbeurdverklaring niet in het maatschappelijk verkeer mag blijven voortbestaan, maar als de tropeeën in de maatschappij blijven voortbestaan, of onrechtmatig verkregen jachtbuit, wordt de goede orde in de maatschappij daardoor niet aangetast.

Ik betreur het, dat mijn geacht medelid een dergelijke blaam heeft geworpen op de taakuitoefening van de rechters, dat zij in het vervolg moeten worden gedwongen tot het uitspreken van bijstraffen.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft het betoog van den heer Van Helsdingen ietwat onderstreept door te verwijzen naar een geval in Nederland, waarbij het vonnis van een kantonrechter, die volgens de jachtbepalingen verbeurdverklaring had moeten uitspreken en dit heeft nagelaten, door den Hoogen Raad vernietigd is en waarbij alsnog verbeurdverklaring van de betrokken voorwerpen is uitgesproken. Dit is volkomen terecht, Mijnheer de Voorzitter.

Wanneer eenmaal in de wet staat, dat de rechter verbeurdverklaring moet uitspreken en hij doet dat niet, dan is zijn vonnis fout en dan heeft ook de Hooge Raad niets anders te doen dan het vonnis te vernietigen en alsnog verbeurdverklaring uit te spreken. Doch hiermede kan de Regeering niet betoogen, dat in de bedoelde gevallen imperatieve verbeurdverklaring moet worden bedreigd.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft om te betoogen, dat het noodzakelijk is, dat deze imperativiteit bestaat een beroep gedaan op de stroopersinstincten van de menschheid hier te lande.

(De heer De Vries, Regeeringsgemachtigde: In alle landen!)

Goed, in alle landen, maar in ieder geval ook hier te lande, waardoor men vooral moet zorgen, dat de onrechtmatig verkregen jachtbuit niet in handen blijft van betrokkenen.

Ik bepleit heelemaal niet, dat de jachttropeeën en de jachtbuit onder alle omstandigheden in handen van den veroordeelde moeten worden gelaten. Ik wil slechts ook ten aanzien van dit punt onze normale rechtsordening doen volgen en ten aanzien van de verbeurdverklaring den rechter vrijlaten deze al dan niet uit te spreken, indien hij dit noodig vindt. Ik beschouw den rechter als dengene, die voor de beoordeeling daarvan het eerst is aangewezen, en zoolang men vertrouwen heeft in den rechter, moet men dit ook toonen. Wanneer men geen vertrouwen in de rechters heeft, moet men maar met een andere rechtsordening komen.

Jachtordonnantie Java en Madoera 1940 (Ond. 35).

(Voorzitter.)

De **Voorzitter**: Hiermede is de beraadslaging over het amendement-Blaauw sub VIII beëindigd, zoodat tot stemming kan worden overgegaan.

Allereerst zullen de onderdeelen *a* en *c* gezamenlijk in stemming worden gebracht; daarna wordt over het onderdeel *b* gestemd.

De onderdeelen *a* en *c* van het amendement-Blaauw sub VIII worden tegelijk in stemming gebracht en aangenomen met 10 stemmen vóór en 2 stemmen tegen.

Vóór stemmen de leden: Roep, Blaauw, Leunissen, Kerstens, Mogot, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Hoedojo, Soangkoepon en de Voorzitter.

Tegen stemmen de leden: Verboom en Van Helsdingen.

Onderdeel *b* van het amendement-Blaauw sub VIII wordt aan een stemming onderworpen, waarbij 6 stemmen vóór en 6 stemmen tegen worden uitgebracht.

Vóór stemmen de leden: Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Soangkoepon, Blaauw, Leunissen en Mogot.

Tegen stemmen de leden: Hoedojo, Van Helsdingen, Roep, Verboom, Kerstens en de Voorzitter.

De **Voorzitter**: Waar de stemmen over dit deel van het amendement hebben gestaakt, zal daarover in de volgende vergadering opnieuw worden gestemd. Ook de stemming over het reeds bij amendement gewijzigde artikel 14 moet dus tot de volgende vergadering worden aangehouden, evenals de eindstemming over het ontwerp.

De artikelen 15 t/m 18 van artikel I en de artikelen II en III worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 1.33 uur n.m. gesloten.

17de VERGADERING — DINSDAG 12 DECEMBER 1939.

Ingekomen stukken. — Jachtordonnantie Java en Madoera 1940 (Ond. 35).

17de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 12 December 1939.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Jachtordonnantie Java en Madoera 1940 (Ond. 35). — Aanvulling voorschriften nopens opname in landswerkinrichtingen van personen, die zich aan bedelarij of landlooperij schuldig maken enz. (Ond. 82). — Wijziging reglementen Nos. I en II, gehecht aan de ordonnantie statistiekrecht (Ond. 90). — Wijziging en aanvulling Groepsgemeenschapsordonnantie, Stads gemeente-ordonnantie enz. (Ond. 81).

Voorzitter: de heer Mr. J. A. JONKMAN.

De presentielijst is geteekend door 15 leden, te weten de leden:

Blaauw, Van Helsdingen, Hoedojo, Jonkman, Kan, Kerstens, Leunissen, Mogot, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadi koesoemo, Thamrin, Verboom en De Villeneuve.

Regeringsgemachtigden de heeren: Enthoven en De Vries.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. Bericht van den heer Wiwoho, dat hij wegens ziekte verhinderd is, de vergadering bij te wonen.

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen.

B. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 2, 7 en 7 December 1939 No's 16, 4 en 15 ter aanbieding van
 - a. een ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van het vendureglement (Ond. 93);
 - b. een ontwerp-ordonnantie houdende regeling van de opsporingsbevoegdheid van onbezoldigde politie-ambtenaren en de bevoegdheid tot het summier voortbrengen van strafzaken voor het landgerecht (Ond. 94).
 - c. een ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van de regeling van de financieele verhouding tussehen het Land en de zelfstandige gemeenschappen (Ond. 95).

De stukken zijn of worden gedrukt.

2. Besluiten van den Gouverneur-Generaal van 29 November, 1 en 2 December 1939 No's 24, 13 en 20 houdende machtiging, krachtens artikel 105 I. S., onderscheidenlijk aan den Directeur van Onderwijs en Eeredienst en den Commandant der Zeemacht, tot het doen van uitgaven.

3. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 1 December 1939 No. 14 bepalende o.a. dat het gedeelte van de vergoeding, geheven voor de uitvoervergunningen voor kapok op den voet van artikel 12 der „Kapokbelangenordonnantie 1935", hetwelk ter beschikking van de Kapok-Centrale zal worden gesteld gedurende het eerste deel van het vijfde licentiejaar, bedraagt f 0.61⁸ per uitgevoerde honderd kilogram kapok of gedeelte daarvan.

De sub 2 en 3 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Voorloopig overzicht van Landsmiddelen over October 1939, aangeboden door de Generale Thesaurie.

Handelingen. Zittingsjaar 1939—1940.

(Voorzitter, Verboom.)

2. Afschrift van een verzoekschrift aan den Gouverneur-Generaal, gedagteekend Lagoeboti 20 November 1939, van Wismark Hoetapea inzake een vonnis van den grooten rapat te Balige.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

D. Bijvoegsel van het Provinciaal Blad van Oost-Java 1939 Serie A. No. 17, waarin is opgenomen het rapport betreffende het vanwege de Provincie Oost-Java ingestelde onderzoek naar de moeilijkheden en middelen om het analphabeteisme los van de volksschool rechtstreeks aan te grijpen.

Wordt opgenomen in de boekerij van den Volksraad.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende nieuwe voorschriften inzake de jacht op Java en Madoera (Ond. 35; zittingsjaar 1938—1939 Ond. 76), in den gewijzigden tekst, vervat in Ond. 35, stuk 3, als nader gewijzigd bij tweede Nota van Wijzigingen (Ond. 35, st. 4) en bij monde van den Regeeringsgemachtigde gedurende de artikelsgewijze behandeling.

Naar men zich zal herinneren zal in de eerste plaats nog een herstemming moeten plaats hebben over onderdeel b van het amendement-Blaauw c.s. op artikel 14, vervat in stuk 5, sub VIII. In de vorige vergadering hebben de stemmen hieromtrent gestaakt met 6 tegen 6.

Aan de orde is de herstemming over onderdeel b van het amendement-Blaauw c.s. (st. 5, VIII).

Het amendement wordt in stemming gebracht en verworpen met 7 stemmen vóór en 8 stemmen tegen.

Vóór stemmen de leden: Thamrin, Blaauw, Sosrohadi koesoemo, Leunissen, Soangkoepon, Soetardjo en Mogot.

Tegen stemmen de leden: Kan, Roep, Hoedojo, Verboom, De Villeneuve, Van Helsdingen, Kerstens en de Voorzitter.

Artikel 14, als geamendeerd door de aanneming der onderdeelen a en c van het amendement-Blaauw sub VIII, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de stemming over de ontwerp-ordonnantie in haar geheel.

De heer Verboom heeft mij verzoekt, hem gelegenheid te geven tot motiveering van zijn stem.

De heer **Verboom:** Mijnheer de Voorzitter! Ik persoonlijk vind het heel jammer, dat de prijs voor de jachtakte A door de aanneming van het amendement-Blaauw verlaagd is van f 10 op f 5. Aan den anderen kant bevat deze ordonnantie zooveel verbeteringen, in vergelijking met de oude regeling, dat ik ondanks dit bezwaar, mijn stem aan de ordonnantie zal geven.

Ik wil er intusschen nog op wijzen, dat wij thans wel een heel eigenaardigen toestand krijgen, door de aanneming van het amendement-Blaauw inzake de acte A. Aan de openbare behandeling der ontwerp-ordonnantie is namelijk zooals ik reeds eerder uiteenzette, overleg voorgegaan in de Commissie voor de Jachtwetgeving, welk overleg ertoe heeft

Aanvulling voorschriften nopens opname in landswerkinrichtingen van personen, die zich aan bedelarij of landlooperij schuldig maken enz. (Ond. 82).

(Directeur van Justitie.)

een grotere ruimte dan tevoren bestond, omdat zijn opgenomen de controleur en de fungerend controleur. Het is dan ook de bedoeling van de onderteekenaars, dat in alle gevallen zoo mogelijk een jurist als ambtenaar O.M. wordt aangewezen en, als dit mogelijk is, de controleur of de fungerend controleur. In het uitzonderingsgeval, dat er ter plaatse wel een hoofd van plaatselijk bestuur is maar geen controleur of fungerend controleur, kan verwacht worden, dat het hoofd van plaatselijk bestuur een ambtenaar is van groote ervaring en kunde en dus daartoe kan worden aangewezen.

Het amendement gaat ten slotte verder dan ook de Regeering oorspronkelijk wilde, doordat er een regeling in is getroffen ook voor die gebieden in de buitengewesten, die niet vallen onder de jurisdictie van de raden van justitie in de buitengewesten. Men krijgt dan ook een gelijkvormiger regeling voor het geheele gebied van de buitengewesten dan bij het voorstel der Regeering mogelijk zal zijn, aangezien daarbij voor die gedeelten van de buitengewesten, welke vallen onder de rechtsmacht van de raden van justitie op Java, de beperking tot den assistent-resident gehandhaafd blijft. Dit vervalt volgens het amendement, doordat de Regeering ook in die gebieden de bevoegdheid krijgt om den controleur of den fungerend controleur aan te wijzen. Dit laatste is vervat in het amendement op artikel V onder 1e.

Wanneer dit gedeelte, namelijk de wijziging van artikel 72 van het Rechtsreglement Buitengewesten, wordt aangenomen, lijkt het den onderteekenaars van het amendement niet noodzakelijk, dat de Regeering de wijziging handhaaft, vervat in de Tweede Nota van Wijzigingen onder I, omdat art. 131d van het Reglement op de rechterlijke organisatie daardoor in den vervolge alleen zal gelden voor Java en Madoera; en dan geeft art. 72 van het Rechtsreglement Buitengewesten den tekst wat betreft de aanwijzing van de bestuursambtenaren, die bruikbaar is voor de buitengewesten.

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering wil gaarne verklaren, dat zij het amendement-Blauw aantrekkelijk acht, omdat hierin nu tevens wordt voorzien in de moeilijkheden, die in de practijk worden ondervonden ten aanzien van de buitengewesten in hun geheel, dus ook voor die gedeelten, die behooren tot het ressort van een Raad van Justitie op Java.

Verder wil de Regeering verklaren, dat zij het waardeert dat het geachte lid zoo ver mogelijk wil tegemoetkomen aan de door de Regeering voorgebrachte praktische bedenkingen, door ook rekening te houden met de mogelijkheid, dat ergens moet worden aangewezen een ambtenaar, die hoofd van plaatselijk bestuur is en toch niet den rang heeft van controleur of fungerend controleur.

Onder deze omstandigheden wil de Regeering gaarne zoo ver mogelijk tegemoetkomen aan de wenschen van de voorstellers van het amendement en de Regeering zou dan ook het amendement in zijn geheel willen overnemen, ware het niet, dat in punt 1 van art. V tevens voor art. 131d, voorzover dat niet zal gelden in de buitengewesten, de oude terminologie „ambtenaren van het Nederlandsche korps van den algemeenen bestuursdienst" is gehandhaafd.

Ik meen te mogen aannemen, dat het de bedoeling van de voorstellers van het amendement is, dat, wanneer deze nieuwe tekst van art. 72 van het Rechtsreglement Buitengewesten zal worden aangenomen, in art. 131d, in afwijking van het voorstel van de Regeering, de oude terminologie zal blijven gehandhaafd.

Nu meent de Regeering, dat daartegen bezwaar bestaat, omdat art. 131d dan een term zal gebruiken, die voor Java in de practijk geen moeilijkheden oplevert, maar die weer zal afwijken van de terminologie van art. 20 van het Reglement

op de Strafvordering, dat in het regeeringsvoorstel ook is gewijzigd.

Nu zou men zich kunnen afvragen of dan ook niet in art. 20 van het Reglement op de Strafvordering de moderne benaming van het bestuurscorps zou kunnen worden hersteld. Maar dan stuit men weer op de moeilijkheid, dat art. 20 van het Reglement op de Strafvordering, krachtens art. 518 van het Rechtsreglement Buitengewesten, ook weer toepasselijk is in de buitengewesten. Wanneer men daaraan zou willen tegemoetkomen zou men hier ongeveer hetzelfde moeten doen als ten aanzien van art. 131d, n.l. dat men de toepasselijkheid van het artikel voor de buitengewesten zou moeten regelen met een modificatie en wel dezelfde modificatie als hier voor art. 131d van het Reglement op de rechterlijke organisatie wordt ingesteld en dat men dus in art. 518 van het Rechtsreglement Buitengewesten zou moeten verklaren, dat artikel 20 van het Reglement op de Strafvordering zou gelden, met dien verstande, dat men voor „ambtenaren van het Nederlandsche korps van den algemeenen bestuursdienst" moet lezen: „Europeesche ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur".

Mijnheer de Voorzitter! Hiermede wordt deze zaak naar de meening der Regeering noodeloos ingewikkeld. Het komt der Regeering voor, dat er toch geen enkel bezwaar kan zijn, voor al deze bepalingen, dus zoowel voor artikel 131d R.O. en 89e van het Rechtsreglement Buitengewesten, als voor artikel 20 van het Reglement op de Strafvordering, toepasselijk verklaard voor de buitengewesten, de meer algemeene omschrijving te volgen: „Europeesche ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur". Dan hebben de geachte voorstellers van het amendement misschien nog deze bedenking, dat het jammer is, dat die meer moderne benaming hier dan geheel verdwijnt. Maar men mag er op rekenen, dat deze terminologie zoowel voor Java als voor de buitengewesten wat de benaming van het bestuurscorps betreft, wijziging zal moeten ondergaan en het staat zelfs nog niet vast, dat men dan den specifieke term „ambtenaren van het Nederlandsche korps van den algemeenen bestuursdienst" zal handhaven. Men kan dus op het oogenblik nog niet zeggen, hoe de benaming zal worden.

Is het dan niet beter, waar men toch den algemeenen term „Europeesche ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur" zal moeten gebruiken in enkele van de bepalingen, dezen term dan ook over de geheele linie te gebruiken? Men wijzigt daarmee in geen enkel opzicht de strekking van de bepalingen, zooals die in het amendement zijn geformuleerd, en men brengt geen verandering in de situatie voor Java, omdat daar, wat betreft den ambtenaar van het Openbaar Ministerie de eisch van den rang van assistent-resident blijft gehandhaafd.

Ik zou er dan nog alleen één opmerking aan willen toevoegen, namelijk dat de Regeering zich voorbehoudt, te zijner tijd nog na te gaan of zich op Java praktische moeilijkheden voordoen in verband met het feit, dat voor Java de rang van assistent-resident wordt geëischt. Voorloopig meent de Regeering, dat alle praktische moeilijkheden kunnen worden opgelost op de wijze als in het amendement wordt aangegeven, mits men in den tekst onder 2°. van artikel 72, zooals het in het amendement is gesteld, — dat is dus de tekst van artikel 131d van het Reglement op de rechterlijke organisatie, zooals dat voor Java zal gelden — tusschen de drievoudige aanhalings-teekens leze: „personen en Europeesche ambtenaren bij het binnenlandsch bestuur", in plaats van: „personen en ambtenaren van het Nederlandsch korps van den algemeenen bestuursdienst".

De Regeering wil het amendement met deze kleine modificatie gaarne overnemen en Zij wil dus den tekst van het regeeringsontwerp thans gelezen zien, zooals door mij is aangegeven. Ik meen, dat hiermede tenslotte ook aan de wenschen van de voorstellers van het amendement zal zijn tegemoet gekomen.

17de VERGADERING — DINSDAG 12 DECEMBER 1939.

Aanvulling voorschriften nopens opname in landswerkinrichtingen van personen, die zich aan bedelarij of landlooperij schuldig maken enz. (Ond. 82). — Wijziging reglementen Nos. I en II, gehecht aan de ordonnantie statistiekrecht (Ond. 90). — Wijziging en aanvulling Groepsgemeenschapsordonnantie, Stadsgemeenteordonnantie enz. (Ond. 81).

(Voorzitter.)

De **Voorzitter**: De Regeering heeft dus het amendement-Blaauw e.s. overgenomen, met dien verstande, dat sub 1° in plaats van " " " personen en ambtenaren van het Nederlandsch korps van den algemeenen bestuursdienst van niet lageren rang dan assistent-resident " " " wordt gelezen: " " " personen en Europeesche ambtenaren bij het binnenlandsch bestuur van niet lageren rang dan assistent-resident " " " .

Artikel V is derhalve dienovereenkomstig gewijzigd.

Hierdoor maakt het amendement geen onderwerp van behandeling meer uit en kan tot stemming worden overgegaan.

Zonder hoofdelijke stemming worden achtereenvolgens aangenomen de artt. I t/m VI, de artt. I, III en V als gewijzigd bij Nota's van Wijzigingen, het laatste bovendien als gewijzigd bij monde van den Regeeringsgemachtigde.

De **Voorzitter**: Hoewel er tijdens de beraadslagingen van heden in de ontwerp-ordonnantie wijzigingen zijn aangebracht, stel ik conform art. 60, juncto art. 103 van het Reglement van Orde voor, haar niettemin thans in stemming te brengen.

Daartoe wordt besloten.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij eerste en tweede Nota van Wijzigingen en bij monde van den Regeeringsgemachtigde, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van:

1. de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de Reglementen Nos. I en II, gehecht aan de „Ordonnantie op het Statistiekrecht" (Ond. 90);
2. de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de Groepsgemeenschapsordonnantie, de Stadsgemeente-ordonnantie Buitengewesten, de Locale Radenordonnantie en de Provincie-ordonnantie (Ond. 81).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 9.31 uur v.m. gesloten.

18de VERGADERING — DINSDAG 19 DECEMBER 1939.

Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den voor de afdoening van Ond. 98 gestelden termijn. — Intrekking Chineesch Arbeidersreglement Bangka en Chineesch Arbeidersreglement Billiton (Ond. 88).

18de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 19 December 1939.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den voor de afdoening van Ond. 98 gestelden termijn. — Intrekking Chineesch Arbeidersreglement Bangka en Chineesch Arbeidersreglement Billiton (Ond. 88).

Voorzitter: de heer Mr. J. A. JONKMAN.

De presentielijst is geteekend door 16 leden, te weten de leden:

Blaauw, Van Helsdingen, Jonkman, Hoedojo, Kan, Kerstens, Leunissen, Mogot, Roep, Soangkoepou, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, De Villeneuve en Wiwoho.

Regeringsgemachtigde: de heer Enthoven.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 13, 13 en 16 December 1939 Nos. 15, 16 en 1 ter aanbieding van:
 - a. een ontwerp van wet tot wijziging van een aantal artikelen der Indische Staatsregeling (Ond. 96);
 - b. een ontwerp van wet tot nadere wijziging en aanvulling van de Indische Comptabiliteitswet (Ond. 97);
 - c. een ontwerp-ordonnantie tot heffing van een defensie-uitvoerrecht gedurende het jaar 1940, alsmede tot buitenwerkingstelling van artikel 16 der Indische Comptabiliteitswet (Ond. 98).

De stukken worden gedrukt.

2. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 7 December 1939 No. 24 houdende ontbinding van de Commissie van Bijstand voor de zoutwinning.

3. Als voren van 8 December 1939 No. 22 houdende machtiging, krachtens art. 105 I.S., aan den directeur van Onderwijs en Eeredienst tot het doen van uitgaven voor personeelsuitbreiding.

4. Als voren van 9 December 1939 No. 32 tot interneering van Soeman gelar Malintang Soetan.

De sub 2, 3 en 4 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Besluit van den directeur van Binnenlandsch Bestuur van 4 December 1939 No. BR 64/16/12 tot vermindering van het bij zijn besluit van 1 April 1938 No. BR 64/2/13 beschikbaar gesteld bedrag.

2. Adhaesiebetuiging door den regentschapsraad van Pati aan de motie van den regentschapsraad van Garoet inzake het beschikbaar stellen van nog meer middelen voor armenzorg.

Handelingen. Zittingsjaar 1939—1940.

(**Voorzitter, Thamrin.**)

3. Brief van het bestuur van het Verbond van Vereenigingen van Overheidsdienaren van 9 December 1939 No. 328 ter aanbieding van een brochure over „De vervangingswaarde-theorie”.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende boekwerken:

1. „Recht en waarheid in den ondergang van een Indisch bedrijf”, aangeboden door A. F. C. J. Corsmit.

2. Overzicht van de voornaamste tot November 1939 in verband met den oorlogstoestand door het ministerie van Buitenlandsche Zaken behandelde en voor openbaarmaking geschikte aangelegenheden.

3. Zeventiende verslag van de Arbeidsinspectie (1937 en 1938).

De boekwerken worden opgenomen in de boekerij.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de ontwerp-ordonnantie tot heffing van defensie-uitvoerrecht gedurende het jaar 1940, alsmede tot buitenwerkingstelling van artikel 16 der Indische Comptabiliteitswet (Ond. 98) overeenkomstig artikel 17(1) Reglement van Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat ten aanzien van deze ontwerp-ordonnantie niet bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

De **Voorzitter:** Deze ontwerp-ordonnantie zal nog heden in de commissies worden behandeld. Ik stel voor om in verband met de a.s. Kerstdagen de gewone Collegevergadering te houden op Donderdag 28 dezer. Het onderwerp kan dan op die vergadering in het openbaar worden behandeld.

Daartoe wordt besloten.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende intrekking van het „Chineesch Arbeidersreglement Bangka” en het „Chineesch Arbeidersreglement Billiton” (Ond. 88), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 4).

De heer **Thamrin:** Mijnheer de Voorzitter! De voorliggende ontwerp-ordonnantie is naar het mij voorkomt wel van zeer vreemdsoortigen aard, ten eerste omdat het doel, dat met deze ontwerp-ordonnantie beoogd wordt, niet gedekt wordt door de argumentatie, in de Memorie van Toelichting gegeven, en in de tweede plaats omdat de argumentaties in de Memorie van Toelichting zoowel als in de Memorie van Antwoord op vele plaatsen met elkaar in strijd zijn, terwijl verder enkele argumenten in de Memorie van Toelichting op gespannen voet met de waarheid staan.

Wat toch beoogt deze ordonnantie? Zij beoogt in het kort, volgens de Memorie van Toelichting, de afschaffing van de poenale sanctie voor de tinbedrijven.

Intrekking Chineesch Arbeidersreglement Bangka en Chineesch Arbeidersreglement Billiton (Ond. 88).

(Thamrin.)

Ik zal hier speciaal het tinbedrijf van Billiton in bespreking brengen, omdat de financiële consequenties voor het Bangkokbedrijf voor 'slands kas eigenlijk van geen belang zijn, waar aan den eenen kant inkomsten door den lande worden ontvangen, terwijl anderzijds het bedrijf een gouvernementsbedrijf is, zoodat eventueele mutaties in de ontvangsten of uitgaven als gevolg van deze ordonnantie hier feitelijk buiten bespreking kunnen blijven.

(De heer De Villeneuve: In de Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton is anders het gouvernement voor $\frac{5}{8}$ participant.)

Dat is een reden te meer om te zeggen, dat voor tegemoetkoming aan het Billitonbedrijf minder reden bestaat, omdat zulks weinig gevolgen voor de Billiton Mij heeft.

Als wij de argumentatie in de Memorie van Toelichting nazien, wordt de afschaffing van de poenale sanctie voor de arbeiders bij de tinbedrijven als een zware last voorgesteld, tenminste voor wat aangaat de financiële gevolgen ervan voor het Billitonbedrijf. Deze terminologie van een zwaren last voor het Billitonbedrijf doet de gedachte ontstaan, dat het om een zeer belangrijk bedrag zou gaan, waar het hier toch gaat om een miljoenenbedrijf. Anders toch kan ik mij niet indenken dat deze terminologie van een zwaren last juist speciaal ten aanzien van het Billitonbedrijf zou worden gebruikt.

Er is nog een reden, waarom in dit verband moet worden gedacht aan een zeer bijzonder groote uitgaaf, nl. omdat in de Memorie van Toelichting wordt verwezen naar de afschaffing der poenale sanctie voor de tabakmaatschappijen en waar betoogd wordt, dat de financiële ontlasting voor het tinbedrijf op overeenkomstige overwegingen zou geschieden als die, welke ten aanzien van de afschaffing der poenale sanctie bij de tabakmaatschappijen hebben gegolden.

Als men nu weet, dat het bij de tabakmaatschappijen in 1932 ging om 20 000 arbeiders en een bedrag van f 1½ miljoen, dan vraag ik of het dan verkeerd is, naar aanleiding van de terminologie in de Memorie van Toelichting van een zwaren last, te denken aan overeenkomstige cijfers, aan overeenkomstige bedragen? Intusschen blijkt uit de Memorie van Antwoord naar aanleiding van een terzake in het Gedelegeerdenverslag gestelde vraag, dat het hier slechts gaat om 2 606 arbeiders en een bedrag van maar slechts f 191 541.

(De heer De Villeneuve: En dat vindt U niets?)

Dat vind ik zeer zeker in dit verband niets, vooral waar, zooals de interrumpant zooveen naar voren bracht, $\frac{5}{8}$ van het bedrag eigenlijk van geen invloed is op de schatkist, en dus slechts $\frac{3}{8}$ van dat bedrag ten laste van het Billitonbedrijf zal komen.

Ik zou in de eerste plaats willen vragen, waarom in de Memorie van Toelichting met zulke vage uitdrukkingen als „een zware last” voor het tinbedrijf is gewerkt, en waarom in de Memorie van Toelichting niet direct is vermeld het aantal arbeiders en de financiële consequenties; voorts, waarom door een dergelijke vage terminologie aanleiding is gegeven te denken aan een zeer zwaar financieel offer voor het rijke tinbedrijf Billiton. Dit is de eerste aanleiding om te spreken van een vreemdsoortige ordonnantie en een vreemdsoortige argumentatie.

De tweede aanleiding daartoe is de volgende. In de Memorie van Toelichting wordt de verlaging der toelatingsgelden voor de poenale sanctie-arbeiders van Billiton bepleit op overeenkomstige overwegingen — men zie blz. 5 der Memorie van Toelichting — als ten aanzien van de ex-poenale sanctie-arbeiders der tabakmaatschappijen hebben gegolden. Nu was een der overwegingen tot tegemoetkoming aan de tabakmaatschappijen — ik haal deze woorden aan uit de Memorie van Antwoord der betrokken ordonnantie —, de tijd van verscherpte wereldcrisis voor de tabakmaatschappijen.

Immers, er was geen afzet voor de tabak, men maakte slechte prijzen en de tabakmaatschappijen verkeerden diengevolge in een zeer slechte financiële positie. Nu is het wel opvallend, dat het bij de tinmaatschappijen precies omgekeerd is. Daar zien wij een grooten en een gemakkelijken afzet, zeer hooge prijzen en een schitterenden financieelen opzet. Over 1937 en 1938 heeft de Billitonmaatschappij bijv. respectievelijk 50% en 50% aan dividend kunnen uitkeeren.

Als dit zoo is, zou ik toch de vraag willen stellen: Waarop slaat dan de term „overeenkomstige overwegingen” in de Memorie van Toelichting, welke terminologie een van de uitgangspunten is om ten aanzien van de tinbedrijven hetzelfde standpunt in te nemen als destijds ten aanzien van de tabakmaatschappijen?

De derde aanleiding om te spreken van een vreemdsoortige argumentatie is de volgende.

De tabakmaatschappijen zijn vrij plotseling overstag moeten gaan met het afschaffen van de poenale sanctie door het invoerverbod van tabak in Amerika. De tinbedrijven wisten echter reeds van 1936 af — dus reeds gedurende 4 jaar — dat zij met ingang van 1 Januari 1940 geen poenale sanctie-arbeiders meer mochten hebben. Het vreemde argument in de Memorie van Antwoord naar voren gebracht, dat de aanleiding, dat de tinbedrijven niets gedaan hebben, is, dat de tinfusie werd afgewacht, is een vreemd argument, omdat dit argument er feitelijk niets mede te maken heeft. Met of zonder tinfusie stond reeds vast, dat met ingang van 1 Januari 1940 geen poenale sanctie-arbeiders meer in dienst zouden mogen worden gesteld. Het argument, dat men zoo lang getreuzeld heeft met het nemen van maatregelen, omdat de tinfusie hangende was, is mijns inziens niet op zijn plaats, omdat, zooals ik zeide, dit argument er niets mede te maken heeft.

En dan is weder de vraag: wat is dan toch de overeenkomst tusschen het tinbedrijf en de tabakmaatschappijen, waar in dit verband gesproken wordt van „overeenkomstige overwegingen” ten aanzien van de tegemoetkoming, waar in het geheel geen overeenkomst aanwezig is.

Hetgeen zou kunnen lijken op een tegenargumentatie op de argumenten, welke ik zooveen naar voren bracht, geeft, omdat zij ook in het Gedelegeerdenverslag genoemd zijn, de Memorie van Antwoord, waarin de Regeering min of meer met een eleganten zwaai tracht te ontkomen aan de logische argumentatie op dit punt. De Memorie van Antwoord zegt immers: och, de overwegingen, die aanleiding hebben gegeven tot een overeenkomstige tegemoetkoming aan het tinbedrijf mogen in haar geheel niet juist zijn, het is ook niet de bedoeling, dat de motieven, welke toentertijd voor de tegemoetkoming aan de tabakmaatschappijen golden, integraal zijn bedoeld als motieven, die nu voor het tinbedrijf zouden gelden. En dan volgt:

„Deze mededeeling toch bevat niets anders dan de conclusie uit de in de Memorie van Toelichting aan haar onmiddellijk voorafgaande passages, waarin de gronden, op welke door de thans voorgestelde bepaling berust, zijn uiteengezet.”

Zoekt men nu in de Memorie van Toelichting naar de gronden, waarop hier bedoeld wordt, dan vindt men er geen gronden. De eenige grond zou kunnen zijn, dat de tinbedrijven op zware financiële lasten zouden komen bij gewone toepassing van de toelatingsbepalingen op de tinbedrijven, hetgeen echter niet juist is.

Ofschoon dus, zooals ik heb trachten aan te toonen, op geen enkel punt overeenkomstige overwegingen aanwezig zijn tusschen de positie van de tabakmaatschappijen inder tijd en de tinbedrijven nu, wordt in de Memorie van Antwoord des ondanks toch gesuggereerd, dat de overeenkomst wel zou bestaan en wel door den volgenden zin uit de Memorie van Antwoord:

(Thamrin.)

„Genoemde conclusie is daarom gerechtvaardigd omdat de situatie, welke door de thans voorgestelde afschaffing van de poenale sanctie ten aanzien van de tinbedrijven ontstaat inderdaad in algemeene zin te vergelijken is met die, waarin in 1932 de Delische tabaksmaatschappijen zich bevonden, toen zij vrijwillig afstand deden van de poenale sanctie.”

Mijnheer de Voorzitter! Deze zinsnede suggereert ons toch, zooals gezegd, dat overeenstemming zou bestaan tusschen de positie der tabaksmaatschappijen in 1932 en die der tinbedrijven thans. Gaat men de argumentatie na, die op den zin volgt dien ik zooeven heb voorgelezen, dan vindt men geen enkel argument van de Regeering dat op een overeenkomstige positie zou kunnen wijzen. Immers, de Regeering zegt zelf, dat de maatregel destijds vrijwillig door de betrokken tabaksmaatschappijen werd getroffen en dat deze thans door den wetgever aan de tinbedrijven is opgelegd.

Maar dan vraag ik mij af: wat is de overeenkomst tusschen de positie van de tabaksmaatschappijen toen en die der tinbedrijven nu, waar er inzake de aanleiding voor de afschaffing van de poenale sanctie geen overeenstemming tusschen beide bestaat?

Dan wordt als tweede argument, als zou er wel overeenstemming tusschen de positie der tabaksmaatschappijen en der tinbedrijven bestaan, aangevoerd, dat de afschaffing van de poenale sanctie, zoowel voor de tinbedrijven als voor de tabaksmaatschappijen, op korten termijn plaats vindt. „A qui la faute?”, zou ik willen vragen. Ik heb zooeven reeds aange-toond, dat de tabaksmaatschappijen door verschillende omstandigheden op korten termijn tot de afschaffing van de poenale sanctie zijn overgegaan, maar dat kan niet gezegd worden van de tinbedrijven, waar de Regeering zelf in de Memorie van Toelichting naar voren heeft gebracht, dat ten aanzien van de tinbedrijven reeds vanaf 1936, dat is dus op 1 Januari 1940, 4 jaar later, de poenale sanctie niet meer geldig zou zijn. Er is dus in het geheel geen overeenstemming tusschen de positie der tabaksmaatschappijen en der tinbedrijven in dit opzicht, omdat de tabaksmaatschappijen op korten termijn tot de afschaffing van de poenale sanctie moesten overgaan en de tinbedrijven vier jaar lang tijd hadden om de afschaffing der poenale sanctie voor te bereiden, maar in dien tusschentijd niets hebben gedaan om een vlotten overgang naar den nieuwen toestand in de hand te werken.

Dan wordt als derde argument voor de tegemoetkoming aan de tinbedrijven door de Regeering in de Memorie van Antwoord gegeven, dat men den nuttigen bedrijven in de buitengewesten, welke aangewezen waren op den import van Chineesche arbeiders, zoo min mogelijk belemmeringen in den weg wilde leggen. Ik vraag mij af of het Billitonbedrijf het eenige nuttige bedrijf in de buitengewesten is dat met Chineezen werkt en dat derhalve, zooals hier staat, daaraan zoo min mogelijk belemmeringen in den weg gelegd moeten worden. Er zijn nog andere, ook nuttige bedrijven in de buitengewesten, ook al zijn het kleine of middenbedrijven, die met Chineezen werken en die op grond hiervan evengoed een tegemoetkomende houding van de Regeering zouden kunnen claimen. Zoo heeft men bv. de panglons. Zou de Regeering op overeenkomstige overwegingen ook den panglons tegemoet willen komen, om ten aanzien van de toelatingsgelden een zoo groote reductie toe te staan als hier ten aanzien van het Billitonbedrijf het geval is?

Ieder ander bedrijf in Indië, hetzij een kleine warong of een middenbedrijf, hetzij een bedrijf van een klontong-Chinees, een bami-Chinees of wat voor een Chinees ook, — ik noem deze voorbeelden natuurlijk zonder denigereende bedoeling — moet bij personeelsimport uit China *f* 150 aan toelatingsgeld betalen.

(De heer Kerstens: *f* 75 aan toelatingsgeld, *f* 150 aan ontschepingsgeld.)

In elk geval, zij moeten *f* 150 betalen om hier toegelaten te kunnen worden en om zich hier te kunnen vestigen. Maar hier gaat men voor het rijke Billitonbedrijf met allerlei kunstmatige constructies en argumenten een dusdanige situatie scheppen, dat het in stede van *f* 150 niet *f* 75 maar slechts *f* 1.50 betaalt.

Zooals U ook bekend is, Mijnheer de Voorzitter, is het bedrag van *f* 75, zooals het door de Regeering is voorgesteld, normaliter reeds een uitzonderlijk tarief, dat alleen geldt voor ex-poenale sanctie-arbeiders. Het gewone tarief is *f* 150.

Op grond van deze overwegingen was er dus voor mij aanleiding te spreken van een vreemdsoortige ordonnantie en van vreemdsoortige argumenten.

Een ander punt, dat ik zou willen aanroeren is het goed praten — als ik mij zoo mag uitdrukken — van de bestending van den ongewenschten toestand ten aanzien van de aanwezige arbeiders, die reeds jaren op Bangka zijn gevestigd, maar die nog niet in het bezit van een toelatingskaart zijn. Zooals ook in het Gedelegeerdenverslag is tot uitdrukking gekomen, hebben verschillende leden hun bevreemding erover uitgesproken, dat de Regeering dezen onwettigen toestand oogluikend toestaat en tot mijn verwondering in de Memorie van Antwoord ook goedpraat met argumenten, die niet ter zake doen, waarom de Regeering dezen onwettigen toestand oogluikend heeft bestendigd.

In de eerste plaats zegt de Regeering: Ach ja, het is wel waar, dat volgens de letter der wet deze menschen eigenlijk hier niet mogen verblijven, omdat zij geen toelatingskaart hebben. Ik zeg, dat dit niet alleen volgens de letter der wet zoo is, maar ook volgens den geest ervan is het niet toelaatbaar, dat dergelijke personen zonder een toelatingskaart hier verblijven.

Het tweede argument van de Regeering om dezen onwettigen toestand te bestendigen is, dat verwijdering van deze menschen het land geld zou kosten. Is dit nu een argument dat terzake doet? Immers ten aanzien van alle menschen, die hier verblijven zonder in het bezit te zijn van een toelatingskaart moet verwijdering plaats hebben op kosten van het land. Zou dus het feit, dat verwijdering van een persoon uit Nederlandsch-Indië, die niet in het bezit is van een toelatingskaart, kosten medebrengt voor de Regeering aanleiding zijn de verwijdering van dergelijke personen niet te bewerkstelligen?

Het derde argument is dan, dat de plaatselijke belangen ten eerste worden gebaat door het aanwezig zijn van bedoelde werkkrachten. Dit argument kan ten aanzien van elk bedrijf gebezigd worden. Wanneer men de beschikking heeft over geroutineerde arbeiders worden plaatselijke en regionale belangen inderdaad bevorderd door de aanwezigheid van dergelijke werkkrachten.

Maar het eigenlijke argument komt achteraan en dat is, dat deze oogluikende bestending van dezen onwettigen toestand min of meer haar aanleiding heeft gevonden in het feit, dat deze arbeiders op deze wijze een soort arbeidersreservoir vormen voor de Billiton Maatschappij.

(De heer Enthoven, directeur van Justitie: En voor anderen!)

En voor anderen, maar voornamelijk voor de Billiton Maatschappij.

(De heer De Villeneuve: Ook voor de Bangkatinwinning!)

De heer Enthoven, directeur van Justitie: Zij werken in allerlei bedrijven.)

Dit argument geldt toch voor elke streek in Nederlandsch-Indië. Als ergens tientallen Chineezen aanwezig zijn kunnen deze ook een arbeidersreservoir vormen voor alle mogelijke bedrijven, die op Chineesche arbeidskrachten zijn aangewezen. Maar de Regeering zal er toch niet aan denken, dergelijke

Intrekking Chineesch Arbeidersreglement Bangka en Chineesch Arbeidersreglement Billiton (Ond. 88).

(Kan.)

onwettige toestanden te bestendigen, alleen uit de overweging, dat de betrokken werkkrachten een arbeidersreservoir vormen voor de bedrijven.

Uit de Memorie van Antwoord blijkt duidelijk, dat deze onwettige toestand oogluikend wordt bestendigd, alleen om de tinbedrijven in de gelegenheid te stellen gratis een arbeidersreservoir te vormen van ex-poenale sanctie-arbeiders, opdat zij derhalve verschoond blijven van de overtochtskosten, wanneer zij nieuwe werkkrachten moeten aanwerven.

Als bijkomstig argument wordt hier nog aangehaald, dat de werkkrachten, die in een onwettige positie verkeerden, speciaal in de pepertuinen worden gebruikt. Maar overal elders wordt de peperpluk verricht door de landszonen. Waarom hier nu speciaal de peper er bij wordt gehaald om aan te toonen, hoe nuttig die Chineezers voor Bangka en Billiton zijn is mij een raadsel.

In art. III van de ontwerp-ordonnantie komt een bepaling voor, dat het normale tarief van een toelatingskaart voor ex-poenale sanctie-arbeiders f 75 bedraagt. Ik wijs er met nadruk op, dat het tarief van f 75 een uitzonderlijk tarief is, dat reeds afwijkt van het normale tarief van f 150.

Ik zou nu nog de vraag willen stellen, waarom er hier een termijn van drie jaar na de inwerkingtreding van de ordonnantie is genomen, waarbinnen een toelatingskaart moet worden aangevraagd. Waarom wordt hier een termijn genomen, van drie jaar, waar het toch voor de hand ligt, dat den tinbedrijven, wanneer ze menschen engageeren, die niet meer onder poenale sanctie verkeerden, geen termijn van drie jaar wordt toegestaan om voor die arbeiders het gereduceerde toelatinggeld ad f 75 te betalen?

Volgens art. IV geldt de termijn van drie jaar ook voor degenen, die reeds jaren in Bangka of Billiton gevestigd zijn en verzuimd hebben een toelatingskaart aan te vragen; zij verkeerden derhalve in een onwettigen toestand. Ik vraag mij daarom af of er hier wel aanleiding is om een dergelijke tegemoetkomende houding aan te nemen jegens hen, die hier reeds jaren gevestigd zijn en die dus reeds jaren geleden een toelatingskaart hadden moeten aanvragen. Dezen menschen is reeds op een bijzondere wijze tegemoetkoming betoond en het wil er bij mij niet in, dat hen voor het aanschaffen van een toelatingskaart nog weer eens een termijn van drie jaren zou moeten worden toegestaan.

In het begin van mijn redevoering zeide ik reeds, dat de Regeering de tinbedrijven, in dit speciale geval het Billitonbedrijf, wil tegemoetkomen, daar Zij de afschaffing der poenale sanctie als een zwaren last voor het Billitonbedrijf beschouwt. Ik stelde reeds in het licht, dat de financiële positie van het Billitonbedrijf op zichzelf zeker tot die tegemoetkomende houding geen aanleiding kan zijn, aangezien bij die maatschappij de exploitatie-uitkomsten over een reeks van jaren zoodanig zijn, dat er kan worden gesproken van een bedrijf, dat er financieel schitterend voorstaat, een bedrijf, dat over de twee laatstverloopen jaren respectievelijk tweemaal 50% dividend uitkeerde.

Mijnheer de Voorzitter! Als er in dezen tijd één lichaam noodlijdend is, is dat niet het tinbedrijf, doch wèl de Regeering van Nederlandsch-Indië, die thans moet werken met aanzienlijke begrotingstekorten; ik kan dan ook geen aanleiding vinden, om het tinbedrijf tegemoet te komen ten koste van het armlastige Indië en daartoe een uitzonderlijke regeling ten aanzien van dit bedrijf te treffen.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou de vrijheid willen nemen eenige kanttekeningen te plaatsen naast de rede, welke zooeven door ons geacht medelid, den heer Thamrin, is gehouden. Uit de geheele rede blijkt — als ik het zoo mag zeggen —, dat de heer Thamrin niet voldoende bekend is met de toestanden op Bangka en Billiton. Boven-

dien — ik zal hierop straks terugkomen — hebben mij eenige opmerkingen van ons geachte medelid in het bijzonder getroffen. Hij zeide onder anderen: Wat beteekenen die kleine twee ton nu voor de Billitonmaatschappij, die toch groote winsten maakt? Mijnheer de Voorzitter! Inderdaad zijn er groote winsten gemaakt, doch altijd beschouwd in betrekkelijken zin. Er zijn geloof ik, maar heel weinig aandeelhouders — ik geloof wel niet zoo zeker, dat mijn suppositie door den heer Thamrin zal worden onderschreven —, die van den aanvang af aandeelhouder van de Billitonmaatschappij zijn geweest en wanneer de dividenden van de Billiton maatschappij worden omgerekend in rente van de aandelen, zooals ze thans genoteerd zijn, kan men wel zeggen dat de winst goed is, doch niet dat zij buitensporig is.

(De heer Thamrin: Maar voor het bedrijf blijft het toch een groote winst!)

De grootte van de winst van elk bedrijf moet worden beoordeeld naar evenredigheid van het bedrag dat de aandeelhouders — dit is de kern van de zaak — daarvoor hebben uitgegeven.

De heer Thamrin loopt wel gemakkelijk heen over z.g. kleine bedragen als twee ton, maar de oorzaak, dat op Westersche en andere leest geschoeide bedrijven levensvatbaarheid vertoonen, is te zoeken in de omstandigheid, dat deze bedrijven ook op de kleine bedragen letten. Ook wanneer men met een groot kapitaal werkt en het bedrijf kan werken met groote vastgelegde bedragen en groote dividenden kan uitkeeren en men dan niet let op een bedrag van twee ton, is de nood spoedig voor de deur, want, kaufmännisch gesproken, moet men bij efficiënt werkende bedrijven op elken cent letten. Het niet volgen van dit principe is de oorzaak, dat sommige personen een bedrijf niet lang kunnen volhouden.

(De heer Thamrin: Moet de Regeering dan ook niet op elken cent letten?)

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer de heer Thamrin aan den eenen kant van meening is, dat twee ton niet veel betekent voor het kapitaal van de Billitonmaatschappij, dan is aan den anderen kant voor het gouvernement een dergelijk bedrag ook al heel weinig, in aanmerking genomen zijn omvangrijke begroting. Dat wil niet zeggen, dat de Regeering het geld maar over den balk mag gooien en dat Zij niet op elke cent moet letten, doch er gelden bij de Regeering ten deze andere motieven, die daarvoor ook zijn aangevoerd. Toen ik echter de rede van den heer Thamrin zooeven beluisterde, kreeg ik het gevoel, alsof hij de Memorie van Antwoord niet goed had gelezen. De rede, zooeven door hem uitgesproken, zou goed zijn in de commissievergadering, doch na de ingediende Memorie van Antwoord maakt deze rede een eigenaardigen indruk.

De Regeering heeft n.l. in de Memorie van Antwoord een uiteenzetting gegeven van haar standpunt omtrent hetgeen men in de commissievergadering heeft gemeend te moeten verklaren. Doch wanneer nu de heer Thamrin geen acht slaat op de verdediging van de Regeering in de Memorie van Antwoord en op de in de commissie naar voren gebrachte argumenten terugkomt, alsof de Regeering daar niets tegenover heeft gesteld, dan lijkt mij dat wel een heel gemakkelijke manier om redevoeringen te houden.

De Regeering heeft verklaard wat met het woord „overeenkomstig” is bedoeld. Zooeven zeide ik reeds, dat de heer Thamrin, naar het schijnt, niet bekend is met de bijzondere toestanden in Bangka en Billiton. Ik ben er ook niet bijzonder mede bekend, doch ben daar wel meerdere malen geweest. Wie het Bangka- en Billitonbedrijf van den aanvang af heeft gevolgd uit de stukken en het ook uit eigen aanschouwing in vroegere jaren heeft kunnen volgen, zal het met mij eens zijn, dat zowel Bangka als Billiton veel te danken heeft aan de Chineesche werkkrachten.

Zonder die Chineesche werkkrachten zouden die bedrij-

(Kan.)

ven nooit op die hoogte zijn gekomen, waarop zij thans staan, en zeker zouden zij die hoogte niet hebben bereikt, indien zij niet de beschikking hadden gehad over deze Chineesche arbeidskrachten, toen de baggermolens nog niet in bedrijf waren gebracht. Want toen waren die bedrijven uitsluitend aangewezen op het uithoudingsvermogen dezer arbeiders bij het in de blakende zon verrichte werk. Dank zij deze Chineesche arbeidskrachten zijn in vroeger jaren millioenen in de schatkist gevloeid en thans nog wordt erkend, zoowel door de Regeering als door de bedrijfsleiders, dat de Chineesche arbeiders in de tinbedrijven — zulks in tegenstelling met de tabak — nog steeds goede diensten kunnen verrichten.

De heer Thamrin zeide zoeven, dat het hier geen analoog geval met dat van de tabak betreft. Ik geef toe, dat de situatie der tinbedrijven, waarom het hier thans gaat, niet volkomen congruent is aan de vroegere situatie der tabak op Sumatra. De heer Thamrin zeide evenwel, dat men vier jaren geleden reeds gewaarschuwd was op Billiton en wist wat te wachten stond. Maar wat had de heer Thamrin dan verwacht? Wat had men dan moeten doen? Die werkkrachten kon men niet missen. Men moest doorgaan met importeeren.

(De heer Van Helsdingen: Men had kunnen reserveeren voor deze uitgaven.)

Dat had men natuurlijk kunnen doen, maar de anderen hebben evenmin gereserveerd.

(De heer Thamrin: Wie zijn die „anderen“?)

Wanneer de heer Thamrin zegt, waarom moet die tegemoetkoming nu wél worden betoond tegenover Bangka en Billiton en niet tegenover al de andere bedrijven op andere plaatsen, dan ligt de oorzaak van die vraag in de onbekendheid van den heer Thamrin met het bedrijfsleven en de toestanden op Bangka en Billiton. Ik acht hetgeen de Regeering voorstelt niet alleen op billijkheidsgronden te verdedigen, maar tevens hetgeen de heer Thamrin gezegd heeft zeer goed aanvechtbaar. Ik acht het uit een oogpunt van dankbaarheid ten aanzien van hetgeen de Chineesche werkkrachten aldaar hebben gepresteerd, de plicht der Regeering om hier een tegemoetkomende houding aan te nemen.

Men had kunnen reserveeren, zegt de heer Van Helsdingen. Maar hoe gaat het? Had men gereserveerd, dan zou het ook voor de hand hebben gelegen, gelijk bij de vorige ordonnantie ten aanzien van Sumatra ook is opgemerkt, dat men dit min of meer verhaald zou hebben op de Chineesche werkkrachten, dus door het geleidelijk inhouden van datgene wat die krachten feitelijk toekomt. Dat zou niet billijk zijn geweest.

Niet elk voorstel der Regeering kan men in algemeenen zin beschouwen. Men kan dit voorstel alleen juist zien, als men acht slaat op den bijzonderen toestand van de bedrijven en de andere belangen, die deze ordonnantie raakt. Het gaat hier om specifieke toestanden en daarom kan men deze ordonnantie niet beschouwen uit een algemeen standpunt, waarbij men alles over één kam scheert.

De tegenzin van den heer Thamrin om met deze ontwerp-ordonnantie accoord te gaan, wordt versterkt door het voordeel, dat de schatkist erbij zal vinden, als het gewone toelatingsgeld geheven wordt. Men moet echter ook rekening houden met de geschiedenis van het tinbedrijf op Bangka en Billiton. De geschiedenis van dit bedrijf heeft de Regeering ertoe gebracht — en mijns inziens terecht — voorop te stellen, dat eenzelfde tegemoetkomende houding ten opzichte van dit bedrijf moet worden aangenomen als Zij onder andere omstandigheden ook ten opzichte van andere bedrijven, die wel eenige overeenkomst met deze tinbedrijven hebben, namelijk de bedrijven op Sumatra, heeft aangenomen.

Het is naar aanleiding hiervan, dat ik de hoop uitspreek, dat de heer Thamrin alsnog tot andere gedachten zal komen en zich niet tegen het regeeringsvoorstel zal verzetten.

Handelingen. Zittingsjaar 1939—1940.

(Kerstens.)

De heer Kerstens: Mijnheer de Voorzitter! Toen ik de Memorie van Toelichting bij het voorliggend ontwerp las, is mij wel een oogenblik de gedachte door het hoofd gegaan: In welke wereld leeft de Regeering eigenlijk?

Zij komt met voorstellen bij het College van Gedelegeerden, belangrijke voorstellen in zoo verre dat er uitzonderingsmaatregelen worden getroffen voor een niet bepaald noodlijdende, doch integendeel zeer goed floreerende maatschappij, en Zij doet dat zonder toelichting. Het komt er op neer, dat hetgeen als toelichting moet dienen, in waarheid dat niet is en ik zal dat dadelijk nader uiteenzetten.

Toch had de Regeering moeten bedenken, dat het College dit ontwerp met deze toelichting zoo maar niet zou accepteren. Ik stel uitdrukkelijk voorop, dat ik tegen de Billitonmaatschappij geenerlei parti pris heb

(De heer Thamrin: Ik toch ook niet?)

De heer Thamrin trekt hier een schoen aan, dien ik niet eens voor hem had bestemd.

(De heer Thamrin: Qui s'excuse, s'accuse.)

De heer Thamrin excuseert zich hier, dus men zou zeggen, dan accuseert hij ook zich zelf. Als de heer Thamrin mij echter laat uitspreken, zal hij zeker spijt van zijn interruptie hebben.

Ik zeide dus: dat ik tegen de Billitonmaatschappij geenerlei parti pris heb, doch het is goed en practisch, het doet van realiteitszin blijken, wanneer men bedenkt, dat de gestie van deze maatschappij, toen zij pogingen deed om de geheele Indische tinwinning onder haar macht te krijgen, bij den Volksraad wrevel, tegenstand en verzet heeft opgewekt.

Wanneer nu de Regeering had rekening gehouden met deze feiten, had Zij daarmee nog heelemaal niet toegegeven, dat die wrevel, dat verzet tegen de maatschappij inderdaad reden van bestaan had; Zij had dan alleen gedaan wat practische staatsmanskunst is, rekening houden met bestaande factoren.

In dit college, ik herhaal het, is men sinds de indiening van het Venit-ontwerp en de daar omheen gevoerde actie van de gedelegeerden der Billitonmaatschappij op zijn hoede tegen beïnvloedingen van allerlei instanties van de zijde der maatschappij. Dit in aanmerking nemende, is bij mij die vraag gerezen: in welke wereld leeft toch de Indische Regeering, als ik zie, dat Zij een ontwerp indient van uitzonderlijke strekking zonder toelichtingen op heel belangrijke uitzonderingsbepalingen voor de Billiton Mij te geven.

In de Memorie van Toelichting staat bv.:

„Om redenen van billijkheid bestaat er in de gegeven omstandigheden aanleiding dezen last” — dat is die f 75 — „te verlichten.”

Een paar alinea's verder leest men:

„Voor de na 1 Januari 1940 door de tinbedrijven buitenslands aan te werven Chineesche arbeiders ware voorshands in stede van een ontschepingsgeld van f 150 een ontschepingsgeld van f 75 te heffen.”

Hier ontbreekt verder iedere motiveering van de wenselijkheid voorshands een belastingplicht te halveeren. In welke wereld leeft de Regeering, als Zij meent met een dergelijke toelichting op een belangrijke uitzonderingsbepaling te kunnen volstaan?

De heer Thamrin heeft, evenals het Gedelegeerdenverslag, reeds aangetoond, dat er inderdaad geen overeenkomstige situatie bestaat voor de tinbedrijven vergeleken met de tabakmaatschappijen, die in 1932 vrijwillig, plotseling en onverwacht de poenale sanctie moesten afschaffen. Ik zal de argumenten niet alle herhalen. Ik ben het eens met diegenen, die zeggen, dat deze parallel nergens een werkelijke parallel is. De situatie is een geheel andere.

(De heer Soangkoepou: Maar is het feit, dat in beide gevallen de poenale sanctie wordt afgeschaft, dan geen bevestiging van de getrokken parallel?)

(Kerstens.)

Ja, natuurlijk, het feit is parallel, maar de oorzaken, de begeleidende omstandigheden, de consequenties enz. toonen dan toch geen enkele parallel.

Ik begrijp niet, waarom deze uitzonderingspositie moet worden geschapen. De Regeering zegt: omdat er een reserve aan arbeidskrachten moet zijn en omdat de maatschappijen zulk nuttig werk in de buitengewesten doen. Op Sumatra's Oostkust hebben de hotels echter alle Chineesch personeel. Ik zou meenen, dat dit een nuttig en onmisbaar werk is in de buitengewesten. Ik meen, dat het ook nuttig is, dat men in de buitengewesten een reserve aan geschoold hotelpersoneel heeft. Als men het argument gebruikt, dat Billiton behoefte heeft aan een arbeidsreserve en dat een goed nuttig werk wordt verricht, waarom past men dit dan ook niet toe op de hotels bijv., om slechts die te noemen.

De Regeering zegt: het is wenschelijk, dat de Billitonmaatschappij zich geleidelijk kan aanpassen aan den nieuw ingetreden toestand. Ik wilde, dat de Regeering altijd zoo element was. Als wij straks — ik gun het den heeren en mijzelf evenzeer — allen een aanzienlijke salarisverhooging krijgen, waardoor wij in een hooger en aanslag in de inkomstenbelasting vervallen, zal de Regeering dan ook zeggen: die menschen zijn niet gewend zulk een hoogen aanslag te betalen, wij zullen hun den tijd geven zich aan te passen? Wij geven hun drie, vier jaar den tijd, waarin wij er telkens een portie opleggen om hen geleidelijk aan het hoogere bedrag te laten wennen?

Als ik straks, daartoe bijv. door een groot gezin gedwongen, een grooter huis moet gaan bewonen, verval ik daarmee in een hoogere personeele belasting. Als nog meer kinderen van me naar school moeten en ik daardoor meer fietsen noodig heb, zal ik meer personeele belasting moeten betalen.

Bij elkaar wordt dat een hoog bedrag en dan hoop ik, dat de Regeering zal zeggen: die huisvader zit op zulke hooge lasten — en dan is het werkelijk waar, wat het voor de Billitonmaatschappij niet is — laten wij dien huisvader in de gelegenheid stellen, zich geleidelijk aan te passen. Maar, als ik daarvoor bij den belastingambtenaar kom, ziet hij mij „aankomen in de verte”.

De Regeering verklaart, dat de betaling van 3/8 van f 190.000, laten wij zeggen f 70.000

(De heer Sosrohadi koesoemo: f 80.000.)

Goed, f 80.000, voor de Billitonmaatschappij zulk een ontzettend zware last is. Ik herinner mij echter, dat het Karimata-avontuur aan de Billitonmaatschappij netto f 240.000 heeft gekost en dat men die zoo maar uit het vestzakje heeft betaald om op Terschelling naar goud te laten zoeken, waarnaar verder geen haan meer kraaide, noch naar het goud, noch naar de f 240.000.

(De heer Blaauw: Maar daar stond de kans op miljoenen tegenover.)

De heer Kan: De cost gaat voor de baet uit.)

Als ik mij dat herinner begrijp ik er niet veel van, dat 80.000 gld. zulk een ontzettend zware last is om daarvoor een volkomen uitzonderingspositie te scheppen; het terugvallen van f 75 op f 1.50 is, geloof ik, toch wel een zeer geleidelijke aanpassing; zelfs als geleidelijke aanpassing is het in mijn oogen nog een absurditeit.

(De heer Thamrin: De f 75 is reeds een uitzondering.)

Neen, de heer Thamrin verkeert nu in dezelfde verwarring als zooeven, meen ik.

Ik moet zeggen, ik kan mij de uitermate gunstige behandeling van de Billitonmaatschappij niet goed begrijpen. Ik zie niet in, hoe zij past in de omstandigheden. Ik zie niet in, hoe vergelijkbaar zijn de behandeling van allerlei andere belastingopbrengende instellingen en individuen in dit land en de bevoorrechtiging aan den kant van de Billitonmaatschappij. Als er hier sprake is van noodlijdendheid, is de noodlijdendheid toch aan den kant van de Indische schatkist en niet aan de zijde van de Billitonmaatschappij.

(De Villeneuve.)

De heer Kan zeide zooeven, dat men bij de beoordeeling van een uitbetaald dividend rekening moet houden met den koers van de aandelen. Welnu, als ik mij wel herinner, staan de aandelen van de Billitonmaatschappij op 380 of 381 en als ik dan hoor, dat een dividend van 50% werd uitgekeerd, komt dit nog altijd neer op een dividend van 13% volgens de normale notering op 100.

Ik zou zeggen dat dit geen slechte financieele positie is. Van noodlijdendheid is hier niet in het minst sprake. Als men daartegenover de nooden en de perspectieven van de Indische schatkist ziet, begrijp ik ook dit argument van de Regeering in geen enkel opzicht.

Ik wil besluiten met een vergelijking te maken. Men geeft hier, wanneer het ontwerp van de Regeering, zooals het hier ligt, er komen zou, tienduizenden guldens cadeau aan de Billitonmaatschappij omdat die maatschappij met haar Chineesche arbeiders zulk uitermate belangrijk werk verricht, vooral voor de buitengewesten. Ik ken andere instellingen, ook in de buitengewesten, die zeker niet minder nuttig, noodzakelijk en veel edeler werk voor de buitengewesten verrichten dan de Billitonmaatschappij. Neem bv. de tientallen ziekeninrichtingen, scholen enz. enz. Die worden nu al ongeveer acht jaar, bij iedere gelegenheid dat ze om bijv. f 1000 subsidie vragen voor een ziekenhuis of voor een school, die al tientallen jaren uit de middelen van die corporaties worden betaald, naar huis gestuurd met de boodschap: de schatkist heeft daarvoor de middelen niet ter beschikking, wij kunnen U daarin nog niet tegemoet komen, U moet dit zelf nog maar betalen. Ik wijs erop, dat dit corporaties zijn, die nooit winst hebben gemaakt als de Billitonmaatschappij; dat zij tienduizenden en honderduizenden guldens hierheen hebben gebracht om ze rendabel te maken, maar niet voor zichzelf in geldelijken vorm, doch voor de buitengewesten en de bevolking aldaar. Deze instellingen, deze corporaties en individuen moeten jaar op jaar de zware lasten blijven torsen van een verlies latend bedrijf, waar veel geld bij moet. Vragen zij een subsidietje om eindelijk eens een ziekenhuis, een school of kliniek financieel beter te kunnen fundeeren, dan kan het niet, want 's lands schatkist heeft het geld niet. Het laatste is juist, Mijnheer de Voorzitter, 's lands schatkist heeft het geld niet, maar nu op volkomen regelmatige wijze inkomsten zouden ontstaan, waarop bovendien de Billitonmaatschappij zich vier jaar heeft kunnen voorbereiden, inkomsten voor het land uit belastingregelingen, die voor andere instellingen, die ook met de Chineesche arbeiders werken, evenzeer gelden, doet de Regeering een onbegrijpelijk royaal gebaar en geeft practisch volledig deze inkomsten cadeau, want een verlaging van f 75 tot f 1.50 is practisch een volledige kwijtschelding. De Regeering doet dus afstand van inkomsten, die gebruikt zouden kunnen worden bijv. om in de buitengewesten werkende instellingen van charitatieven aard tegemoet te komen in haar moeilijkheden.

Ik geloof, dat het duidelijk is, uit hetgeen ik heb aanvoerd, hoe ik tegenover dit ontwerp sta. Ik kan daaraan toevoegen, dat, hoewel ik alleen over de Memorie van Toelichting heb gesproken, hetgeen ik gezegd heb vrijwel ook geldt voor de Memorie van Antwoord. De Regeering heeft daarin een poging gedaan om alsnog te verduidelijken wat Zij verzuimd had in de Memorie van Toelichting toe te lichten. Ik wil echter niet verhehlen, dat mijns inziens de Regeering ook in de Memorie van Antwoord niet geslaagd is in het geven van een bevredigende toelichting van deze uitzonderingsbepaling ten aanzien van de Billitonmaatschappij.

De heer De Villeneuve: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer men dit ontwerp beziet moet men, naar het mij voorkomt, dit doen sine ira et studio. Nu wil ik direct twee van de vorige sprekers, den heeren Thamrin en Kerstens, toegeven, dat ook naar mijn meening de Memorie van Toelichting op dit ontwerp niet een fraai werkstuk genoemd kan worden. Inder-

(De Villeneuve.)

daad is de motiveering, die de Regeering voor dit ontwerp heeft gegeven, van zeer mageren aard. Ik kan mij dan ook voorstellen, dat dit bij meerdere van mijn medeleden niet alleen een zeker misverstand heeft veroorzaakt, maar ook een zeker gevoel van wrevel.

Maar dit feit neemt toch niet weg, dat wij de zaken moeten trachten te zien, zooals zij zijn en dan geloof ik, dat het onjuist is in dezen vergelijkingen te maken, zooals die, waarin mijn geacht medelid, de heer Kerstens, zich zooveen begaf en bedrijven als mijnbedrijven gaat vergelijken met naar mijn meening volkomen onvergelijkbare grootheden als scholen en ziekenhuizen, die hij dan bestempelt als „edele bedrijven”.

Wij moeten hier het onderhavige ontwerp niet bezien als een poging om de tinbedrijven een financieel voordeel te bezorgen, maar om de billijkheid te betrachten. Daartoe dient men, naar het mij voorkomt, allereerst de zaak in haar historisch en economisch verband te bezien, zooals ook mijn geacht medelid, de heer Kan, heeft gedaan.

In Bangka en Billiton wordt van ouds met Chineesche arbeidskrachten gewerkt. Dat is geen toeval, Mijnheer de Voorzitter! De import van Chineesche werkkrachten kost geld, zelfs vrij veel geld. Het is toch niet aan te nemen, dat op efficiency berekende bedrijven, als de beide tinbedrijven zijn, zonder meer onnoodig geld zouden uitgeven, wanneer zij daar niet een zeker rendement van verwachtten. In den loop der tijden heeft de practijk duidelijk uitgewezen, dat het werken met Chineesche werkkrachten een veel grootere mate van rendement en effect heeft dan het werken met Inheemsche arbeiders.

(De heer Thamarin: En financieel voordeel.)

Er zijn in het bijzonder bij de Bangkatinwinning vrij uitgebreide proeven mede genomen en de gegevens, die mij bereikt hebben, afkomstig van het hoofd van de Bangkatinwinning, wijzen uit, dat het gemiddelde arbeidsrendement van het Inheemsche arbeidsbestand ongeveer 30% ligt beneden dat van de Chineesche arbeidskrachten. Men heeft echter wel degelijk getracht, waar dat mogelijk was, de Chineesche werkkrachten te vervangen door Inheemschen. Dat is bijvoorbeeld gebeurd in de ateliers, in de elektrische centrales, in de telefoondiensten, ook bij de machinale graafwerktuigen. Maar er is één bedrijfsonderdeel, waarvan is gebleken, dat vervanging van Chineesche door Inheemsche arbeiders op groote bezwaren blijft stuiten, en dat is het werk in de zogenaamde open mijnen met hand-grondverzet. In die mijnen wordt de grond, die tinerts bevat, in een waterstroom „vermodderd” d.w.z. langs een werkfront, dat met water wordt bewerkt, wordt de grond met patjols — dus middels handenarbeid — losgewoeld, waarna de modderstroom naar de verwerkingsinstallaties gaat. Het is overduidelijk gebleken, zoowel bij de Bangka- als bij de Billitontinwinning, dat dit speciale werk uitzonderlijk goed door Chineesche werkkrachten kan worden verricht. Aldus is dan ook ontstaan een zeer groot Chineesch arbeidsbestand, dat daar tot op heden nog werkzaam is.

Nu wil het mij voorkomen, dat waar voorop staat, dat voor dit bedrijf het Chineesche werkbestand van zoo buitengewoon groot belang is, de billijkheid toch medebrenge, dat men, wanneer men de poenale sanctie afschaft voor deze bedrijven, die in het bijzonder op dit Chineesch werkbestand zijn aangewezen, bijzondere maatregelen treft. Daarom ben ik van oordeel, dat de onderhavige maatregel als volkomen logisch en billijk dient te worden aangemerkt.

Ik wil nog in het bijzonder de aandacht vestigen op het feit, dat het hier niet alleen gaat om het Gemeenschappelijk Mijnbedrijf Billiton, maar niet minder om de Bangkatinwinning. Ook dit laatste is een bedrijf met een afzonderlijke bedrijfsvoering, met eigen bedrijfsuitkomsten. En dan gaat het toch niet aan, wanneer men zegt: ja, maar wat het gouvernement aan den eenen kant derft, komt aan

den anderen kant weer terug. Of omgekeerd: wanneer men méér vraagt voor de toelating van de Chineesche arbeiders, komt dit het Bangkatinbedrijf duurder te staan, maar aan den anderen kant komen de toelatingsgelden in 's lands kas. Men moet, wil men in deze billijk zijn, het bedrijf als een eenheid an sich beschouwen. Het zelfde geldt voor het G. M. B., waarin, zooals ik zooveen bij interruptie reeds opmerkte, het gouvernement voor 5/8 participeert en waarvan dus 3/8 in particuliere handen is. Ook daarvoor geldt, dat men het als een eenheid dient te beschouwen.

Ik geloof, dat men de zaak volkomen tendentius voorstelt, wanneer men in deze den nadruk legt op de goede bedrijfsuitkomsten van de laatste tijden, zulks in verband met het argument van de Regeering als zoude het bedrag, dat met dezen maatregel is gemoeid, een zware last voor het bedrijf zijn. Het begrip „zware last” is natuurlijk relatief, maar dat neemt niet weg, dat een bedrag van bijna f 200 000, dat dus op het G. M. B. zou komen drukken door het enkele feit, dat voor een toelatingskaart f 75 in stede van f 1.50 betaald moet worden, in dit verband wel degelijk een zeer groot bedrag dient te worden genoemd.

Ik herhaal, dat dus in deze de B. T. W. en het G. M. B. onder precies dezelfde omstandigheden verkeerden, en dat het dan ten eenen male onjuist is, het hier te doen voorkomen, alsof het er hier om zou gaan, het Billitonbedrijf, in weerwil van de moeilijke omstandigheden van de schatkist, een onge motiveerd voordeel te bezorgen.

Ik betoogde zoojuist, Mijnheer de Voorzitter, dat het werken met Chineesche werkkrachten voor de tinbedrijven een noodzakelijkheid is. De kostprijs van de tinbedrijven wordt evenredig beïnvloed door de hoeveelheid werk, het grondverzet, dat door de arbeiders wordt gepresteerd. En ik herhaal: de arbeidsprestaties van de Chineesche arbeiders liggen door de bank genomen ongeveer 30% boven die van de Inheemsche krachten.

(De heer Kerstens: Maar maakt U dan ook een vergelijking tusschen het loon van een Chineeschen en een Inheemschen arbeider.)

Wat dat betreft beschik ik niet over voldoende gegevens.

(De heer Kerstens: Maar als ik dat er niet bij weet, zeggen mij die 30% niets.)

De heer Kan: Dat kan men gevoeglijk overlaten aan den bedrijfsleider, want die kan toch wel rekenen.

De heer Kerstens: Dat kan ik ook; als ik de cijfers maar heb.)

Nu zou men niettemin kunnen zeggen dat, al moge dan het werken met Inheemsche krachten de kosten verhoogen, dit niet wegneemt, dat men om redenen van politieke aard, of om de landskinderen aan arbeid te helpen, op den duur toch zou moeten overgaan tot een grooter Inheemsch arbeidsbestand.

Maar, zooals ook reeds in het Gedelegeerdenverslag is opgemerkt, is het dan toch wel volstrekt noodzakelijk, dat dit geleidelijk aan geschiedt. Het is practisch ten eenenmale uitgesloten, dat op een bepaald moment, zoowel in Bangka als in Billiton, de Chineesche arbeiders door Inheemsche arbeiders zouden kunnen vervangen. Daartoe is een geheele organisatie noodig, een voorbereiding enz., welke zeer veel tijd kosten. Daarbij is de vervanging alleen te bewerkstelligen bij het afloopen van een bepaalde periode, waarvoor de Chineesche arbeidskrachten zich verbonden hebben.

Ook uit dien hoofde — dus zelfs, wanneer men geen rekening zou willen houden met de bedrijfseischen en het noodig zou achten, dat men, ondanks den hooger kostprijs, op den duur in de tinbedrijven met Inheemsche krachten zou werken — lijkt het mij een eisch van billijkheid, dat in ieder geval die overgang van een zeer geleidelijken aard zij en dat derhalve voor den overgang, die thans plaats vindt, een bijzondere maatregel wordt getroffen.

Intrekking Chineesch Arbeidersreglement Bangka en Chineesch Arbeidersreglement Billiton (Ond. 88).

(Mogot.)

Men mag de doorvoering van den onderhavigen maatregel naar het mij voorkomt dan ook niet zonder meer vergelijken met een verhooging van de personeele belasting of een hogere huishuur, zooals de heer Kerstens dat heeft gedaan. De tinbedrijven staan bij het afloopen van de poenale sanctie voor de noodzaak, hun Chineesch arbeidsbestand te handhaven en in het gunstigste geval — dit nu gezien uit een oogpunt van Inheemsche werkverschaffing — zou het wellicht mogelijk zijn om zeer geleidelijk, in den loop van vele jaren, dit Chineesch arbeidsbestand te vervangen door een Inheemsch arbeidsbestand.

Een argument ten deze kan ik ook nog aanvoeren door te wijzen op hetgeen in Deli is geschied. In Deli zijn vanaf het jaar 1931 geen Chineesche arbeidskrachten meer aangenomen. Men is daar geleidelijk aan overgegaan tot het aannemen van Inheemsche werkkrachten. Wanneer wij nu het laatste jaarverslag over het jaar 1938 van de Deli Plantervereeniging nagaan, dan geeft dat aan, dat er, terwijl — ik herhaal het dus — vanaf het jaar 1931 geen nieuwe wervingen van Chineesche koelies hebben plaats gevonden, per ultimo 1938 nog ruim 9 000 Chineesche veldkoelies waren tegenover 10 800 Inheemsche werkkrachten. Ik heb mij daaromtrent met een deskundige in Deli verstaan, die mij dan ook verzekerd heeft, dat ook daar de vervanging van de Chineesche veldkoelies door Javaansche veldkoelies eerst zeer geleidelijk kan geschieden, wil men aan het bedrijf geen ernstig nadeel toebrengen. Nu gaat dit nog maar om betrekkelijk lichten veldarbeid in de tabak. Daarnaast staat dan nog het zoo belangrijke bezwaar, dat de vervanging voor Billiton veel moeilijker te effectueeren zou zijn door den zeer specialen arbeid, die daar in de z.g. open mijnen plaats vindt.

Het een bij het andere gevoegd, wil het mij voorkomen, dat, al moge dan de Memorie van Toelichting op dit ontwerp niet in alle opzichten perfect zijn geweest — ook ik had gaarne gezien, dat wat dieper op de zaak was ingegaan bij de voorbereiding van dit ontwerp — toch zonder eenigen twijfel de bedrijfs-economische toestanden op de beide eilanden Bangka en Billiton van dien aard zijn, dat dit ontwerp ons zeer zeker als gerechtvaardigd mag voorkomen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb thans nog een kleine opmerking te maken, n.l. dat art. II ten deze in zooverre niet geheel duidelijk is, dat de zinsnede, beginnende met: „met dien verstande”, zowel op *a* als op *b* slaat en dus niet aaneensluitend op *b* behoort te worden afgedrukt, zooals in het ontwerp staat.

De heer **Mogot**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil slechts enkele opmerkingen maken en begin met te vragen, waarom bij de tinwinning in Bangka en Billiton nog uitsluitend met Chineesche koelies wordt gewerkt. Zou de Regeering ons kunnen inlichten of inderdaad reeds een proef met Inheemsche koelies is genomen — gelijk ook de heer De Ville-neuve zooeven heeft gevraagd — en wat het resultaat daarvan is geweest? De toestand is thans zoo, dat men het plan heeft de Chineesche koelies door Inheemsche te doen vervangen, wat dan geleidelijk zal plaats hebben. Ik kan mij niet indenken, dat er eenig bezwaar zou bestaan tegen de vervanging van de Chineesche veldarbeiders door Inheemsche bij de tinwinning op Bangka en Billiton.

(De heer **Van Helsdingen**: Dat zal de praktijk wel hebben uitgewezen.)

Mijnheer de Voorzitter! Men werkt in nagenoeg alle bedrijven uitsluitend met Inheemschen. Ik lees in de Memorie van Antwoord:

„Deze motieven komen hier op neer, dat men de nuttige bedrijven in de buitengewesten, welke aangewezen waren op den import van Chineesche arbeiders, zoo min mogelijk belemmeringen in den weg wilde leggen. Hoe-

(Van Helsdingen.)

wel dit motief geldt los van het al dan niet bestaan van poenale sanctie en dus de afschaffing van poenale sanctie op zichzelf de reden voor de vrijstelling niet doet verdwijnen, acht de Regeering het niet wenschelijk de bestaande vrijstelling ook na de afschaffing van de poenale sanctie te handhaven, omdat Zij van oordeel is, dat de betrokken bedrijven gaandeweg zich aan de veranderde omstandigheden dienen aan te passen. Zulks zal echter slechts langs lijnen van geleidelijkheid kunnen geschieden.”

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou de Regeering willen vragen: hoe denkt Zij zich die lijnen van geleidelijkheid?

(De heer **Kerstens**: Ieder jaar *f* 1.50, dan hebben we nog vijftig jaar den tijd.)

Moet nog worden doorgestaan met de aanwerving van Chineesche koelies?

Verder lees ik in de Memorie van Antwoord:

„dat thans op Bangka en Billiton vele uitgediende tinkoelies aanwezig zijn, die niet in het bezit zijn van een toelatingskaart.”

Mijnheer de Voorzitter! Deze tinbedrijven hebben de Chineesche koelies aangeworven. Zij zijn dus niet uit eigen beweging in Nederlandsch-Indië gekomen. Om die reden zijn zij volgens mijn meening met de goedkeuring der Regeering hier geïmporteerd. Ik vraag mij af waarom de tinmaatschappijen niet onmiddellijk zijn overgegaan tot het treffen van maatregelen ter betaling van de door deze koelies verschuldigde bedragen, hetzij door dit bedrag in een langzaam tempo op het loon der koelies te verhalen, hetzij dat de tinbedrijven zelf als de importeurs der koelies, die betaalden.

Tot nu toe is de toelating van de Chineesche koelies in dit land zonder toelatingskaart door de Regeering zelf in de hand gewerkt. Dit is mijns inziens geen juiste toestand en men dient daarop ten spoedigste maatregelen te nemen. Wij weten, dat de toelatingsbepalingen streng zijn, maar aan den anderen kant laat de Regeering den import van koelies zonder de vereischte toelatingskaart toe en dat is mijns inziens onjuist. Daarin moet ten spoedigste verandering komen.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou eerst even enkele opmerkingen willen maken naar aanleiding van hetgeen de heer Mogot naar voren heeft gebracht, waarbij hij de vraag stelde, waarom nog steeds in deze bedrijven met Chineezers en niet met Inlanders wordt gewerkt. Het geheele debat wijst erop, dat men aan deze maatschappijen de eigenschap toekent, van bijzonder naar zich toe te willen rekenen. Meent men nu inderdaad, dat wanneer deze maatschappijen aanleiding vonden om de duurdere Chineesche werkkrachten door goedkoopere Inlandsche te vervangen, zij dan niet zelf dadelijk de veel goedkoopere krachten tewerk zouden stellen.

(De heer **Thamrin**: Wie zegt U, dat zij goedkoopere zijn?)

Mijnheer de Voorzitter! Daar is toch al dadelijk het verschil in uitgaven, die de maatschappij zich moet getroosten bij de aanwerving en het hierheen doen vervoeren van de Chineesche koelies. Het staat, dunkt mij, toch wel vast, dat de Inheemsche arbeiders goedkoopere zullen zijn dan de Chineesche.

Ik veronderstel, dat de praktijk wel zal hebben uitgewezen dat in verschillende opzichten, hoe jammer men dit ook moge vinden, de Chineesche arbeiders grootere capaciteiten hebben voor dezen specialen arbeid dan de Inheemsche arbeiders.

Ik zou nog een korte opmerking willen maken en daarna aan de Regeering een oriënteerende vraag willen stellen.

Uit de schriftelijke en mondelinge debatten is wel gebleken, dat de argumentatie der Regeering inderdaad niet krachtig is te noemen. Wanneer de Regeering zegt, dat de Billitonmaatschappij „plotseling” wordt gesteld voor zware

(Roep.)

uitgaven, is m.i. terecht daar tegenover opgemerkt, dat hier van een „plotseling” geen sprake is, omdat men vijf jaar tijd heeft gehad om hierin te voorzien. Alleen kan worden verondersteld, dat de indiening van het Venit-ontwerp de Regeering en de maatschappij op een dwaalspoor heeft gebracht en men heeft gedacht, dat de aanneming daarvan kon worden gebruikt om tegelijkertijd in deze een oplossing te vinden. Wanneer de Regeering zegt, dat de lasten „zwaar” zijn, kan ook dat argument niet worden geaccepteerd, omdat, gelijk ik reeds bij interruptie opmerkte, die lasten over vijf jaar hadden kunnen worden verdeeld en deze twee ton dus jaarlijks slechts een uitgave van f 40 000 zouden hebben gevorderd. Wanneer de Regeering ten slotte zegt, dat het hier een „te zware last” is, geloof ik, dat ook dit niet opgaat, omdat dit bedrijf allerminst is te vergelijken met de tabaksmaatschappijen in haar toenmalige positie. Het is hier niet een noodlijdend bedrijf, doch een bedrijf, dat grote winsten maakt.

Bij mij rijst daarom deze vraag, die ik de Regeering wil stellen: Bestaat er eenige verplichting voor deze maatschappij om deze bedragen te betalen ten aanzien van de reeds in dienst zijnde arbeiders, wier contract binnenkort zal afloopen? Wanneer de maatschappij nieuwe arbeiders gaat engageeren uit China en ze hierheen brengt, is het volkomen begrijpelijk, dat zij, om die mensen te krijgen, dadelijk dezen bijzonderen last van f 75 per koelie op zich moet nemen. Iets anders staat het echter ten opzichte van de arbeiders, die op het oogenblik nu van contractkoelie worden gewone vrije koelie en dus, wanneer de maatschappij niet op zich neemt dezen last te betalen, zelf verplicht zullen zijn die f 75 te betalen. Het gaat dus niet op te zeggen, dat het hier zonder meer een last is voor de maatschappij, er is juist kans, dat het een last wordt voor die arbeiders zelf.

De maatschappij zal hier moeten overwegen, of zij deze mensen, die, in dienst zijnde, plotseling vrije arbeiders worden en f 75 moeten betalen, niet moet helpen. De maatschappij zal dat zeker doen, wanneer zij prijs stelt op deze geroutineerde werkkrachten. Maar is het dan ook niet waarschijnlijk, is de vrees hier niet gerechtvaardigd, dat, zooals de heer Mogot suggereerde, dan aan de arbeiders zelf hoofd voor hoofd die verplichting wordt opgelegd en het bedrag later door de maatschappij met maandelijksche loonkorting wordt ingehouden? Er is dan geen sprake van een geschenk aan de maatschappij, maar een geschenk aan de verschillende koelies, die, op het oogenblik hier werkzaam zijnde, plotseling voor het geval worden gesteld, dat zij f 75 moeten betalen.

(De heer Mogot: Laat de maatschappij dat maar voorschieten.)

Dat kan natuurlijk en ik zou het van de maatschappij volstrekt niet fraai vinden als zij dat niet deed. Maar het zou mogelijk zijn, dat zich het geval voordeed dat ik stelde en welke waarborg geeft de Regeering, dat het niet in die richting zal gaan, wanneer voor die mensen het bedrag van f 75 wordt gehandhaafd?

De maatschappij zou kunnen zeggen: Jullie betalen het zelf en wij korten dat op het loon. Hebben echter de koelies de keus te zeggen: Wij doen het niet en gaan terug naar China — ook al in verband met de verscherpte bepalingen op hun verblijf hier — of zullen zij het hoofd in den schoot moeten leggen en van hun toch nog altijd min of meer schamel loon die f 75 moeten betalen?

Ik zou de Regeering willen vragen: bestaat er eenige verplichting voor de maatschappij om deze bedragen voor haar rekening te nemen, of is het inderdaad mogelijk, dat de koelies het zullen moeten betalen.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou de ontwerp-ordonnantie willen verdeelen in twee gedeelten van verschillende strekking. De meeste artikelen van de ontwerp-ordon-

nantie hebben betrekking op een overgangstoestand. In zoverre kan ik mij tot mijn genoegen voor een belangrijk deel aan de zijde der Regeering scharen. Ik meen, dat bij den overgangsmaatregel, die de Regeering neemt, met historischen groei en met billijkheidsargumenten zoowel ten aanzien van de Chineesche geïmporteerden als ten aanzien van de bedrijven, waarom het gaat, op rechtmatige wijze is rekening gehouden. Ik ben het met den heer De Villeneuve eens, dat men inderdaad deze bedrijven volkomen op zichzelf moet beschouwen en dat het niet juist is in vergelijking te treden met objecten, die gansch en al buiten dit economisch bedrijfsleven staan.

Bovendien hebben de Chineesche arbeiders, die hier gekomen zijn, ongetwijfeld zeer belangrijke diensten aan de ontwikkeling speciaal van Bangka en Billiton als ook aan de betrokken tinmaatschappijen bewezen en om die reden acht ik dan ook den bijzonderen maatregel juist tegenover mensen, die op het oogenblik uit het bedrijfsleven getreden zijn en jarenlang op Bangka of Billiton wonen en jarenlang ongemoeid zijn gelaten door de autoriteiten, terecht of ten onrechte, dat laat ik in het midden.

(De heer Thamrin: Daarom gaat het.)

De heer Thamrin is niet altijd zoo letterlijk correct in de aanbeveling van de toepassing der bepalingen, maar afgescheiden van dit alles, laat de overheid hier minder correct zijn opgetreden, de mensen wonen er reeds jarenlang als vrije lieden, het is in ieder geval hun schuld niet, dat zij door de autoriteiten ongemoeid zijn gelaten, zij bewijzen goede economische diensten, zij zijn rustige burgers en dat deze toestand nu door een wettelijke maatregel gesanctionneerd wordt, acht ik inderdaad verstandig regeeringsbeleid. De heer Kerstens sprak zooveel ook over regeeringsbeleid en zoo acht ik dit verstandig regeeringsbeleid.

(De heer Kerstens: De overgangstijd van drie jaren voor de Chineesche arbeiders acht ook ik een juiste maatregel; daar heb ik dan ook geen woord tegen aangevoerd.)

Ik vermoedde wel, dat ik den heer Kerstens ten deze aan mijn zijde zou vinden; deze interruptie komt voor mij dan ook niet onverwacht.

Zooals ik zeide, wil ik de ontwerp-ordonnantie dus splitsen in overgangsmaatregelen en maatregelen van permanenten aard.

De permanente maatregel ligt in artikel V en ik moet zeggen, tegen dit artikel heb ik wel eenige bezwaren. Ik ben zooals U weet, Mijnheer de Voorzitter, niet recalcitrant tegenover de Regeering — dat is niemand hier, maar ik in het bijzonder niet — maar ik mag toch niet verzuimen aan de Regeering mijn opinie ten aanzien van artikel V kenbaar te maken.

Artikel V bevat — in zoverre is het onderscheiden van de andere regelingen in deze ontwerp-ordonnantie — een definitieven maatregel voor de toekomst. Deze definitieve maatregel is dan, dat de Chineesche arbeiders voor Bangka en Billiton in de toekomst moeten betalen f 75 in plaats van, als ik mij niet vergis f 150, zooals anderen betalen. Ik zou de Regeering erop willen wijzen, dat dit dus een tegemoetkoming is voor de toekomst, voor een onafzienbare reeks van jaren van f 75 voor iedere voor de betrokken maatschappijen geïmporteerde Chineesche kracht.

Ik zou in dit verband de vraag willen stellen: is de prikkel dan wel zoo sterk voor deze tinbedrijven om hun Chineesche geïmporteerde arbeiders te vervangen door Inheemsche arbeiders? In de verlaging van f 150 tot f 75 voor elke geïmporteerde werkkraft in de toekomst zit een zoodanige tegemoetkoming, dat m.i. de tinbedrijven — zij zullen dat wel geleidelijk onder drang van de Regeering, maar niet uit eigen initiatief, niet spontaan willen doen — er minder toe zullen medewerken om de Chineesche krachten te vervangen door Inheemsche arbeiders. Ik ben het wel eens met de opinie van die leden van dit college, die als hun oordeel te kennen hebben gege-

Intrekking Chineesch Arbeidersreglement Bangka en Chineesch Arbeidersreglement Billiton (Ond. 88).

(Directeur van Justitie.)

ven, dat het uit een oogpunt van arbeidsverschaffing en om nationaal-economische redenen in elk geval wenschelijk is, zoo niet noodzakelijk om zooveel mogelijk — er zullen wellicht altijd speciale technische Chineesche krachten noodig zijn — de Chineesche arbeiders in die bedrijven te doen vervangen door Inheemsche arbeidskrachten.

Daar komt nog bij, Mijnheer de Voorzitter — en hier sluit ik mij tot mijn genoegen aan bij den heer Kerstens — dat het toch wel wat vreemd aandoet dat juist voor deze Chineesche arbeidskrachten het bedrag voor de toelating zal worden gebracht op f 75 en van alle andere geïmporteerde Chineesche arbeidskrachten, die ongetwijfeld in de buitengewesten in vele bedrijven niet minder nuttige diensten zullen bewijzen, in het belang der ontwikkeling niet alleen van die bedrijven maar ook van land en volk, een bedrag van f 150 zal worden gevorderd. Het lijkt mij toe, dat deze maatregel wel wat uitzonderlijk gunstig is, wellicht onnoodig gunstig, voor de bedrijven waar het om gaat en dat in elk geval, gunstig of ongunstig, aan deze maatschappijen ten aanzien van het bedrag dat zij voor haar geïmporteerde Chineesche arbeiders moeten betalen, een zeer bevoorrechte positie wordt gegeven, in vergelijking met andere maatschappijen, die ook Chineesche arbeidskrachten invoeren.

Ik herhaal daarom: de inhoud van art. V beteekent een doorlopende, bijzondere tegemoetkoming aan de tinbedrijven, die ik niet in alle opzichten aanvaardbaar acht.

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Op dit ontwerp hebben enkele leden zeer ernstige critiek uitgeoefend, critiek, die wellicht niet onverklaarbaar was in verband met de misschien wat korte Memorie van Toelichting, maar critiek, die dan toch, ook na de Memorie van Antwoord, waarin getracht is de redelijkheid van deze voorstellen duidelijk te maken, blijkbaar niet is overtuigd.

Mijnheer de Voorzitter! Nu geloof ik, dat het beste antwoord op de sprekers, die deze critiek hebben geuit — de heeren Thamrin en Kerstens in de eerste plaats en ook de heer Mogot — zal zijn niet dadelijk hun opmerkingen op den voet te volgen, maar eerst nog eens een uiteenzetting te geven van de strekking van en de motieven voor dit voorstel; dus nog eens te trachten duidelijk te maken, hoe de Regeering deze zaak ziet.

Laat ik dan dadelijk zeggen, dat de Regeering in deze zaak niet kan zien een cadeau aan de Billiton Maatschappij, niet kan zien een bevoorrechtiging, een extra royale behandeling van een bepaalde onderneming.

De bezwaren, die aangevoerd zijn door de genoemde sprekers hebben aangeknoopt aan een zinsnede in de Memorie van Toelichting, die niet achterwege mocht blijven, maar die in het betoog in de toelichting een andere beteekenis had, dan die de geachte sprekers eraan hebben toegekend. Dat is de zinsnede, waarin gesproken werd van den maatregel, welke is genomen in 1932 ten aanzien van de tabaksmaatschappijen, toen deze afstand deden van de poenale sanctie.

Er was geen reden dit antecedent — om het zoo te noemen — onvermeld te laten, maar hieruit is door verschillende leden van het college reeds blijkens het Gedelegeerdenverslag een veel verdere conclusie getrokken dan naar de meening der Regeering redelijk en logisch is. Men heeft, toen men dit antecedent vernam de oude zaak nog eens weer opgezocht; men herinnerde zich misschien — de heer Thamrin zal het zich herinneren — de behandeling van de kwestie der tabaksmaatschappijen.

Zoo is men geleidelijk gekomen tot de vergelijking van de twee gevallen, van de argumenten, die er voor en die er tegen werden aangevoerd, en daar vond men al telkens verschillen, verschillen die dan in den gedachtengang van deze sprekers beteekenen, dat waar dan wellicht nog in 1932

aanleiding kon hebben bestaan voor een maatregel, die toen werd genomen, een dergelijke aanleiding toch zeker in het voorliggend geval niet gemotiveerd kan zijn.

En nu lijkt het misschien eigenaardig, dat de Regeering op overeenkomstige motieven als destijds thans een tegemoetkoming verstrekt aan de betrokken maatschappijen of aan de betrokken arbeiders. Maar hoe eigenaardig men dit misschien moge vinden, ik zou mijnerzijds op nog meer verschil willen wijzen. Men heeft telkens gevraagd: Waarin zit toch de overeenstemming? Ik zou willen wijzen op een nog grooter verschil dan de geachte sprekers hebben vastgesteld. De overeenstemming zit tenslotte alleen in de situatie, in het ophouden op een bepaald moment van de poenale sanctie voor een bepaald gebied, voor bepaalde ondernemingen.

En nu is er al dadelijk een verschil, dat in de stukken niet zoo duidelijk naar voren komt, doch dat van groot belang is. In 1932 moest de wetgever ingrijpen, nadat er iets was gebeurd; nadat voor de arbeiders bij de tabaksmaatschappijen de poenale sanctie was verdwenen, nadat de poenale sanctie door de tabaksmaatschappijen was prijsgegeven. Door de maatregelen, die de ondernemers zelf hadden genomen was een bepaling toepasselijk geworden, welke voorschreef het uitreiken van toelatingskaarten tegen betaling van f 75 aan geïmporteerde arbeiders. Toen is van de zijde der maatschappijen aan de Regeering gevraagd, of dit effect — dit ongewild effect — van de handeling der ondernemers nu inderdaad redelijk en billijk was.

Wanneer men de stukken over deze zaak naslaat, zal men zien — en dat is het eerste punt, dat al dadelijk van belang is — dat ook toen de Regeering heeft gezegd, dat in de eerste plaats de redelijkheid in het oog is gehouden. Men heeft ook toen zich afgevraagd, of deze betaling krachtens de voorschriften zou kunnen worden gevorderd; het is toch — werd er gezegd — een niet te versmaden bijdrage voor 's lands kas. Daarop antwoordde de Regeeringsgemachtigde, dat zulk een bijdrage inderdaad niet te versmaden was, doch dat de Regeering steeds bijdragen aan 's lands kas versmaadt, die niet redelijk en billijk zijn. Hier, Mijnheer de Voorzitter, is er nog steeds overeenstemming met het geval, dat wij thans hebben, n.l. dat het niet gaat om het voor den Lande te behouden of te verwerven bedrag, doch om de vraag, welke oplossing redelijk is. Maar dan komt het verschil. Terwijl toen achteraf moest worden gemodificeerd het normale gevolg van wat de maatschappijen hadden gedaan, staat de Regeering thans voor iets anders. De Regeering staat thans voor een regeling tot afschaffing van de poenale sanctie zelf. De heer Thamrin zeide het zooeven reeds: deze regeling strekt in de eerste plaats om de poenale sanctie te doen verdwijnen. Zonder deze regeling verdwijnt de poenale sanctie niet. Maar gaat de Regeering over tot wat zij wenschelijk en gerechtvaardigd acht, n.l. de poenale sanctie voor Bangka en Billiton met 1 Januari 1940 te laten verdwijnen, dan moet Zij ook de gevolgen regelen, die die stap zal hebben, omdat men reeds nu weet, dat er op dien datum een aantal arbeiders zal zijn — een vrij belangrijk aantal — dat tot dusverre onder een arbeidscontract met poenale sanctie heeft gewerkt, arbeiders, die dan vrij worden en waarvoor men alle gevolgen dient te regelen.

Nu is het niet juist, te meenen, dat vanzelfsprekend het doen wegvallen van de poenale sanctie met zich zou medebrengen de betaling van toelatingsgelden, hetzij dan toelatingsgelden van f 75 of van f 150. De bepalingen, waarop dat bedrag ad f 75 berust, spreken van ontbinding van arbeidsovereenkomsten. Dit is, wat indertijd bij de tabaksmaatschappijen is gebeurd; die hebben de overeenkomsten ontbonden. Wat hier gebeurt moet thans worden geregeld en het wordt nu eenigszins anders geregeld. Hier kan men niet spreken van een ontbinding van een overeenkomst. De regeling zegt integendeel, dat de werkovereenkomsten gehandhaafd blijven.

(Directeur van Justitie.)

Dit ligt opgesloten in art. II, dat zegt, dat de:

„op den voet van het „Chineesch Arbeidersreglement Billiton” geregistreerde werkovereenkomsten blijven voor den daarbij bepaalden termijn van kracht, met dien verstande, dat op de onder *a* bedoelde werkovereenkomsten voor den verderen duur daarvan de voorschriften sub Ten tweede van de ordonnantie van 3 October 1911 (Staatsblad 540) van toepassing zijn en dat de onder *b* bedoelde werkovereenkomsten worden geacht voor den verderen duur op 1 Januari 1940 op Billiton op den voet dier voorschriften te zijn aangegaan.”

Dit ligt ook voor de hand. Immers, de Regeering weet, dat daar nog steeds duizenden arbeiders onder poenale sanctie in dienst zijn tot een percentage, dat lager is dan het toegelaten maximum-percentage. De Regeering zegt nu, dat het volkomen uitvoerbaar is, en dat er alle redenen is, om, in overeenstemming met wat elders in de buitengewesten geschiedt, voor de oude ondernemingen per 1 Januari 1940 de poenale sanctie te laten wegvallen. Dan spreekt het echter vanzelf, dat dit niet zal beteekenen, dat op dien datum dan ook alle arbeiders, die daar onder poenale sanctie werken, zullen moeten verdwijnen. Het spreekt vanzelf, dat de Regeering, de maatschappijen en iedereen zich voorstellen, dat er maar één ding zal veranderen: de regeling, waardoor de arbeidsovereenkomst zal worden beheerscht. Maar de arbeiders zullen blijven, tot zij hun normalen tijd hebben uitgediend en dan zijn zij vrij, hun arbeid voort te zetten, zooals zij vroeger vrij waren op den voet der vrije arbeidsovereenkomsten. De Regeering brengt nu verandering in de rechtspositie, in zoverre, dat de poenale sanctie zal verdwijnen. Dat is iets, dat men in het algemeen belang, in het belang van de arbeiders en de ondernemers beide, wenschelijk en billijk acht.

Doch dan moet men zich toch de vraag stellen, of het nu ook wenschelijk en billijk is voor dat verdwijnen van de poenale sanctie te laten betalen, hetzij door de betrokken maatschappij, hetzij door de arbeiders zelf.

Voor de betrokken maatschappij beteekent het wegvallen van de poenale sanctie een nadeel, in elk geval ongerief. Hier komt men te staan voor een wijziging in de arbeidsverhoudingen op korten termijn. Men heeft over die uitdrukking: „korten termijn” nog gesproken. Ik kom daarop nog terug. Doch tenslotte, zooals de situatie is, gebeurt de omzetting op korten termijn en de ondernemingen weten dit, accepteren dit, en zullen zich hieraan moeten aanpassen, niet alleen aan de geldelijke consequenties, doch ook aan de verschillen, die ontstaan door het vervangen van den arbeid onder poenale sanctie door vrijen arbeid. Dat zal niet zoo eenvoudig zijn en het is zeker niet aangenaam voor de ondernemers.

Bestaat er nu aanleiding om de ondernemers, die hier zeker niet om gevraagd hebben, hiervoor te laten betalen en dan wel een bedrag, dat de heer Thamrin voor de Billitonmaatschappij niet zoo hoog acht, doch dat tenslotte toch niet te verwaarloozen is, een bedrag n.l. van bijna twee ton.

(De heer Thamrin: Slechts f 71 000!)

Het gaat hier tenslotte om het geheele bedrag.

(De heer Thamrin: Neen, het gaat hier alleen om plus minus f 70 000!)

Mijnheer de Voorzitter! Nu kom ik aan een opmerking, die door den heer Van Helsdingen is gemaakt, welk geacht lid n.l. de vraag heeft gesteld of er eenige verplichting zou kunnen worden aangenomen van de maatschappij om deze kosten voor haar rekening te nemen, dan wel dat de betaling zal moeten geschieden door de arbeiders, m.a.w. of de verlichting van lasten moet worden beschouwd als een cadeau aan de arbeiders dan wel aan de ondernemers.

Mijnheer de Voorzitter! Die opmerking is zeker niet ongerechtvaardigd. Want wanneer het hier gaat om toelatingskaarten, zij het speciale toelatingskaarten, zullen die inderdaad uitgereikt worden aan de betrokken arbeiders en dan

zullen het inderdaad overeenkomstig alle bepalingen op dit punt de betrokken arbeiders zijn, die de geldelijke bijdrage voor die kaart verschuldigd zullen zijn. Daar staat natuurlijk tegenover, dat het, evenals in het geval van het jaar 1932, wel weder de maatschappijen zullen zijn, die het bedrag zullen betalen. Wel, Mijnheer de Voorzitter, men behoeft zich niet eens af te vragen, wie het praktisch zal betalen, want de Regeering acht het even onredelijk om de arbeiders te laten betalen voor de wijziging, die in hun rechtspositie wordt gebracht als de maatschappij daarvoor te laten opkomen.

(De heer Van Helsdingen: De arbeiders hebben ook niet om de afschaffing van de poenale sanctie gevraagd!)

Inderdaad hebben de arbeiders, zooals de heer Van Helsdingen terecht opmerkt, ook niet gevraagd om de afschaffing van de poenale sanctie. Ik geloof niet, dat zij daarvan heel veel last ondervinden. Het zou zelfs in sommige gevallen een nadeel voor hen kunnen zijn. In elk geval, wanneer de poenale sanctie op een bepaald tijdstip voorbij is, is er zeker geen enkele reden tot een arbeider, die dan onder een nieuwe regeling werkt, te zeggen: Vanaf heden moet gij een toelatingpapier hebben en daarvoor aanstonds f 75 of misschien f 150 betalen. En er bestaat ook geen enkele aanleiding om de maatschappijen met de betaling van dit bedrag te belasten. Het gaat hier niet om een bevoorrechtiging of tegemoetkoming. Het gaat ook niet om de vraag, of die maatschappijen en de arbeiders dat bedrag wel betalen kunnen en of dit nu wel zoo'n zware last is; het gaat hier tenslotte om de vraag, of het billijk is, dat een wijziging in de wetgeving, die in het algemeen belang wordt doorgevoerd en waarom betrokkenen niet hebben gevraagd, automatisch moet mede brengen, dat een van de partijen een betaling moet doen, die geheel ligt buiten hetgeen zij zich heeft voorgesteld. De maatschappijen hebben deze personen geïmporteerd voor den termijn, waarvoor de arbeidsovereenkomst zou gelden en waren daarvoor geen toelatingsgelden verschuldigd. De betrokken arbeiders zijn hier binnengekomen, vrijgesteld van het betalen van deze gelden. Geen van beiden heeft thans een keuze.

De maatschappijen hebben geen keus. Zij kunnen niet kiezen tusschen het betalen van het toelatingsgeld voor deze arbeiders of hen te laten gaan, want het bedrijf moet worden voortgezet. Ook de arbeiders zelf hebben geen keus. Er is zelfs uitdrukkelijk bepaald, dat de arbeidsovereenkomst blijft bestaan voor den duur, waarvoor zij is gesloten. Ook de arbeiders kunnen niet zeggen: ik wensch het geld niet te betalen, ik ga dus heen. Maar dat is juist de ratio van de betaling van f 75, die hier in deze zaak een rol speelt, omdat het daarbij gaat om ex-contractkoelies, die nadat zij hun termijn hebben uitgediend, de keus hebben terug te gaan naar het land waar zij vandaan komen.

(De heer Roep: Op kosten van den werkgever.)

Ook dat. Maar dat is in Billiton niet het geval. Daar heeft noch de werkgever noch de arbeider de keus. Zij moeten de bestaande verhouding op den voet, die door de regeling wordt voorgeschreven, voortzetten. Er is geen reden om daarvoor een inkomst voor het land voor te schrijven, waarvoor geen enkele rechtsgrond bestaat. Men kan het natuurlijk doen en formeel bepalen: wij eischen dit, maar een redelijke oplossing zal het niet zijn.

(De heer Roep: Het zou neerkomen op het heffen van een extra belasting.)

Inderdaad. Nu is het denkbaar dat — gelijk tot dusver het geval is geweest — men den import van arbeiders voor groote ondernemingen houdt buiten de toelatingbepalingen. De keuze die de Regeering dus had bij het beantwoorden van de vraag hoe deze aangelegenheid moest worden geregeld, ging tusschen deze beide: moet men de arbeiders, die bevrijd worden van de poenale sanctie, buiten de toelatingbepalingen laten, dan wel hen practisch gratis van een toelatingbewijs voorzien?

(Directeur van Justitie.)

Nu verkiest de Regeering de laatste oplossing, omdat — en dat zal nog nader blijken — het in het algemeen gewenscht is om te breken met het stelsel, dat de import van arbeidskrachten blijft buiten de toelatingsbepalingen. Het oogmerk van deze oude regeling, waarvoor goede redenen aanwezig waren, was het bevorderen van belangrijke en nuttige industrieën. Een der gevolgen daarvan was, dat men die bedrijven niet te veel wilde belemmeren in het importeren van arbeiders van buiten. Men heeft daarom de koelies die werden aangevraagd gesteld buiten de toelatingsbepalingen. Het gevolg hiervan was, dat wanneer de koelies hun contract hadden uitgediend en hier te lande wenschen te blijven, zij achteraf eigenlijk stonden voor de moeilijkheid van het verkrijgen van een toelatingsbewijs.

Nu is de Regeering van meening, dat men verstandig doet met als regel aan te nemen, dat het binnenkomen van vreemdelingen, ook als het gaat om arbeiders van groote maatschappijen, aanstonds geregeld dient te worden, dadelijk bij het binnenkomen; dat men dus onmiddellijk de registratie ter hand moet nemen en de contrôle dient te worden aangevraagd, alsmede de papieren uitgereikt en de betalingen die noodig zijn, moeten worden gedaan.

Stelt men dit uit, zooals dat vroeger voor de contractkoelies gebeurde, tot zij hun tijd hebben uitgediend, en zij dan eventueel hier willen blijven, dan geraken zij in de moeilijkheden, zooals wij die hier bepaaldelijk op het oog hebben gehad. Het is dus gewenscht dat deze arbeiders, hoewel practisch weinig verandert in hun verhouding tot den werkgever, behoudens dan dat de poenale sanctie niet langer zal worden toegepast — zij werd tot dusverre ook slechts bij hooge uitzondering toegepast — wanneer zij hun tijd blijven uittienen, van behoorlijke toelatingpapieren worden voorzien en dat moet geschieden op den voet als in het ontwerp voorgesteld, zonder dat dit extra ongemotiveerde kosten voor de werklieden of de ondernemers medebrengt. Het gevolg hiervan is — dit is een antwoord op een vraag van den heer Thamrin — dat men daarvoor een termijn stelt.

De heer Thamrin vroeg, waarom hier drie jaar tijd moest worden gegeven. Dit was het eenige bezwaar, dat het geachte lid opperde tegen het tweede onderdeel der regeling. Daarom, zoo vroeg hij, moet drie jaar tijd worden gegeven aan de uitgediende arbeiders, die in Bangka en Billiton zijn blijven wonen? Die termijn van drie jaar nu is noodig om bijzondere redenen, omdat het practisch niet mogelijk zou zijn de registratie van al die duizenden arbeiders op korteren termijn tot stand te brengen. Een termijn is hier dus vereischt, wil men komen tot een toestand, waarbij men kan beginnen met een schoone lei, waarbij alles wat op Bangka en Billiton aan arbeiders aanwezig is, zoowel uitgediende arbeiders als arbeiders bij de ondernemingen-ex-contractkoelies, is geregistreerd en onder contrôle gebracht.

Daarom is voor beide gevallen een termijn noodig en de Regeering meent dien op drie jaar te moeten stellen. Men bedenke hierbij tevens, dat het de bedoeling is, dat ook de aantallen, die hier dan zullen worden voorzien van toelatingpapieren, in rekening worden gebracht op de immigratiequota voor volgende jaren. Ook dat beteekent, dat onmogelijk — als het al practisch uitvoerbaar zou zijn — in korten tijd de registratie en dus het in rekening brengen van al deze nieuw toegelaten personen kan worden voltooid, zonder dat men de immigratie voor een of twee jaar geheel zou moeten stop zetten. Geleidelijk toch zullen deze lieden op rekening van het immigratiequotum moeten worden ingepast in den normalen toestand, dus met normale toelatingpapieren.

Wanneer de Regeering hier dus heeft gesteld een tweede onderdeel, nl. het in orde brengen van de feitelijke situatie in Bangka en Billiton, waar men eenige duizenden oudcontractanten heeft, die daar zijn gebleven, doch niet in het bezit

van toelatingskaarten zijn, dient men dit tweede onderdeel niet te beschouwen als een tegemoetkoming aan de maatschappijen of de arbeiders, ook niet als een oplossing die als een billijkheid tegenover de belanghebbenden is ontworpen, doch als een middel, hetwelk uitsluitend ten dienste van de overheid staat. De overheid is bij het geheele vraagstuk tot het inzicht gekomen, dat men ook dat reservoir, dat blijvende gedeelte der Chineesche arbeiders die nog in Bangka en Billiton aanwezig zijn en niet in het bezit van toelatingpapieren zijn, moet opruimen, doch niet in den zin als de heer Thamrin zich dat wellicht dacht. Bij het aanhooren zijner vraag toch vroeg ik mij af: Wat wil de heer Thamrin dan met deze menschen, hij zal toch ook niet willen datgene, wat de consequentie zou zijn van zijn eigen woorden, nl. de menschen verwijderen?

(De heer Thamrin: Dat heb ik ook niet gezegd.)

Daarom heb ik mij afgevraagd, wat dan wel de bedoeling van het geachte lid kon zijn. Vraagt hij: Waarom laat de Regeering die menschen oogluikend daar blijven, dan stelt hij feitelijk, dat zij al jaren tijd hebben gehad om zich van toelatingskaarten te voorzien doch dat zij er nu nog geen hebben en er dus nu zouden moeten worden uitgezet. Daarom is reeds in de Memorie van Antwoord gezegd, dat dit in de eerste plaats voor het gouvernement enorme kosten zou medebrengen.

Daarvan is gezegd, dat het toch geen argument kan zijn, dat men iemand, die men uit Indië verwijderen wil, toch niet in Indië laat, omdat het geld zou kosten hem te verwijderen. Maar, dan gaat het toch altijd om andere gevallen, om menschen, die pas hier gekomen zijn of om menschen, die wegens bijzondere redenen hier niet kunnen worden geduld en niet zooals hier, om een geheele groep, die volkomen rechtmatig hier is gekomen en ook volkomen rechtmatig hier had kunnen blijven, maar die eenvoudig het geld miste om het ook in rechtmatige papieren tot uitdrukking te brengen. En als daarbij komt, dat de menschen in Bangka en Billiton, zooals bevestigd is door den heer Kan en andere sprekers, maar niet een vreemd toevoegsel aan de bevolking zijn, dat men goed zou kunnen missen, maar een integreerend en nuttig en belangrijk bestanddeel van de bevolking uitmaken, geloof ik, dat het antwoord op de vraag: wat moeten wij met de menschen doen, zal luiden: zij moeten blijven. Het gaat er dan om, datgene, wat tot dusverre om praktische redenen niet kon worden uitgevoerd, mogelijk te maken, namelijk, dat zij vallen onder de bepalingen, dat zij geregistreerd en de toestanden geregulariseerd worden. Daarom is het voorstel gedaan om gedurende een tijd van 3 jaar het mogelijk te maken tegen betaling van f 1.50 een toelatingskaart te krijgen, omdat men gelegenheid moet hebben om het bestaande op te ruimen, want anders komt er niets van terecht; om den ouden toestand te beëindigen en tot een regelmatig en zuiveren toestand te komen. Het is niet een tegemoetkoming aan welke maatschappij ook, het is, wat de overheid voor zichzelf noodig heeft.

Dan blijft er nog een derde punt, waarover vooral de heer Roep gesproken heeft. De heer Roep sprak van twee gedeelten van het voorstel, ten eerste een overgangsmaatregel en ten tweede de permanente regeling. De overgangsregeling, waarmede de heer Roep zich kan vereenigen, was de regeling van de toelating voor de menschen, die op het tijdstip van inwerkingtreding van deze ordonnantie van poenale sanctie bevrijd worden en in de tweede plaats voor de menschen, die er eenmaal zitten en die men daar nu eenmaal behoort te laten, omdat zij daar goede burgers zijn en het niet aangaat hen eenvoudig op grond van de moeilijkheid in de betalingen uit Nederlandsch-Indië te verwijderen.

De permanente regeling daarentegen betreft den import in de toekomst, na de inwerkingtreding der ordonnantie. Nu heeft de heer Roep ervan gesproken, dat dit voor een onaf-

Intrekking Chineesch Arbeidersreglement Bangka en Chineesch Arbeidersreglement Billiton (Ond. 88).

(Directeur van Justitie.)

zienbare reeks van jaren zoo geregeld wordt en hij acht daarvoor toch eigenlijk in het geheel geen reden aanwezig. De heer Roep zegt: waar blijft dan de prikkel voor de maatschappijen om te doen, dat, wat den geachten spreker wenschelijk en noodzakelijk voorkomt in het algemeen belang d.i. het overschakelen naar den arbeid met Inheemsche krachten. Waar blijft de prikkel? Misschien zullen de maatschappijen er onder pressie van de Regeering toe overgaan, maar van een spontane actie tot overschakeling zal geen sprake kunnen zijn, aldus het geachte lid.

(De heer Roep: En in de tweede plaats, waarom worden deze maatschappijen bevoorrecht boven anderen, die Chineesche importkrachten gebruiken?)

Inderdaad, dit zou onnoodig gunstig kunnen zijn. Inderdaad is er verschil tusschen dit onderdeel van het voorstel en de beide andere. Hier gaat het inderdaad niet om het regelen van de rechtstreeksche gevolgen van den maatregel, dien de Regeering thans neemt of het in orde brengen van den bestaanden toestand, maar om wat in de toekomst noodig en gerechtvaardigd zal zijn.

Men kan zich voorstellen, dat hier eerder dan tegenover de beide andere onderdelen van het regeeringsvoorstel bezwaar wordt gemaakt, dat men hier eerder laat gelden het argument: de betrokken maatschappijen staan er schitterend voor.

Maar dat is — ik mag het wel even herhalen — geen argument tegen den voorgestelden overgangmaatregel. Daarbij gaat het er niet om of zulk een maatschappij het wel kan betalen — men mag tenslotte iemand, die millionair is ook geen onrechtvaardige heffing opleggen —; of zoo'n maatschappij voor een bedrag van twee ton al of niet uit den weg behoef te gaan, doet bij den overgangmaatregel niet ter zake. Maar als het gaat om de toekomst, om verderen import van arbeiders van buiten, dan kan de vraag: wat kost dit zulk een maatschappij? eerder wegen en inderdaad kan men dan ook vragen: is dit tegenover alle anderen billijk?

Nu kan men zich hier — en dat is de gedachtengang waarlangs de Regeering tot de voorgestelde oplossing is gekomen — twee uitersten denken. Men kan uitgaan van de historische ontwikkeling van de geheele zaak. Men kan zeggen: tot dusverre hebben deze maatschappijen, en de Bangkatinwinning, en de Billitonmaatschappij nooit vrije koelies geïmporteerd maar altijd contract-koelies en dat ligt voor de hand, dat is verklaarbaar, dat heeft den maatschappijen nooit geld gekost, behalve dan de belangrijke kosten van de aanwerving en uitzending van de arbeiders zelf en juist die belangrijke kosten zijn voor de Regeering aanleiding geweest om in vroegere tijden te zeggen: laten wij de aanwerving en uitzending uit het buitenland niet nog duurder maken, laten wij deze maatschappijen, die al hooge wervings- en uitzendingskosten betalen, niet nog belasten met hooge toelatingsgelden. Het gaat hier om menschen die noodig zijn en waar het gaat om nuttige bedrijven, die aangewezen zijn op den import van zulke arbeidskrachten uit het buitenland is er reden hen vrij te stellen van de gelden van het Toelatingbesluit.

In de Memorie van Antwoord heeft de Regeering erop gewezen dat, als men uitgaat van de historische wording dezer zaak, men kan komen tot de conclusie, dat er geen reden is voor de heffing van een bedrag van f 75 voor uit het buitenland geïmporteerde koelies, omdat de vraag, of ze hier onder de poenale sanctie zullen werken of niet, op den eigenlijken ratio geen invloed heeft.

Maar de Regeering is reëler en wil niet uitgaan van dergelijke theoretische beschouwingen maar van de situatie, zooals die thans is en dat brengt mede, dat een betaling van toelatingsgeld en meer speciaal van een bedrag van f 75 voor de maatschappijen praktisch niet zoo heel veel verandering brengt, ook al kan men op het oogenblik nog altijd contractkoelies importeerden, waarvoor men geen toelatingsgeld

betaalt. Immers, omdat de regeling, welke gemaakt is voor de geleidelijke liquidatie der poenale sanctie, medebrengt, dat de maatschappij ook vrije koelies in dienst moet hebben, — dat zijn altijd ex-contractkoelies — en de overgang van contractkoelies naar vrije koelies beteekent de betaling van een bedrag van f 75, zoodat ook thans reeds de maatschappijen gewend zijn aan die betaling, die zij praktisch dan voor de arbeiders verrichten, vindt de Regeering geen enkele aanleiding — zoo is het ook in de Memorie van Toelichting gezegd — den toestand, zooals die vroeger bestond, het importeerden van arbeidskrachten uit het buitenland zonder betaling van toelatingsgeld, te continueren en meent Zij, nu de poenale sanctie verdwijnt, ook den import van vrije koelies, voor zoover die noodig is, te moeten stellen op hetzelfde peil, dus te onderwerpen aan de betaling van een bedrag van f 75, welk bedrag vroeger werd voldaan bij het overgaan van de eene rechtspositie naar de andere. Men kan natuurlijk nog verder gaan en vragen: waarom zou men niet onder de tegenwoordige omstandigheden het bedrag verhoogen en het brengen op het normale bedrag dat bij toelating van vreemdelingen verschuldigd is?

Mijnheer de Voorzitter! Dan is het de vraag, of hier al weer de betrokken maatschappijen een keus hebben; of zij kunnen werken, hetzij met Chineesche geïmporteerde arbeiders, hetzij met Inheemsche arbeiders. En wanneer een maatschappij de keus heeft en — omdat het voor haar voordeliger of geriefelijker uitkomt — besluit toch nog maar arbeidskrachten uit het buitenland te importeerden, zou men kunnen zeggen: er is geen enkele reden, waarom deze maatschappij niet evenals anders, kleinere werknemers, het normale toelatingsgeld zou betalen.

Maar het bijzondere van het hier besproken bedrijf is — en nu kom ik tot de opmerkingen door verschillende sprekers gemaakt —, dat de Regeering tot dusverre niet het recht heeft aan de maatschappijen voor te houden: gij kunt even goed met Inheemsche arbeiders werken. Er is gevraagd — ik meen door den heer Mogot — of er al eens een proef is genomen met het gebruiken van Inheemsche arbeiders. Deze proeven zijn inderdaad genomen op Bangka en deze zijn, voorzoover de Regeering dit kan beoordeelen; op een volkomen mislukking uitgelopen. Men heeft dan ook deze proeven gestaakt. De betrokken maatschappij heeft tenslotte deze proeven niet genomen ten gerieve van de Regeering, maar voor zich zelf. Men wilde graag zelf weten, of het mogelijk was met Inheemsche arbeiders te werken. Want tenslotte — en dit is ook door enkele sprekers gezegd — is er geen enkele onderneming, ook de Billiton Maatschappij niet, bereid zonder noodzaak hooge wervingskosten en reiskosten te betalen voor koelies. Wanneer de Billiton Maatschappij zou kunnen volstaan met koelies van Inheemschen landaard zou haar dit welkom zijn. De import uit China van werkkrachten heeft allerlei nadeelen, en daarvan vormen de kosten er maar één.

Er zijn dus proeven genomen met het te werk stellen van Inheemsche arbeiders en die zijn niet geslaagd. Nu kan de Regeering een en ander mededeelen over de toekomst en wel in verband met hetgeen het geachte lid, de heer Roep, heeft gezegd van het permanente karakter van deze regeling. De Regeering ziet de regeling namelijk practisch niet als van permanenten aard, omdat naar haar meening op den duur overschakeling naar het gebruik van Inheemsche arbeidskrachten in het algemeen belang wenschelijk is.

(De heer Soetardjo: En die zijn wel geschikt?)

Als zij geschikt zijn; en dat zal moeten worden uitgemaakt. Het zal beteekenen een aanpassen aan de arbeidsmethode van het bedrijf zelf. Maar ik herhaal: de Regeering heeft op het oogenblik niet het recht aan de ondernemers voor te houden: dat kan, want dat moet nog bewezen worden en de proef, die genomen is, is niet geslaagd.

Maar nu zal de Bangkatinwinning met ingang van

(Directeur van Justitie.)

1 Januari a.s. opnieuw een proef nemen met Inheemsche krachten en het is de wensch der Regeering, dat ook bij de Billiton Maatschappij eveneens zal worden aangestuurd op het overschakelen van Chineesche naar Inheemsche arbeidskrachten. Ik geloof, dat tenslotte het overleg met de Regeering, hetzij spontaan, hetzij onder zachte pressie voldoende zal zijn en in elk geval ook bij de Billiton Maatschappij zekerheid zal worden gekregen omtrent de bruikbaarheid in dat bedrijf van Inheemsche arbeidskrachten voor bijzondere werkzaamheden. En als dat zoo is, zal het ook niet noodig zijn bij voorschrift van de Regeering den import van Chineesche arbeidskrachten te doen beëindigen, want dan zal de maatschappij daar geen enkel voordeel meer bij hebben. Mocht dit echter wel het geval zijn, dan beschikt de Regeering nog over allerlei andere middelen dan het middel van een zware betaling voor de toelatingskaarten om de Billiton Maatschappij in haar verlangen naar Chineesche, dus buitenlandsche, arbeidskrachten te remmen. Wij kunnen tenslotte ook de ordonnantie-Vreemdelingenarbeid van toepassing verklaren op Bangka en Billiton en dan zal op het in dienst nemen van Chineesche arbeiders kunnen worden toegezien en reguleerend worden opgetreden.

(De heer Thamrin: U wilt aan deze bedrijven dus ongeschikte Inheemsche arbeiders opdringen?)

Daar gaat het niet om. Het gaat erom, dat wij nu eens moeten zien, of het bedrijf zoo kan worden ingericht, dat wij met betrekking tot de aanwerving van arbeidskrachten voor het bijzondere werk ook geschikte Inheemsche krachten kunnen vinden. De Regeering laat in het midden, of dit kan. Het is inderdaad theoretisch denkbaar, dat het niet kan en in dit geval zou het om een regeling gaan, die men niet kan missen.

(De heer Thamrin: Maar wat brengt de Regeering tot de uitspraak, dat de Inheemsche arbeiders voor dit werk ongeschikt zouden zijn?)

De practijk zal hier moeten spreken. De Regeering kan daarover geen oordeel uitspreken, maar Zij weet wel, dat het vroeger reeds geprobeerd is en dat het telkens is mislukt.

(De heer Thamrin: Maar ik heb dat in geen enkel jaarverslag van de tinmaatschappijen gelezen.)

Het is een algemeen bekend feit. Maar overigens, de proef zal worden herhaald; men zal dus de proef op de som kunnen nemen, of de bezwaren, die altijd van de zijde der maatschappijen zijn geuit tegen het gebruik van Inheemsche arbeidskrachten, al dan niet gerechtvaardigd zijn, en de Regeering hoopt en vertrouwt, dat het zal blijken mogelijk te zijn, over te schakelen naar het gebruik van Inheemsche arbeidskrachten. Maar — en hier wil de Regeering sterk onderschrijven wat de heer De Villeneuve heeft gezegd — dit zal zeer geleidelijk moeten gebeuren, men moet niet forceeren en niet zeggen, dat het nu maar moet gebeuren, zonder met het belang van de bedrijven rekening te houden. Daarom is er reden, om, zolang nog niet mag worden volgehouden, dat import uit het buitenland onnoodig is, den import van arbeiders voor deze zeer nuttige bedrijven niet moeilijker te maken dan deze tot dusverre was. Dit, Mijnheer de Voorzitter, is, wat de Regeering in algemeenen zin heeft gebracht tot het indienen van dit voorstel.

Ik zal thans nog enkele bijzondere opmerkingen en vragen beantwoorden, voorzover de beantwoording ervan niet in deze algemeene beschouwingen is gelegen.

De rede van den heer Thamrin geeft, hoewel zij het meest uitvoerig van alle is geweest, het minst aanleiding tot aanvulling van hetgeen ik reeds gezegd heb, aangezien het grootste gedeelte daarvan strekte tot beantwoording en weerlegging van zijn bezwaren. Ik stip dus nog enkele punten aan.

De heer Thamrin vraagt: Is deze last — de te betalen toelatingsgelden — nu wel zoo zwaar? Moet men met deze maatschappij nu zooveel consideratie hebben? Ik zeide reeds,

dat dit langs de zaak heen gaat. Het gaat er hier voor de Regeering niet in de eerste plaats om, of deze maatschappij een voldoende sterke financiële positie heeft om een bedrag van een paar ton te kunnen betalen.

(De heer Van Helsdingen: Maar door haar terminologie heeft de Regeering tot deze vraag aanleiding gegeven.)

Dat is niet onmogelijk. De Regeering meent trouwens ook, dat een uitgaaf van een kleine 200 000 gulden voor een wijziging in de voorschriften voor de arbeidsovereenkomsten inderdaad een zware uitgaaf is. „Zwaar” moet men ten slotte bezien in verhouding tot wat men er voor krijgt. Een uitgaaf van f 1-miljoen zal misschien voor het G.M.B. niet zwaar zijn wanneer het om andere zaken gaat. Maar dit is inderdaad een zware last voor hetgeen de aanleiding zal zijn om die betaling te vorderen.

De heer Thamrin heeft er ook nog op gewezen, dat de maatschappijen, wat er nu staat te gebeuren, toch al jaren hebben kunnen zien aankomen. Maar, Mijnheer de Voorzitter, ten slotte is het toch niet onredelijk, dat de maatschappijen ten deze een afwachtende houding hebben aangenomen. De maatschappijen hebben voldaan aan de bepalingen, die tot dusverre voor haar golden, en die toelieten, dat zij een even groot aantal poenale sanctie-arbeiders in dienst hadden als vrije arbeiders. Zij zijn zelfs onder het maximum gegaan, dat voor haar gold. Ook het feit, dat er voor de maatschappijen, ook in verband met het antecedent — want het blijft een antecedent, ondanks alle verschil — reden was tot de verwachting, dat men haar niet in eens een bedrag van eenige tonnen zou laten betalen bij het verdwijnen van de poenale sanctie, kan voor haar reden geweest zijn om te wachten op de vast te stellen regeling, waarbij dan meteen zou worden geregeld, hoe de situatie verder voor de arbeiders van alle categorieën zou worden.

Ik heb al gesproken over de Chineesche blijvers in Bangka en Billiton. De heer Thamrin heeft volgens zijn zeggen ook niet bedoeld, dat zij nu aanstonds zouden moeten worden verwijderd, maar men zou ze dan een jaar den tijd kunnen geven. Ik zou zeggen: laat de heer Thamrin dan in het belang van den goeden gang van zaken voor den Immigratiedienst dien termijn wat langer stellen, want in één jaar tijds is het niet mogelijk die zaak te regulariseeren. De termijn van drie jaar is een redelijke termijn.

(De heer Thamrin: Om hoeveel menschen gaat het bij dien vrijen arbeid?)

Volgens een optimistische taxatie gaat het om 3000 menschen, maar er zullen misschien wel meerdere personen mede gemoeid zijn. Mijnheer de Voorzitter! Ook voor de maatschappijen zelf, met betrekking tot de arbeiders die daarbij in dienst zijn, is een termijn van drie jaren in de eerste plaats in het belang van de administratie bepaald onmisbaar.

De heer Thamrin heeft voorts nog een vergelijking gemaakt met de panglongs. Hij heeft n.l. gevraagd: is de tinwinning wel het eenige bedrijf, dat met Chineesche arbeiders werkt? De heer Thamrin heeft inderdaad praktisch het eenige andere geval genoemd, dat hier met Chineesche arbeiders wordt gewerkt, n.l. de panglongs, doch die werken niet met koelies onder poenale sanctie. Dus dit geval van de panglongs heeft in deze beraadslagingen geen waarde.

(De heer Thamrin: Maar koelies, die onder poenale sanctie hebben gewerkt, zijn toch vrije menschen?)

Voor de panglongs hebben de bijzondere redenen, als vermeld, nooit gegolden en er is dus van overheidswege geen aanleiding gevonden, deze bedrijven met hun aanwerving in deze tegemoet te komen.

(De heer Kan: En terecht!)

Inderdaad, terecht, naar ik meen!

Er is nog maar één ander bedrijf, n.l. Noenokan, dat gedeeltelijk met arbeid onder poenale sanctie werkt, maar dat

18de VERGADERING — DINSDAG 19 DECEMBER 1939.

Intrekking Chineesch Arbeidersreglement Bangka en Chineesch Arbeidersreglement Billiton (Ond. 88).

(Directeur van Justitie.)

bedrijf is nog niet toe aan den datum, waarop volgens het algemeen stelsel de poenale sanctie zou moeten verdwijnen. Practisch gaat het dus eigenlijk alleen om de tinbedrijven en bij geen ander bedrijf heeft men de situatie, dat het volkomen gemotiveerd is, nu de poenale sanctie te laten verdwijnen, zonder dat dit echter onredelijke gevolgen met zich voert.

Ik meen ook reeds te hebben verklaard, waarom voor den import in de toekomst in plaats van een bedrag van f 150 een bedrag van f 75 billijk en wenschelijk is. De heer Thamrin sprak van het goedpraten van het onwettig verblijf op Billiton en tenslotte heb ik ook die opmerking beantwoord. Wanneer men dit punt zakelijk beziet, heeft het niet veel nut om in beschouwing te treden of dit had kunnen worden voorkomen en of het mogelijk was geweest met een grooter apparaat en meer intensief toezicht die menschen er toe te brengen, de f 75 te betalen, want daar gaat het hier tenslotte niet om. Het gaat hier n.l. niet om een verwijdering van deze personen. Er is geen enkel belang bij gemoed om deze menschen uit Bangka en Billiton te verwijderen. Als men de zaak reëel beschouwt, moet men zich eenvoudig afvragen of de toestand, zooals die thans bestaat, wel goed is. Die is inderdaad niet juist; die moet in orde worden gebracht. Daarvoor is noodig, dat men dit zonder kosten met een billijken termijn regelt. Het gaat hier tenslotte niet om arbeidsreserves zooals men die ook elders zou hebben; dit is ook door den heer Kan duidelijk uiteengezet. De Chineesche blijvers in Bangka en Billiton beteekenen daar heel iets anders dan de vreemdelingen in andere gedeelten van Indië, b.v. op Java. De Chineesche blijvers vormen op Bangka en Billiton een zeer bijzonder deel van de bevolking en Bangka en Billiton zouden Bangka en Billiton niet zijn, wanneer deze menschen daar niet waren.

Mijnheer de Voorzitter! Wat de verdere opmerkingen van den heer Kan betreft, kan ik zeggen, dat zij strekken tot steun van het regeeringsstandpunt, in het bijzonder met betrekking tot de groep blijvers van Bangka en Billiton. De Regeering kan zich ten deze bij de door den heer Kan gemaakte opmerkingen aansluiten.

Ten aanzien van de opmerking van den heer Kan over de financieele positie van de Billitonmaatschappij is reeds gezegd, dat dit tenslotte voor de Regeering niet in het geding is, dat de positie der maatschappij als zoodanig althans niet van invloed mag zijn op de beslissing.

(De heer Kan: Het betrof ook slechts een reactie op hetgeen de heer Thamrin gezegd heeft.)

Mijnheer de Voorzitter! De heer Kerstens heeft zijn rede aangevangen met de mededeeling, dat er voor den Volksraad aanleiding was om bijzonder op zijn hoede te zijn tegenover de maatregelen, die van nut zijn voor de Billitonmaatschappij. Ik kan hier namens de Regeering verklaren, dat bij de nieuwe regeling niets anders voor oogen heeft gestaan dan een normale en billijke afwikkeling van een geheel andere aangelegenheid dan wat met de fusie of wat ook te maken had, n.l. alleen dat de oude situatie moet verdwijnen, zoodat hetgeen de Regeering voorstelt geen bevoorrechtiging is van de betrokken maatschappij.

Ook de heer Kerstens zal, meen ik, in hetgeen ik reeds heb aangevoerd vrijwel geheel het antwoord op zijn beschouwingen vinden.

De heer De Villeneuve heeft een lans gebroken voor de Billitonmaatschappij. De Regeering ziet de zaak anders. Overigens is in het betoog van den heer De Villeneuve zelf een belangrijk en overwegend gedeelte van deze strekking, dat de bijzondere werkzaamheden, die daar speciaal in Billiton geschieden in de open mijnen, naar de ervaring leert eigenlijk alleen op den bestaanden voet kunnen worden verricht. Dit is een argument, dat de Regeering nog niet voetstoots wil aannemen. De Regeering zou dit gaarne aan een proef willen doen onderwerpen, maar zoo ver zijn wij nog

(Voorzitter.)

niet. Men zal dus in ieder geval de maatschappij den tijd moeten geven om geleidelijk van de Chineesche arbeidskrachten naar de Inheemsche over te gaan, althans wat den import betreft.

Een argument, dat de heer De Villeneuve noemde en dat ook tegen hem kan worden aangevoerd is, dat men ter Sumatra's Oostkust nu nog altijd zooveel Chineesche arbeidskrachten heeft. Dat beteekent, dat men ook in Billiton, wanneer de import van Chineesche arbeidskrachten niet wordt voortgezet, nog voor lange jaren op Chineesche arbeidskrachten kan rekenen. Daarom is dus de noodzaak om met Chineesche arbeidskrachten te werken op zichzelf nog niet voldoende om alle tegemoetkomingen, die eventueel daarvoor zouden kunnen worden bedacht, aan de maatschappij te verleen. De regeling, die hier wordt voorgesteld is echter naar de Regeering meent, niet te royaal of te gunstig voor de maatschappij.

De heer Mogot heeft vragen gesteld, die reeds beantwoord zijn, namelijk of een proef genomen is met Inheemsche koelies of dat dit alleen geschiedt bij periodieke aanvulling en waarom dan nog geen Inheemsche koelies worden gebruikt, terwijl dit in andere bedrijven wel degelijk geschiedt.

Ook hier is het antwoord: Er zijn proeven genomen op Bangka, die niet tot goed resultaat hebben geleid. Zij zijn voor Bangka niet heelemaal overtuigend; daarom begint men opnieuw. De Regeering meent, dat men zich op Billiton aan die proef moet spiegelen of zelf proeven moet nemen. Ik denk, dat Billiton aan dit laatste de voorkeur zal geven.

Dan heeft de heer Mogot nog gevraagd — dat was een detail-vraag — waarom de maatschappij voor die Chineesche blijvers, die daar zonder toelatingskaart aanwezig zijn, niet aanstonds een toelatingskaart heeft genomen. Het antwoord hierop is, dat de maatschappij begrijpelijkerwijs alleen betaalt, wanneer de koelies bij haar in dienst zijn, maar dat is niet zonder uitzondering het geval. Wanneer een koelie zijn contract heeft uitgediend, is hij vrij om terug te gaan naar China of in Bangka of Billiton te blijven, maar dan behoeft hij natuurlijk niet in dienst van de maatschappij te blijven.

Zoo'n man kan zich ook daar op het land vestigen; die gevallen komen juist veel voor. Die menschen werken niet meer voor de maatschappij, zij zitten veelal in kleine neringkjes of hebben tuinen en voor hen is de maatschappij in het geheel niet meer aansprakelijk. Dat voor hen door de maatschappij de toelatingssommen niet zijn voldaan, ligt voor de hand, maar daarom behoeven die menschen nog niet te worden verwijderd.

De opmerkingen van den heer Van Helsdingen meen ik ook reeds te hebben beantwoord, in het bijzonder zijn oriënteerende vraag, of nu zal kunnen worden gesproken van een verplichting voor de maatschappij om bij dezen overgang te betalen. Ik heb al gezegd, dat noch de maatschappij, noch de arbeiders in gemoede kunnen worden verplicht om nu bij deze wijziging in den rechtstoestand meteen een heffing te voldoen.

Wat den heer Roep betreft, heb ik speciaal aandacht besteed aan zijn bezwaren omtrent artikel V. Ik moge mijn antwoord besluiten met erop te wijzen, dat naar de meening der Regeering het voorstel zooals het hier thans ligt, ten volle kan worden gehandhaafd.

De Voorzitter: Ik deel mede, dat zijn ingekomen, twee amendementen, ondertekend door de heeren Thamrin, Mogot en Soangkoepon (st. 7), luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in de gewijzigde ontwerp-ordonnantie tot intrekking van de Chineesche arbeidersreglementen Bangka en Billiton de volgende wijzigingen aan te brengen:

Intrekking Chineesch Arbeidersreglement Bangka en Chineesch Arbeidersreglement Billiton (Ond. 88).

(Voorzitter.)

A. In artikel III worden de woorden: „een bedrag van f 1.50 (een gulden vijftig cent)“ gewijzigd in: „voorloopig een bedrag van f 50 (vijftig gulden)“.

B. In artikel IV wordt achter de woorden: „Het bepaalde in het vorig artikel is“ tusschen komma's ingevoegd: „behoudens wijziging van den daarin genoemden termijn van drie jaren in één jaar“.

Toelichting.

Ad A. Naar het oordeel van ondergeteekenden dient vergelijking met de in 1932 aangevoerde argumenten voor een tegemoetkoming aan de tabakmaatschappijen ter Sumatra's Oostkust eerder tot de conclusie te voeren, dat t.b.v. de tinbedrijven geen, dan dat wél faciliteiten moeten worden verleend.

De tinbedrijven toch hebben zich sinds lang kunnen en moeten voorbereiden op de afschaffing van de poenale sanctie en de hieruit voortvloeiende ingrijpende verandering in de personeelsverhoudingen, terwijl voor deze bedrijven thans van een „tijd van verscherpte werelderisis“ geen sprake is, integendeel, de winsten alleszins bevredigend zijn.

Laat men het Bangka-tinbedrijf buiten beschouwing, omdat de Landsbegroting noch gebaat noch geschaad wordt door maatregelen als in het Regeeringsontwerp en dit amendement voorgesteld, dan blijken voor wat betreft het belanghebbende tinbedrijf, de Gemeenschappelijke Mijnbouw Maatschappij Billiton, de volgende resultaten gedurende de laatste jaren.

De netto winst bedroeg in 1934 f 2.06 miljoen, 1935 f 3.77 miljoen, 1936 f 6.51 miljoen, 1937 f 10.95 miljoen, 1938 f 10.26 miljoen, waarop het aandeel van het Land van resp. f 1.3, f 2.4, f 2.7, f 4.5 en f 4.5 miljoen in mindering kwam. In die jaren werd 20, 35, 50 en 50% dividend uitgekeerd. Over 1939 mag de stijging van den tinprijs eveneens gunstige resultaten doen verwachten.

Een heffing van f 75, zijnde de helft van het gewone toelatingsgeld, zou de Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij — zoo de arbeiders niet zelf tot betaling in staat zouden zijn — op f 191 941 te staan komen. N.h.v. zou dit bedrag, gezien de winsten der laatste jaren, niet zóó hoog zijn, dat, gelijk de Memorie van Toelichting doet, van een zwaren last zou mogen worden gesproken, te minder omdat het Land een deel ervan (ongeveer $\frac{5}{8}$) zou krijgen te dragen in den vorm van een lagere winstuitkeering.

Gelet op de door de Regeering ter n a d e r e motiveering van Haar voorstellen aangevoerde gronden kunnen ondergeteekenden echter met een verzachting van de toelatingbepalingen instemmen, in dien zin, dat voorloopig voor de in artikel III bedoelde toelatingkosten f 50 in stede van f 75 zal zijn verschuldigd.

De tegemoetkoming krachtens artikel III komt dan neer op een geldsbedrag van $2606 \times (f 75 - f 50) = f 65 150$ in stede van f 191 541.

Dat wordt voorgesteld in artikel III het woord „voorloopig“ in te voegen, geschiedt ten einde het voorloopig karakter der voorziening tot uitdrukking te brengen in de o r d o n n a n t i e. Ook de door de Regeering voorgestelde maatregel wordt als tijdelijk bedoeld. Verwezen zij naar de mededeeling in de Memorie van Antwoord, dat de Regeering het niet juist acht, „indien reeds d a d e l i j k en op korten termijn de toelatingbepalingen in haar volle consequenties zouden worden toegepast“.

Voor nóg een tijdelijke faciliteit, nl. de in artikel V voorgestelde, welke in de Memorie van Toelichting met geen woord werd toegelicht en waarvan het bedrag niet is te ramen, bestaat naar het oordeel van ondergeteekenden geen reden. Een amendement terzake is echter niet noodig: over artikel V kan stemming worden gevraagd.

(Thamrin.)

Overigens achten ondergeteekenden het voor de bedrijven niet onmogelijk, de uitgaven voor toelatingskaarten en ontschepingsvergunningen, als in de artikelen III en V bedoeld, door termijnbetaling althans ten deele te doen terugbetalen door de belanghebbende arbeiders, zij het dat zulks een verzwarend van de administratie ten gevolge zou hebben.

Ad B. Dit amendement beoogt den in het ontwerp voorgestelden onnoodig ruimen termijn van drie jaar, waarbinnen uitgediende arbeiders een toelatingkaart moeten aanvragen, terug te brengen tot één jaar.”

Deze amendementen zullen worden vermenigvuldigd en rondgedeeld en straks in behandeling komen.

De vergadering wordt te 11.33 uur v.m. geschorst en te 12.03 uur n.m. hervat.

De Voorzitter: De behandeling is gevorderd tot den tweeden termijn van de zijde van den Volksraad.

Ik moge U uitnoodigen om in dezen tweeden termijn niet te bespreken, wat beter bij de amendementen besproken kan worden en U dus te beperken tot wat niet in het bijzonder tot de amendementen behoort.

De heer Thamrin: Mijnheer de Voorzitter! Van de vele sprekers in eersten termijn is feitelijk alleen de heer Kan min of meer rechtstreeks op mijn betoog ingegaan. Ik zal over het betoog van den heer Kan niet lang spreken, omdat het geachte lid eigenlijk slechts tegenover de eene meening een andere meening gesteld heeft zonder de argumenten, welke ik aanvoerde, aan te tasten. Immers, tegenover mijn stelling, dat de Billitonmaatschappij groote winsten maakt, stelt de heer Kan een uitleg, welke in feite hierop neerkomt, dat door de Billitonmaatschappij geen groote winsten gemaakt worden als men de winst omslaat over het bedrag, dat de huidige aandeelhouders in werkelijkheid voor hun aandelen betaald hebben. Ik houd echter gaarne staande, dat het bedrijf als zoodanig groote winsten maakt.

Het tweede argument ter bepleiting van de tegemoetkoming aan de Billitonmaatschappij was, dat de Billitonmaatschappij op elken cent moet letten. Ik geloof, dat deze stelregel niet alleen voor de Billitonmaatschappij geldt, maar voor alle maatschappijen en ook voor de Regeering.

Verder poneert de heer Kan de stelling, dat Bangka en Billiton veel aan de Chineezzen te danken hebben en dat deze ontwerp-ordonnantie een uiting van dankbaarheid is voor hetgeen de Chineezzen daar hebben gedaan.

Ik heb niet in twijfel getrokken, dat Bangka en Billiton hun bestaan en opkomst voor een groot deel aan de Chineezzen te danken hebben. Daarom ging het ook niet; het ging hierom, of er redenen zijn om het Billitonbedrijf financieel tegemoet te komen. Ik heb niet betwijfeld en zelfs niet aangevoerd, of de Chineezzen op Bangka en Billiton al dan niet een groote rol hebben gespeeld.

(De heer Kan: Dat is een erkenning.)

Vaststaande feiten zal men moeten erkennen.

Ik geloof dat ik niet op het betoog van den heer Kerstens behoef in te gaan waar dit een ondersteuning is van mijn zienswijze.

De heer De Villeneuve poneerde de stelling, dat men bij dergelijke transacties, zooals die ten aanzien van het Billitonbedrijf, niet moet letten op het financieele voordeel, maar op de billijkheid, maar dan zou ik willen vragen, op grond waarvan hier billijkheid ten aanzien van het Billitonbedrijf zou moeten worden betracht.

(De heer De Villeneuve: Moet dat bedrijf dan alleen onbillijk behandeld worden?)

Daarvan is geen sprake. De heer De Villeneuve voert aan,

(Thamrin.)

dat dit bedrijf alleen op Chineesche arbeidskrachten aangevozen is, maar is dit wel waar? Men heeft dezen toestand geschapen om bepaalde redenen. Maar dat dit bedrijf alleen met Chineesche werkkrachten werkzaam zou kunnen blijven, wordt door mij in twijfel getrokken. Dit zoude hebben wij indertijd gehoord van de tabaksmaatschappijen, toen de poenale sanctie daar nog gold. Toen werd de stelling geponeerd, dat de tabaksmaatschappijen alleen met behulp van Chineesche arbeidskrachten werkzaam zouden kunnen zijn en nu de poenale sanctie is afgeschaft en er met het aanwerven van Chineesche koelies groote kosten zijn gemoeid, zien we, dat deze bedrijven evengoed kunnen worden voortgezet zonder Chineesche koelies.

(De heer Kan: Ze werken voor de helft met Chineesche koelies.)

Misschien is dit een restant van menschen, die vroeger onder de poenale sanctie gewerkt hebben en dus een zekere routine in het bedrijf hebben gekregen, maar dit heeft niets te maken met den landaard.

(De heer De Villeneuve: Dat is overigens een argument vóór art. III en niet ertegen.)

Dit soort routine kan ook verkregen worden door andere arbeiders als men hun maar de gelegenheid daartoe geeft.

De heer De Villeneuve voert de gelegenheid aan, dat het rendement aan arbeidsprestatie van Chineezen 30% hooger zou zijn dan dat van Inheemsche arbeiders. Mijn geacht medelid doet het geheimzinnig voorkomen alsof deze mededeeling van den leider van het Bangkabedrijf afkomstig is.

(De heer De Villeneuve: Dat is ze ook.)

Ik zou willen vragen: waar staat dit? Ik heb verschillende jaarverslagen van de Bangkatinwinning doorgewerkt, maar geen enkele zinsnede daarin wijst daarop. Nergens komt tot uitdrukking, dat de Chineesche arbeiders een 30% hooger arbeidsrendement hebben dan de Inheemsche.

(De heer Roep: Dat kan toch wel in het een of ander verslag staan?)

Ik zou willen vragen waar dat staat, want ik wil een en ander controleeren.

(De heer Enthoven, directeur van Justitie: Zoudt U wel tevreden zijn als het in een jaarverslag stond?)

Nee, maar het gaat hierbij om zulke belangrijke cijfers dat ze tot uitdrukking moeten komen in een jaarverslag, waarin allerlei cijfers voorkomen. Daarin komen alle mogelijke cijfers voor, die van belang zijn, cijfers over den financieelen toestand van het bedrijf, ontginningen, grondverzet, enz., maar er komt in die jaarverslagen geen enkel cijfer voor waaruit men zou kunnen aantoonen, dat het arbeidsrendement van Chineesche arbeiders 30% hooger is dan dat van Inheemsche. Daarom vraag ik: controleert dat? Men moet niet aankomen met oncontroleerbare mededeelingen van bedrijfsleiders als deze niet teruggevonden kunnen worden in officieele, openbare documenten.

De heer De Villeneuve en in meerdere mate de heer Van Helsdingen, heeft het doen voorkomen, alsof de tinbedrijven speciaal met Chineezen moeten werken, niet omdat het rendement daardoor hooger wordt, maar omdat de toestand van het bedrijf daartoe dwingt. De heer Van Helsdingen zegt, dat als de Inheemsche arbeiders minstens even goed zouden kunnen werken als overgaans Inheemsche arbeidskrachten in dienst te nemen, omdat de kosten voor de indienststelling van Inheemsche arbeidskrachten veel lager zijn dan van Chineesche.

Ik zou willen vragen: waar haalt de heer Van Helsdingen dit vandaan? Ik heb het Jaarverslag 1937 van de Bangkatinwinning voor mij. Daarin staat aangegeven hoeveel de kosten en loonen resp. van de Chineesche en de Inheemsche arbeiders bedragen.

Het is niet waar, dat de Chineesche arbeider veel duurder is dan de Inheemsche arbeider. Het tegendeel is waar.

Handelingen. Zittingsjaar 1939—1940.

(De heer De Villeneuve: Het zit in de arbeidsprestaties.)

Daarom zie ik ook de reden van den afkeer om Inheemsche arbeiders te nemen in het feit, dat de Chineesche arbeiders goedkooper zijn. Hoewel de algemeene kosten voor de Chineesche arbeiders hooger zijn dan die voor de Inheemsche arbeiders, zijn de totale kosten voor den Inheemschen arbeider hooger dan die voor den Chineeschen. Dus inclusief de wervingskosten en alle mogelijke andere kosten, die er voor de Chineesche arbeiders bij komen, zijn de kosten voor den Inheemschen arbeider hooger dan voor den Chineeschen arbeider.

(De heer Enthoven, directeur van Justitie: Waar haalt U dat uit?)

Uit het jaarverslag 1937.

(De heer Enthoven, directeur van Justitie: Maar het gaat in de beide gevallen niet om dezelfde soort arbeiders.)

Het gaat wel om dezelfde soort arbeiders. Ik zal uit dat verslag even het een en ander aanhalen. Onder het hoofdstuk: Arbeiders, wordt in het verslag een scheiding gemaakt tusschen de contracten der Chineezen en die der Inheemschen. Onder de contracten met poenale sanctie zijn geen Inheemschen ondergebracht. Maar onder de tweede rubriek, die der contracten zonder poenale sanctie vinden wij ook Inheemschen. Bij de kosten per mijnwerker worden die voor de Chineezen en Javanen elk apart opgegeven. Deze kosten worden onderscheiden in: directe (loonen, premies en voeding) en algemeene kosten (werving, repatriatie, geneeskundige hulp, administratie). In deze cijfers komt dan tot uitdrukking, dat de Chineesche arbeiders goedkooper zijn dan de Inheemsche. En daaraan schrijf ik toe de ongunstigheid van de betrokken maatschappijen Inheemsche arbeiders te nemen en de voorkeur te geven aan Chineesche arbeiders.

Al is het echter een feit, dat de Inheemsche arbeider duurder is dan de Chineesche, men moet toch niet uit het oog verliezen, dat hier voor de maatschappijen toch zeker ook een voordeel is weggelegd, doordat de Inheemschen gelegenheid kunnen krijgen binnen hun eigen grenzen te werken. Volgens de in het jaarverslag genoemde cijfers is het heelmaal niet juist, dat de voorkeur voor de Chineesche arbeiders zou voortkomen uit speciale eischen van het bedrijf. Daar schuilt een economisch motief achter, dat op zichzelf begrijpelijk is, n.l., dat de kosten van de Chineesche arbeiders lager zijn dan die van de Inheemsche arbeiders.

Ik kom nu tot de beantwoording van den geachten Regeeringsgemachtigde. Het is een beetje moeilijk op het betoog van den geachten Regeeringsgemachtigde in te gaan, omdat hij mijn betoog niet op den voet heeft gevolgd, maar min of meer in andere woorden heeft herhaald het standpunt van de Regeering, zooals dat tot uitdrukking is gekomen, zowel in de Memorie van Toelichting als in de Memorie van Antwoord.

De geachte Regeeringsgemachtigde begint met de stelling, dat hetgeen de Regeering doet met deze ordonnantie geen cadeau en geen tegemoetkoming is aan de Billiton Maatschappij, maar een kwestie van billijkheid en redelijkheid. Hoe men de zaak ook draait of keert, het komt op een financieele tegemoetkoming aan de Billiton Maatschappij. Al wil men het dan niet een cadeau of een tegemoetkoming noemen, de financieele consequentie is dusdanig, dat de Regeering een bedrag van ongeveer f 70 000 speciaal als aandeel van de Billiton Maatschappij moet derven; zoodat deze maatschappij dus van deze ordonnantie een voordeel heeft van $\frac{3}{8} \times f 190 000$ of $\pm f 71 000$.

Ik zal niet verder uitspinnen de gewraakte overeenstemming tusschen de tabaksmaatschappijen en de tinbedrijven. Ik geloof, dat daarover al genoeg is gezegd, maar de gewraakte overeenstemming, zooals die door mij in eersten termijn is naar voren

Intrekking Chineesch Arbeidersreglement Bangka en Chineesch Arbeidersreglement Billiton (Ond. 88).

(Thamrin.)

gebracht is het gevolg van hetgeen in de Memorie van Toelichting en in de Memorie van Antwoord is geschreven.

Dan, Mijnheer de Voorzitter, zegt de geachte Regeerings-gemachtigde, dat het eigenlijke argument om de Billiton Maatschappij tegemoet te komen evenals vroeger de tabaksmaatschappijen niets anders is dan redelijkheid. De eenige basis voor het standpunt van de Regeering zou zijn redelijkheid.

Deze mededeeling is echter in strijd met wat in de stukken staat. Toen de ordonnantie ten aanzien van de tabaksmaatschappijen werd aanhangig gemaakt, was het argument van de Regeering niet redelijkheid, maar in de eerste plaats de tijd van verscherpte werelderisis voor de tabaksmaatschappijen; in de tweede plaats dat zonder een financiële tegemoetkoming de tabaksmaatschappijen zouden komen te staan voor een extra uitgaaf van f 1½-miljoen; in de derde plaats, omdat de maatschappijen werkzaam waren in een richting, waarheen door de Regeering zelf was gestuurd. En in de vierde plaats, omdat het hier feitelijk niet ging om het doen van een uitgaaf, maar om het derven van een inkomste voor het land als gevolg van de regeling.

Om deze redenen achtte toen de Regeering het dus, als gevolgtrekking uit deze argumenten, billijk, de tabaksmaatschappijen tegemoet te komen. Het is dus niet juist, wat de Regeering nu naar voren heeft gebracht, dat het eenige argument toen om de maatschappijen tegemoet te komen de redelijkheid zou zijn. Neen, er waren verschillende overwegingen, en meest van financiële aard, waarom de Regeering toen de tabaksmaatschappijen is tegemoet gekomen.

Het verwondert mij voorts, dat de geachte Regeerings-gemachtigde het betalen van toelatingsgeld door de arbeiders als een extra belasting heeft gekenmerkt, zulks ter bevestiging van een interruptie van den heer Roep. Als men de zaak zoo stelt, draait men haar eigenlijk om. Men heeft nu eenmaal toelatingbepalingen, die voorschrijven, dat een ieder voor het binnenkomen in Nederlandsch-Indië een zeker bedrag moet betalen. Wanneer men de zaak nu zoo stelt, dan is dat een normale belasting voor iederen vreemdeling, die toelatingsgeld moet betalen wanneer hij binnenkomt.

(De heer Kan: Niet voor hen, die er reeds zijn. Die hebben geen toelating meer nodig.)

Maar op een bijzondere bepaling. Doch als zij niet meer onder een poenale sanctie-overeenkomst dienen, dus als het contract geëxpireerd is, verkeerden zij in denzelfden status als elke andere vreemdeling.

(De heer Kan: Maar het contract is er nog.)

Het gaat juist om degenen, wier arbeidsovereenkomst is geëxpireerd en die dus op grond van de bijzondere bepalingen f 75 moeten betalen. Volgens de Memorie van Toelichting en de Memorie van Antwoord verkeert een arbeider, wiens overeenkomst is geëindigd in denzelfden status als elke andere vreemdeling, en moet hij dus het toelatingsgeld als een normale belasting betalen. Men moet de zaak niet omkeeren, en het voorstellen, alsof het opbrengen van het toelatingsgeld dan niet meer nodig is.

(De heer Roep: Men moet zich aanpassen aan een praktische regeling.)

Als de Regeering in beide stukken zelf zegt, dat een arbeider, die voorheen onder poenale sanctie diende in denzelfden status verkeert als iedere andere vreemdeling, dan is de heffing van het toelatingsgeld geen extra belasting, maar een normale belasting.

Op mijn vraag, waarom de registratietermijn voor ondernemingen drie jaar moet duren, zegt de geachte Regeerings-gemachtigde, dat deze termijn van drie jaar nodig is, omdat het om zooveel duizenden arbeiders gaat. Ik vraag mij echter af, of inderdaad deze termijn van drie jaren nodig is als men het aantal Chineesche arbeiders, dus degenen, die geregistreerd moeten worden, in aanmerking neemt. Heb ik het

wèl, dan zijn er volgens het Bangkaverslag ongeveer 12 000 Chineezers in Bangka en ongeveer 5 000 in Billiton dus in totaal 17 000 arbeiders. Is er nu een termijn van drie jaar nodig om hen te registreren?

Nog klemmender wordt mijn vraag voor wat betreft de gewezen poenale sanctie-arbeiders. Volgens de opgaaf van den geachten Regeerings-gemachtigde bedraagt hun totaal een 3 000 man.

(De heer Kan: Dat is optimistisch geraamd.)

Laat ik dan, om den heer Kan tegemoet te komen, dat aantal stellen op 6000. En dan vraag ik: heeft men nu voor het inschrijven en registreren van 6 000 menschen evenveel tijd nodig als voor 17 000? Men kan toch niet over het hoofd zien, dat deze menschen jarenlang van een onwettigen toestand geprofiteerd hebben. Men heeft ze, waarschijnlijk onbewust, maar misschien toch ook met een zekeren opzet, in dezen onwettigen toestand laten voortleven. En is er dan een zoo lange termijn nodig om ze in een wettigen status te brengen?

Ik betoog niet — hetgeen de geachte Regeerings-gemachtigde blijkbaar meent — dat deze menschen nu maar direct weg moeten. Ik heb de Regeering alleen gevraagd, waarom Zij een dergelijken onwettigen toestand zoolang heeft bestendigd, en waarom er niet eerder maatregelen zijn genomen om aan hun onwettigen status een eind te maken.

(De heer Enthoven, directeur van Justitie: De opheffing van de poenale sanctie voor de arbeiders in de tinbedrijven opent nu de gelegenheid om deze zaak definitief te regelen.)

Dit heeft met poenale sanctie niets te maken. Dit zijn menschen, die niet meer onder de poenale sanctie leven; ze vallen dus automatisch onder de normale bepalingen van de toelatings-ordonnantie, reeds jarenlang. Van een regeering kon men toch niet verwachten, dat zij een dergelijken onjuisten status eerst jarenlang bestendigt, om dan de zaak incidenteel aan een regeling als de onderhavige vast te koppelen; zoo iets acht ik niet juist. Men moet hiervoor niet met een afzonderlijke regeling komen, men had deze menschen normaal onder de bepalingen moeten brengen.

Voorts hebben wij nog het argument met betrekking tot art. V, ook al aangeroerd door den heer Roep, neerkomende op de vraag waarom voor nieuw aan te nemen arbeiders een uitzonderlijke bepaling in het leven moet worden geroepen in dezen zin, dat de nieuw geïmporteerde arbeiders op het normale toelatingsgeld een reductie van 50% krijgen. Hierbij is thans geen sprake van een overgangstoestand of van de gevolgen van een overgangstoestand. Hier geldt het een status, geheel gelijk aan dien van iederen anderen vreemdeling, die hier binnenkomt. Waarom moet nu deze uitzonderlijke bepaling voor de tinbedrijven in het leven worden geroepen? Deze uitzonderlijke bepaling geldt n.l. voor geen enkel ander bedrijf en voor geen enkel ander lichaam, zelfs niet voor de tabaksmaatschappijen, die, toen een analoge regeling voor haar werd getroffen, in een veel slechter conditie verkeerden dan de tinbedrijven. Zelfs voor die maatschappijen geldt de regel, dat de nieuw te importeerende arbeiders f 150 toelatingsgeld moeten betalen. Waarom, zoo vraag ik nogmaals, voor de tinbedrijven een uitzonderlijke regeling in het leven geroepen door haar een reductie van 50% te verlenen op het normale tarief?

Ik kan te dezen aanzien ook nog aanhalen hetgeen de heer Schrieke als Regeerings-gemachtigde heeft gezegd tijdens de besprekingen omtrent de tegemoetkoming aan de tabaksmaatschappijen. De heer Schrieke heeft toen gezegd:

„Het komt de Regeering voor dat deze opvatting niet juist is” — de opvatting n.l., dat de nieuw aangenomen arbeiders aan een gereduceerd tarief zouden moeten worden onderworpen — „want, om het nogmaals te herhalen, met betrekking tot de nieuw te importeerende koolies zijn alle voorrechten, alle oude rechten, vervallen.”

Intrekking Chineesch Arbeidersreglement Bangka en Chineesch Arbeidersreglement Billiton (Ond. 88).

(Kerstens.)

Mijnheer de Voorzitter! De nieuw aan te nemen koelies, die ten behoeve van de tabaksondernemingen uit China mogen worden aangevoerd, betalen evenals alle andere immigranten f 150 ontschepingsgeld. Te dezen aanzien bestaat volkomen gelijkheid.

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer door de financieel zwakke tabaksondernemingen f 150 toelatingsgeld moet worden betaald, vraag ik mij toch af, wat de reden is om voor de financieel krachtige tinbedrijven een uitzonderlijk tarief van f 75 in te stellen.

Verder heeft de geachte Regeeringsgemachtigde het gehad over mislukte proeven met mijnarbeid door Inheemschen en hij is in zijn uitlatingen te dezer zake wel vrij sterk geweest door het te doen voorkomen alsof die proeven vele malen volkomen mislukt zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Waar haalt de Regeeringsgemachtigde deze wijsheid vandaan? Ik zou haar graag in officieele openbaar gemaakte rapporten hebben aangetroffen. Er gaan zoo veel praatjes rond over Inheemsche arbeiders, die niet geschikt zijn hiervoor en ongeschikt zijn daarvoor, maar als het moet, en men zich instelt op Inheemsche arbeiders, blijkt dat zij zeer zeker goede arbeiders zijn. Het ligt niet op den weg van den Regeeringsgemachtigde, dergelijke praatjes te helpen verspreiden. Hetgeen hier gezegd is, is niet juist. De bedoelde proef is niet mislukt. Ook werkt het Bangkatinbedrijf niet zonder Inheemsche arbeiders. Uit den staat van arbeiders blijkt, dat er in 1935 nog altijd 3,2% Inheemsche arbeiders aanwezig was. Men heeft doorlopend gewerkt met Inheemsche arbeiders. Het aantal is in de laatste jaren geslonken, maar in ieder geval is toch bewezen, dat die arbeiders wel degelijk in staat zijn den arbeid te verrichten, dien in het algemeen de Chineesche arbeiders doen. Het struikelblok voor het aanwerven van Inheemsche arbeiders is m.i. dan ook niet hierin gelegen, dat zij zoo slecht of de Chineesche arbeiders zoo goed werken, maar hierin, dat de Chineesche arbeiders ondanks alle kosten, die voor hun import gemaakt moeten worden, de goedkoopste arbeiders blijken te zijn vergeleken met de Javaansche koelies.

De heer Kerstens: Mijnheer de Voorzitter! Als het U gaan is als mij, dan heeft U geboeid geluisterd naar het knappe antwoord der Regeering in eersten termijn. Maar bij al de bewondering voor dit antwoord, kan ik toch niet afzien van een wederwoord.

De Regeeringsgemachtigde heeft zich ingespannen om aan te toonen, dat door ons hier in het College een groote overwaarde is toegekend aan de verwijzing door de Regeering naar het antecedent van 1932. Ik vraag: aan wien de schuld? Ik zou zeggen alleen aan de Regeering en aan haar schriftelijke toelichting. Als men die toelichting leest en herleest moet men tot de conclusie komen, dat de eerste oorzaak van het indienen van die regeling is geweest de overeenkomst met het precedent van 1932. Als dat dan door ons onjuist blijkt te zijn opgevat, is daarvan de schuld aan de Regeering en aan niemand anders.

In de tweede plaats heeft de Regeering gezegd: of het voor de Billiton Maatschappij een te zware last zou zijn of niet, heeft geen factor uitgemaakt bij het bepalen van het standpunt der Regeering. Dat wij van een andere meening waren was te wijten aan de Regeering, die in de toelichtende stukken gezegd heeft, dat een andere werkwijze dan hier wordt voorgesteld, te zware lasten legt op de betrokken maatschappij.

Maar dit zijn tenslotte kleinigheden. Zooeven heeft de Regeeringsgemachtigde — en hij deed dit met groote virtuositeit — de volgende stelling opgezet en verdedigd: het zou onredelijk zijn hetzij de maatschappij, hetzij den contractarbeider te laten betalen voor de afschaffing van de poenale sanctie. Zij hebben immers geen van beiden keus. Ik herhaal, dit was een virtuoos opgezette en verdedigde

thesis, maar als ik er over nadenk, ga ik er niet zoo heel grif mee accoord.

Wat is ten slotte de zaak? De Billitonmaatschappij — om die nu maar alleen te nemen, want daarom draait het toch eigenlijk — is jarenlang bevoorrecht door de poenale sanctie. Nu moet men de redeneering niet gaan omdraaien en zeggen: het afschaffen van de poenale sanctie, let wel dus, Mijnheer de Voorzitter, het opruimen van een uitzonderlijke bevoorrechtiging voor de genoemde maatschappij als het kunnen hanteeren met overheidsmacht van een poenale sanctie, mag geen kosten medebrengen voor de betrokken maatschappij.

Ik zie er niets onredelijks in, dat dat wel gebeurt. Men kan de volgende rekensom opstellen. Zóó vele jaren hebben die maatschappijen geprofiteerd van een uitzonderlijke, haar door de overheid toegekende macht als de poenale sanctie, en nu zal men eindelijk, om normale arbeidsomstandigheden te scheppen, een premie moeten betalen voor het krijgen van bepaaldelijk gewilde arbeiders; wanneer men het een van het ander aftrekt, is het saldo nog altijd aan de zijde der maatschappijen, die zoo lang van die poenale sanctie hebben geprofiteerd. De geachte Regeeringsgemachtigde zeide, dat het onredelijk zou zijn die maatschappijen te laten betalen voor de afschaffing der poenale sanctie. Het is heelemaal niet de bedoeling geweest ze te bevoordeelen, dat heeft de geachte Regeeringsgemachtigde er aan toegevoegd, neen, het is een maatregel die de overheid voor haar eigen gemak heeft genomen.

Van deze redeneering uitgaande vraag ik vergelijking met wat dan in artikel V staat. Daarin wordt, hoewel er geen sprake meer is van opvanging der nadeelen van afschaffing der poenale sanctie, een tegemoetkoming van 50% toegekend aan de maatschappijen, niet meer ten gevolge van het direct optredend gevolg van afschaffing der poenale sanctie, maar als gevolg van het wegvallen dier sanctie als factor.

Is dit dan geen bevoorrechtiging? De heer Thamrin heeft mijns inziens zooeven klemmend aangetoond, dat het niets anders is dan een bevoorrechtiging van een hoogst uitzonderlijk karakter, in dier voege, dat alleen voor de Billitonmaatschappij een regeling als deze is getroffen. Nu heeft de geachte Regeeringsgemachtigde, omdat hij voelde dat hij hier zijn redeneering moest afmaken, gezegd dat een tegemoetkoming van f 75 wordt gegeven, gemotiveerd door het feit, dat het laten uitkomen van dergelijke Chineesche arbeidskrachten nuttig en wenschelijk is.

Op zich zelf erken ik dit. Ik wil wel aannemen, dat dat zoo is, maar voor tal van andere instituten is het evenzeer nuttig en wenschelijk de beschikking te hebben over dit soort sobere en hardwerkende arbeiders, maar die worden nochtans niet tegemoet gekomen. Ook voor allerlei andere werkzaamheden zou het nuttig en wenschelijk zijn dat de ondernemingen werden tegemoet gekomen in de financieele consequenties van hun arbeid in Indië, van welken aard ook. Nochtans wordt dat niet en nergens gedaan, nochtans wordt het omgekeerde herhaaldelijk gedaan. Daarom handhaaf ik wel degelijk de vergelijking die ik zooeven trok.

Nu heeft de heer De Villeneuve mij gezegd, dat ik die vergelijking niet moest trekken, omdat het hier zou betreffen volkomen ongelijksoortige en onvergelijkbare grootheden. Ik heb nog nooit anders gemerkt — en ik heb toch jarenlang al heel wat af-gedebatteerd — dan dat men een vergelijking die men niet lust, waarmede men moeilijkheden heeft, afwijst met de opmerking: Iedere vergelijking gaat mank, of: De vergelijking gaat niet op, want de factoren zijn ongelijksoortig. Ik tart ieder mij een vergelijking — let wel, een vergelijking — op te geven, die ik niet op dat motief van de hand kan wijzen.

(De heer Roep: Maar dit sluit niet in, dat de vergelijking juist is.)

(De Villeneuve.)

Inderdaad, maar die conclusie laat ik geheel voor rekening van den heer Roep, want dat heb ik niet gezegd. Wat ik wel gezegd heb is: Dat men tot deze terugwijzing kan komen, schuilt hierin, dat men een vergelijking op één lijn stelt met een gelijkheid. Dat is een ernstige fout. In een vergelijking zit reeds, dat het om ongelijke zaken gaat, want anders zou men beter van een gelijkheid kunnen spreken. Dit is, om het eens populair uit te drukken, een steeds veel gebruikt en nochtans goedkoop en daarom ondeugdelijk argument. Een vergelijking dient enkel om iets te demonstreeren, om zijn gedachten te ondersteunen, te verhelderen, om duidelijker te maken, wat men bedoelt, maar een vergelijking beteekent niet een gelijkheid.

(De heer Th a m r i n: Het is een uitvluchtargument.)

Ik wilde, omdat ik aan het woord was, dit woord niet gebruiken, maar ik zal er geen bezwaar tegen maken, als de heer Thamrin het bij gelegenheid zoo eens wil zeggen.

(De heer K a n: Tegen den heer Kerstens.)

Een vergelijking moet men in haar waarde laten. Als men zegt, de werkzaamheden van de Billitonmaatschappij zijn voor de buitengewesten, hun openlegging, hun exploitatie, voor land en volk, voor hun ontwikkeling, om de woorden van den heer Roep te gebruiken, van groot belang en dus is er een gegronde reden om de onderneming financieel tegemoet te komen en ik dan vergelijkenderwijs zeg, voor dezelfde buitengewesten, voor de cultureele, sociale, moreele en hygiënische opheffing van die buitengewesten en hun land en volk zijn die en die instellingen evenzeer nuttig en hun werkzaamheden zijn niet alleen nuttig, maar ook zeer gewenscht, laat men op de voor die instellingen geëigende manier die instellingen dan ook tegemoetkomen, dan gaat het niet aan, dat men deze vergelijking van de hand wijst met de opmerking, dat zij geen gelijkheid is, wat niemand gesteld heeft.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zal het hierbij laten, omdat de amendementen straks gelegenheid geven de nadere detaillering ter sprake te brengen.

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeeringsemachtigde, wiens betoog ik met groote instemming heb aangehoord, heeft mij, laat ik zegen het zachte verwijt gemaakt, als zou ik de zaak hier uitsluitend door de bril van de Billitonmaatschappij hebben bekeken. Ik meen echter duidelijk op den voorgrond te hebben gesteld, dat dit een zaak is, welke niet alleen de Billitonmaatschappij betreft, maar dat in niet mindere, doch zelfs in sterkere mate ook de Bangkatinwinning bij dit ontwerp belang heeft. Het gaat om de tinbedrijven in het algemeen. Wat is eigenlijk de kern van het betoog? De kern is — en het wil mij voorkomen, dat ons geacht medelid, de heer Kerstens, zulks bij zijn zoeven gehouden betoog in tweeden termijn wel zeer uit het oog heeft verloren —, dat het gaat om een historisch geworden iets, gegrond op praktische ervaring. Zoo lang de tinbedrijven werken, hebben zij met het Chineesche arbeidersbestand — om dit niet al te fraaie Nederlandsche woord te gebruiken, dat toch wel tot ons allen spreekt — gewerkt. Dat heeft zich door de jaren ontwikkeld. Er is op de eilanden een maatschappij gegroeid. Men werkt nu eenmaal goed en gemakkelijk met deze Chineesche importkrachten. Zij hebben hun efficiëncie ook bij proefnemingen, welke met Inheemsche arbeidskrachten genomen zijn, bewezen. De heer Thamrin heeft mij zoo juist gevraagd waar ik het gegeven van 30% vandaan haal. Ik herhaal, dit gegeven is afkomstig van het hoofd van het Bangkokbedrijf, zoodat ik voor de juistheid van het cijfer van 30%, dat dus weergeeft de mindere arbeidsprestatie van de Inheemsche arbeidskrachten vergeleken met de Chineesche, ten volle kan instaan. Als de heer Thamrin mij dan niet wil gelooven, doet mij dat leed, maar daar kan ik ook niets aan doen.

(De heer Th a m r i n: Bij overigens in alle opzichten gelijke omstandigheden?)

(Van Helsdingen.)

Inderdaad.

(De heer Th a m r i n: Dat wil ik gaarne nader geadstrueerd zien.)

Mijnheer de Voorzitter! Het is een gegeven, dat ik heb gekregen van iemand die, naar ik meen, de meeste kunde en kennis ter zake bezit en daarom over juiste cijfers beschikt en wiens gegevens ik dan ook zonder meer heb aangenomen.

Nu kan de heer Thamrin daarbij cijfers aanhalen zooals hij zoeven deed uit het jaarverslag van de Bangkatinwinning. Ik heb die cijfers zoo vlug niet kunnen nagaan. Daarin vindt men echter slechts betrekkelijk geringe verschillen in loonen tusschen Chineesche en Inheemsche arbeiders. Echter zijn ze beslist niet van dien aard, dat ze het groote verschil van 30% in arbeidsprestatie kunnen overbruggen.

Maar bij dit alles komt nog dit argument, dat de ervaring heeft uitgewezen dat de Chinees zich voor het werk in de open mijnen in het bijzonder leent, zijn geheele habitus, zijn wijze van arbeiden enz. Wanneer men de zaak uit dit oogpunt beziet, moet men niet spreken van presentjes, van subsidies en tegemoetkomingen die aan de bedrijven zijn gegeven. Wat de Regeering doet is niet anders dan rekening houden met de realiteit en dan vraag ik mij af of het niet billijk is, bij het treffen van bepaalde maatregelen, die voor de bedrijven ongetwijfeld een zeker nadeel medebrengen, het nadeel namelijk dat ligt in het wegvallen van de poenale sanctie — hoe juist die maatregelen op andere gronden getroffen ook mogen zijn — dat men rekening houdt met de realiteit en de billijkheid betracht. Daarom meen ik, dat de vergelijking, die de heer Kerstens getroffen heeft en waarvan ik gezegd heb dat ze mank gaat, nog steeds niet opgaat. Men behoort niet naast elkaar te stellen een bedrijf ter Oostkust van Sumatra of waar ook in de buitengewesten en een bedrijf op het eiland Bangka of Billiton. Wat de heer Kerstens doet is, een edel bedrijf, zooals hij het noemt, een ziekenhuis of een school, waarvoor hij een subsidie gewenscht had, welke op een zeker oogenblik geweigerd wordt, vergelijken met bedrijven, die onder geheel andere omstandigheden werken. Er zou iets in die vergelijking zitten wanneer de heer Kerstens zou kunnen aanvoeren: wij hebben voor die school gevraagd, speciaal met Chineesche krachten te mogen werken maar dat heeft men niet toegelaten, of voor de ziekenhuizen heeft men speciaal Chineesche mantries noodig en wij moeten daar zooveel voor betalen. Dan zou de zaak anders zijn. Maar als ik hem goed heb begrepen gaat het daar niet om. De heer Kerstens tracht aan te toonen, dat eenzijdig subsidies niet beschikbaar zijn, terwijl anderzijds financieele tegemoetkomingen aan bepaalde bedrijven gegeven worden. Nog eens, men kan hier niet spreken van tegemoetkomingen. Het gaat zuiver om erkenning van de realiteit, om het historisch geworden. Daarom, wat verder ook het lot zal mogen zijn van de proeven bij de tinbedrijven — het gaat niet alleen om Billiton, dus om het gemeenschappelijk bedrijf, maar in mindere even sterke mate om de Bangkatinwinning — de gelegenheid moet worden gegeven, te zijner tijd proeven te nemen. Maar zoolang die niet tot positieve resultaten hebben geleid moet met hetgeen gegroeid is rekening worden gehouden.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb met groote belangstelling de rede van den Regeeringsemachtigde aangehoord en wil gaarne erkennen, dat de zaak mij in vele opzichten veel duidelijker is geworden dan door de schriftelijke en daarop gevolgde mondelinge gedachtenwisseling.

Wanneer de Regeeringsemachtigde van verschillende sprekers heeft gezegd, dat zij min of meer de debatten in een verkeerd spoor hebben geleid, is dit — ik heb dit reeds bij interruptie te kennen gegeven — voor een goed deel aan de Regeering zelf te wijten. Ik schaar mij in dit opzicht geheel

Intrekking Chineesch Arbeidersreglement Bangka en Chineesch Arbeidersreglement Billiton (Ond. 88).

(Van Helsdingen.)

achter den heer Kerstens. De Regeering heeft inderdaad in de Memorie van Toelichting en in de Memorie van Antwoord uitdrukkingen gebezigd, die onwillekeurig leiden tot een vergelijking en tot het spreken van bevoorrechtiging van maatschappijen en dergelijke. Ik kan mij heel goed begrijpen, dat voor den bewaker van een zoodanige Memorie van Toelichting en Memorie van Antwoord, die in de stof zit, alles klaar en duidelijk is: hij heeft er niet veel woorden voor nodig. Maar voor ons, die ons weer opnieuw in de stof moeten inwerken heeft het zijn waarde als het wat beter en duidelijker wordt gezegd dan dit aanvankelijk het geval is geweest.

Overigens is mij vooral dit duidelijk geworden, dat hier inderdaad niet gesproken mag worden over een bevoorrechtiging zonder meer, maar van toepassing van billijkheid, rechtvaardigheid juist in verband met het feit, dat men hier te maken heeft met een wijziging der rechtpositie, welke noch door de maatschappijen zelf, de werkgevers, noch door de werknemers is gevraagd. Ik moet zeggen, dat het betoog van den Regeeringsgemachtigde in dit opzicht bijzonder sterk was.

Men heeft mij verweten — met name de heer Thamrin — dat ik zoo krachtig de — mening zou hebben uitgesproken, alsof Inheemschen niet geschikt zouden zijn voor den hierbedoelden arbeid. Ik heb in mijn betoog tegen den heer Mogot niet anders gezegd dan dat men deze maatschappijen, het grootkapitaal in het algemeen, verwijt een zekere neiging van naar zich toe te rekenen en het is waarschijnlijk, dat deze maatschappijen deze zaken goed zullen hebben uitgeknoeld, en, wanneer de Inheemsche krachten inderdaad goedkooper zouden zijn geweest zeker niet tot het aannemen van uitheemsche krachten, die uiteraard duurder zijn, zouden zijn overgegaan. Natuurlijk vergeet ik geen moment, dat bij deze maatschappijen een zeker conservatisme heerscht; dat zij aan een zekere routine, een zekere werkmethode gewend zijn en er dus tegenop zien door inschakeling van zulk een nieuwe arbeidersgroep daarin verandering te brengen. Dit neemt niet weg, dat naar mijn meening oppervlakkig de gedachte voorzit, dat inderdaad Chineesche arbeiders, uit China aangeworven, in ieder geval belangrijk duurder zijn dan de Inheemsche arbeiders.

Nu heeft mijn geacht medelid, de heer Thamrin, gezegd, dat hij graag alles in cijfers uitgedrukt ziet, en dat die zullen beslissen over de vraag, of de betrokken arbeiders goedkooper dan wel duurder zijn en hij meent zich te dien opzichte te kunnen beroepen op cijfers, ontleend van het jaarverslag van het Bangkabedrijf over 1937. De gegevens, die hij ons op het oogenblik voorhoudt, zijn echter in dit opzicht volstrekt niet bindend. Er is gesproken over de bruikbaarheid van den Inheemschen arbeider, gezien tegenover die van den Chineeschen arbeider.

De heer De Villeneuve heeft op gezag van den directeur van het mijnbouwbedrijf „Bangka” gezegd, dat de Chineesche arbeider een grootere werkcapaciteit heeft dan de Inheemsche. Als ik in het door den heer Thamrin overgelegde verslag zie, dat het aantal Inheemsche arbeiders in het algemeen in het Bangka Tinbedrijf bedroeg in 1935 141 of 3,2% van het totaal aantal arbeiders, in 1936 160 of 1,9% van het totaal en in 1937 107 of 0,9% van het totaal, dan zie ik sedert 1936 een achteruitgang in het aantal Inheemsche arbeiders. Wijst dat op een meerdere geschiktheid van den Inheemschen arbeider, of zou dat misschien kunnen wijzen op een mindere geschiktheid voor dit werk van dezen arbeider.

(De heer Thamrin: Dat wijst erop, dat de Inheemsche arbeiders duurder zijn dan de Chineesche.)

Ja, Mijnheer de Voorzitter, het zou misschien kunnen, dat de Inheemsche arbeiders toch duurder zijn dan de Chineesche arbeiders en dat daarom niet meer Inheemsche arbeiders zijn aangenomen. Daarvoor wijst mijn geacht medelid, de heer Thamrin, wederom op cijfers, welke voorkomen in het jaarver-

(Directeur van Justitie.)

slag van de Bangkatinwinning over 1937. Deze cijfers moet ik wraken. Ik heb ze even oppervlakkig bekeken. Men moet ermede rekening houden, dat deze cijfers in belangrijke mate worden beïnvloed door het totaal. En wanneer wij zien, dat in totaal bij de Bangkatinwinning in 1937 werkten 12 027 arbeiders, waarvan 8580 Chineezzen onder poenale sanctie en 3447 Chineezzen zonder poenale sanctie, waartegenover staat een aantal van 107 Inheemsche arbeiders, dan is het wel duidelijk, dat de kosten per arbeider voor premies, voeding, werving, repatriatie, geneeskundige hulp en administratie belangrijk door deze totalen zullen zijn beïnvloed, en dat men uiteraard ten opzichte van de Inheemsche arbeiders met hun aantal van 107 ten aanzien van de algemeene kosten, door bijzondere maatregelen, ten gevolge van vracht, enz. duurder zal uitkomen dan met de groote aantallen Chineezzen, die daar tegenover staan. Wanneer men dan verder in aanmerking neemt, dat van de Chineezzen er 8580 onder poenale sanctie werken, dus dat voor hen alleen de premies gelden, en de wervings- en de repatriatiekosten toch ook beïnvloed worden, niet alleen door deze 8580 arbeidskrachten, doch mede door de 3340 Chineezzen, die zonder poenale sanctie zijn aangenomen — en die dan waarschijnlijk geput zijn uit het arbeidersreservoir, waarover de geachte Regeeringsgemachtigde sprak — dan kan men ook weer begrijpen, dat deze totalen de directe kosten van de mijnwerkersdagtaak zeer belangrijk hebben beïnvloed — en ten ongunste. Daarom wraak ik het gebruik van deze cijfers en houd ik vol, dat ze geen uitsluitel geven.

(De heer Kerstens: Maar deze getallen zijn toch hoofdelijk omgerekend?)

Ja, en juist doordat ze hoofdelijk zijn omgerekend en de repatriatie niet naar een aantal van 8580 man is berekend, maar van 3340 meer, is de conclusie onjuist. Voor de repatriatie van inheemschen wordt slechts gerekend op 307 personen, en voor die groep zal men van de K. P. M. allicht minder faciliteiten hebben kunnen bedingen dan van de J. C. J. L. voor de repatriatie van zoovele duizenden.

Mijnheer de Voorzitter! Ik weet niet, of mijn betoog in alle opzichten op juistheid kan bogen, maar ik kom er tegen op, dat men ons zonder meer deze cijfers voorlegt en dan zegt: ziet ge wel, de Inheemsche arbeiders komen veel duurder uit en daarom is het beter, Chineesche arbeiders in dienst te nemen.

De Voorzitter: Hiermede is de beraadslaging over dit onderwerp in tweeden termijn van de zijde van den Volksraad beëindigd.

Is de Regeeringsgemachtigde bereid dadelijk te antwoorden?

De heer Enthoven, directeur van Justitie: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter! Ik meen trouwens, in tweeden termijn kort te kunnen zijn.

Naar aanleiding van hetgeen de heer Thamrin in dezen termijn nog te berde bracht, zou ik slechts enkele opmerkingen willen maken. Hij wees er op, dat op het stuk van arbeidsprestaties en bruikbaarheid van den Inheemschen arbeider bij de mijnbedrijven niets is te vinden in de jaarverslagen van de betrokken maatschappijen. De Regeering zou hiervan willen zeggen, dat dat ook heel moeilijk kan. Immers, men kan dergelijke cijfers alleen produceeren, wanneer men de onderzoekingen speciaal heeft ingesteld op de resultaten van den arbeid van de verschillende groepen en hierop zijn de jaarverslagen dier maatschappijen ten eenenmale niet ingesteld. Er staan hiervoor geen speciale cijfers ter beschikking, en gelijk de heer Van Helsdingen terecht opmerkte, kan men uit de cijfers der jaarverslagen geen afdoende gegevens distilleeren ten aanzien van de arbeidsprestaties en de bruikbaarheid voor bijzondere werkzaamheden van de verschillende categorieën arbeiders.

Intrekking Chineesch Arbeidersreglement Bangka en Chineesch Arbeidersreglement Billiton (Ond. 88).

(Directeur van Justitie.)

(De heer Thamrin: De heer Van Helsdingen ging slechts uit van veronderstellingen!)

Wanneer de heer Thamrin met de Regeering zou medegaan, zou hij er op kunnen rekenen, dat hij over eenigen tijd wel gegevens zal krijgen, die betrouwbaar zijn; dat is n.l. het geval, wanneer bij de Bangka-tinwinning — en naar de Regeering hoopt ook bij de Billitonmaatschappij — opnieuw een proef zal worden genomen met het overschakelen op Inheemsche arbeiders. Wanneer dit geschiedt — en speciaal onder de omstandigheden, waaronder het nu zal geschieden, waarbij het natuurlijk de bijzondere aandacht van de Regeering zal hebben —, zullen hieruit de gegevens worden verkregen, die de heer Thamrin wenscht.

Ik zou hieraan alleen nog willen toevoegen, dat het voor de Regeering in het geheel niet gaat om een disqualificatie van de Inheemsche arbeiders. Ik meen, dat de heer Thamrin het aanvoelt, alsof hier tot uiting komt een soort mindere waardeering van de Inheemsche arbeiders, die minder goed bruikbaar zouden zijn dan andere arbeiders. Het gaat er echter slechts om, dat de verschillende landaarden hun bijzondere eigenschappen en kenmerken hebben en dat de eene categorie voor speciale werkzaamheden meer aanleg en geschiktheid bezit dan de andere, zonder dat dit nu een mindere appreciatie van die groep met zich behoeft te brengen. Dus ook hier zou een bijzondere aanleg, een bijzondere geschiktheid van de Chineesche arbeiders voor de speciale mijnwerkzaamheden niet beteekenen, dat men den Chineeschen arbeider in het algemeen stelt boven den Inheemschen arbeider. En dat is toch wat de heer Thamrin er toe bracht, er telkens op aan te dringen, dat men toch met bewijzen in dit opzicht zou komen. Men kan deze kwestie heel zakelijk en nuchter bekijken en dan gaat het slechts om de vraag of de categorieën van arbeiders, die in de mijnbedrijven worden gebruikt, permanent zullen moeten worden gebruikt of dat daarin verandering moet komen. De Regeering nu is het er mede eens, dat in ieder geval moet worden geprobeerd daarin verandering te brengen en dat daarvoor alle aanleiding zal bestaan, doch dat het in het geheel niet onjuist is daarbij van regeeringszijde eenige faciliteiten te verleen. Die faciliteiten zullen bestaan in het lagere toelatingsgeld voor de nog te importeerden Chineesche arbeiders.

Wat de andere onderdeelen van het voorstel betreft, daarin zit niet een faciliteit met het oog op de onmisbaarheid of de vermeende onmisbaarheid van de Chineesche arbeiders. De heer Thamrin heeft gezegd: maar bij de tabaksmatschappijen heeft de Regeering dan toch juist deze laatste tegemoetkoming niet noodig gevonden. Mijnheer de Voorzitter! Voor de tabaksmatschappijen heeft de Regeering inderdaad niet een import van Chineesche arbeiders tegen betaling van de helft van het normale toelatingsgeld noodig geacht. Dat was echter, omdat de Regeering indertijd heeft aangenomen dat de tabaksmatschappijen, hoezeer zij zelf wel verder gingen, de Chineesche arbeiders niet permanent noodig hadden en deze matschappijen ook wel zonder dien import hun bedrijf op dezelfde wijze konden voortzetten. Wat de tinmatschappijen betreft, wordt aangenomen — dit is hier juist het verschil —, dat men te maken heeft met werkzaamheden, ten aanzien waarvan tot dusverre nog steeds op goede gronden wordt volgehouden, dat de Chineesche arbeiders daarvoor een bijzondere geschiktheid bezitten.

Mijnheer de Voorzitter! Wat verder het door den heer Kerstens gesprokene betreft, mag ik wel voorbij gaan de opmerking van dit geachte lid over de vraag waar de schuld ligt, dat het College sommige punten niet dadelijk zoo duidelijk heeft gezien. Wat wel beantwoording eischt, is de passage, waar de heer Kerstens de stelling formuleert, die door mij in eersten termijn is verdedigd en daarop laat volgen: de Regeering gemachtigde meent nu, dat men de tinmatschappijen niet mag laten betalen voor de afschaffing

van de poenale sanctie; deze wijziging in rechtstoestand van de arbeiders mag aan de matschappijen n.l. geen geld kosten; ik vind — aldus het geachte lid —, dat het den matschappijen wel geld mag kosten.

Nu zou dit kunnen slaan — en dat was ook mijn eerste indruk — op den overgangsmaatregel, die in het ontwerp gelegen is, te weten de betaling van f 1,50 voor een toelatingskaart voor de ex-contractkoelies, maar wanneer ik goed geluisterd heb, kan ik uit het vervolg van de rede van den heer Kerstens afleiden, dat hij eigenlijk meer gedacht heeft aan een ander deel der voorstellen en wel aan — zooals de heer Roep het noemt — de permanente regeling. De heer Kerstens toch zegt: het is heelemaal niet onredelijk, dat de werkgever een premie betaalt voor het verkrijgen van een bepaalde gewilde soort arbeiders. Deze formuleering kan men echter alleen toepassen op nieuwen import; daarvan kan men zeggen: laat de werkgever maar een premie betalen voor het verkrijgen van een bepaalde soort arbeiders, waarop hij speciaal prijs stelt. Maar het betreft thans een afwikkeling van de thans geldende arbeidsverhoudingen, waarbij men niet kan spreken van een rekenen op het verkrijgen van arbeiders. Het gaat hier om arbeiders, die op het oogenblik ter beschikking staan en het kan niet in de bedoeling liggen van den heer Kerstens, dat men het volkomen redelijk zou achten om den werkgever voor de keus te stellen: alle arbeiders af te danken of te betalen. Het is volkomen redelijk wanneer men zegt: de ondernemer moet deze arbeiders, die hij eenmaal heeft, behouden en wanneer in de rechtsverhouding wijziging optreedt, is er geen reden daarvoor den werkgever nog eens extra te belasten.

Tenslotte heeft de heer Kerstens ook nog gesproken over het argument, dat men toch niet alleen van dit bedrijf kan zeggen, dat het zoo bijzonder nuttig is en dat daarom die tegemoetkoming noodig is, terwijl bij andere zeer nuttige bedrijven en instellingen tegemoetkoming van financieelen aard niet kan worden overwogen. Ik zou hierop willen antwoorden, — en dit is ook uitvoerig door den heer De Villeneuve aangevoerd — laat men die zaak niet zoo abstract theoretisch bezien, maar in historisch verband. Tenslotte gaat het niet om een nieuwe tegemoetkoming, maar om een regeling, die vanouds bestaat en waarvoor goede redenen hebben bestaan. Deze kan nu wel onder de gewijzigde omstandigheden verouderd zijn en de redelijkheid kan wellicht minder in het oog springen, maar bij de behandeling van deze zaak hebben de betrokken instanties in dit onderdeel van de regeling toch gezien — om het populair uit te drukken — een noodzakelijken schokbreker. Wanneer men de thans bestaande regeling op de voorgestelde wijze verandert, zal er niet alleen betaald moeten worden voor de menschen, die men krijgt, maar men zal ook menschen krijgen, die niet meer gebonden zijn aan den werkgever, waardoor het risico voor dezen al dadelijk groter wordt. Wanneer men dan zegt: laten wij bij de moeilijkheden, die hieruit voortspruiten voor de werkgevers, niet ook nog het financieel bezwaar vergrooten, dan is dit als het ware een schokbreker om den overgang niet te plots en niet te hard te maken, en om te verzachten de gevolgen, die dit voor de toekomst zal hebben.

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen hiermede ook de opmerkingen van den heer De Villeneuve te hebben beantwoord.

Wat den heer Van Helsdingen betreft kan volstaan worden, zooals ik reeds in het kort gedaan heb, met de opvatting te onderschrijven, dat men hier uit de aangehaalde cijfers van het jaarverslag niet mag komen tot een bepaalde conclusie ten aanzien van de noodzaak of wenschelijkheid om met Chineesche arbeiders te moeten werken in dit mijnbedrijf. Tenslotte kan men hier lang over debatteeren, maar dat zal niet veel resultaat opleveren. Men zal tenslotte met positieve gegevens moeten komen, wat ook in de bedoeling ligt, wanneer een proef zal worden genomen met het overschakelen op Inheemsche arbeiders. Aangezien die proef geleidelijk zal

18de VERGADERING — DINSDAG 19 DECEMBER 1939.

Intrekking Chineesch Arbeidersreglement Bangka en Chineesch Arbeidersreglement Billiton (Ond. 88).

(Thamrin, De Villeneuve.)

moeten gebeuren en daarvoor eenige tijd noodig is, zullen dus zeker nog eenige jaren moeten verlopen, waarbij de onmisbaarheid van de Chineesche koelies niet kan worden ontkend en daarom meent de Regeering ook het derde deel van het voorstel te kunnen handhaven.

De **Voorzitter**: Hiermede zijn de beraadslagingen over het ontwerp in zijn geheel beëindigd, zoodat kan worden overgegaan tot de stemming over de artikelen, waarbij tevens de amendementen-Thamrin op de artikelen III en IV in behandeling zullen komen.

Artikel I wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is artikel II.

Ik merk den geachten Regeeringsgemachtigde op, dat hij nog geen antwoord heeft gegeven op de opmerking van den heer De Villeneuve, dat het slot van het artikel vanaf de woorden „met dien verstande” betrekking heeft zoowel op het onder *a* als onder *b* bepaalde, zoodat de bedoelde passage duidelijker op een nieuwen regel kan beginnen.

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: De opmerking van den heer De Villeneuve is juist, Mijnheer de Voorzitter.

Artikel II wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van het amendement-Thamrin c.s. (st. 7A) op artikel III (HG 157/158).

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Volgens de Memorie van Toelichting behooren de toelatingsbepalingen in beginsel voor iedereen gelijk te zijn. Dit geldt dus ook voor ex-poenale sanctie-arbeiders, die volgens de Regeering in den zelfden status verkeerden als ieder ander vreemdeling. Als men van deze stelling uitgaat, moeten dus ex-poenale sanctie-arbeiders, indien geen uitzondering wordt gemaakt, een toelatinggeld van *f* 150 betalen. Zooals bekend, is speciaal voor deze lieden een bijzondere regeling in het leven geroepen, waarbij zij in plaats van het normale toelatinggeld een toelatinggeld van *f* 75 moeten betalen. Op deze bijzondere regeling wordt thans weder een nadere bijzondere regeling in het leven geroepen, die zegt, dat de ex-poenale sanctie-arbeiders, die in den zelfden status verkeerden als ieder ander vreemdeling, niet een gereduceerd tarief van *f* 75 zullen betalen, maar van *f* 1,50, een honderdste dus van het normale tarief en een vijftigste van het bijzondere tarief.

Waar de Regeering de stelling verkondigt, dat ieder volgens de toelatingsordonnantie gelijk moet zijn, lijkt mij een geleidelijke aanpassing van *f* 1,50 aan *f* 150 wel wat bijzonder langzaam. Ik ben niet geheel ongevoelig voor de argumenten der Regeering om de Billitonmaatschappij in zekeren zin tegemoet te komen, daarom had ik mij gedacht, dat een overgangsbedrag van *f* 50 redelijk is in verhouding tot het normaal tarief, dus 1/3 daarvan. Met dit overgangsbedrag wordt nog altijd tegemoet gekomen met een bedrag van *f* 65 000 voor het geheele bedrijf en *f* 25 000 voor het aandeel van het Billitonbedrijf in het bijzonder en ik meen, dat, gezien de omstandigheden, gelet op het standpunt van de Regeering, om haar een genoegen te doen, niet verder moet worden gegaan dan het cadeau van een kwart ton aan de Billitonmaatschappij.

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! Na hetgeen ik in eersten en tweeden termijn heb gezegd, behoef ik daar thans niet veel aan toe te voegen. De heer Thamrin

(Roep, Van Helsdingen, e.a.)

spreekt nog steeds van cadeaux. Ik meen in aansluiting op hetgeen de geachte Regeeringsgemachtigde heeft betoogd, dat wij dat onder geen beding zoo mogen zien en dat het hier alleen gaat om het bewerkstelligen van een zoo billijk mogelijken overgang. Daartoe lijkt mij het voorstel van de Regeering het meest geschikt en ik heb dan ook tegen dit amendement ernstig bezwaar.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! De heer Thamrin herinnert er aan, dat voor elken immigrant dezelfde bepalingen behooren te gelden. In het algemeen is dat natuurlijk juist, maar ik meen, dat door de historie, die aan dit alles vast zit, voor deze lieden een heel andere positie bestaat, dat zij in een gansch andere situatie verkeerden dan incidenteele en willekeurige immigranten.

De heer Thamrin heeft in den loop van zijn betoog verder gezegd, dat de regeling van de Regeering zou neerkomen op een voordeeltje voor de Billitonmaatschappij. Men zou even goed kunnen zeggen, dat de regeling van de Regeering neerkomt op een voordeeltje voor de betrokken arbeiders. Ik ben noch van het ene standpunt, noch van het andere gezichtpunt. Mijns inziens komt het amendement, waarover wij spreken, hierop neer, dat een extra-heffing van deze lieden zou worden gevorderd, te betalen door wie ook, door henzelf of eventueel door de Billitonmaatschappij, een extra-heffing, die zou zijn gegrondvest op en een gevolg zou zijn van den gewijzigden status, waaronder deze arbeiders zullen komen te verkeerden en daarvoor is mijns inziens geen enkele rechtsgrond aanwezig.

Ik zal dus tegen het amendement stemmen.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik sluit mij bij de argumentatie van ons geacht medelid, den heer Roep, aan.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeeringsgemachtigde heeft in zijn knappe verdediging van dit ontwerp als argument gebezigd, dat de thans aan de orde zijnde regeling is geboren uit de overweging, dat billijkheidsgronden het wenschelijk maken de Billitonmaatschappij — want hierom gaat het tenslotte toch — tegemoet te komen.

De Regeering is zelfs verder gegaan. Zij zegt, dat de regeling een noodzakelijk complement is op de maatregelen, die Zij denkt te nemen tot afschaffing van de poenale sanctie, een afschaffing, die noch door de tinbedrijven, noch door de belanghebbende arbeiders wordt gewenscht. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft — heb ik hem goed verstaan — zelfs laten doorschemeren, dat de arbeiders bij de poenale sanctie zelfs wel varen. Ik wijs er echter op, dat de Regeering de poenale sanctie destijds toch niet voor haar genoegen heeft ingevoerd. De poenale sanctie is ingevoerd om tegemoet te komen aan de belangen van de betrokken tinbedrijven en in het bijzonder aan de belangen van het Billiton tinbedrijf.

Tientallen jaren hebben de tinbedrijven van de poenale sanctie profijt getrokken en nu gaat het dus niet aan, dat, waar uit overwegingen van billijkheid de poenale sanctie wordt ingetrokken — een regeling, die, daarop wijs ik terloops, de beteekenis heeft gehad van een benadeeling van de Indonesische arbeiders — de tinmaatschappijen wordt tegemoetgekomen.

Ik betreur het zelfs zeer, dat de Regeering ertoe heeft kunnen besluiten de ontwerp-ordonnantie bij den Volksraad in te dienen, want het is der Regeering toch bekend, welk een onwelwillende houding er in den Volksraad heerscht speciaal tegenover de Billitonmaatschappij.

De **Voorzitter**: Ik verzoek U, U in Uw algemeene beschouwingen te beperken. Thans is het amendement aan de orde.

(Soetardjo, Kan, e.a.)

De heer **Soetardjo**: Daaraan ben ik ook bezig, Mijnheer de Voorzitter!

Liever zou ik, nu de Regeering er niet aan denkt het ontwerp in te trekken, mijn stem aan de ontwerp-ordonnantie onthouden. Om echter aan de wenschen van de Regeering tegemoet te komen, zal ik echter gaarne mijn stem aan het amendement geven omdat bij aanneming van het amendement de getroffen regeling eenigszins wordt verzacht.

Op grond van deze overweging zal ik mijn stem aan dit amendement geven.

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb met genoegen de verdediging van den eersten onderteekenaar van het amendement aangehoord. Was ik eerst in de veronderstelling, dat de heer **Thamrin** zich zou houden aan de geponeerde stelling: wij leven hier onder één wet, wij moeten ons allen onderwerpen aan de toelatingsordonnantie, het betoog van den heer **Thamrin** gaf zooveen blijk, dat hij deze stelling prijs gaf en dat in het amendement wordt gemarchandeerd.

Zou men wat kunnen voelen voor een Prinzipienreiteri en zeggen: ik neem den hoed af voor een consequente doorvoering van de geldende wet, voor marchandeeren kan men, gezien de bedoeling der Regeering, welke tegenover zulk een consequente doorvoering staat, naar het mij voorkomt, weinig gevoelen. Hier wordt eigenlijk in stede van f 1,50, wat de Regeering billijk vindt, een bedrag van f 50 gesteld. Dit is wellicht een ruim gebaar in de oogen van den heer **Thamrin**.

(De heer **Thamrin**: Het is een derde van het geldende tarief.)

Maar in mijn oogen doet het vreemd aan, want hier gaat het om een afwijking van hetgeen ik van den heer **Thamrin** gewend ben, n.l., dat hij steeds voet bij stuk blijft houden. Een beginsel is een beginsel en daar moet men respect voor hebben, maar dat standpunt wordt hier prijsgegeven. Dat is niet juist en daarom, het spijt mij, kan ik niet voor het amendement stemmen.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan op zichzelf veel gevoelen voor het billijkheidsargument, dat vooral door den heer **Roep** met zooveel nadruk naar voren is gebracht. Men kan inderdaad aldus redeneren: deze menschen zijn er nu eenmaal. Ze zijn hier gekomen onder vigueur van de poenale sanctie; nu de poenale sanctie komt te vervallen is het billijk, dat ten aanzien van deze menschen een tegemoetkomende houding wordt aangenomen.

Daartegenover staat echter m.i. een groot bezwaar, dat in het debat niet duidelijk naar voren is gekomen; vandaar dat ik daar thans even op wijs. Nu deze menschen niet langer onder de poenale sanctie werken, zijn ze n.l. volkomen vrij, en niet meer aan Bangka of Billiton gebonden.

(De heer **Van Helsdingen**: Zeker wel, het contract loopt toch door?)

Het contract loopt inderdaad door, maar dat geldt alleen voor deze groep en niet voor de volgende categorie, bedoeld in art. IV. Het contract is echter op een bepaald oogenblik afgelopen en dan zijn deze menschen vrij om uit te zwermen over Indië. Ik vraag mij af, als men het billijkheidsargument zoo op den voorgrond stelt, of dit in werkelijkheid wel zoo billijk is, want het komt er dan op neer, dat men een bepaalde groep menschen heeft, die op zeer goedkope wijze niet alleen tot Bangka en Billiton maar tot geheel Indië worden toegelaten. Op dat bezwaar wilde ik even wijzen; ik weet niet of het mogelijk is het te ondervangen.

De heer **Kerstens**: Mijnheer de Voorzitter! Ik houd er in het algemeen niet van, aan een amendement, waarmee ik het in wezen eens ben, te knabbelen, maar ik had voor mij zelf allang een ander cijfer in het hoofd vóór ik het amendement in handen kreeg en dat was f 25. Het blijft een even willekeurig bedrag als ieder ander, dat geef ik toe, maar er is

(**Kerstens**, Directeur van Justitie.)

voor de volgende redeneering toch wel iets te zeggen: Deze menschen zijn binnengekomen en hebben halverwege hun diensttijd onder de poenale sanctie een ander contract gekregen.

Dat beteekent: een wijziging van rechtspositie. En deze mag niet al te veel financiële consequenties hebben.

De heer **Verboom** zegt, dat deze menschen toch in zooverre worden bevoorrecht, dat ze straks over geheel Indië zullen kunnen uitzwermen tegen een veel geringer bedrag dan voor anderen geldt, maar daar staat dan tegenover dat ze als contractkoelie hebben gewerkt in een bepaald deel van Nederlandsch-Indië en in een moeilijk bedrijf. Als we dit alles tegen elkaar afwegen, zou ik den voorstellers van het amendement willen vragen, of zij het bedrag van f 50 door f 25 willen vervangen, in welk geval zij van mijn stem verzekerd kunnen zijn.

Dan blijft — als ik hem goed heb begrepen — voor den heer **Roep** dit bezwaar bestaan, dat misschien die arme koelie nu wel die f 25 moet opbrengen, als n.l. de maatschappij het niet doet. Ik geloof, dat dit niet heelemaal juist is. Wij hebben zooveen gehoord, dat de Chineesche arbeider feitelijk nog onmisbaar is voor de Billiton Maatschappij. Welnu, als dat zoo is — ik neem dat aan — dan behoeft de Chineesche arbeider zijn been maar strak te houden en betaalt de maatschappij die f 25. Als de maatschappij dat niet wil doen en het bedrag wil inhouden behoeft de Chineesche arbeider zich niet daar bij neer te leggen. Hij behoeft geen eenzijdige verandering van arbeidsvoorwaarden te accepteeren. Inhouding kan niet plaats vinden zonder zijn toestemming en in het algemeen is de Chinees heel goed in staat op zijn gadje te passen. Ik zou dit er dus best op willen wagen, in de overtuiging, dat die f 25 inderdaad moeten worden betaald door de maatschappij.

Ik heb hier nog maar één argument aan toe te voegen. De Regeeringsgemachtigde zegt: het is onredelijk de verandering van rechtspositie te laten betalen, omdat in feite niets anders verandert. Daar ben ik het nog altijd niet mee eens. Dat zou zoo zijn, wanneer men niet kwam uit een stadium, dat een bevoorrechtiging van de maatschappij beteekent — namelijk het in dienst hebben van contractarbeiders onder poenale sanctie. Die opheffing van een bepaalden vorm van rechtspositie is geen benadeeling van deze maatschappij. Het is alleen het ontnemen van een uitzonderlijk voorrecht. Wanneer dit uitzonderlijk voorrecht wordt weggenomen ontstaat een situatie, zooals die voor allerlei andere ondernemingen geldt en altijd gegolden heeft. Nochtans wordt de maatschappij nu, wanneer dit amendement wordt aangenomen, nog bevoorrecht, doordat niet f 150, en ook geen f 75, maar slechts f 25 voor een toelatingskaart moet worden betaald. Ik vind, dat zij dat er wel voor over mag hebben.

Daarom, als de voorstellers het bedrag van f 50 willen brengen op f 25 zal ik voor het gewijzigde amendement stemmen. Indien zij echter het bedrag van f 50 laten staan zal ik tegen het amendement stemmen, omdat anders de overgang niet geleidelijk genoeg is.

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik meen te kunnen volstaan met in het kort nog eens te herhalen, wat het standpunt van de Regeering tegenover dit amendement is. Dat dit standpunt afwijzend is, zal wel reeds zijn gebleken uit hetgeen door mij in eersten en in tweeden termijn is aangevoerd. Wanneer men zou vragen wat de beteekenis is van de wijziging van het bedrag, dat in plaats van f 75 volgens het amendement f 50 zou moeten zijn en dat, wanneer de raad van den heer **Kerstens** wordt opgevolgd, weer tot f 25 zou worden verlaagd, moet ik daarvan zeggen, dat het naar de meening der Regeering inderdaad niet een kwestie moet zijn waarover gemarchandeerd kan worden. Zij moet naar haar meening logisch zijn.

Het is niet juist, dat voor deze menschen, die hier binnen-

(Thamrin.)

gekomen zijn op een moment, dat voor hen geen toelatingsgeld werd vereischt en ook niet kon worden verwacht, dat het later zou moeten worden betaald, noch van de zijde van den ondernemer, noch van de zijde van den arbeider, nu plotseling, omdat de wetgeving wordt veranderd te laten betalen. *f* 25 is principieel wel even onjuist als *f* 50 of *f* 75. De Regeering vraagt dan ook slechts *f* 1,50 zegelgeld, want tenslotte is het goed, dat als men papieren uitrekt, het normale zegelgeld wordt betaald.

(De heer Kerstens: Maar de geleidelijkheid van de aanpassing is toch een groot zakelijk argument?)

De heer Thamrin: Een aanpassing aan den normalen toestand!

Wat den overgangsmaatregel hier betreft, het gaat niet om een aanpassing, maar tenslotte om een omzetting van het bestaande recht en dan is de Regeering nog steeds van meening, dat men in billijkheid niet van de arbeiders of van de betrokken maatschappijen, die daartoe practisch wel zullen worden genoodzaakt, kan eischen, dat zij nu met geld op tafel komen. Men kan niet zeggen, zooals de heer Kerstens heeft gezegd: laat de maatschappijen dankbaar zijn, dat zij er zoo goedkoop afkomen; als wij er *f* 25 van maken is dat niet zooveel en mogen zij tevreden zijn.

Principieel acht de Regeering het niet juist, wanneer men van deze omzetting van de bestaande rechtsverhoudingen op grond van het algemeen belang, gebruik gaat maken om de Regeering — want zoo ziet Zij het — een bijzonder voordeel te verschaffen ten koste van een der beide partijen. De Regeering ontraadt dus ten sterkste de aanneming van dit amendement.

Ik zou ook nog iets willen opmerken naar aanleiding van hetgeen de heer Verboom nóg heeft aangevoerd. Dit geachte lid heeft terecht gezegd, dat het bezit van toelatingpapieren voor deze menschen nog eenig voordeel zal hebben, namelijk, dat het niet beperkt zal blijven tot den tijd, waarin zij in dienst blijven van de maatschappijen. Dit is een punt, dat ook bij dat — niet geheel overeenkomstige — antecedent van 1932 ter sprake is gekomen en toevalligerwijze is opgeworpen door de groep van den heer Verboom. Destijds is men zelfs gekomen tot het indienen van amendementen, die zijn aangenomen, maar die de Regeering niet heeft kunnen overnemen, omdat overname daarvan zou hebben betekend — om het nu maar eens heel hard te zeggen — een verkapte handhaving van de poenale sanctie. Ook nu zou men aan het bezwaar, dat deze tegemoetkoming niet beperkt blijft tot de dienstverhouding in de bedrijven van Bangka en Billiton, alleen tegemoet kunnen komen door de toelating plaatselijk en tijdelijk te regelen. Daartegen heeft de Regeering echter nog altijd bezwaar. Ook in de stukken is tot uiting gekomen, dat men daardoor den arbeider te veel bindt aan den werkgever en dat dit een veel grooter bezwaar is dan de bedenkingen, die het geachte lid heeft voorgebracht, reden, waarom over deze bedenkingen zal moeten worden heen-gestapt.

Ook dit is dus voor de Regeering geen argument, om af te zien van den voorgestelden maatregel ten aanzien van op het tijdstip van inwerkingtreding aanwezige contractkoolies.

De heer Thamrin: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof niet, dat het nog noodig is, nader in te gaan op de betoogen van de heeren Kan en Roep. Wanneer ik op wat de heer Kan opmerkte, nog even terug kom, doe ik dit, omdat het juist de heer Kan is, die mij verwijt, in dit geval te marchandeeren. Ieder ander dan de heer Kan zou mij met meer recht dat verwijt kunnen toevoegen, maar toch zeer zeker niet de heer Kan.

Mijnheer de Voorzitter! Ik ben niet gewend, ondersteund te worden door den heer Verboom, maar in dit geval heeft hij inderdaad den vinger gelegd op een wonde plek. Het is toch inderdaad een feit, dat menschen, die voor *f* 1.50 in Indië

Handelingen. Zittingsjaar 1939—1940.

(Voorzitter.)

binnenkomen een bijzonder voorrecht genieten, doordat ze evenals anderen, die *f* 150.— moeten betalen, over den geheelen archipel kunnen rondzwerven, en zich kunnen vestigen, waar het hun belieft. Juist vanwege, die tegenstelling hebben wij dit amendement ingediend om het bedrag van het toelatingsgeld van *f* 1.50 te brengen op *f* 50.

(De heer Kerstens: Maar zij dienen toch eerst een heelen tijd onder een contract met poenale sanctie.)

Maar ze kunnen pas gaan rondzwerven wanneer ze niet meer onder poenale sanctie staan.

De wet — ik zeide het zoeven reeds — maakt geen verschil tusschen menschen, die voorheen onder poenale sanctie hebben gewerkt en gewone vreemdelingen; hun status is dezelfde, en daarom is een vermindering van het toelatingsgeld tot *f* 50 reeds een aanzienlijke tegemoetkoming.

Ik moge, naar aanleiding van hetgeen de geachte Regeeringsgemachtigde opmerkte over de amendementen, die de Regeering destijds niet kon overnemen, nog even iets verduidelijken. Het amendement, toentertijd door den heer Fruin ingediend, en dat beoogde, een bedrag van *f* 1.50 te laten betalen, heeft thans een bijzondere beteekenis, omdat de heer Fruin wenschte, dat dat bedrag van *f* 1.50 alleen zou gelden voor toelating tot een bepaald deel van den archipel.

De heer Fruin heeft aldus geredeneerd: wanneer nu die menschen eenmaal zijn ontheven van hun verband onder poenale sanctie, en zij zich over het geheele grondgebied van Nederlandsch-Indië willen begeven, dan behoort van hen even goed het normale toelatingsgeld te worden gevorderd. Wanneer zij echter op één plaats bleven, was het gerechtvaardigd, van hen betaling van *f* 1.50 te vragen. Vandaar dat toen dat amendement niet door de Regeering is overgenomen en wel, omdat de Regeering terecht zeide, dat dit een verkapte voortzetting van de poenale sanctie was. Doch het blijft juist, dat deze personen, die nu *f* 1.50 aan zegelrecht betalen feitelijk geen toelatingsgeld betalen en dat lijkt mij een te ver gaande tegemoetkoming aan deze personen.

Mijnheer de Voorzitter! De heer Kerstens, die mij toch zoo goed gezind is zou ik willen vragen mij te beschermen tegen de verdere verwijten van den heer Kan als ik zijn suggestie zou overnemen, waar ik bij de kwestie van *f* 50 al zoo'n sterk verwijt heb gekregen van den heer Kan.

(De heer Kerstens: Ik vind dat verwijt van den heer Kan niet zoo ernstig.)

De Voorzitter: Hiermede is de beraadslaging over het amendement-Thamrin geëindigd, zoodat tot stemming daarover kan worden overgaan.

Het amendement-Thamrin (st. 7A) wordt in stemming gebracht en aangenomen met 9 stemmen vóór en 7 stemmen tegen.

Vóór stemmen de leden: Thamrin, Mogot, Verboom, Wiwoho, Sosrohadikoesoemo, Hoedojo, Soangkoepon, Soetardjo en de Voorzitter.

Tegen stemmen de leden: Roep, Kerstens, Leunissen, Blaauw, Kan, Van Helsdingen en De Villeneuve.

Het aldus gewijzigde artikel III wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen onder aanteekening, dat de heeren De Villeneuve en Van Helsdingen geacht willen worden tegen te hebben gestemd.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van het amendement-Thamrin e.s. (st. 7B) op artikel IV (HG 157/158).

Ter voorkoming van misverstand wil ik het geachte lid, den heer Thamrin, de volgende vraag stellen. Het geachte lid

(Thamrin, Van Helsdingen, e.a.)

heeft er zich toch rekenschap van gegeven, dat na de aan-neming van het geamendeerde art. III, ook het volgens arti-kel IV te vorderen bedrag f 50 zal zijn?

Is dat ook zijn bedoeling?

De heer **Thamrin**: Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter! Ter toelichting van het amendement zou ik voorts het volgende willen opmerken. Dit amendement bedoelt de personen, die zich gevestigd hebben in bedoelde gebieden en die niet meer onder poenale sanctie werken, niet gelijk te stellen met de arbeiders, werkende onder poenale sanctie. Het betreft hier neringdoenden of hen, die in loondienst zijn, in elk geval vrije menschen, op wie eigenlijk jaren geleden de toelatingsordonnantie had moeten zijn toegepast. Het amendement bedoelt voorts om den onwettigen toestand, waarin deze personen verkeeren zoo spoedig mogelijk op te heffen, dus geen besteding van dezen onwettigen toestand gedurende nog drie jaren en geen gelijkstelling ten deze met de arbeiders, werkende onder poenale sanctie. Want het betreft hier een andere categorie van menschen, die in de vrije maatschappij leven, zoodat voor hen een speciale tegemoetkoming met een termijn van drie jaar m.i. niet noodzakelijk is. Het komt mij voor, dat een termijn van één jaar voldoende ruim genomen is om na dien termijn den aangeduiden onwettigen toestand op te heffen.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Het verwondert mij eigenlijk, dat dit amendement wel slaat op artikel IV, terwijl het niet bedoeld is voor artikel III. Immers, indien ergens de registratie niet die moeilijkheden met zich brengt, welke de Regeering ons heeft geschetst, dan is dat onder de ex-poenale sanctie-arbeiders. Die zijn allen bekend en kunnen als het ware onmiddellijk geregistreerd worden. De menschen evenwel, die vallen onder artikel IV zijn menschen, die leven in de vrije maatschappij over heel het eiland verspreid, ook in de binnenlanden, zoodat het moeilijkheden zal opleveren deze menschen bijeen te brengen en binnen een redelijken termijn te registreren.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft nadrukkelijk verklaard, dat het niet in de bedoeling ligt deze menschen, om wie het hier gaat, onwettelijk enkele jaren op deze eilanden te laten verblijven, doch dat de overheid dien tijd van drie jaren noodig heeft om een en ander administratief te regelen. Indien nu dit amendement wordt aangenomen, dan wordt tot de overheid gezegd: zie nu maar, dat deze zaak in één jaar tijd administratief geregeld is. Maar ik kan mij voorstellen, dat zulks onmogelijk is voor de overheid. Er zal administratief veel te regelen zijn. Er zullen onder deze menschen er wellicht wel zijn met dergelijke tendenzen en politieke inzichten, dat de Regeering aan hen liever geen toelatingskaart zal willen geven. Dat zal behoorlijk onderzocht moeten worden en indien men daar in één jaar niet mee klaar is, zal — wordt dit amendement aangenomen — eenvoudig het gevolg daarvan zijn, dat de Regeering met het voorstel zal komen om den termijn met nog een jaar of twee te verlengen.

Het betreft hier geen principieele zaak. De Regeering wil hier het verblijf van deze menschen wettig, administratief en goed regelen en Zij zegt daarvoor drie jaren noodig te hebben. Dan is het absoluut onjuist om hier vóór dit amendement te stemmen, waarmede men tot uiting brengt, dat de Regeering nu maar moet zien op welke wijze Zij de zaak binnen een jaar geregeld kan krijgen. Mijnheer de Voorzitter! Ik zal tegen dit amendement stemmen.

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering kan volstaan met te verklaren, dat Zij erkentelijk is voor hetgeen door de geachte leden, de heeren Van Helsdingen en Roep is aangevoerd. Het gaat

(Directeur van Justitie, Thamrin, e.a.)

hier inderdaad niet om een principieele zaak. De heer Thamrin moet hier niet het verschil stellen, dat wanneer men drie jaren neemt, men dan een onwettigen toestand laat voortbestaan en dat die met het stellen van een termijn van een jaar wordt opgeheven. Of de termijn gesteld wordt op één of op drie jaar, de bedoeling is een eind te maken aan een ongewenschten toestand en daarvoor moet een termijn gesteld worden. Die toestand moet zoo spoedig mogelijk beëindigd worden. Het gaat hier om de liquidatie van den bestaanden toestand, zonder moeilijkheden, waarvoor tijd noodig is, omdat de menschen over het geheele eiland verspreid zijn en onbekend zijn en de Regeering meent zeker niet minder dan drie jaren noodig te hebben om de zaak te regelen. Het zou bepaald onjuist zijn wanneer verlangd werd, dat deze kwestie binnen een jaar opgelost zou moeten worden en het aantal personen, dat geregistreerd wordt, dan van invloed zou moeten zijn op het totaal aantal personen, dat Nederlandsch-Indië binnen mag komen.

De Regeering is dus zeer bepaaldelijk van meening, dat het amendement onjuist en ongewenscht is.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! De opmerkingen van de heeren Roep en Van Helsdingen hebben dezelfde strekking. Zij twifelen namelijk aan de mogelijkheid of die drieduizend menschen, die in de vrije maatschappij op Billiton en Bangka leven, wel binnen een jaar geregistreerd kunnen zijn. Ik ben nooit in Bangka of Billiton geweest, maar het lijkt mij toch niet zoo gecompliceerd. Er zijn maar twee soorten Chineezers aldaar: Chineezers die werken onder de poenale sanctie en Chineezers die daaronder niet werken. Als men nu het aantal Chineezers weet, dat onder de poenale sanctie werkt, dan is het toch een kleine kunst, de conclusie te trekken, dat alle andere Chineezers, die niet onder de poenale sanctie vallen, de menschen zijn die toelatingsgeld moeten betalen. Ik wil in dit opzicht niet onredelijk zijn, omdat er in deze zaak geen principieele strekking zit. Als de Regeeringsgemachtigde dus uitdrukkelijk verklaart, dat de Regeering geen kans ziet om de menschen binnen een jaar te registreren, ben ik bereid om, in overleg met de mede-ondertekenaars, dit amendement in te trekken.

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Mijn erkentelijkheid uitsprekende voor de bereidheid van den heer Thamrin om dit amendement in te trekken, wijs ik er op, dat de Regeering inderdaad reeds heeft verklaard, dat een termijn van drie jaar zeker noodzakelijk is te achten.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Dit antwoord der Regeering is voor mij duidelijk genoeg. Wij trekken dus het amendement in.

De **Voorzitter**: Het amendement-Thamrin (st. 7 B) op artikel IV is door den eersten ondertekenaar ingetrokken en maakt derhalve geen onderwerp van beraadslaging meer uit. Thans kan tot stemming over artikel IV worden overgegaan.

Artikel IV wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is artikel V.

Er bestaat geen bezwaar tegen over dit artikel nog te beraadslagen, mits men niet vervalte in herhalingen van hetgeen bij de algemeene beschouwingen reeds is opgemerkt.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Ik meen, dat het goed is de aannamen en geschiktmaking van Inlandsche arbeiders voor het tinbedrijf te bevorderen. Ik meen, dat de prikkel daartoe verslapt, indien men het toelatingsgeld van

Intrekking Chineesch Arbeidersreglement Bangka en Chineesch Arbeidersreglement Billiton (Ond. 88).

(Thamrin, Blaauw, e.a.)

f 150 verlaagt tot f 75. Wanneer deze tinbedrijven op de grens der bestaansmogelijkheden zouden leven, zou er m.i. wellicht om economische redenen aanleiding bestaan tot deze verlaging, maar zoo staat de zaak echter niet. Ik ben van oordeel, dat de geschiktheid van den Inlandschen arbeider op den duur stellig zal toenemen, zeker onder de toegewijde leiding der betrokken chefs. Verder zal men ook zonder den import van Chineesche arbeiders nog lange jaren met Chineezen kunnen werken, die men kan krijgen uit de op Bangka en Billiton aanwezige reserve. Deze verklaring toch heeft de Regeering in eersten termijn zelf afgelegd.

Een beperking van den import van Chineesche arbeiders tengevolge van het bedrag van f 150 — want meer dan een beperking zal de heffing van het normaal bedrag niet tot gevolg hebben — zou m.i. geen ernstige schade doen aan de bedrijfsvoering. Ten slotte zal, mocht mijn inzicht onjuist zijn, zulks over enkele jaren kunnen blijken en kan men nog altijd de wet opnieuw veranderen.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Behalve dat ik mij aansluit bij de motiveering van den heer Roep, meen ik er de aandacht op te mogen vestigen, dat met dit artikel een unieke uitzonderingspositie wordt geschapen alleen voor de tinbedrijven. Geen enkel ander lichaam of instelling geniet deze fauteur dan alleen de tinbedrijven. Ik geloof niet, dat er aanleiding is deze uitzonderingspositie speciaal voor de tinbedrijven in het leven te roepen en waar amendeering van dit artikel niet mogelijk is, ben ik voornemens er tegen te stemmen.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Ik meen op de zelfde gronden als de heer Thamrin heeft gememoreerd, tegen dit artikel te moeten stemmen, omdat ook ik niet inzie, dat er reden bestaat voor de tinbedrijven een uitzonderingspositie in het leven te roepen.

Nu heeft de geachte Regeeringsgemachtigde wel verklaard, dat er, zoo niet op den langen duur dan toch als overgangsperiode, iets voor te zeggen valt om voor de tinbedrijven inderdaad een lager bedrag vast te stellen bij wijze van, zooals de geachte Regeeringsgemachtigde het noemt, schokbreker, maar dit standpunt van de Regeering zou met zich brengen, dat ook artikel V een overgangsartikel werd en dat derhalve ook dit lagere bedrag van f 75 aan een termijn zou worden gebonden van bijv. de eerstkomende drie jaar, maar dat daarna een permanente toestand zou ontstaan, waardoor de tinbedrijven op gelijke hoogte zouden komen met andere maatschappijen.

Nu dit niet het geval is, nu in de wet voor de toekomst te allen tijde voor de tinbedrijven een uitzonderingspositie is vastgelegd, moet ik wel tegen het artikel stemmen.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Het krachtige betoog van den geachten Regeeringsgemachtigde in eersten en tweeden termijn en bij de amendementen ten aanzien van de overgangsbepalingen artikelen III en IV, geldt inderdaad niet ten opzichte van deze bepaling, die niet een overgangsbepaling is, maar een regeling voor de toekomst. Hier geldt ten volle de overweging, dat wanneer des tijds aan de tabaksmaatschappijen de verplichting is opgelegd, het volle bedrag te betalen, wanneer zij menschen uit het buitenland wenschen te betrekken, de tinmaatschappijen, hoewel zij meer gebonden zijn aan de noodzaak arbeiders uit China te betrekken dan anderen, de financiële positie van de tinmaatschappijen toch van zoodanigen aard is, dat zij deze extra-kosten wel kunnen betalen.

Ik zal dus tegen het artikel stemmen.

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! Wij hebben zoo juist van den geachten Regeeringsgemachtigde vernomen, dat het in de bedoeling van de Regeering ligt om

(Verboom, Directeur van Justitie.)

zoo wel op Bangka als op Billiton proeven te nemen met de vervanging van Chineesche door Inheemsche arbeidskrachten. Deze proeven zullen binnenkort worden ingezet, doch de geachte Regeeringsgemachtigde heeft duidelijk doen uitkomen, dat de resultaten van deze proefneming ten eenemale onzeker zijn. Nu zou het toch zeker een vooruitloopen op de resultaten van de proefneming zijn, indien de Volksraad zich nu reeds tegen het artikel uitsprak. Ik geloof, dat dit inderdaad niet juist zou zijn. Laten wij de resultaten van de proefneming afwachten en ik meen te mogen aannemen, dat, wanneer deze in positieven zin uitvallen d.w.z. in dezen zin, dat blijkt, dat zonder al te groote bezwaren het Chineesche arbeidersbestand door een Inheemsch kan worden vervangen, de Regeering eigener beweging wel met voorstellen zal komen om in de thans voorgestelde regeling wijziging te brengen. Zoo lang wij echter nog in onzekerheid verkeeren, lijkt het mij juist het artikel in zijn huidige vorm te handhaven.

Ik zal dus vóór het artikel stemmen.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou, zulks in tegenstelling met verschillende andere leden van dit College, gaarne hebben gestemd vóór de regeling, zooals zij ons oorspronkelijk was voorgelegd, wanneer ik niet beducht was voor de mogelijkheid, dat de menschen van Bangka en Billiton zouden uitzwermen over den geheelen archipel. Ik heb dit bij het amendement op artikel III reeds betoogd. Deze kans wordt door de regeling, in artikel V neergelegd, m.i. nog vergroot.

Uit dien hoofde zal ik tegen artikel V stemmen.

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik meen ook thans te mogen volstaan met het oordeel van de Regeering te herhalen, dat het standpunt van de geachte leden, die tegen aanneming van artikel V zijn, der Regeering minder juist voorkomt. In het antwoord in eersten en tweeden termijn heb ik reeds de argumenten gegeven, waarom van regeeringszijde is voorgesteld, den import niet aanstonds zooveel duurder te maken door een einde te maken aan de faciliteit ten aanzien van den import van arbeidskrachten, die tot dusverre heeft bestaan.

Nu is door den heer Blaauw hiertegen aangevoerd, dat men hierover nog eenigszins anders zou kunnen oordeelen, wanneer voor de faciliteit een termijn was gesteld en wanneer men de regeling dan beschouwen wil, zooals de Regeering heeft gezegd, als schokbreker; naar zijn meening zou daarvoor wel iets te zeggen zijn, maar dan zou men toch moeten verwachten, dat hier een regeling werd gemaakt voor een aantal jaren b.v. voor drie jaar, en niet voor een onbeperkten tijd.

Inderdaad valt hiervoor iets te zeggen, maar de Regeering meent, dat het gerust aan haar kan worden overgelaten, de verdere ontwikkeling dezer zaak te regelen. Zooals de heer De Villeneuve heeft gezegd, is over de resultaten van verdere proefnemingen nog niets bekend en de Regeering geeft dan ook de voorkeur aan een regeling, zooals deze in het ontwerp is voorgelegd en meent, dat het geen verbetering zou zijn, tegemoet te komen aan de desiderata van den heer Blaauw.

A fortiori handhaaft de Regeering dus haar meening, dat artikel V moet worden gehandhaafd, aangezien het artikel, zooals het is voorgesteld, de juiste oplossing geeft.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

Art. V wordt in stemming gebracht en verworpen met 2 stemmen voor en 14 stemmen tegen.

Vóór stemmen de leden: Kan en De Villeneuve.

Intrekking Chineesch Arbeidersreglement Bangka en Chineesch Arbeidersreglement Billiton (Ond. 88).

(Voorzitter, De Villeneuve, e.a.)

Tegen stemmen de leden: Verboom, Wiwoho, Sosrohadi-koesoemo, Hoedojo, Soangkoepon, Soetardjo, Van Helsdingen, Roep, Thamrin, Kerstens, Leunissen, Blaauw, Mogot en de Voorzitter.

De Voorzitter: We zijn nu gevorderd tot de stemming over art. Va, dat bij Nota van Wijziging (stuk 4) is ingelascht en dat bij vervalling van art. V vernummerd zal kunnen worden tot artikel V.

De artikelen Va en VI worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Hoewel er tijdens de beraadslagingen van heden in de ontwerp-ordonnantie wijzigingen zijn aangebracht, stel ik conform art. 60 juncto art. 103 van het Reglement van Orde voor, haar niettemin thans in stemming te brengen.

Daartoe wordt besloten.

De Voorzitter: Aan de orde is de stemming over de gewijzigde ontwerp-ordonnantie in haar geheel.

De heer De Villeneuve: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne geacht worden tegen te hebben gestemd, nu het amendement op artikel III is aangenomen en artikel V is verworpen.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Ik sluit mij ten deze bij den heer De Villeneuve aan.

De heer Soetardjo: Mijnheer de Voorzitter! Nu het ahangige ontwerp door de aanneming van het amendement van den heer Thamrin c.s. op artikel III en door verwerping van artikel V aanmerkelijk is verzacht, heb ik er geen bezwaar tegen, mijn stem aan dit ontwerp te geven.

De ontwerp-ordonnantie in haar geheel, als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen en bij amendement, alsmede door de verwerping van art. V, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen onder aantekening, dat de heeren De Villeneuve en Kan geacht willen worden tegen te hebben gestemd.

De Voorzitter: Het woord is aan den heer Kan voor een persoonlijk feit.

(Kan, Thamrin.)

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb zooeven in mijn betoog gezegd, dat de heer Thamrin afweek van zijn eens ingenomen standpunt, dat hij gaarne zou willen zien, dat de toelatingsordonnantie zou blijven gehandhaafd voor iedereen, toen hij voorstelde het bedrag van f 1.50 tot f 50 te verhoogen, maar dat ik er niets voor voelde ertoe mede te werken in dit geval te marchandeeren.

De heer Thamrin zeide in zijn repliek, dat hij dat van mij wel het minst had verwacht, zeker minder dan van welk ander lid ook.

Ik heb mij daarop de vrijheid veroorloofd de vraag te stellen, waarom de heer Thamrin dit van mij niet had verwacht, omdat ik van meening ben, dat ik nooit in mijn hoedanigheid van lid van den Volksraad en lid van het College van Gedelegeerden aanleiding heb gegeven tot de verwachting, dat een dergelijke opmerking als de heer Thamrin maakte, indien zij serieus bedoeld was, gerechtvaardigd zou zijn.

Op de door mij gestelde vraag heb ik echter geen antwoord gekregen. Ik zou den heer Thamrin daarom willen vragen daarop alsnog antwoord te willen geven.

De heer Thamrin: Mijnheer de Voorzitter! Toen ik den heer Kan op dit punt antwoordde zweefde mij meer voor oogen, dat de heer Kan mij noemde als een voorbeeld van iemand die meestal op zijn principes staat en van wien uit dien hoofde niet verwacht kan worden, dat hij van zijn principes zal afwijken. Met betrekking tot het principe, waar ik in dit geval inderdaad van ben afgeweken, was er misschien voor den heer Kan aanleiding het woord „marchandeeren” in de goede beteekenis van het woord te gebruiken. Met hetgeen ik daarop aan het adres van den heer Kan heb gezegd, heb ik echter heelemaal niets onaangenaams willen zeggen. Ik bedoelde hiermede alleen, dat de heer Kan zich misschien in mindere mate dan ik op een principieel standpunt stelt.

In elk geval had ik er geen enkele onaangename bedoeling mee, en wanneer de heer Kan iets onaangenaams ziet in de woorden, die ik heb gebruikt, wil ik deze gaarne intrekken.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Ik dank den heer Thamrin voor zijn uitlegging.

De Voorzitter: Hiermede is dit incident gesloten.

De vergadering wordt te 1.57 uur n.m. gesloten.

19de VERGADERING — DONDERDAG 28 DECEMBER 1939.

Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de afdoening van onderwerp **100**.

19de VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 28 Dec. 1939.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de afdoening van onderwerp **100**. — Verlenging defensie-uitvoerrecht (Ond. **98**).

Voorzitter: de heer Mr. J. A. JONKMAN.

De presentielijst is geteekend door 16 leden, te weten de leden:

Blaauw, Van Helsdingen, Hoedojo, Jonkman, Kan, Kerstens, Leunissen, Mogot, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, De Villeneuve en Wiwoho.

Regeringsgemachtigde: de heer Van der Zee.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsof-brieven van den Gouverneur-Generaal van 16, 18 en 22 December 1939 Nos. 25, 5 en 9 ter aanbieding van a. een ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van het Koninklijk besluit betreffende het verhaal op landsdienaren, die den Lande schade hebben toegebracht (Ond. **99**); b. een ontwerp-ordonnantie tot nadere aanvulling van de crisis-uitvoerordonnantie 1939 (Ond. **100**); c. een ontwerp-ordonnantie betreffende de keuring en registratie van paarden (Ond. **101**).

De stukken zijn of worden gedrukt.

2. Kabinetsof-brieven van den Gouverneur-Generaal van 15, 19 en 23 December 1939 Nos. 9, 34 en 2 houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld a. de ordonnantie tot wijziging van de reglementen Nos. I en II, gehecht aan de ordonnantie op het statistiekrecht (Ond. **90**); b. de ordonnantie tot aanvulling van de bij de ordonnantie in Staatsblad 1936 No. 81 vastgestelde voorschriften nopens het opnemen in daartoe bestemde inrichtingen van personen zonder voldoende middelen van bestaan, die zich schuldig maken aan bedelarij of landlooperij dan wel zich onmaatschappelijk gedragen (Ond. **82**); c. de ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de groeps-gemeenschapsordonnantie, de stadsgemeente-ordonnantie Buitengewesten, de locale raden-ordonnantie en de provincie-ordonnantie (Ond. **81**).

3. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 12 December 1939 No. 33 tot interneering van Boekmanda alias Kaka alias Holil.

4. Als voren van 19 December 1939 No. 21 tot buitenwerkingstelling van artikel 5 sub b van het besluit van 2 November 1939 No. 2, waarbij is verboden de uitvoer uit Java en Madoera naar buiten het tolgebied van Nederlandsch-Indië, zoomede het vervoer uit Java en Madoera naar het overige deel van het tolgebied van klapperolie en copra.

5. Als voren van 19 December 1939 No. 27 houdende machtiging, krachtens artikel 105 Indische Staatsregeling, aan den Hoofdinspecteur der Staatsspoorwegen om te be-

(**Voorzitter.**)

schikken over de uitgetrokken credieten voor uitbreiding van de formaties der staatsspoorwegen.

De sub 2 t/m 5 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Brief van den Chef van de Arbeidsinspectie van 13 December 1939 No. E 75/2/13 ter aanbieding van het 17de Verslag van de Arbeidsinspectie.

2. Besluit van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur van 21 December 1939 No. BR 72/12/16 bepalende, dat voor de toepassing van de rubberrestrictie-ordonnantie 1939, met uitzondering van de in artikel 2 en 3 bedoelde gevallen, voor de omrekening van de bevolkingsrubber tot droge rubber, het gewichtspercentage van bevolkingsrubber aan droge rubber wordt gesteld op 100.

3. Brief van het dd. Hoofd van het Kantoor voor den Handel van 19 December 1939 No. 20742/U.Z. ter aanbieding van een afschrift van een door genoemd kantoorhoofd aan de firma Diesbergen & Netscher toegezonden brief, houdende inlichtingen omtrent de mogelijkheid tot inzameling van cocons van rupsen der antheraea- en attacus-soorten hier te lande.

4. Afschrift van een door Mr. Muhammad Yamin e.s. aan de Tweede Kamer ingediend verzoekschrift, strekkende tot het in discussie nemen van de wenschelijkheid van instelling eener volledige volksvertegenwoordiging voor Nederlandsch-Indië.

5. Brieven van de N.V. Koninklijke Paketvaart Maatschappij van 21 December 1939 Nos. 3451 en 3473 ter aanbieding van een exemplaar van de dienstregeling dier maatschappij voor het jaar 1940.

6. Motie van het congres der „Perserikatan Pensiunan-Boemipoetera”, waarbij wordt aangedrongen op toekenning van duurtetoelagen aan gepensioneerden, onderstandtrekkers en wachtgelders.

7. Motie van een comité van actie, waarbij protest wordt aangeteekend tegen het voornemen om de standaardsscholen in de stadsgemeenten Bandoeng en Buitenzorg om te zetten in volks- en vervolgscholen.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. Jaarboek van het Mijnwezen in Nederlandsch-Indië, 1938.

Wordt opgenomen in de boekerij van den Volksraad.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de ontwerp-ordonnantie tot nadere aanvulling van de Crisis-uitvoerordonnantie 1939 (Ond. **100**) overeenkomstig art. 17 (1) Reglement van Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

Naar men gezien heeft, is den Volksraad voor de afhandeling van deze ontwerp-ordonnantie een termijn gesteld, die afloopt op 6 Januari a.s. Ik stel voor niet op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn aan te dringen.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt dienovereenkomstig besloten.

De **Voorzitter:** Naar aanleiding hiervan stel ik voor, de openbare vergadering in de volgende week in verband met de

Verlenging defensie-uitvoerrecht (Ond. 98).

(Voorzitter, Leunissen.)

feestdagen bij de jaarwisseling niet op Dinsdag, doch op Woensdag 3 Januari te houden.

Hier toe wordt besloten.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot heffing van defensie-uitvoerrecht gedurende het jaar 1940, alsmede tot buitenwerkingstelling van artikel 16 der Indische Comptabiliteitswet. (Ond. 98.)

Alvorens het woord te verleen aan de sprekers, die voor dit onderwerp hebben ingeschreven, heet ik den heer Van der Zee welkom, die bij afwezigheid van den directeur van Financiën hier heden als Regeeringsgemachtigde optreedt.

De heer Leunissen: Mijnheer de Voorzitter! In het Gedelegeerdenverslag werd bekend gesteld, dat enkele leden er prijs op stellen, nader te worden ingelicht over het oordeel der Indische Regeering omtrent deze ontwerp-ordonnantie. De Memorie van Antwoord echter stelt dezen leden teleur. Op het verlangen naar het oordeel der Indische Regeering in engeren zin kan niet worden ingegaan. De Regeering sluit zich hierbij aan bij,

„die leden, die opmerkten, dat alleen de voorgelegde overwegingen van de Kroon onderwerp van gedachtenwisseling kunnen uitmaken”.

We gaan dus weer verder op dien ouden, op zooveel plaatsen reeds versleten weg. Ons beroep op meer openbaarheid met betrekking tot de standpunten van de Indische Regeering en het Opperbestuur is weer zonder gevolg gebleven.

Wanneer wij vragen naar het oordeel van de Indische Regeering, dan worden wij verwezen naar de overwegingen van een Koninklijk besluit. Deze ordonnantie beoogt slechts uitvoering te geven aan een Koninklijke beslissing. Op de principieele zijde van het vraagstuk wordt verder door de Indische Regeering niet ingegaan. Waarom? Omdat 's Konings aanwijzingen geheim moeten zijn en blijven. Wij moeten in staat worden gesteld om althans de illusie te blijven behouden, dat de standpunten van Indische Regeering en Opperbestuur elkaar altijd dekken, ook al weet iedereen, dat de praktijk dikwijls anders zou leeren. Maar ik zal mij niet verder op dit terrein bewegen.

In de laatste Volksraadszitting heeft mijn fractieleider, de heer Blaauw, hier al het noodige over gezegd. Met klem heeft hij gewezen op de noodzaak om te breken met de conventie van geheimhouding van 's Konings aanwijzingen. Hij heeft aangetoond, dat niets wat méer openbaarheid op dit gebied verbiedt. Ik kan niet inzien, dat — in dit geval — openbaarmaking van de eerlijke meening van de Indische Regeering strijdig zou zijn met 's lands belang.

Thans overgaande tot de beschouwing van deze ontwerp-ordonnantie: verlenging van het defensie-uitvoerrecht voor den tijd van één jaar, zou ik hieraan willen laten voorafgaan een kort citaat uit de rede van mijn fractielid Van Zuylen, gehouden in de afgelopen hoofdzitting, waar hij, na aangetoond te hebben, dat de verhooging van de vennootschapsbelasting, met gelijktijdige afschaffing van het defensie-uitvoerrecht, voor de exportbedrijven slechts beteekent een verschuiving en geen verzwaring van den belastinglast, het volgende zegt (H 967):

„Dit feit, gevoegd bij het minder rooskleurig aspect van 's lands financiën, noopt ons der Regeering in overweging te geven het defensie-uitvoerrecht ook voor het jaar 1940 te handhaven. Nu weet ik wel, dat dit uitvoerrecht uit een belastingkundig oogpunt misschien minder goed verdedigbaar is; ik zou mij hier willen aansluiten bij

(Leunissen.)

diegenen, die opmerken, dat de normale inkomsten voor het staatsbudget behooren te komen uit de vennootschaps- en inkomstenbelasting, behalve dan de andere heffingen, die in ieder staatsbudget plegen voor te komen.

Het defensie-uitvoerrecht, Mijnheer de Voorzitter, moet dan ook als een bijzondere heffing worden beschouwd; het moet een tijdelijk karakter dragen; het is m.i. te beschouwen als een crisis-belasting, die wij zeer zeker voor 1940 nog niet kunnen missen. Haar tijdelijk karakter houdt m.i. tevens in, dat over het al of niet voortbestaan van deze heffing telken jare dient te worden beslist.”

Iets verder zegt de heer Van Zuylen:

„Mijnheer de Voorzitter! De middelen uit het daarstraks genoemde defensie-uitvoerrecht zouden dan kunnen dienen voor het opvangen van tegenvallende posten, alsmede, wederom het minder rooskleurig aspect van 's lands financiën voor oogen houdende, tot het beperken van het te verwachten begroostingstekort.”

Helaas heeft dit betoog blijkbaar geen indruk op de Regeering gemaakt. Zij antwoordt hierop, wanneer Zij haar meening bekend stelt omtrent de petitie-Thamrin, aldus (blz. 1110 van de Handelingen 1939—1940):

„Het geachte lid wees er op, dat de voorstellen der Regeering voor het exportapparaat geen belastingverzwaring brengen, doch hoofdzakelijk een belastingverschuiving. Zijns inziens kan het defensie-uitvoerrecht, dat hij als een crisisbelasting zou willen beschouwen, in elk geval voor 1940 nog niet worden gemist.

Dat een vervanging van het defensie-uitvoerrecht door opcenten op de vennootschapsbelasting voor de exportbedrijven in zekeren zin een verschuiving is, kan worden toegegeven, Mijnheer de Voorzitter! Maar de daaruit door het geachte lid getrokken conclusie kan door de Regeering toch bezwaarlijk worden onderschreven. Immers, is verschuiving van den druk mogelijk — en, in verband met hetgeen ik hiervoren reeds opmerkte, aangewezen — een verdere verzwaring van den druk op het exportapparaat, welke het gevolg zou zijn van opvolging van de suggestie van het geachte lid, zou dit deel van het bedrijfsleven ten aanzien van den totalen belastingdruk in een positie brengen, welke de Regeering onder de huidige budgetaire verhoudingen onaanvaardbaar acht.”

Aldus, Mijnheer de Voorzitter: „verlenging van het defensie-uitvoerrecht was voor de Regeering op 21 Augustus 1939 onaanvaardbaar”. Is het wonder, dat wij nu gaarne zouden willen weten, of thans de Regeering nog steeds zoo volstrekt afwijzend staat tegenover deze verlenging van dit defensie-uitvoerrecht? Het komt mij niet alleen goed, maar ook noodig voor zoo nauwkeurig mogelijk ingelicht te zijn omtrent de inzichten der Indische Regeering met betrekking tot verschillende hangende vraagstukken. Een bloote verwijzing naar de overwegingen van een Koninklijk besluit lijkt ons hiervoor niet voldoende.

Overigens zien wij tot onze groote voldoening, dat de overwegingen van het Koninklijk besluit de argumenten van ons fractielid den heer Van Zuylen vrij nauwkeurig dekken. Ik doel hier dan in het bijzonder op alinea 8 van het Koninklijk besluit, waarin wij lezen:

„dat evenwel bij de beoordeeling van deze aangelegenheid bijzondere aandacht dient te worden geschonken aan den moeilijken financiële toestand van Nederlandsch-Indië, zich afspiegelend in een stijging van de openbare schuld en in een niet onbelangrijk tekort op de begrooting voor 1940;”

Doch niet alleen in dit geval is onzerzijds gewezen op de noodzaak om, behalve de voorgestelde maatregelen tot opvoering van de landsmiddelen, ook om te zien naar andere, bijzondere middelen. Ik verwijs hiervoor naar de Handelingen blz. 1482, waar de heer Blaauw bij zijn stemmotivering

Verlenging defensie-uitvoerrecht (Ond. 98).

(De Villeneuve.)

over een aanvullende begrooting van Afdeling VIII onder meer zeide:

„Een ander punt, dat mede in bespreking is gebracht, is de zorg voor de uitbreiding van de middelen. Deze tijden zullen inderdaad bijzondere uitgaven vergen. Daar zullen bijzondere middelen tegenover moeten staan. Wij achten het juist gewenscht om, in deze tijden vooral, niet het oog te sluiten voor het gebruik maken van de mogelijkheid, die bijzondere middelen binnen te krijgen, ten gunste juist van de uitgaven, die nu en in de toekomst zeker nog meer noodig zullen zijn.”

Met anderen in den Volksraad drongen wij toen reeds aan op het hanteeren van andere middelen om aan de financieele behoeften in de nabije toekomst het hoofd te bieden. Het spreekt dan ook welhaast van zelf, dat wij ook tegenover een directe algemeene oorlogswinstbelasting zooals in het Koninklijk besluit is aangekondigd, niet afwijzend zullen staan.

Tot slot nog een enkele opmerking over alinea 7 van het Koninklijk besluit, welke aldus luidt:

„dat, nademaal voor de opbrengst van het defensie-uitvoerrecht een ander middel in de plaats was gesteld, de aanleiding tot handhaving van dat recht overeenkomstig de bedoeling, welke bij de invoering daarvan heeft voorgezeten, toenmaals als vervallen kon worden beschouwd.”

Ik zou hieraan willen toevoegen, dat „toenmaals” toch reeds kon worden voorzien, dat heden en toekomst ons op meerdere en bijzondere middelen moeten doen zinnen. Het is daarom, dat wij toenmaals reeds aandrongen op verlenging van het defensieuitvoerrecht en voorbereiding van een oorlogswinstbelasting, opdat wij met deze laatste belasting eventueel niet te laat zouden zijn. Toenmaals speet het ons, dat de Regeering onze bescheiden suggestie niet voor inwilliging vatbaar achtte. Te grooter is daarom onze voldoening, dat de Kroon blijkbaar onze suggestie op haar juiste waarde heeft weten te schatten en op de petitie-Thamrin een beschikking nam in den zin, zooals het I.E.V. zich de oplossing van dit vraagstuk oorspronkelijk had gedacht.

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! Het is met pijnlijke verbazing, dat ik van het onderhavige ontwerp heb kennis genomen.

Ik zeg „verbazing”, Mijnheer de Voorzitter, omdat de Regeering hier een volledige volte-face maakt, na haar juist vier maanden geleden in den Volksraad verkondigd inzicht, dat, naast de verhooging van de opcenten op de inkomstenbelasting en vennootschapsbelasting, een verlenging van het defensie-uitvoerrecht onaanvaardbaar moest worden geacht.

En ik voeg aan „verbazing” het epitheton „pijnlijk” toe, omdat het Koninklijk besluit, waarop het ontwerp stoelt, te eene male in gebreke blijft om dezen ommezwaai aannemelijk te maken.

Ik moge dit nader adstrueeren, waarbij het mijns inziens irrelevant is of de overwegingen welke ons worden voorgelegd, van het Opperbestuur dan wel van de Indische Regeering in engeren zin afkomstig zijn.

De conclusie, waartoe de Regeering, na een vrij uitvoerige uiteenzetting van de voorgeschiedenis van het defensie-uitvoerrecht, bij monde van den directeur van Financiën op 21 Augustus j.l. kwam, was letterlijk de volgende:

„een verdere verzwaring van den druk op het export-apparaat, welke het gevolg zou zijn van opvolging van de suggestie van het geachte lid” — i.e. den heer Thamrin — „zou dit deel van het bedrijfsleven ten aanzien van den totalen belastingdruk in een positie brengen, welke de Regeering onder de huidige budgetaire verhoudingen onaanvaardbaar acht.”

In gelijken zin releveert het Koninklijk besluit dan ook:

„dat, nademaal voor de opbrengst van het defensie-

uitvoerrecht een ander middel in de plaats was gesteld, de aanleiding tot handhaving van dat recht overeenkomstig de bedoeling, welke bij de invoering daarvan heeft voorgezeten, toenmaals als vervallen kon worden beschouwd.”

Het zouden dan toch wel zeer klemmende redenen moeten zijn, welke de Regeering ertoe zouden kunnen nopen om dit met zooveel overtuiging verdedigd standpunt prijs te geven.

Tracht men deze in het Koninklijk besluit op te sporen, dan treft, in aansluiting op de bovenaangehaalde alinea, in de eerste plaats een passage, waarin melding wordt gemaakt van de moeilijke financieele positie van Nederlandsch-Indië, zich afspiegelend in een stijging van de openbare schuld en in een niet onbelangrijk tekort op de begrooting voor 1940. Te dien aanzien zou ik echter willen opmerken, dat de moeilijke financieele positie van Nederlandsch-Indië, en in het bijzonder het tekort op de begrooting voor 1940, ook reeds bij de begrotingsbehandeling de volle aandacht hebben gehad. Daaraan verbond de Regeering toenmaals de conclusie, dat het defensie-uitvoerrecht niet behoorde te worden verlengd. In de moeilijke financieele positie van het land, „an sich” genomen, welke er reeds toe had geleid, dat inkomstenbelasting en vennootschapsbelasting voor 1940 aanzienlijk werden opgezet, kan dus bezwaarlijk de oorzaak voor de wisseling van het regeeringsinzicht zijn gelegen.

Het Koninklijk besluit noemt dan echter in de daarop volgende alinea: de sedert 1 September j.l. ingetreden oorlogstoestand, waarvan een verdere stijging van de landsuitgaven, in het bijzonder voor de landsverdediging het gevolg is en zal zijn, zonder dat daartegenover de zekerheid bestaat, dat die stijging van uitgaven zal worden opgevangen door meerdere inkomsten.

Nu kan men de Regeering gereedelijk toegeven, dat de oorlogstoestand den uitgavenkant van het budget ten ongunste beïnvloedt en ook nog verder zal beïnvloeden. Maar daartegenover staat, dat nu reeds blijkt, dat een aantal middelen ruimer vloeit. En al moge er dan geen zekerheid bestaan, dat de stijging der uitgaven zal worden opgevangen door meerdere opbrengsten, het had toch zeker wel op den weg der Regeering gelegen om den Volksraad ten deze van haar inzichten in meer gedetailleerden vorm in kennis te stellen. Men mag toch verwachten, dat de Regeering, wanneer Zij — geheel in afwijking van het nog kort geleden verdedigd standpunt — thans het defensie-uitvoerrecht aanprijst, zich een duidelijk beeld van de budgetaire positie heeft gemaakt. Zoo werd ons ook in 1938, bij de instelling van het defensie-uitvoerrecht, een vrij uitvoerig budgetair overzicht gegeven. Ditmaal is ons zulk een overzicht onthouden: bij de indiening is ons alleen één cijfer, te weten de geraamde opbrengst ad f 7,5-miljoen gegeven, terwijl op den aandrang in het Gedelegeerdenverslag uitgeoefend slecht zeer ten deele is ingegaan, onder mededeeling, dat wij te zijner tijd, dat wil zeggen bij de behandeling van het ontwerp-oorlogswinstbelasting, wel zullen worden ingelicht.

Op zich zelf doet zulks al vreemd aan: waarom zich in 1938 — terecht — wèl de moeite gegeven om den Volksraad een behoorlijk inzicht in het begrotingsaspect te geven, en waarom thans eerst geenerlei staving van de stelling, dat de budgetaire vooruitzichten zoo versomberd zijn, om ten slotte met enkele cijfers te komen, welke geen voldoende inzicht vermogen te verschaffen? Het debat wordt thans op dit punt practisch onmogelijk gemaakt.

Geeft dit alles reeds den indruk, dat de Regeering het zich met haar argumentatie wel zeer gemakkelijk heeft gemaakt, den klap op den vuurpijl vormen de twee laatste overwegingen van het Koninklijk besluit.

De daarin gevolgde redeneering is de navolgende: het verslechterd budgetair aspect maakt het noodzakelijk naar nieuwe fiscale maatregelen om te zien, waarvoor de aandacht gevallen is op een directe algemeene oorlogswinst-

Verlenging defensie-uitvoerrecht (Ond. 98).

(De Villeneuve.)

belasting, eventueel aan te vullen met een bijzonder uitvoerrecht op sterk in prijs gestegen producten.

Hieruit volgt dus, dat wij in eerste instantie een algemeene oorlogswinstbelasting krijgen — de Memorie van Antwoord spreekt over indiening in Januari — waarnaast eventueel — d.i. wanneer dit t.z.t. alsnog noodig mocht blijken en daarenboven zich de omstandigheid zou voordoen, dat sommige producten sterk in prijs zouden zijn gestegen — een bijzonder oorlogsuitvoerrecht zou komen te staan.

Dit bijzonder uitvoerrecht, dat mij naast de bestaande inkomstenbelasting en vennootschapsbelasting en de komende oorlogswinstbelasting een volkomen exces zou lijken, is dus iets dat thans volkomen in de lucht hangt.

Maar wat zien wij nu? In afwachting van de mogelijkheid van laatstbedoelde heffing — dat is dus van een eventueel bijzonder oorlogsuitvoerrecht — komt het der Regeering niet raadzaam voor, aldus het Koninklijk besluit, om het bestaande defensie-uitvoerrecht prijs te geven.

De logica dezer redeneering, Mijnheer de Voorzitter, ontgaat mij te eenen male. De verlenging van het defensie-uitvoerrecht dient dus als voorlooper van een oorlogsuitvoerrecht, dat geheven zou kunnen worden, indien en voor zoover sommige exportproducten sterk in prijs zullen stijgen en welk uitvoerrecht er vermoedelijk nooit zal komen, al was het alleen maar dat het hoogst onwaarschijnlijk voorkomt, dat er producten zullen zijn, die zoodanig in prijs zullen stijgen, dat naast inkomstenbelasting, vennootschapsbelasting en oorlogswinstbelasting nog aan een extra uitvoerrecht gedacht zal kunnen worden.

En deze redeneering, Mijnheer de Voorzitter, moet dan dienen om een omzwaai van 180 graden in het regeeringsstandpunt te motiveeren en ons thans als regeeringsvoorstel voor te zetten, wat de Regeering eenige maanden geleden nog volkomen onaanvaardbaar achtte. Ik kan niet anders zeggen dan dat mij dit stuk financieel regeeringsbeleid in hooge mate teleurstellend voorkomt.

Mijnheer de Voorzitter! De Economische Groep heeft het hoofd gebogen voor de noodzaak om inkomstenbelasting en vennootschapsbelasting op te zetten, mede in verband met de verhoogde defensielasten, maar wij hebben dit gedaan in de stellige overtuiging, dat wij verlost zouden worden van het defensie-uitvoerrecht, waarvan de onbillijkheid evident was. Nu wij onze stem aan eerstgenoemde belastingvoorstellen hebben gegeven, worden wij achteraf met een regeeringsvoorstel verrast, dat, na de voorafgaande houding der Regeering niet te verwachten viel. De Regeering laat ons aldus rustig tusschen twee stoelen vallen. Ik betreur dit zeer.

Mijnheer de Voorzitter! Wat na het voorgaande nog verder te zeggen? Ik zou hier min of meer dezelfde argumenten kunnen bezigen als de Regeering gemachtigde in Augustus den heer Thamrin tegenvoerde. Ik wil hier echter niet in herhaling treden. Er is echter een belangrijk nieuw element. Wij weten thans zeker, dat na dezen oorlogstijd een periode van ongekende verarming zal volgen. De budgetten der oorlogvoerende naties laten geen twijfel over, hoe het met de koopkracht van onze afnemers na den oorlog gesteld zal zijn. Juist dan, in die na-oorlogsperiode, zal het van het grootste gewicht zijn, dat het land zich door een krachtig bedrijfsleven geschraagd weet. Wat thans staat te gebeuren, gaat echter juist in omgekeerde richting. De veerkracht der bedrijven wordt steeds meer teniet gedaan: na de verhooging der inkomstenbelasting en vennootschapsbelasting, thans de verlenging van het defensie-uitvoerrecht en binnenkort de oorlogswinstbelasting, waarbij dan nog voor producten als rubber, copra, tabak, bijzondere uitvoerrechten komen, welke, in het bijzonder wat de rubber betreft, als een zeer drukkenden last zijn aan te merken. Het is, Mijnheer de Voorzitter, alsof de staat moedwillig de reserves, waarop hij in de zeer moeilijke tijden, welke ons te wachten staan, zou kunnen teren, wil voorkomen. Ik meen hiertegen niet ernstig genoeg te kunnen waarschuwen.

(Thamrin, Verboom.)

Het is om al deze redenen, dat ik met overtuiging tegen dit ontwerp gekant ben.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Waar de voorliggende ordonnantie tot uitdrukking brengt hetgeen in de gedachte heeft gelegen van de voorstellers van het petitievoorstel-Thamrin e.s., zal het U niet verwonderen, dat ik dit voorstel toejuich. Het spijt mij alleen, dat de Regeering niet besloten heeft, het defensie-uitvoerrecht voor twee jaar te verlengen. Ik verwacht echter, dat in den loop van 1940 of althans tegen het einde daarvan, de situatie zoodanig zal zijn, dat de Regeering gedwongen zal zijn, het defensie-uitvoerrecht, zooals ook in de bedoeling van de voorstellers heeft gelegen, voor minstens twee jaar te verlengen.

In de tweede plaats spijt het mij, dat, waar nu besloten is tot invoering van het defensie-uitvoerrecht, niet is losgelaten het middel, dat de Regeering bij de ontwerp-begroting voor 1940 ter beperking van het begrotingstekort voorbracht n.l. de verzwaring der inkomstenbelasting door verhooging der opcenten en wijziging der tarieven voor de laagste inkomensklassen. Ditzelfde kwam ook tot uitdrukking in het petitievoorstel om het defensie-uitvoerrecht in de plaats te doen stellen van de inkomsten, die zouden worden verkregen uit de opcenten en de verzwaring van de inkomstenbelasting. Ik zal mij echter neerleggen bij de beslissing van de Regeering en noch over de verlenging van het tijdvak, noch ten aanzien van de verhooging der opcenten op de inkomstenbelasting voorstellen doen.

Een kort woord over hetgeen de heer De Villeneuve heeft gezegd. Ik kan mijn verwondering erover niet verheelen, dat, waar juist de groep van den heer De Villeneuve zoo sterk aandrong op uitbreiding en vergroting van de defensie, deze groep ondanks den zorgwekkenden budgetairen toestand, zich steeds blijft verzetten tegen een versterking van de financiën, die toch grotendeels door de verlenging van het defensie-uitvoerrecht wordt verkregen en waarvan de opbrengst in zijn geheel dient om de defensie te versterken en te financieren.

(De heer De Villeneuve: Mits de defensielasten door de geheele gemeenschap gedragen worden!)

De overige gemeenschap is al zwaar belast.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Het heeft naar mijn meening geen zin thans opnieuw uitvoerig stil te staan bij de bezwaren, die tegen een stelsel van uitvoerrechten zijn aan te voeren. Deze bezwaren zijn in de afgelopen jaren, ook van de zijde van onze fractie, bij herhaling naar voren gebracht; zij zijn door de Regeering eigenlijk met zooveel woorden erkend, het laatst en misschien het duidelijkst bij de behandeling van de petitie-Thamrin inzake de verlenging van het defensie-uitvoerrecht.

Ik heb daarom met groote verbazing gezien, dat desondanks in de afgelopen jaren dit stelsel bij herhaling toepassing heeft gevonden. Ik heb dit met te grootere verbazing gezien, omdat van de zijde der Regeering in de afgelopen jaren alles in het werk is gesteld om het exportapparaat zoo groot mogelijk te doen zijn. Er is zelfs een heel crisisdepartement — kan men wel zeggen — voor in het leven geroepen, juist om dien export nog zooveel mogelijk te stimuleeren, en om allerlei wegen te vinden, waardoor deze export zou kunnen worden gediend.

Veel verwonderlijker echter is nog, dat de Regeering thans opnieuw haar toevlucht neemt tot dit middel, na de uitdrukkelijke verklaring — waarop ook de heer De Villeneuve reeds wees — van nog slechts enkele maanden geleden, dat dit uitvoerrecht niet langer bestendig zou worden. Deze verklaring vond haar oorsprong in een toezegging van ouderen datum, waarbij de Regeering reeds aan den Volksraad had te kennen gegeven, dat tegen 1940 deze zaak opnieuw in beschouwing zou worden genomen en zou worden nagegaan, of het niet mogelijk was dit uitvoerrecht, waartoe men zijn toevlucht had genomen, omdat

Verlenging defensie-uitvoerrecht (Ond. 98).

(Blaauw.)

men op dat oogenblik niet zoo spoedig een andere oplossing had, door andere, billijkere heffingen te vervangen. Dit laatste is intusschen geschied bij de ontwerp-begroting voor 1940.

Ik ben het volkomen met den heer De Villeneuve eens, dat het wel een zeer wonderlijke constructie is, dat bij de ontwerp-begroting bepaalde belastingvoorstellen ter goedkeuring aan den Volksraad worden voorgelegd; dat deze belastingvoorstellen door den Volksraad worden aanvaard; dat de Regeering daarnaast uitdrukkelijk verklaart, dat Zij van andere belastingvoorstellen niets wil weten, en dat Zij kort daarop toch op haar standpunt terugkomt. Wat blijft er op die manier over van het recht van den Volksraad om in vrijheid te beslissen over de begroting en de daarmee samenhangende maatregelen?

Wij hebben op het oogenblik geen gelegenheid deze zaak opnieuw in haar vollen omvang in beschouwing te nemen; wij kunnen dus o.m. ook op de belastingvoorstellen, die wij eenmaal hebben goedgekeurd, thans niet meer terugkomen.

Tegen dezen gang van zaken moet ik hier toch een woord van krachtig protest doen hooren. Het middel van de uitvoerrechten is een heel „gemakkelijke” maatregel. Dat is reeds gebleken in de afgelopen jaren, toen de Regeering daartoe herhaaldelijk haar toevlucht nam, hoewel Zij zelf dit middel kennelijk veroordeelt. Doch dat men onder de huidige omstandigheden, omdat men de ontwikkeling van zaken met een zekere bezorgdheid aanziet en vreesd voor een betrekkelijk groot tekort op de begroting, opnieuw zijn toevlucht neemt tot dit middel, dat men kort geleden nog volledig verwierp, is iets, dat nooit juist kan zijn. Ik kan hierin geen billijkheid zien; integendeel, dit strijdt bij mij met elk gevoel van rechtvaardigheid.

Er wordt meermalen, wanneer wij spreken over de positie van Nederland en van het Koninkrijk der Nederlanden, op gewezen, dat wij gelukkig in geheel andere omstandigheden verkeerden dan vele andere mogendheden in deze tijden; dat wij nog steeds onze verplichtingen ten volle nakomen, en o.m. ook om die reden in internationale kringen algemeen worden geacht. Maar wat komt er tenslotte terecht van deze uitzonderlijke positie, waarop wij ons zoo graag laten voorstaan, wanneer op een gegeven oogenblik niettemin een onrechtvaardigheid wordt begaan van den omvang en de strekking, als thans het geval is?

(De heer Soankoepon: Het staat toch nog aan het College ter beoordeeling?)

Ik vraag mij af of wij daardoor niet afdalen tot den rang van een mogendheid van den Balkan of van een midden-Amerikaansche republiek.

Mijnheer de Voorzitter! Het heeft geen zin hier verder nog uitvoerig over te spreken, want het betreft hier eenvoudig een beslissing, die in Holland is genomen en die ons zonder meer wordt opgelegd, in overeenstemming overigens met een uitspraak van den Volksraad van eenigen tijd terug. Doch ik heb toch niet willen nalaten om hier een woord van fel protest te laten hooren tegen het treffen van dezen maatregel, dien ik voel als een zeer groot onrecht, dat onzen export-industrieën wordt aangedaan.

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal thans niet meer op de kern van het voorstel ingaan. Na hetgeen mijn fractielid, de heer Van Zuylen, daaromtrent bij de hoofdbegroting heeft gezegd en na hetgeen zooveel nog door ons geacht medelid, den heer Leunissen, daaromtrent is verklaard, is het wel duidelijk, dat de kern van het voorstel mij sympathiek is.

Ik zou echter nog wel aan een onderdeel van het betoog van den heer Leunissen een korte uitbreiding willen geven en wel aan dat gedeelte, waarin hij besproken heeft de eerste alinea van de Memorie van Antwoord. In het Gedelegeerdenverslag is door ons College gevraagd naar het persoonlijk oordeel van den Gouverneur-Generaal. De Memorie

Handelingen. Zittingsjaar 1939—1940.

(Van der Zee, Regeeringsgemachtigde.)

van Antwoord nu wijst dit verzoek terug en verklaart daarbij, dat dit oordeel hier niet terzake doet, aangezien wij hier te maken hebben met de uitvoering van een Koninklijke beslissing en wel de beslissing op de petitie van den Volksraad inzake de verlenging van den geldigheidsduur van het defensie-uitvoerrecht. Daarom zouden dan uitsluitend de voorgelegde overwegingen van de Kroon onderwerp van gedachtenwisseling kunnen uitmaken en geen ander onderwerp. Tenslotte voegt de Regeering in haar Memorie van Antwoord daarnaast nog de zinsnede toe:

„Op het in het verslag geuite verlangen naar een uitzetting van het oordeel der Indische Regeering in engeren zin kan derhalve niet worden ingegaan.”

Mijnheer de Voorzitter! Dit is mij totaal onbegrijpelijk! Wij hebben hier te maken met een ontwerp-ordonnantie, weliswaar met een ontwerp-noodordonnantie, doch niettemin met een ontwerp-ordonnantie, derhalve met een product van wetgeving, tot stand te brengen door in Indië gevestigde wetgevende organen. De totstandbrenging der ordonnantie eischt dan ook de overeenstemmende wilsverklaring van den Gouverneur-Generaal en den Volksraad, zoodat het van primair belang is te weten, wat de meening van den Gouverneur-Generaal in deze is. Maar wat ons hier gevraagd wordt, is een samenwerking inzake de wetgeving met de Kroon over het hoofd van den Gouverneur-Generaal heen.

Het komt mij voor, dat dit volkomen in strijd is met den gedachtegang van de Indische Staatsregeling. Ik zal op dit oogenblik niet te diep op deze zaak ingaan, doch indien de Volksraad zich loyaal zou willen houden aan den geest van de Indische Staatsregeling, zou hij thans niet moeten medewerken aan de totstandkoming van dit product van wetgeving. Zeker niet op de manier, waarop het thans gebeurt.

Ik vraag mij af wat straks de geachte Regeeringsgemachtigde zal antwoorden op de betoogen van mijn geachte medeleden, de heeren De Villeneuve en Verboom. Zal hij dan geven het oordeel van de Indische Regeering of van de Kroon?

(De heer Kan: Het „gewijzigd oordeel” der Indische Regeering.)

Dat is volgens de Regeering niet terzake doende. Ik wil hier den heer Kan verwijzen naar hetgeen in de Memorie van Antwoord staat, namelijk, dat, wat de principiele zijde der zaak aangaat, volstaan kan worden met een verwijzing naar het Koninklijk besluit en deszelfs overwegingen! Principieel is derhalve niets anders ter sprake dan het Koninklijk besluit en deszelfs overwegingen en derhalve niet de overwegingen van den Gouverneur-Generaal.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zal het thans hierbij laten. Ik geloof niet, dat het nu het juiste moment is, dit staatsrechtelijk vraagstuk dieper aan te snijden, maar ik ben toch wel eenigszins benieuwd naar het antwoord der Regeering op de gemaakte opmerkingen.

De Voorzitter: Hiermede zijn de beschouwingen over dit onderwerp in eersten termijn van de zijde van het College beëindigd. Is de Regeeringsgemachtigde bereid terstond te antwoorden of liever in den loop van den ochtend, bijvoorbeeld, nadat het College in commissievergadering bijeen is geweest?

De heer Van der Zee, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou liever niet direct willen antwoorden, doch indien mogelijk, gaarne eenig respijt willen hebben voor de overweging van mijn antwoord.

De Voorzitter: Dan zal het antwoord der Regeering alsnog in den loop van den ochtend plaats hebben.

De vergadering wordt te 9.38 uur voormiddag geschorst en te 11.13 uur v.m. hervat.

De heer Van der Zee, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de

Verlenging defensie-uitvoerrecht (Ond. 98).

(Van der Zee, Regeeringsgemachtigde.)

Voorzitter! Ik mag wel beginnen met U mijn dank te betuigen voor Uw woord van welkom.

De leden, die over dit onderwerp het woord hebben gevoerd, hebben allen korthed betracht en ik geloof, dat het mijnerzijds het best zal zijn, in die richting voort te gaan.

In de eerste plaats mag ik ingaan op de betoogen van de heeren Leunissen en Blaauw. De heer Leunissen heeft er bezwaar tegen gemaakt, dat aan het beroep op meer openbaarheid inzake het standpunt der Indische Regeering met betrekking tot het voorstel tot verlenging van het defensie-uitvoerrecht geen gevolg is gegeven. Hij ziet hierin een zekere neiging naar geheimhouding, waarbij hij heeft verwezen naar een door den heer Blaauw hierover bij een vroegere gelegenheid gegeven principieele beschouwing.

Laatstgenoemd lid is op de staatsrechtelijke zijde van deze kwestie nog iets dieper ingegaan.

Beide leden tegelijk beantwoordende, wil de Regeering vooropstellen, dat Zij het met den heer Blaauw eens is, dat de behandeling van het onderhavige ontwerp niet het geschikte moment is om principieele debatten van staatsrechtelijken aard te houden; dit komt der Regeering trouwens ook overbodig voor. Wat is hier de gang van zaken geweest? De Volksraad richt zich met een petitie onder meer tot de Kroon. De Kroon neemt op deze petitie een beslissing en wel een beslissing, die een wettelijke voorziening noodzakelijk maakt. Waar de weg van rechtstreeksche regeling bij de wet, welke voor invoering van een uitvoerrecht de gewone is, niet meer kon worden bewandeld, was een regeling bij noodordonnantie aangewezen.

Dit is een normale gang van zaken geweest, waarbij ik speciaal wijs op de artikelen 68 en 183 lid 2 van de Indische Staatsregeling.

Evenmin kan hier, zooals het geachte lid, de heer Leunissen doet, van geheimhouding gesproken worden.

(De heer Th a m r i n: Geheimzinnigheid!)

Er wordt hier op normale wijze uitvoering gegeven aan een beslissing van de Kroon op een tot haar gericht adres van den Volksraad. In dit verband moge ik nogmaals wijzen op artikel 68 van de Indische Staatsregeling.

Het geachte lid, de heer Leunissen, heeft in zijn betoog verder nog uiteengezet, dat de voorgestelde verlenging van het defensie-uitvoerrecht geheel in de lijn ligt van de opvattingen van zijn fractie, waarbij hij erop wees, dat in meerdere gevallen van de zijde van zijn groep werd aangedrongen op versterking van de middelen. Waar de heer Leunissen dan ook zijn volledige instemming met de ontwerp-ordonnantie betuigt, meen ik ook op zijn betoog niet verder te behoeven in te gaan.

Ik kom thans tot den heer De Villeneuve. Voorzoover op het betoog van dit geachte lid kan worden ingegaan, vraagt in de eerste plaats de aandacht hetgeen hij heeft gezegd met betrekking tot de zijns inziens onvoldoende motiveering van de Koninklijke beslissing. De Regeering is het namelijk te dezen aanzien niet met den heer De Villeneuve eens. Naar haar oordeel blijkt uit de overwegingen van het Koninklijk besluit alleszins voldoende, waarop de beslissing van de Kroon berust. Dit punt laat ik dus buiten beschouwing.

In dit verband verklaarde de heer De Villeneuve een gedetailleerder inzicht in en een duidelijk beeld van de budgetaire positie noodzakelijk te achten. Het wil der Regeering voorkomen, dat een dusdanig gedetailleerd inzicht onderwerpelijk niet noodzakelijk is. Wat is de situatie, zooals die trouwens reeds in de Memorie van Antwoord is uiteengezet?

In de eerste plaats zijn er aanvullende begrotingen voor den gewonen dienst 1940 te verwachten, welke naar schatting f 8-miljoen meer uitgaven zullen vorderen. In de tweede plaats zal de buitengewone dienst meer uitgaven eischen tot een bedrag van naar raming ongeveer f 20-miljoen, voorzoover dit thans te overzien is. Tenslotte zullen de

(De Villeneuve.)

materieele uitgaven en de rentelast ongetwijfeld niet onaanzienlijke meerdere offers vergen.

Tegen al deze meerdere uitgaven, welke verwacht kunnen worden, kunnen worden gesteld de eventuele hogere opbrengsten van bepaalde middelen. De Regeering wil zeker de mogelijkheid van zoodanige meeropbrengsten niet uitsluiten, maar moet er toch wel op wijzen, dat die geheel afhankelijk zullen zijn van de zeer onzekere ontwikkeling van den economischen toestand.

Daartegenover moet het ook zonder dat exacte cijfers worden geproduceerd, wel duidelijk zijn, dat de ongunstige factoren, welke ik zooeven heb opgesomd, ongetwijfeld zullen optreden.

In elk geval zal er dus, voorzoover nu valt te overzien, zijn te rekenen op een grooter, en een niet onbelangrijk grooter, tekort op den geheelen dienst.

De heer De Villeneuve — en de heer Verboom heeft zich daarbij aangesloten — heeft ook nog gewezen op den gang van zaken bij de behandeling in de jongste hoofdzitting van den Volksraad ten aanzien van de verhoogingen van de inkomstenbelasting en de vennootschapsbelasting. Ten deze zou ik erop willen wijzen, dat de Volksraad zich toen achtereenvolgens heeft vereenigd met het petitievoorstel en de voorstellen tot verhooging van genoemde belastingen. De Volksraad heeft zich dus toenmaals het geheele complex van belastingvoorstellen gerealiseerd, zoodat thans van de zijde van het college bezwaarlijk kan worden gesteld, dat er nu aanleiding zou bestaan de inkomstenbelasting- en vennootschapsbelastingverhoogingen weer in het geding te brengen. Ditzelfde geldt ten aanzien van den heer Thamrin, waar deze de verzwaring van de tarieven en opcenten der inkomstenbelasting weer ter sprake bracht.

Tenslotte moge ik nog even ingaan op het betoog van het geachte lid, den heer Verboom. Deze heeft nl. de consequenties van de voorgedragen verlenging van het defensie-uitvoerrecht wel zeer schril geteekend. Hoe men nu ook principieel tegenover dit voorstel mag staan, het moet toch duidelijk zijn, dat voor gevolgen als het geachte lid heeft geschilderd, niet behoefte te worden gevreesd.

De heer De Villeneuve: Mijnheer de Voorzitter! Een repliek in deze is eigenlijk wat moeilijk omdat de geachte Regeeringsgemachtigde practisch niet op de argumenten, die ik zoo juist naar voren heb gebracht, is ingegaan. Ik heb een vrij uitvoerig en, volgens mijn bescheiden meening, ook wel sluitend betoog gehouden ter bestrijding van de argumentatie, die het Koninklijk besluit bevat, een argumentatie, die naar mijn meening alleszins onvoldoende was om dezen fiscalen maatregel te motiveeren. Nu zegt de geachte Regeeringsgemachtigde hierop: daarover behoef ik niet verder met U te praten, want dit Koninklijk besluit is alleszins voldoende gemotiveerd. Ja, Mijnheer de Voorzitter, daarvan heb ik niet terug. Ik zou mij de opmerking willen veroorloven, dat deze vorm van debat mij niet juist lijkt en dat, wanneer hier met klem van argumenten een bestrijding wordt gegeven van een besluit der Nederlandsche Regeering, dat de basis vormt van het geheele ontwerp, en waarnaar door de Indische Regeering met zooveel woorden wordt verwezen, het dan toch op den weg van de Regeering ligt om bij het debat in den Volksraad die argumenten te weerleggen.

(De heer R o e p: Maar de Indische Regeering heeft het Koninklijk besluit niet geformuleerd).

De Indische Regeering heeft in haar toelichting verwezen naar het Koninklijk besluit.

(De heer B l a a u w: En in de considerans ook).

Inderdaad, dus daarmee is de inhoud van dat Koninklijk besluit hier, naar mijn bescheiden meening, tot een onderwerp van debat gemaakt en het lijkt mij niet juist, dat de Regeering dit debat uit den weg gaat, als de Regeering tenminste argumenten heeft, want ik vraag mij eigenlijk af, of

Verlenging defensie-uitvoerrecht (Ond. 98).

(De Villeneuve.)

de karigheid van argumentatie, die de geachte Regeerings-gemachtigde zoo juist betracht heeft, niet voortspruit uit een gebrek aan tegen-argumenten.

En wanneer men dan zegt: het is zoo, dan houdt op een gegeven moment de mogelijkheid tot verdere gedachtenwisseling op.

(De heer **Thamrin**: De heer De Villeneuve heeft misschien het Koninklijk besluit niet goed gelezen?)

Mijnheer de Voorzitter! Ik mag deze interruptie wel voorbijgaan na hetgeen ik in eersten termijn naar voren heb gebracht.

Een verder punt, waarover de Regeeringsgemachtigde ook wel zeer gemakkelijk is heengegleden, betreft de opmerking, die ik gemaakt heb met betrekking tot het ontbreken van budgetaire gegevens. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft zooveen eenige cijfers herhaald, die wij uit de Memorie van Antwoord reeds kenden. Maar is dat nu een voldoende motivering om ons duidelijk te maken — want op die explicatie hebben wij toch recht — waarom thans een gansch ander standpunt wordt ingenomen dan door de Regeering in Augustus — dus nog maar vier maanden geleden — met klem van redenen en gloed van overtuiging hier in den Volksraad is naar voren gebracht?

De geachte Regeeringsgemachtigde wijst op een aantal ongunstige factoren, die zich bij de begroting voor 1940 zullen voordoen, maar voegt daaraan toe, dat door de Regeering zeer zeker niet wordt uitgesloten de mogelijkheid van meer-opbrengsten. Wij hebben uit de tot nu toe gepubliceerde cijfers over 1939 reeds mogen ontwaren, dat verschillende middelen zich in gunstige lijn ontwikkelen. Naar het mij voorkomt laat het zich dan ook aanzien, dat deze lijn in 1940 zal worden voortgezet. En is het dan niet ons goed recht der Regeering te vragen ons nu eens te laten zien, waarom Zij dezen maatregel noodzakelijk acht, waarom Zij komt met dit exceptioneel voorstel, dat nog maar een zeer luttel aantal maanden geleden naar haar meening onaanvaardbaar was?

Juist waar zich deze tegenstelling van meningen tusschen nu en toen zoo sterk voordoet, had het nog veel meer dan bij de indiening van het voorstel tot heffing van het defensie-uitvoerrecht in 1938 op den weg van de Regeering gelegen ons duidelijk voor te houden en klaar en helder voor oogen te stellen, welke zeer dringende redenen, gestaafd met cijfers, haar aanleiding hebben gegeven dezen volledigen ommezwaai te bewerkstelligen.

Mijnheer de Voorzitter! Dan zegt de geachte Regeerings-gemachtigde verder, dat de Volksraad zich in Augustus jl. heeft gerealiseerd, dat het totale complex van maatregelen omvatte de verhooging van de inkomstenbelasting en de vennootschapsbelasting, zoomede het petitievoorstel, dat aandrang op verlenging van het defensie-uitvoerrecht. Maar dat lijkt mij de zaak toch wel zeer singulier gesteld, vooral wanneer de Regeeringsgemachtigde daaraan toevoegt, dat dus op het oogenblik de kwestie van de verhooging der inkomstenbelasting en vennootschapsbelasting niet meer in Frage is, want — zooals ik ook in eersten termijn heb gesteld — de groep, waartoe ik behoor, de Economische Groep, is met die eerste belastingvoorstellen — de voorstellen tot verhooging van de inkomstenbelasting en de vennootschapsbelasting — medegegaan o.m. afgaande op de zeer uitdrukkelijke toenmaals door de Regeering gegeven verzekering, dat Zij het petitievoorstel-Thamrin onaanvaardbaar achtte. En dan kan men bezwaarlijk thans gaan zeggen: ja, ge had U toenmaals maar moeten realiseren, dat de verhooging van de inkomstenbelasting en de vennootschapsbelasting plus het defensie-uitvoerrecht tezamen het complex van belastingvoorstellen zouden vormen.

Juist in de bestrijding, die de Regeering toenmaals van het petitievoorstel van den heer Thamrin c.s. heeft gegeven, lag voor ons een groote mate van waarborg, dat de belastingvoorstellen van de Regeering zouden beperkt blijven tot de

(Thamrin.)

inkomstenbelasting en de vennootschapsbelasting. Ik acht het dan ook volkomen onjuist, wanneer de geachte Regeerings-gemachtigde ons tegenvoert, dat men den Volksraad in deze nu maar als een totaliteit moet beschouwen en er eigenlijk dus niet meer te praten valt, omdat destijds, nu eenige maanden geleden, al beslist zou zijn over het geheel.

Mijnheer de Voorzitter! Dan nog een enkel woord over het betoog van ons geacht medelid, den heer Thamrin, waarin hij zijn verbazing heeft uitgesproken over mijn houding ten deze. Waar het hier gaat om de verlenging van het defensie-uitvoerrecht, hetwelk beoogt de landsverdediging op te voeren, frappeert het hem, dat ik mij hiertegen heb verklaard. Mijnheer de Voorzitter! Tegen een noodzakelijke opvoering van de defensie is de Economische Groep nimmer gekant geweest.

(De heer **Thamrin**: Als anderen het maar betalen!)

Niet anderen, maar wij hebben den uitdrukkelijken eisch gesteld, die m.i. ook volkomen rationeel is, dat wat ten behoeve van de geheele gemeenschap geschiedt, in casu de defensie, ook door de geheele gemeenschap wordt gedragen zoodat de spreiding van deze lasten over de geheele gemeenschap behoort te geschieden, m.a.w. dat met deze lasten niet een bepaald gedeelte van de gemeenschap alleen getroffen wordt.

(De heer **Soangkoepon**: De overige groepen van de gemeenschap kunnen niet meer aan deze lasten bijdragen!)

Naar aanleiding van deze interruptie zou ik er nogmaals den nadruk op willen leggen, hetgeen ik ook destijds bij de bestrijding van het petitievoorstel-Thamrin heb gedaan, dat het hier waarlijk niet alleen gaat om het Westersch bedrijfsleven. Wanneer wij te dezen aanzien de cijfers nagaan van het rubberuitvoerrecht, die eenigszins als een maatstaf kunnen gelden voor de verdeling tusschen ondernemers- en bevolkingsbelangen in deze, zien wij, dat de geschatte opbrengst van het rubberuitvoerrecht over het jaar 1939 t.a.v. de ondernemingen f 7,2 miljoen bedraagt en t.a.v. de bevolking f 7,1 miljoen; praktisch zijn het dus gelijke uitkomsten. Daaruit blijkt, dat hier een verhouding tusschen ondernemers- en bevolkingslasten, althans ten aanzien van de rubber, valt te constateeren van ongeveer fifty-fifty.

(De heer **Soangkoepon**: U houdt geen rekening met de grootte van beide groepen.)

Wanneer de heer Thamrin zich dus verbaast over de houding, die ik in deze ten aanzien van het defensie-uitvoerrecht aanneem, dan zou ik daartegenover wel mogen stellen, dat zijn houding mij eigenlijk nog veel meer verbaast, omdat hij juist in de moeilijke omstandigheden, als waarin wij thans verkeeren, er zijn medewerking aan verleent, dat bepaalde bevolkingsgroepen hier voor een zeer aanmerkelijk bedrag extra worden belast.

Mijnheer de Voorzitter! Dit alles bijeen genomen, betreur ik de weinige aandacht, — als ik zoo eens mag zeggen — die de geachte Regeeringsgemachtigde zoo juist aan mijn betoog in eersten termijn heeft besteed en betreur ik ook de houding, die ons geacht medelid, de heer Thamrin, zooveen ten deze heeft aangenomen. Nogmaals, Mijnheer de Voorzitter, ik blijf er bij, dat het onderhavige ontwerp in hooge mate valt af te keuren en het oordeel, dat de heer Verboom daarover zooveen heeft gegeven, n.l. dat hiermede een groot onrecht geschiedt, maak ik dan ook tot het mijne.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal niet nader ingaan op het betoog van de Regeering, waar ik in eersten termijn reeds naar voren heb gebracht, dat, ondanks het feit, dat ik niet bevredigd ben op verschillende ondergeschikte punten, ik mij toch zal neerleggen bij het standpunt van de Regeering. Doch ik zou wel een kort woord willen zeggen naar aanleiding van hetgeen de heer De Villeneuve zooveen te berde heeft gebracht, n.l. dat hij — en terecht — altijd heeft verklaard de Regeering te steunen in het verster-

Verlenging defensie-uitvoerrecht (Ond. 98).

(Verboom.)

ken van de weermacht. Maar wat helpen dergelijke platonsche beweringen, als men daarna de Regeering niet in de gelegenheid stelt de middelen te vinden om deze versterking van de weermacht te bekostigen?

Het lijkt mij een goedkoop gebaar om eenerzijds steeds krachtig aan te dringen op versterking van de weermacht en daarnaast de Regeering de middelen te onthouden om de versterking der weermacht te bekostigen.

(De heer De Villeneuve: De heer Thamrin praat geheel langs mijn betoog heen.)

Mijnheer de Voorzitter! Het argument van den heer De Villeneuve was: ik ben er wel voor, dat de gemeenschap de defensiekosten betaalt, als dit dan maar over de geheele linie plaats heeft en dan accentueert hij nog dit argument met te betoogen, dat het defensie-uitvoerrecht niet zoo'n groote spreiding heeft.

Ik heb bij de behandeling van het petitie-voorstel inzake het defensie-uitvoerrecht uitvoerig uiteengezet, dat het niet juist is, dat het defensie-uitvoerrecht niet zoo algemeen zou drukken, gelijk de heer De Villeneuve vroeger en nu heeft doen voorkomen. Ik heb toen aangetoond de verdere doorwerking van het defensie-uitvoerrecht, ook voor de bevolking en dan is het toch minder juist om hier met cijfers aan te komen over rubberuitvoerrecht, waaruit blijkt, dat de bevolkingsbijdrage bijna even groot is als die van de ondernemingsrubber. Het zal den heer De Villeneuve toch wel bekend zijn, dat het bij het defensie-uitvoerrecht niet uitsluitend gaat om de rubber, waar inderdaad de verhouding tusschen de bevolkings- en de ondernemingsrubber ongeveer gelijk is, maar dat het ook om andere producten gaat. Daarom is het niet juist het zoo voor te stellen, alsof in dit opzicht de verhouding tusschen de bevolkings- en de ondernemingslasten een zelfde beeld vertoont als ten aanzien van het rubberuitvoerrecht het geval is. Ik meende hierop even te moeten wijzen.

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter! Uit het wel zeer summiere antwoord van den geachten Regeerings-gemachtigde valt naar het mij voorkomt in elk geval af te leiden, dat de Regeerings-gemachtigde mij niet in elk opzicht juist heeft begrepen. Mijn bedoeling is slechts geweest erop te wijzen in de eerste plaats, dat de Regeering indertijd uitdrukkelijk heeft verklaard, dat het defensie-uitvoerrecht van tijdelijken aard zou zijn, en dat bij de begroting voor 1940 opnieuw de geheele situatie onder oogen zou worden gezien. Alleen uit dien hoofde hebben verschillende leden van den Volksraad destijds hun stem aan dat uitvoerrecht gegeven.

De Regeering is deze toezegging nagekomen en heeft bij de behandeling van de begroting voor 1940 uitdrukkelijk verklaard, dat Zij het defensie-uitvoerrecht als middel tot dekking van een deel der uitgaven voor defensie verder verwerpt. In de plaats daarvan heeft Zij toen gesteld verschillende verhoogingen van belastingen en wijzigingen in de tarieven dezer belastingen. Daaraan heeft de Volksraad toen zijn stem gegeven. Ook mijn fractie heeft dit gedaan; zij heeft zich daarbij laten leiden door de uitdrukkelijke verklaringen, die de Regeering op dat oogenblik had afgelegd.

Nu komt de Regeering hierop terug en zegt: alles goed en wel, maar ik hef toch bij nader inzien dat defensie-uitvoerrecht maar; Zij verwijst daarbij naar den financieelen toestand, die aanleiding geeft tot groote bezorgdheid en die vermoedelijk zal uitloopen op een zeer aanzienlijk tekort op de begroting.

Dit laatste is natuurlijk waar en ik zou mij dan ook volkomen met de Regeering kunnen vereenigen, wanneer dit haar ertoe zou leiden de geheele situatie opnieuw onder de oogen te zien. Dit had kunnen geschieden bijvoorbeeld door het bijeenroepen van een buitengewone zitting van den Volksraad, wanneer de Regeering nog voor het einde van dit jaar deze moeilijkheden had willen afdoen. Het zou verder mogelijk zijn geweest dit zelfde te doen tijdens de aanstaande

zitting van den Volksraad, die binnenkort zal worden geopend.

Nu is mijn groote bezwaar juist, dat de Regeering op het oogenblik zonder meer zegt:

„wij hebben daar nog altijd een kraan die wij voornemens waren met 1 Januari te sluiten; laten wij die echter maar opnieuw openzetten, het is zoo bijzonder gemakkelijk aldus weer een f 7½-miljoen te winnen.”

Dat kan naar mijn meening nooit juist zijn; het is in flagrante strijd met de uitdrukkelijke verklaring, die de Regeering vier maanden geleden in den Volksraad heeft afgelegd en die nu eigenlijk met één pennestreek wordt te niet gedaan.

Dit is de strekking geweest van mijn betoog in eersten termijn, waaraan ik toevoegde, dat er zoo dikwijls, wanneer de positie van Nederland in internationaal opzicht wordt besproken, gezegd wordt: Wij zijn wel niet krachtig, wij hebben geen sterke vloot en geen groote weermacht, maar wij hebben één groot middel, dat door de andere mogendheden hoog wordt aangeslagen en ons aanzien groot doet zijn, nl. dat wij altijd onze verplichtingen nakomen en ons woord getrouw blijven.

Ik kan het niet anders zien, dan dat door het onderhavige voorstel wordt teruggekomen op een pertinente verklaring van de zijde der Indische Regeering, en dat een uitdrukkelijke toezegging, die is gedaan, wordt teruggenomen.

Ik heb gezegd, dat dit ook daarom niet juist kan zijn, omdat, zooals de Regeering zelf zegt, de toestand op het oogenblik zeer onoverzichtelijk is en men dus niet weet, waaraan men in de naaste toekomst toe is. De Regeerings-gemachtigde heeft zoeven zelf gesproken van de „zeer onzekere ontwikkeling van den economischen toestand”. Welnu, dit moet dan m.i. een reden te meer zijn om groote voorzichtigheid te betrachten juist bij de hanteering van een uitvoerrecht, waarvan de heer Thamrin terecht zegt, dat de spreiding er van zeer groot is en de invloed dus ook zeer belangrijk.

Wij hebben in de afgelopen jaren alles in het werk gesteld om den export te handhaven op een peil, dat althans voor dit land nog aanvaardbaar zou zijn. Wij weten in geen enkel opzicht, waaraan wij in de komende maanden, bij een eventueel voortduren van den oorlog met den uitvoer zullen toe zijn; deze stagnaert reeds thans in verschillende opzichten en het is niet alleen mogelijk, maar zelfs zeer waarschijnlijk, dat die stagnatie in de toekomst nog grooter zal worden.

Men vraagt zich af: Is het dan nu het juiste moment om opnieuw te komen met een uitvoerrecht, waarvan zoo vaak is gezegd, dat het in economisch opzicht niet is te verdedigen? Ik zou zeggen, dat er maar één juiste beslissing zou zijn geweest — of het nu de Nederlandse of de Indische regeering betreft, is voor mij tenslotte bijzaak, waar deze zaak ons ter bespreking is voorgelegd en waar wij dus ons oordeel erover hebben te geven — en wel deze. Men had moeten zeggen: wij zien de geheele situatie opnieuw onder oogen, ziet hier de resultaten van het oogenblik; ziet hier de verwachtingen voor de toekomst; wij treden thans opnieuw met U, Volksraad, in overleg over de vraag, welke maatregelen thans noodig zouden zijn.

Ik kan verzekeren, — al behoeft ik dat eigenlijk niet te doen, want iedereen weet dat dit het geval zou zijn — dat, zou de Regeering met een dergelijk voorstel zijn gekomen, onze fractie de eerste zou zijn geweest om zich aan de zijde der Regeering te scharen. Dat wij dat nu niet doen en scherpstelling nemen tegen het voorstel der Regeering zooals dat voor ons ligt, verdriet niemand meer dan mij. Het is een gevolg van de door de Regeering in Nederland genomen beslissing die ik nog altijd als een zeer ongelukkige en zelfs fatale zie en waartegen men, zooals ik in eersten termijn heb gezegd, m.i. niet sterk genoeg kan protesteeren. Dat ik dat doe, is mijn recht en mijn plicht; ik heb uitgesproken, wat naar mijn meening bij velen leeft.

Verlenging defensie-uitvoerrecht (Ond. 98).

(Blaauw, Van der Zee, Regeeringsgemachtigde.)

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben wel verplicht U het woord te verzoeken, omdat uit een stilzwijgen mijnerzijds wellicht de conclusie zou kunnen worden getrokken, dat ik mij overtuigd zou voelen door het betoog van den geachten Regeeringsgemachtigde. Als ik thans moet spreken, verkeer ik echter in de zelfde moeilijke omstandigheden als de heer De Villeneuve, nl. dat ik niet weet, waartegen ik moet spreken.

Ik heb in eersten termijn, een staatsrechtelijk vraagstuk aansnijpende en daarbij inderdaad verklarende, dat dit moment er niet zoo buitengewoon goed voor gekozen is, niettemin eenige argumenten voorgebracht ter ondersteuning van mijn betoog en op die argumenten is de geachte Regeeringsgemachtigde niet ingegaan. Ik had gehoopt, dat de geachte Regeeringsgemachtigde althans een enkel steentje zou hebben bijgedragen tot den bouw van een vruchtbaar debat over dit staatsrechtelijke vraagstuk. Ik ben op het oogenblik echter wel verplicht dit uit te stellen tot een meer geschikt oogenblik.

De heer **Van der Zee**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Het geachte lid, de heer De Villeneuve, heeft aan het eind van het betoog, dat hij heeft gehouden, verklaard, dat hij van oordeel was, dat aan zijn betoog in eersten termijn weinig aandacht geschonken was. Misschien kan ik het geachte lid in dit opzicht nog iets tegemoetkomen na alles, wat hij heeft aangevoerd.

Het eerste punt, dat het geachte lid opnieuw heeft aangehaald, was, dat zijns inziens de argumentatie van de Koninklijke beslissing niet voldoende aangeeft, waarom thans een voorstel wordt voorgelegd tot verlenging van het defensie-uitvoerrecht. Dat is een moeilijk punt. Ik ben er inderdaad in eersten termijn niet bepaald op ingegaan, omdat ik dan had moeten overgaan tot voorlezing van verschillende alinea's van het Koninklijk besluit, waarin naar mijn meening wel degelijk voldoende tot uiting komt

(De heer **Thamrin**: Zelfs zeer duidelijk tot uiting komt.)

..... wat de overwegingen van de Kroon zijn geweest om tot deze beslissing te komen.

Nu kan ik zeer wel aanvoelen, dat de heer De Villeneuve het daarmee niet eens is, maar daartegenover is toch plaats voor een andere opvatting, die wel degelijk aan de hand van deze overwegingen tot de conclusie kan voeren, waar het motief voor deze verlenging gelegen is. Dit is gelegen, zooals in de laatste 3 of 4 overwegingen van het Koninklijk besluit aangegeven is, in den slechten en verslechterenden financiëleen toestand. Tot aanvulling daarvan heb ik, ook weder in aansluiting aan de Memorie van Antwoord, eenig cijfermateriaal gegeven. Niet gedetailleerd, inderdaad — en daarmee kom ik dus op het tweede punt van het betoog van het geachte lid — maar wel eenige cijfers, die mijns inziens voldoende aantonen, dat de financiële toestand van het land zich bepaald aanmerkelijk ongunstiger laat aanzien.

Ik heb onder andere genoemd de stijging van de materiele uitgaven en heb daar geen cijfer bij gegeven, omdat dit op het oogenblik nog niet definitief bekend is, maar ik kan den heer De Villeneuve, om een indruk te geven, wel mededeelen, dat het totaal van de materiele uitgaven, dat op de begroting voor 1940 voorkomt, een bedrag van f 140-miljoen is. En als men ziet, wat de stijging is in de laatste maanden, die geleidelijk intreedt, van alle mogelijke prijzen, zal het wel duidelijk zijn, dat de Regeering op niet onaanzienlijke bedragen, die uit de stijging der materiele uitgaven zullen voortvloeien, heeft te rekenen. Ook de stijging van de rente-uitgaven heb ik genoemd. Deze stijging is ook niet aan te geven, al zal zij niet zoo groot zijn. Daarnaast staan echter de f 8-miljoen suppletoire begrotingen, die zullen worden ingediend voor den gewonnen dienst en de ongeveer f 20-miljoen — en dat

Handelingen. Zittingsjaar 1939—1940.

(Van der Zee, Regeeringsgemachtigde.)

kan zelfs niet onbelangrijk meer zijn — voor den buitengewonen dienst.

Als men dit samentelt en de bestaande onzekere factoren, al zijn zij niet voldoende gedetailleerd door cijfers, er mede bij in aanmerking neemt en men kan daar niets anders tegenover stellen dan de verwachting, laat ik zeggen de hoop, dat het met bepaalde middelen nog wel zal meelopen, geloof ik toch wel, dat het duidelijk is, dat men er niet op kan rekenen, dat de meevallers zullen kunnen goedmaken de meerdere uitgaven, die nu reeds zeker te voorzien zijn.

Dat is dus, wat den financiëleen toestand van het land aangaat, en de overwegingen van dien toestand vormen ook de basis voor de beslissing van de Kroon. Binnenkort, in de komende voorjaarszitting, hoopt de Regeering met uitvoeriger materiaal te komen, maar op zichzelf geeft dit inderdaad globaal inzicht al voldoende aan, welke conclusie men moet trekken; dat is een conclusie die niet bepaald gunstig is.

Het derde punt, dat de heer De Villeneuve aanroerde was eenigszins een verwijt, dat van deze zijde zou zijn aangevoerd, dat men nu niet meer over de inkomstenbelasting en de vennootschapsbelasting zou mogen spreken. Ik geloof niet, dat ik het zoo gezegd heb. De bedoeling was niet anders dan deze. Het betoog in eersten termijn van het geachte lid maakte den indruk alsof de Volksraad nu voor het geval komt te staan dat, terwijl men zich in de hoofdzitting heeft uitgesproken over de verhooging van de inkomstenbelasting en van de vennootschapsbelasting en dat heeft gedaan in de overtuiging, dat het defensie-uitvoerrecht niet zou worden verlengd, men nu plotseling voor een ander feit komt te staan, nl. dat het defensie-uitvoerrecht toch wordt verlengd. Ik heb daartegenover echter gesteld, dat de Volksraad toen uitspraken heeft gedaan, zoowel over de inkomstenbelasting en de vennootschapsbelasting als over het defensie-uitvoerrecht en, wat het laatste betreft, in den vorm van een petitie, waarin het college de Kroon heeft verzocht, een verlenging van twee jaar te bewerkstelligen. Die zaken zijn toen gelijktijdig behandeld. Hier heeft men thans niet anders dan de uitvoering van de beslissing van de Kroon op de petitie van den Volksraad, die op dat moment werd aangenomen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof dat ik hiermede eenige nadere aanvulling op mijn inlichtingen aan den heer De Villeneuve heb kunnen geven en kom nu tot den heer Verboom, die nog eens heeft uiteengezet, wat het standpunt van hem en van zijn fractie is geweest, hetgeen ik ook wel in eersten termijn reeds had begrepen.

De heer **Verboom** betreurt het, dat met dit voorstel in ieder geval niet gewacht is kunnen worden tot een moment dat later ligt en waarbij men de financiële situatie van het land in vollen omvang had kunnen overzien, in welk geval ook zijn fractie, eventueel naar omstandigheden, met een dergelijke verlenging van het defensie-uitvoerrecht zou hebben kunnen instemmen, nl. als de factoren z.i. daartoe zouden nopen.

(De heer **Verboom**: Dat heb ik niet gezegd. Ik heb alleen gesproken van een verhooging van lasten in het algemeen.)

Goed, Mijnheer de Voorzitter, de heer Verboom heeft dan alleen gesproken van een verhooging van lasten in het algemeen. Nu kan ik daarop weinig anders zeggen dan dat hier ligt een voorstel tot uitvoering van een beslissing op een adres van den Volksraad. Ik wil erop wijzen, dat om aan die beslissing uitvoering te kunnen geven, niet kon worden gewacht tot een later moment. De bestaande ordonnantie zal aan het einde van het jaar afloopen, dus om aan de uitspraak van de Kroon kracht te kunnen geven, was het absoluut noodzakelijk, dit ontwerp op korten termijn aan te bieden en wel in den vorm van een noodordonnantie, inderdaad dus vóór het moment, dat binnenkort zal komen, waarop de Regeering met meer volledig materiaal betreffende de financiële situatie naar voren zal komen.

Niettemin — ik moet ten deze verwijzen naar hetgeen ik

Verlenging defensie-uitvoerrecht (Ond. 98).

(Van Helsdingen.)

den heer De Villeneuve heb gezegd — zijn er vaststaande factoren in het spel, die het totale tekort, d.i. het tekort op den geheelen dienst voor 1940, zeker zullen vergroeten.

Het is niet aannemelijk, dat een en ander zal kunnen worden opgevangen door de meevallers, welke van bepaalde middelen zullen komen.

Tenslotte heeft nog de heer Blaauw het woord gevoerd. Aangezien hij echter heeft verklaard zich er bij te kunnen neerleggen, dat de bespreking van de staatsrechtelijke zijde van deze kwestie tot een later moment wordt verschoven, behoef ik daarop thans niet verder in te gaan.

De **Voorzitter**: Hiermede is de beraadslaging over dit onderwerp beëindigd en kan tot stemming worden overgegaan.

De artikelen I en II worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de stemming over de ontwerp-ordonnantie in haar geheel.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne mijn stem motiveeren.

In de vorige zitting heb ik tegen het petitievoorstel van den heer Thamrin e.s. gestemd, omdat m.i. de Regeering door haar voorstellen tot verhooging van de opcenten op de inkomstenbelasting en de vennootschapsbelasting, welke van meer algemeene strekking waren dan het voorstel van den heer Thamrin, reeds voldoende in den nood van 's lands financiën voorzag. Ik heb ertegen gestemd, omdat ik het voorstel tot verlenging van dit uitvoerrecht als eenzijdig en daardoor als onbillijk beschouwde, en ik van meening was, dat niet het exportapparaat alleen behoorde te worden belast, maar evenzeer het importapparaat, kortom de geheele samenleving. Vandaar, dat ik toen heb bepleit de invoering van een algemeene defensiebelasting.

Sedertdien hebben zich nieuwe omstandigheden voorgedaan, de oorlogstoestand e.a. is ingetreden, waardoor het duidelijk is geworden, dat de financiële toestand van het land slechter is geworden. En al ontbreken gedetailleerde gegevens, het

(Sosrohadikoesoemo, Roep.)

staat wel vast, dat de financiële nood veel grooter zal worden. Wij zijn daardoor geplaatst in een moeilijke positie. Wij hebben nu beide factoren tegen elkaar af te wegen: aan den eenen kant de bezwaren tegen de verlenging van het defensie-uitvoerrecht, aan den anderen kant de nood van de schatkist. Beide factoren zijn reëel en aan beide is niet te ontkomen. Voelde ik de bezwaren tegen het ontwerp zoo aan als de heer Verboom, namelijk dat het bepaald fataal zou zijn te noemen, dan zou ik mij onvoorwaardelijk tegen het ontwerp verklaren.

Maar de moeilijke positie, welke is ontstaan, doordat niet tijdig is voorzien in een extra winstbelasting en een defensiebelasting, waarop zoo menigmaal reeds is aangedrongen en de financiële nood, die zich thans voordoet en waarin op deze wijze voor een deel wordt voorzien, laat ik overwegen, en daarom zal ik voor het regeeringsvoorstel stemmen, zij het dan ook zonder eenige geestdrift.

De heer **Sosrohadikoesoemo**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb de vorige maal bij de behandeling van het petitievoorstel van den heer Thamrin e.s. ook tegen het voorstel tot verlenging van het defensie-uitvoerrecht gestemd, omdat ik de toen door de Regeering naar voren gebrachte argumenten volkomen onderschreef. De heeren petitionarissen hebben indertijd bij de indiening van hun voorstel de hoop uitgesproken, dat de Regeering de voorgestelde maatregelen ten aanzien van de inkomstenbelasting, namelijk de verhooging van de opcenten en de wijziging der tarieven voor de laagste inkomensklassen, zou achterwege laten. Waar de Regeering deze suggestie niet heeft overgenomen, zie ik mij thans wel verplicht voor het voorliggende voorstel te stemmen.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Ik sluit mij aan bij de motiveering van den heer Van Helsdingen en zal dus voor het voorstel van de Regeering stemmen.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen onder aanteekening, dat de heeren Verboom en De Villeneuve geacht willen worden tegen te hebben gestemd.

De vergadering wordt te 12 uur middag gesloten.

20ste VERGADERING — WOENSDAG 3 JANUARI 1940.

Ontslagname van den heer Van Helsdingen en aanwijzing van den heer Moelia als lid van het College van Gedelegeerden. — Ingekomen stukken. — Nadere aanvulling Crisis-uitvoerordonnantie 1939 (Ond. 100).

20ste VERGADERING.

Vergadering van Woensdag 3 Januari 1940.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ontslagname van den heer Van Helsdingen en aanwijzing van den heer Moelia als lid van het College van Gedelegeerden. — Ingekomen stukken. — Nadere aanvulling Crisis-uitvoerordonnantie 1939 (Ond. 100).

Voorzitter: de heer Mr. J. A. JONKMAN.

De presentielijst is geteekend door 16 leden, te weten de leden:

Blaauw, Hoedojo, Jonkman, Kan, Kerstens, Leunissen, Moelia, Mogot, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikeoemo, Thamrin, Verboom, De Villeneuve en Wiwoho.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

Ik deel U mede — gelijk het College overigens reeds uit een schriftelijke mededeeling bekend is —, dat de heer Van Helsdingen heeft bedankt voor het lidmaatschap van het College van Gedelegeerden, en dat ik in zijn plaats als lid van het College heb aangewezen den heer Moelia, dien ik bij dezen in ons midden welkom heet.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. Mededeeling van den heer T. G. S. G. Moelia, dat hij zijn benoeming tot lid van het College van Gedelegeerden aanneemt.

B. De volgende Regeeringsbeschikking:

Besluit van den Gouverneur-Generaal van 28 December 1939 No. 2 houdende machtiging, krachtens art. 105 I.S., aan den Directeur van Economische Zaken om te beschikken over de bij afdeeling VI der begrooting voor 1940 uitgetrokken fondsen ten behoeve van nader omschreven maatregelen.

(**Voorzitter.**)

Het besluit wordt ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Besluit van den Directeur van Economische Zaken van 29 December 1939 No. 21608/H.K.H. tot het verlenen van eenige ontheffingen van het in artikel 1 lid 1 van de regeeringsverordening in Staatsblad 1939 No. 453 vervatte verbod.

2. Een artikel uit het Utrechtsch Nieuwsblad, getiteld „Drie slagschepen kunnen de Indische wateren niet beheerschen”.

3. Mededeeling No. 177 van het departement van Economische Zaken betreffende een onderzoek naar de levenswijze der gemeentekoelies te Batavia in 1937.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot nadere aanvulling van de Crisis-uitvoerordonnantie 1939 (Staatsblad No. 658) (Ond. 100), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6).

Deze ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen, wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter:** In verband met het feit, dat vermoedelijk in de volgende week de rooster van het College van Gedelegeerden slechts zeer matig bezet zal zijn, en dat de tweede gewone zitting van den Volksraad op Woensdag 10 Januari aanvangt, waarbij op dien eersten dag waarschijnlijk de rooster ook van bescheiden omvang zal zijn, stel ik voor, de volgende vergadering van het College van Gedelegeerden eveneens op Woensdag 10 Januari a.s. te houden.

Daartoe wordt besloten.

De vergadering wordt te 9.10 uur v.m. gesloten.

WEDNESDAY, JANUARY 12, 1900

Dear Mother, I received your letter of the 10th and was glad to hear from you.

I am well and hope these few lines will find you the same. I have not much news to write at present. The weather here is very cold and the snow is deep. I have not been out much lately. I am thinking of writing you more often but have not had time. I hope to hear from you soon.

I received your letter of the 10th and was glad to hear from you. I am well and hope these few lines will find you the same. I have not much news to write at present. The weather here is very cold and the snow is deep. I have not been out much lately. I am thinking of writing you more often but have not had time. I hope to hear from you soon.

I am well and hope these few lines will find you the same. I have not much news to write at present. The weather here is very cold and the snow is deep. I have not been out much lately. I am thinking of writing you more often but have not had time. I hope to hear from you soon.

I am well and hope these few lines will find you the same. I have not much news to write at present. The weather here is very cold and the snow is deep. I have not been out much lately. I am thinking of writing you more often but have not had time. I hope to hear from you soon.

I am well and hope these few lines will find you the same. I have not much news to write at present. The weather here is very cold and the snow is deep. I have not been out much lately. I am thinking of writing you more often but have not had time. I hope to hear from you soon.

21ste VERGADERING — WOENSDAG 10 JANUARI 1940.

Ingekomen stuk. — Militaire Luchtvaartordonnantie 1940 (Ond. 85).

21ste VERGADERING.

Vergadering van Woensdag 10 Januari 1940.

(Bijeenroepingsuur: 9.15 voormiddag.)

Ingekomen stuk. — Militaire Luchtvaartordonnantie 1940 (Ond. 85). — Inkwartieringsordonnantie 1940 (Ond. 87). — Wijziging Kustvisserij-ordonnantie enz. (Ond. 86). — Nadere wijziging en aanvulling van de Hinderordonnantie (Ond. 92).

Voorzitter: de heer Mr. J. A. JONKMAN.

De presentielijst is geteekend door 15 leden, te weten de leden:

Blaauw, Hoedojo, Jonkman, Kan, Kerstens, Leunissen, Moelia, Mogot, Roep, Soangkoepou, Soetardjo, Sosrohadikoesomo, Thamrin, Verboom en De Villeneuve.

Regeringsgemaachtigden de heeren: Berenschot en Langeler.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat is ingekomen een bericht van den heer Wiwoho, dat hij wegens ziekte verhinderd is de vergadering bij te wonen.

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende bepalingen ter bevordering van een onbelemmerd en veilig gebruik van militaire luchtvaartterreinen in Nederlandsch-Indië (Ond. 85), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6).

Ik deel mede, dat de Regeering nog een tweede Nota van Wijziging heeft ingediend, waarin wordt aangegeven, dat in het ontwerp, zooals het reeds bij eerste Nota van Wijzigingen is gewijzigd, in artikel 6, lid 2 het jaartal „1939” moet worden vervangen door „1940”.

De heer **Blaauw:** Mijnheer de Voorzitter! In het Gedelegeerdenverslag is, omdat het hier zou gaan om een onderwerp, betreffende de verdediging van het grondgebied van Ned.-Indië, de vraag gesteld, of de stof in deze wel op de juiste manier wordt geregeld, nl. bij ordonnantie en niet, zooals art. 91 van de Indische Staatsregeling voorschrijft, bij algemeenen maatregel van bestuur. Art. 91 van de Indische Staatsregeling is hier zeer imperatief, omdat daarin uitdrukkelijk wordt gezegd, dat al hetgeen betreft de verdediging van het grondgebied van Nederlandsch-Indië wordt geregeld bij algemeenen maatregel van bestuur, zoodat het derhalve niet toelaatbaar zou zijn dergelijke stof als waarom het thans gaat te regelen bij ordonnantie, gesteld, dat dit iets zou zijn betreffende de verdediging van het grondgebied van Nederlandsch-Indië.

In de Memorie van Antwoord wordt verklaard, dat de ordonnantie een bruikbaar middel is, omdat het hier niet zou betreffen iets rakende de verdediging van het grondgebied van Nederlandsch-Indië, daar de stof alleen betreft bescherming van de openbare veiligheid. Derhalve zou een regeling bij ordonnantie mogelijk zijn. De Memorie van Antwoord geeft wel toe, dat zelfs de bescherming van de openbare veiligheid ten gunste zou kunnen komen van de verdediging

Handelingen. Zittingsjaar 1939—1940.

(Blaauw.)

van het grondgebied, maar de rechtstreeksche reden zou dan niet zijn de verdediging van het grondgebied van Nederlandsch-Indië, doch iets anders.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb daartegenover eenige bezwaren. In de eerste plaats zegt de Memorie van Toelichting, dat het hier niet een onderwerp betreft, rakende de bescherming van de openbare veiligheid, maar een regeling ten behoeve van de militaire luchtvaart. Ik verwijs daarvoor naar de tweede alinea van de Memorie van Toelichting, waarin het volgende is opgenomen:

„Soortgelijke bepalingen worden ook ten behoeve van de militaire luchtvaart noodzakelijk geacht, ten einde het vrij en veilig gebruik van deze luchtvaartterreinen te waarborgen.”

Het wil mij dan ook voorkomen, dat hier met zooveel woorden erkend is, dat het betreft een onderwerp, rakende de defensie van Nederlandsch-Indië. Gesteld echter, dat het juist is, wat in de Memorie van Antwoord staat, dat het slechts betreft een onderwerp ter bescherming van de openbare veiligheid, dan begrijp ik niet, dat in dezelfde Memorie van Antwoord op blz. 2, tweede alinea, worden afgewezen regelen betreffende de controle op de luchtwaardigheid van de luchtvaartuigen en de bekwaamheid van het luchtvaartpersoneel. Wanneer het betreft de openbare veiligheid, zouden in de eerste plaats regelen moeten worden getroffen beoogende de controle op de luchtwaardigheid van de luchtvaartuigen en de bekwaamheid van het luchtvaartpersoneel.

De Regeering verwijst ter ondersteuning van haar standpunt naar de ordonnantie, opgenomen in Staatsblad 1929 No. 72, waarin bepalingen zijn vastgesteld in het belang van de veiligheid bij het opstijgen en landen van watervliegtuigen in de nabijheid van het militaire vliegveld „Morokrambangan”.

Hier zou dan inderdaad een regeling getroffen zijn bij ordonnantie en niet bij algemeenen maatregel van bestuur, zoodat — als ik de Regeering goed begrijp — Zij daaruit de conclusie wil trekken, dat dit een onderwerp betreft, dat niet de defensie van Nederlandsch-Indië raakt. Wanneer dat juist zou zijn, zou ik den geachten Regeeringsgemaachtigde willen verwijzen naar een ander standpunt door dezelfde Regeering ingenomen, en wel twee jaren later, in 1931, toen in een regeeringsschrijven, opgenomen in Bijblad No. 12642, een uitspraak is gegeven van wat eventueel moet worden gerekend tot al hetgeen betreft de defensie van Nederlandsch-Indië. Immers in dat bijblad is sprake van

„dat gedeelte van de wetgeving en van de daaruit voortvloeiende administratieve voorschriften, hetwelk ingevolge de voorschriften van de Grondwet, van de Indische Staatsregeling en van andere voor Nederlandsch-Indië geldende wetten slechts bij of krachtens een wet of een algemeenen maatregel van bestuur kunnen worden gewijzigd.”

En dan geeft hetzelfde regeeringsschrijven aan hetgeen naar de meening van de Regeering daaronder zou moeten vallen. Vervolgens geeft dit regeeringsschrijven aan, dat onder deze categorie van bepalingen vallen o.a. de bepalingen betrekkelijk het bouwen en het maken van andere werken op en beplanten van den grond binnen de verboden kringen om verdedigingswerken of om militaire kampementen, gebouwen en inrichtingen.

Mijnheer de Voorzitter! Het onderwerp, dat wij thans behandelen, valt precies binnen deze omschrijving. Het betreft daar bepalingen op het bouwen en op beplanten van terreinen om militaire inrichtingen. Deze luchtvaartterreinen kan men, dunkt mij, wel beschouwen als te zijn militaire inrichtingen. Het bevreemdt mij dus, dat de Regeering, in 1931 terugkomende op haar dwaling in 1929 bij die bepalingen op het opstijgen en landen van watervliegtuigen in de nabijheid van het militaire vliegveld Morokrambangan, thans weder in het jaar 1940 afstapt van het standpunt, zeer duidelijk uit-

21ste VERGADERING — WOENSDAG 10 JANUARI 1940.

Militaire Luchtvaartordonnantie 1940 (Ond. 85). — Inkwartieringsordonnantie 1940 (Ond. 87).

(Kerstens.)

eengezet in het jaar 1931; terwijl dit dan zonder meer verklaard wordt met de mededeeling, dat dit betreft een onderwerp, dat niets te maken heeft met de defensie van Ned.-Indië.

Mijnheer de Voorzitter! Een tweede onderwerp, dat ik ter sprake zou willen brengen, betreft de bepaling, in de Nota van Wijzigingen opgenomen onder IV, waarin verklaard wordt, dat achter de woorden: „Heeft goedgevonden en verstaan” zullen moeten worden ingevoegd de woorden: „Met buitenwerkingstelling voor zooveel noodig van daarmede strijdige voorschriften te bepalen”. Met de „daarmede strijdige voorschriften” heeft de Regeering blijkens de Memorie van Antwoord op het oog uitsluitend provinciale en andere locale verordeningen. De Regeering verwijst voorts in het bijzonder naar de provinciale verordening van West-Java van 22 December 1930; de beoogde wijziging zou dan noodzakelijk zijn om de provinciale verordening buiten werking te stellen. Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat de Regeering hier geheel op een dwaalspoor is geraakt. Immers, wanneer dit onderwerp betreffende de luchtvaartterreinen, geregeld bij provinciale verordening, thans geregeld wordt bij ordonnantie of, zooals ik gaarne zou zien, bij algemeenen maatregel van bestuur, dan vervalt van rechtswege, zonder afzonderlijke bepaling, de provinciale verordening en vervallen daarmede dan ook eventueel alle mogelijke andere locale verordeningen. Ik zou daarvoor willen verwijzen, in het bijzonder in het geval van de provinciale verordening, naar art. 64, lid 3 van de Provincie-ordonnantie, waarin het volgende is te vinden:

„Bepalingen van verordeningen van den Provincialen Raad houden van rechtswege op te gelden, wanneer in het onderwerp dier bepalingen wordt voorzien door een algemeene verordening.”

Dat is hier nu het geval! In deze algemeene verordening wordt voorzien in het onderwerp van de provinciale verordening en dan zegt reeds de Provincie-ordonnantie, dat die verordening van de provincie van rechtswege ophoudt te gelden.

In de eerste plaats zou ik dus willen betoogen, dat die uitzonderlijke bepaling in deze ordonnantie onnoodig is. Doch in de tweede plaats zou ik ook willen verklaren, dat zij verwarrend werkt, omdat de Provincie-ordonnantie zegt, dat die provinciale verordening van rechtswege zal ophouden te gelden, waaraan naar ik meen, de beteekenis moet worden toegekend, dat die provinciale verordening zal vervallen, terwijl deze ordonnantie slechts verklaart, dat die provinciale verordening buiten werking wordt gesteld, zoodat die overigens nog blijft gelden. Om deze twee redenen wil ik bepleiten om de woorden: „Met buitenwerkingstelling voor zooveel noodig van daarmede strijdige voorschriften te bepalen” thans wederom uit de ordonnantie te schrappen.

De **Voorzitter**: Aangezien de geachte Regeeringsgemachtigde er de voorkeur aan geeft niet dadelijk doch in den loop van den ochtend te antwoorden, wordt de verdere behandeling van dit onderwerp geschorst tot een nader tijdstip op dezen morgen.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot intrekking van de ordonnantie van 24 Maart 1915 (Staatsblad No. 268) en vaststelling van nieuwe bepalingen betreffende de inkwartiering en het onderhoud van militairen in Nederlandsch-Indië (Ond. 87), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6).

De heer **Kerstens**: Mijnheer de Voorzitter! Een enkel woord slechts. In het Gedelegeerdenverslag staat, bij de behandeling van artikel 7, in de derde alinea, het volgende:

„Eenige andere leden pleitten voor een algemeene bepaling, dat een huisgezin eerder van inkwartiering wordt vrijgesteld naar gelang het aantal kinderen groter is.”

Hetgeen hier gevraagd wordt komt mij alleszins redelijk voor. In het algemeen zijn de grootere gezinnen zwaarder belast dan de kleinere gezinnen, ook waar het betreft het vervullen van plichten ten aanzien van het militair apparaat, inkwartiering, oorlogstoestanden, enz. enz. Ik zal dat niet gedetailleerd uitwerken. Om misverstand te voorkomen wil ik hieraan gaarne toevoegen, dat ik niet graag zou zien, dat grootere gezinnen vrijgesteld werden van verplichtingen of bevoorrecht zouden worden boven andere. Integendeel, ook grootere gezinnen moeten naar hun vermogen bijdragen tot de behartiging van alle zaken des lands, ook deze zaak.

Waar ik wél bezwaar tegen heb is, dat grootere gezinnen op allerlei terrein zwaarder belast worden, dus het tegendeel van bevoorrecht worden.

Wanneer men nu het antwoord leest, dat de Regeering op deze vraag in het Gedelegeerdenverslag geeft, blijkt wel, dat de Regeering het in het algemeen eens is met de door mij opgeworpen stelling. De Regeering zegt immers:

„Een bepaling op grond waarvan een huisgezin eerder van inkwartiering wordt vrijgesteld naar gelang het aantal kinderen groter is, acht de Regeering niet noodzakelijk aangezien mag worden verwacht, dat bij de praktische toepassing van de inkwartieringsordonnantie hiermede waar noodig en mogelijk rekening zal worden gehouden.”

Uit deze passage blijkt, naar het mij voorkomt, duidelijk, dat de Regeering in het algemeen de stelling, door mij zooveel ontwikkeld, onderschrijft. Ook Zij vindt, dat er met de grootte van het gezin in de praktische toepassing van de inkwartierings- en andere maatregelen rekening moet worden gehouden. Toch blijft er nog een klein verschil van inzicht tusschen de Regeering en mij over. De Regeering wijst hier regelende bepalingen van de hand in de betreffende ordonnantie, omdat Zij verwacht, dat het bij de praktische toepassing van zelf wel in orde zal komen, al voegt Zij daar weer verzwakkend aan toe: „waar noodig en mogelijk”.

Ik ben in deze verwachting niet zoo gerust als de Regeering. Een ieder, die in Nederland werkelijk de inkwartieringspraktijken heeft medegemaakt, weet, dat er uit de burgerij dikwijls zeer ernstige klachten kwamen over het feit, dat een welvarend gezin minder belast werd dan een minder welvarend gezin en dat groote gezinnen in dit opzicht niet zoo werden ontzien als zij wel zouden verdienen. Ik zou dit willen voorkomen. Juist in een tijd als die, waarin inkwartiering noodig is, is het van groot belang, dat in de burgerij geen onnoodige ontstemming en ontevredenheid wordt gewekt.

Ik zou er dus voor willen pleiten, hier minder aan het toeval en aan de zorgvuldigheid der toepassende inkwartieringsgezaghebbenden over te laten. Ook al is bij deze inkwartieringsgezaghebben geen opzet of kwade wil in het spel, zeer gemakkelijk kunnen in het spel komen gemakzucht en de behoefte om snel met de inkwartiering gereed te zijn.

Ik heb overwogen of het goed zou zijn een amendement op art. 7 in te dienen. Ik wil daarvan afzien, maar zou het dan bijzonder op prijs stellen wanneer de Regeeringsgemachtigde mij kan toezeggen, dat in de voorschriften, zooals in art. 10 van het ontwerp bedoeld, een bepaling zal worden opgenomen, waarbij den inkwartieringsgezagdragere verplichtend wordt voorgeschreven rekening te houden met de grootte van het gezin in den geest als in het Gedelegeerdenverslag aangeduid. Dat lijkt mij niet moeilijk, het lijkt mij wel eenvoudig, dat in de voorschriften zulk een bepaling, desnoods letterlijk die, welke in het Gedelegeerdenverslag werd genoemd, wordt

(Soetardjo.)

opgenomen, want dan staat in ieder geval vast, dat iemand, die met inkwartiering wordt belast, zich er niet gemakkelijk van kan af maken, wanneer hij hetgeen ik hier als wenschen uitte, niet opvolgt, m.a.w. dat hij op grond van de uitvoeringsvoorschriften ter verantwoording zal kunnen worden geroepen voor slordigheid of achteloosheid in het opleggen van inkwartiering. Ik herhaal, dat ik gaarne zou zien, dat de Regeering mij deze toezegging deed, dan ben ik heelemaal tevreden gesteld en behoeven wij niet de moeite van behandeling van een amendement door te maken.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! In het Gedelegeerdenverslag is de suggestie geuit

„in het bijzonder in het belang der Inheemsche burgerij, dat in geval van inkwartiering zoowel van de zijde der zee- als die der landmacht bij bijzondere order alle militairen worden gewezen op hun plicht, de burgerij geen onnoodigen overlast te bezorgen noch aanstoot te geven in optreden en door uitlatingen.”

De Regeering heeft hierop geantwoord, dat de wenselijkheid hiervan vanzelf spreekt en daarvoor dus geen bijzondere order behoeft te worden uitgegeven. Natuurlijk kan ik mij verplaatsen in het standpunt der Regeering, wanneer Zij zulks vanzelfsprekend acht, en aanneemt, dat de militairen het zich tot plicht rekenen om tegenover de Inheemsche ingezetenen in deze correctheid in acht te nemen, doch wat de Regeering vanzelfsprekend acht, behoeft bij lagere organen niet altijd vanzelfsprekend te zijn.

Ter voorkoming van misverstand wijs ik er op, dat deze opvatting niet alleen geldt voor den militairen dienst, maar voor elken anderen tak van dienst evenzeer. Hoe verder men hiërarchisch omlaag komt, hoe minder wordt rekening gehouden met de oorspronkelijke zienswijze der Regeering.

Indien dit niet het geval was, zou Indië een ideaal land zijn. De suggestie in het Gedelegeerdenverslag is niet zonder reden gedaan, want de practijk heeft uitgewezen, dat het inderdaad gewenscht is, dat een dergelijke bijzondere order wordt uitgevaardigd. Wat toch is het geval? Wanneer militairen de hoofdplaatsen verlaten en zich gesteld zien tegenover een bevolking, die vreesachtig en zeer meegaande is, zijn sommigen te zwak om niet uit hun evenwicht te worden geslagen, zoodat zij tegenover de ingezetenen een houding aannemen, welke niet door den beugel kan. Uit mijn bestuurservaring is mij dit bekend. Het is waarlijk niet uit de lucht gegrepen, gedurende mijn lidmaatschap van den Volksraad heb ik zelfs enkele van die gevallen bij de militaire autoriteiten voorgebracht. Ik zou het dus zeer op prijs stellen, wanneer de Regeering alsnog op de suggestie, in het Gedelegeerdenverslag gedaan, zou willen ingaan.

Een tweede punt, dat ik in bespreking wil brengen, betreft het bepaalde bij artikel 3 sub a. In het Gedelegeerdenverslag is de suggestie gedaan om het verschil in behandeling tusschen de Europeesche en de Inheemsche ingezetenen prijs te geven. Volgens de bepalingen van artikel 3 sub a zal immers in normale gevallen, wanneer het de Europeesche bevolkingsgroep betreft, de assistent-resident moeten optreden, terwijl, wanneer het de Inheemsche bevolkingsgroep betreft, de bevoegdheid in handen van den regent wordt gelegd. De Regeering heeft het echter goedgevonden, dat in bijzondere gevallen de bevoegdheden, zoowel ten aanzien van de Europeesche als ten aanzien van de Inheemsche bevolkingsgroep in handen worden gelegd van het districts- of zelfs van het onderdistrictshoofd.

In de Memorie van Antwoord zegt de Regeering, dat deze bijzondere constructie geen afbreuk doet aan de voor normale gevallen getroffen regeling. Ik ben echter zoo vrij met de Regeering van meening te verschillen. Deze bijzondere constructie doet wel degelijk afbreuk aan de gedachte, die aan het optreden van den assistent-resident voor de Europeesche en van den regent voor de Inheemsche bevolkingsgroep ten

(Kan.)

grondslag ligt. Deze grondgedachte is immers, dat alleen de assistent-resident, dus een Europeesche bestuursambtenaar, de juiste autoriteit wordt geacht om ten aanzien van de Europeesche bevolkingsgroep op te treden, terwijl in het andere geval, wanneer het de Inheemsche bevolkingsgroep betreft, de regent wordt aangewezen. In bijzondere gevallen wordt over dit principe echter heengestapt en wordt de bevoegdheid ten aanzien van beide bevolkingsgroepen in handen van het districts- en het onderdistrictshoofd gelegd.

Ik stel er derhalve prijs op, mijn suggestie te handhaven en het lijkt mij noodig, deze suggestie in den vorm van een amendement, dat medeondertekend is door mijn geachte medeleden, de heeren Kan en Sosrohadikoesoemo, nogmaals bij de Regeering voor te brengen. Dit amendement — als ik er verder op mag doorgaan, Mijnheer de Voorzitter — is van dezelfde strekking als de amendementen, welke zijn ingediend bij de ontwerp-ordonnantie (Ond. 52), die onlangs in dit College behandeld is. Ik herinner eraan, dat reeds eerder van verschillende zijden afkeuring is uitgesproken over het feit, dat in de taakverdeeling tusschen het Europeesch en het Indonesisch bestuur een verstarring is ingetreden, een afkeuring, die onder andere blijkt uit een duidelijke uitspraak van dit College, wat de algemeene stemmen onze amendementen aannam, waarin de Regeering tegen een dergelijke verstarring werd gewaarschuwd.

Het thans door mij geformuleerde amendement heeft dezelfde bedoeling, namelijk de Regeering af te brengen van het steeds doorgaan op den eenmaal ingeslagen weg, telkens onderscheid te maken tusschen het Europeesch en het Indonesisch bestuur. Ik zou het dus zeer op prijs stellen, indien de geachte Regeeringsgemachtigde hierover zijn gedachten zou willen laten gaan en alsnog een wijziging in den geest als door mij bepleit, in het ontwerp zou willen aanbrengen.

Wanneer u onderwerp, waarvoor ik de aandacht van de Regeering zou willen vragen, betreft het bepaalde in de tweede zinsnede van art. 6.

Bij een andere gelegenheid heb ik reeds de aandacht van de Regeering gevraagd voor den toestand, die in de laatste jaren in sommige deelen van de buitengewesten is geschapen, waar de demangs thans geen districtshoofden meer zijn. Deze bestuursambtenaren zijn sedert kort ontheven van het bestuur over een district en nu wordt in deze ontwerp-ordonnantie, die toch niet alleen voor Java en Madoera, maar ook voor de buitengewesten geldt, gesproken van districts- en onderdistrictshoofden. Het geval kan zich echter voordoen, dat er in sommige gebieden van de buitengewesten geen districtshoofden zijn, omdat de demangs kantoor-ambtenaren zijn geworden. In het geval nu, dat er in een bepaald gebied geen districtshoofd bescheiden is, zou ik ervoor willen pleiten, den demang aan te wijzen als dengene die bevoegd is, de hier voorgeschreven maatregelen te treffen. Ook ten aanzien hiervan zou ik er prijs op stellen, indien de Regeering onze suggestie zou willen overnemen.

Intusschen is ook dit punt verwerkt in het zoeven door mij aangekondigde amendement, waarin wordt voorgesteld, de redactie van de tweede zinsnede van art. 6 aldus te wijzigen:

„In spoedeisende gevallen kan deze aanwijzing door of namens het districtshoofd of onderdistrictshoofd, en in gebieden buiten Java en Madoera, waar deze ambtenaren niet bescheiden zijn, door of namens den demang geschieden.”

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou willen beginnen met mijn leedwezen te betuigen over een omissie, die ik heb begaan, door in het Gedelegeerdenverslag niet te doen opnemen hetgeen ik nu alsnog te berde zou willen brengen. Het is een punt van ondergeschikt belang. Echter steekt het toch. De zaak is, dat de redactie van het derde lid van art. 7 zóó luidt, dat hieruit een rassendiscriminatie valt te lezen.

Inkwartieringsordonnantie 1940 (Ond. 87). — Wijziging Kustvisserij-ordonnantie enz. (Ond. 86).

(Voorzitter.)

Artikel 7 lid 3 luidt:

„3. Officiëren worden zoo mogelijk bij Europeesche inwoners ingekwartierd, Europeesche militairen beneden den rang van officier bij voorkeur bij Europeesche, militairen van anderen landaard bij niet-Europeesche inwoners.”

Hieruit spreekt, zooals ik zooveen reeds zeide, een rassendiscriminatie. Mocht een dergelijke opvatting vroeger juist en acceptabel zijn geweest, aangezien het toen te begrijpen was, dat officieren bij Europeesche gezinnen werden ingekwartierd, omdat de huishoudingen van de andere bevolkingsgroepen nog van dien aard waren, dat het voor de officieren minder prettig — misschien unheimisch — zou zijn daar te worden geherbergd, toch meen ik, dat er in den loop der tijden, dank zij de westersche beschaving, die zij door den omgang met Westerlingen hebben kunnen opdoen, onder de Inheemschen en Chineezen burgers worden gevonden, die zool niet op gelijken voet als de Europeanen levend, toch wel huizen hebben, waarvoor de officieren zich niet behoeven te schamen, wanneer zij daarin worden gehuisvest.

Mijnheer de Voorzitter! In de toelichting staat, dat artikel 7 van de voorliggende ordonnantie overeenkomt met lid 1 van artikel 3 en de leden 2 tot en met 8 van artikel 4 van de in te trekken ordonnantie. Wordt het — zou ik willen vragen — nu langzamerhand geen tijd, zich te onttrekken aan wat zooveen ons geacht medelid, de heer Soetardjo, noemde „verstarring”. Langzamerhand moet toch de weg worden ingeslagen, dat niet meer tot uiting komt het idee van het rascriterium; dat er verschil zou zijn tusschen de Nederlandsche onderdanen, in Nederlandsch-Indië gevestigd. Dergelijke bepalingen als in artikel 7 neergelegd, geven voedsel aan de gedachte — die geloof ik niet juist is —, dat de Regeering nog steeds laboreert aan de idee, dat er, in welk opzicht dan ook, sprake kan zijn van superioriteit van het eene ras boven het andere onder de verschillende rassen, die in Nederlandsch-Indië wonen.

Teneinde deze opvatting te écarteeren, zou ik der Regeering willen vragen, of Zij dit thans geen mooie gelegenheid acht, om dit artikel in algemeen zinn te redigeeren, zoodat geen aanstoot wordt gegeven aan niet-Europeesche onderdanen hier te lande.

De Voorzitter: De geachte Regeeringsgemachtigde stelt prijs op eenig respijt voor het opstellen van het regeeringsantwoord in eersten termijn. Na gepleegd overleg komt het mij het best voor, het regeeringsantwoord in eersten termijn, zoowel op de Militaire Luchtvaart-ordonnantie als op de Inkwartieringsordonnantie te doen plaats hebben op een nader te bepalen dag in de volgende week. De gedelegeerden zullen dan toch moeten samenkomen en dit alles is dan beter te combineren, dan dat wij hedenochtend onbepaalden tijd zouden moeten wachten, totdat de geachte Regeeringsgemachtigde met zijn antwoord gereed zou zijn.

In verband met den nog verder vast te stellen rooster van werkzaamheden voor den Volksraad stel ik dus voor, deze vergadering op een nader te bepalen dag in de tweede helft van de volgende week te doen houden.

Daartoe wordt besloten.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de Kustvisserij-ordonnantie, van de ordonnantie, houdende algemeene regelen voor het vissen naar parelschelpen, paarlemoerschelpen, tripang en sponsen binnen het zeegebied van Nederlandsch-Indië, en van de ordonnantie, houdende

(Blaauw.)

algemeene regelen voor de jacht op walvisschen binnen het zeegebied van Nederlandsch-Indië. (Ond. 86.)

De heer **Blaauw:** Mijnheer de Voorzitter! Dit ontwerp bevat regelingen, waardoor de ambtenaren, belast met de opsporing van strafbare feiten, zullen worden aangewezen bij besluit van den betrokken resident. In het Gedelegeerdenverslag is daartegen opgemerkt, dat het niet gewenscht voorkomt personen, belast met het opsporen van strafbare feiten, te doen aanwijzen anders dan bij een algemeene verordening.

In de Memorie van Antwoord stelt de Regeering zich op het standpunt, dat in ieder geval de ordonnantie wel bevoegd is te verklaren, dat ambtenaren, belast met het opsporen van strafbare feiten, zullen worden aangewezen bij besluit van den resident en dat het niet strikt noodzakelijk is in een ordonnantie de beginselen te volgen van het Inlandsch Reglement, het Reglement op de Strafvordering en het Rechtsreglement voor de Buitengewesten, waarin uitdrukkelijk is verklaard, dat tot ambtenaar, belast met het opsporen van strafbare feiten, kunnen worden aangewezen bijzondere personen, mits dit geschiedt bij wettelijke verordening.

Het is inderdaad juist, dat bij een wetgevend product, in kracht gelijkstaande met het Inlandsch Reglement, het Reglement op de Strafvordering en het Rechtsreglement voor de Buitengewesten, kan worden afgeweken van de beginselen dier verordeningen en dat op een andere manier dergelijke ambtenaren kunnen worden aangewezen. Het is juist, dat het gewenscht voorkomt om, o.a. ter wille van de uniformiteit, het systeem van deze drie ordonnaties, het Reglement op de Strafvordering, het Inlandsch Reglement en het Rechtsreglement voor de Buitengewesten, te volgen. Maar de Regeering voegt daaraan toe, dat, wanneer die juiste systematiek moet worden verlaten, bijv. ten behoeve van de praktijk, daartegen niet het minsté bezwaar bestaat en dat het dan alleszins gewenscht is daarvan af te wijken.

De opmerking in het Gedelegeerdenverslag, met de strekking om toch ook hier te volgen het systeem van o.a. de strafvordering, beoogt niet alleen het betrachten van uniformiteit of een juiste systematiek, doch beoogt ook het volgen van de ratio, die aan de bedoelde bepalingen ten grondslag ligt. Het is niet zonder ratio, dat die bepalingen in het Reglement op de Strafvordering, het Inlandsch Reglement en het Rechtsreglement voor de Buitengewesten zijn opgenomen. Zij berusten o.a. op deze ratio, dat het publiek moet weten door welke ambtenaren het vervolgd kan worden en dat kan alleen het geval zijn als in producten, welke volgens de wet een zekere algemeene bekendheid moeten hebben, deze ambtenaren worden aangewezen. Zulke producten zijn alleen algemeene verordeningen. Een besluit van een resident behoeft geen enkele openbare bekendheid. Het kan voorkomen, zooals in deze gevallen, dat iemand vervolgd wordt door een ambtenaar, tot opsporingsambtenaar aangewezen bij besluit van den resident, zonder dat de betrokkene van die aanwijzing op de hoogte is en dat hij dus in het algemeen zich een dergelijke bejegening van zoo'n vervolgingsambtenaar ook eigenlijk in het geheel niet behoeft te laten welgevallen.

Het is juist om deze ratio, dat de Volksraad bij herhaling heeft betoogd, dat moet worden afgezien van aanwijzing van vervolgingsambtenaren anders dan bij algemeene verordening. Tot tweemaal toe heeft de Volksraad daarin succes gehad. Eenmaal is dat geweest bij de ontwerp-jachtordonnantie Java en Madoera 1940 en andermaal bij de ontwerp-rubberrestrictie-ordonnantie 1938, waarbij in de ontwerpen van de Regeering, zooals die aan den Volksraad waren overgelegd, de mogelijkheid was opgehouden om vervolgingsambtenaren te doen aanwijzen, anders dan bij algemeene verordening. Ik geloof, dat in beide gevallen destijds de Regeering ongeveer dezelfde motieven voor oogen stonden als hier zijn aangevoerd ter af-

21ste VERGADERING — WOENSDAG 10 JANUARI 1940.

Wijziging Kustvisserij-ordonnantie enz. (Ond. 86). — Nadere wijziging en aanvulling van de Hinder-ordonnantie (Ond. 92).

(Mogot.)

wijking van den algemeenen regel. Niettemin is de Regeering toch bij nader inzien tot de overtuiging gekomen, dat het wenschelijker is om iedere andere wijze van aanwijzing van vervolgingsambtenaren dan bij algemeene verordening te doen vervallen.

Ik zou er daarom thans nog met nadruk voor willen pleiten, op het genoemde juiste standpunt van de Regeering voort te gaan en andere aanwijzingen dan bij algemeene verordening ook in deze ontwerp-ordonnantie te doen vervallen.

De heer **Mogot**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil aanvangen met de formeele mededeeling, dat ik, waar in de artt. I en II van de ontwerp-ordonnantie de aanduiding „bestuursambtenaren” mij ietwat onduidelijk voorkwam, met genoegen heb mogen constateeren de uitspraak van de Regeering in de Memorie van Antwoord, als volgt luidende:

„Omgekeerd geldt hetzelfde voor de mede onder de bedoelde algemeene aanduiding vallende Inlandsche bestuursambtenaren. De uitbreiding van hunne opsporingsbevoegdheid ook tot Europeanen is vooral hierom zeer gewenscht, omdat b.v. in het eilandenrijk van de Groote Oost niet overal Europeesche bestuursambtenaren bescheiden zijn.”

Mijnheer de Voorzitter! Hiermede hebben dus derhalve de Inheemsche bestuursambtenaren de bevoegdheid verkregen ook Europeanen, die bedoelde overtreding plegen, op te sporen. Ik juich deze uitspraak van de Regeering dan ook ten zeerste toe.

Anders is het echter gesteld met de middelen, waarover deze ambtenaren in dit opzicht tot naleving dezer ordonnantie beschikken. Deze kwestie is hier thans misschien niet aan de orde, doch ik wil er toch de aandacht van de Regeering op vestigen, dat de middelen, benodigd voor de opsporing van strafbare feiten te dezen aanzien en ten dienste staande van de Inheemsche bestuursambtenaren, niet in overeenstemming zijn met genoemde bevoegdheid. Dit was althans tot dusverre niet het geval! Hierbij mag ook niet uit het oog worden verloren, dat tot nog toe de overtreders vaartuigen plachten te gebruiken, die motorisch zijn uitgerust. Voorts behoorren ook de hiervoor ter beschikking gestelde gouvernementsvaartuigen — ik bedoel de afdeelvvaartuigen en de

(Voorzitter.)

vaartuigen, die in den regel zijn gestationneerd in de haven van de hoofdplaats der residentie — de kust, waar vele van dergelijke overtredingen voorkomen, veelvuldig af te varen, al dan niet op aanvraag van de betrokken ambtenaren en van de Inheemsche bestuursambtenaren.

Ik zou derhalve gaarne van de Regeering willen vernemen of zulks reeds geschiedt en zoo niet, of de Regeering het dan daarheen zou willen leiden, dat deze vaartuigen meer uitvaren om de kusten voor dit doel b.v. te controleeren, opdat dientengevolge deze overtredingen tot een minimum zullen worden beperkt.

De **Voorzitter**: Op verzoek van den geachten Regeerings-gemachtigde wordt ook het regeeringsantwoord op hetgeen ten aanzien van de zijde van het College over dit onderwerp is opgemerkt uitgesteld tot de volgende week en wordt de verdere behandeling dus eveneens tot de volgende week uitgesteld.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie strekkende tot nadere aanvulling en wijziging van de Hinderordonnantie (Ond. 92), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6).

Hoewel de Memorie van Antwoord en de Nota van Wijzigingen eerst hedenochtend bij de leden bezorgd zijn, kan mijns inziens toch zonder bezwaar de openbare behandeling thans plaats hebben. Zooals de leden zullen hebben gezien, bevat de Nota van Wijzigingen immers in de eerste plaats een tegemoetkoming aan de eenige opmerking van de zijde van den Volksraad gemaakt en in de tweede plaats een wijziging, die bij nadere bestudeering der Regeering zelve gewenscht bleek. Ik ben evenwel bereid, indien een der leden zulks wenscht, de behandeling uit te stellen tot de volgende vergadering. Wordt door een der leden uitstel gewenscht? Zoo neen, dan kan de behandeling thans plaats hebben.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen, wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 10.02 uur v.m. gesloten.

22ste VERGADERING — DONDERDAG 18 JANUARI 1940.

Militaire Luchtvaartordonnantie 1940 (Ond. 85).

22ste VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 18 Januari 1940.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag).

Militaire Luchtvaartordonnantie 1940 (Ond. 85). —
Inkwartieringsordonnantie 1940 (Ond. 87). — Wijziging
Kustvisserij-ordonnantie enz. (Ond. 86).

Voorzitter: de heer Mr. J. A. JONKMAN.

De presentielijst is geteekend door 16 leden, te weten de leden:

Blaauw, Hoedojo, Jonkman, Kan, Kerstens, Leunissen, Moelia, Mogot, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadi-koesoemo, Thamrin, Verboom, De Villeneuve en Wiwoho.

Regeringsgemachtigden de heeren: Berenschot en Langelier.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende bepalingen ter bevordering van een onbelemmerd en veilig gebruik van militaire luchtvaartterreinen in Nederlandsch-Indië (Ond. 85), als gewijzigd bij Nota's van Wijzigingen (st. 6 en 7).

De beraadslaging is gevorderd tot het regeeringsantwoord in eersten termijn.

De heer **Berenschot**, commandant van het leger en hoofd van het Departement van Oorlog: Mijnheer de Voorzitter! Bij de mondelinge behandeling in eersten termijn van het ontwerp-militaire luchtvaartordonnantie 1940 werd het woord gevoerd door het geachte lid, den heer Blaauw.

De geachte spreker heeft daarbij nogmaals een lans gebroken voor het standpunt, dat de onderwerpelijke regeling de verdediging van het grondgebied van Nederlandsch-Indië betreft en derhalve, gelet op het bepaalde bij artikel 91 Indische Staatsregeling niet bij ordonnantie doch bij algemeen maatregel van bestuur moet worden tot stand gebracht.

Met deze zienswijze, Mijnheer de Voorzitter, kan door de Regeering niet worden ingestemd. Immers zooals reeds in de Memorie van Antwoord werd uiteengezet is Zij de meening toegedaan, dat voor de toepasselijkheid van evengenoemd artikel 91 der Indische Staatsregeling in ieder geval moet vaststaan, dat de regeling uit defensieoverwegingen is voortgesproten. Tegen dit standpunt heeft het geachte lid naar het der Regeering wil voorkomen niet uitdrukkelijk stelling genomen.

De door hem aangevoerde argumenten richten zich in hoofdzaak hierop, dat de regeling niet, zooals de Regeering bij haar antwoord heeft uiteengezet zou strekken ter bescherming van de openbare veiligheid, doch wel degelijk ook de defensie van Nederlandsch-Indië zou raken.

Als eerste argument is door den Heer Blaauw verwezen naar de tweede alinea van de Memorie van Toelichting, waar meer speciaal door het bezigen van de woorden „t.b.v. de militaire luchtvaart” erkend zou zijn, dat het hier betreft een onderwerp, dat de defensie van Nederlandsch-Indië raakt. Deze conclusie gaat naar het oordeel van de Regeering te ver; immers daarbij wordt door den geachten spreker voorbij gezien, dat zowel uit de considerans van Handelingen. Zittingsjaar 1939—1940.

(Legercommandant, Blaauw.)

als uit de toelichting op het ontwerp ondubbelzinnig blijkt, dat de regeling is bedoeld als waarborg voor het vrij en veilig gebruik — d.w.z. het veilig opstijgen en landen — van luchtvaartterreinen, welke niet vallen onder de burgerlijke luchtvaartordonnantie. Defensieoverwegingen hebben dan ook bij het ontwerpen van deze regeling in geen enkel opzicht een rol gespeeld.

In de tweede plaats betoogt de heer Blaauw dat, wanneer het werkelijk slechts een onderwerp betreft ter bescherming van de openbare veiligheid, het niet duidelijk is, waarom regelen betreffende de contrôle op de luchtwaardigheid van de luchtvaartuigen en de bekwaamheid van het luchtvaartpersoneel onnoodig worden geacht.

Mijnheer de Voorzitter! De reden daarvan is eenvoudig deze, dat contrôle op luchtwaardigheid van militaire luchtvaartuigen en op bekwaamheid van militair luchtvaartpersoneel reeds uit anderen hoofde regelmatig plaats vindt.

Voorts heeft het geachte lid nog een beroep gedaan op een regeeringsschrijven opgenomen in Bijblad 12642. Te dien aanzien bedenke men, dat dit schrijven niet is bedoeld om eens en vooral een opsomming te geven van de onderwerpen, welke onder de werking van meergemeld art. 91 I. S. vallen. Bovendien zijn naar het oordeel van de huidige Regeering, hoewel Zij zich met de algemeene strekking van den inhoud kan verenigen, de in dit bijblad onder ten vierde gegeven voorbeelden niet alle even gelukkig gekozen.

In dit licht bezien moet dan ook het door den wetgever bij de totstandkoming van Staatsblad 1929, No. 72 ingenomen standpunt als juist worden aangemerkt.

Op dit standpunt is door den wetgever dan ook niet teruggekomen. Zulks kan mede blijken uit de ordonnantie in Staatsblad 1933, No. 472, houdende bepalingen betreffende de verplichting tot het verstrekken van transportmiddelen en het verrichten van transportdiensten ten behoeve van troepen of personen op marsch behorende tot de landmacht in Nederlandsch-Indië.

Mijnheer de Voorzitter! Het tweede onderwerp, dat door den geachten spreker ter sprake is gebracht, betreft een aangelegenheid welke hier op neerkomt, dat de in de Nota van Wijzigingen onder IV opgenomen woorden „met buitenwerkingstelling voor zooveel nodig van daarmede strijdige voorschriften te bepalen” als overbodig zijn aan te merken.

De Regeering erkent, dat provinciale of andere voorschriften van lagere orde dan een ordonnantie het opnemen van evenvermelde clausule niet noodzakelijk maken. Daarentegen is nader gebleken, dat het voor de toepassing van de onderwerpelijke ordonnantie noodig kan zijn, enkele bepalingen, welke bij ordonnantie zijn vastgesteld buiten werking te stellen. Deswege is handhaving van de in het oorspronkelijke ontwerp aangebrachte wijziging noodig.

De heer **Blaauw:** Mijnheer de Voorzitter! Een kort woord nog. Van den geachten Regeeringsgemachtigde heb ik mogen vernemen, dat de toepasselijkheid van art. 91 van de Indische Staatsregeling naar de opvatting der Regeering thans zeer streng zal moeten worden geïnterpreteerd. Op zichzelf heb ik daartegen geen bezwaar, integendeel, hoe meer aan den Indischen wetgever wordt overgelaten, hoe liever het mij is. Maar niettemin heb ik het mijn plicht geacht te wijzen op de opvatting, die ook bij de Regeering oorspronkelijk bestond en die uitdrukking vond in Bijblad No. 12642, waarbij de Regeering in 1931 een uitdrukkelijke interpretatie heeft gegeven van de beteekenis van art. 91 Indische Staatsregeling. Ik heb nu mogen vernemen, dat de Regeering die interpretatie niet meer aanvaardt, dat verschillende voorbeelden, die in dat bijblad gegeven zijn, niet gelukkig zijn gekozen. Het lijkt mij dan wel gewenscht, dat de Regeering dat bijblad herzielt, opdat ook andere autoriteiten met de veranderde meening van de Regeering kunnen rekening houden.

(Legercommandant.)

Wat het tweede punt betreft, n.l. de woorden:

„met buitenwerkingstelling voor zooveel noodig van daarmede strijdige voorschriften te bepalen”, opgenomen in de Nota van Wijzigingen onder IV, heb ik nu van den geachten Regeeringsgemachtigde vernomen, dat het niet uitsluitend betreft de buitenwerkingstelling van provinciale en locale verordeningen, zooals in de Memorie van Antwoord was gezegd, in welk geval deze woorden natuurlijk — en ik ben blij, dat de Regeering dat ook verklaard heeft — overbodig zouden zijn.

De Regeering meent echter, dat die woorden niet overbodig zijn om een nieuwe reden en wel omdat nader gebleken zou zijn, dat het noodig kan zijn voorschriften in ordonnantie buiten werking te stellen.

Mijnheer de Voorzitter! Indien dat het geval is, zou ik er toch met nadruk voor willen pleiten, die ordonnantie, die de Regeering hierbij op het oog heeft, met name in de wet te noemen. Op de thans voorgestelde wijze voortgaande krijgen wij langzamerhand een chaos in onze wetgeving. Wanneer met een algemeene terminologie wordt verklaard, dat alles wat met de betrokken ordonnantie strijdig is buiten werking komt, verzaakt mijns inziens de wetgever zijn plicht en laat hij het over aan de interpretanten, uit te maken welke voorschriften van den wetgever in strijd zijn met de thans vast te stellen ordonnantie.

(De heer Sosrohadikoesoemo: Voorschriften, welke hij niet uit het hoofd kent!)

Inderdaad. Men verplicht op deze wijze iederen interpretant van de ordonnantie, die wij nu gaan vaststellen, in de geheele wetgeving na te gaan, welke voorschriften met deze ordonnantie eventueel zullen strijden. Dat kan echter voor eens en voor altijd geschieden door den wetgever, in dit geval in de eerste plaats door dengeen, die deze ordonnantie heeft ontworpen. Dat is dan voor den vervolge zowel gemakkelijk voor den wetgever zelf als voor de ingezetenen van Nederlandsch-Indië, die daarmede te maken hebben.

(De heer Roep: Inderdaad.)

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou U willen voorstellen, wanneer mogelijk, de verdere behandeling van deze ontwerp-ordonnantie op te schorten, om de Regeering in de gelegenheid te stellen nader te verklaren, welke ordonnantie hier bedoeld zijn, opdat die met name bij deze ordonnantie buiten werking kunnen worden gesteld.

De heer Berenschot, commandant van het leger en hoofd van het Departement van Oorlog: Mijnheer de Voorzitter! Hetgeen de heer Blaauw omtrent het eerste onderwerp, door hem ter sprake gebracht, heeft gezegd, geeft de Regeering geen aanleiding tot nadere opmerkingen.

Wat het tweede door hem ter sprake gebrachte onderwerp betreft, heeft de geachte spreker gevraagd of het niet noodzakelijk is, ordonnantie, die in strijd zouden zijn met het thans in behandeling zijnde ontwerp, met name te noemen.

Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft op dit oogenblik geen bepaalde ordonnantie op het oog, welke in strijd zouden zijn met dit ontwerp, doch de materie is voornamelijk niet geheel te overzien. De mogelijkheid bestaat dus, dat er bepalingen zijn te vinden in de een of andere ordonnantie, welke in strijd zijn met dit ontwerp. Daarom acht de Regeering de invoering van de genoemde clause nog wel noodzakelijk.

Nu heeft de heer Blaauw voorgesteld, de behandeling van deze ontwerp-ordonnantie alsnog op te schorten, totdat de geheele materie wel nauwkeurig is te overzien. De Regeering zou dit echter toch moeten ontraden. Vooral in den tegenwoordigen tijd acht Zij het wel noodzakelijk, dat deze Luchtvaartordonnantie spoedig tot stand komt. Er zijn op het oogenblik verscheidene luchtvaartterreinen in aanleg

(Roep, Blaauw, Legercommandant.)

en wanneer men daarbij niet tegelijkertijd zorgt voor de veiligheid van het gebruik van de luchtvaartuigen, komt men straks voor allerlei moeilijkheden te staan.

De Voorzitter: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Zou ik even mijn stem mogen motiveeren? Hoewel ik meen, dat het standpunt, door den heer Blaauw vooral in tweeden termijn uiteengezet, juist is en voorts, dat dergelijke bepalingen, als door den heer Blaauw ter sprake gebracht, in de wetgeving voor de toepassers een zeer groote hoeveelheid arbeid ten gevolge kunnen hebben, terwijl men dan nog niet eens zeker is of men niet een of andere bepaling, die ergens zweeft, vergeten heeft, ben ik toch bereid mijn stem aan het ontwerp te geven. Ik knoop hieraan evenwel het verzoek vast, dat in den vervolge van de zijde der Regeering een dergelijke terminologie, als hier gebruikt is, zooveel mogelijk worde vermeden en zooveel mogelijk in de ordonnantie worde opgenomen en met name genoemde duidelijke aanwijzing van de wettelijke bepalingen, die buiten werking worden gesteld.

Vooraf de mededeeling van den geachten Regeeringsgemachtigde, dat deze ordonnantie, hoewel zij met militaire aangelegenheden niets te maken heeft, toch wel voor deze tijden van belang kan worden geacht en in het bijzonder om die reden een spoedige totstandkoming wenschelijk is, is voor mij aanleiding om aan het voorstel mijn stem niet te onthouden.

De heer Sosrohadikoesoemo: Mijnheer de Voorzitter! Ik sluit mij geheel aan bij het standpunt, ingenomen door den heer Roep.

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal ook geen hinderpalen in den weg leggen aan de totstandkoming van deze ordonnantie. Met de verzoeken, gedaan door de heeren Roep en Sosrohadikoesoemo, kan ik mij vereenigen. Ik zou daaraan nog het volgende verzoek willen toevoegen: namelijk, dat de Regeering na de vaststelling van deze ordonnantie laat nagaan, welke voorschriften inderdaad door deze ordonnantie buiten werking worden gesteld en dan over eenigen tijd, wanneer de Regeering met dezen arbeid gereed is, een wijzigingsordonnantie zal indienen, bevattende de voorschriften, welke in strijd zijn te achten met de onderhavige ordonnantie.

De ordonnantie, als gewijzigd bij Nota's van Wijzigingen, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot intrekking van de ordonnantie van 24 Maart 1915 (Staatsblad No. 268) en vaststelling van nieuwe bepalingen betreffende de inkwartiering en het onderhoud van militairen in Nederlandsch-Indië (Ond. 87), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6).

De behandeling is gevorderd tot het antwoord der Regeering in eersten termijn.

De heer Berenschot, commandant van het leger en hoofd van het Departement van Oorlog: Mijnheer de Voorzitter! Bij de behandeling in eersten termijn van de ontwerp-inkwartieringsordonnantie werd achtereenvolgens het woord gevoerd door de geachte leden, de heeren Kerstens, Soetardjo en Kan.

De heer Kerstens heeft den wensch geuit in de uitvoeringsbepalingen een voorschrift op te nemen, waarbij de gezag-

(Legercommandant.)

hebbenden belast met de regeling van de inkwartiering, worden verplicht rekening te houden met de grootte van het gezin, in dien zin, dat dergelijke huisgezinnen eerder van inkwartiering worden vrijgesteld, naar gelang het aantal kinderen grooter is. Hij grondt zijn wenschen op ervaringen welke in Nederland bij de inkwartiering zouden zijn opgedaan, waarbij zou zijn gebleken, dat er uit de burgerij vaak zeer ernstige klachten kwamen over het feit, dat groote gezinnen in dit opzicht niet zoo werden ontzien als zij wel zouden willen.

Mijnheer de Voorzitter! Het is ongetwijfeld nuttig kennis te nemen van in Nederland opgedane ervaringen, doch alvorens daaruit gevolgtrekkingen te maken, zal het toch noodig zijn, zich te realiseeren, dat in Nederlandsch-Indië eveneens over een langjarige ervaring op het gebied van inkwartiering wordt beschikt en voorts, dat de toestanden ginds en hier in menig opzicht verschillen. Hoewel dit land rijk gezegend is met groote gezinnen, zoodat inkwartiering daarbij veelal niet is te ontgaan, zijn voorzoover mij bekend is, nimmer klachten in den door het geachte lid bedoelden zin geuit.

De verklaring hiervan is goeddeels te vinden in het feit, dat bij de inkwartiering de militairen zooveel mogelijk worden gelegerd in de open voorgalerijen, waarvan tal van woningen zijn voorzien en welke woonruimte zonder groot ongerief gedurende enkele dagen door de bewoners, ook al is het gezin groot, kan worden gemist. Het is dan ook zeer wel denkbaar, dat voor een in deze omstandigheden verkeerend groot gezin de inkwartiering minder bezwarend zal zijn dan voor een klein gezin in een huis zonder open voorgalerij. In menig groot gezin zal voorts de geldelijke vergoeding voor de verleende inkwartiering niet onwelkom zijn.

Ik hoop hiermede duidelijk te hebben gemaakt, dat het niet juist zou zijn, groote gezinnen onder alle omstandigheden eerder vrij te stellen van inkwartiering dan kleine gezinnen.

De Regeering heeft er echter geen bezwaar tegen, in de uitvoeringsvoorschriften een bepaling op te nemen, waarin tot uitdrukking wordt gebracht dat met de grootte der gezinnen, waar noodig en mogelijk, rekening moet worden gehouden.

De heer Soetardjo betwijfelt of door de hiërarchisch lagere organen in de practijk wel voldoende rekening zal worden gehouden met het standpunt van de Regeering, dat het vanzelf spreekt, dat in geval van inkwartiering de militairen tot plicht hebben de bevolking geen onnoodigen overlast te bezorgen, noch aanstoot te geven in optreden en door uitlatingen. Het geachte lid bepleit daarom nogmaals, bij bijzondere order die verplichting vast te leggen.

Het is niet alleen bij inkwartiering, dat zich omstandigheden voordoen, waardoor de militairen de bevolking onnoodigen overlast zouden kunnen bezorgen. Die omstandigheden, als daar zijn b.v. het betreden van woningen, erven, sawahs en andere bouwgronden, doen zich doorlopend voor, bij oefeningen zoowel als buiten de diensturen der militairen.

Hetgeen de heer Soetardjo wenscht, is dan ook reeds tot uiting gebracht in de algemeene dienstvoorschriften, welke voor alle omstandigheden gelden. Ieder militair is ermede bekend — en hij wordt er door zijn commandanten herhaaldelijk, bij verschillende gelegenheden aan herinnerd — dat onbehoorlijk gedrag tegenover de bevolking een vergrijp is tegen de krijgstuicht en dat hij zich deswege strafschuldig maakt. Uiteraard hebben zich gevallen voorgedaan — en zullen zich ondanks alle orders gevallen voordoen —, dat militairen in strijd met hun verplichtingen handelden en handelen; in die gevallen zijn zij gecorrigeerd en zullen zij worden gecorrigeerd.

De Regeering blijft dan ook om de zoo juist vermelde redenen van meening dat het niet noodig en niet gewenscht is van harentwege voor de inkwartiering de door den heer Soetardjo bedoelde bijzondere orders te doen uitgeven.

Hetgeen de geachte spreker heeft opgemerkt omtrent de in

(Voorzitter.)

het ontwerp gegeven definitie van „betrokken bestuursambtenaar” v.z.v. betreft de provinciën op Java en Madoera (art. 3 sub a) kan de Regeering niet afbrengen van de meening dat de in het ontwerp gevolgde constructie het best aansluit bij de gedachte, welke aan de taakverdeling tusschen regent en assistent-resident ten grondslag ligt. Nochtans heeft Zij er geen overwegend bezwaar tegen, in dit opzicht de bestaande regeling te handhaven en dus voor het rechtstreeks bestuurd gebied van Java en Madoera den regent aan te merken als den „betrokken bestuursambtenaar”, zoowel ten aanzien van de Inlandsche als van de niet-Inlandsche bevolkingsgroepen, voor zoover deze laatste betreft, echter onder voorbehoud van overeenstemming met den assistent-resident.

Ten slotte heeft het geachte lid, de heer Soetardjo, in art. 6 aanleiding gevonden, de aandacht te vestigen op den status van de demangs in de buitengewesten. Tegen de uitoefening van de bij evengenoemd artikel bedoelde bevoegdheden door demangs en assistent-demangs, die niet meer het dagelijksch bestuur over een ressort voeren, bestaat geen bezwaar. Daar echter de algemeene benaming van deze functionarissen nog steeds districtshoofd en onderdistrictshoofd is, is de door den geachten spreker voorgestelde aanvulling van artikel 6 onnoodig en voorts minder geëigend, wijl slechts in sommige streken in de buitengewesten de naam demang voor districts-hoofd in gebruik is, en elders andere Inheemsche titels worden gebezigd.

Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft met eenige verwondering kennisgenomen van de door den heer Kan gemaakte opmerking, — met de daaraan vastgeknoopte beschouwingen — dat uit artikel 7, lid 3 een rassendiscriminatie zou zijn te lezen.

De practijk wijst uit, dat bij de talrijke meerdaagsche oefeningen, welke jaarlijks worden gehouden, inkwartiering van officieren en Europeesche militairen beneden dien rang bij Inheemsche ingezetenen veel meer voorkomt dan bij Europeesche bewoners. Gedurende mijn meer dan dertigjarige loopbaan is mij nimmer een opmerking ter oore gekomen, waaruit zou blijken, dat officieren zich schamen voor, of bezwaren van anderen aard hebben tegen huisvesting bij niet-Europeesche bewoners.

De Regeering kan het geachte lid dan ook verzekeren dat bij het ontwerpen van artikel 7 de gedachte aan rasdiscriminatie geen oogenblik is opgekomen, doch dat daaraan slechts de wensch ten grondslag heeft gelegen, de in de bestaande inkwartieringsordonnantie opgenomen bepalingen — van welke de behoefte tot wijziging in de practijk niet is gebleken — te bestendigen.

Nu evenwel blijkt, dat tegen die bestendinging bedenkingen van psychologischen aard zijn gerezen en overigens de onderwerpelijke bepaling in de practijk kan worden gemist, heeft de Regeering — hoewel Zij de gegrondheid van de geuite bedenkingen niet kan voelen — er geen bezwaar tegen, het 3e lid van artikel 7 te doen vervallen.

De vergadering wordt voor korten tijd geschorst en daarna hervat.

De Voorzitter: In de eerste plaats moet ik nog nadrukkelijk onder Uw aandacht brengen — wat U overigens reeds bekend is door de toezending aan U van het betrokken stuk —, dat aan het eind van de vorige vergadering door de heeren Soetardjo, Kan en Sosrohadikoesoemo een tweetal amendementen is ingediend (stuk 7), luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in de bij nota van wijzigingen gewijzigde ontwerp-Inkwartieringsordonnantie 1940 de volgende wijzigingen aan te brengen:

I. In artikel 3 wordt onder a gelezen: „in de provinciën op Java en Madoera: de regent”.

Inkwartieringsordonnantie 1940 (Ond. 87).

(Kerstens, Soetardjo.)

II. In artikel 6 wordt de tweede regel als volgt gelezen:

„In spoedeisende gevallen kan deze aanwijzing door of namens het districtshoofd of onderdistrictshoofd en in gebieden waar deze ambtenaren niet bescheiden zijn door of namens den demang geschieden”.

Uit het zoeven gegeven regeeringsantwoord in eersten termijn heeft U voorts van den geachten Regeeringsgemachtigde vernomen, dat de Regeering naar aanleiding van onze beraadslagingen in eersten termijn een tweetal wijzigingen in de ontwerp-ordonnantie wenscht aan te brengen.

In de eerste plaats wordt artikel 3 sub *a* gelezen als volgt:

„*a.* in de provinciën op Java en Madoera: de regent, die — indien het verplichtingen betreft op te leggen aan Europeanen en Vreemde Oosterlingen — terzake handelt in overeenstemming met den assistent-resident; voor het geval geen overeenstemming kan worden verkregen tusschen den regent en den assistent-resident beslist de resident.”

In de tweede plaats wordt (worden) in artikel 7:

„*a.* lid 3 geschrapt;

b. de leden 4, 5, 6, 7 en 8 overgenummerd in 3, 4, 5, 6 en 7.”

Wij kunnen thans overgaan tot de beraadslaging in tweeden termijn van de zijde van den Volksraad.

De heer **Kerstens**: Mijnheer de Voorzitter! Aan mijn beschouwingen over de plaats van het groote gezin in deze ontwerp-ordonnantie, heeft de geachte Regeeringsgemachtigde er eenige toegevoegd, waarvoor ik dankbaar ben. Ik had het zoo niet ingezien en ik geef gaarne toe, dat door hetgeen de geachte Regeeringsgemachtigde gezegd heeft, mijn kijk op de zaak beter geworden is.

Wat verder de door mij gestelde vragen betreft, rest mij niets dan den geachten Regeeringsgemachtigde te danken voor de gedane toezegging.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! In de allereerste plaats wensch ik mijn erkentelijkheid en dank uit te spreken aan het adres der Regeering voor de gegeven inlichtingen, voor het, zij het niet geheel, dan toch gedeeltelijk overnemen van mijn suggestie betreffende wijziging van artikel 3 sub *a* en voorts voor de inlichtingen, welke de geachte Regeeringsgemachtigde mij verstrekt heeft en die mij inderdaad de overtuiging hebben bijgebracht, dat in een enkel opzicht de fout bij mij lag.

Mijnheer de Voorzitter! Met betrekking tot den eersten wensch, het doen uitgaan van een speciale order voor de inkwartiering, heeft de geachte Regeeringsgemachtigde erop gewezen, dat ten aanzien van de houding, die de militairen tegenover de bevolking in acht moeten nemen — niet alleen in geval van inkwartiering maar ook in alle andere gevallen — een algemeene instructie bestaat. Ik zou het zeer op prijs stellen, indien de Regeering, om het eens populair uit te drukken, de geheugens eens opfrische en deze algemeene instructie onder de aandacht van de bevoegde militaire autoriteiten bracht. Kwaad kan het nooit; het kan slechts een goede uitwerking hebben. Vooral waar nu misschien — wij hopen niet, dat de omstandigheden ertoe zullen leiden — de militairen méér met de bevolking van het platteland in aanraking zullen komen, lijkt het mij gewenscht, dat wrijvingen die vaak voortkomen uit misverstand e.d., worden voorkomen. Het is dus, naar het mij voorkomt, niet als overbodige weelde te beschouwen, indien de hoogste militaire autoriteiten nog eens worden herinnerd aan het bestaan van die algemeene instructie. Indien de Regeering mij die toezegging zou willen doen, zou ik haar ten zeerste dankbaar zijn.

(Kan, Legercommandant.)

Hoewel niet ten volle tevreden gesteld door het antwoord van de Regeering op mijn tweede suggestie, ben ik niettemin de Regeering erkentelijk voor het aanbrengen van de wijziging in art. 3, sub *a*. Door deze wijziging wordt principieel de hier bedoelde bevoegdheid in handen van den regent gesteld, zij het ook, dat overeenstemming wordt vereischt met den assistent-resident wanneer het belangen van Europeesche ingezetenen betreft. De hoofdzaak is voor mij echter, dat de bevoegdheid in handen van den regent is gesteld.

(De heer **Soangkoepou**: Maar hij staat onder controle van den assistent-resident.)

Neen, dat is niet juist.

Door het aanbrengen van deze wijziging heeft de Regeering dus erkend, dat de tot dusver gevolgde gedragslijn, de scheiding in de belangenbehartiging tusschen Europeanen en anderen, i.e. de Indonesische bevolkingsgroep, uit den tijd is en dat een herziening, als door mij bepleit, urgent kan worden geacht.

(De heer **Kan**: Met een zeker voorbehoud.)

Ik laat dat voorbehoud voor wat het is. Dit kan niet allemaal in één handomdraaien volledig worden verwezenlijkt, wij moeten rekening houden met alle omstandigheden.

Wat betreft de wijziging van art. 6 moet ik inderdaad erkennen, dat mijn suggestie ten deze op een fout berust. De demangs en de assistent-demangs, hoewel geen hoofd meer zijnde van een ressort, worden nog altijd districtshoofden resp. onderdistrictshoofden genoemd. In dit raam beschouwd is de ontwerp-ordonnantie dus juist en op grond hiervan trekken de onderteekenaars hun amendement op dit punt, evenals het amendement op artikel 3 sub *a*, in.

De **Voorzitter**: De beide amendementen Soetardjo e.s. (st. 7) zijn ingetrokken en maken derhalve geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb met groot genoegen het antwoord van den geachten Regeeringsgemachtigde aangehoord. Daaruit heb ik kunnen constateeren, dat er bij het artikel, dat door mij in eersten termijn onder de loupe werd genomen, in het geheel geen sprake is van rassendiscriminatie. Nog meer genoegen deed het mij, te hooren, dat in de meer dan dertig jaren lange ervaring van den huidige legercommandant in de practijk niet is voorgekomen wat ik als zoodanig meende te mogen aanmerken.

Dat de Regeering niettemin bereid is bevonden, dit artikel-lid in te trekken, stemt tot erkentelijkheid. Ik acht mij dan ook geroepen, den geachten Regeeringsgemachtigde daarvoor mijn dank te betuigen.

De heer **Berenschot**, commandant van het leger en hoofd van het Departement van Oorlog: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft met voldoening vernomen, dat de geachte sprekers van zoeven zijn tevreden gesteld door hetgeen de Regeering in eersten termijn heeft geantwoord.

De heer **Soetardjo** heeft met betrekking tot de kwestie van het aandoen van overlast aan de bevolking nog gevraagd, den militairen autoriteiten nogmaals de algemeene voorschriften onder de aandacht te brengen, die te dien aanzien bestaan. Hoewel de Regeering dit eigenlijk overbodig acht, heeft Zij er geen bezwaar tegen — wanneer dit het geachte lid, den heer Soetardjo geheel kan geruuststellen — deze kwestie nogmaals ten overvloede onder de aandacht van de militaire autoriteiten te brengen.

De **Voorzitter**: Hiermede is de beraadslaging over dit onderwerp geëindigd.

Wenscht iemand hoofdelijke stemming over de artikelen, zooals deze thans zijn gewijzigd?

(Roep, Hoofd van den Dienst van Scheepvaart.)

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Hoewel U hebt geconstateerd, dat de beraadslaging over dit onderwerp is geëindigd, zou ik toch nog gaarne over artikel 3 het woord willen verzoeken, omdat op het oogenblik een geheel gewijzigd voorstel van de Regeering aan ons wordt voorgelegd.

De **Voorzitter**: Ik schort de beraadslaging over dit onderwerp op, totdat de betreffende Nota van Wijzigingen aan het College zal zijn overgelegd.

Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de Kustvisserij-ordonnantie, van de ordonnantie, houdende algemeene regelen voor het vissen naar parelschelpen, paarlemoerschelpen, tri-pang en sponsen binnen het zeegebied van Nederlandsch-Indië, en van de ordonnantie, houdende algemeene regelen voor de jacht op walvissen binnen het zeegebied van Nederlandsch-Indië. (Ond. 86.)

De beraadslaging is gevorderd tot het regeeringsantwoord in eersten termijn.

De heer **Langeler**, hoofd van den Dienst van Scheepvaart: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering kan niet meegaan met de meening van het geachte lid, den heer **Blaauw**, dat de bedoelde wijzigingen van de ontwerp-Jachtordonnantie-Java en Madoera-1940 en van de Rubberrestrictie-ordonnantie-1938 overeenkomstig den wensch van den Volksraad zouden zijn aangebracht, omdat Zij bij nader inzien tot de overtuiging zou zijn gekomen, dat het wenschelijker is om iedere andere wijze van aanwijzing van opsporingsambtenaren dan bij algemeene verordening te doen vervallen. Gelijk reeds in de Memorie van Antwoord op de thans aanhangige voorstellen valt te lezen, is de Regeering daartoe alleen geleid door de overweging, dat bij nader inzien aan de door haar wenschelijk geachte uniformiteit in de bepalingen op het stuk van de aanwijzing van bijzondere personen als opsporingsambtenaren, voldaan kon worden zonder dat daarbij aan de behoeften der praetijk te kort gedaan werd.

Zij moet zich echter blijven stellen op het blijkens verschillende, op bijzondere onderwerpen betrekking hebbende ordonnaties reeds jaren lang door haar ingenomen standpunt, dat naar gelang de behoefte der praetijk zulks wenschelijk maakt het noodzakelijk is die eenheid te verbreken. In dit verband moge dan ook, behalve naar de in de Memorie van Antwoord reeds aangehaalde bepalingen der Territoriale Zee en Maritieme Kringen Ordonnantie, nog worden verwezen naar:

1. Stbl. 1922 No. 331 (Maatregelen tot wering van de sluikhandel in opium en andere verdoovende middelen), artikel 1;
2. Stbl. 1926 No. 226 (Hinderordonnantie), artikel 1 jo. artikel 16;
3. Stbl. 1930 No. 341 (Mijnpolitierglement), artikel 259;
4. Stbl. 1931 No. 134 (Dierenbeschermingsord.), artikel 7;
5. Stbl. 1936 Nos. 201 en 451 (Wegverkeersordonnantie en Wegverkeersverordening), artikelen 53 en 110,

waarin overal de aanwijzing van opsporingsambtenaren (in de Dierenbeschermings-ordonnantie b.v. door de boschbeheerders) is geregeld in soortgelijken zin als thans voor de onderwerpelijke drie visserijordonnanties wordt voorgesteld.

Dit zijn voorbeelden, welke met andere kunnen worden aangevuld. In al deze ordonnaties gaat het, evenals in de onder-Handelingen. Zittingsjaar 1939—1940.

(Hoofd van den Dienst van Scheepvaart, Blaauw.)

werpelijke, om bijzondere onderwerpen, waarbij men van te voren niet voldoende kan overzien voor welke, bijzondere maatregelen vereischende, situaties en voorvallen men kan komen te staan.

De door het geachte lid naar voren gebrachte bezwaren ten slotte, dat het publiek moet weten door welke ambtenaren het vervolgd kan worden en dat zulks alleen het geval kan zijn, indien de aanwijzing dier ambtenaren geschiedt bij algemeene verordeningen en niet indien zulks plaats vindt bij besluiten van den resident, kan de Regeering evenmin onderschrijven. Een iegelijk tegen wien een vervolgingsambtenaar optreedt heeft toch alvorens zich een bepaalde bejegening van die zijde te doen welgevallen, het recht van hem te verlangen dat hij, voorzoover dit niet reeds zonder meer duidelijk is, zijn bevoegdheid tot zijn optreden aantoot door zich als volgens de wettelijke bepalingen aangewezen opsporingsambtenaar te legitimeeren en de betrokken ambtenaren zijn verplicht aan een dergelijken eisch gevolg te geven.

Mijnheer de Voorzitter! Het geachte lid, de heer **Mogot**, heeft de meening geuit, dat de middelen benodigd voor de opsporing van visserij-overtredingen, ten dienste staande van de Inheemsche bestuursambtenaren, niet in overeenstemming zouden zijn met de opsporingsbevoegdheid van die ambtenaren; voorts dat de afdeelvvaartuigen veelvuldig langs de kust behooren te varen, al dan niet op aanvragen van de Inheemsche en andere bestuursambtenaren. Het geachte lid verzoekt dan de Regeering het daarheen te leiden, dat genoemde vaartuigen desnoodig meer uitvaren voor visserijcontrole, teneinde de overtredingen tot een minimum te beperken.

Mijnheer de Voorzitter! De controle op visserij-overtredingen wordt uitgeoefend door gewestelijke of afdeelvvaartuigen, door schepen der Gouvernements Marine en door schepen der Koninklijke Marine. De beide eerste dezer drie categorieën staan normaliter onder de bevelen der hoofden van gewestelijk bestuur, zijnde deze tevens de hoofden der politie in hun gebiedsdeelen, welke autoriteiten dus het bedrijf en gebruik van die vaartuigen regelen. Dit systeem heeft ook met betrekking tot het opsporen van visserij-overtredingen tot dusver voldaan; het aantal overtredingen is beperkt en wordt naar het oordeel der Regeering op bevredigende wijze in toom gehouden. De hier bedoelde vaartuigen staan als regel niet ten dienste van een tot opsporing bevoegd bestuursambtenaar (als men het gewestelijk of plaatselijk bestuurshoofd als zoodanig een oogenblik uitzondert), aangezien de bevelvoerders dier vaartuigen zelf opsporingsambtenaar zijn. In hoeverre in bepaalde gevallen een dergelijk vaartuig rechtstreeks ten dienste van een tot opsporen bevoegd bestuursambtenaar zal moeten of kunnen worden gesteld, zal in het algemeen van omstandigheden afhangen en in algemeenen zin ter beoordeeling van het gewestelijk bestuurshoofd blijven.

Wat de vaar-intensiteit der vaartuigen betreft, Mijnheer de Voorzitter, ook deze is ter beoordeeling van de hoofden van gewestelijk bestuur; echter wordt met de grootere vaartuigen niet minder dan 20 dagen van elke maand in zee verbleven; een noemenswaardige overschrijding van dit aantal dagen dient vermeden te worden met het oog op de rust van de bemanning en het onderhoud van de vaartuigen; een verblijf in zee van 25 dagen per maand of meer zou bepaald verwerpelijk zijn.

Teneinde de schepen der Koninklijke Marine zoo min mogelijk voor visserij-controle aan hun eigenlijke oorlogstaak te onttrekken, zijn bij de Regeering plannen in overweging om het aantal zeegaande groote afdeelvvaartuigen door aanbouw nog met eenige uit te breiden. Hierover zullen eventueel te zijner tijd nadere mededeelingen worden gedaan.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Toen het Reglement op de Strafvordering, het Inlandsch Reglement en

(Mogot.)

het Reglement Buitengewesten nog de kracht hadden van een algemeen maatregel van bestuur, was de ordonnantie-wetgever verplicht zich aan de principes te houden, die in deze drie algemeene maatregelen van bestuur vervat waren. In dien tijd — dat wil dus zeggen, den tijd vóór het jaar 1927 — is niet gebleken, dat het noodzakelijk was van deze principes af te wijken. Het doet mij leed, dat de Regeering tengevolge van de wijziging van de Indische Staatsregeling e.a., waardoor deze drie verordeningen in kracht gelijk werden gesteld met ordonnanties, van af dat moment van haar ordonnantie-wetgevende bevoegdheid gebruik heeft gemaakt om de principes van deze drie reglementen buiten werking te stellen. Ik geef toe — dat heb ik in eersten termijn ook al reeds gedaan —, dat inderdaad thans bij ordonnantie van deze principes mag worden afgeweken, waartoe men meent gerechtigd te zijn in verband met eischen van de praktijk. Doch hieromtrent moge ik opmerken, dat, wanneer de praktijk inderdaad afwijking zou eischen van de principes van het Reglement op de Strafvordering, het Inlandsch Reglement en het Rechtsreglement Buitengewesten, de Regeering tevens hieruit de conclusie moet aanvaarden, dat deze praktijk zich ook kan voordoen ten aanzien van de wetgeving van lagere orde, die thans ook nog altijd gebonden is aan de principes van de drie genoemde wetgevende producten. Dan zal de Regeering uit een oogpunt van consequentie moeten komen met een wetswijziging, tengevolge waarvan de provinciale en gemeentelijke wetgevers ook de bevoegdheid zullen mogen hebben om als vervolgingsambtenaar een persoon aan te wijzen bij besluit van het uitvoerend gezag en niet meer van het gezag van de algemeene of van een lokale verordening.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou nadrukkelijk onder de aandacht van de Regeering willen brengen, dat dit een onvermijdelijke consequentie is van het standpunt van de Regeering.

De geachte Regeering-gemachtigde heeft verklaard, dat de Regeering de twee voorbeelden, in het Gedelegeerden-verslag gegeven, omtrent een terugkomen van de Regeering op haar standpunt, dat vervolgingsambtenaren kunnen worden aangewezen bij besluit van het uitvoerend gezag, niet aanvaardt. Het betreft hier n.l. de twee voorbeelden ten aanzien van de Jachtordonnantie en de Rubberrestrictie-ordonnantie. Wanneer ik mij niet vergis bestond bij beide voorbeelden de mogelijkheid van een aanwijzing „bij of krachtens regeeringsverordening.” „Bij regeeringsverordening” is natuurlijk in overeenstemming met het Reglement op de Strafvordering enz. doch „krachtens regeeringsverordening” is daarmee niet in overeenstemming, omdat dan bij regeeringsverordening zou kunnen worden bepaald, dat de aanwijzing b.v. geschiedt bij residentsbesluit. Om aan deze mogelijkheid den kop in te drukken, heeft de Regeering juist de woorden „of krachtens” laten vervallen. Ik meen dus, dat die twee voorbeelden inderdaad van belang zijn bij de beschouwingen van dit ontwerp.

Nu heeft de geachte Regeering-gemachtigde een reeks van andere ordonnanties te berde gebracht, waarbij de aanwijzing van vervolgingsambtenaren zou kunnen geschieden bij besluit van het uitvoerend gezag. Ik kan dit op het oogenblik niet overzien, zoodat ik daarop thans niet zal ingaan.

De heer Mogot: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb gemeend mijn pleidooi omtrent een beter toezicht ten deze — hetwelk ik in eersten termijn hield — te moeten houden, omdat tot dusver nog steeds herhaaldelijk overtredingen worden begaan door buitenlandse visschers binnen de territoriale wateren van Nederlandsch-Indië, waartegenover ook de Indische B.B.-ambtenaren, die thans zijn ingeschakeld voor wat betreft de opsporing, machteloos staan wegens gebrek aan de middelen ter bestrijding van deze overtredingen.

(Hoofd van den Dienst van Scheepvaart, Roep.)

Vandaar, dat ik de Regeering nogmaals heb verzocht, door het veelvuldig laten uitvaren van gewestelijke en afdeelingvaartuigen en door de kust binnen het territoriaal gebied geregeld te doen afvaren met het doel om de bepalingen van de Kustvisserij-ordonnantie werkelijk te doen naleven, op die schepen beter toezicht te houden, teneinde de op drieste wijze begane overtredingen tot een minimum te beperken.

De heer Langeler, hoofd van den Dienst van Scheepvaart: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft met aandacht naar de repliek van den heer Blaauw geluisterd, maar vindt voorshands geen onmiddellijke aanleiding tot verandering van haar inzicht. Zij zal gaarne de consequenties, waarop de heer Blaauw gewezen heeft, nog nader in beschouwing nemen en stelt zich voor, den Volksraad te zijner tijd in te lichten omtrent de conclusies, waartoe haar de nadere beschouwing van de lacunes, die de heer Blaauw heeft aangeduid, hebben geleid.

De Voorzitter: Hiermede is de beraadslaging over dit onderwerp geëindigd en kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Waar de tweede Nota van Wijzigingen betreffende de Inkwartieringsordonnantie 1940 (Ond. 87), welke de Regeering zoeven heeft aangekondigd, inmiddels is rondgedeeld, schors ik de vergadering voor enkele oogenblikken, opdat de leden gelegenheid zullen hebben daarvan nauwkeuriger kennis te nemen.

De vergadering wordt te 10.08 uur v.m. voor enkele oogenblikken geschorst en daarna hervat.

De Voorzitter: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot intrekking van de ordonnantie van 24 Maart 1915 (Staatsblad No. 268) en vaststelling van nieuwe bepalingen betreffende de inkwartiering en het onderhoud van militairen in Nederlandsch-Indië (Ond. 87), als gewijzigd bij Nota's van Wijzigingen (st. 6 en 8).

De heer Roep heeft in het bijzonder verzocht de tweede Nota van Wijzigingen nog in beraadslaging te doen brengen; wenscht het geachte lid daarover het woord?

De heer Roep: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter! Deze tweede Nota van Wijzigingen brengt door de wijziging van artikel 3 sub a een geheel andere aanwijzing van bevoegdheden. Was het eerst de assistent-resident, die de inkwartieringsverplichting aanwees, op te leggen aan Europeanen en Vreemde Oosterlingen, krachtens deze laatste wijziging zal het de regent zijn, die althans principieel de inkwartieringsverplichting zal aanwijzen. Nu ben ik van oordeel, dat in de huidige constellatie elk der beide autoriteiten, de assistent-resident en de regent, in het algemeen gesproken haar speciaal aangewezen taak heeft. Hier is dus sprake van een taakverdeling tusschen beide autoriteiten en ik wil dadelijk vooropstellen, dat ik er geen bezwaar tegen heb, dat aan den regent een groot deel van de taak toevalt. Evenmin heb ik er bezwaar tegen, dat hem ook wat kwaliteit van gezag betreft, een belangrijk deel van de taak wordt toebedeeld, maar dit inzicht sluit echter niet in zich, dat ik zonder meer mijn instemming kan betuigen met artikel 3 sub a, zooals het nu blijkens de tweede Nota van Wijziging is komen te luiden.

(Roep.)

Wat toch is het geval? De inkwartiering raakt als het ware de kern van het gezin, ja, zelfs de intimiteit van het huis. De heer Blaauw suggereert het woord huisvrede, ik zou mij nog iets treffender willen uitdrukken en spreek daarom van de intimiteit des gezins.

Op welke wijze inkwartiering zal plaats hebben bij Inheemschen, Chineezen en Europeanen, kan krachtens den aard van zijn wezen de betrokken autoriteit van het zelfde ras het best beoordeelen, omdat hij met wezen en intimiteit van het gezin krachtens zijn aard het meest op de hoogte is.

(De heer **Thamrin**: De regent kan de inkwartiering toch regelen in overeenstemming met den assistent-resident.)

De regent moet handelen in overeenstemming met den assistent-resident; uit de interruptie leid ik af, dat in wezen de heer **Thamrin** het dus eigenlijk met mij eens is.

Om de redenen, die ik ontvouwde, omdat hier dus een psychologische beoordeeling van het wezen van het gezin dient te worden in acht genomen, kon het voorstel der Regeering zooals het eerst luidde, mijn instemming hebben. Inderdaad acht ik den assistent-resident meer de aangewezen autoriteit om de inkwartieringsaanwijzing te bewerkstelligen voor wat betreft het Europeesche deel der samenleving, méér aangewezen dan den regent.

Dit integreerend deel der ordonnantie is nu gewijzigd. Principeel zal de regent dus de inkwartieringsmaatregelen nemen, ook voor zoover aangaat de inkwartiering in de Europeesche gezinnen hier te lande. Nu is het wel waar, dat bij verschil van meening tusschen den regent en den assistent-resident de eindbeslissing bij den resident is. Op zichzelf is dat uiteraard wel juist, maar, wat mij aanleiding gegeven heeft het woord te vragen, is meer mijn wensch om de zaak toch even principeel en scherp te belichten.

De heer **Soetardjo** heeft in zijn rede in tweeden termijn o.m. gezegd, dat hij nog niet geheel tevreden was, maar hij zeide — misschien mag ik wel zeggen juichte — toch, dat principeel de inkwartieringsaanwijzing nu gelegd is in handen van den regent. Had de heer **Soetardjo** niet zoo gejuicht en had hij het principeel van de beslissing niet zoo op den voorgrond gesteld, dan zou ik misschien om redenen van practijk en van gemoedelijkheid mijzelf het woord hebben ontzegd. Nu de heer **Soetardjo** het echter wel zoo principeel stelt, acht ik het echter toch wel beter van mijn inzicht blijkt te geven.

Ons geacht medelid, de heer **Soetardjo**, zegt o.m., dat scheidende van belangenbehartiging uit den tijd is. Ik kan het — dit is U, Mijnheer de Voorzitter, en den Raad overigens bekend — ruwweg gezegd voor 90% of 95% met mijn geacht medelid ten deze eens zijn. Ik ben bereid in den regent de figuur te zien, voor de uitoefening van het centrale en andere gezag, ongeacht welke bevolkingsgroep het betreft, maar wij zijn mijns inziens in dezen tijd toch nog niet zoover gevorderd in de associatie

(De heer **Soetardjo**: Waar blijft de P. E. B.?)

De P. E. B. blijft in de 90% en 95%, die ik uitdrukkelijk vooropstel, dit als antwoord aan mijn geacht medelid, den heer **Soetardjo**. Ik ben echter niet bereid voor het een of andere dogma de realiteit uit het oog te verliezen.

Ik heb mijn meening kenbaar gesteld, dat ik de door de Regeering aangebrachte wijziging betreur, omdat voor deze bijzondere gezagstaak — ik leg op het woord „bijzondere” den nadruk, Mijnheer de Voorzitter — om redenen, welke ik reeds ontvouwd heb, de assistent-resident voor de Europeesche en de Chineesche gemeenschap als uitvoerder van deze ordonnantie en voor de door mij genoemde bevolkingsgroepen, vooralsnog de meest geschikte is.

Ik wil het hierbij laten. Ik weet niet, in hoeverre mijn inzichten door andere leden van het College worden gedeeld; ik zal voorloopig nog geen amendement indienen en ook geen stemming vragen over artikel 3 sub a, maar ik wil vooralsnog

(Voorzitter, Blaauw, Kerstens.)

en vooreerst de ontwikkeling van de debatten in dit College — indien deze ontwikkeling er althans zal zijn — afwachten.

De **Voorzitter**: Dan zal ik uiteraard vragen, of een der andere leden over de tweede Nota van Wijzigingen nog het woord wenscht.

Ik geef gaarne toe, dat deze tweede Nota van Wijzigingen afzonderlijk behandeld kan worden, maar ik verzoek daarbij de taakverdeling niet volledig in beschouwing te nemen. Het gevolg van de ingetrokken amendementen en van de tweede Nota van Wijziging is weliswaar, dat de taakverdeling in het geding komt, maar het lijkt mij toch ondoelmatig, incidenteel bij dit onderwerp de taakverdeling volledig in beschouwing te willen nemen.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal mij bekorten door te verklaren, dat ik in het algemeen de opvattingen van mijn geacht medelid, den heer **Roep**, kan onderschrijven. Wij hebben in onze wetgeving nog altijd te maken met verschil in de onderscheidene rassen, waar dit verschil noodzakelijk is tengevolge van verschil in rechten en andere levensbehoeften. Die onderscheiding in verschillende rassen vindt men in bijna elk artikel van de Indische wetgeving. Ik kan het met het geachte lid, den heer **Soetardjo**, eens zijn, dat wij bij de taakverdeling aan het Inheemsch bestuur moeten overlaten, wat naar den aard door het Inheemsch bestuur kan worden verricht, maar er zijn inderdaad onderwerpen ten aanzien waarvan het beter is, de bevoegdheid tot regeling in handen te stellen van die autoriteiten, welke voor die bijzondere onderwerpen het meest zijn aangewezen. Men heeft ten aanzien daarvan reeds de verschillende hoofden van de Inheemschen en ook de verschillende hoofden van de Mooren en andere vreemde Oosterlingen, en zoo heeft men voor de Europeanen den Europeeschen bestuursambtenaar.

Het komt mij inderdaad voor, dat wij hier te maken hebben met een regeling, die het best kan geschieden door het hoofd van het desbetreffende ras, zoodat ik de zienswijze van den heer **Roep** ten aanzien van de wijziging, die de Regeering in art. 3 heeft aangebracht, volkomen kan onderschrijven.

De heer **Kerstens**: Mijnheer de Voorzitter! Ik moet eerlijk zeggen, dat ik door de argumenten, door de heeren **Roep** en **Blaauw** aangevoerd, niet alleen enigszins verbaasd en verrast, maar zelfs eenigszins onaangenaam verrast ben.

Wij hebben verleden jaar tijdens de algemeene beschouwingen over de begroting, als ik mij niet vergis óók onder toejuiching van den heer **Roep**, gepleit voor het elkaar nader treden van de verschillende hier levende en werkende rassen. Maar niet zoodra — het blijkt hier al weer — wordt een concrete poging daartoe gedaan, die bovendien nog van alle mogelijke waarborgen is voorzien, of onmiddellijk trekt men de schotten, de barrières welke tusschen de verschillende sociale groepen bestaan, weer op en zegt: laten wij ieder binnen onzen eigen kring blijven.

(De heer **Thamrin**: Dat is associatie!)

Ik betreur dit in zeer hooge mate en spreek er mijn onaangename verbazing over uit, dat die gedachte hier werd gelanceerd, en met een zeker éclat zelfs werd gelanceerd door den kampioen van de associatie-gedachte in Nederland-Indië.

Natuurlijk is het waar, dat de inkwartiering zich mengt in — laat ik het woord van den heer **Roep** overnemen — de intimiteit van het gezin.

(De heer **Roep**: Dat is een goed woord.)

Anders zou ik het ook niet overnemen. Het is inderdaad juist, dat er psychische verschillen bestaan, zowel tusschen de individuen van de verschillende rassen, als tusschen de instellingen en de groepeerings van die rassen. Maar wel

(Sosrohadikoesoemo, Soangkoepon.)

verre dat dit voor mij een aanleiding is, met den heer Roep mee te gaan, is het voor mij juist een aanleiding, om tegen den heer Roep in te gaan. Ik vind het juist van groote waarde, dat Nederlanders kennis krijgen, o.a. door persoonlijke aanraking, met het intiemere psychologische leven van de individuen en groepen van andere partijen. En omgekeerd. Dat is noodig om elkaar beter te leeren verstaan, om het contact vruchtbaarder te maken, om meer begrip van elkaars nooden, inzichten en behoeften te krijgen.

Ik juich het dus toe, dat deze inkwartieringsordonnantie de mogelijkheid schept, neen, de aanleiding is, om elkaar ook in meer intieme sfeer beter te leeren begrijpen. Dan heeft men ook kans, elkaar gemakkelijker te naderen en zoo te komen tot die sociale versmelting, die men bij de algemeene beschouwingen over de begroting voor 1940 als een zeer belangrijk desideratum van onze geheele staatkunde in Indië heeft geproclameerd.

Het blijft natuurlijk altijd mogelijk, dat een gebrek aan aanvoelen van de intiemere sfeer, dat gebrek aan kennis van elkaars psyche, bij de toepassing van deze ordonnantie moeilijkheden zal kunnen opleveren, maar daarin is voorzien, door aan den assistent-resident het recht toe te kennen, overeenstemming met den regent te eischen en als dat niet gelukt, den resident in te schakelen.

Ik zou haast zeggen, dat de in deze Nota van Wijziging vervatte regeling een ideale constructie geeft, omdat aan den eenen kant de regenten daardoor in de gelegenheid zijn, hun gezag ook in Europeeschen kring uit te oefenen — zelfs in intieme sfeer — terwijl tegelijkertijd aan den anderen kant waarborgen worden geschapen, dat hierdoor geen ongelukken zullen ontstaan. Ik zou willen vragen: Wat verlangen de heeren Roep en Blaauw nog meer? Dit is juist een goed middel om te komen tot het doel, dat wij ons bij de algemeene beschouwingen in de hoofdzitting — ik herhaal: onder algemeene toejuicing — hebben gesteld als een staatkundig postulaat van de eerste orde, omdat deze zaken veel verder en dieper doorwerken dan alleen de toepassing van een ordonnantieje als dit.

Om tot mijn conclusie te komen: niet alleen betreur ik in hooge mate de redevoeringen, door de heeren Roep en Blaauw zooeven gehouden, maar ik voeg er aan toe, dat ik gaarne en uit veel verder strekkende overwegingen dan enkel dit ordonnantieje mijn stem zal geven aan het bij deze Nota van Wijzigingen voorgestelde.

De heer **Sosrohadikoesoemo**: Mijnheer de Voorzitter! Ik moge aanvangen met den heer Kerstens dank te zeggen voor de door hem gesproken woorden. Deze woorden zijn mij als het ware uit het hart gegrepen.

Bij de indiening van het amendement-Soetardjo c.s., dat thans is ingetrokken, heb ik gedacht aan het gezegde: gouverner c'est prévoir. Stap voor stap moeten wij het dualisme in de bestuursvoering hier te lande trachten over boord te gooien. Van deze gelegenheid heb ik dan ook mede gebruik gemaakt door mijn handtekening te geven aan het amendement om — zoo mogelijk — dit doel te benaderen.

Het doet mij genoegen, dat hier een kind van het moederland, de heer Kerstens, een lans heeft gebroken voor de toenadering van de verschillende rassen in deze gewesten. Ik zal dan ook volgaarne mijn stem aan het gewijzigde artikel 3 sub a geven.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Bij de behandeling van deze kwestie moeten wij uitgaan van de mogelijke uitvoering van deze regeling. En nu is voor mij de voornaamste vraag: Zijn de regenten wel in staat, om de bevoegdheid tot inkwartiering bij een eventueele mobilisatie op bevredigende wijze tot uitvoering te brengen? Ik geloof, dat mijn geachte medeleden, de heeren Roep en Blaauw, er

(Kan.)

niet voor behoeven te vreezen, dat de regenten niet in staat zullen zijn zelfs de interne aangelegenheden van Europeanen te beoordeelen. Zij behoeven er evenmin bang voor te zijn, dat de regenten den Europeanen niet voldoende recht zullen doen wedervaren. Dat heeft de practijk tenminste tot nu toe bewezen, want wij hebben de 300-jarige handhaving van het Nederlandsche gezag in deze landen tenslotte aan de regenten te danken.

Deze kwestie is van eminent belang. Het is altijd het beste, de uitoefening van een bepaalde bevoegdheid in één hand te leggen. Wij krijgen straks waarschijnlijk moeilijkheden in bepaalde regentschappen, en dan is het toch aangewezen, dat alle zich hierbij voordoende bevoegdheden in één hand worden vereenigd, zoodat de beoordeeling van de inkwartiering der militairen ligt bij één persoon, die alles kan overzien en de verdeeling over de verschillende bevolkingsgroepen zoo goed mogelijk kan regelen. Wanneer er dan iets aan mankeert — bijvoorbeeld ten aanzien van de ruimte-mogelijkheid voor de plaatsing van militairen — berust het overzicht daarop bij één persoon.

Nu heb ik geen bezwaar tegen den maatregel, dat de assistent-resident ten deze wordt ingeschakeld, maar noodig vind ik dat niet. De regent kan deze zaak zelfstandig beoordeelen.

Wat mij bevreemd heeft is dit: wanneer de heer Roep tegen dit artikel is, moet hij zich óók kanten tegen de schrapping van lid 3 van artikel 7, want deze wijziging staat op één lijn met de wijziging in artikel 3 sub a.

Ik begrijp niet, waarom ons geacht medelid, de heer Roep, tegen de schrapping van lid 3 van art. 7 geen bezwaar heeft, maar wel tegen de wijziging van artikel 3 sub a. Ook begrijp ik van den heer Roep niet, dat hij hierin ziet een zekere verwijdering tusschen de Europeesche en de Inheemsche groep. Het door de Regeering ingenomen standpunt zal de verschillende bevolkingsgroepen niet van elkaar verwijderen, maar die groepen juist tot elkaar brengen, zooals de heer Kerstens zooeven ook heeft gezegd.

Bovendien, als er eens iets niet in orde is, hebben de resident plus de assistent-resident nog gelegenheid de zaak te regelen. Deze twee instanties zijn, naar het mij voorkomt, echter niet noodzakelijk. De regent is ook alleen in staat de inkwartiering der militairen te regelen, tot volle tevredenheid, zoowel van de militairen als van de Inheemsche bevolking en de Regeering. Intusschen bevreedt het mij, dat juist de heer Roep, een gewezen bestuursambtenaar, tegen de wijziging van artikel 3 sub a bezwaar heeft gemaakt.

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb gemeend mijn handtekening wel te mogen geven aan het amendement door mijn geacht medelid, den heer Soetardjo, ingediend.

In den gedachtengang van den heer Roep had ik dat eigenlijk niet mogen doen en had ik erop moeten staan, dat inzake de inkwartiering bij de door mij vertegenwoordigde bevolkingsgroep in Indië het Chineesche bestuurshoofd, de wijkmeester, zou moeten worden gehoord. Ik heb echter gemeend, dat — afgezien van het feit, dat de regent in rang niet beneden den assistent-resident staat — wij vertrouwen moeten stellen in den regent, evengoed als wij in andere gevallen vertrouwen stellen in den assistent-resident.

Mijnheer de Voorzitter! Mocht het inderdaad blijken, dat bij de inkwartiering de regent zich in het geheel geen rekschap geeft van de intimiteit, zooals de heer Roep het uitdrukte, van de bij ons heerschende gebruiken, dan is er nog altijd gelegenheid een wijziging te bepleiten. Maar het komt mij voor, dat wij, waar hier verschillende bevolkingsgroepen aanwezig zijn, in zaken als deze vertrouwen moeten stellen en beginnen moeten met vertrouwen te geven, opdat wij een toestand kunnen bereiken, die ons allen bevredigen kan.

(Soetardjo, Verboom.)

Waar de Regeering bij de wijziging — zooals de heer Kerstens het heeft gezegd — een zeker voorbehoud heeft gemaakt en de resident als hoogste instantie heeft ingeschaald — de heer Soangkoepon heeft gesproken van: den assistent-resident plus den resident, dus $a + a = 2a$ —, komt het mij voor, dat er geen reden voor ons is, ons tegen de wijziging van art. 3 sub *a* te verzetten.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Ik behoef U niet te zeggen, dat ik, evenals de heer Kerstens, onaangenaam ben getroffen door de ontboezemingen van de zijde van mijn geachte medeleden, de heeren Roep en Blaauw. Ik zal niet lang hierover uitweiden. Ik wil mijn geachte medeleden, de heeren Roep en Blaauw, slechts er aan herinneren, dat het hier door de Regeering in den vorm van de tweede Nota van Wijzigingen voorgestane principe reeds sedert langeren tijd, niet slechts in de laatste jaren, is voorgestaan en in praktijk gebracht. Ik herinner mijn geachte medeleden er aan, dat de Regeering sinds lang de autonome gemeenschappen, in casu de regentschapsraden heeft ingesteld, waar niet alleen de belangen van de Indonesische bevolking, doch ook wel degelijk de belangen van de Europeesche bevolking behartiging vinden. Voor deze belangenbehartiging raakt men vaak intieme elementen in het maatschappelijk en familie-leven. Ik wil ten deze wijzen op voorschriften als b.v. betreffende de toepassing van de Hinderordonnantie en dergelijke.

Voorts zou ik er ons geacht medelid, den heer Roep, op willen wijzen, dat hij het o.a. is geweest, die heeft gepleit voor toelating van Indonesische krachten tot het ambt van burgemeester van een stadsgemeente. Op dit gebied hebben wij in de praktijk thans hetzelfde verschijnsel, waar de Regeering nog niet zoo lang geleden een Indonesiër tot het ambt van burgemeester heeft geroepen.

Doch ik wil op dit onderwerp niet voortgaan. Ik zou nog wel kunnen wijzen op de afschaffing van functies bekleed door Chineesche krachten — ik noem b.v. de z.g. Chineesche officieren titulair —, met betrekking tot de Chineesche bevolkingsgroep, doch wil volstaan met er op te wijzen, dat het in de tweede Nota van Wijzigingen neergelegde principe al in de oorspronkelijke ordonnantie uitdrukking heeft gevonden, n.l. waar het betreft het toevertrouwen van meerbedeelde bevoegdheid aan de districts- en onderdistrictshoofden. Hier betreft het spoedeisende gevallen! Er staat n.l. te lezen, dat in spoedeisende gevallen deze bevoegdheid wordt uitgeoefend door districtshoofden en onderdistrictshoofden. Ik wijs er op, dat in spoedeisende gevallen de kwestie ten deze nog veel sterker wordt geaccentueerd, dan wanneer het gaat om gewone gevallen, waarbij nog overleg mogelijk is en waarbij nog ruime mogelijkheid aanwezig is voor overweging en raadpleging van verschillende ambtenaren van andere takken van dienst. Waar de Regeering zelf nu bij de oorspronkelijke redactie van het ontwerp al heeft gemeend, deze bevoegdheid in dringende gevallen te moeten toevertrouwen aan districtshoofden enz., ben ik van oordeel dat de Regeering deze lijn door moet trekken en genoemde bevoegdheid in hogere instantie in handen moet leggen van den regent. Dit zou volkomen in de lijn liggen van het door de Regeering reeds ingenomen standpunt ten aanzien van de districtshoofden.

Mijnheer de Voorzitter! Ik moge het hierbij laten! Ik doe een beroep op onze geachte medeleden, de heeren Roep en Blaauw, om niet op deze manier voort te gaan en zich hierbij nog eens te herinneren, dat zij in den Volksraad in pleno steeds hebben gepleit voor de verwerkelijking van de associatiegedachte.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Ik schaar mij in deze volledig aan de zijde van onze geachte medeleden, Handelingen. Zittingsjaar 1939—1940.

(Legercommandant.)

de heeren Roep en Blaauw. Ik kan niet inzien, dat wij door dit standpunt in te nemen zouden medewerken tot een verscherping der tegenstellingen hier te lande, of daardoor zouden terugkomen op verklaringen, die van de zijde van vrijwel alle fracties in den loop van de jaren zijn gedaan, n.l. dat men gaarne zoo nauw mogelijk samenwerkt, óók met de andere bevolkingsgroepen. Ik meen, dat de toestand in feite deze is, dat er in deze kwestie een principiële beslissing is genomen. Men kan het met die principiële beslissing eens zijn of niet, dat is een geheel andere kwestie! Doch ik meen, dat het volkomen fout zou zijn, wanneer men incidenteel van die beslissing zou afwijken.

Ook ons standpunt is, dat de positie van den regent zooveel mogelijk verstevigd moet worden, en dat hem metterdaad de functie moet worden gegeven, die hem toekomt in ons staatsbestel, doch deze kwestie is — zooals U zelf, Mijnheer de Voorzitter, terecht door een korte opmerking hebt aangegeven — op het oogenblik niet aan de orde. Het stelsel, dat de Regeering op het oogenblik aan ons voorlegt, past niet in het stelsel, dat de Regeering zelf hier eenige jaren geleden verdedigd heeft, en dat de Volksraad heeft aanvaard. Ik betreur het dan ook, dat de Regeering deze beslissing heeft genomen.

De **Voorzitter**: Wenscht de geachte Regeeringsgemachtigde het woord om de voorgebrachte wijzigingen alsnog nader toe te lichten?

De heer **Berenschot**, commandant van het leger en hoofd van het Departement van Oorlog: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne enkele minuten respijt hebben om mijn opmerkingen voor te bereiden.

De vergadering wordt te 10.32 uur v.m. voor enkele oogenblikken geschorst en daarna hervat.

De heer **Berenschot**, commandant van het leger en hoofd van het Departement van Oorlog: Mijnheer de Voorzitter! In aansluiting aan hetgeen door U zoeven reeds is opgemerkt, verklaart de Regeering, dat een principieel debat over de taakverdeling op dit oogenblik en bij de behandeling van deze ontwerp-ordonnantie minder op zijn plaats is en daarover later, bij een andere gelegenheid, nog van gedachten zal kunnen worden gewisseld.

Op de principiële opmerkingen der verschillende geachte sprekers zal ik dan ook niet ingaan; ik zal mij ertoe bepalen eraan te herinneren, dat, zooals reeds in de Memorie van Antwoord en ook bij de beantwoording in eersten termijn is medegedeeld, de Regeering van oordeel is, dat de in het oorspronkelijk ontwerp gevolgde constructie het best aansluit bij de gedachte, welke aan de taakverdeling tusschen regent en assistent-resident ten grondslag ligt.

(De heer **Roep**: Ik was dus in goed gezelschap.)

Vraagt men mij nu, waarom de Regeering bij dit ontwerp tot een wijziging overging, dan antwoord ik daarop, dat de bestaande regeling, die al van 1931 dateert, de uitvoering der aanwijzing tot inkwartiering reeds in handen van den regent heeft gelegd.

Bij nader inzien vond de Regeering dan ook geen voldoende reden om van die bestaande regeling nu weer af te wijken en de uitvoering principieel in handen te leggen van den assistent-resident.

(De heer **Soangkoepon**: Zeer juist!)

Vooraf ook, omdat de bestaande regeling tot nu toe in de praktijk geen moeilijkheden heeft opgeleverd. Dat is dus de reden geweest, waarom de Regeering gemeend heeft in het oorspronkelijke ontwerp de wijziging te moeten aanbrengen.

De opmerkingen van de verschillende sprekers van zoeven geven der Regeering geen aanleiding op deze wijziging terug te komen.

(Voorzitter, Blaauw e.a.)

De Voorzitter: Ik ben uiteraard bereid, desgewenscht een tweeden termijn over de Tweede Nota van Wijzigingen toe te staan, doch moge uitdrukkelijk verzoeken de Regeering wel te willen volgen door zich tot het onderwerp te beperken en niet in algemeene beschouwingen te treden, noch over de taakverdeling, noch zelfs over de verhouding in deze landen tusschen de verschillende rassen. Naar het mij voorkomt, is deze zijde der zaak in den eersten termijn over deze Tweede Nota van Wijzigingen voldoende belicht.

Wenscht iemand in tweeden termijn het woord over de Tweede Nota van Wijzigingen in engeren zin?

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan alles overslaan, wat mijn verschillende geachte medeleden hebben gezegd, maar er is één onderwerp — en dat gaat min of meer de begrenzing van het onderwerp, dat U zoeven noemde, te buiten — dat ik mijns inziens noodzakelijkerwijze even moet behandelen.

Dit is het verzoek van den heer Soetardjo aan den heer Roep en mij om indachtig te zijn, wat in de groote zaal omtrent de associatie is verklaard en de door den heer Soetardjo uitgesproken hoop, dat wij daarmede vooral rekening zullen houden en bij het vooropstellen van de associatiegedachte met zijn gedachte zullen meegaan.

Ik moet mijn geacht medelid, den heer Soetardjo, echter de verklaring geven, die hem reeds meerdere malen is gegeven, dat mijn groep de associatiegedachte in ieder geval zal aanhangen, zolang dat is in het belang van de associeerende partijen gezamenlijk, maar, wat de heer Soetardjo nastreeft, is een associatiegedachte, waarbij de eene groep de toon aangeeft, waarbij de andere groepen zich hebben neer te leggen.

Aan een dergelijke associatiegedachte heeft mijn groep nooit meegedaan en zal zij ook in deze niet meedoen.

De heer Soetardjo: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat er allermint reden bestaat voor den heer Blaauw om van mij aan te nemen, als zou ik een associatiegedachte voorstaan, die alleen overwegenden invloed geeft aan de eene groep boven de andere. Een dergelijke associatiegedachte is bij mijn weten door mij nooit voorgestaan. Ik heb bij het voorstaan van de associatiegedachte steeds vooropgesteld de gelijke behartiging van de belangen van alle groepen.

(De heer Blaauw: Laat ons dan in deze den assistent-resident behouden.)

De heer Thamrin: Dien blijft U behouden.)

De Voorzitter: Als geen der leden meer het woord wenscht over de tweede Nota van Wijzigingen, kan worden overgegaan tot de artikelsgewijze behandeling.

Ik vestig er de aandacht op, dat de behandeling uiteraard betrekking heeft op het ontwerp, zooals het er na de verwerking daarin van de twee Nota's van Wijzigingen uitziet; dit zal derhalve niet telkens bij het vallen van de beslissing over de artikelen worden herhaald.

Omdat tijdens deze vergadering in het ontwerp wijzigingen zijn aangebracht, zal ik aanstonds de vraag aan de orde stellen, of de eindstemming over het ontwerp in zijn geheel al dan niet in deze vergadering zal plaats hebben.

De artikelen 1 en 2 worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de stemming over artikel 3, allereerst over het onderdeel a.

De heer de Villeneuve: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne mijn stem over dit artikel willen motiveeren.

(Verboom, Blaauw e.a.)

Tegen de wijziging, die de Regeering in dit artikel heeft aangebracht, heb ik geen bezwaar, maar ik zou toch een verzoek willen doen. Het komt mij namelijk zeer wenschelijk voor, dat de Regeering zich alsnog beraadt, of de taakverdeling, als neergelegd in het betreffende Staatsblad van 1931 herziening en bijstelling behoeft, want dan zullen ons gedachtenwisselingen als thans incidenteel zijn gehouden bij een ontwerp-ordonnantie, die eigenlijk als zoodanig met de taakverdeling slechts zeer zijdelings te maken heeft, worden bespaard, wat aan het ontwerp zelf niet anders dan ten goede kan komen.

Het is wellicht mogelijk, dat de omstandigheden sedert 1931 zoodanig gewijzigd zijn, dat de taakverdeling op verschillende punten bijstelling behoeft.

(De heer Soangkoepon: Het is een doolhof geworden.)

Ik wil daarover thans niet nader in debat treden, maar het lijkt mij toch onjuist, dat er op dit gebied een dergelijke verandering kan bestaan, dat, zooals nu, bij Nota van Wijzigingen een zoo belangrijk punt nog moet worden bijgesteld.

De Voorzitter: Wenscht nog een der leden zijn stem te motiveeren ten aanzien van artikel 3 sub a?

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter! Ik wensch gaarne te zien aangeteekend, dat ik tegen artikel 3, onderdeel a in de nieuwe redactie heb gestemd.

De heeren Blaauw en Leunissen: Ik eveneens, Mijnheer de Voorzitter!

Artikel 3, onderdeel a, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen, onder aanteekening dat de heeren Verboom, Blaauw en Leunissen geacht willen worden, tegen te hebben gestemd.

De onderdeelen b en c van artikel 3, artikel 3 in zijn geheel, en de artikelen 4, 5 en 6 worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de stemming over artikel 7.

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! Mag ik het woord verzoeken over artikel 7, zooals het luidt na de wijziging, die de Regeering daarin heeft aangebracht?

De Voorzitter: De heer Blaauw wenscht het woord over artikel 7, zooals het door de Regeering is gewijzigd. Ik hoop, dat de overige leden, tenzij het strikt noodzakelijk is, den heer Blaauw hierin niet zullen volgen, want deze wijziging is in de zoeven reeds besproken tweede Nota van Wijzigingen opgenomen.

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! Ik wilde het een en ander speciaal over deze wijziging van artikel 7 zeggen.

De Voorzitter: Maar een en ander ligt al in de tweede Nota van Wijzigingen besloten. Ik verkeerde in de veronderstelling, dat de geheele Nota van Wijzigingen reeds in bespreking is geweest, doch blijkbaar is dit niet zoo begrepen en daarom heb ik er geen bezwaar tegen, den heer Blaauw alsnog over de tweede wijziging het woord te verleen.

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! De wijziging van artikel 7 betreft de schrapping van lid 3, welke daarin is aangebracht na het betoog van den heer Kan in eersten termijn, met welk betoog ik het grootendeels eens ben. Ook de heer Kan heeft betoogd dat het wenschelijk zou zijn, alle rassendiscriminatie, voorzoover dat mogelijk is, weg te

(Blaauw, Kan.)

nemen. In tegenstelling met mijn standpunt ten aanzien van het elimineeren van de rassendiscriminatie in artikel 3 kan ik het met den heer Kan en de Regeering eens zijn, dat het wenschelijk zou zijn, de discriminatie ook uit artikel 7 te lichten. Ik wil even de motiveering van den heer Kan in eersten termijn aanhalen. Het geachte lid heeft gezegd (blz. 346 van het Stenografisch Verslag):

„Dergelijke bepalingen als in artikel 7 neergelegd, geven voedsel aan de gedachte — ik geloof, dat het niet juist is —, dat de Regeering nog steeds laboreert aan de idee, dat er, in welk opzicht dan ook, sprake kan zijn van superioriteit van het eene ras boven het andere onder de verschillende rassen, die in Nederlandsch-Indië wonen.”

Mijnheer de Voorzitter! Daar, waar het maken van verschil tusschen de rassen niet noodig is, dient dit vermeden te worden en het verheugt mij, dat de Regeering dit ook zoo inziet, in verband waarmee Zij lid 3 van artikel 7 laat vervallen. Maar ik zou de Regeering willen wijzen op zaken, waar nog rassendiscriminatie bestaat en zou gaarne zien, dat de Regeering haar best doet, deze ook dáár te laten verdwijnen. Ik wijs haar b.v. op de rassendiscriminatie bij het heffen van entreegelden voor openbare vermakelijkheden, en als bijzonder geval wijs ik op de bestaande rassendiscriminatie bij de entreprijzen voor de Pasar Gambir te Batavia, waarbij de superioriteit van het eene ras boven het andere op economisch gebied blijkbaar nog altijd wordt aangenomen, en waar met name een bepaald ras zwaarder wordt angeslagen dan het andere voor wat betreft het financieele vermogen om bij te dragen voor eenzelfde openbare vermakelijkheid.

(De heer Soangkoepon: Omdat het eene ras beter gesitueerd is dan het andere!)

De Voorzitter: Ik verzoek het geachte lid, zich niet in algemeene beschouwingen te begeven.

De heer Blaauw: Ik hoop, dat de Regeering haar standpunt, zooals dat blijkt uit de wijziging van artikel 7 lid 3, zal doorzetten óók op ander terrein waar nog rassendiscriminatie bestaat.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne nog even het woord hebben.

De Voorzitter: Het woord is aan den heer Kan. Ik hoop dat het geachte lid den heer Blaauw niet zal volgen in het houden van algemeene beschouwingen over rassendiscriminatie.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan niet nalaten, mijn blijdschap tot uiting te brengen over het feit, dat ik ons geacht medelid, de heer Blaauw, aan mijn zijde heb, dat hij volkomen blijkt te kunnen instemmen met hetgeen ik in eersten termijn naar voren bracht en medejuicht over het feit, dat de Regeering lid 3 van artikel 7 heeft geschrapt.

Als men echter ons geacht medelid goed heeft aangehoord krijgt men evenwel het gevoel — ik hoop, dat het niet juist is — dat hij zijn blijdschap contre coeur uit, dat deze blijdschap, op de wijze als hij haar tot uiting brengt, iets wrangs heeft.

(Kan, Legercommandant, Roep.)

De heer Blaauw heeft hier namelijk ter sprake gebracht — hetgeen eigenlijk niet in het kader van deze besprekingen thuis hoort — de wijze, waarop op economisch gebied discriminatie is betracht bij het heffen van entree-gelden.

De Voorzitter: Ik verzoek U, op dit onderwerp niet verder in te gaan.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Ik gehoorzaam graag aan Uw wensch. Ik heb alleen het woord gevraagd om dit even te kunnen zeggen, en dat heb ik gelukkig kunnen doen voordat U gelegenheid hadt mij te interrumpeeren. Hiermede kan ik volstaan.

De Voorzitter: De geachte Regeeringsgemachtigde vindt waarschijnlijk geen aanleiding, op de gemaakte opmerkingen in te gaan?

De heer Berenschot, commandant van het leger en hoofd van het Departement van Oorlog: Neen, Mijnheer de Voorzitter.

De artikelen 7 tot en met 10 worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de stemming over artikel 11.

Ik wijs erop, dat in artikel 11, lid 3, de verwijzing naar het 5e lid van artikel 7, in verband met de bij Tweede Nota van Wijzigingen aangebrachte vernummering zal moeten worden een verwijzing naar het 4e lid van artikel 7.

De artikelen 11 tot en met 13 worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Hoewel er tijdens de beraadslagingen van heden in de ontwerp-ordonnantie wijzigingen zijn aangebracht, stel ik conform art. 60 juncto art. 103 van het Reglement van Orde voor, haar niettemin thans in stemming te brengen.

Daartoe wordt besloten.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne even mijn stem willen motiveeren.

Ondanks de aangebrachte wijziging in artikel 3 lid a zal ik vóór dit ontwerp stemmen, omdat ik de spoedige totstandkoming van deze Inkwartieringsordonnantie een dringend landsbelang acht.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij twee Nota's van Wijzigingen (st. 6 en 8), wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Ik deel U mede, dat, indien er stof voor aanwezig is, de volgende week als gewoonlijk op Dinsdag zal worden vergaderd.

De vergadering wordt te 11.03 uur v.m. gesloten.

23ste VERGADERING — DINSDAG 23 JANUARI 1940.

Nadere wijziging Koninklijk besluit betr. schadeverhaal op landsdienaren (Ond. 99). — Nadere wijziging en aanvulling Wetboek van Koophandel (Ond. 105).

23ste VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 23 Januari 1940.

(Bijeenroepingsuur: 9.40 voormiddag.)

Nadere wijziging Koninklijk besluit betr. schadeverhaal op landsdienaren (Ond. 99). — Nadere wijziging en aanvulling Wetboek van Koophandel (Ond. 105).

Voorzitter: de heer Mr. J. A. JONKMAN.

De presentielijst is geteekend door 16 leden, te weten de leden:

Blaauw, Hoedojo, Jonkman, Kan, Kerstens, Leunissen, Moelia, Mogot, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadi-koesoemo, Thamrin, Verboom, De Villeneuve en Wiwoho.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

Aan de orde is de behandeling van:

1. de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van het Koninklijk besluit van 1 Maart 1904 No. 25 (Indisch Staatsblad No 241) betreffende het verhaal op landsdienaren, die den lande schade hebben toegebracht (Ond. 99);
2. de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van het Wetboek van Koophandel (Ond. 105).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 9.42 uur v.m. gesloten.

24ste VERGADERING — DONDERDAG 1 FEBRUARI 1940.

Nadere wijziging en aanv. der regeling inz. de financieele verhouding tusschen het land en de zelfstandige gemeenschappen (Ond. 95).

24ste VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 1 Februari 1940.

(Bijeenroepingsuur: 9.50 voormiddag.)

Nadere wijziging en aanv. der regeling inz. de financieele verhouding tusschen het land en de zelfstandige gemeenschappen (Ond. 95).

Voorzitter: de heer Mr. J. A. JONKMAN.

De presentielijst is geteekend door 16 leden, te weten de leden:

Blaauw, Hoedojo, Jonkman, Kan, Kerstens, Leunissen, Moelia, Mogot, Roep, Soangkoëpon, Soetardjo, Sosrohadi-koesoemo, Thamrin, Verboom, De Villeneuve en Wiwoho.

Regeringsgemachtigde: de heer De Waal.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging en aanwerving van de Regeling van de financieele verhouding tusschen het land en de zelfstandige gemeenschappen (Ond. 95), als gewijzigd bij Nota van Wijziging (st. 6).

De heer **Mogot:** Mijnheer de Voorzitter! Ik wil aanvagen te verklaren, dat het mij spijt, dat de Regeeringsgemachtigde voor de Bestuurshervorming voor het beantwoorden van een kleine opmerking van mijn kant heeft moeten terugkomen. Ik wist namelijk niet, dat de geachte Regeeringsgemachtigde, die in de Volksraadsvergadering aanwezig was, het gebouw reeds weder had verlaten.

Ten aanzien van het onderhavige onderwerp heb ik het volgende naar voren te brengen. De vraag in het Gedelegeerdenverslag of het wel juist moet worden geacht de zelfstandige gemeenschappen in het geheel niet te doen deelen in de meerdere opbrengsten van de verhooging van inkomsten- en vennootschapsbelasting, vooral, omdat die meeropbrengsten geheel ten goede komen aan den gewonen dienst van de landsbegroting, is naar mijn bescheiden meening tegen een eventuele uitkeering van die meerdere opbrengst van de zijde der Regeering. De zelfstandige gemeenschappen overschrijden naar mijn meening met haar eischen te dezer zake niet de perken der billijkheid. Immers, zij zullen — en mijns inziens zeer terecht — maatregelen treffen ter verhooging van de bronnen harer inkomsten, bijvoorbeeld door verhooging van de directe en indirecte belastingen, ten gevolge van de stijging der materiele uitgaven. De Regeering zou door de gemeenschappen in haar moeilijkheden niet tegemoet te komen in de hand werken, dat de bevolking, die het toch al zwaar te verantwoorden heeft, nog zwaarder wordt belast.

Mijnheer de Voorzitter! De Regeering zegt in de Memorie van Antwoord, dat het land in bijzonder moeilijke omstandigheden verkeert en zich bijzondere uitgaven heeft te getroosten, waardoor de tariefsverhoging uitsluitend ten goede moet komen aan het centrale budget, terwijl de aanvaarde verhogingen van de inkomsten- en de vennootschapsbelasting uitsluitend om financieele redenen hebben plaats gehad.

Ik meen hieruit te mogen opmaken, dat omdat het land zulks noodig heeft ter bestrijding van bijzondere uitgaven, Handelingen. Zittingsjaar 1939—1940.

(**Mogot, Regeeringscomm. voor de Bestuurshervorming.**) de opbrengst der aanvaarde verhoging van de inkomsten- en vennootschapsbelasting het centrale budget toevalt. De zelfstandige gemeenschappen mogen er niet aankomen, terwijl de factoren, die de moeilijkheden van het land beheerschen, voor de locale rersorten eveneens van belang zijn. Deze redeneering kan door mij moeilijk worden aanvaard en dit geldt in het bijzonder voor deze passage in de Memorie van Antwoord:

„Zou voor 1940 de meeropbrengst van de hierbedoelde belastingen, welke voortvloeit uit tariefsverhoging, niet voor het land gereserveerd worden, dan zou het land aan de zelfstandige gemeenschappen over dat jaar belangrijk meer moeten uitkeeren dan waarop bij de begroting gerekend is.”

Hieruit valt op te maken, dat de Regeering eigenlijk niet recht weet, wat met deze opbrengst uit de tariefsverhoging te beginnen, althans nog niet definitief heeft vastgesteld of Zij dit geld zal bestemmen voor reserve, dan wel voor een bepaald doel. Het komt mij voor, dat de Regeering hier een afwachtende houding aanneemt. De gronden hiervoor zou ik gaarne van de Regeering vernemen. Het kan zijn, dat Zij dit geld niet noodig zal hebben; althans dat begrijp ik uit de zoeven aangehaalde zinsnede, maar ik kan mij vergissen. Wij hebben onze stem gegeven aan deze volgens de Regeering noodzakelijke verhoging, die al geheven is in den aanslag voor 1940, doch indien de bestemming van deze meerdere inkomsten nog niet geheel bepaald is, blijkt de bevolking over 1940 ten onrechte hooger te zijn aangeslagen. Dit verwijt zal dan zeer zeker en zeer terecht worden gemaakt.

De Regeering zegt verder, dat in de financieele omstandigheden door de verlenging van het defensie-uitvoerrecht wel een wijziging is gekomen, doch dat zij toch nog versterking behoeven ten gevolge van de eischen, die gesteld worden en waarin door aanvullende begrotingen zal moeten worden voorzien. Deze aanvullende begrotingen staan den Volksraad dus nog te wachten. Ik herhaal daarom, dat ik in het standpunt van de Regeering een element van onzekerheid meen te onderkennen, als zoeven door mij geschetst, wat mij onbegrijpelijk voorkomt.

De heer **De Waal,** Regeeringsecommissaris voor de Bestuurshervorming in algemeenen dienst: Mijnheer de Voorzitter! Het wil mij voorkomen, dat zich bij den heer Mogot een misverstand heeft voorgedaan met betrekking tot de bedoeling, die de Regeering heeft gehad met den zin in de Memorie van Antwoord, waarover het geachte lid het in het bijzonder heeft gehad.

Met dezen zin is niets anders bedoeld, dan te kennen te geven, dat het land bij de landsbegroting op de meeropbrengst van de hierbedoelde belastingen heeft gerekend als een bate, die geheel aan het land zou ten goede komen. Het geld is dus zeer zeker niet zonder een bepaalde bestemming; het dient voor de financiering der landsbegroting 1940.

De Memorie van Antwoord zegt:

„Zou voor 1940 de meeropbrengst van de hierbedoelde belastingen, welke voortvloeit uit tariefsverhoging, niet voor het land gereserveerd worden, dan zou het land aan de zelfstandige gemeenschappen over dat jaar belangrijk meer moeten uitkeeren dan waarop bij de begroting gerekend is.”

Bedoeld is hier, bij de „lands”begroting.

De zaak komt dus hierop neer, dat bij de begroting 1940, toen moest worden omgezien naar verschillende middelenverhogingen teneinde tekorten te kunnen overbruggen, tot deze tariefsverhogingen is besloten speciaal met het oog op het landsbudget en de extra-uitgaven, die het land zich moet getroosten. Dit alles is in de landsbegroting 1940 verwerkt. In de Financieele Nota is er destijds uitdrukkelijk op gewezen, dat deze meeropbrengst voor het land ware te reserveren. Geschiedt dit niet, dan zou zulks leiden tot begroo-

24ste VERGADERING — DONDERDAG 1 FEBRUARI 1940.

Nadere wijziging en aanv. der regeling inz. de financieele verhouding tusschen het land en de zelfstandige gemeenschappen (Ond. 95).

(Mogot.) tingsoverschrijding en dan zou het land niet kunnen beschikken over de inkomsten, waarop is gerekend.

Ik hoop, dat deze nadere uiteenzetting de bezwaren van den geachten spreker zal hebben weggenomen.

De heer **Mogot**: Mijnheer de Voorzitter! Na de uiteenzetting van den geachten Regeeringsgemachtigde bestaat er voor mij geen reden meer in tweeden termijn te spreken.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij Nota van Wijziging, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 9.59 uur v.m. gesloten.

25ste VERGADERING — DINSDAG 13 FEBRUARI 1940.

Nadere wijziging en aanvulling van het Vendu-reglement (Ond. 93).

25ste VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 13 Februari 1940.

(Bijeenroepingsuur: 10.35 voormiddag.)

Nadere wijziging en aanvulling van het Vendu-reglement (Ond. 93).

Voorzitter: de heer Mr. J. A. JONKMAN.

De presentielijst is geteekend door 16 leden, te weten de leden:

Blaauw, Hoedojo, Jonkman, Kan, Kerstens, Leunissen, Moelia, Mogot, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadi-koesoemo, Thamrin, Verboom, De Villeneuve en Wiwoho.

Regeringsgemachtigde: de heer Götzen.

De Voorzitter: Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van het Vendu-reglement (Ond. 93), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6).

De heer **De Villeneuve:** Mijnheer de Voorzitter! Ik zou met betrekking tot dit onderwerp een enkele vraag willen stellen, in het bijzonder n.a.v. het nieuwe artikel 1b in verband met het nieuwe artikel 9, lid 4. De hier aangebrachte wijzigingen beoogen voor de verkooping een betere methode te creëren, waardoor in het bijzonder, wanneer het groote objecten betreft, een betere opbrengst verkregen zal worden. Daarvoor is de modus aangegeven, dat eerst op een bepaalden dag bij opbod en vervolgens op een anderen dag bij afslag kan worden geveild of eventueel ook omgekeerd. Mij heeft hierbij echter wel gefraspeerd, dat de Regeering n.a.v. een in het Gedelegeerdenverslag gestelde vraag heeft medegedeeld, dat in een dergelijk geval tweemaal vendu-salaris zal zijn verschuldigd, n.l. den eersten keer het minimum en de tweede maal het normale percentage. Dat komt mij niet geheel billijk voor en ik mag daar gerust bij zeggen, dat het mij ook tactisch niet geheel juist lijkt. Het gaat hier n.l. om een nieuw instituut en wil men dat populair maken, dan moet men het ook zoo aantrekkelijk mogelijk maken. De daarvoor gedachte opzet lijkt mij logischer te zijn, indien in totaal slechts éénmaal het vendu-salaris wordt gevorderd.

Nu bestaat de mogelijkheid, dat tenslotte de heele vendutie, ook wanneer zij in twee termijnen geschiedt, op niets uitloopt. Ik zou het juist achten, als in dat geval het gouvernement zeide: vergoed mij mijn kosten en geef mij het minimumsalaris voor elk der beide veilingen. Heeft de vendutie echter uiteindelijk wél resultaat, dan komt het mij billijk voor, dat in dat geval het vendu-salaris als één geheel wordt beschouwd, dus uiteindelijk voor de twee venduties het totale salaris berekend wordt, dat in het desbetreffende Staatsblad is voorgeschreven m.a.w. dat niet voor de eerste verkooping het minimumsalaris in rekening wordt gebracht en voor de tweede het normale vendusalaris.

Ik herhaal, dat mij dit niet alleen om billijkheidsredenen juist voorkomt, doch dat ik hiervoor ook in het bijzonder zou willen pleiten om daardoor het nieuwe instituut verder ingang te doen vinden. Men moet de vendutie als één geheel zien; het gouvernement zal dan bij deze nieuwe regeling ook wel varen. Immers, de bedoeling en opzet van de regeling zijn zoodanig, dat daardoor een hoogere opbrengst wordt

(Directeur van Financiën, De Villeneuve.)

verkregen, hetgeen ook weder een direct effect zal hebben op de revenuen, welke het gouvernement uit de venduties trekt.

Het lijkt mij bepaald onjuist, dat voor den eersten keer, dat geveild wordt, welke veiling als het ware een onderdeel vormt van de totale vendutie, ook nog een minimum-salaris gevorderd wordt.

Ik zou dus de Regeering willen vragen of Zij niet alsnog deze kleine wijziging in het ontwerp wil aanbrengen of nadere toelichting zou willen geven, zoodat wanneer een onderdeel van de tweede vendutie toegewezen voor de beide venduties tezamen het normale vendusalaris één keer in rekening wordt gebracht. Dit zou mij zeker een verbetering lijken.

De heer **Götzen**, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! De heer De Villeneuve heeft de opmerking, die in het Gedelegeerdenverslag geplaatst was ten aanzien van het berekenen van het vendusalaris, eenigszins meer omstandig uitgewerkt. Het geachte lid acht het niet geheel billijk, dat tweemaal vendusalaris wordt berekend, wanneer men bij grotere objecten voor het bereiken van een betere opbrengst eerst bij opbod en dan bij afslag vaak veilt. Hij acht dit bovendien tactisch niet geheel juist, aangezien het er tenslotte toch om gaat, wat men uiteindelijk op de vendutie zal maken.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof dat de heer De Villeneuve dit niet geheel juist ziet. Wat toch is hier de juiste gang van zaken? Op de eerste veiling zal men een bepaald object opbieden tot een zekere hoogte. Daaraan geeft het venduwezen zijn krachten en tijd en daarvoor maakt het kosten. Dan wordt daarna deze veiling gevolgd door een nieuwe veiling, waarbij de zaak uiteindelijk in orde komt. Wanneer men nu de nieuwe veiling als eind-veiling ziet, dan is het logisch en redelijk, dat daarvoor het volle vendusalaris wordt betaald. Maar het is niet logisch en niet redelijk, dat over de eerste veiling, die toch ook een veiling is, in het geheel niets wordt betaald. Daarom heeft de Regeering gemeend, dat voor dergelijke eerste veilingen dan toch het minimum-salaris in rekening moet worden gebracht.

De heer De Villeneuve is ook niet in alle opzichten consequent, wanneer hij wel vindt, dat men, indien de tweede maal de veiling ook geen resultaat oplevert, over beide veilingen het minimum vendusalaris mag berekenen. Dat is eigenlijk hetzelfde wat de Regeering wil. Alleen brengt Zij in plaats van het tweede minimum het normale salaris in rekening, wanneer de laatste veiling tot een toewijzing leidt. Ook de heer De Villeneuve gaat hierbij echter uit van de idee, dat er twee veilingen zijn.

Niettemin is de Regeering echter bereid, Mijnheer de Voorzitter, om deze zaak — die eigenlijk in deze ordonnantie aan de orde komt, maar geregeld is in de Regelen betreffende het vendusalaris voor openbare veilingen en verkooping, die bij gouvernementsbesluit worden vastgesteld — alsnog in overweging te nemen en na te gaan, of en in hoeverre aan de bezwaren van den heer De Villeneuve tegemoet gekomen kan worden, b.v. doordat in de gevallen als het geachte lid heeft beschreven, waarbij dus in tweeden aanleg een zaak wordt toegewezen, voor den eersten dag kan worden volstaan met betaling van de helft van het thans voorgeschreven minimum-salarisbedrag. Men zal in ieder geval iets moeten heffen, omdat er ook aan de eerste verkooping bepaalde kosten verbonden zijn.

De heer **De Villeneuve:** Mijnheer de Voorzitter! Ik dank de Regeering voor haar bereidheid om mijn suggestie in nadere overleging te nemen, zij het dan ook dat de oplossing, die de Regeering hierbij aan de hand doet, mij niet geheel voldoet.

De geachte Regeringsgemachtigde voert mij tegen, dat ik in zekere mate inconsequent zou zijn door, indien een veiling ook de tweede maal niets opbrengt het toch juist te vinden, dat zowel voor de eerste als voor de tweede vendutie een minimum-salaris wordt berekend. Ik ga er echter van uit, dat ingeval de tweede vendutie wél resultaat oplevert, de eerste

25ste VERGADERING — DINSDAG 13 FEBRUARI 1940.

Nadere wijziging en aanvulling van het Vendu-reglement (Ond. 93).

(De Villeneuve.)

vendutie voor de berekening van vendu-salaris als het ware komt te vervallen, waarbij het gouvernement door de toepassing der verbeterde methode toch in verband met de hoogere opbrengst aan vendu-percentages een grooter bedrag zal ontvangen dan bij het toepassen van één verkoopmethode het geval zou zijn geweest.

Aldus bezien, lijkt het mij toch volkomen redelijk, waar uiteindelijk dan de eerste en tweede vendutie als één geheel moeten worden gezien, dat in zoodanige gevallen maar éénmaal vendusalaris wordt berekend. Ik kan dus in mijn standpunt geen inconsequentie zien; ik tracht juist een weg aan te geven, waarlangs den keizer wordt gegeven wat des keizers is en het gouvernement de vergoeding der gemaakte kosten anyhow zeker zal zien gesteld. Men bereikt dit dus door ingeval van niet-toewijzing tweemaal het minimum-salaris in rekening te brengen. Gaat de opbrengst er boven uit, hetgeen wij hopen, dat normaal zal zijn, dan krijgt het gouvernement dus van zelf een ruimere bate, maar dit mag niet voor de betrokkenen tot dubbele lasten leiden.

Intusschen ben ik den geachten Regeeringsgemachtigde zeer erkentelijk voor zijn toezegging, dat de zaak andermaal zal

worden overwogen en ik hoop alleen, dat de Regeering mij dan niet voor de helft, doch geheel tegemoet zal kunnen komen.

De **Voorzitter**: Wenscht de Regeeringsgemachtigde nog het woord?

De heer **Götzen**, directeur van Financiën: Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De **Voorzitter**: Dan kan thans tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Ik verzoek den leden, in de commissies te willen bijeenkomen.

De vergadering wordt te 10.45 uur v.m. gesloten.

26ste VERGADERING — DINSDAG 27 FEBRUARI 1940.

Nadere wijziging en aanvulling Wegverkeersordonnantie (Ond. **123**).

26ste VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 27 Februari 1940.

(Bijeenroepingsuur: 11.06 voormiddag).

Nadere wijziging en aanvulling Wegverkeersordonnantie (Ond. **123**).**Voorzitter:** de heer Mr. J. A. JONKMAN.

De presentielijst is geteekend door 15 leden, te weten de leden:

Blaauw, Hoedojo, Jonkman, Kan, Kerstens, Leunissen, Moelia, Mogot, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadi-koesoemo, Verboom, De Villeneuve en Wiwoho.

(Voorzitter.)

Regeringsgemachtigde: de heer Van Haften.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van de „Wegverkeersordonnantie” (Staatsblad 1936 No. 201) (Ond. **123**), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6).

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen, wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 11.07 uur v.m. gesloten.

